vlad mușatescu

„aventuri” aproximative

cartea românească

VLAD MUŞATESCU

„AVENTURI“ APROXIMATIVE

VLAD MUȘATESCU

„AVENTURI" APROXIMATIVE

roman

CARTEA ROMÂNEASCĂ

1984

Coperta de *V. Olac*

S U M A R (deloc aproximativ, pentru anunţarea aventurilor din paginile ce urmează) :

DE LA BUN ÎNCEPUT — NUMAI MISTERE

IPOTEZA EXERCIȚIULUI

De vreo cîțiva ani mă preocupă una din cele mai confuze enigme ce mi-a fost dat să descifrez vreodată. Din păcate, fără sorți de izbîndă.

Și-asta, de-atunci, de cînd m-am procopsit și eu c-un loc de veci în cutia cu sardele din paginile „României literare", printre cei cazați la rubrica de „nașteri și decese scriitoricești". De aceea, mi se tot întîmplă să mă surprind întrebîndu-mă (citindu-mi numele și data nașterii, deocamdată numai asta, cealaltă urmînd s-o lecturez mai tîrziu, chiar mult mai tîrziu, sper) — unde oare m-am prezentat pe lumea aceasta ?

Data o cunosc. Și din buletinul de identitate, și din dicționarul lui Marian Popa, „Literatură română contemporană", ediția a II-a. Dar în ce zonă anume m-am ivit ? Ei bine, asta-i întrebarea ! Extrem de neliniștitoare. Dacă nu chiar terifică.

Oricît îmi suprasolicit memoria, parșiva nu mă ajută deloc. Nu-mi pot aduce aminte nimic, și pace. Că evenimentul s-a produs la Pitești, mă rog, mai treacă-meargă, aici se cam știe ceva. Însă în privința străzii și casei în care am luat pentru prima oară cuvîntul — beznă totală. Și ceață. Precum și unele variante. Care mai de care mai tulburi. Dar și acelea auzite de la alții. Eu unul însă, fiind, pe vremea aceea, și foarte tînăr, ca ejectat în viață la numai șapte luni, deci înainte de termenul cuvenit (cum s-ar zice precoce, încă de pe atunci) nu-mi amintesc nimic precis.

Maică-mea susținea că m-a slobozit prematur, după cum am aflat mai tîrziu, și-asta numai din pricina soacră-sii, pe strada Exercițiului. În locuința lui nea Tilică-telefonistu, domnul P.T.T. Constantinescu (fără „R", deoarece în anii aceia încă nu

luase ființă Radiodifuziunea română). Într-o noapte de mai, către zorile zilei de 4 ale lunii, anno domini 1922.

— De n-ar fi fost mă-ta mare, care să-mi mănînce sufletul cu intrigile ei, — îmi povestea măicuța ceva mai încolo, cînd ajunsesem și eu la vreo cinșpe-șaișpe ani, eventual și mai mult, că nici asta nu mai țin minte, te-ai fi născut și tu, măi băiete, ca toți oamenii normali, la nouă luni ! În casa părinților tăi, sau măcar în cojmelia lui bunicu-tău, iar nu la gazde străine de familie. Dar, ce să-i faci, așa a fost să fie ! Cu fitilele ei, hoașca a izbutit să m-alunge din casa unde m-adusese propriul ei fiu. Și nici de capul tău ce-o să se mai aleagă, copile, nici asta nu știu, că ziua în care te-ai arătat la lumină n-a fost din cele mai fericite... În aceeași zi, și la aceeași oră, a murit Anișoara, mătușă-ta pe care n-ai avut cum s-o cunoști, sor-mea a mică. Și-avea numai douăzeci și doi de ani. Eu eram aici, la Pitești, în casa de pe Exercițiului, iar Anișoara trăgea să moară într-un sătuc de pe malul Prutului. Unde bărbatu-său, Serghei-agronomul, plîngînd în hohote, se chinuia, împreună cu moașa comunală, s-o ajute să nască. Și-au murit amîndoi. Și sor-mea Anișoara, și copilul. În schimb, te-ai născut tu. Și-ai rămas în viață. Nu-i a bună, zău așa !...

— Ce anume ? — am întrebat-o eu, lejer impresionat, dar destul de neplăcut. Faptul c-am scăpat teafăr ?...

— De unde știi că ești teafăr ? — s-a mirat maică-mea. Nu vezi că-ți umblă mintea numai la prostii ? Citești ca nărodul, zi și noapte, ba mai scrii și poezii !... La altceva mă gîndeam. Că-n momentele următoare, adică după ce izbutisem să te-aduc pe lume, și-ncă destul de greu, fiindcă ai fost îndărătnic și căpățînos încă din pîntecele mumă-tii, am auzit-o pe Anișoara cum mă strigă din grădina lui nea Tilică. Dacă nu se duceau taică-tău și domnul P.T.T. Constantinescu să vadă cine-i în livadă, și să-mi spună apoi c-avusesem o nălucire, mai intram și la idei...

De pe atunci excesiv de curios, m-am interesat, adresîndu-mă maică-mii pe nume, zicîndu-i, și eu, cum îi zicea Tatapetre, bunicu-meu :

— Ce fel de idei, Ongliță daică ?...

De fapt, pe maică-mea o chema Olga. Însă bătrînul îi găsise alintarea de mai sus, ținînd nespus la noră-sa. Spre deosebire de Maca-Maia, bunică-mea, care n-o prea avea la suflet. L-ar fi vrut pe fiu-său căsătorit cu-o profesoară sau doctoriță,

și nu cu fata unor țopîrlani de la Poiana-Mare. Și-aceea furată de la casa părintească.

— Păi, cum să-ți spun, mi-ar fi trecut prin cap că sufletul Anișoarei se vîrîse în trupșorul tău. Dealtfel, s-ar putea să fie și-așa, căci și soră-mii îi plăcea să citească tot soiuri de romanuri de dragoste, cu conți și marchizoaice, pînă pornea să aiureze... Așa se face că l-a luat pe Serghei. Pentru că șoldoveanul s-a priceput s-o vrăjească. Întocmai ca-n cartea aia cu madam Bovariu, nevasta farmacistului Flobert, sau cam așa ceva, că eu n-am răsfoit-o decît în grabă, deși o aveam la îndemînă. O citea mereu Sănduța, fata lui nea Tilică. Și-așa a rămas nemăritată. Din pricina romanului ăla... Toată ziua stătea cu cartea în mînă, fuma ca o șerpoaică și bea la cafele, pînă o apucau dîrdîielile. Atunci pornea să plîngă, te lua în brațe, te legăna și te săruta ca o nebună, și pleca să se plimbe cu tine prin grădina din fund. Că nici Sănduța nu era zdravănă... Cred că ea mi te-a smintit!...

Cînd Onglița a pomenit de sminteala mea, care, de fapt, nu consta în altceva decît în faptul că citeam ca un zurliu, orice și oriunde, deodată mi-a apărut în fața ochilor casa lui nea Tilică P.T.T. Constantinescu.

Era o construcție măruntă și teșită, cu multe odăi și odăițe, avînd și-o uriașă verandă cu geamlîc, retrasă de la stradă, și-adăpostită sub frunzișul unor tei înalți, deși și stufoși, plantați pe lîngă gardul dinspre uliță, unul lîngă altul. Dealtfel, mai toate casele de pe strada Exercițiului aveau tei în curte. Iar cînd înfloreau, aromea întreg sectorul a parfum catifelat și persistent, trăsnitor, de umbla lumea amețită de-atîta abur de mirozne năucitoare. Ca și cum ar fi fost pus la fiert un gigantic cazan cu ceai de tei, îndulcit cu miere de albine.

Gospodăria lui nea Tilică mai cuprindea, în afara grădiniței de flori, din fața casei, și-o livadă întinsă, cu pomi plantați alandala, la date diferite, printre care telefonistul cultiva sfeclă, bostani turcești, pepeni verzi, roșii, ardei grași, gogoșari, fasole cățărătoare, mazăre, precum și cîteva vițe de vie urcătoare, trecute prin trunchiuri de dud. Via petetistului reprezenta punctul de atracție al străzii Exercițiului. Întrucît vițele își sugeau seva din rădăcinile pomilor, iar strugurii, cu niște ciorchini de dimensiunea unor căciuli ciobănești, atîrnau dolofani printre ramuri, laolaltă cu miriadele de dude mustoase. Iar cînd acestea,

coapte și răscoapte, porneau să cadă la poalele dudului, mai totdeauna ți-era dat să calci pe-un covor de marmeladă în stare de fermentație lentă, atît de puturoasă și dulceagă, încît ți se părea că te afli în incinta unei poverne.

Grădina din fund, cum i se spunea, în realitate era o autentică junglă în miniatură. Fiindcă nea Tilică, mai mult amator decît „agronom“, sădea, planta și cultiva totul la sentiment, cum îi trăsnea prin cap, fără să țină seamă de-un plan de cultură. Mai ales că-i plăcea nespus să zăbovească ceasuri de-a rîndul în „grădina din fund“, cu osebire pe timpul vipiilor fierbinți ale verii, tolănit pe iarba ce-i năpădea livada, la umbra vreunui pom mai frunzos.

Iar panta, destul de abruptă, pe care se răspîndeau plantațiile, îi oferea neasemuita posibilitate de-a visa cu ochii deschiși, privind cuprins de vrajă la panorama orașului ce i se desfășura la picioare. De aceea, mai totdeauna, ațipea cucăind, cu țigara atîrnîndu-i de buză.

Vrejurile și tulpinile buruienilor îl împresurau de pretutindeni, pitindu-l de ocheadele familiei, care-l credea prășind și grijind de legume și zarzavaturi. Iar vegetația luxuriantă, mustind a seve și miroase de mărar, cimbru și pătrunjel, ajunsese să capete o dezvoltare atît de sălbatică și năvalnică, încît împînzise întreg terenul. Lianele vrejurilor de fasole cățărătoare, lăstarii și còpilii roșiilor se împleteau cu ramurile pomilor, și pe verticală și pe orizontală, de nu se mai putea strecura printre ele nici măcar o găină.

Însă pentru mine, năpîrstoc de vreo patru-cinci anișori, era o adevărată bucurie să mă furișez la joacă în fantastica grădină a domnului P.T.T. Constantinescu.

După ce mă tîram de-a bușilea pe sub lăstarii tomatelor, zigzagînd printre mușuroaiele cuiburilor de cartofi, mînjindu-mă ca dracul de sucul galben-verzui al frunzișului, după ce mă dădeam huța, agățat de vreo creangă de dud, umplîndu-mă de mustul vînăt-roșiatic al bobițelor, mă refugiam lîngă nea Tilică, și mă cuibăream la picioarele lui, să dorm și eu, ca dînsul, care sforăia de se cutremura pămîntul sub el, obosit de formidabilele aventuri prin livada, via și grădina bătrînului vrăjitor.

Căci nea Tilică, deși n-avea pe-atunci mai mult de cincizeci de ani, mi se părea un moș descins din basme. Un moș de poveste, cu totul aparte. Cu statura lui neobișnuită, care nu cred

să fi depășit vreun metru și jumătate, domnul P.T.T. Constantinescu mă impresiona prin înfățișarea sa halucinantă. După ce că se mai și rădea pe cap, fiind dealtfel pleșuv de-a binelea, își lăsase niște mustăți cumplite, de-o bogăție incredibilă, de parcă i-ar fi lipit cineva sub nas și-n jurul gurii un șomoiog de cînepă toarsă. Îngălbenite de tutun și pîrlite de țigările pe care le fuma pînă la ultimul milimetru, mustățile acelea de haiduc îl făceau să semene, și din pricina capului chilug, cu un Taras-Bulba pe plan local. La asta mai contribuiau și nădragii pe care-i purta, un soi de șalvari din pînză de doc, mai totdeauna atîrnîndu-i pe vine, cu turul prin dreptul genunchilor, precum și cămașa de noapte, cusută-n altițe roșii, cu care ieșea după-amiezile din casă, trasă pe deasupra brăcinarului.

Cînd bătrînul mag se trezea și pornea să caște fioros, mai trosnindu-și și oasele, care pîrîiau ca niște surcele, și mă identifica lîngă dînsul, mă lua numaidecît în brațe, bucuros de faptul că-i preferasem tovărășia, și mă anunța, în timp ce ne-ndreptam spre casă :

— Mergem, Sandi taică, să bem un „fiu-fiu“ nemaipomenit !... Așa mi s-a făcut de-o cafeluță, încît aș da totul de pe lume pentru o ceașcă plină cu zeamă fierbinte și aromitoare !

Întrucît, de la botez încă, fusesem prevăzut cu două nume, Vlad, dar și Alexandru, la dorința expresă a bunicului, care avea mania numelor în serial, domnul P.T.T. Constantinescu optase, dealtfel ca și ceilalți membri ai familiei sale, pentru diminutivul de mai sus. Spre ciuda genitorilor mei. Pesemne, datorită și faptului că pe fiică-sa o chema tot Sanda. Și făcea Sănduța, tot petetistă și ea, niște cafele faimoase, de pomină ! Indimenticabile, cum se spune astăzi.

Iar la ritualul cafelutelor de după-amiază, nelipsit în gospodăria lui nea Tilică, eram totdeauna invitat și eu. Bineînțeles, mi se dădea o ceașcă plină cu-o diluție ce nu se putea numi cafea. Însă atît de fierbinte, încît suflam minute de-a rîndul deasupra ceștii. De-aceea îi spuneam „fiu-fiu“. Spre încîntarea lui nea Tilică și-a Sănduței.

Prin 1936, poate '37, la vreun an de la discuția cu Onglița, m-a apucat, deodată, un dor cumplit de casa în care (pare-se) mă născusem. Dar și de nea Tilică P.T.T. Constantinescu.

Şi, fără să mai stau prea mult pe gînduri, am întins-o glonţ spre strada Exerciţiului. Unde, de peste zece ani nu-mi mai călcaseră paşii.

Le-am găsit destul de dificil. Şi strada, şi locuinţa bătrînului meu de poveste. În cele din urmă am brodit-o, şi mi-a reuşit figura. Mai întîi, am dat de uliţa respectivă.

Însă, spre dezamăgirea mea, şi nu ştiu de ce oare, acum arăta altfel decît în anii copilăriei. Deşi casele rămăseseră aceleaşi şi teii nu se mutaseră din loc. Numai nea Tilică şi Sănduţa, pe care i-am găsit la cafeluţe, în veranda cu geamlîc, fumînd ca turcii şi tăcînd îngînduraţi, erau alţii. Cu totul alţii. Ninşi de cenuşa timpului. Iar mustăţile bătrînului se pleoştiseră, şi-arătau şi mai pîrlite, şi mai gălbejite de cîtă nicotină adunaseră în firele lor cîlţoase.

M-au privit înlemniţi, nepricepînd ce vroiam de la dînşii. Nu mă recunoscuseră. Aşa cum, şi eu, era cît pe ce să nu-i mai recunosc.

La un moment dat, Sănduţa, acuma niţel îmbătrînită, căruntă bine, purtînd o rochie-uniformă, de telefonistă sau petetistă, a înţepenit cu ceaşca de cafea în dreptul buzelor. Apoi, brusc înveselită, a exclamat :

— Tăticule ! E Sandi, tăticule !...

În clipa următoare, mă îmbrăţişau amîndoi. Cu plînsul în nas.

— Ce mare te-ai făcut, măi Sandi ! — a fost nevoit să constate nea Tilică.

Şi-aşa şi era. De pe atunci pornisem să capăt proporţii. Probabil îmi pria regimul militar. Fiindcă taică-meu, neavînd altă treabă decît să mă facă general, mă dăduse la liceul militar „D. A. Sturdza“ din Craiova.

Domnul P.T.T. Constantinescu, acuma pensionar, Sănduţa preluîndu-i postul de şef al oficiului poştal din partea de nord a oraşului, profitînd de plecarea Sănduţei, care se dusese să-mi pună de-o cafea, a ţinut să-mi comunice ultimele evenimente din viaţa familiei.

Soţia i se prăpădise, lăsîndu-l singur pe lume, după ce vieţuiseră împreună aproape patru decenii, iar biata fată, de cîte romane de dragoste citise, se-ncurcase c-un bagabont, care-o lăsase cu plodul în braţe, dispărînd apoi într-o direcţie necu-

noscută. Băiețelul era durduliu și frumos, iar nea Tilică se ocupa de creșterea lui.

— Măi Sandi, — a continuat bătrînul, e și Ducu ăsta un năzdrăvan ce nu s-a mai pomenit. Întocmai cum erai și tu, la vîrsta lui. Mai ții minte cîte năzbîtii mi-ai făcut ?... Cînd te-ai urcat pe acoperișul casei, cățărîndu-te pe scara proptită de perete, și n-ai vrut să cobori pînă ce nu ți-am făgăduit că-ți dau două ocale de bomboane fondante, din ălea care-i plăceau Soficăi, răposata de nevastă-mea... Dar cînd mi-ai spart mandolina ? Îți aduci aminte ?... Te așezaseși cu poponețul pe ea, de praf mi-ai făcut-o. Și, ca să nu se afle, ai fărîmat-o de tot, și-ai vîrît-o în focul din sobă, de-au rămas din ea numai corzile...

Nu-mi mai aminteam de isprăvile de mai sus. Deloc. Tot așa, cum nu-mi aduceam aminte nici de basmele pe care mi le citea Sănduța, în serile de iarnă, cînd maică-mea și cu taică-meu se duceau la sindrofii și soaréle. La cafeluță, în timp ce-mi sorbeam, ca pe vremuri, „fiu-fiu"-ul, Sănduța m-a întrebat curioasă :

— Ție îți plac cărțile, măi Sandi ?...

— De ce mă-ntrebi ?

— Vreau să știu dacă am izbutit să-ți transmit dragostea de citit ! Atîtea povești ți-am istorisit, atîtea romane am rumegat, numai ca să ți le pot spune pe înțelegerea ta, încît am căpătat convingerea c-ai să ajungi și tu un scriitor... Așa-mi intrase mie în cap, că te faci romancier numai dacă citești mult, mult de tot. Ia spune-mi drept, n-ai vrea să fii și tu un scriitor ca Gib Mihăiescu, care a scris cel mai frumos roman de dragoste, mai tare ca „Amantele celebre" ?...

Surprins de interogatoriul Sănduței, am fost sincer și i-am mărturisit adevărul :

— Nu ! Nu mă interesează... Eu țin să mă fac marinar, căpitan de vapor ! Dar și detectiv, ca maestrul Sherlock Holmes... Ce-i drept, citesc și eu pe rupte, însă numai „Aventurile submarinului Dox" și romanele lui Conan Doyle... De dragoste însă, scriu poezii ! Nu ca scriitor, ci ca poet. Ceea ce-i altceva...

Din senin, de unde pînă atunci pufăise din țigară și doar ascultase discuția noastră, nea Tilică m-a aprobat exploziv :

— Bravo, Sandi ! Poeții-s niște sfinți, întocmai ca domnul Mihai Eminescu... Sfinți care visează cu ochii deschiși !... Că romanele, am văzut eu unde pot duce...

Totuşi, gîndurile pe care şi le făcuse cu mine Sănduţa m-au sîcîit multă vreme după întîlnirea aceea de pomină. Şi-am pornit să-mi îmbogăţesc lecturile, diversificîndu-le. Aveam paisprezece ani. Viaţa mi-era înainte. Şi-aveam tot timpul să visez. Cine ştie, poate mă voi face şi scriitor !

Prin 1943, cînd publicasem cîte ceva, am mai trecut o dată pe la căsuţa lui nea Tilică. Nu mai era ! Murise în urmă cu doi ani. Sănduţa, emoţionată, m-a întrebat dacă nu doresc un „fiu-fiu". Rămăsese singură în locuinţa de pe Exerciţiului, să-l crească mare pe Ducu. Şi i-am cerut voie să mai vizitez grădina din fund.

Jungla dispăruse. N-am găsit decît o imensă pîrloagă. Fără pomi, fără vegetaţia fantastică, incredibilă, ce-mi vrăjise copilăria. Cioturile foştilor meri, pruni, cireşi şi vişini arătau ca resturile unei păduri peste care trecuseră diluvii, uragane şi pîrjoluri. Scrumite, găunoase, năpădite de mucegaiuri şi muşchiuri intrate în putrefacţie, trunchiurile frînte, retezate de tăişul toporiştilor, scurtate pînă aproape de nivelul solului, păreau vestigiile unei civilizaţii apuse. Nici duzii cu viţele de vie nu mai fiinţau. Iar în materie de roşii, castraveţi, fasole şi alte legume şi verdeţuri, nici nu mai putea fi vorbă. Pînă şi iarba de sub poalele foştilor pomi năpîrlise, prezentînd doar smocuri, ici şi colo, de buruieni uscate, sfoiegite şi sunînd bizar la cea mai mică adiere, ca şi cum ar fi fost din tinichea ruginită.

La plecare, după ce sorbisem cu inima crîmpoţită ceşcuţa de „fiu-fiu" oferită de Sănduţa, m-am interesat ce mai citeşte, fără să-i dezvălui că m-apucase şi pe mine patima scrisului, aşa cum visase dînsa.

— Ah, Sandi, dragule, am dat peste o carte nemaipomenită, un roman de dragoste englezesc, de unul Somerset Maugham, tradus de domnul Jul. Giurgea, cel care ne-a dăruit atîtea podoabe din literatura anglo-saxonă... Îi zice „Gran Canaria" ! E formidabil...

I-am sărutat mîna de repetate ori, imaginîndu-mi c-o fac şi pentru nea Tilică P.T.T. Constantinescu, frumosul şi pitorescul bătrîn vrăjitor din grădina adormită.

Ale cărui mustăţi haiduceşti zăceau pe undeva, pe-aproape, îngropate sub ţărîna pantei de deasupra oraşului. Fiindcă, la dorinţa sa expresă, cel ce-mi fusese un soi de dublură a bunicului se afla înmormîntat chiar în ograda gospodăriei sale, printre cioturile fostei livezi.

Citisem şi eu „Gran Canaria“ a lui Cronin. Însă, comparînd parfumul florilor de frezia, din romanul britonului, cu aromele şi miroznele grădinii lui nea Tilică, aceea de altădată, mi-am zis că sălbaticele flori de demult erau mult mai scumpe inimii mele întristate.

Nu ştiu dacă strada Exerciţiului mai există şi astăzi. Dar asta nu mai are nici o importanţă. Există în sufletul meu. Şi-i suficient !

Întrucît este foarte posibil să mă fi născut şi acolo.

ALTERNATIVA LIBERTĂŢII

Însă tanti Marioara, sora lui taică-meu, era cu totul de-o altă părere. Nu fiindcă ar fi avut ceva de-mpărţit cu Ongliţa, cu care dealtfel se-nţelegea destul de bine, ci pentru că ţinea mai mult la Mamiţica, cum îi spunea dînsa bunică-mii, căreia eu îi ziceam Maca-Maia, spre deosebire de ceilalţi nepoţi ce optaseră pentru Maia. Şi numai din dragoste faţă de-a bătrînă, pe care dorea s-o apere de „fitilurile“ cumnată-sii, mi-a destăinuit adevărul (în versiunea ei, bineînţeles).

Aveam de-acum vreo zece-unsprezece ani, cînd s-a petrecut memorabila întîlnire cu tanti Marioara. Eram la casa bunicilor de cîteva zile, într-o vacanţă fericită şi mult aşteptată. Şi de mine, care-l iubeam ca un nebun pe Tatapetre, bunicu-meu, şi de părinţi, care se vedeau astfel izbăviţi de năstruşniciile zburdalnicului lor de copil.

Într-o seară, pe cînd o ascultam pe tanti Marioara cîntîndu-mi la pian „Rapsodia a II-a“ a lui Liszt, bucata mea preferată, c-un brio de zile mari, încît se cutremura odaia de la drum, unde se afla instalată pianina dăruită de colectivul celor patru fraţi, Eftimie (taică-meu), Valică, Tică şi Vasile, mătuşă-mea s-a oprit deodată, tocmai cînd se pregătea s-atace finalul. Întorcîndu-şi spre mine făptura-i pachidermică, vreun metru şi optzeci înălţime şi vreo sută şi zece ocale (pe cîntarul decimal din magazia lui Tatapetre), mi-a spus oarecum emoţionată :

— Mă Vladule, ştii tu că din pricina ta mi-am mutat pianul în salonul dinspre şopru ?...

— Păi de ce, bre tanti Marioaro ?...

— Fiindcă mă-ta, Onglița lu tac-tu mare, a ținut neapărat să te nască în odaia de la drum !... Că-i scădea prestijul dacă te făta lîngă bucătăria de vară, în camera Mamiţicăi. Dar dacă nu eram eu, să-ți cînt din primele zile ale venirii tale pe lume, şi tot „Rapsodia“ lu Lişt, la pianul cărat apoi la loc, în odaia asta, o omorai pe maică-ta. Da, mă Vladule, o omorai cu zile... Că de mic ai fost al dracului. Mai întîi te încăpățînaseşi să nu ieşi din burta mă-tii, şi-a fost nevoie s-alerge Eftimie cu trăsura prin tot oraşul, s-o aducă pe Mili Spiroiu, o vară de-a Ongliţei, ca să te tragă de picioare. De-aia-i zici tu Mama-moaşa, fără să ai habar de ce... După aia, trei zile ai orăcăit fără încetare, chirăind şi plîngînd ca o fiară, de-i venea mă-tii să-şi ia zilele. Nu-ţi mai spun că-i căşunase pe biata Mamiţica, bălăcărind-o şi ocărînd-o, că din cauza ei i s-a născut băiatul țicnit... Ce vină avea Mamiţica, dacă Eftimie s-a apucat să-şi ia nevastă tocmai de la dracu-n papură ? Mă rog, îl priveşte, eu nu mă bag. Acuma-i şi prea tîrziu... De nu-i dădea lu Tăticu prin cap, s-aducă pianul iarăşi în odaia de la drum, cărîndu-l aproape singur, o mierleaţi amîndoi, şi tu şi mă-ta. Cine să se fi gîndit la una ca asta, dacă nu tac-tu mare, care nici el nu-i mereu în toate minţile ? Eram, dealtfel, înnebuniți cu toţii. Onglița nu putea închide un ochi, tu ţipai ca din gură de şarpe, Mamiţica striga la Tăticu, Eftimie se-nchisese în privată, să nu mai audă balamucul din casă, iar eu şi cu tac-tu mare prăjeam pifteluţe la bucătărie. Atunci i-a venit ideea aia trăsnită. Şi mi-a poruncit : „Du-te, fă Mărioară, şi cîntă-le ceva ălora din odaia de la drum ! Însă tare de tot, să nu-i mai aud chinuindu-se !...“ Şi, fără să mai zăbovească, mi-a dus numaidecît pianina la loc.

Intrigat de faptul că nu-mi aminteam nimic în privința celor relatate de mătuşă-mea, am chestionat-o :

— Şi chiar mi-ai cîntat „Rapsodia“ ?

— Cinci ceasuri de-a rîndul am muncit la clapele pianului. Ca o vită de povară, de curgeau năduşelile de pe mine. La început am luat-o cu potpuriul naţional al lui Ochialbi, apoi am trecut la nişte sonate de Betovăn, şi-abia cînd am pornit cu Liştu, de zăngăneau geamurile de la ferestre şi se-adunase lumea în stradă, curioasă să afle ce se-ntîmplă la noi în casă, abia

atunci ați adormit. Ca niște bușteni. Pusesem atîta suflet în „Rapsodie", încît mi-au sărit două clape și mi-a plesnit și coarda de do, aia din stînga, de la bași. Mare minune și asta. De bucurie, Tăticu a băut o sticlă de trăscău de Mățău, fără să se-mbete, și-a înfulecat o tigaie cu pifteluțe. Mă Vladule, să știi c-ai s-ajungi și tu un artist, așa, ca mine, cînd ai să fii mare !... Simt eu c-o să fie dandana și cu tine...

Casa bunicilor, în care trăiau și tanti Marioara cu nea Ionică Podașcă, bărbatu-său, se afla pe una din cele mai frumoase străzi ale Piteștiului — strada Libertății. Lungă cît o zi de Paște, pornind din deal, de lîngă biserica Sfîntu-Gheorghe, și coborînd pînă-n gîrla Doamnei, la barieră. Din păcate, i se mai spunea și ulița haznagiilor. Din pricina nenumăraților localnici care activau în specialitatea vidanjărilor.

Dacă era adevărat că mă născusem pe strada Libertății, așa cum susținea tanti Marioara, nu-mi prevedeam cine știe ce viitor... ca artist. La vîrsta aceea, visul meu era să mă fac mecanic de locomotivă.

După ce mătușă-mea a interpretat și finalul „Rapsodiei", punînd și suflet, nu numai muncă de salahor, deoarece așa arăta cînd bătea la claviatura pianinei, cuprins de emoție am întrebat-o :

— Tanti Marioaro, or mai fi rămas ceva pifteluțe de la prînz ?... Parcă mi s-a făcut nițică foame !

În cursul dimineții, Tatapetre și cu mătușă-mea tocaseră vreo două ocale de carne, și prăjiseră ceasuri de-a rîndul la piftele, în bucătăria de vară, de sub șopron. Însă la masă, în afară de-un borș de lobodă albă, nu aduseseră decît un castron cu piftele, nici un sfert din ceea ce preparaseră.

Pachidermica făptură a mătușă-mii, vlăguită de-atîta cîntat, tresări din toate mădularele. Privindu-mă cîș, tanti Marioara îmi mărturisi neașteptat de cinstit :

— Mă zgîmboi, să știi că și mie îmi dă muzica asta cultivată o foame cumplită ! Înseamnă c-ai să te faci precis artist... Acuma mergem amîndoi să gustăm cevașilea. Gata, haidem în beci, că pifteluțele-s puse acolo, la rece. Iar după aia, cînd ne-om mai prinde și noi sufletelele, ne-ntoarcem aici și-o să-ți cînt „Într-o piață persană" ! Ca să ne tihnească...

Biata tanti Marioara ! Avea să-și dea duhul peste vreo trei decenii și ceva, tot din motive de... piftele.

— Mă Vladule, — mi-a spus dînsa, cînd am vizitat-o la spital cu vreo două zile mai înainte de-a se petrece din viață, dacă te gîndești că n-am mîncat decît un ceaunel de pitfeluțe, atîta doar, de ce mai zic ăștia c-am făcut o confuzie intestinală ?... Habar n-au de meserie !...

Tot ce era posibil. Deoarece doctorii o țineau pe-a lor, afirmînd că-i vorba de ocluzie. Deci altceva.

La plecare, mătușă-mea m-a întrebat cu glas înduioșător de stins :

— E-adevărat c-ai scris niște romane ?...

— Mda ! Cam așa ceva...

— Păi vezi ! Nu ți-am spus eu c-ajungi mare ?... Cred că bați la suta de ocale ! Las' că mă fac eu bine, și-o să trîntesc niște piftele de regim, din cărniță slăbuță, de-o să te lingi pe buze... Păcat că mi-am vîndut pianul, fiindcă, dacă-l mai aveam, îți cîntam Liștu care-ți plăcea ție, pînă făceam praf corzile... Ai grijă, cînd mai vii pe la mine, să-mi aduci ceva bun, de-ale mîncării !

O revedeam după cinci zile. La înmormîntarea ei. Cu care prilej, la masa de pomenire, s-au servit vreo cinci tingiri cu pifteluțe prăjite. Că mult îi mai și plăcuseră !

„AMINTIRI DIN COPILĂRIE‘

TÎRGUL DE VALE

Taică-meu, de meserie contabil, pomenindu-se promovat în muncă, pe post de casier și „director“ (delegat) al „Băncii Comerciale“ de pe Strada Mare, lîngă piață, a considerat că-i vremea să ne mutăm și noi într-o casă mai acătării. Și, pentru a se găsi cît mai aproape de instituția ce cu onoare conducea, a închiriat casa unuia din clienții băncii. Acesta, un țăran-negustor de piei de vită, își avea gospodăria la Găvana, iar edificiul de la oraș îl ținea pentru realizarea de venituri în plus. Pesemne îi mergea bine negoțul, deoarece își vîrîse banii cîștigați în alte două proprietăți, mai lîngă iarmarocul din Tîrgul de Vale, unde-și aducea, dealtfel, și dînsul marfa sa puturoasă.

„Banca Comercială“ funcționa într-o singură odăiță, la stradă, dintr-o clădire aflată chiar în buza Pieții Mari. Tata Eftimie, babacul, era unicul salariat al celebrei bănci. În afară de funcția de casier, mai făcea și pe directorul, și pe contabilul, dar și pe femeia de serviciu, întrucît l-am văzut de nenumărate ori măturînd prin „sediu“. Ce fel de afaceri o fi învîrtit banca, asta nu-mi prea dădeam seama. Probabil că se limita doar la primirea de depuneri și la acordarea unor credite infime, deoarece beneficiile realizate nu-i îngăduiau să-l plătească pe-ăl bătrîn ceva mai bine, încît să se rezume numai la munca din bancă. De aceea, fiind și tînăr și harnic, ținea mai multe contabilități, asigurîndu-le comercianților din Piața Mare evidența registrelor, la zi. Pe care le lucra acasă, pînă noaptea tîrziu.

În orice caz, cu ce primea de la bancă, și cu ce-ncasa de la negustorii săi, și-a permis totuși închirierea casei din Tîrgul de Vale.

De fapt, toate cele de mai sus le-am aflat ulterior, din relatările maică-mii și-ale neamurilor. Personal, la cei șase-șapte

ani ai mei, n-aveam de unde să mă pricep în chestiile astea cu banca, registrele şi proprietarul nostru de la Găvana. Ceea ce-mi amintesc, şi asta numai într-o oarecare măsură, este casa în care stăteam pe-atunci.

Era o clădire şuie, construită înainte de primul nostru război, cel de la '77, pe-un dîmb ce pornea chiar din caldarîmul bîlciului, ca să urce apoi pînă-n dreptul grădinii din spate. Abia de-acolo se mai potolea panta, pentru a se transforma într-un platou niţel povîrnit.

Odăile erau măricele, înalte şi cu duşumele din scîndură de brad, vopsite în roşu. Bucătăria se afla în dos, ajungîndu-se la ea printr-un coridor îngust şi destul de prelung. Din pricina povîrnişului, exista şi un fel de subsol, unde locuia o bătrînică tare cumsecade, coana Filica, şi care ţinea enorm la mine. Aşa că, locuinţa noastră, casa propriu zisă, se găsea oarecum la etaj. Cu vedere spre iarmarocul de sub ferestrele sufrageriei. Însă, în primii ani, nu bîlciul de joia mă interesa, ci grădina din spate.

Dealtminteri, greşit i se spunea grădină, deoarece, cînd ne-am mutat, terenul era în paragină. Mai tîrziu, cu ajutorul lui moş Apostol, fratele mai mare al bunicului, s-a mai plantat cîte ceva pe suprafaţa uriaşei ogrăzi. Dar cu totul la întîmplare. Astfel încît, peste vreun an sau doi, grădina ajunsese să fie şi ea tot o junglă, întocmai ca luxurianta livadă de pe strada Exerciţiului, cea a lui nea Tilică P.T.T.

Cei cîţiva pomi fructiferi, sădiţi aiurea, erau acuma năpădiţi de nişte buruieni monstruoase, ale căror tulpini şi vrejuri depăşiseră înălţimea puieţilor de meri, vişini şi cireşi. Straturile cu roşii şi ardei gras, împînzite de ierburi şi ciulini, dispăruseră sub avalanşa vegetaţiei sălbatice, şi nu-mi amintesc să fi cules vreo roşie din grădina noastră.

Însă farmecul grădinii din spate tocmai în asta consta. Cel puţin pentru mine. Care, de mic copil făcusem o pasiune nebună să mă joc de unul singur prin bălăriile unor atari plantaţii abandonate în grija naturii. Cu atît mai mult cu cît nimeni nu mă ţinea din scurt.

Nici coana Filica, vecina noastră de la subsol. Căreia şi dînsei îi plăcea să se preumble prin grădină. Bineînţeles, urmărind un scop anume. Pe care mi l-a destăinuit într-o dupăamiază.

— Maică dragă, ajută-mă să dau de buruiana aia cu lapte !

— Care buruiană, Babilico ? — o întrebam eu, care-o botezasem astfel, mai pe scurtătură, deoarece ar fi post prea lung să-i spun tot numele.

— E una mică şi firavă, din care, dacă-o strîngi între deşte, slobozeşte un soi de lăptişor ! — pornea să mă lămurească bătrîna. Îmi fac din zeama ei picături pentru ochi, că nu mai văz bine, maică dragă... Hai s-o căutăm !

Cîte pocinoage nu i-am făcut bietei băbuţe, cu buruienile furnizate de nepriceperea mea. Odată, cînd i-am preparat diluţia chiar cu mînuţele mele, stropşind pe fundul unei cănuţe o tulpină de iarbă necunoscută, Babilica a rămas chioară aproape o săptămînă. Altă dată, i-am picurat în ochi zeamă de usturoi sălbatic, de-a răcnit bătrîna ca o fiară.

Dar nu mi-a purtat pică. Ba dimpotrivă, cînd se lecuise de căutat buruiana cu lăptişor mă poftea la dînsa în casă şi mă trata cu dulceaţă de cireşe amare.

ILUMINĂRILE

Ceea ce nu m-a împiedicat însă să-mi continui joaca prin grădina din spate. Mai ales că descoperisem şi plăcerile izolării. Lîngă fîntîna părăsită, din străfundul grădinii. Unde încercam gustul primelor ţigări. Confecţionate din mătase de porumb, şi răsucite în hîrtie de ziar. Cu osebire, „Universul“,

Taman la capăt, lîngă gardul vecinului ce-şi avea casa pe cealaltă stradă, care dădea spre bulevardul gării, se găsea „construcţia“ puţului. O chiţimie înjghebată din cîteva scînduri de brad, putregăite de ploi. Atît de instabilă, încît, într-o bună zi, m-am prăbuşit cu ea cu tot. În groapa de sub fragilul adăpost.

Întrucît nimeni nu folosea fîntîna din grădină, am fost găsit şi salvat abia după o aşteptare îngrozitoare de-o zi întreagă. Spre seară, după căutări disperate, maică-mii i s-a părut c-aude un scîncet din fundul grădinii. I s-o fi părut dînsei că-i scîncet, probabil din pricina distanţei, căci eu, de fapt, răcneam şi ţipam din răsputeri.

Cînd m-a văzut, în loc să se bucure, Onglița a purces să strige la mine :

— Ieşi numaidecît de-acolo, că te luminez eu !...

De-aş fi putut ieşi singur, o făceam mai de mult. În primul rînd, ca să scap de chestia cu luminarea. Dar, neavînd ce face, m-am resemnat să mă las extras de tata Eftimie, cu ajutorul funiei de rufe. După care a urmat spălarea mea, cu furtunul de la cişmea, în mijlocul curţii. Iar abia mai tîrziu, în casă, am fost şi „luminat".

Adică, bătut măr ! Și de taică-meu, şi de maică-mea. Cu rîndul.

Dacă-i să stăm strîmb şi să judecăm drept, cam meritam luminările întreprinse de genitorii mei. Că nici eu nu prea eram un copil uşor de suportat. În ultimul timp, mai ales, căpătasem şi-un obicei prost. De cîteori mă lua maică-mea cu dînsa în oraş, şi cădeam cu ochii asupra vreunei jucării pe care mi-o doream, sau vedeam cartofii aceia fantastici, din vitrina cofetăriei lui Boränescu, porneam imediat să mă rog :

— Ia-mi şi mie căluţul ăla !... Vreau cartofi, dă-mi limonadă, cumpără-mi covrigi cu susan, ia-mi, dă-mi, vreau — şi-aşa mai departe, pînă-i venea maică-mii să-şi ia lumea în cap.

— Ai acasă de toate, şi jucării, şi prăjituri, astîmpără-te ! — mă prelucra Onglița.

Eu, nimic. Pînă să-şi termine maică-mea munca de lămurire, mă trînteam pe jos, oriunde m-aş fi aflat, pe stradă, sau în în cine ştie ce magazin, şi orăcăiam la disperare :

— Vreau cartofii lu Borănescu... Vreau cartofii lu Borănescu !...

Lumea se-aduna în jurul nostru, privind-o pe maică-mea cu reproşuri în ochi. De voie, de nevoie, Onglița trebuia să mă-ndoape cu cartofii lui Borănescu, să-mi mai comande şi limonadă. Pe cînd mă delectam cu prăjiturile de mai sus, Onglița avea grijă să mă-ndemne :

— Ia cu mama şi mănîncă, Vladule, că te luminez eu !...

Puţin îmi păsa. Mă durea în cot luminarea făgăduită de maică-mea.

Abia cînd ne-apropiam de casă, coborînd spre Tîrgu de Vale pe lîngă Domnița Bălaşa, biserica din capul străzii, începeam şi eu să scîncesc :

— Măicuță, nu mă lumina, nu mă lumina, măicuță, că n-am să mai fac !

O luam de mînă, mă pisiceam, îi sărutam ambele mîini, continuîndu-mi litania :

— Zău că sînt luminat, bre măicuță !... Haide, bre, de ce ți-ai cășunat pe mine ? Nu mă lumina, te rog, zău că nu-i nevoie !...

— Bine ! — consimțea Onglița, oarecum înduioșată de văicăreala mea.

— Dar nu-i spui lu tata Eftimie ?...

— Dacă o să fii cuminte, n-am să-i spun !

Ei bine, n-am reușit. Nici cuminte n-am fost, ba dimpotrivă, le făceam din ce în ce mai boacăne. Iar luminarea mea a mers mai departe.

Pînă la întîmplarea cu turcul.

Era pe-atunci, prin zona noastră, a Tîrgului de Vale, un individ ce se ocupa cu comerțul ambulant de zaharicale. Îi ziceam „turcu", deși arăta mai curînd a ovrei. Însă, fiindcă îi plăcea să umble c-un fes pe cap, toată lumea se obișnuise să-i zică așa, ca mai sus.

De cele mai multe ori, ne trecea prin dreptul casei dupăamiaza. Cînd eu mă jucam pe stradă, cu cercul. Pe care-l mînam c-un băț intens colorat. Turcul își purta tava cu zaharicale pe cap, strigînd cît îl ținea gura :

— Rahat avem, sugiuc avem, țucăr candel avem, susan avem, covrig avem, de totul estem !...

Necăjit că părinții nu-mi dădeau bani de buzunar să-mi cumpăr și eu sugiuc, care-mi plăcea la nebunie, dar și pentru faptul că turcul refuza, mai totdeauna, să-mi arate bunătățile de pe imensa tavă, nu știu ce m-a apucat atunci, probabil vreun dor de răzbunare, fapt e că m-am luat după turc și, cînd am ajuns în spatele lui, i-am împins tava cu bățul pe care-l utilizasem la rotirea cercului.

Iar în clipa următoare, pe loc, am văzut. Și rahatul cu nucă, și sugiucul, și merele trase în zahăr colorat, și susanul, și țucărcandelul. Risipite pe caldarîmul străzii. Tava turcului zăcea la vreo doi metri, departe de zaharicalele pe care le purtase. Iar turcul, dînd cu fesul de pămînt, răcnea cît îl ținea gura :

— Oi, stricat marfa la el !... Cine plătește, cine scoate paguba de la el ?...

La vîrsta aceea, neştiind vorba cu „turcul plăteşte", am considerat mult mai util s-o iau la goană, abandonînd şi cerc, şi băţ, şi să fug cît mai urgent de pe terenul unde se produsese incidentul.

În timp ce sprintam în forcing, l-am văzut pe turc adunîndu-şi marfa de pe stradă. Şi mi-am zis, „nu mă mai prinde ăsta cît îi lumea şi pămîntul !". De unde să-mi treacă mie prin cap că turcul nu-i chiar atît de prost. În loc s-alerge după mine, a luat cercul şi băţul pe care le părăsisem, şi s-a dus glonţ la coana Filica, de fapt, o veche prietenă de-a sa. I le-a arătat, şi-a întrebat-o cine-i pramatia care obişnuia să se joace cu cercul pe stradă. Babilica le-a recunoscut. Imediat. Indignată că băieţelul ei drag, copilul vecinului, era ocărît cu-asemenea epitete.

— Măi Avrume, — i-ar fi spus dînsa, după cum mi-a mărturisit mai tîrziu, din proprie iniţiativă, Vlăduţu meu e cel mai bun copil din mahalaua noastră ! Ce-ai cu el ?...

— Vai de mine, Filico dragă, n-am nimic cu boieţelu ! Cu tat-so vreu să stei de vorbă...

Şi, pe cînd goneam disperat, sărind gardurile grădinilor, ca s-ajung cît mai rapid la adăpostul casei părinteşti, luînd-o prin dosul privăţii din ograda noastră, turcul stătea la cafele şi taclale cu maică-mea şi tata Eftimie.

Nu l-am depistat de la bun început. Şi nici n-aş fi avut cum. Erau cu toţii în bucătăria de vară. Cînd taică-meu m-a zărit furişîndu-mă în casă, a strigat spre mine :

— De ce fugi, dom' Vlad ?... Ce-ai păţit ?...

— Bre tată, se ţine unu după mine, dintr-äia care bat copiii !

— Aoleu, păi e de rău dacă-i aşa ! — a afirmat tata Eftimie. Vino-ncoa, de te piteşte...

Bineînţeles, încîntat de-atîta înţelegere, m-am refugiat numaidecît în braţele lui, vîrîndu-mă cît mai iute în bucătărie.

— El je, Avrume ? — l-a întrebat babacu pe turc.

— Dacă nu-l baţi, atunci asta-i puşlamaua! — l-a informat milos turcul, privind speriat la mîinile lui taică-meu, care mă strîngeau puternic la pieptu-i de aramă.

— Să nu-l luminezi, Eftimie, că-mi omori copilu ! — a ţipat maică-mea înspăimîntată.

— N-avea nici o grijă ! — a liniştit-o babacu. Tu eşti cu luminatul. Am altă metodă... Nici n-am să-l luminez, şi nici n-am

să-l dojenesc. Ba dimpotrivă, am să-l invit să mănînce toate zaharicalele ovreiului...

Deşi mă mirase neobişnuita decizie a babacului, la început am fost deosebit de încîntat. Şi, în timp ce tata Eftimie se socotea cu turcul Avrum, eu mă delectam cu sugiucul ambulantului. Adunase, nefericitul, aproape toată marfa de pe caldarîmul străzii. Cam cu praf, nisip şi alte deşeuri (probabil şi organice) existente prin piaţa din Tîrgu de Vale. După ce-am ras tot sugiucul, sugînd pînă şi sforile, am trecut la faza următoare : susanul. În orice caz, cînd a plecat turcul, extrem de mulţumit de vînzarea făcută, îmi mai rămăseseră merele trase în zahăr, ţucărul-candel şi covrigii.

— Nu face nimic, — m-a liniştit babacu, ce-ţi mai rămîne, laşi pe mîine ! C-altceva n-ai să primeşti de mîncare... Mai bine aşa, decît să te fi luminat maică-ta !

La cîteva minute după miezul nopţii, cînd alergam prin casă ca apucat, cu olica de noapte într-o mînă şi cu nădrăguţii pijamalei în cealaltă, aş fi dat orice să fi fost luminat de Onglița. Dar era tardiv. Abia spre dimineaţă mi s-au mai potolit maţele.

Cred că de-atunci nu mai sufăr sugiucul şi susanul. Nici să le văd în ochi măcar. În schimb, am rămas cu patima cartofilor. A cartofilor de cofetărie.

TATA EFTIMIE, TATANAŞU, TATAPETRE ŞI ALŢI TAŢI...

Într-o anumită perioadă, pe cînd mai crescusem şi eu şi-mi făceam studiile la şcoala primară de pe bulevard, de lîngă Monument, în clasa a doua, relaţiile bătrînilor mei se cam deterioraseră.

Nu ştiu ce-i căşunase Ongliţăi pe taică-meu, însă mereu îi reproşa că zace prea mult la bancă. Tata Eftimie se făcea că plouă, şi nu-i acorda prea mare atenţie. Pînă într-o seară, cînd maică-mea, sosită acasă pe urmele bătrînului, îl informase că-l văzuse cu domnişoara Dina Iliescu, învăţătoarea mea, într-un gang de lîngă „Berbec“ (un restaurant faimos din Piaţa Mare).

Eram în bucătărie, unde-mi beam singur cafeaua cu lapte, iar babacii se retrăseseră în odăița de-alături, să discute în contradictoriu. Fără să știe nimic de prezența mea în preajma lor.

— Și ce dacă eram cu Iliasca ? — se mira taică-meu enervat. Mă interesam de cum stă băiatu' cu școala !

— Eftimie, Eftimie, nu mă minți, că te vede ăl de sus ! — a țipat la un moment dat maică-mea. De cînd ai început să vorvești cu putoarea de Iliasca gură în gură ? Ce-i făceai, acolo în gang, o căutai la dinți, sau te pupai cu ea ?...

Onglița, olteancă iabrașă, n-a mai aștepta explicațiile suplimentare ale babacului, și s-a repezit la el să-l sfîșie cu unghiile. Bătrînul, pesemne intrigat de ieșirea maică-mii, s-a apărat trăgîndu-i o pereche de palme. Atît i-a trebuit Ongliței. Zvîrlind în tata cu tot ce-i cădea sub mînă, farfurii, pahare, tacîmuri, tăvi și alte detalii din dotarea ei de zestre, primită de la părinți, a ripostat pe măsura posibilităților ei.

Cînd am văzut că bătrînul intenționa să-i administreze maică-mii același tratament de mai înainte, și-am auzit-o pe Onglița strigînd în gura mare, „săriți, oameni buni, că mă omoară Eftimie din pricina Ilieștii, ca să rămînă cu ea !“, am început să plîng și-am luat-o la goană, fugind de-acasă.

Și tot într-o fugă am ținut-o, pînă am ajuns la Tatanașu.

Tatanașu, inginerul Ioan Negrețu, fratele mai mare al bunică-mii după mamă, care-i cununase pe-ăi bătrîni și mă botezase și pe mine, era sprijinul de totdeauna al familiei noastre. La dînsul se-mprumuta tata Eftimie de parale, la el mergea să se plîngă Onglița, luînd-o de martoră pe Mamanașa Veronica, care, pare-se, avusese și dînsa oarece belele similare cu inginerul de bărbatu-său.

Cînd m-au văzut, plîns și gîfîind, dînd buzna peste ei în sufrageria unde serveau cina, mai întîi s-au speriat. Însă, după ce le-am comunicat cele ce se petreceau la noi acasă, unde tata se pregătea s-o omoare pe mama, Tatanașu a pufnit în rîs.

— Bravo, Vladule ! Halal să-ți fie... Bine-ai făcut c-ai venit la noi ! Așază-te la masă, și ia și gustă și tu ceva... Lasă, că se-aranjează ele lucrurile...

Mamanașa Veronica a hîmîit înfundat, ținînd să precizeze :

— Păi da ! Că te pricepi la de-al de astea...

Nepricepînd nimic, mi-am înfipt furculița într-o bucățică de piept de curcan. Pe care l-am masticat extrem de îngrijorat.

Cînd am terminat, deşi aş mai fi rîmnit la o porţie, l-am rugat pe Tatanaşu :

— Hai să mergem, bre Tatanaşule, c-o omoară pe măicuţa !...

— Mergem, mergem, ai răbdare, că mai durează pînă îi vine de hac ! — a-ncercat să mă liniştească prestantul inginer.

În sfîrşit, după vreo cinci minute, am pornit către Tîrgul de Vale. Pe jos. Străbătînd mai toată Strada Mare. Cînd am ajuns în dreptul cofetăriei lui Borănescu, Tatanaşu m-a vîrît cu forţa înăuntru, s-a aşezat la o măsuţă şi şi-a comandat o cafea şi-un coniac, iar pentru mine un cartof. Ştia mai de mult că-mi place la nebunie. De cînd îşi incitase finii la o prăjiturică, iar eu înfulecasem patru cartofi, unul după altul. Ca pe nimic.

Abia peste vreun ceas şi ceva am ajuns la casa tragediei.

Luminile erau stinse pretutindeni. Numai la bucătărie mai ardea un bec, şi-acela destul de chior.

— Bre Tatanaşule, o fi omorît-o pe măicuţa ? — l-am întrebat pe tovarăşul meu de drum.

— Vedem imediat, măi zgîmboi ! — mi-a răspuns inginerul.

Iar inginerul, fără să mai bată la uşă, a pătruns furtunos în bucătăria scăldată de penumbre. Unde, la măsuţa de lîngă fereastră, maică-mea şi tata Eftimie, aşezaţi unul lîngă altul, ca doi guguştiuci, se pupau de mama focului.

Inginerul Negreţu, naşul nostru general, era o figură din cele mai reprezentative a Piteştiului. De cînd ieşise la pensie, stătea mai tot timpul închis în biroul său, unde rezolva probleme complicate de bridge. Totuşi, fiind un eminent specialist în cărbune, era mereu consultat ca expert într-ale mineritului. Şi mai cîştiga şi el un bănuţ, pe lîngă cei cuveniţi pentru munca depusă, aproape o viaţă, la schela de la Goleşti.

Tatanaşu se prezenta totdeauna ca un lord. Elegant îmbrăcat, cu guler tare la cămaşă, cravată cenuşie, de-aceeaşi culoare cu stofa costumului, pantofi lustruiţi ca oglinda, operaţie pe care-o executa singur, în fiece dimineaţă, manşete din celuloid ieşindu-i din mînecile sacoului, tuns şi bărbierit, impresiona oriunde s-ar fi ivit.

De cînd îşi părăsise satul natal, Dobridorul Doljului, ca să plece la învăţătură, abandonînd plugul şi secera pe care le mînuise cu îndărătnicie de oltean pînă la vreo şaisprezece ani,

nu mai vroise să știe de portul de-acasă, cămeșa din pînză de in, lungă pînă-n genunchi, și izmenele ce-i fluturau pe la glezne. Mai avea însă, într-un sertar al biroului, și mi-a și arătat-o odată, o fotografie a lui în costum național, cum îi spunea dînsul, luată de-un fotograf de bîlci, într-o duminică de ghiluș, hora de la răscrucea drumurilor, cînd o jucase pe Veronica, Mamanașa, pentru întîia oară. Pentru ca, după aceea, să nu mai scape din ghearele ei. Îl așteptase zece ani, de-a rîndul, să se-napoieze de la institutul de Mine și Geologie. Și, cum se-nfățișase la casa părintească, avînd diploma în buzunar, îl și înhățase.

Acum, nici Mamanașa nu mai avea ținere de minte. Uitase că umblase desculță, că prășise la porumb și mîncase lubeniță cu mămăligă.

Mamanașa Veronica ținea să-și uluiască neamurile cu sindrofiile pe care le oferea, cel puțin o dată pe lună. Spre disperarea inginerului, căruia nu-i plăceau deloc fasoanele nevestei-sii.

La o asemenea sindrofie, la care fuseserăm poftiți și noi, finii din Tîrgul de Vale, ca să avem prilejul de-a rămîne cu gurile căscate, și nu din pricina fantasticului bufet (de-a-npicioarelea) servit de nașii noștri, ci datorită personalităților ce fuseseră invitate, l-am cunoscut și eu pe Armand Călinescu.

A sosit cam tîrziu, pe la nouă seara, însă s-a scuzat extrem de politicos, susținînd că fusese reținut de niște conflicte ivite în partidul a cărei organizație locală o conducea. Habar n-aveam, la vîrsta aceea, ce-nseamnă politică și ciocnirile cu gărzile despre care pomenea Armand Călinescu. Însă mă impresionase prestanța și distincția omului ce imediat fusese înconjurat de întreaga asistență.

Era un bărbat mărunt, impecabil îmbrăcat, și care, spre stupefacția mea, purta un geam negru la unul din ochi. Nu știam că i se zice monoclu, și că Armand Călinescu, purtîndu-l, dorea să-și ascundă beteșugul de care suferea.

În orice caz, cînd Tatanașu i l-a prezentat omului politic pe tata, Călinescu a zăbovit o clipă cu mîna pe creștetul meu și l-a întrebat pe babacu :

— În ce clasă-i băiețelul dumitale ?...

— A doua primară, domnule viitor ministru ! — l-a informat tata Eftimie pe Călinescu.

Omul cu monoclu a zîmbit subțire la auzul tentativei de flatare întreprinsă de taică-meu. Apoi, trecînd peste gafa bătrînului, mi s-a adresat mie :

— N-ai vrea să vii la noi acasă, după-amiezele, să te joci cu Barbu, băiețelul meu ?... E de-aceeași vîrstă cu tine, dragule, și i-ar face mare plăcere să aibă un prieten ! Învață acasă, deoarece-i cam bolnăvicios, și nu l-am lăsat să meargă la școală...

N-am apucat să-i răspund, deoarece babacu a făcut-o în locul meu :

— Vine neapărat, domnule ministru, și-am să vin și eu, să fiu cu ochii pe el, că-i cam bătăuș, și n-aș vrea să facă vreun pocinog !...

— Ba poate să se prezinte și singur, deoarece sînt și eu pe-acolo, și sînt convins că se vor juca liniștiți și cuminți... — l-a pus la punct Armand Călinescu pe tata Eftimie.

După care s-a retras cu Tatanașu Negrețu în biroul acestuia, avînd de discutat cine știe ce probleme de-ale lor.

ARMAND CĂLINESCU, BARBU ȘI SUBSEMNATUL

Pe-atunci, neștiind absolut nimic despre cel ce-avea să devină, mai tîrziu, prim-ministru al țării, nu eram prea încîntat c-am să stau închis în casă, să mă joc cu băiatul omului cu monoclu negru. Ai mei însă exultau. Dacă le intra copilul în casa unui om de vază, aveau și ei toate șansele să devină niște cineva.

Ei bine, nu le-au avut.

Deși, mai înainte de-a mă expedia de-acasă, la locuința lui Armand Călinescu, aflată în plin centru al Piteștiului, pe undeva, pe bulevardul de lîngă Monument, mă îmbăiaseră și mă frecaseră cu săpun de casă de mi se roșiseră ochii și obrajii de-atîta sodă, deși mă schimbaseră de rufărie și haine, dîndu-mi-le pe cele de duminică, am făcut tot ce-am putut, pînă s-ajung la adresă, ca să-mi murdăresc costumul de școlar, cu bluziță neagră, ca o rochiță. Din Tîrgul de Vale și pînă la bulevard nu era cine știe ce distanță. Dar, pentru a mai scurta din drum, am luat-o de-a dreptul prin grădina din spate, sărind vreo trei garduri și căzînd în cîteva băltoace. Încît, cînd m-am prezentat la casa marelui om, a fost necesar să mă preia menajera familiei și să

mă curețe de nămol și scaieți. Abia după aceea am fost introdus în odaia destinată întîlnirii dintre Barbu Călinescu și subsemnatul.

Era un salon uriaș, cu pereții tapetați de tablouri, încărcat cu mobilă frumoasă acoperită cu tot soiul de cuverturi plușate și catifelate. Atît de impresionant, de-am crezut că mă aflu la teatru. Unde, dealtfel, nu fusesem, pînă atunci, decît o singură dată. Cu prilejul sărbătorii împărțirii premiilor. Cînd căpătasem și eu o mențiune. Dar și-o bătaie de la babacu, fiindcă ratasem premiul al III-lea, punîndu-i domnișoarei învățătoare Dina Iliescu niște pioneze pe scaunul dînsei, de la catedră.

Peste vreo cîteva minute, a pătruns în salon Armand Călinescu. Însoțind un băiețel drăguț și curățel, de parcă atunci ar fi fost scos dintr-o cutie de celofan.

— Faceți cunoștință, copii ! — ne-a declarat amîndurora, zîmbind blajin, tatăl băiatului. Jucați-vă împreună, fără să faceți gălăgie... Vă las singuri, însă să știți că sînt alături, în biroul meu. Haide, Barbule, arată-i jucăriile tale !

După ce-am examinat încîntat avioanele, mașinile, precum și toate cutiile cu fel și fel de cartoane colorate, creioane și gume, acuarele și pensule, Barbu Călinescu mi-a demonstrat funcționarea avioanelor și automobilelor, care mă interesaseră cel mai mult.

Minunîndu-mă de mecanismele respective, le-am încercat și eu. Nici nu era atît de complicat. Răsuceai arcul cu-o cheiță, și-apoi le slobozeai pe covorul din salon. Iar ele mergeau.

Peste vreun ceas și ceva, cînd epuizasem toate posibilitățile aparaturii mini, n-au mai mers. Și eu, dar și Barbu, îmboldit de geniul meu tehnic, izbutisem să forțăm arcurile într-atît, încît se rupseseră.

Atunci, oarecum plictisiți de-atîta mecanică, deoarece nu reușisem să demontăm total mecanismele respective, pentru a vedea ce au în măruntaiele lor, am trecut la jocuri mai umane. De-a v-ați ascunselea, de-a baba-oarba, și multe altele, absolut inedite pentru copilul ce n-avusese ocazia să-nvețe așa ceva la școală.

Era un băiețel deștept Barbu, a priceput imediat tehnica jocului în doi. Cînd a intrat în salon Armand Călinescu, să vadă cum decurge întîlnirea noastră, a rămas înmărmurit. În primul rînd datorită nenumăratelor piese risipite pe covor, și care aparținuseră jucăriilor mecanice de mai sus, iar apoi, fiindcă n-a

mai dat de noi. Barbu era pitit în spatele unui tablou uriaş, desprins de pe perete, iar eu mă ascunsesem în pendula din colţul salonului, o pendulă gigant, ca o mobilă, unde mă agăţasem de barele metalice, aşteptînd semnalul de căutare. Pe care trebuia să-l anunţe Barbu.

Vreo două luni de zile, dacă nu şi mai mult, au durat vizitele mele în casa Călineştilor. Omul cu monoclu, amuzat de mutaţiile ce se petreceau în comportamentul şi înfăţişarea băieţelului său, care nu mai era timid, dar nici atît de curat şi îngrijit, insista de fiece dată să-l ajut pe Barbu la învăţarea celor ce ştiam de la şcoală. Nu în privinţa cărţii, ci în materie de viaţă.

Şi-l ascultam. Barbu se-nroşise în obraji, căpătase viaţă în ochişorii săi de copil ruşinos, învăţase să bea şi cerneală „Pelikan“, să mănînce gumă-arabică, să picteze cu acuarele pe pereţi, mă rog, tot ce putusem şi eu să-i transmit din vasta mea experienţă.

Într-o după-amiază de ianuarie, domnul Armand Călinescu m-a primit la dînsul în birou, m-a tratat cu ciocolată „Suchard“, şi m-a anunţat destul de necăjit :

— Dragule, ne mutăm la Bucureşti ! Barbu a plecat de ieri... Îţi mulţumesc mult c-ai făcut atîtea pentru el. Dealtfel, nici nu-ţi poţi imagina ce-ai reprezentat în casa noastră !... Eşti şi prea mic, ca să înţelegi... Să ne cauţi, neapărat, la vară, cînd o să venim în vacanţă. Ia spune-mi, ce-ai vrea să-ţi dăruiesc ?...

Ce-mi trebuia mie pe vremea aceea ? Îmi părea rău de neaşteptata despărţire de Barbu. Altceva nu mă interesa.

Şi i-am trîntit-o şi eu, întocmai cum făcuse şi tata Eftimie :

— Nimic, domnule viitor ministru !...

Armand Călinescu a pufnit în rîs. Apoi, chemînd menajera, i-a cerut să mă conducă pînă acasă. Şi i-a făcut un semn. Pe care, bineînţeles, nu l-am descifrat imediat.

Abia cînd am despachetat pachetul înmînat de madamă, c-aşa-i spuneam menajerei, am priceput despre ce fusese vorba. Erau înăuntru, învelite în staniol, zeci de pachete de ciocolată, cît să saturi un regiment.

Nu i-am mai întîlnit niciodată. Nici pe omul cu monoclu, pe care l-am văzut mai tîrziu doar în ziare, şi nici pe Barbu. Dar nici atîta ciocolată nu mai ţin minte să fi mîncat vreodată.

În legătură cu ţinerea de minte, sincer să fiu, nu cred că vorbele rostite de Armand Călinescu să fi sunat întocmai cum

le-am redat aici. În orice caz, cam aşa le înregistrasem. Şi-astfel îmi rămăseseră în amintirile mele despre fostul prim-ministru, asasinat în septembrie 1939.

Iar Barbu, care învăţa acasă, rupt de păţaniile noastre, ale şcolarilor normali, mi-a zăcut multă vreme în suflet după neaşteptata despărţire. Era atît de interesat de cele ce năstruşniceam la noi în clasă, curios să afle năzbîtiile de care eram în stare, încît mereu mă ruga să-i povestesc ce se întîmplă în afara pereţilor splendidei vile în care locuia, ca într-o închisoare de lux.

Îi străluceau ochii în cap cînd îi descriam drăciile mele. Cum, în schimbul a două biloaie de sticlă, eram capabil să-nghit, pe nerăsuflate, cîte cinci nasturi deodată. Sau, dacă găseam amatori printre elevii mai mari, dintr-a patra, să le-arăt, în recreaţia mare, fotografia soră-mii în costum în baie, contra sumei de cinci lei, echivalentul a trei covrigi cu susan şi patru bucăţi de rahat cu nucă. De fapt, soră-mea neavînd decît patru ani, fotografia era a domnişoarei Dina Iliescu, sustrasă din portofelul lui tata Eftimie. Ce-i drept însă, făcea senzaţie. Şi nimeni n-o recunoştea, deşi era învăţătoarea noastră. Motivul era simplu, deoarece-i tăiasem capul, din fotografie, cu foarfeca de unghii a maică-mii. Care, bineînţeles, ar fi preferat să opereze singură decapitarea întreprinsă de mine, dar pe viu. Avea dînsa ce-avea cu respectiva.

Barbu Călinescu, cel care nu văzuse niciodată un bîlci, aşa cum aveam eu posibilitatea s-o fac în fiece joie, mă asculta vrăjit cînd îi istoriseam, ca într-un reportaj literar, ce reprezenta iarmarocul din Tîrgul de Vale. Dealtfel, se pare că, de pe atunci, îmi încercasem şi eu forţele narative pentru întîia oară.

BÎLCIUL DE JOI

Ce-i drept, aveam la îndemînă şi tot materialul. Pentru că bîlciul de joi se desfăşura chiar sub ferestrele casei noastre.

Încă de la crăpatul de ziuă, dinspre oborul de vite şi din deal, de lîngă Domniţa Bălaşa, biserica mahalalei, porneau să curgă şi să se-adune în Tîrgul de Vale puhoaiele de oameni,

căruțe, cotigi, șarete, briști și alte mijloace de locomoție cu tracțiune hipo.

Cînd se lumina de-a binelea, întreaga esplanadă a pieții era plină de tarabe înjghebate din te miri ce, de căruțe înghesuite, una lîngă alta, de mormane de pepeni verzi, bostani turcești, de grămezi uriașe de gogoșari, roșii, ardei, castraveți, de țărani și orășeni, de vînzători și cumpărători, de negustători ambulanți, ce-și purtau marfa în cîrcă, dacă erau limonagii, — aceștia fiind dotați, pe-atunci, cu niște recipiente sclipitoare din alamă, cu țuțuroi, din care-ți turnau zeama aromată și slab îndulcită într-o cănuță de lut, legată cu sfoară de gîtul vasului metalic —, sau pe cap, dacă erau turci, ca de-alde Avrum, în tablale uriașe de lemn, unde puteai găsi toate zaharicalele de pe lumea asta colorată și gălăgioasă. Țărăncile-și vindeau păsăretul, strigînd cuvinte de îndemn sau de ocară, în funcție de atitudinea cumpărătorului. Din loc în loc, fumegînd subțire și usturător, a țipirig, se instalaseră focurile țiganilor care spoiau cazanele și tingirile gospodarilor.

Însă cel mai mult îmi plăceau, și-aveam și motive, grătarele în aer liber ale vînzătorilor de mititei și cîrnăciori. Sau ceaunele uriașe, puse pe pirostrii, unde fabricanții de gogoși înfuriate își fierbeau uleiul în care zvîrleau bucățelele de cocă din care, peste cîteva secunde, rezultau pufoasele și rumenitele lor produse.

Miroasele de mititei și cîrnăciori fripți pluteau pe deasupra pieții, împînzind întreaga zonă cu arome de nedescris. Vînzătorii, bătînd ritmic cu cleștii în grătare, își îmbiau mușteriii, apelînd la cele mai pitorești chemări :

— Lume, lume, vino, lume, ia cîrnațu și cu micu !... Doi lei barosanu, unu, numai, mititelu !... Pîinea clientului și ardeiul firmei ! Cine ia cinci, al șaselea-i pe gratis !... Haide, neamule !...

Deși mîncam și-acasă, pe spartelea, nimic nu se putea compara cu mititeii aceia din Tîrgul de Vale, Pe la zece, zece și ceva, cînd bîlciul dădea semne de oboseală, lumea s-așternea pe înfulecat. Fiecare ce-avea și ce-i poftea inima. Am văzut țărănci ce-și hrăneau copiii cu rahat întins pe-un dărăb de mămăligă, în timp ce bărbații lor se-nghesuiau pe lîngă grataragii, cumpărau un singur mititel, întocmai cum făceam și eu, și rămînînd proțăpiți locului, învăluiți de fumul plăcut răspîndit de micii și cîrnăciorii ce sfîrîiau pe cărbunii încinși, dădeau gata, ca pe ni-

mica, ditamai jimbla de două ocale. Mai cu mititelul legumit îndelung, mai întinzînd în străchinile cu ardei pisat, pus la dispoziție de „firmă“, mai trăgînd pe nări miroznele emanate de seul cărnurilor ce se frigeau, își potoleau în cele din urmă foamea.

Iar eu, venit cu pîinea de-acasă, mă lăcomeam la micii de bîlci, cerînd mereu grataragiilor să mi-i mai frigă, sub pretextul că erau cruzi, prilej de a-mi lua, de fiecare dată, altul în loc, din care încă n-apucasem să mușc, așa cum procedasem cu cel dat la remediere.

Pînă, într-o bună zi, la un bîlci de toamnă, cînd m-a prins cu fofîrlica Tatapetre, bunicu-meu. Bătrînul, care asistase în spatele meu la manevrele pe care le întreprindeam, a răbdat cît a răbdat, și-apoi mi-a tras o scatoalcă, de-am văzut stele verzi, spunîndu-mi :

— Să-ți fie rușine, mă beșondritule ! Hai acasă, să-i spui mă-tii ce-ai făcut, și să te lumineze ea după cuviință... Ne faci neamu de rîs, năpîrstocule !...

BREAKFAST, LA BUCĂTĂRIE

Bineînțeles nu mă dădea de gol. Tatapetre, un bătrîn de poveste, bărbat țeapăn și ciolănos, chel și miop, și care se încăpățîna să nu-și pună ochelarii pe nas cînd răsfoia paginile „Dimineții“, ziarul la care era abonat tata Eftimie, mergea cu mine în bucătărie și i se adresa maică-mii, cu glas tunător, de zbîrnîiau ferestrele :

— Ongliță daică, ia fă-mi un ceai dintr-ăla din care știi matale că-mi place mie... Dar pînă-i gata, dă-mi și-un pahar cu apă rece... Și să nu fie de vișine, că balonează !...

Ceaiul bunicului, sau ce înțelegea dînsul prin ceai, era ceva de groaza lumii. Nici astăzi nu-l pot da uitării. Și, dealtfel, eram bucuros, chiar fericit, să mă împărtășesc și eu din fantastica licoare.

Maică-mea îi pregătea doar apa clocotindă, bătrînul preferînd să și-l prepare singur. Iar rețeta era uluitoare.

Cu ceainicul lîngă dînsul, bunicul presăra pe fundul unui castron de salată, din cele adînci şi rotunde, un pumn de ceai englezesc. Turna uncropul, pînă umplea castronul pe jumătate. Apoi, aşteptînd să se tragă tăria frunzuliţelor arămii, pînă ce infuzia devenea aproape neagră, meşterea în alt vas, de cele mai multe ori o strachină smălţuită, de lut, un amestec de vin, cu sare şi piper, diluîndu-l cu ţuică. Cînd totul era gata, revărsa peste dohotul din castron conţinutul strachinei, adăugîndu-i, la urmă, şi-o linguriţă de unt proaspăt, de casă.

Îşi aşeza ceainicul pe maşina de gătit, lăsîndu-l să fiarbă mocnit, pentru porţiile următoare, şi-şi trăgea servieta lîngă el.

Pînă şi servieta bătrînului era ceva fantastic. Mare cît o sacoşă de voiaj, lucrată din muşama neagră, conţinea cele mai neaşteptate bunătăţi. Tatapetre extrăgea apoi un pacheţel măricel din servietă, învelit în „Universul", îl punea pe masă, după care se căuta prin buzunarele pantalonilor şi scotea de-acolo un briceag în formă de peşte, cu-o singură lamă, dar ascuţită ca briciul, şi pornea să taie, în feliuţe subţiri, salamul de Sibiu, iar alteori ghiudem. Apoi scotea alt pacheţel, tot în hîrtie de ziar. Cînd îl desfăcea, răbufnea în bucătărioară o putoare cumplită, de ne astupam cu toţii îngroziţi nările.

— Acilea ţi-am adus, Ongliţă daică, să guşti şi tălică nişte ţîri uscaţi, ceva ce nu s-a mai pomenit...

Cred şi eu că nu se mai pomenise aşa ceva. Or fi fost ei, ţîrii aceia, uscaţi, dar erau şi alteraţi. Însă bătrînul îi consuma în starea în care se găseau, considerîndu-se imun faţă de orice toxicoză alimentară.

După ce sorbea cîteva guri de ceai fierbinte, direct din castronul supradimensionat, dispreţuind linguriţa, pornea să bată ţîrii pe masă, cu muchea cuţitului cel mare de bucătărie, pînă îi transforma într-un soi de curea. Şi-abia după aceea îşi începea micul ospăţ de dinainte de prînz. Lua feliuţe subţiri de salam, le învelea în coajă de lipie caldă, pe care-o aducea în servietă, cumpărînd-o de la fratele său, nea Niculae Jimbla, poreclit astfel pentru că ţinea o gheretă de vînzare a pîinii în piaţa dinspre Trivale, şi-mbuca totul dintr-odată. Poseda bătrînul nişte dinţi faimoşi, de-ai fi zis că-s de cal. Cînd muşca din ţîr, din două, trei mişcări de mandibule nu mai rămînea nimic.

Şi, în decurs de-o oră, dacă nu şi mai mult, Tatapetre dădea gata trei sau patru castroane de ceai. Infierbîntat la chip, curgîndu-i năduşelile pe pomeţii osoşi şi reliefaţi ai obrajilor,

ne oferea și nouă din bucatele sale. Eram singurul care apreciam totul. Și salamul de Sibiu, sau ghiudemul, și țîrii, și, mai ales, lipia de la nea Niculae Jimbla. Maică-mea se abținea. Din motive de siluetă.

Cînd sfîrșea de băut ceaiul, bătrînul își făcea cruce, se ștergea de sudoare cu-o batistă uriașă, cît un prosop, totdeauna de-o culoare nedefinită, și-și strîngea ziarele în care fuseseră împachetate merindele preferate.

Apoi se ridica de la masă, mă săruta pe-amîndoi obrajii, după care o săruta și pe maică-mea, însă numai pe frunte, din pricina duhorii țîrilor, și-și lua rămas bun spunîndu-ne :

— Am plecat ! Gata !... Ai văzut, mă zgîmboi, că-i mai bun ceaiu ca mititeii din tîrg ? — Acuma mă-c la Rodica, la Măgurele, să prînzesc acolo. Am un tren la 12,33. Le duc și dumilor, Rodicăi și lu Vasilică, niște lipie și țîri... Diseară am să fiu la Valică, iau personalu de 7,21, și poate mîi peste noapte la ei... Onglița daică, mîne să nu m-aștepți, că-s la București, să-l văz și pe Tică... Se dă în vînt după țîrii mei... Hai, mă năpîrstocule, mai pupă-l o dată pe tactu mare, că n-ai să-l mai vezi! Pînă poimîine...

Așa era Tatapetre. Părintele rătăcitor, eventual itinerant, care-și vizita mereu copiii, să le împartă lipie caldă și țîri uscați.

Mulți tați am mai avut și eu. Tata Eftimie, Tatanașul, Tatapetre... Și-apoi au mai urmat și ceilalți. Octav, Micu Medina-Bulgaru, iarăși Octav, Tarcea, țîrcovnicul, Ionel și Stelică. Cu toții tați ai mei, fiind soții maică-mii Onglița, în ordinea apariției în scenă, pe măsura trecerii timpului și-a dispariței predecesorilor.

În orice caz, datorită prea multor tați, pe unul singur l-am iubit din răsputeri, și-am să-l iubesc cît îmi va fi dat să trăiesc. Sper, bineînțeles, cît mai mult. Și-acesta se chema Tatapetre, bunicu-meu.

„CASA BUNICILOR"

SĂLAŞUL DE TAINĂ

La capătul de jos, din vale, al străzii Libertăţii, la nr. 43, se înălţa, la figurat, se-nţelege, căsuţa bunicilor. De fapt, era o clădire măruntă, construită în mai multe etape, alcătuită din două corpuri. Cel bătrînesc, din trei odăiţe, lipit de uliţă, cred că era înjghebat din chirpici. Numai celălalt, „salonul" şi dormitorul mătuşă-mii Marioara, apelase la noile materiale, moderne, ale anilor de după primul război mondial, de la 1916, cărămida şi mortarul.

Curtea, sau ograda, cum îi zicea Tatapetre, se cuprindea între casă şi zidul din spate al vecinului. Era mare şi încăpătoare, ceea ce dusese la despărţirea ei în două parcele — grădiniţa de sub nuc, şi bătătura propriu zisă. Tinda, umbrită de hamei, îngăduia instalarea unei mese, pentru prînzurile din timpul căldurilor. Sau pentru partidele de table, jucate de bunicu-meu cu fie-sa. Nişte întîlniri memorabile, mai totdeauna terminate cu scandaluri de pomină. Cînd bătrînul, înciudat pe zar, striga de-l auzea toată lumea „băga-mi-aş o sîrmă în nas !", sau bucuros de vreo „scroafă" (orice dublă, de la patru-patru în sus), exclama autofelicitîndu-se „sînt măreţ, fă Marioaro !".

Grădiniţa, împrejmuită doar într-o parte de-un gărduleţ scund, din lănteţi, vopsit în verde, care-o despărţea de bătătură, avea vreo doi corcoduşi, un vişin bătrîn şi nucul acela imens, care-o acoperea cu frunzişul său aproape pe de-a-ntregul, şi reprezenta „salonul" de vară al bunicilor, unde se petreceau mai toate reuniunile de familie.

Lîngă „salonul" natural, în dreapta, se găsea celebra magazie a lui Tatapetre. În care nimeni n-avea voie să pătrundă, fără învoirea specială a bătrînului. Iar de la magazie, şi mai la dreapta, dincolo de-un alt gard, sau palan, în limbaj local, începea gră-

dina cea mare, livada şi via, grădina de legume şi zarzavaturi, Şi care se-ntindea pe-o lungime de vreo două sute de metri, pînă dădea-n cîmp, şi pe-o lăţime de cincizeci, între grădinile celorlalţi vecini.

Peste drum de magazia bunicului, lipită de corpul cel nou al casei, se afla bucătăria de vară, „şoprul", cum i se spunea. Un acoperiş de şiţă, povîrnit mult şi extrem de jos, care adăpostea maşina de gătit, masa din lemn nerindeluit pe care mînca întreg neamul, scaunele şi „tamburetele", hîrdaiele şi tingirile, cazanele şi uriaşele oale pentru sarmale.

Mai tîrziu însă, cînd am căpătat drept de acces la biblioteca lui Tatapetre, din podul magaziei, pe la vîrsta de doişpe-treişpe ani, şi-am dat cu nasul de cărţile aflate acolo, opţiunile mele literare au dobîndit cheag. Bineînţeles, sub îndrumarea permanentă a bătrînului. Care mînca, zi de zi şi ceas de ceas, „carte pe pîine", ca să utilizez vorbele lui. Fiindcă, de cînd reuşise să ducă de rîpă băcănia de pe Strada Mare, culminînd operaţia printr-un faliment strălucitor, de zile majore, se plasase serios pe orbita lecturilor neîncetate. Citea bătrînul în neştire, orice şi oricum, oriunde şi oricînd.

De-atunci, pentru mine, casa bunicilor însemna, de fapt, podul magaziei lui Tatapetre.

Mai toate vacanţele, îndeosebi cele de vară, mi le petreceam acolo.

De cînd cu falimentul, autoprovocat de bătrîn, ca să se vadă odată izbăvit de sclavia negoţului impus de Maca-Maia, bunică-mea, Tatapetre îşi cărase tot ce mai rămăsese din băcănie în magazia mare. Rafturi, tejghele, poliţe şi etajere, dulapuri şi mese, totul fusese îngrămădit într-o neorînduială cumplită. Cu trecerea anilor, acestea intraseră într-o stare de degradare supremă, fără vreo şansă de remediere.

Sertarele tejghelelor se deschideau doar la voia lor. Rafturile, pe mai multe rînduri, înalte de vreo cîţiva metri, de trebuia s-ajungi la cel de sus cu scara, şi-aceasta provenind tot de la băcănie, porniseră să crape, cojindu-se de vopseaua iniţială, şi să-şi piardă orizontalitatea, căpătînd poziţii din cele mai stranii, proptite la improvizaţie cu tot soiul de şpraiţuri şi scîndurele meşterite, probabil, de bunicu-meu.

În realitate, magazia mare devenise depozitul personal al bătrînului, unde nimeni n-avea acces. Cu excepţia mea, de cînd îl rugasem :

— Tatăpetre, îmi dai voie să mă uit şi eu prin magazia mare ? Te superi dacă-ţi răsfoiesc revistele şi cărţile de-acolo?...

— Măi zgîmboi, du-te, dar bagă seama, nu clinteşti nimic de la locul său ! — îmi îngăduise bunicul.

Vreo cinci ani, dacă nu şi mai mult, magazia lui Tatapetre a fost cel mai fermecat loc al copilăriei mele.

Neprevăzută cu lumină electrică, uriaşa încăpere părea că zace într-o permanentă penumbră. Abia după ce închideai uşa închegată din scînduri, îţi simţeai privirea din ce în ce mai slobodă.

Cred că erau zile cînd pierdeam ceasuri de-a rîndul în sălaşul misterelor.

Mai întîi scotoceam prin sertarele etajate ale tejghelelor. Într-o dezordine terifică, de te-ai fi crezut la un bîlci fantastic, cu obiecte pitite prin cele mai neaşteptate ascunzişuri, şi pe care le identificai doar după o îndelungă operaţie de degajare, întrucît erau învălmăşite claie peste grămadă, dădeam peste tot soiul de nimicuri, însă purtînd în ele cele mai indescifrabile taine ale bunicului.

Ceasuri ieftine, cu capac, din metal obişnuit, multe din ele într-un stadiu de ruginire înaintată, prevăzute sau nu cu lanţuri de buzunar, cutii din tablă, pline cu şuruburi, ace de cravată, butoni de manşetă, nasturi, roţi dinţate minuscule, pesemne demontate de la ceasurile mai sus pomenite, rame de ochelari, monede vechi, de dinainte de 1900, cu găuri la mijloc, bile de sticlă, de la sticlele de limonadă.

Veneau la rînd pachetele şi pacheţelele. Înăuntru găseam ilustrate de-acum trei sau patru decenii, mărci dezlipite de pe plicurile legate în alte părţi, acestea cuprinzînd scrisorile primite de Tatapetre de la copii şi neamuri, sau sute de etichete îngălbenite de vreme, provenind de la sticlele de băutură vîndute cîndva în băcănia bătrînului.

În tejgheaua a patra, ultima de lîngă scara pe care urcai în pod, bunicul îşi păstra alimentele.

Era ceva de groaza lumii, cînd vedeai cîte lucruri de-ale mîncării putuse îngrămădi acolo bătrînul. Şi, mai ales, cîte din ele fusese în stare să uite. În sertarele de jos, mai greu accesibile, găseam cutii cu sardele, ruginite şi cu tabla umflată din pricina gazelor dezvoltate în interior, multe datînd dinaintea primului război mondial. Lămîi pietrificate, ambalaje de con-

serve, oxidate și deformate, în care nu se putea determina ce anume fusese vreodată, deoarece își pierduseră etichetele, bucățele de costiță afumată, care, din pricina vechimii lor incalculabile, se uscaseră de-a binelea, rămînînd din ele numai sarea și șoriciul tare ca talpa, și cîteva oase înverzite de mucegaiuri incredibile. Salamuri de duritatea lemnului, ghiudemuri și babicuri începute și date uitării, sticle și sticluțe, cu dop și fără, despre care era imposibil să afli ce conținuseră, întrucît nu mai miroseau decît a colb. „Prospăturile" erau mai la suprafață, în sertarele de sus. Țîri uscați, acoperiți de sare și pînze de paing, căpățîni de usturoi, castraveți fleșcăiți și cepe stricate, bucăți de brînză roase de șoareci, pîine tăiată felii și deshidratată de timp.

Culmea, însă, era că bunicu-meu „gusta" din toate acestea, mai ales cînd relațiile dintre dînsul și Maca-Maia se deteriorau apreciabil. Și nu se-mbolnăvea. Decît cu foarte rare ocazii, absolut neînsemnate.

Comorile reale, din magazia mare, se găseau sus, în pod. Jos, bunicu-meu lăsase doar revistele și cărțile neinteresante. Dar în podul magaziei, unde era și mai multă lumină, care se strecura acolo prin lucarnele acoperișului, aveai la îndemînă tot ce-ți poftea inima.

Cărți noi și de demult, colecții de reviste, broșuri, ziare și reviste, „Oglinda lumii", o revistă ilustrată de pe la începutul veacului, „Universul", „Dimineața", „Facla", „Vatra", „Misterele Parisului", „Rocambole", „Fantomas", „Șoimii" lui Sadoveanu, „Poesii" de Mihai Eminescu, într-o ediție străveche, Coșbuc, Slavici, Rădulescu-Niger, Vasile Demetrius, Savel, „Tarzan", „Winnettou", „Vulturul Morții", și alte sute de fascicule sau volume, unele din ele fără paginile de la început, altele fără paginile de la urmă. Se aflau acolo ziare și reviste, cărți și romane în fascicule, începînd de pe la 1880 și întinzîndu-se pînă-n 1940. Să trăiești și să tot citești !

Asta am și făcut. Am citit, pînă mi se umfla capul. Cred că din pricina „umflăturii" capului pornisem și eu să scriu poezii. Însă ceva mai tîrziu, cînd izbutisem să dau gata „biblioteca" bătrînului, dar și căpătasem gustul „adaptărilor"... literare.

Mi-aduc aminte, oarecum incert, că prima mea aventură mai gravă, tot de la cărți mi s-a tras. Lui tata Eftimie, aflîndu-se și dînsul în posesia unei biblioteci oarecare, însă pe care n-o consideram „valoroasă", începusem să-i „ușurez" rafturile,

cărîndu-i cărţile la un anticar de pe Strada Mare. Unde, în schimbul lor, făceam rost de numerele lipsă din „Aventurile submarinului Dox“ şi din „Cei trei cercetaşi“. Cînd taică-meu şi-a depistat volumele lipsă în vitrina anticarului, şi-a aflat de la acesta cine era „vînzătorul“, a venit după mine, la casa bunicilor, şi m-a luat la întrebări.

— Ia ascultă, dom Vlad, de cînd te-ai apucat să-mi furi cărţile şi să le vinzi la tarabagiul ăla, din centru ?...

— Cine-a vîndut ? Eu ?... Nu-i adevărat !

Babacu m-a bătut măr, atît de crîncen încît îmi plîngea de milă pînă şi Maca-Maia, care nu mă prea iubea în exces, probabil datorită prieteniei mele cu Tatapetre. Considerîndu-mă jignit de moarte şi neîndreptăţit, două zile am fugit la ştrandul de pe Argeş. Unde-am dormit prin cabinele de-acolo. Dîrdîind. De frig şi de foame. Pînă la urmă, tata Eftimie, avînd probabil informatori prin sector, m-a găsit şi m-a tîrît acasă. Nu m-a mai bătut. Mai ales cînd i-am dezvăluit adevărul. Că nu furasem, ci doar procedasem la un schimb de cărţi.

— Ce vorbeşti, domle ! — s-a uluit babacu. De la cine ai învăţat să minţi în halul ăsta, şi să-nfloreşti lucrurile ?

— Nu mint deloc, bre, tată ! Şi nici n-am înflorit nimic... Însă aşa văd eu povestea asta, după cum obişnuieşte şi tanti Raliţa !

AVENTURĂ LA MONTECARLO

Chestia cu tanti Raliţa, mătuşă-mea de pe bulevard, era absolut autentică. De la dînsa deprinsesem gustul istoriilor ce frizau realitatea numai pe de lături.

Era o făptură nemaipomenită, o iubeam la cel mai înalt grad şi-mi plăcea nespus maniera dînsei de-a împopistra anodinul vieţii de toate zilele.

Cînd îşi făcea apariţia tanti Raliţa, sora mai mică a ţaţei Mariţa, nevasta lui nea Niculae Jimbla, la întrunirile familiei din grădinuţa cea mică, la umbra nucului bătrîn, întreaga asistenţă se-nviora.

Impozantă, trupeşă şi bine hrănită, pusă la punct ca o adevărată damă de oraş, tanti Raliţa o şi-ntreba pe Maca-Maia, încă mai înainte de-a lua loc :

— Puseşi de cafea, ţaţă Caterino ? Că mor după o ţigară... Şi fără băutura turcului nu se poate trage în piept !...

Ca printr-o minune, Maca-Maia avea fiertura gata. Şi imediat pornea să-şi oficieze ritualul :

— Măgeanule, asta-i pentru sufleţelul matale, că-i amăruie, — declara bunică-mea, depunîndu-i ceşcuţa în faţă, conform unui protocol numai de dînsa cunoscut, Sorico, ţi-am făcut-o sirop, cum îţi place ţie, Raliţo, ia-o pe-asta, că-i amară foc, fără strop de zahăr, Apostole, Niculae, Mariţo, vouă vi le-am potrivit mai cu năut, iar ţie, Mărioaro, numai naturală, că prea te-ai fleşcăit de la un timp încoace... Ionică, Petre, luaţi-le pe-ăstea, că-s mai groase-n zaţ...

Familia şi musafirii îşi sorbeau cafeluţele fericiţi, fiecare încîntat de faptul că bunica-mea nu-i uitase gusturile şi tabieturile. De fapt, bătrîna, oaţă mare, fiersese cafeaua laolaltă, fără să ţină seama de dozarea zahărului sau de adăugarea năutului.

Cînd isprăveau de băut, Tatapetre o invita pe mătuşă-mea :

— Ia mai povesteşte-ne tu, Raliţo neică, ce-ai păţit cînd ai fost la băi de mare, tomite în Monticarlu !...

Mătuşă-mea, care susţinea că umblase prin mai toată lumea, privea la asistenţă cu un licăr ascuns în ochi. Apoi întreba:

— Vă interesează ? Dacă nu, mai bine apucaţi-vă de table şi taclale !...

Ţaţa Mariţa, care-l suspecta pe nea Niculae Jimbla că-i cam sfîrîie călcîiele după soră-sa, o îndemna :

— Ia zi-i, Raliţo, nu mai zăbovi, că-s şi eu curioasă s-auz cum te-ai dat în stambă pe-acolo ! Cică la Monticarlu se-adună putorile de pretutindeni...

Tanti Raliţa, trecînd peste insinuările ţăţică-sii, demara lent, mai mult pentru a ne bucura pe noi, pe nepoţei :

— Păi, cred să fi fost după război, poate prin '22, poa' prin '23, în orice caz, cînd am fost gata cu casa de la Monument, şi-mi mai rămăsese ceva din moştenirea lăsată de tăticu, fie-i ţărîna uşoară, de mi-am zis : „Ce-ar fi să trăiesc şi eu ca o cucoană, şi să mă duc la băi pe Coasta de Azur ?!"... Tînără eram, bănişori aveam, ce-mi mai lipsea ? Şi-am plecat de la Constanţa cu cel mai mare transatlantic din ţară, ceva cam în felul „Titanic"-ului, ăla care se scufundase cu cîţiva ani mai înainte, de cînta

o lume-ntreagă numai „Căpitanu Roberto, tîr, tîr", dansînd și plîngînd pe-aripile unui vals nemuritor...

— Tanti Ralițo, — interveneam eu inoportun, cîntă-ne, zău așa, valsul cu „Titanic"-ul... Niciodată nu ni l-ai spus pînă la sfîrșit... Ia-o de la : „Uite, uite bamporul cum piere !..."

— Mă băiețelule, atîta îl știu și eu ! — mă informa mătușă-mea. Nu vrei s-auzi ce-a fost mai departe, cînd am debarcat după o săptămînă la Montecarlu, pe malurile Mediteranei ?...

— Ba cum să nu ! — insistam eu, deși cunoșteam povestea pe de rost.

— Ei bine, în seara aceea am tras la cel mai lux hotel a-ntîia, unde mi s-a rezervat un apartament întreg, cu dormitor și salon, baie și tutalegu englezesc... Eram atît de frumoasă pe-atunci, încît s-a prezentat numaidecît la mine directorul stabilimentului. După ce m-a ochit înmărmurit, mi-a zis bîlbîindu-se : „Madmazel, o să vă ținem o săptămînă pe gratis, numai să binevoiți a ne servi de reclamă ! Sînteți o floare, sînteți un crin, sînteți parfumul cel mai fin !" Ce mi-am spus atunci în sinea mea ? „Dacă-i bal, păi bal să fie !"... Și-am comandat imediat, cît ai zice pește : „Monșer Directior, bate laba și se face !... Să vină cît mai degrabă, la mine-n odaie, coaforul stabilimentului, cu două manichiuriste, una pentru mîini și-alta pentru picioare !..." Ce credeți ! Peste cinci minute, au năvălit în apartamentul meu coafeuzul, manichiristele, bașca o cosmetistă, una din farfuzele ălea, care-ți moaie pieile obrajilor, ungîndu-te cu toate alifiile și pomezile...

— Păi, ce ți-am zis eu, Ralițo ! — sărea țața Marița. Putori, una și una... Cum să ieși altmintrelea din izînă ?...

— Da' de unde, țațo, — o lămurea mătușă-mea, fără să-și piardă firea, că mai întîi m-au vîrît în baie... Dar ce baie ! Cu lapte amestecat, de iapă și de măgăriță. Apoi m-au suit într-un fotel special, unde-am stat tolănită, pînă mi-au pus părul pe moațe și mi-au făcut manichiurile, și sus și jos... La urmă, farfuza cu alifiile mi-a așternut pe față un strat gros de untură de cocos... Cînd m-au terminat, aveam o piele atît de fragedă, rumenă și netedă, încît ai fi zis că-s piersică... Directorul, care venise să inspecteze cum merg lucrurile, a rămas damblagit. Și, fără să mai steie mult pe gînduri, mi-a spus pe franțuzește, că stătea prost cu româneasca noastră : „Madmazelo, mamma mia, ești omu meu ! Ia milionu ăsta de franci, și joacă-l la cazinoul nostru !"...

— Şi-ai primit banii ? — îşi manifesta dezaprobarea ţaţa Mariţa. De la un bărbat străin ?...

— Da ! Ca să vezi şi să nu crezi !... Vorba Soricăi, să-ţi rămînă gura buşbee, că le mai rupe şi ea pe franţuzeşte... Iar cînd am intrat în salonul ăl mare, al cazinoului, şeful crupierilor m-a întîmpinat cu-o cupă mare de şampanie, de-o juma de oca. Pesemne fusese anunţat mai din vreme de director... Lumea de-acolo, o lume de artişti, ambasadori şi prim-miniştri, m-a aplaudat minute în şir. Însă eu nu mi-am pierdut cumpătul. M-am dus drept la ruletă, şi-am mizat o sută de mii de franci pe numărul 32... Nu ştiu ce m-o fi apucat, dar aşa mi se năzărise mie, că bate la cîştig taman 32... Şi-aşa a şi fost. Cînd am plecat, după miezul-nopţii, purtam în geantă vreo zece milioane de frănculeţi...

— Ce spui, soro ! — exclama stupefiată Sorica Măgeanu. Şi unde-s banii ?

— Ai răbdare, ţăţico ! La hotel, mă aştepta directorul stabilimentului, care m-a invitat la restaurant, pe banii lui, se-nţelege. La masă au mai luat parte nenumăraţi bărbaţi, care mai de care mai ţanţoş şi fercheş... Un lord englez, un baron neamţ şi cinci duci, marchizi şi conţi franţuji. Le luasem maul, asta e ! Se-ndrăgostiseră lulea de mine. Dimineaţa, pe la douăsprezece, cînd m-am trezit şi-am coborît să-mi beau şvarţul, mă aşteptau în faţa hotelului cinci maşini, cu şoferi în uniforme de amirali. Mi le făcuseră cadou, cu oameni cu tot, cei care petrecuseră la masa mea. Îi lăsasem ţuţ, cînd le cîntasem nişte romanţe de Zavaidoc, şi văzuseră cît sînt în stare să beau şi să mănînc !

Eram copil pe-atunci, dar şi lacom. Şi-am întrebat-o pe mătuşă-mea :

— Şi ce-ai mîncat, tanti Raliţo ?

— Păi, ce n-am servit !... Icre negre, cu strachina, apoi din cele de Manciuria, fazani, homari, prepeliţe la cuptor, şalău cu sos remulad, un soi de maioneză cu muştar, iepure împănat cu usturoi şi mirodenii, trompă de elefant rasol, frecată cu sos de piper, ca-n Africa, antilopă la grătar... Dar asta-i altă poveste !... Cînd am văzut maşinile, mi-am făcut numaidecît o socoteală, şi mi-am dat seama că numai lefurile şoferilor şi benzina aveau să mă lase săracă lipită pămîntului... Aşa că le-am refuzat. Lordul englez s-a supărat foc, şi-a ameninţat că se va sinucide singur. I-am trîntit-o verde în faţă : „Ete, fleoşc !". Şi încă pe englezeşte. Asta l-a lăsat praf. Peste o săptămînă am

plecat. Tot așa cum am venit. Însă fără un sfanț în buzunar. Noroc că mi-a plătit biletul de înapoiere directorul stabilimentului, ca să nu-și facă de rușine tractirul. Însă cu trenul. Pierdusem toți banii la ruletă, la baccara și la poker... Ehei, ce viață am dus eu acolo !...

Înmărmurită, lumea tăcea minute în șir, să mistuie în liniște fantastica aventură a mătușă-mii.

Noaptea tîrziu, după plecarea oaspeților, cînd rămîneam singur cu Tatapetre, bătrînul mă informa :

— Frumos le mai zice și Ralițica asta ! Și, dacă stai și te gîndești, bat-o cucu de năroadă, n-a plecat în viața ei din Piteștiu nostru...

O fi plecat, n-o fi plecat, pe mine nu mă mai interesa realitatea adevărată. Principalul era că, așa cum o zugrăvea mătușă-mea, suna și arăta mult mai pasionantă decît era.

ADEVĂRATUL CĂPITAN AL „TITANIC"-ULUI

NEPOTUL

Întrucît scrierea incertelor mele amintiri despre Tudor Mușatescu (tot atît de pîcloase ca și cele referitoare la alți mari scriitori, după cum se va constata mai tîrziu), a căpătat, pe parcursul depănării lor pe hîrtie, dimensiuni mai ample decît îmi planificasem, cred, și chiar mă tem că voi genera, astfel, în mintea cititorilor și-a colegilor mei (de artă și meserii), suspiciuni din cele mai jenante. S-ar putea să fiu bănuit de tentativa unei blamabile glorificări a simțului de familie, avînd în vedere că port și eu același nume.

Țin să mărturisesc cinstit, cu mîna pe cord (acea pătlăgică intercostală care bate, și deocamdată încă bine) că mi-am pogorît atenția asupra dramaturgului nu numai din dragostea mea față de scriitor și de om, dar și din pur... nepotism !

Unul invers. Fiindcă nu magnificul comediograf îmi era mie nepot, ci pentru că despre mine circulă zvonul cum că i-aș fi nepot.

O să rîdeți, oameni buni, dar nu-i sînt ! Adică, nici eu nu prea știu precis care-i situația...

Pe cînd eram copil de școală, nu dintre cei mai silitori, îl auzeam mereu pe taică-meu bătîndu-și gura prin tîrgul Piteștilor : „Mă, știți voi cine sînt eu ? Văru lu Mușatescu !".

Și, bineînțeles, lumea pricepea imediat că-i vorba de „Tudorică", celebrul autor al „Titanic-Vals"-ului. În special domnul Guță Popescu, directorul școlii din Tîrgu-de-Vale, unde-mi completam studiile elementare, și care-mi acorda mai totdeauna premiul al III-lea. Cu cunună de nu-mă-uita, sau alte verdețuri de sezon. Deși, dacă ar fi fost după mine, eu m-aș fi lăsat repetent. Pentru purtare necorespunzătoare.

În schimbul a trei sau patru cartofi, plătiţi de colegii de clasă, la cofetăria lui Boränescu, de pe Strada Mare, eram capabil să beau o sticlă de cerneală („Pelikan") de-un litru.

În pofida investigaţiilor mele detectiviste, printre neamuri şi cunoştinţe, apelînd chiar, mult mai tîrziu, şi la nea Tudorică, tot ce-am izbutit să depistez a fost că Eftimie (taică-meu) îi venea dramaturgului un fel de văr de-al doilea, eventual de-al treilea, dacă nu cumva şi mai îndepărtat.

În orice caz, reprezenta o „subîncrîngătură" vagamente recunoscută a neamului. Iar nea Tudorică Muşatescu, peste ani, avea să mă prezinte vizitatorilor ce-i onorau pragul casei :

— Ăsta-i Vlăduţ, nepoţelul meu...

Pe-atunci, cred că trăgeam la peste suta de ocale. Cu alte prilejuri, unchiu-meu de-al şaptelea se lăuda cu trupeşia mea, recomandîndu-mă :

— Vedeţi ce rubedenie am ?... De mare calibru ! Os de Muşatin, get-beget, plus carne a-ntîia !

Din păcate, spre dezolarea lui nea Tudorică, fratele dînsului, „profesorul" Mihai pusese lucrurile la punct. Eram, cu toţii, numai carne. Fără os. Muşateştii nu descindeau din neamuri domneşti. Ci se coborau, încetişor, dintr-o stirpe de ciobani făgărăşeni, de la Şercaia, fugiţi din imperiul „auto-strungar" (cum îi plăcea dramaturgului să-şi rîdă de fostele pretenţii) pentru a se împămînteni la Măţăul Cîmpulungului şi-a se dedica mioarelor şi produseor obţinute de la binecuvîntatele necuvîntătoare (caşul, telemeaua, mielul la proţap şi demnităţile de berbec).

Cînd a fost să-mi cunosc şi eu satul de baştină al bunicului, Măţăul, actualmente Mioarele, am rămas uimit de mulţimea neamurilor cazate în cimitirul de lîngă biserica părintelui Vişan.

Atunci l-am înţeles pe Tudor Muşatescu. Bogatele zăcăminte ale rubedeniilor, din pămîntul Măţăului, îl îndemnau din străfunduri să-şi sporească neamul. Ţinea la familia cea mare. Şi oricine îi cinstea sălaşul de pe Luigi Cazzavillan, sosind dinspre Cîmpulung sau Piteşti, neapărat trebuia să-i fie nepot sau nepoată. Chiar mă-ntrebam, privind la puzderia de neamuri din casa sa, dacă toţi îmi erau, indiferent de grad, verişori sau verişoare, strănepoţi sau mai cine ştie ce crăcuţă din arborele nostru genealogic ! Dramaturgul se simţea mîndru şi fălos printre cei de-aceeaşi rădăcină şi tulpină.

Cînd l-am cunoscut pe Tudor Mușatescu, stătea pitit... în pod. În podul magaziei lui Tatapetre, bunicu-meu. Unde-mi petreceam o bună parte din timpul zilei, răscolind cărțile și revistele depozitate acolo. Doamne Dumnezeule ! Ce nu-mi era dat să găsesc printre stivele din cele mai îndepărtate unghere !... Primele mele lecturi de bază, cărțile care mi-au fermecat copilăria.

Aveam vreo unsprezece, doisprezece ani, cînd am dat peste Tudor Mușatescu. Căci era și dînsul pe-acolo. Ascuns între două teancuri de „Tarzan" în fascicule și alte cîteva de „Vulturul morții", printre „Aventuri în deșertul Saharei", „De la tron la eșafod", „Winnettou" și „Old Schaterhand".

Nea Tudorică era grămadă. O grămadă de volume, cred că vreo două sute, care purtau pe copertă titlul „Vitrinele toamnei". Poezii. De Tudor Mușatescu. N-am citit numaidecît versurile, însă m-am grăbit să-l iau la întrebări pe Tatapetre, ce-i cu mormanul acela de cărți. Și încă purtînd numele nostru.

— Bă zgîmboi, — s-a rățoit bunicu-meu la mine, să nu cumva să-i sufli ceva lu mă-ta mare, că ne belește pe-amîndoi !... Tudorică-i un fel de nepoțel de-al meu, om cu carte multă, care-a-nvățat și la Paris, iar cînd s-a-ntors din Franța, s-a apucat și-a scos cartea aia cu poiezii... Pe banii lui. Și ne-a rugat, pe mine și pe tac-tu, s-o ținem o bucată de vreme la noi, pînă face rost de parale să-și plătească tipografia. Altminteri i le ia îndărăt, cărțile, parșivul ăla de Bacria, c-a și apucat să zică, față de lume, la crîșma lu Vică, din bariera gîrlei, c-a fost un bou și-un tîmpit, de i-a lucrat pe datorie lu bietu Tudorică !... Tu să-ți ții limba-n gură, și să taci ! Că țopîrlanul de Bacria, bou a fost de cînd îl știu... Totu-i să nu ne dibăcească Maca-Maia, cum îi zici tu lu mă-ta mare, fiindcă-i un soi de rubedenie cu Bacria !

Acasă, la noi, după îndelungi căutări, am dat peste „Vitrinele toamnei" în... magazia de lemne. Vîrîte după niște saci cu rumeguș. La fereală. Nu i-am spus nimic babacului. Și m-am apucat să citesc. Din poeziile rubedeniei noastre îndepărtate. N-am înțeles mare lucru. Nici nu prea eram dezvoltat intelec-

tual. În schimb, m-a dus mintea, cu prima ocazie, să-l vizitez în scop de afaceri pe anticarul de pe Strada Mare, colț cu fotograful Mencer, și să-i vînd vreo cincizeci de exemplare din „Vitrinele toamnei". Pe cincisprezece lei. Cu care mi-am cumpărat, tot de la el, niște Edgar Wallace. Iar nea Pamfilică, anticarul, s-a prezentat la taică-meu cu pachetul de volume, cerîndu-i pe el 200 de leușteni. Nimeni, în Pitești, nu citea versuri.

De-atunci a rămas taică-meu cu obiceiul de-a-și lega nădragii numai cu cozondraci, adică bretele, cum se spune astăzi. Deoarece își rupsese cureaua de la pantaloni. Pe fundul meu. Mă bătuse atît de cumplit, încît vreo trei săptămîni am mîncat numai în genunchi, la marginea patului. De șezut cumva, nici gînd. Aveam un arici în fundul pantalonașilor.

Taică-meu mi-a explicat apoi ce păcat săvîrșisem. Dacă văru-său avea să afle ce i-a făcut băiatul lui Eftimie, neapărat îl băga în vreo piesă de-a lui. Pe tatăl, nu pe fiul. Cînd i-am replicat, cu năduf, că n-ar fi deloc rău, bătrînul și-a repetat operația de deteriorare a părții mele dorsale.

În aceeași zi, jignit în demnitate, am părăsit casa părintească. Refugiindu-mă, mai întîi, la gîrlă. Unde mi-am prăjit la soare excesiv funduleţul, și-așa destul de martirizat. Iar mai tîrziu, pe seară, cătînd adăpost la cojmelia lui Tatapetre, de pe strada Libertății, și implorîndu-l pe bunicu-meu să-mi oblojească zona indolorată. Plîngeam și urlam, în vreme ce bătrînul mă fricționa cu trăscău de Mățău (băutura sa preferată, în care aditiva ardei pisat, sare și nițel piper).

APOI, TITANICUL DRAMATURG

În 1936, poate ceva mai tîrziu, am „vizionat" o piesă nemaipomenit de haioasă. Care m-a uns pe inimă. La teatrul din Pitești. Acesta, pe timpurile acelea, funcționa doar pentru turneele companiilor din capitală. În același local, la subsol, fiind și baia comunală de aburi, mușteriii amatori de teatru urcau, după masaj, direct în sala de spectacole.

Piesa se chema „Titanic-Vals". Iar personajele mi-erau foarte apropiate și cunoscute. Printre cei care se plimbau pe scenă i-am recunoscut lesne pe taică-meu, pe Maica-Maia, pe Tatapetre, precum și-o sumedenie de alte neamuri și prieteni de-ai noștri.

Tudor Mușatescu reușise performanța de a-i trece în nemurire. Pe toți. Cu ticurile și năravurile lor. La fel cum a procedat și-n alte piese, indiferent dacă erau originale sau adaptări. Mereu se inspira, din belșug, apelînd la caracterele întîlnite pe stradă, în casele rubedeniilor, la Pitești sau la Cîmpulung.

Numai așa îmi explic de ce-i reîntîlneam mereu, în piesele sale, pe țața Marița, care-l ținea pe moș Nicolae, fratele lui Tatapetre, și-l bătea întruna la cap să-i repare „Roskopf-Patent"-ul CFR (darul de nuntă, de-acum cincizeci de ani), pe tanti Ralița, aventuriera și turista internațională a familiei, dar care nu părăsise mai niciodată Piteștii, pe nea Apostol, alt frate de-al bunicului, care la 93 de ani călărea bicicleta mai dihai ca Anquetil, pe madam Cerchez și domnișoara Tonș, vecinii noștri de cartier.

L-am întrebat, odată :

— Nea Tudorică, așa-i că Spirache, din „Titanicul" matale, e luat de la noi, de pe strada Libertății ?...

— Măi pișpirică, — mi-a replicat dînsul zîmbind ștrengărește, chiar ești, sau numai faci pe prostul ? Cum de ți-a trecut prin cap una ca asta ?... Spirache-i de la mine, din Cîmpulung... Dar și din București, Cîmpina sau Buzău.

Această convorbire a avut loc cu mult timp după ce-l cunoscusem de-a binelea, la vreo două decenii de cînd îl găsisem pe autor în pod. Caracterul ei „naiv-profesional" nu-l deranjase pe unchiu-meu. Aflase că-ncepusem să umblu pe la literatură în chip mai serios.

De fapt, cam din 1939, poate '40, știa că-mi circulă gărgăuni lirici, și încă puzderie, prin capul meu bostănos de poet în formare.

În toamna acelui an, fiind elev la Craiova, mă-mbolnăvisem grav de teatru. În loc să-mi văd de carte, mă zbăteam cu disperare să nu pierd nici un spectacol. Cetatea Banilor n-avea pe vremea aceea un teatru al ei, ci găzduia, la parterul celui mai

vestit liceu din localitate, zis şi „colegiu“, ca să sune mai britanic, turneele echipelor teatrale din Bucureşti. Unul nu-mi scăpa. Şi-aveam şi tehnică.

Mă prezentam la „intrarea artiştilor“, făceam ce făceam şi mă strecuram înăuntru, şi-l atacam pe „şeful“ turneului, plin de aplomb :

— Domnule director, îl cunoaşteţi bine pe Tudor Muşatescu ?...

— Cine nu-l ştie pe „Tudorică“ ? — pornea să surîdă, pradă unor plăcute amintiri, interpelatul. Care, de la sine înţeles, nu era deloc director, ci doar vreun administrator de-al companiei respective. Dar de ce te interesează, băieţaş ?...

— Fiindcă-s nepotul lui, şi v-aş ruga să-mi daţi şi mie un bilet de favoare !...

Îmi dădea. Nu chiar un bilet de favoare, cu loc precizat şi la parter. Rupea un colţ de ziar, pe care mîzgălea cîteva cuvinte indescifrabile, şi chema un plasator. Acesta mă vîra, la grămadă, printre alţi pomanagii, la „cucurigu“, respectiv balcon II, sau chiar galerie. Cu indicaţia expresă să aplaudăm frenetic la orice apariţie sau replică mai acătării a vedetei spectacolului.

De vreo cîteva ori, în loc de „director“, mi-a fost dat să nimeresc peste Puiu Iancovescu, Ciprian, Beligan, Timică sau alţi mari actori, care se ocupau personal de organizarea financiară a turneului. Toţi, fără excepţie, se bucurau auzind numele lui nea Tudorică, şi numaidecît mă expediau la galerie. Odată, marele Iancovescu, grăbit să intre în scenă, m-a apostrofat din mers :

— Ia ascultă, măi ţîncule, cîţi nepoţi are Tudorică în oraşul ăsta nenorocit ?... C-au mai fost vreo şapte la mine, să-i bag în sală pe de-a moaca !...

N-am mai apucat să-i răspund. Gongul sunase pentru a treia oară. Şi m-am repezit la „cucurigu“, să-mi ocup locul printre ceilalţi „nepoţi“. Colegii mei de clasă, cărora le vîndusem pontul cu „nepotul lui Tudor Muşatescu“ !...

Pînă într-o bună zi, cînd, la un turneu cu piesa „Visul unei nopţi de iarnă“, nu mi-a mai mers figura. Domnul pe care-l informasem că-s neam cu nea Tudorică, un cetăţean simpatic şi rîzăreţ, cu privirea sticlind de inteligenţă, m-a prins de mînecă şi m-a chestionat interesat :

— Al cui nepot zici că ești, măi „școlerule" ?...

Individul îmi părea cunoscut. Parcă-l mai văzusem undeva.

— Domnule director, — m-am bîlbîit eu, dumneavoastră nu știți cine-i autorul piesei care se joacă în seara asta ?...

— Ba da !

— Păi, cum să vă spun, eu sînt nepotul lui !

— Ce vorbești, domle !... Atunci îmi pare bine de cunoștință, mă bucură chiar... Și cum te cheamă ?

— Mușatescu...

— Formidabil ! Ca și pe mine. Numai că eu mi-s Tudor... Mușatescu ! Al cui ești, mă pișpirică, ia zii, s-aud și eu cum de sîntem neamuri ?

Înghețase sufletul în mine. Dar mă podidise și-un val de fierbințeală. Eram fericit. Aveam prilejul să-l cunosc, în carne și oase, pe autorul „Titanic-Vals"-ului.

— Sînt băiatul lui Eftimie, vărul matale de la Pitești !

— Aoleu ! Tu ești copilul lui Eftimie ? Care mi-ai vîndut mai multe volume din „Vitrinele toamnei" decît au reușit toți librarii din țară ! Vino să te pup !... Păi, să știi, chiar că-mi ești un fel de nepot. Nu drept, dar pe delături, oricum. Așa cum și tac-tu mi-e văr de-al nu știu cîtelea... Cel puțin, după cum se fudulește prin Pitești, trebuie să fie ceva în genul ăsta...

Cînd s-a terminat spectacolul, nea Tudorică m-a poftit să-l însoțesc. La „supé"-ul pe care-l oferea unul din culturalii orașului, pre numele său Șaban Făgețel. Participau toți actorii, mașiniștii și coechipierii turneului. Iar cînd nea Tudorică le-a povestit, printre șprițuri, cum dăduse fericirea peste el, să-și regăsească nepoțelul de la Pitești tocmai la Craiova, și-n ce împrejurări anume, s-a rîs copios, de zdrăngăneau tacîmurile de pe masă. Și ce masă ! Cu purcel de lapte, la cuptor...

Către dimineață, la gară, unde îl aștepta vagonul turneului, nea Tudorică m-a îmbrățișat și m-a sărutat, spunîndu-mi la despărțire :

— Măi pișpirică, să nu uiți niciodată cum l-ai întîlnit pe unchiu-tău, și încă fără să-l cunoști ! Ai grijă, să nu mă ocolești, dacă vei avea vreun drum prin București. Zici că vrei să te faci poet... Aiureli ! Te naști poet, nu te faci. Și nu-i o meserie. Mai curînd o stare de spirit, maladivă, aș spune. Ca și filozofia, despre care vorbesc unii c-ar fi știința de-a alerga după

o pisică neagră, care nici nu există, într-o odaie tot neagră, iar alţii susţin c-au şi prins-o ! Vezi-ţi de carte. Cînd ai să isprăveşti cu bine şcoala, şi-ai să simţi că-ţi plesneşte capul de cîte poeme forfotesc înăuntru, atunci vino să ne consultăm. Că nu se ştie ce poate ieşi !...

HOP ŞI EU, OM DE TEATRU

Ce-a ieşit, voi relata în alte capitole. Însă pe nea Tudorică nu l-am uitat. Şi-organul însărcinat cu ţinerea de minte, care la mine funcţionează suficient de defectuos, de astă dată a lucrat corespunzător.

Instalat de cîtva timp la Bucureşti, ca „poet", unde trăgeam o mîţă nemaipomenită de coadă, mă jenasem să-l anunţ despre sosirea personalităţii mele în capitală. Pesemne, şi din pricina faptului că nu reuşisem să fac gaură în cer. Iar ca să mă înfăţişez la dînsul în chip de milog, ar fi însemnat să-mi şifonez prestigiul. Pe care nu-l posedam, fireşte.

Pînă la urmă, am făcut-o şi pe-asta. Eram la mare ananghie. N-aveam un franc, poeziile mi se tipăreau destul de rar, iar cînd se întîmpla şi minunea, publicaţia respectivă abia de-şi putea plăti datoriile la tipografie, darmite colaboratorii.

Şi-atunci am apelat la Tudor Muşatescu. Indirect. Vînzîndu-i maşina de scris. Fără să mă fi rugat, dar şi fără să-i cer consimţămînul. De fapt, cred c-am fost slab de inimă, şi m-am lăsat impresionat de bocetele unui conţopist de la Societatea Scriitorilor Români. Care ţinea cu orice preţ să devină romancier, însă n-avea la ce să-şi bată capodopera. Nu ştiu ce mi-o fi trecut atunci prin capul meu de zevzec, dar i-am suflat într-o bună zi :

— Nene Pridcule, te fac cu maşină ! Are Tudor Muşatescu una de vînzare... Doar mă ştii că-i sînt nepot. Dă-mi un aconto de-o mie de lei, şi-n cel mult o lună îl conving să ţi-o cedeze. E-un „Remington" autentic, formidabil ! De n-o să-ţi placă, îţi dau banii înapoi...

— Ești deștept, baladistule, asta-mi place la tine ! — a exclamat în culmea fericirii viitorul mare romancier, care-mi citise vreo cîteva din poemele mele în stil baladesc.

Și imediat mi-a înmînat arvuna cerută. Din păcate, nu eram deloc deștept. Dar nici pe el nu-l prea dădea mintea afară din casă. Pentru că, peste vreo săptămînă, întîlnindu-l pe dramaturg la sediul Societății, l-a întrebat în ce stare-i mașina. Atunci a aflat Tudor Mușatescu două noutăți (extrem de importante). Mai întîi că este proprietar de „Remington", și-apoi că nepotu-său se vîntură prin București.

Întrucît n-avusese în viața lui mașină de scris, a pornit numaidecît în căutarea podoabei de poet-misit. Și m-a găsit. La „Café de la Paix". Unde-mi consumam ultimii leuți din aconto, în chip de cîrnați pe fasole (mîncarea mea preferată).

— Haidem la mine acasă, măi pișpirică, să discutăm ceva ! — m-a invitat nea Tudorică, extrem de încîntat de revedere. Am aflat că ești prin urbea noastră. Ai început să publici ?... Sînt tare curios să-ți citesc și eu poeziile !

Mai mult în „stil tîrît" decît „împins", am fost condus de unchiu-meu pînă-n Cazzavillan, unde-și avea locuința. Și nu-nțelegeam de ce astfel, la modul sportiv, din moment ce privirile îi sclipeau înveselite. Ori era bucuros de apariția unui nou literat în familie, ori se amuza dinainte, în sine, de surpriza pe care mi-o pregătise. Auzisem că intenționa să scoată o revistă săptămînală, de umor. Dacă mă băga în redacție ?

În clipa cînd am rămas singuri în biroul său, numai noi doi, ca între bărbați, ne-am dumirit pe deplin.

— Mă blegule, — a demarat nea Tudorică, tot bine dispus, că mi-ai vîndut „Vitrinele toamnei" încă de cînd erai copil, asta am mai înțeles-o ! Dar acum, cînd ești măgar mare și-ai ajuns scriitor, să te-apuci să-mi vinzi lucrurile din casă, și încă din cele pe care nu le am, nu mai sînt în stare să pricep !... Ce-i cu tine, dilimache, ți-ai pierdut mințile ? Să-mi faci tu, mie, un asemenea pocinog ! Noroc că mi-am dat seama despre ce-i vorba și i-am spus cretinului ăla de Pridcu, și bou pe deasupra, c-am dat mașina la fier vechi, de hîrbuită și dărîmată ce era...

— Tot așa mă gîndisem și eu, nea Tudorică ! — am încercat să-i explic, obrăznicindu-mă. I-am și spus că, de nu i-o place „Remington"-ul, îi dăm banii înapoi. Credeam că ai mai multe, și-ai să-mi cadorisești și mie una, s-o fac mărunțiș... C-altmin-

teri, de unde tot scoți atîtea piese de teatru, adaptări și localizări ?

Nea Tudorică privea la mine uluit și interzis. Apoi și-a stupit în sîn și-a răcnit înfiorător :

— Din cap, mă !... Bată-te cucu de nărod, n-am crezut pînă astăzi că neamul nostru cuprinde și proști... Să-i înapoiezi omului banii !

— De unde ?...

— De la mine, flețule ! Na, uite două mii de lei. Restul, păstrează-l pentru tine. Și să nu mai faci așa ceva cît ai să trăiești, că te dezmoștenesc ! Nimic n-am să-ți las...

— Mai bine mi-ai da acuma niște talent, nene Tudorică, zău așa ! Că tare-s tont și-amărăștean... Iartă-mă ! Iartă-mă pentru toate măgăriile pe care le-am debitat aici, iartă-mă și pentru dobitocenia pe care am săvîșit-o !

— Las-o încurcată și să nu mai discutăm ! E clar că nu prea ești zdravăn la cap... Și nici eu, dacă-s capabil să-ți iert una ca asta !

Dulcele de nea Tudorică ! Cîte nu mi-a iertat în decursul anilor. Numai într-un singur an, de vreo trei ori îl anunțasem, smiorcăindu-mă, că murise maică-mea. Și, de fiecare dată, mă finanțase pentru operațiunile de înmormîntare. A patra oară însă, n-a mai suportat. Și m-a angajat la teatrul „Tudor Mușatescu". Controlor șef. La bilete.

În perioada aceea, scurtă din păcate, am trăit și eu ca un artist. Numai printre oameni de artă.

„OMUL" ȘI „MÎRȚOAGA"

Teatrul „Tudor Mușatescu", un soi de prăvălie personală a lui unchiu-meu, se afla pe Lipscani, unde-i acuma sala de spectacole a sindicatelor. Sătul de găinăriile comanditarilor, care-l jefuiau pungășește, nea Tudorică se-ncumetase să-și înființeze un teatru al său, nădăjduind să-l țină pe picioare doar cu producțiile proprii.

La ora aceea, cînd îmi începusem și eu „activitatea teatrală“, se juca pe scena din Lipscani „Doi sergenți“, o melodramă tradusă și adaptată de Tudor Mușatescu, în care făcea săli pline G. Ciprian. Un actor de mare clasă, dar și celebru autor al pieselor „Omul cu mîrțoaga“ și „Capul de rățoi“.

Regizorul Ion Sava, personalitate fascinantă în teatrul românesc, un om de rară ținută intelectuală, mai totdeauna malițios și sarcastic, pregătea punerea în scenă a altor noi premiere. Printre ele, „Două orfeline“ (iarăși o adaptare și prelucrare de-a lui nea Tudorică) și-o comedie italiană, pare-mi-se de Eduardo de Filippo.

Viața teatrului mă înnebunise. În calitatea mea de controlor șef la bilete, care nu reprezenta cine știe ce mare brînză, aveam sarcina, trasată personal de director, să-i controlez pe controlorii de bilete. Cît mai atent și discret. Aceștia, niște găinari de mică anvergură, își mai vîrau și ei la spectacole neamurile, prietenii și vecinii de cartier. Cam mulți. Deoarece, deși sala era mai toteauna plină, rețeta zilei abia de-acoperea, uneori, cheltuielile. Printre care figura și „cachet“-ul meu (una sută lei pe seară).

Din plăcerea de-a mă afla printre actori, regizori, regizori de culise, mașiniști și recuzitori, mă-nființam la teatru încă din cursul dimineții.

Repetițiile se desfășurau sub conducerea lui Ion Sava. În sală mai erau, în afara mea, uneori și nea Tudorică, iar cel mai adesea actorul N. Tomazoglu. Restul oamenilor, pe scenă. Dirijați de Sava. Care, tolănit într-un fotoliu de orchestră, cu paltonul pe umeri, avînd în mînă textul piesei, indica extrem de plictisit nuanțele necesare, mereu nemulțumit de jocul și mișcarea actorilor.

Tomazoglu, neavînd rol în piesa ce se repeta, ședea lîngă mine și pîndea. Totul. Și felul în care dădea replica Ciprian, marele său prieten, și schimbările cerute de Sava. Actorul din stînga mea, un individ coborît parcă din lumea imaginată de Dostoievski, fantastic, slab ca un țîr afumat, cu fața arsă de febre inexplicabile, trăind intens spectacolul repetițiilor, mi se părea un devorat de patima teatrului. Cu timpul însă mi-am dat seama de rostul și tîlcul prezenței sale la teatru în afara programului.

De îndată ce-şi făcea apariţia, pentru cîteva minute, Tudor Muşatescu, descins din biroul său de la etaj, pentru a veghea la desfăşurarea muncii asupra viitoarei premiere, Nae Tomazoglu se şi repezea la el, abordîndu-l cu glas rugos :

— Nea Tudorică, dă-mi şi mie nişte... Ştii matale ce...

— Dar nu ţi-am avansat şi ieri ceva piţule ?... Ce-ai făcut cu ele ? Iar te-a curăţat Ciprian ?... Ai şi tu niţică răbdare, pînă deseară, cînd vom vedea cum stăm cu reţeta...

Apoi, observîndu-mă şi pe mine, dramaturgul mă lua la întrebări :

— Ce caţi aici, măi pişpirică ?... Arzi gazul de pomană, sau n-ai nimic de scris !

— Ba am ! Toată noaptea am trudit, nene Tudorică ! Şi-acuma mă refac, uitîndu-mă la cum lucrează domnu Sava... E nemaipomenit !...

Cu Tomazoglu mă-nţelegeam de minune. Mă trimitea după ţigări, îmi mai împrumuta cîte-un sutic, din avansurile căpătate de la director, îmi îngăduia să-l chibiţez la fantasticele pokere ce se încingeau în cabina lui G. Ciprian.

Imediat ce se încheiau repetiţiile de dimineaţă, teatrul se golea. Rămîneau însă Ciprian, Tomazoglu, şeful electrician şi administratorul. Care, renunţînd temporar la prînz şi odihnă, se-aşterneau pe joc, muncind din greu ceasuri de-a rîndul, ca la galere, cu cărţile în mînă, filînd, plusînd, parolînd sau cipînd. Iar eu dîrdîiam de emoţie lîngă dînşii, văzînd cum se mută bancnotele de la unul la altul, avînd grijă să-i umplu paharul maestrului Ciprian, care-şi ţinea glăjuţa lîngă piciorul scaunului, jucînd poker în uniforma pe care-o purta în „Doi sergenţi". Deşi spectacolul avea să-nceapă abia pe la opt seara, Ciprian îşi îmbrăcase încă de-acum tunica îmbumbată şi pantalonii albi, colanţi.

Pe la patru, poate cinci, după-amiază, Tomazoglu mă expedia la birtul din colţ, să le-aduc cîte ceva de-ale mîncării. La şapte şi jumătate, lăsîndu-i să-şi continue partida, mă proţăpeam lîngă intrarea în sală, să supraveghez mişculaţiile controlorilor de bilete. La opt, începea piesa. Ciprian apărea pe scenă, vîrîndu-şi în buzunarul de la pieptul vestonului bancnotele rămase sau cîştigate, aşa cum se cădea unui vajnic sergent din armatele napoleoniene, care, după cum se ştie, erau plini de

marafeţi româneşti. Lumea aplauda frenetic, iar Tomazoglu se instala pe-un scaun din ultimul rînd, să-l aştepte pe Ciprian. Căci jocul avea să reînceapă după tragerea ultimei cortine.

„Directorul“, de îndată ce se-nchideau uşile, îl striga pe administrator şi-i transmitea :

— Mi-l trimiţi pe nepotu-meu la „Continental“, cu ce mai rămîne din reţetă, după ce le plăteşti tuturor bănuţul cuvenit !...

De multe ori, nu mai rămînea nimic. Iar financiarul mă delega pe lîngă nea Tudorică doar c-un bilet scris în grabă, şi-un plic în care introdusese cîteva bancnote din portofelul personal.

La „Continental“, bairam mare. Unchiu-meu trona la o masă de vreo zece persoane, înconjurat de actori, actriţe, ziarişti şi oameni de teatru. Cu spriţul în nas, că nu-i displăcea şi amestecul acesta barbar, de sorginte pur nemţească, deşi acorda un constant interes sticluţei de „Aligoté“, consumat fără sifon, — cînd mă zărea şi cîntărea cu ochi mijiţi plicul, nea Tudorică exclama brusc înviorat, făcînd haz de necaz ştrengăreşte, ca un elev dintr-a 8-a :

— Ei, puicusorule, spărserăm inima tîrgului !... Bătăliile se cîştigă anevoie numai cu doi sergenţi. Mai bine montam „Marile manevre“, şi-aduceam cîteva regimente în sală, să le plătească generalu biletele ! Ia-ţi şi tu un scaun, şi-aşează-te lîngă Puiu Iancovescu...

Îl refuzam politicos, bănuind amarul din inima sa, şi mă reîntorceam la teatru, să-i asist în continuare pe Ciprian şi Tomazoglu. Le eram necesar. Cine le-ar fi făcut plinul ?...

Dacă nu mă vindecam de teatru, şi cît mai urgent, aveam toate şansele să mă vindec şi de literatură. Cît am lucrat la bilete, de dimineaţă pînă-n zori, nu reuşisem să scriu mai nimic. Cu părere de rău, aproape plîngînd, m-am despărţit de maestrul Ciprian şi Nae Tomazoglu, de mirificele repetiţii cifrate ale lui Ion Sava, de tot ce-mi încîntase zilele scurtei mele treceri prin arta spectacolului.

Mult mai tîrziu, parcă prin '64, l-am mai văzut pe autorul „Mîrţoagei“.. Îşi legumea glăjuţa de vin, într-o cîrciumioară de lîngă catedrala Sfîntul Iosif, pe strada Nuferilor. Şedea singur la masă, încruntat, ursuz şi enigmatic, privind în gol ca o sta-

tuie din Insula Paştilor. Bineînţeles, nu i-am stingherit meditaţia.

Tomazoglu dispăruse ? N-am avut de unde să aflu. Aş fi putut să-l întreb pe nea Tudorică, însă, de cînd îl părăsisem, lăsîndu-l fără controlor şef, şi încă fără să-l previn, nu mai avusesem obrazul să-l vizitez.

„PUNGAŞUL"

Abia prin 1950, în primăvara acelui an răscolitor, am îndrăznit să-l caut pe „unchiu-meu“. Aflasem că era pus la păstrare, „pe tuşă“, că nu i se mai juca nimic. Probabil, fiindcă tot se descoperise procesul de putrefacţie a poeziei, apăruse teama de-a nu se extinde şi-asupra dramaturgiei.

Lucram la „Editura de Stat“, ca şef al serviciului de tehnoredactare. Iar un coleg, de la „Cartea Rusă“, îmi povestise că Tudor Muşatescu începuse să fie folosit pentru efectuarea a tot soiul de stilizări şi verificări literare în special la traducerile de piese.

Cînd i-am căzut pe cap, în locuinţa din Cazzavillan, nea Tudorică tocmai se întorcea de la „Caviar“, o bodeguţă vestită pe-atunci. Bine dispus, cu ochii sticlind, m-a privit surprins plăcut, apoi a exclamat cu zîmbetul pe buze :

— Ia te uită, ce mai buflea !... De cînd ai abandonat teatrul şi te-ai apucat de editură, ai ajuns măreţ, chiar dublu decît erai. Ce-i cu tine, ce-ai păţit ?...

— Glandele, nene Tudorică !... De la glande mi se trage !

— Păi cred şi eu, dacă bagi în tine atîtea momiţe şi măduvioare !

— Nu mă mai necăji şi matale, zău aşa ! După ce toţi endocrinilogii mă fac mincinos, cînd le spun că mă-ngraş mîncînd mai nimic, mai mă iei şi matale peste picior !... Sînt tare amărît !

— Ei, nu mai spune ! Dar eu de ce nu-s amărît, măi prăpăditule ! Acum vreo trei ani aveai editură, „Europolis“-ul, şi umblai după Cezărică Petrescu, după cum ne-a spus la o şe-

dinţă cineva, iar azi eşti la „Editura de Stat", ce mai vrei ?... N-ai ajuns ca mine pungaş, de cînd nu mă mai joacă nici un teatru ! Da, măi pişpirică, asta-i situaţia... Hai, să ciocnim un păhărel !...

„Pungaşul" n-arăta deloc demoralizat. Auzisem că se ocupă de confecţionarea de pungi din hîrtie de ziar, dar nu-mi venise să cred. Totuşi, nu era exclus s-o fi făcut şi pe-asta, dintr-un spirit de frondă puştească, vrînd să le dea peste nas culturalilor de pe vremea aceea.

Ca întotdeauna, unchiu-meu era cu basca pe cap, fuma ca un turc, iar privirea îi umbla cercetătoare pretutindeni. Mereu aveai impresia că zîmbeşte. Atît interior, cît şi exterior. Gîndurile i se oglindeau întruna pe chipul brăzdat de ridurile unui hohot de rîs reţinut. Iute în mişcări, ca un spîrnel, mărunţel şi subţirel, îngrijit îmbrăcat, numai în ţoale de soi, nea Tudorică nu-şi găsea niciodată astîmpăr. Curios să afle ce-i în capul tău sau al oamenilor din preajmă, nerăbdător să-şi dea cu părerea, trîntindu-ţi cîte-un „muşatism" de te lăsa cu gura căscată, era inegalabilul mag al şuetelor de esenţă (pură).

În timp ce-mi sorbeam vinişorul, am încercat să mai ogoiesc din amarurile lui unchiu-meu, povestindu-i din propriile mele belele. După ce i-am împuiat capul cu tot soiul de năzbîtii, i-am declarat înverşunat :

— Toţi mă mănîncă, mai rău ca fiarele !...

— Ei, măi pişpirică, ăştia-s oamenii, mîncători de rahat !...

— Exact ! Aici ai ghicit-o ! — l-am aprobat eu, dîndu-mi seama abia peste o clipă de capcana în care căzusem.

Şi-am renunţat să-l mai compătimesc. Nici n-avea nevoie. Cu firea sa, străluminată de intense descărcări de energie (mentală, bineînţeles), era un caracter bine călit, la cel mai înalt voltaj. Nimic nu-l putea zdruncina.

Niciodată n-am fost un vizitator frecvent al casei de pe Luigi Cazzavillan. Pe unchiu-meu îl vedeam din an în paşte, avînd şi motive. Atîtea strîmbe şi boacăne îi făcusem, încît mă consideram nevrednic să-l „inoportunez". Însă, în sinea mea, sufeream crîncen. Cînd mă podideau remuşcările, îmi luam inima-n dinţi şi-i mai trăgeam o fugă pe la nea Tudorică. Cu nici unul din aceste prilejuri, de fapt penibile tentative de apropiere, n-am fost obiectul vreunui reproş. Mereu m-a primit cu braţele deschise. Cred că-n pieptul său de aramă (cum zicea poetul

Vasile) funcţiona un cuptor de aur, unde se cocea o pîine cît roata morii.

Odată chiar, prin 1958, poate '60, m-a poftit să-i citesc un manuscris. Două pagini. Atît. Caligrafiate îngrijit, cu litere mari, lizibile. Era un referat. Asupra versiunii româneşti a piesei „Trenul blindat", care trebuia să apară, într-o reeditare, la „Cartea Rusă". Traducerea îmi aparţinea. M-am considerat în al nouălea cer cînd am terminat lectura. Nu găsisem nici o observaţie.

Iluzii. Iluzii pierdute, vorba lui Honoré (de Balzac). Căci nea Tudorică, zîmbind pe sub mustaţă, mi-a spus stînjenit :

— Măi copile, n-am să-ţi mai zic pişpirică, fiindcă aş comite o improprietate de stil, la suta ta de ocale...

Realitatea era că dramaturgul mă cruţa, deoarece băteam la mult mai mult. Apoi a continuat :

— ...mi-am îngăduit să-ndrept cîteva mici scăpări din textul pe care mi l-a trimis editura, după mine neînsemnate... Una singură era mai belalie. Nu aparţinea traducerii tale, fiindcă şi-n ruseşte sună la fel, însă-n limba noastră, atît de plină de sensuri, subsensuri şi contrasensuri, ar fi sunat catastrofic... E vorba de numele personajului principal — Pehlevanov. L-am schimbat în Pelevanov, ca să nu iasă cu scandal ! Ar fi rîs lumea ca la comègie, deşi piesa lui Ivanov e-o dramă, şi-ncă din timpul revoluţiei de la '917...

Omul de teatru îşi spunea cuvîntul.

PLOCONUL

Peste vreo şase ani, cînd bucăţica de viişoară îmi fusese puternic atacată de invazia bestială a unei ciuperci („bothriotis fuckeliana") de pe urma căreia obţinusem un vin epocal, demn de-a fi milessimat, o licoare tare, parfumată, bogată în proprietăţi „organoleptice", cum se exprimă specialiştii fabricanţi de la „Vinalcool", am îmbarcat o damigeană în „Bombiţă" („Fiat"-ul meu 600 D 100) şi-am demarat în trombă spre Luigi

Cazzavilan. Cunoşteam propensiunile comediografului pentru asemenea unicate.

În living-room, cenaclu literar! Unchiu-meu, instalat într-un fotoliu comod, se întreţinea cordial (puţin spus) cu vizitatorii ce-i cotropiseră casa. Trebuia să fi fost într-o vervă nebună, năucitoare, deoarece sosirea mea a adumbrit numaidecît chipurile celor de faţă. De parcă le-aş fi suflat în lampă, şi i-aş fi deconectat de la reţeaua de tensiune reprezentată de nea Tudorică.

Era prin februarie. Iar şuba în care venisem încotoşmănit, încă n-apucasem s-o dau jos. Cînd m-a văzut triplu de cît mă ştia, unchiu-meu a exclamat îngrozit :

— Ce-i cu tine, pişpirică ?... Ba nu, nu-i corect, fiindcă arăţi ca un pachebot, balenieră, eventual chiar balenă !... De unde te-ai procopsit cu burta asta, hapleo ? Nu mi-ai promis c-ai să te pui pe regim ?... Nici nu ştiu cum să-ţi mai spun !

Luat astfel în focuri, n-am avut altă soluţie decît să-mi deconspir surpriza. Şi-am scos damigeana de sub şubă. Unde-o pitisem între mesadă şi haină. Legată de gît cu cureaua de la pantaloni.

Cînd a depistat recipientul (10 litri), dramaturgul a apreciat lovitura mea de teatru, şi m-a prezentat asistenţei :

— Ăsta-i Vlad al lui Eftimie, nepoţelul meu de mare calibru !... Cred c-aţi auzit de el, fiindcă-i omul care machetează mai toată presa noastră. Cînd era puşti, făcea pe poetul, mai tîrziu a fost şi editor, iar acuma, neapărat, trebuie să fie director de Gostat... La Tîncăbeşti. Ce-ai acolo, în borţoşica aia ? Nu cumva vreun produs lichid din grădina ta de la ţară ?... Dă-ţi jos ţundra de pe tine, şi-aşează cu duhul blîndeţii damijonul pe duşumea !

I-am dat ascultare. Şi, în clipa aceea s-a declanşat şi catastrofa. Pantalonii, rămaşi fără curea, porniseră să curgă la vale. Încet, ce-i drept. Dar sigur !

Numai unchiu-meu, datorită uriaşei sale experienţe de viaţă, mi-a spălat obrazul de ruşinea care-l înroşise, făcîndu-l să arate ca un parizer dietetic. Imediat, după ce m-a văzut aşezat, cu brăcinarul pantalonilor în mînă, s-a apucat să povestească o păţanie similară, uitînd să precizeze cine-a fost eroul.

— Trăsese băiatu vreo cîteva păhărele de aligoté, la „Caviar", şi nu-i mai păsa de nimic... Pe la şapte, către seară, pe-o ploaie cu clăbuci, a luat-o cătinel spre casă, amintindu-şi că-i

făgăduise neveste-sii să nu zăbovească prea mult prin oraş. Noroc că locuia pe-aproape. Călca niţel cam şui şi legănat, ceea ce l-a determinat să greşească bordura trotuarului. Şi s-a pomenit cu poponeaţa în rigolă. Ud leoarcă, pînă-n străfundurile lenjeriei de subsol, a ajuns totuşi acasă, la timp. Şi n-a mai aprins lumina, ci chiar din hol a purces să-şi dea jos pantalonii. Pe întuneric. Plus celelalte detalii ale trusoului de corp. Bîjbîind seminud prin bezna din odaie, a auzit deodată un freamăt suspect în încăpere. Atunci, renunţînd să se mai descurce singur, a strigat cu glas uşor împîslit : „Tu eşti, dragă ? Aprinde lumina, să-mi caut nişte schimburi !..." Lustra, cu cinci becuri, a funcţionat ireproşabil şi prompt. Scăldînd odaia cu toată puterea celor 500 de waţi. Şi, în acelaşi timp, un cor pe patru voci, mixt, a purces să intoneze strident şi disonant : „Mulţi ani trăiască, mulţi ani trăiască, la muuulţi aaani !..." Nimerise în sufragerie. Unde, fiind ziua sa onomastică, nevastă-sa îi organizase o masă de gală, fără să-i fi spus nimic. La care invitase o sumedenie de neamuri şi prieteni. Şi care-l aşteptau pe întuneric, dorind să-i facă o surpriză de pomină... Aşa că, tu, pachebotule, ai scăpat ieftin, cu pantalonii pe tine. Spre deosebire de băiatu, care inventase stripteas-ul înainte de vreme, adică „avant la litru", după cum spune bunul meu prieten, Lulă, om de cultură binecunoscut.

Nu mai ţin bine minte numele celor prezenţi atunci, dar cred că nu lipseau din living-room Kitty Gheorghiu-Muşatescu, soţia dramaturgului, Bobiţă, fiul său, nişte prieteni şi colegi de-ai acestuia, Dan Deşliu, Goga şi Cuza, ambii redactori-şefi la publicaţii M.F.A. şi M.A.I., precum şi Nixon Ştefănescu, colonel şi-acesta, ca şi precedenţii, şi căruia nea Tudorică îi dăruise porecla de mai sus, datorită uluitoarei asemănări cu omul politic american. Nicolae Ştefănescu era un excelent scriitor de romane detectiviste, şi-un eminent criminalist. Peste ani, avea să piară tragic în timpul cutremurului.

— Ia toarnă din damijonul ăla, să văd şi eu ce-ai pus în el !... Ce gustarăm pînă acum a fost vin, de-al meu, c-am avut şi eu vie, dar despre cărţălăul tău am auzit numai poveşti... Hai, dă-i drumul ! — m-a mobilizat unchiu-meu, arătîndu-mi paharele de pe masă (golite).

Peste vreo oră şi ceva, nivelul lichidului din damigeană coborîse la cota de alarmă. Dramaturgul se plasase pe orbita

unei verve debordante, fantastice, scînteietoare, emanînd din creierul său (în ebuliție) laserele unor „mușatisme“ uluitoare, spontane și-n proporție de masă.

— Mă, știți voi în cîte teatre mă joacă rușii ?... — a întrebat la un moment dat nea Tudorică. Peste o sută de scene mi-au montat „Titanic-Vals“-ul ! Ce-i drept, nici eu n-am văzut cum arată o sută de ruble... Avem o convenție — noi îi traducem pe gratis, iar ei așijderea. Singura diferență : numărul de spectatori, raportat la populație. Mă rog, atîția avem, cu-atîția defilăm ! Totuși, sînt fericit că mă cunosc milioane de ruși, ucraineni, cehi, polonezi, unguri și alte naționalități, fără deosebire de umor... Nea Spirache al meu navighează prin lume fără pașaport ! E ceva !... Nu plătește, nu-i plătit !...

Apoi, examinînd damigeana, mi s-a adresat direct, ca între producători viticoli :

— Ai băgat ceva în vin, măi pachebotule ?... Prea-i tare ! Cînd aveam vie, țineam mai mult la cursa vinului, și nicidecum la gradele de pe epoleți. Plus c-am băut la viața mea peste trei vii... Dar cu măsură, viță după viță. Ia zi, l-ai îmbogățit cumva cu zahăr ?

— Ferească sfîntu, nene Tudorică ! — l-am asigurat eu. Să-ți aduc eu, matale, vin de-a doua ? Ăla-l țin doar pentru fini și cumetri ! Că și ei mi-aduc găini moarte și fierte, presărate cu mujdei, să nu le pot stabili data decesului... Îți mai torn un păhărel ?

— Ho ! Oprește-te !... Adică, oprește-i și lui Kitty, n-a apucat sărăcuța să guste nici măcar un strop... Eu m-am cam afumat. Și nu le mai pune nici băieților ! Ajungă-le ! Dacă nu mă chercheleam, trăgeam și niște table de pomină. Mi-a spus Bebe Ștefănescu-Goangă c-a jucat cu tine, la Tîncăbești, cîteva partide... Ce nu-s în stare să-nțeleg, e cum de-ajungeați să dați cu zarul și să mutați pulurile ?

Luînd aminte la zîmbetele ce-nfloriseră pe chipurile asistenței, am fost nevoit să precizez condițiile în care se desfășurase memorabila întîlnire cu ventripotentul solist al Operei Române.

— În fel și chip, măi nea Tudorică ! Cînd de-a bușilea, cînd de-a-npicioarelea. C-altminterea nu se putea. Dacă am fi jucat la masă, ar fi trebuit să tăiem cîte un semicerc de fiece parte. Nu-ncăpeam, din pricină de volum, ca să zic așa !

— Nu mai rîdeți, măi, ce-aveți cu el ?... Data viitoare îl fac eu o tablă, să mă țină minte. Îi dau și zarul înainte, și două linii. În materie de table, sînt imbatabil... As, nu altceva !

SFÎRȘITUL PIESEI

Prin 1968, cînd îmi căutam o oază de liniște, unde să-mi pot duce la bun sfîrșit o cărțulie de-a mea, l-am vizitat pe Mihai Mușatescu, fratele dramaturgului, să-mi furnizeze vreo adresă de ceea ce-ți trebuie... — mi-a spus nenea Mihai.

— Du-te la Tudorică, nu mai sta ! Îți face rost numaidecît de ceea ce-ți trebuie... — mi-a spus nenea Mihai.

— Păi, l-am căutat, și nu-i acasă !

— Nici n-are cum să fie, de vreme ce-i la Rucăr... Acolo își petrece vacanțele, de ani de zile. De fapt, din moment ce tot ai să te călătorești într-acolo, fă-mi și mie un serviciu. Treci prin Cîmpulung, pe la madam Olteanu, coloneasa, și spune-i să-mi dea borcanele. Știe dînsa despre ce-i vorba...

La Rucăr am ajuns cu bine. Via Cîmpulung. De unde încărcasem în „Bombiță“ peste 60 de borcane. Pline. Cu dulcețuri și șerbeturi. De cireșe amare, vișine, fragi și zmeură.

Pe nea Tudorică l-am găsit schimbat. Deși cu zîmbetul pe buze, arăta altfel. Manifestînd o voioșie nițel forțată și-o poftă de lucru ostentativă. Ceva nu era în regulă !

Ne-a primit bucuros, pe mine și pe bulgăroaica de nevastă-mea, cum îi plăcea și dînsului să-i spună. Dar a refuzat damigeana pe care i-o adusesem.

— M-au oprit de la vin, nefericiții ăia de doctori ! Nu mai am voie nici măcar să-i citesc numele scris pe hîrtie. Știți ce, pînă-mi isprăvesc textul pentru „Urzica“, mergeți să prînziți cu Kitty... Eu sînt la regim, iar la masa altora nu-mi mai place să casc gura. Mai ales cînd se bea și se mănîncă, iar eu doar privesc!

L-am lăsat înaintea unui catastif, cam cît un registru comercial, în care-și scrijelea zilnic celebrele-i vorbe de duh.

Spre seară, m-am răzgîndit. Am renunțat la gazda de care-mi făcuse rost soția dramaturgului, și-am întins-o la București. Se petrecea ceva ciudat cu unchiu-meu. Împotriva firii lucrurilor.

Abia mai tîrziu, peste vreun an, trecînd pe la nea Tudorică, am aflat că zace la pat, în odaia de sus. Nu mai primea pe nimeni. Am întrebat-o pe tanti Kitty :

— Chiar atît de rău se simte ?... Ieri i-am citit în „Urzica" cele zece „mușatisme", și se vedea cît de colo că-s scrise recent !

— Le scrie din greu, numai eu știu cît pătimește Tudorică pînă le așterne pe hîrtie...

În aceeași secundă, din odaia de la etaj s-a auzit un vacarm sinistru. Bufnituri, vase sparte, scaune răsturnate.

— Ce se-ntîmplă ? — am întrebat-o înlemnit pe mătușă-mea.

Soția dramaturgului își frîngea mîinile, privindu-mă înspăimîntată.

— Iar îi este rău... Și nu mă lasă nici să-i trec pragul ! Pesemne a încercat să coboare din pat. E supărat foc pe doctorul care-l îngrijește... După ce i-a interzis să pună picătură de băutură în gură, încă de anul trecut, acuma i-a permis să bea la discreție. Și vin, și coniac... Iar Tudorică nu mai vrea. Alaltăieri mi-a și spus, înjurîndu-l creștinește : „Dacă știa c-am să mă curăț, de ce nu m-a lăsat să trăiesc omenește ?... O lună barem. Rezultatul, tot ăla era !"

Eram năucit de cele auzite. Nici nu mai sînt sigur că vorbele de mai sus mi-au fost transmise de mătușă-mea, sau doar mi le-am imaginat, ca posibile. Tot așa cum, parcă, nea Tudorică ar fi spus în ultimele zile, nu se știe cui : „Asta-i culmea ! Am făcut o lume întreagă să rîdă, și-acuma-s unii care mă plîng. Să nu-ți vină să mori... de rîs ?"

L-am reîntîlnit pe nea Tudorică pe scena căminului cultural de la Cîmpulung. În chip de portret. Surîdea șugubăț, bucurîndu-se de succesul echipelor ce evoluau în cadrul Festivalului de satiră și umor „Tudor Mușatescu", sub panoul care-l înfățișa, așa cum fusese totdeauna în viață.

Iar eu eram în sală, ca președinte al juriului, alături de dramaturgul Gheorghe Vlad. Rîdeam în hohote, laolaltă cu sutele de spectatori din sală. La un moment dat, mi-am părăsit locul, rugîndu-l pe Vlad să mă scuze :

— Măi oltene, mă duc nițel pînă afară, să iau o țîră de aer...
— Ți-e rău ? — s-a interesat Gheorghe Vlad.
— Nu prea, însă mi-am amintit că i-am făgăduit lui nea Tudorică să-l fac o tablă ! Poate fac rost de nişte zaruri... Plec să-l caut !
— Mă, tu ești nebun ? — s-a speriat dramaturgul.
— Deloc ! Încă... Dar parcă-l aud ce-o să spună, cînd m-o vedea acolo, sosit pe nepusă masă : „Ia te uită cine vine ! Nepoțelul meu de mare calibru, pe post de pămîntean extraterestru, și încă imponderabil ! La greutatea lui, curată performanță..."

*
* *

Dealtfel, în afară de nea Tudorică, dacă stau și-mi suprasolicit memoria, au mai fost și alte rubedenii, de astă dată strict autentice, care au contribuit la zgîndărirea latentelor mele înclinații (să-i zicem) literare. Deși, mai curînd, le-aş spune aventuroase. Sau, combinat, aventuros-literare. Și-asta, încă din primii ani ai tinereții dintîi. Pe cînd mă pregăteam să-mi absolv, cu brio, ma non tropo, studiile... primare. Parcă prin 1932...

DULCI STICLEŢI AI TINEREŢII

VACANŢA MARE

Terminînd cu bine, fără probleme grave, clasa a patra primară, urma să mă pregătesc pentru festivitatea înmînării cununii. Fiindcă eram şi premiant. Spre uimirea mea. Dar şi-a întregii familii. Evenimentul avea să aibă loc la teatrul de deasupra băii comunale. Pe scena căruia urma să mă dau în spectacol. Ca recitator şi ca membru al echipei de dansuri.

O săptămînă întreagă, instruit „de-ăl bătrîn", am studiat intensiv vreo cîteva poezii. Care lui îi plăceau nespus, iar mie nu-mi intrau deloc în cap. Mai ajutat, cu cîte-o scatoalcă după ceafă, mai încurajat şi de Ongliţa, care mă hrănea, pentru întărirea ţinerii de minte, numai cu cacao cu lapte şi miere pe pîine cu unt, ajunsesem, oarecum, să reţin cîte ceva.

După amiezele, repetam la infinit, cu echipa, dansul „Alunelul". Singurul pe care-l puteam juca, însă ca un buştean.

În ziua fatidică, a serbării şcolare de sfîrşit de an, după ce-mi primisem cununiţa, de emoţie am uitat totul. Şi poezia, şi paşii dansului. Şi, pentru ca să fie completă catastrofa, zărindu-l pe taică-meu în primele rînduri ale sălii de spectacol, l-am strigat înspăimîntat :

— Tăticule, scapă-mă de-aici, că nu mai ştiu nimic !...

Succesul a fost monstru.

De aceea, poate, am fost pedepsit să-mi petrec vacanţa de vară la casa bunicilor, pe strada Libertăţii. Tata Eftimie şi Ongliţa plecau la băile Govora. Ce să spun, dînşii îşi imaginau că, neluîndu-mă cu ei, aveau să mă-nveţe minte ! Aiurea. Pe mine mă durea-n cot. Eram în al nouălea cer. Şi nu numi eu, ci şi bunicu-meu.

Tatapetre, care fusese în sală cînd cu spectacolul de pomină, şi-mi apreciase contribuţia, rîzînd în hohote de cîte ori îşi reamintea de ea, m-a întîmpinat cu braţele deschise.

— Lasă, mă zgîmboi, c-o să petrecem amîndoi o vacanţă de vară nemaipomenită !... N-ai de ce să-ţi faci inimă amară. Că ce-ai păţit tu acolo, am păţit şi eu... Altfel însă. Ehe, sînt ani de-atuncea. Mulţi, chiar foarte mulţi. C-acum mi-s bătrîn, iar pe vremea aia eram tînăr şi semeţ. Mie, mi s-a-ntîmplat pocinogul în beci...

— Cum aşa, în beci ?... — m-am interesat eu nedumerit. Dănţuiai „Alunelul" acolo ?...

— Taci, mă, că eşti prost ! De jocuri populare ne-ardea nouă ? Era pe timpul întîiului rezbel al lumii, cînd năvăliseră nemţoii în oraşul nostru, iar eu stăteam mai mereu pitit în pivniţă. Nu că mi-ar fi fost frică, doar mă ştii cît mi-s de curajos, dar ca să păzesc butoaiele... C-aveam băgate la beci, şi trăscăul adus de la Măţău, de la pungaşul ăla de Bacria, socru-meu, şi vinişorul cărat de la Drăgăşani, de la cumătrul Pantazică... Mă, şi furau nemţii ăia, de băgaseră groaza în lume... Cum se lăsa noaptea, călcau curţile şi casele oamenilor, în căutare de băutură şi mîncare. Că erau hămesiţi, mă zgîmboi, de parcă n-ar fi mîncat de la zidirea pămîntului... Din păcate, mai eram şi-n zilele Crăciunului, şi mai fiecare îşi tăiase porcul. Iar eu, mai deştept, ascunsesem în beci tot ce-mi dăruise animala, şi toba, şi cartaboşii, şi cîrnaţii afumaţi, şi muşchiul şi pecia, jumările, şuncile şi costiţa... Îmi luasem cu mine şi-o bîtă, că de-ndrăzneşte vreun neamţ să intre în pivniţă, să am cu ce-l otînji după ceafă ! Tot aşteptînd să vină tîlharii ăia, am simţit că mă apucă foamea... Trecuse de miezul nopţii. Noroc c-aveam la îndemînă tot ce-mi trebuia. Şi-n vreme ce stăteam la pîndă, doar întindeam mîna, şi tăiam cu briceagul, de ici de colo, ori o halcă de tobă, ori o bucăţică de cîrnat... Mă, şi mi s-a făcut deodată o sete, de-mi venea să mor, nu altceva ! Băgase mă-ta mare, Maca-Maia, cum îi spui tu, o putină cu murături în fundul pivniţii, să fie cît mai departe de butoaie, ca să nu tragă vinul şi ţuica miroase. Şi mi-am astîmpărat setea cu moare... De-a dreptul din zăcătoare. Oi fi aţipit după aia, n-oi fi aţipit, dar spre crăpat de ziuă, aud că dă careva să coboare scara beciului... La lumina felinarului de ploaie pe care-l atîrnasem de-o grindă, ce-mi fu dat să văz? Doi nemţi cu ceaunele lor de tuci pe căpăţînă... Şi-mi zic : „Petre, ţin-te bine, că banditii vor să te prade!". Înşfac bîta de coadă,

să mă proptesc mai abitir în ea, și aștept să văd ce-au de gînd tîlharii. Cînd s-au înfipt la slănină, a pornit să mă doară sufletu. Că era munculița mea. De necaz, dar și din pricina sforțării cu care mă proptisem în ciomag, poate și din cauza cîrnaților afumați stropiți cu moare de murături, n-am mai avut ce-i face și-am slobozit un oftat... Dar atît de țeapăn, că s-au speriet și nemții. Cînd au început să-și mai scoață și levorverele, m-a durut sufletu și mai avan, și-am oftat iarăși. Că mă dureau și mațele ! Aia au dat să strige : „Vasisdas ! Vasisdas ! Vasisdas ?" De unde să pricep eu, cioban de la Mățău, limba lor încurcată. M-am tras pe după putină, și le-am zis și eu pe nemțeasca mea : „Vasisdas ca Vasisdas, dar să-l vezi pe Vasisdoi, ce mai stă după butoi !". Auzind vorbă de om, nemții s-au avîntat către mine. De unde mă aflam pitit, le-am otînjit una peste țurloaie, de-au căzut amîndoi cu nasu-n putină !...

Mîndru de vitejia bunicului, l-am întrebat, mort de curiozitate :

— Și pe-urmă, Tatăpetre, ce-a mai fost ?

— Păi, după aia a-nceput dănănaia... I-am legat cu funia de rufe și i-am arestuit în beci. La vreo cîteva zile, îmi spune Caterina, adică mă-ta mare, că-i plină ulița de nemți. Îți dai seama, îi căutau pe-ăia doi. Intrau din casă-n casă, cotrobăind peste tot. Cînd au venit și la noi, și-au coborît în pivniță, i-am otînjit și pe-ăștia. Trei erau. Și i-am legat cot la cot cu-ăilalți doi. „De-acuma, o să-l vedeți și voi pe Vasisdoi, mișeilor !" le-am zis eu. Într-o săptămînă, strînsesem vreo șapte soldățoi în beci. De m-au lăsat sărac. Că doar trebuia să le dau și lor cevașilea de-ale mîncării. Și mi s-au dus și cîrnații, și toba, și cartaboșii. Nemții, pînă la urmă, mîncați bine, băuți bine, nu mai vroiau să plece din pivniță. Cînd a dat peste noi o patrulă întreagă de-a lor, i-a eliberat pe băieții din pivniță. Și nu mi-au făcut nimic. Au înfulecat ce mai rămăsese din porc și-au băut toată moarea, după care mi-au și mulțumit...

Cînd mi-a repetat povestea, în vara aceea de basm, și-încă de mai multe ori, Tatapetre îmi relata de fiece dată alt final la pățania lui cu Vasisdoi... Uneori otînjise doar patru nemți, alteori rezulta că se adunaseră la dînsul în pivniță efectivele unui întreg regiment. Avea și bătrînul un dar de-a fabula nemaipomenit.

E clar, se vede, că-i vorba de-o meteahnă a familiei !

Pînă și-n privința autobiografiei sale, pe care-l rugam să mi-o istorisească amănunțit, dornic de-a-mi cunoaște obîrșia, avea mai multe versiuni.

Episodul cel mai fluctuant însă era cel cu Maca-Maia, bunică-mea. Dar îl nara cu-atîta haz și tîlc, încît era o plăcere să-l asculți pe bătrîn.

Susținea Tatapetre, într-una din variantele reușite, c-o furase pe Caterina sa din casa lui socru-său, Bacria, de la Mățău, cioban înstărit, cu multe oi și fete de măritat în bătătură. În noaptea cînd se petrecuse răpirea, din motive de beznă greșise mireasa, și-o urcase în căruță pe sora mai mică a bunică-mii. Își dăduse seama de eroare abia cînd ajunsese la Pitești. Unde, a doua zi, pe la prînz, se prezentase și Bacria, sosit la mare urgență de la Mățău, c-o falcă-n cer și una-n pămînt, dar și cu Caterina în brișcă.

— Tîlharule, — răcnise la el Bacria, acuș să te văz ce-i faci ! Că, dacă ai stricat-o pe-aia mică, o iei și pe ea de nevastă... De Caterina tot n-ai cum să scapi, de vreme ce i-ai făgăduit c-ai s-o furi !

Sora bunică-mii, plîngînd în hohote, pretindea să rămînă cu Tatapetre, flăcău vînjos și frumos, deși n-apucase s-o „strice". Maca-Maia, răgind și dînsa, zicea că nu-l lasă pe Petre al ei pentru nimica în lume.

Situația fiind realmente dilematică, bunicu-meu îi declarase lui Bacria, care aștepta un răspuns :

— Uite ce-i, baciule, eu ți le iau pe-amîndouă ! Dar îmi dai o sută de oi ?...

Scîrțanul de socru-său, surprins de soluția propusă, o luase de păr pe-aia mică, o suise în brișcă și, dînd bice cailor, îi strigase lui Tatapetre, pornind înapoi spre Mățău :

— Nu-ți dau nimic, mișelule ! Ți-ajunge o oaie... Păstrează-ți-o pe Caterina !... Și să nu vă mai văz în ochii mei...

Dar nimeni nu se putea pune cu fata baciului de la Mățău. Caterina Bacria, muiere iabrașă și răzbătătoare, îi turnase lui bunicu-meu șapte copii, îl ajutase să-și ridice casa din pămînt, și să-și facă un rost în viață. Mai ales cînd îl convinsese pe pungașul de Bacria, înduioșat de puzderia nepoților, să-i dăruiască nedoritului ginere bănuții necesari pentru deschiderea băcăniei de pe Strada Mare.

Poveste încurcată și asta, cu băcănia.

— Mă — zicea Tatapetre, Maca-Maia asta, a ta, e și ea din neam de ciobani, tomite ca mine, dar de cînd se văzuse la oraș, i se urcaseră fumurile la cap... Și-a ținut neapărat să ne facem boieri, cu prăvălie și vînzători, cu bănuți la teșcherea. Neam prost, măi zgîmboi, că și tac-su s-o lăcomit totdeauna ! Dar nici că eu nu mi-s tîmpit... Și le-am făcut-o !

Cînd se inaugurase băcănia, cu sfeștanie slujită de trei popi, bunicu-meu plînsese. Nu de bucurie. Ci de inimă amară.

— Auzi, mă, să mă-nțolească pe mine în straie de cioclu, ca pe chelneri, și să mă silească să fac sluj în fața domnilor care veneau să cumpere o sută de grame de țucăr-candel, pentru cățel, și să pup mîna cucoanelor, cînd nici n-aveam de unde ști în ce-o vîrîseră !... N-am înghițit gălușca, așa să știi.

Și-am știut. Din cele aflate de la bătrîn.

La vreo patru luni de la deschidere, sătul de negutătoria impusă de nevastă-sa, Tatapetre se și încurcase cu Panaghiia, casierița băcăniei, o nepoată de-a lui Bacria, adusă de la Mățău. Apoi, cînd Maca-Maia avusese cunoștință de aventura bunicului, și-angajase o altă casieriță, îi făcuse și Dorofeei figura. Și-ncă vreo altora patru, sau cinci. Însă om cumsecade, avusese grijă de biètele fătuțe, le scăpase din ghearele bunică-mii, le înzestrase și le găsise și bărbați, cununîndu-le și botezîndu-le pruncii.

Poate așa s-ar explica faptul ciudat, că-n Piteștiul meu natal am dat de nenumărate ori peste oameni străini, dar care semănau nemaipomenit cu bunicu-meu, sau cu tata Eftimie, nea Valică, Vasile, Tică și Marioara, de parcă ar fi fost frați adevărați. Asta ar fi culmea, să posed în afara unchilor mai sus citați, și-alții nelegitimați !

În orice caz, plictisit de moarte, bătrînul avusese o idee de milioane. Să anexeze băcăniei o mică bodeguță. Curat de milioane ! Fiindcă, în mai puțin de doi ani, dăduse un faliment răsunător. De n-ar fi avut bodega, Tatapetre n-ar mai fi scăpat atît de ușor. Însă acolo, în cămăruța din spatele băcăniei, reușise, împreună cu puzderia de prieteni pe care și-i strînsese în jurul său, să-și bea și să-și consume mai toate produsele ambelor unități alimentare. Depășind de mai multe ori planul anual de vînzări, în numai cîteva luni.

În ziua aceea fericită, cînd bunică-meu trăsese obloanele și-și cărase acasă acareturile prăvăliei, s-a-mbătat atît de crîncen, încît nu s-a mai trezit din beție aproape un an.

Bineînțeles, nu l-au iertat niciodată, nici Maca-Maia, nici copiii. Însă bătrînului puțin îl păsa. Și totdeauna a avut grijă să le-o plătească, fiecăruia după cuviință.

Și nu din dor de răzbunare. Ci din plăcerea de-a-și rîde de ei.

„TALENTE" ÎN FAMILIE

Toți erau plini de harul fabulației. Mai pe scurtătură zis, exagerau, plăsmuiau, se lăudau, ba mai și mințeau, de-nghețau apele.

Prima era bunică-mea, Maca-Maia. La petrecerile nevinovate, de sub nucul din grădinița mică, o vedeam cum își ridică degetul mic, imaginîndu-și c-așa-i elegant, la modă, mai distins, își ducea ceașca de cafea la buze alene, sorbea nițel, după care demara :

— Ce ziceți, drăguțeilor, nu-i așa că-i nemaipomenită ? Petre, ia seama și nu mai suge ca din troacă. De cîte ori nu ți-a zis Valică să te porți ca un domn ? Știi, Sorico, băiatul a fost pețit de-o contesă, fiindcă o să fie avansat căpitan, dacă nu și maior. E-atît de priceput și deștept, încît i-a lăsat pe toți cei de la regiment cu gura căscată ! De-aia-i dentist... Îi are în tratament și pe generalii de la divizie !... Ce-ți mai face hăndrălăul, Măgeanule ?... Bagă-i mințile-n cap și fii cu ochii pe el... Eu mi-am ținut băieții în frîu, Măgeanule, că i-am dat pe la învățături înalte, de i-am făcut tobă de carte ! Ați auzit că Tică pleacă-n toamnă la Paris ? E deștept foc Tică al meu, le sporovăiește pe franțuzește, mai dihai ca o frailain ! Se face actor, că-i un comic ce nu s-a mai văzut...

Nea Tică, cel mai mare din băieții lui bunicu-meu, era librar în București, pe strada Doamnei. Într-adevăr, avea în sînge simțul umorului. Și, mai ales, poseda și unitatea de măsură necesară, pentru a-și evalua darul înnăscut. Deoarece, nea Tică, mai

totdeauna, făcea singur haz de pretențiile lui de-a ajunge actor de comedie, ba încă și-n filme.

— Băi fraților-cumnaților, eu m-am dus la Viena să joc în filme mute. Ei bine, cînd am ajuns acolo, toate studiourile treceau pe sonor. Cu nemțeasca mea, abia de eram capabil să cer un șvarț. Totuși, au fost oameni de treabă, m-au filmat într-o secvență de comedie, cu unul din cei mai mari comici ai lor, Hans Moser, dacă ați auzit. El juca într-un rol de baron, iar eu trebuia să fac pe valetul... Nenorocirea a fost că, atunci cînd Hans Moser mi-a cerut să-l îmbrac, eu, nepricepînd ce vroia de la mine, l-am ajutat cam forțat să-și dezbrace hainele, lăsîndu-l doar în izmene... Scena avea un haz nebun, dar nu era prevăzută de scenariu. Și, pe loc, m-au dat afară. Cu mulțumiri !

Fantaza și unchiu-meu. Pentru că, mai tîrziu, Tatapetre m-a informat că, în realitate, nea Tică fusese la studiourile de la Viena, însă cei de-acolo îi oferiseră doar un post de garderobier. Cînd îi ținuse paltonul lui Moser.

Iar la Paris, renunțase să mai plece. Și se justifica :

— Aș putea juca acolo alături de Elvira Popescu... Dar n-am nici o șansă. Vorbește franțuzește mult mai prost decît mine. Or, de-asta o folosesc studiourile pariziene, pentru accentul ei oribil !...

Bietul nea Tică ! N-a apucat să joace niciodată în vreo comedie, pe scena vreunui teatru, sau în cine știe ce film. În schimb, toată viața și-a jucat propriu-i rol. Și, mai comic decît ăsta, după cîte i-a fost dat să pățească, nici că se putea.

De cîte ori a încercat să se căsătorească, totdeauna a dat chix. Avea, din păcate, și-o idee fixă. Că, mai înainte de-a o lua de nevastă pe respectiva, aceasta trebuia supusă unei probe de adaptabilitate la traiul în comun. Nici una din pretendente n-a reușit. Și numai din pricina ticurilor lui nea Tică. Obiceiul lui nenorocit, de-a-și spăla nasul cu-o pompă de cauciuc uriașă, din cele pentru clistire, în fața amatoarelor de căsnicie, le-a alungat pe toate. Ca și năravul gimnasticii de dimineață, în chiloți, pe muzică de Wagner.

Pînă la urmă, burlac permanent, mai mult de nevoie decît din convingeri prea ferme, se dedicase cărților și cititului. Iar în odaia dînsului, cît un hambar, că alta nici nu avea, poseda o bibliotecă invidiabilă. Din care m-am aprovizionat mereu, în-

cepînd din fragedă copilărie, şi pînă la petrecerea lui de pe acest pămînt.

Nea Valică, fratele preferat al tatei, care-l stima nespus datorită excesului de citate, maxime, aforisme şi locuţiuni latineşti cu care-şi împopistra conversaţia, era, de fapt, gomosul familiei. Mereu cu nasul pe sus, tînjind totdeauna spre „excelsior", după cum îi plăcea să spună şi să sublinieze.

Dentist excelent, spre bătrîneţe dăduse în darul... scrisului. Era capabil să „compună" orice: tratate de sexologie, astrologie, „O.Z.N.", parapsihologie şi chiar ocultism. N-am văzut nici unul din ele. Nici publicat, dar nici în manuscris. Şi, totuşi, biroul său trebuie să fie burduşit de mapele cu respectivele opere.

Unchiul Vasile, cel mai mic dintre băieţii lui Tatapetre, era înzestrat cu talentul relaţiilor. De la vînzătoarea din magazinele pe care le lua la rînd, şi-n care pătrundea prestant, recomandîndu-se chiar din prag : „Eu sînt doctorul..., sper c-aţi auzit de mine, nu-i aşa ?" şi pînă la soţia generalului de divizie, aflată la dînsul în tratament. Vînzătoarea, epatată, nu-l uita, şi mereu îl servea cu prioritate. Iar doamna general, de asemenea. Fiindcă, în materie de femei, unchiul Vasile medic ginecolog, era neîntrecut. De-aia îl lăsase prima nevastă.

Nea Ionică Podaşcă, bărbatul mătuşă-mii Marioara, mi-era cel mai drag dintre „nenii" mei. Din păcate, singurul său talent era vinişorul. Cu care însă, spre deosebire de ceilalţi unchi, nu se lăuda. Conversa cu sticloanţa liniştit, în pace şi onor, fără să facă din asta vreun motiv de făloşenie sau fudulie. Moldovean, avea darul de-a povesti cele mai banale întîmplări din viaţa sa de inginer agronom, cu-atîta farmec şi simţ al culorii, încît aveai impresia că-l asculţi pe Sadoveanu. Slăbiciunea naraţiunilor sale, după mine, consta totuşi în faptul că nu inventa nimic, ci reda lucrurile aşa cum se petrecuseră.

Noroc că-l completa tanti Marioara. Care înflorea totul, pînă nu mai ştiai ce-i realitate şi fantezie. Însă talentul dînsei, absolut autentic, şi cu totul inexplicabil, în urbea noastră provincială, era muzica. Cînta la pian, dumnezeieşte !

Domnişoară bătrînă, pînă la o anumită vîrstă, cînd naşul Tocilă o căpătuise cu nea Ionică, cîntase de dimineaţa şi pînă seara tîrziu, atît de pasionat şi cu-atîta îndîrjire, încît ferestrele

odăii de la drum, unde-și ținea pianina, nu mai aveau de mult chit la geamuri. Din cauza trepidațiilor. Intrau în rezonanță, și numaidecît le cădea chitul.

Pe cît îi era sufletelul de gingaș, cînd îl interpreta pe Chopin, topindu-se de duioșie, pe-atît era de mătăhăloasă biata tanti Marioara, zidită din belșug de bunul Dumnezeu, înaltă cît un dulap, și lată cît altul, dar cu două uși.

Cînd circula prin casă, fie alergînd s-aducă la masă, fie deplasîndu-se în direcția pianului, legănîndu-se ca o balenieră, pentru a se depune pe taburetul rotund, cu ax reglabil, și care trebuia schimbat la fiecare două luni, se cutremura toată locuința bunicului.

În afară de pian, mai avea și patima gătitului. Cozonaci, sarmale și pifteluțe (că nu-i plăcea să le zică chiftele) ca ale ei, nu cred să mai fi gustat vreodată.

La mesele de familie, de Crăciun sau de Paște, cînd ajungeam la desert, și mătușă-mea își prezenta celebrii ei cozonaci (cu nucă, în strat gros de cel puțin un deget), ne oferea și piesa ei de rezistență : „Impromptiu op unul de Franț Șubăr". Și nu se mai oprea. Pînă seara, cînd se întuneca, și trebuia să pună de cină.

În vara aceea, poate cea mai fericită din tinerețea mea timpurie, mătușă-mea s-a ocupat de mine ca de copilul ei personal. Mă-mbăia în fiece sîmbătă, la spălătoria de rufe, unde mă vîra în copaia cea mare, dintr-un singur brînci, ceva mai smucit, și-mi freca pielea, pînă se-nroșea ca un parizer autentic, c-un bolovan de săpun de casă, cît toate zilele. Dacă porneam să smiorcăi, din pricina clăbucilor ce-mi mai intrau în ochi, mă pocnea cu săpunul după ceafă, de vedeam stele verzi.

Apoi, ca pe-o nimica, mă extrăgea din copaie și, înfășurat într-un cearceaf de cînepă, mă purta pe brațe pînă-n odaia bunicului, de lîngă cea de la drum, unde se găsea pianina, și, depunîndu-mă la asudat în patul bătrînului, îmi cînta „Rapsodia a doua" a lui Franz Liszt. Pînă mă uscam de-a binelea.

După aceea, urma răsplata cumințeniei mele. Că mă lăsasem lăut, fără s-o șterg de-acasă, așa cum făceam în alte dăți. Tanti Marioara, ca să nu răcesc, îmi servea înaintea cinei ceea ce dînsa numea „faivocloc"-ul. Și care consta dintr-o cană uriașă de cacao cu lapte, pe puțin o juma de litru, și-un dărab de pîine unsă cu unt. Însă așa cum îi plăcea mătușă-mii, care mînca îm-

preună cu mine, adică felia de jimblă tăiată gros, de-un deget şi ceva, iar untul întins cu lingura.

Culmea era că, seara, la masa în jurul căreia se instala tot familionul, mai eram în stare să mănînc tot ce mi se punea în farfurie. Şi fasole bătută, dar fasole, nu glumă, dintr-aia de „cinci la bob", conform expresiei preferate a bunicului, care, spunînd astfel, vorbea metaforic, şi-un morman de pifteluţe prăjite la ceaun, cu piureu de cartofi, şi gogoşi înfuriate, ca încheiere. Era ceva de groază, nebunia lumii, nu altceva ! Totuşi, iată c-am supravieţuit.

Cum anume, vom vedea mai tîrziu !

„NUNTĂ CU BUCLUC"

Pe la sfîrşitul lui august, cînd bătrînii mei se-napoiaseră de la Govora, mă îngăduiseră în continuare să rămîn la casa bunicilor. Nu de altceva, dar trebuiau să mai dea o fugă pînă la Bucureşti, să-şi comande ţoale festive. Pentru nunta lui nea Valică.

Şi nunta asta, de mult anunţată, dar şi mai mult aşteptată, avea să devină o pagină memorabilă în analele familiei. Ca martor ocular, deoarece urmau să plece la nuntă cu toţii, cu căţel şi cu purcel, printre aceştia, deci, şi eu, îmi amintesc destul de bine, cu unele „lipsuri", fantastica deplasare a tribului nostru către îndepărtatele meleaguri ale Bucovinei, unde avea să se petreacă înnobilarea unchiului meu.

Căci, zău aşa, nea Valică avea să se căsătorească, destul de bizară chestie, chiar cu vlăstarul, mai bine zis „vlăstara" unei familii aristocratice. Despre care nimeni n-auzise, însă, vreodată.

Recent, printre hîrţoagele mele, am dat peste invitaţia la nuntă. Un cartonaş elegant, de culoarea untului topit, tipărit cu cursive, gălbejit de trecerea atîtor ani. Dar şi nespus de grăitor. Iar textul face toate paralele. De-aceea, îl şi reproduc. Schimbînd, foarte puţin, numele părţii adverse, adică al fami-

liei cu care aveam să ne-ncîrligăm. Nu-i exclus să mai fie careva din ei în viață, și să mai am și belele cu-aceștia, sau cu moștenitorii lor.

„Hamilcare de Rowitzky et Nathalie de Rowitzky, ont l'honneur d'anoncer le mariage de leur fille Haline avec le Dr. Capitaine Valère M..."

Iar pe partea din dreapta a „ferparului" : „Pierre et Catherine M... ont l'honneur d'annoncer le mariage de leur fils Valère avec Mademoiselle Haline de Rowitzky".

La subsol, precizarea parametrilor geografici : „La cérémonie de la noce aura lieu à Parlivache d'en Bas (Boukowine) le 3 septembre 1932".

Hai că era tare, și încă de tot. Mai ales că, după afirmațiile lui Tatapetre, care era cătrănit rău din pricina trăsnăii lui fi-su, Parlivache d'en Bas nu era altceva decît Pârlivaca din Vale, un cătun pierdut printre satele lipovenilor pripășiți în Bucovina.

Călătoria de la Parlivache s-a efectuat cu personalul. La clasa a III-a, Tatapetre și cu mine, iar restul familionului în unicul vagon de-a I-a. Bunicul fusese îmbrăcat, încă de la îmbarcarea din Pitești, într-un frac închiriat de la un magazin specializat în țoale pentru „Nunți, Botezuri, Pompe Funerare", din Piața Mare. Frac cu coade !

Jignit de moarte, pînă am ajuns la cătunul cu pricina, bunicu-meu a făcut tot ce i-a stat în putință să răstoarne cu fundul în sus lucrurile. A pierdut o bună parte din darurile de nuntă, ce-i fuseseră încredințate de taică-meu, și-a tăiat cozile fracului, cu prima ocazie, în gară la Rădăuți, tot așa cum a procedat și cu ghetele de lac dar care-l strîngeau cumplit fiindu-i cu două numere mai mici, despicîndu-le cu briceagul bombeul. Apoi, din halta facultativă, unde coborîsem pentru cătunul Pârlivaca din Vale, și pînă am ajuns la „curtea" grafului Hamilcare Rowitzky, cu „landoul" acestuia, trimis în întîmpinarea noastră, a izbutit să dea gata trei sticle de trăscău de Mățău, împărțindu-le frățește cu vizitiul lipovean, un bătrînel simpatic foc, Akim Akimîci, după cum se recomandase.

Cînd landoul a tras în ograda „castelului", o bătătură de țară obișnuită, erau amîndoi atît de chercheliți, încît, cuscrilor ieșiți să vadă ce-i cu gălăgia din fața casei, Tatapetre, în chip de salut, chiar de pe capra harabalei, de lîngă Akim Akimîci, le-a strigat voios : „Bine v-am găsit, fraților, și să-mi trăiești Ga-

milcare Mocofanovici și tu Natalițo Porkofievna !". Vizitiul îi vînduse informația, comunicîndu-i bătrînului numele stăpînilor săi. Iar Akimîci, stupind la picioarele grafului, l-a dojenit ca un părinte : „Ai, ai, ai, Gamilcar Mitrofanovici, iar băut la tine minţile, beţivan-prostovan ! Şi tu, Nataşa Prokofievna, şi tu băvut, vede la nas ! Ptiu, ciort vas vozmi !"...

Bineînțeles, numai printr-un fantastic efort de memorie am fost în stare să-mi amintesc scena de-atunci. În privința cuvintelor rostite, nu garantez însă nimic. Abia mai tîrziu, cînd fusesem la lipovenii din Deltă, și-i auzisem vorbind, mi-am imaginat cam ce i-ar fi putut spune nefericitul de Akimîci lui Hamilcare de Rowitzky.

Cel mai corect, totuși, îi pronunțase numele bunicu-meu, atunci cînd îl strigase „Mocofanovici". Căci, într-adevăr, era un mocofan și-un țopîrlan nemaipomenit, de clasă. Nici gînd să fie cumva „graf", sau conte, cum susținea nea Valică. Fiind însă cel mai înstărit negutător de piei de vită din cătun, lipovenii săi îl înălțaseră în slăvile cerului, făcîndu-l, pentru uz intern, pe plan local, și graf, ceea ce, tot pe plan local, nu-nsemna mai nimic.

Și s-a observat cît era de neam prost, mocofan, cum bine îi zisese Tatapetre, cînd ne-a cazat pe toți, întreg tribul sosit de la Pitești, într-o singură cameră, prevăzută doar cu două paturi. Și nici să gustăm ceva nu ne-a oferit, anunțîndu-ne că vom mînca destul la masa de gală.

Norocul nostru că-l posedam cu noi pe Tatapetre, care se-avea de-acum bine cu Akimîci, și, după ce-a dat cîteva tîrcoale prin bucătăria „fraților", unde pregătirile erau în toi, ne-a adus de-acolo o pulpă de berbec fript, pitită și-aceea sub pulpana fracului.

La ceremonia nupțială propriu zisă, adică masa de seară, cu dans și muzică, bunicu-meu a produs senzație. Beat cui, le-a făcut un cazaciok de pomină pe mai toate muierile neamului Rowitzky. Numai cu nașa nu i-a mers figura. Un autentic monument al naturii, lipoveancă bătînd, precis, la o sută și cincizeci de ocale, dar și corespunzător de înaltă, ca-n cele mai actuale tabele de la clinica de boli metabolice, l-a săltat pe Tatapetre doar într-o palmă, după care a purces să se rotească prin salonul de dans cu dînsul, atît de năvalnic și vertiginos, încît bătrînul s-a pomenit curînd fără pantaloni.

După mai puțin de-un an, Valère divorța de Haline (de fapt, Galina), datorită pretențiilor acesteia de-a-și continua lecțiile de călărie. Neavînd cal, mai toți ofițerii regimentului de cavalerie din localitatea apropiată îi împrumutau animalul lor. De la sublocotenent, și pînă la colonel. Desigur, pe rînd și-n ordinea gradului ierarhic. Ce-ar fi putut face bietul meu Valică ?... Decît, cel mult, să le scoată dinții. Că tot era stomatologul garnizoanei. Însă cavaleriștii Galinei erau tineri și vînjoși, niște vlăjgani de toată frumusețea. Și n-ar fi avut nici un rost să se pună cu ei.

Spre norocul său, nea Valică a dat mai tîrziu de-o femeie tare cumsecade. Cu care s-a căsătorit normal, fără țîfne și fasoane, ca după aceea să-i nască două fete. Tanti Ariadna, se-nțelege, iar nu unchiu-meu.

EXPEDIȚII MARITIME

Odată înapoiați de la Pârlivaca din Vale, mai aveam la dispoziție vreo zece zile de vacanță. Pe care le-am utilizat la maximum, citind ca un căpiat „Aventurile submarinului Dox" și încercînd să transpun în viață, măcar în mică parte, cele aflate din fasciculele săptămînale ale celebrului roman serial. De-aș fi știut mai dinainte de existența lui, poate c-aș fi făcut rost de-o barcă. Însă, fiind cam tîrziu, m-am avîntat în primele mele expediții maritime, apelînd la copaia cea mică, din spălătoria bunică-mii.

În diminețile călduroase, ale acelui început de septembrie blajin, mă strecuram pe lîngă șopru, pătrundeam în spălătorie și, cu copaia în cîrcă, mă furișam prin grădina lui Tatapetre, luînd direcția gîrlei Doamnei, sărind gardurile vecinilor, ca să mai scurtez din drum.

Odată ajuns la undele tulburi ale gîrlei, cocoșat de greutatea copăii bunică-mii, mă tolăneam pe nisipul înfierbîntat, gîfîind corespunzător de istovit. Îmi dădeam jos cămășuica și pantalonașii scurți, avînd grijă, mai întîi, să scot din buzunare

pachetul de țigări și chibriturile, după care-mi aprindeam încîntat prima „națională". Pe-atunci, nu știam că marinarii fumează numai țigări americane, sau pipă, și nici nu se iviseră pe piață vînzătorii din umbră de „Kent"-uri !

Cînd consideram că mă zvîntasem suficient, pentru a lansa ambarcațiunea la apă, porneam să-mi caut o joardă, sau ceva similar, ca să-mi servească de ghionder, eventual ca vîslă. Nu era o problemă, avînd în vedere că mai toți copiii din mahalaua noastră se-mbulziseră în jurul meu, curioși să vadă cum se poate naviga într-o copaie. Dealtfel, nici eu nu prea aveam idee, de ce să m-ascund după deget. Cu ajutorul lor, total dezinteresat, făceam rost de prăjina necesară, ruptă din vreo salcie crescută pe malul gîrlei, și, cu bîta în ambele mîini, mă lăsam împins pe valurile apelor, cu copaie cu tot.

— Țin-te bine ! — urlau entuziasmați colegii mei de generație, alergînd de-a lungul gîrlei, în speranța că, odată și-odată, le voi ceda și lor nava.

Cursul, destul de rapid, al rîului Doamnei, m-a purtat la început mai pe lîngă mal, unde nu-mi era teamă c-am să mă scufund. Cînd însă, la un vîrtej, am simțit că ambarcațiunea trepidează sub mine, și-și manifestă intenția s-o ia spre firul apei, am zvîrlit cît colo prăjina, care și-așa nu-mi folosise la nimic, și m-am agățat de crăcile unei sălcii pletoase.

— Ține-te bine ! — mi-au strigat iarăși însoțitorii de pe mal.

M-am ținut, bineînțeles. Atît de țeapăn, încît curentul gîrlei mi-a furat copaia de sub picioare, lăsîndu-mă suspendat. Prea mult n-am fost în stare să mă țin, și, la vreo cîteva minute, mi-am dat drumul în vîrtejul apelor. Țipînd disperat :

— Săriți și prindeți copaia, c-altminteri dau de belea !

Dusă a fost. Purtată de valuri, a pierit la orizont. Dealtfel, nici unul din copii nu știa să-noate ca lumea, ca să aibă curajul de-a se zvîrli în gîrlă, după ea.

Dus am fost și eu. Pînă-n fundul gropanului de sub salcie. Cred c-atunci mi-am dat seama că-s un înotător înnăscut. Deoarece, dînd din mîini și din picioare, alandala și la nimereală, am izbutit să ies numaidecît la suprafață. Era pentru prima oară cînd îmi încercam puterile în acest gen sportiv. Mai înainte, doar îmi imaginasem că mă pricep la înot, bălăcărindu-mă în gîrla Doamnei. A doua oară, peste vreo patruzeci de ani, la

mare, pe plaja de la Vama Veche, era să mă-nec chiar la mal. Unde apa nu trecea de-o jumătate de metru. Ce să-i faci !

Am ajuns la casa bunicilor abia pe-nnoptate. Despuiat şi zgîriat de spinii şi ghimpii glădiţelor de la gardurile escaladate. Rămăsesem şi fără ţoale, încît avusese cineva grijă să mi le pună deoparte, şi fără copaie. Care, la ora aceea, pesemne plutea la vreo sută de kilometri distanţă.

Flămînd ca un cîine, frînt de oboseală, m-am refugiat în magazia mare. Unde am dat peste Tatapetre, căruia i-am mărturisit isprava. Bătrînul, amuzîndu-se copios, m-a hrănit cu ce-avea şi dînsul la îndemînă, nişte ţîri uscaţi şi-o bucată de pîine. Cînd m-a văzut sătul şi, oarecum, liniştit mi-a spus zîmbitor :

— Mă zgîmboi, nu-ţi mai fă inimă amară ! Să-mi dai să citesc şi eu chestia aia cu submarinul, iar mîine, dacă n-află mă-ta mare de pieirea copăii, o luăm pe-a mare, şi-ncercăm amîndoi să ne dăm pe gîrlă...

N-am mai avut parte. Maca-Maia a constatat imediat dispariţia copăii. Şi bunicu-meu nu s-a mai încumetat să-şi probeze şi dînsul aptitudinile marinăreşti. Însă eu, ani de-a rîndul, am tot visat să navighez.

„TOATE PÎNZELE SUS !"

DACTILOGRAFĂ DE OCAZIE

Minunata aventură s-a petrecut după vreo zece ani. Cînd trecusem (în vara lui '41, cam prin iunie sau iulie), de la „Curentul literar", la un alt săptămînal cultural, ceva mai generos (în materie de onorarii) şi care se chema... „Chemarea vremii". De fapt, tot de corectură trebuia să mă ţin şi-aici. Iar de locuit, în aceeaşi clădire. În baie. Pe care o transformam, noaptea, în dormitor. Aşa cum procedasem şi la revista citată mai întîi. Faţă de care, în schimb, n-aveam nici un avantaj. Acelaşi inconfort, aceeaşi saltea, confecţionată ad-hoc din prisoasele numărului recent apărut. Numai etajul era altul. Mai sus. La al cincilea. Dar şi ultimul.

Blocul „Curentul", de pe Domniţa Anastasia, adăpostea şi chiriaşi. Bunăoară, în garsonierele etajului la care fusesem avansat, în afara redacţiei „Chemării vremii", mai locuiau Willy Reichstadt (un ginecolog aflat sub protecţia lui Pamfil Şeicaru, proprietarul şi directorul „Curentului"), menajera doctorului, o negresă superbă, Aurel Vasilescu, stenograful lui Şeicaru şi, ulterior, un soi de secretar particular al lui Zaharia Stancu, precum şi Aurel Tita, secretarul de redacţie al „Curentului literar-magazin". Ori Tita, ori Velicu, asta nu mai ţin minte precis, care din ei căpătase garsoniera de lîngă lift. Însă n-are importanţă, deoarece amîndoi erau, cum se spune în folclorul suburban, „băieţi de salon". Şi-şi meritau, pe bune, sălaşul de peste noapte. Continuau să mă publice, deşi plecasem de la revista condusă de ei.

Ba şi mai mult, Ioan Velicu, „maestrul" meu, al cărui discipol şi protejat mă consideram, sau „ţuţăr", conform nomenclatorului de pe atunci, rămăsese acelaşi om de treabă.

Suflet păgubos şi duios, avea grijă de subsistenţa subsemnatului, garantîndu-mă pe lîngă poetul Mitică Cosma, lăptarul de la iaurgeria din apropiere, colţ cu Brezoianu.

— Măi Mitică, dă-mi o poezie pentru revistă, şi dă-i şi băiatului ăstuia să mănînce... Sîmbăta-şi încasează banii, ca şi mine, şi pînă atunci n-are un leuştean ! — îi spunea Velicu bietului iaurgiu.

Poetul zîmbea şters, privind cu ochii săi spălăciţi, de culoarea sticlelor de sifon, către bucătăria locantei, unde trebăluiau maică-sa şi tat-su, macedoneni dîrzi şi scîrţănoşi. Şi, pe furiş, deocamdată ne strecura cîte-un castronaş de iaurt, aşteptînd momentul prielnic să poată lansa o comandă mai babană spre oficiu. Cînd se ivea, striga înveselit :

— Mămico !... Cinci spanace cu miel, şapte ochiuri la capac, cinci iahnii de cartofi, trei fripturi pe varză şi două ciorbe de văcuţă, cu faţă !

Veniseră doi muşterii. Mari şi laţi. În afara noastră, care arătam, pe-atunci, subţiri şi mititei. Surplusul comenzii era pentru noi. Că mînca şi tecuceanul meu de maestru, ca un poet !... De mine, nu mai vorbesc. Scriam şi eu versuri. Cu toptanul.

În timp ce ne servea bucatele, Mitică îi şoptea „maestrului" :

— Ioane, dacă mă prinde babacu, mă rupe-n bătăi! Şi s-a dus dracului şi poezia... Astă noapte am scris-o, în gînd, că nu ne lasă bătrînu să ardem lumina după unşpe ! Pînă mîncaţi voi, tu şi cu Marincu (pseudonimul meu de la data aceea), o trec numaidecît pe hîrtie...

Noi atacam ochiurile, iahniile şi „spanacele"... Iar Mitică trudea la tejghea, pe-o bucată de hîrtie ruptă dintr-o „faţă de masă", de fapt resturi de la rotativele ziarului de-alături, transcriindu-şi din memorie poemul de peste noapte. Lăptarul era un „suprarealist naiv". Nimeni nu-i descifra scriitura. Nici la propriu, nici la figurat. Totuşi, versurile sale sunau bizar de plăcut.

După ce-am renunţat să mai căutăm „mielul" din spanac, Velicu mi-a anunţat vestea cea mare, în timp ce-şi ştergea farfuria cu-o bucăţică de pîine :

— Să fii după-amiază la redacţie, că vin cu Tudoran la tine !... Şi, dacă-ţi bagi minţile-n cap şi te pui pe lucru, cîştigi

și tu un bănuț... Altminteri, ai să umbli toată viața după carnea de miel din spanacul bătrînilor Cosma. Care-i doar o fata-morgana, ce nu se zărește decît la orizontul imaginației noastre flămînde. Ăștia sînt în stare să gătească dintr-un (așa zis) miel, și cinci sute de porții. Ca Iisus, la Caana Galileii...

— Îmi publică Tudoran baladele ?... Are revista lui ?...

— Nu-ți publică nimic, bernebecule !... El o să fie publicat. Lucrează și la „Evenimentul", anexa de seară a „Curentul"-ui, în cadrul paginii culturale...

— Și ce-o să cîștig eu, dacă-l publică pe el ?

— Ai s-o afli și pe-asta ! Haidem, bibicule, la treburi !...

Mitică-lăptarul, văzînd că ridicăm ancora, ne-a surîs blajin și l-a întrebat pe Velicu :

— Trec totul la matale în cont ?

— Dar de ce ?... Deschide-i și lu Marincu o rubrică în registrul tău cu poezii și socoteli !... Unde-i poemul ?...

Iaurgiul i-a întins o fleașcă de hîrtie, cît tava pe care servise la masă, plină cu versuri. Scrise cu creionul. Același cu care totalizase, pe dosul hîrțoagei, contravaloarea consumațiilor.

Pe cînd așteptam să-mi apară „maestrul", cu omul pe care mi-l trimitea soarta în ajutor, meditam lirico-epic la personalitățile literare ce frecventau iaurgeria lui Cosma. Ce oameni ! Unul și unul ! Care mai de care mai talentat și dăruit. Coca Farago, C. Fîntîneru, Mircea Streinul, Mihai Apostolescu, Ion Vlad, Bucuria Mînătoru, Ion Sofia Manolescu, Traian Lalescu, Larian Postolache, Dimitrie Stelaru, Anișoara Odeanu... O generație ! Mai tîrziu, întăriți financiarmente, ne mutam cu toții la „Café de la Paix". Altă viață ! Nu mai consumam iaurt, ci șvarțuri. Din păcate, credit ioc. La vremuri de ananghie, iarăși făceam cale întoarsă către stabilimentul dulcelui Mitică-lăptarul. Aveam conturi. Încă deschise (și neachitate).

Pe la șapte, spre seară, în birourile pustii ale redacției s-au arătat Velicu și însoțitorul său.

— Dînsul e Radu Tudoran, prietenul și colegul meu de la ziar... Uită-te bine la el, și ține-l minte ! Va fi celebru, are un roman... Iar amărîtul ăsta, Răducule, e poetul Marincu, adus de mine de la Craiova. Nu-i băiat rău, dar îl zgîrmă neîncetat pofta să scrie, zi și noapte, și de-aia n-are niciodată un franc !

După prezentări, Velicu s-a trîntit pe-un fotoliu hodorogit, iar colegul său, neplăcîndu-i praful stîrnit de „maestru", cînd luase loc, a renunțat la celălalt fotoliu și-a rămas în picioare, aruncîndu-mi priviri cercetătoare.

Intrigat de prestanța acestui romancier necunoscut, și preocupat de cîștigul făgăduit de Velicu, am început și eu să-l cîntăresc din ochi.

Era un tînăr frumos și viguros, bine croit de maica natură, înalt și suplu, strîmt în șolduri, îmbrăcat în straie boierești moderne, de-o tăietură sportivă, care se mișca alintat, felin, cu obrajii întinși, bronzați, sănătoși, peste care tocmai se așterneau vigoarea și virilitatea vîrstei, probabil vreo treizeci de ani, și niște ochi blajini, calzi, extrem de prietenoși, iradiind numai bunătate. În orice caz, arăta cu totul altfel decît scriitorii de la iaurgerie, obosiți și măcinați de lipsuri. Plus că era și purtătorul unei serviete din piele de vițel, de-o splendidă nuanță bej-deschis.

Velicu fuma nepăsător. Tudoran, deschizîndu-și geanta, a scos dinăuntru un teanc de caietele subțiri, din cele utilizate în școli. Cred că erau vreo patruzeci, dacă nu și mai multe.

— Domnule, acesta-i romanul meu... Dacă mi-l poți dactilografia, în două exemplare, și cît mai repede, bineînțeles, mi-ai face un mare serviciu !... Deocamdată, îți dau o mie de lei, drept aconto, iar cînd vei fi gata, primești și restul... Cît vei considera dumneata de cuviință ! De fapt, care ți-i numele matale ? Marincu ?... N-am mai auzit pînă acum, sună oarecum neobișnuit...

— E pseudonimul meu literar... Altminteri, mă cheamă Mușatescu ! Marincu e numele de fată al mamei...

— Aha ! N-ai vrut să fii confundat cu Tudor, nu-i așa ?... Așa cum nici eu n-am dorit să fiu confundat cu fratele meu, Geo Bogza. Tudoran e tot un pseudonim ! Ei, ce zici, te interesează propunerea mea ?

Romancierul îmi aștepta răspunsul surîzînd. Fără să mai zăbovesc, i-am declarat ritos :

— Cum să nu ! De-abia aștept să vă citesc romanul, direct din mașina de scris. Ce titlu are ?...

— „Un port la răsărit" ! Îți place ?...

— Dar bineînțeles, de vreme ce-n tinerețe fost-am și eu un bătrîn navigator ! E-n regulă, chiar în seara asta mă apuc de lucru...

Radu Tudoran, parcă liniştit, mi-a înmînat un plic, în care, probabil, se afla arvuna. Apoi, tot din servietă, a extras un volum. A scris ceva, în grabă, pe fila de gardă, şi mi l-a dat zîmbind :

— Astăzi a apărut ! Cuprinde nuvelele mele din tinereţe, cînd n-apucasem s-ajung un bătrîn romancier... Poimîine plec la mare, şi nădăjduiesc, la înapoiere, peste vreo lună şi ceva, să-mi pot citi „portul" dactilografiat !...

Velicu îl trase după el pe Tudoran, ca şi cum s-ar fi grăbit să mă vadă la lucru, şi-mi strigă din prag :

— Ai grijă, Marincule, plăteşte-ţi contul la Mitică !... Pune-te pe treabă şi nu mă face de ruşine...

„NEGRO SPIRITUAL"

Ei bine, l-am făcut !

În loc să m-apuc de dactilografierea romanului „Un port la răsărit", pe care l-am vîrît într-un sertar, am luat la lectură volumul dăruit de Radu Tudoran. Se chema „Oraşul cu fete sărace". Şi-am citit pînă-n zori, renunţînd să mă culc în baie. Cartea era pasionantă, tulburătoare. Iar una din nuvele („Şase monede albe") îmi era cunoscută. O mai citisem în „Azi", săptămînalul editat de Zaharia Stancu. Însă purta altă semnătură (Pătraşcu). Pesemne tot vreun pseudonim. Şi mi se înfipsese atît de pregnant în memorie şi suflet, prin erotismul frust, dur şi amar, încît n-am putut-o uita. Nici astăzi.

Şi-aveam şi motive. În dimineaţa următoare, flămînd şi istovit, în loc să mă odihnesc, am sunat, incitat de recitirea nuvelei respective, la uşa garsonierei învecinate. Unde dormea Myriam. Negresa doctorului Reichstadt. Pe care, în acelaşi moment chiar, vroiam s-o iubesc trăsnitor, fulgerător, bubuitor ! De unde şi pînă unde mă apucase nebunia, nu ştiu. Mai mult ca sigur, cred că datorită numai prozei lui Tudoran.

Suflet mare, tigresa m-a primit călduros (normal pentru vara aceea torefiantă). Apoi mi-a redus sensibil năbădăile agre-

sive, hrănindu-mă corespunzător. După care m-a dus la culcare. În garsoniera doctorului. Absent din localitate, fiind în vacanță. La munte. Eram în culmea fericirii. Cine mai avea, ca mine, o iubită exotică și africană get-beget ?...

Impresionată de gradul meu de sfîrșeală, Myriam m-a vîrît în pijamaua lui Reichstadt. Să mă simt gentleman. După care, spre disperarea mea m-a părăsit, urîndu-mi :

— Dormi cu mama, puișor, că tanti are treabă !... Merge să-ți spele cămașa și să-ți calce hainele...

Pînă să-i declar c-aveam alte planuri cu persoana ei, negresa a pierit din odaie. Și cît aș fi dorit să conversez cu dînsa. Despre Senegal, Somalia, Nairobi, Khartum și Sudan, plus alte teritorii africane. Deși, între noi fie vorba, le cunoșteam ca-n palmă, din vastele mele lecturi de specialitate („Aventurile celor trei cercetași" — roman în fascicule). Ceva era în neregulă, nu decurgea ca la carte !...

Totuși, am adormit buștean. Pe la miezul-nopții, Myriam a pătruns în cameră. Destul de zgomotos. Cîntînd, cu glas dogit : „At a id a wabala", probabil o piesă de rezistență din jazzul african. Ea neagră, odaia neagră, cufundată în întuneric, n-am putut-o desluși. Dar nici veioza n-am aprins-o. Dacă era nudă ?... În orice caz, Myriam nu s-a jenat. Alt temperament. Deoarece, peste o clipă, s-a prăvălit peste mine. În pat. Aici începea să fie ca-n carte (v. Tudoran). Mă rog, oarecum. Căci, nu era moartă după mine, ci moartă de beată. Trăsnea și duhnea a poșircă, de ziceai că-i butoi. Cînd am dat s-o sărut tropical, un dublu răcnet a răsunat în beznă !

Unul, precis, al meu. Care constatasem că Myriam, apelînd la cine știe ce străvechi practici ocult-africane, își lipise mustăți.

Al doilea, tot precis, al doctorului Reichstadt. Înapoiat acasă pe nepusă masă. Într-o avansată stare de delir etilic. Și care pornise să urle și să răcnească :

— Marițo, ce cauți tu în patul meu ? După ce că te-am cules de pe maidanele Teiului-Doamnei, mai vii să-mi spurci și așternutul ?... Dă-te jos din pat și-aprinde lumina, că te snopesc în bătăi...

Bineînțeles, am recurs la veioză. De ce să mă bată pe întuneric, și nevinovat pe deasupra ? Văzîndu-mă, doctorul a lăsat-o mai moale :

— Ce faci aici, domnule poet ?... În pijamaua mea ! Dezbrac-o imediat, c-altminteri chem poliția !

Hainele erau la Myriam (Marița din Teiul-Doamnei). Noroc că Reichstadt, bine magnetizat, a trecut de cealaltă parte a baricadei și, înduioșat de destăinuirile mele, a început să lăcrimeze, răgind ca o vacă după vițel :

— Ce necaz pe noi ! După ce că ne jupoaie legionarii, nici pe voi, artiștii, nu vă lasă să trăiți omenește ! Auzi vorbă, să n-ai haine, nu tu o cămașă... Păi, unde trăim ?... În baie, așa cum spui ? Nu se poate ! Îți dau un costum de-al meu, și-ți fac cadou și pijamaua... Și-n noaptea asta, rămîi să dormi la mine....

A doua zi, bietul doctor, rușinat de beția pe care o trăsese, și-a ținut cuvîntul. Dăruindu-mi o pereche de haine, două cămăși și niște pantofi. Tot trebuia să le predea la nu știu ce fond al „Patronajului" Miței Antonescu. Și ne-am despărțit buni prieteni.

Mare lucru și puterea literaturii ! Dar nici imaginația mea, lesne de încins, nu era de ici de colo... Numai astfel mă putusem pricopsi cu aberații acustic-evolutive, de tipul Marița-Myriam!

ZĂRGHIT DI TĂT, ȘI-NCĂ GHINE

Multe am mai pățit, în materie de afect, de pe urma răscolitoarelor și fascinantelor scrieri ticluite de pana maestrului Radu Tudoran.

În după-amiaza zilei, cînd scăpasem cu bine din brațele devorantei negrese, precum și-ale pătimașului Reichstadt, am luat primul caiețel din teancul adus de Tudoran. Și imediat am declanșat operațiunea „Dactilografiere". Aiurea ! După primele trei pagini, și-acelea arătînd ca vai de capul lor, deoarece lucrasem în stilul „un deget", m-am lăsat învăluit și cucerit de strania acțiune a cărții. Și n-am mai fost în stare s-o las din mînă.

Două zile am citit și-am trepidat, caiețel după caiețel, pînă am ajuns la cuvîntul „sfîrșit". Cînd terminasem, arătam ca picat de pe altă lume.

Murise Nadia ! Personajul principal. Iar eu eram distrus. Și sufeream ca un cîine.

Mai întîi, fiindcă pierise eroina cărții. Și-apoi, ceea ce era și mai cumplit, îmi dădusem seama că n-am să-mi pot respecta promisiunea. După calcule provizorii, la ritmul în care băteam eu, socotisem că voi isprăvi dactilografierea „portului" în minimum doi ani !...

Disperat, am abandonat totul, am mai citit o dată romanul, cu infinite delicii, și-am așteptat resemnat catastrofa : întoarcerea autorului. Care, spre surprinderea mea, s-a înapoiat mai curînd. După nici o lună. Însoțit de-o splendidă femeie. Dealtminteri, amîndoi erau frumoși. Ca niște statui, de bronzați ce erau.

— Am venit mai devreme, domnule Marincu... Sînt cu soția ! Cum stăm cu dactilografierea romanului ?...

— Amestecat, maestre ! Dumneavoastră ceva mai prost, eu nițel mai bine, deși n-am de unde să vă-napoiez banii...

— Nu-nțeleg ! Ce bani ? — s-a arătat mirat Radu Tudoran.

— Arvuna... Nu-s în stare să bat la mașină, și nici nu mă pricep... Am citit, în schimb, de două ori cartea !

— Chiar ți-a plăcut ? — s-a interesat maestrul.

— Enorm ! De cînd am terminat-o, nu mai sînt om, ci jumătate înger și restul diavol ! — i-am mărturisit (parțial) realitatea. Îmi pare tare rău că v-am încurcat...

— Nu-i nici o supărare... Și nici în privința banilor nu-i cazul să-ți faci griji. Mă rog, ar fi fost mai bine dacă ai fi terminat-o de dactilografiat, și nu de citit. De fapt, eu sînt vinovat. Trebuia să mă adresez unui profesionist, și nu unui amator... Văd eu ce fac, am să mă descurc în vreun fel... Apropo, dumneata cum te mai descurci ?...

M-am despărțit de maestru și de manuscrisul romanului cu inima în ralantiu. Ce să-i fi spus, că nu mă descurcam deloc?

Ba chiar invers ! Din pricina Nadiei, mă vîrîsem într-o aventură incredibilă. De dragoste. Penibilă și tragică, totodată. Dădusem peste femeia visurilor mele. Literare. Și-o chema tot Nadia.

Ca-n melodramele ieftine, totul se declanşase de la un telefon. Soneria zbîrnîise strident, ridicasem receptorul. O voce melodioasă, fragedă, c-un lesne sesizabil accent întrebase :

— Matali ieşti, Marişico ?... Şi faşi ? Nadia-i aşilea !

— Nadia, tu eşti ? Trăieşti ?...

— Da di şi sa nu traiesc ?... Şine-i acoloşica ?

— Radu Tudoran ! Scriitorul care ţi-a dat viaţă, dulce Nadia...

— Şi vorghieşti, bre, te-ai zărghit di tăt ? Şine-mi ieşti matali, ia voroghieşte mai tari ! Abie te-auz, di parc-ai hi o scrînghiţă...

I-am vorbit. Neîntrerupt. Un ceas şi ceva. Încercînd s-o învălui în vraja cărţii lui Tudoran, continuînd să mă dau drept autorul romanului, povestindu-i evenimentele din „Un port la răsărit", ca şi cum ar fi fost trăite de mine, implorînd-o să-mi spună cine este, să nu-nchidă telefonul.

Ilarianta poveste de dragoste (exclusiv telefonică) a dăinuit vreo lună şi ceva. După ce se-napoiase maestrul. Nadia refuzase să-mi comunice numărul telefonului sau adresa. Şi nici să-mi spună cine se ascundea în spatele glasului, nu se-nvoise. Şi era un glas de-o gingăşie şi muzicalitate indicibile. Mă suna ea, la redacţie, în fiece noapte, şi conversam amor pînă după miezul-nopţii. Nadia mă alinta, spunîndu-mi René. Bănuiesc, astăzi, că fermecătoarea posesoare a vocii era, cu siguranţă, cam tare de ureche, şi-l confundase pe Radu cu René. Dar era frumos, suna ca-n romane !

Pînă-n ziua cînd, cîteva seri la rînd, n-a mai sunat (Nadia).

Abia în cea de-a patra zi am auzit-o. Nu era ea. Ci o altă voce, hîrîită şi cu plînsul în nas :

— Conaşu Reneu ?... Eu mi-s, Chiva... Cînd s-o prăpădit doamna, sărmănica de ea, mi-o poruncit cu limbă de moarte să vă dau un telefon... Şi să vă spun c-a citit o carte de-a matale, una cu fete sărmane şi stricate, şi că tare i-o plăcut, şi că tare ar vrea să n-o uitaţi nici pe dînsa !... Era cam scrîntită, săraca, şi n-am priceput ce-o dorit să zică prin asta. La vîrsta ei, ce să-i faci, se mai întîmplă... Dar a murit sănătoasă, de bătrîneţe... O şi trăit destul, şeptezeci şi şepte de ani... Ajungă-i, şi fie-i ţărîna uşoară ! Să n-o uitaţi, conaşu Reneu, m-auzirăţi ?...

Nici astăzi, anno domini 1982, n-am uitat-o. Pe Nadia mea! Dar nici maestrului nu i-am spus vreodată despre transferul de identitate, operat fără de știrea sa. Mi-ar fi plăcut să arăt ca dînsul, și-atunci și acum, cînd a rămas același adolescent suplu și agil. În definitiv, nu se produsese nimic iremediabil. Păcătuisem în numele său, doar pe sîrma telefonului. Și-avusese și bătrînica o bucurie, sper !

TINEREȚE FĂRĂ BĂTRÎNEȚE

Pînă după terminarea războiului, n-am mai avut inima să-l caut pe Radu Tudoran. Abia în 1947, întîmplător, m-am revăzut cu maestrul. La librăria „Socec", de pe Calea Victoriei. Am avut impresia că s-a bucurat. Însă eu, și mai abitir. Deși, încă nu-i înapoiasem arvuna.

Totuși, numai de banii mei nu-i ardea. Cel puțin așa am dedus atunci, din cele spuse de maestru.

— Îmi pare bine că te văd, domnule Marincu, sau cum te-o mai fi chemînd acum ! Ce mai faci?... Pentru că eu n-aș putea spune același lucru, deși chiar zilele astea mi-a apărut noul meu roman „Întoarcerea fiului risipitor"... Dar am o sumedenie de necazuri. M-am apucat să-mi construiesc un vas, ceva mai mare decît un cuter... Aproape doi ani am muncit, la Brăila, într-un hangar bătut de curenți, trasînd totul cu mîinile mele, pe podea, cu genunchii înghețați de ger, ajutat doar de-un marangoz... Și încă n-am rezolvat nimic... Pînă la stabilizarea, de săptămîna trecută, milioanele zburau ca nimica. 90%, din ce-mi expedia săptămînal editura cheltuiam pe materiale. Acuma, mi-ar trebui vreo cinci mii de kilograme de plumb, pentru chilă... De unde să le găsesc ?... Mă rog, probabil că voi renunța la yacht ! Dar să lăsăm frecușurile vieții... Hai cu mine, la Montaureanu, să iau un exemplar din „Fiul risipitor" și să-ți scriu cîteva cuvinte pe carte !

*

* *

În 1959, pe cînd îmi construiam bojdeuca de la Tîncăbeşti, meşterul Tihan, un excelent zidar din Siliştea-Snagovului, m-a îndemnat să merg la Ghermăneşti şi să văd o casă ridicată de el, chiar pe malul lacului, pentru un cetăţean care-avea şi navă lansată la apă.

Înfiorat de-o presimţire, l-am chestionat imediat :

— Cum îl cheamă, nea Marine, pe omul de la Ghermăneşti ?...

— Chiar că-i om, şi încă om mare, cu suflet ! Scrie cărţi şi poveşti, şi banii şi-i zvîrle pe corăbii... Îi spune Radu Tudoran!

Avînd în vedere pocinogul pe care i-l făcusem, m-am jenat să-l caut pe maestru. Dar mă simţeam mărer, ştiindu-mă vecin cu dînsul.

Abia peste vreo zece ani, luîndu-mi inima-n dinţi, m-am suit în „Bombiţă" şi m-am dus la Ghermăneşti. Pe-o ulicioară, ce trece pe lîngă dispensar, cotind apoi la stînga, printre porumbişti şi tarlale, am răzbit la casa maestrului. O clădire normală, ingenios proiectată, în mijlocul unei „obrăţii" (cum se spune la noi, în sector) plantată cu arbori şi tufe de tuia, trandafiri şi gazon. Lacul clipocea la douăzeci de metri, însă „corabia" nicăieri.

Din pricina porţii înalte, admiram toate acestea peste gardul curţii învecinate. Cînd mă străduiam să depistez nava, m-am auzit strigat :

— Ce faci aici, domnule ?...

Un bărbat înalt şi suplu, mlădiu, semănînd vagamente cu maestrul, probabil vreo rubedenie, mă privea amuzat din pragul casei. Era despuiat, doar cu slipul pe el, ars de soare ca un indian, într-o culoare ce tindea să vireze spre stacojiu, precum o tingire de aramă.

— Aş vrea să-l văd pe maestrul Tudoran ! Eu sînt...

— Te ştiu, te ştiu, dar de ce n-ai sunat la poartă ?... De-aia te-am întrebat ce faci aici, lîngă gardul vecinului. Credeai că nu te-am recunoscut ?...

Era chiar romancierul. Şi n-aş fi zis. Timpul nu-şi imprimase pecetea pe trupul şi chipul său. Doar părul i-l argintase niţel.

— Poftim prin faţă, să-mi vezi şi mie casa !

— Vin numaidecît ! — m-am grăbit să-l asigur, total buimăcit.

Şi-am luat-o de-a dreptul prin grădina din stînga, julindu-mi braţele în aracii tomatelor. Peste o clipă, pătrundeam în bătătura romancierului. Unde-am zăbovit cîteva ceasuri bune. La taclale. În decursul cărora mă zgîrma mereu un gînd, şi nu mă-ncumetam să-ntreb. Pînă la urmă am zis-o :

— Coane Răducule, cum faci, domle, de rămîi întruna tînăr ?... Navigînd cu corabia despre care mi-a pomenit zidarul Tihan ?

— Eşti nemaipomenit, pe toate le ştii ! — a chicotit Radu Tudoran. Îl cunoşti şi pe Tihan ?... N-am nici o corabie. Ci doar o barcă, niţel mai măricică. Şi de care tinereţe vorbeşti ?... Hai să fim serioşi ! Duc o viaţă simplă, naturală, mănînc puţin, mă mişc mult... Asta-i secretul, la îndemîna oricui... Nu sînt şi n-am fost niciodată un mîncău. Dealtfel, unica mea masă e cea de la ora apusului. Pînă atunci, nu consum decît lapte prins. Doar pe la şapte seara, mă hrănesc oarecum. O salată bogată, puţină carne friptă, şi-o sticlă de vin... Dar vin să fie, bătrîn şi deloc dulceag...

A mai trecut un deceniu. I-am dăruit şi eu cărticelele mele. În cursul verii, mă vizitează la Tîncăbeşti. Venind pe bicicletă. 18 kilometri, dus-întors. Ne consultăm în probleme de grădinărit şi pomicultură. Îi zic „maestre“, sau „coane Răducule“, şi-mi zice „măiestrică“ (întocmai ca-n romanul meu „Extravagantul Conan Doi“), iar neveste-mii îi spune „bulgăroaica“, apelînd iarăşi la unul din personajele mele.

Niciodată, cînd îmi cinsteşte casa, n-acceptă să servească ceva.

— Nu te supăra, — îmi spune, mă ştii doar că nu pun nimic în gură pînă la ora mea de masă !...

Fantastic om şi meşterul Răducu. Cînd să mănînce, dacă mereu îl întîlnesc prin cele mai neaşteptate locuri ? Mă duc la Gruiu, cu maşina, să-l vizitez pe Franz (Munteanu), dau peste romancier. Pedalînd calm pe şosea. Înconjoară lacul Snagov. 35 kilometri. Trec prin Colentina, îl văd străbătînd parcul Plumbuita. Pe jos. De la locuinţa dînsului, vreo 12 kilometri.

Vara, toată ziua-i pe lac. Sau la mare, unde se prăjeşte la soare. Cînd scrie ?...

— Măiestrică, am anotimpul meu anume, — îmi dezvăluie şi-această taină, care se-ntinde din toamnă şi pînă-n primăvară. Şi tot aşa, ca şi-n trecut, scriu pe caiete de şcoală. Şi nu lucrez la birou, ci aşezat într-un fotoliu, cu caietul pus pe braţul acestuia. Uneori mai folosesc o planşetă micuţă, să am un suport mai dur. Cu ani în urmă, obişnuiam să scriu în pat, cu spatele rezemat de cîteva perne. Acuma nu mai pot...

Mai zilele trecute a oprit niţel la Tîncăbeşti. Venea de la Bucureşti. Pe bicicletă. Şi-am discutat despre tomate, monilioza prunelor şi paraziţii care-i atacau trandafirii. Priveam la maestru uluit. 27 de kilometri parcursese pînă la mine. Şi n-arăta deloc obosit. Îmi adusese „Retragerea fără torţe" (al doilea volum din ciclul „Sfîrşit de mileniu"), iar nevestei-mii „Un port la răsărit". Cuprins de-o febră ciudată, l-am luat eu la recitit. Şi m-am reîntîlnit cu personaje dragi mie : Nadia, Maximov, Nagavişka, Şura, Valea şi Musea. M-am cufundat iarăşi printre vişinii din grădina Gutulenkăi, aşteptînd s-aud din nou întrebările sfioase ale fetelor din carte, după ce băteau încetişor la fereastră : „pătifon iesti ?", „radio iesti ?"

Avusesem în mîna mea manuscrisul romanului, o cunoscusem pe Nadia (la telefon), îl cunoscusem pe autorul cărţii. Retrăiam o tinereţe, destul de năbădăioasă şi aiurită, şi încercam să-mi explic simţămintele ce mă legaseră, şi mă apropie şi astăzi, mai abitir chiar, de veşnic tînărul romancier. De fapt, prin cărţile sale, mă ajutase să nu mă simt niciodată bătrîn înainte de vreme. Datorită lor, am fost şi-am rămas un romantic nevindecabil, din categoria trăsniţilor. Visez şi-acum la cuterul „Miladul", navigînd cu „Toate pînzele sus", călătorind imaginar „La nord de noi înşine", şi vrînd, apoi, să străbat teritoriile „Frumoasei adormite" !

Nimic nu mă mai poate opri. Intru în „Casa domnului Alcibiade", citind cutremurat întîmplările acestui sfîrşit de mileniu, despre care povesteşte Radu Tudoran, şi-abia aştept să purced la „Retragerea fără torţe".

Dacă voi izbuti să-mbătrînesc frumos şi sănătos, am ferma convingere că-mi va fi dat să citesc încă un nou ciclu de romane : „Început de mileniu". Eu să trăiesc ! Fiindcă maestrul,

hai să fim serioși, n-are probleme. Radu Tudoran întruchipează, cu brio, lozinca sub care defilau prin viață străbunii noștri : Tinerețe fără bătrînețe !

Sau, cum scandau romanii, „vivere militare est !“ Adică, în traducere liberă, la sentiment, să trăiești țanțoș și voios, ca un oștean, și să lupți mereu, fără să te dai bătut. Dealtfel, pare-mi-se, maestrul a urmat și dînsul liceul militar. La Mînăstirea Dealului. Spre deosebire de mine, care n-am avut această șansă. Deși, nici cel de la Craiova, în care pătrundeam zglobiu, prin examen de admitere, în toamna lui '33, nu era de lepădat.

VIVERE MILITARE EST !

FABRICA DE GENERALI

Bănuiesc că totul mi s-a tras de la nea Valică, unchiu-meu. Avea fratele tatei o meteahnă urîtă, sîcîitoare, din pricina căreia am avut destule de îndurat. Intelectualul familiei, adăpat la Institutul Medico-Militar cu tone întregi de latină, ca orice viitor doctor, rămăsese cu mania de a-și accentua spusele cu citate, maxime și aforisme culese din clasicii romani. Indiferent dacă se potrivea au ba. Iar nenea Tică, librarul, avansase și ideea că frate-său învățase pe din afară tot sectorul roz din „Nouveau petit Larousse", acela în care dai peste perlele înțelepciunii anticilor, numai ca să-și epateze interlocutorii.

Nu știu cum or fi reacționat alții, însă pe taică-meu îl cîștigase de partea ultimului dicton prins după ureche. Într-atît îi împuiase capul cu „vivere militare este" (nea Valică adăugînd și-un „e" inexistent în dicționar), încît babacu se lăsase convins să mă dea la liceul militar. Deoarece la celelalte instituții similare din țară examenele se terminaseră de mult, mai era doar un singur stabiliment ce nu-și completase locurile, motiv pentru care ținea o sesiune examinatorie suplimentară — liceul militar „D. A. Sturdza", de la Craiova.

Și-așa, a început supliciul.

Meditații, de dimineața și pînă seara, vizite medicale, cu care prilej se constatase că eram cam „grăsuț" și că trebuia să slăbesc urgent patru ocale, deplasări la Craiova, pentru înscrierea la examenul de admitere, exerciții de gimnastică, alergări și curse. Iar acestea, toate, în decursul a numai două săptămîni.

Și-am reușit. Nu la examen, deocamdată. Ci să slăbesc corespunzător. Drept care, cînd am ajuns la Craiova, taică-meu

a fost nevoit să mă transporte, de la gară la hotel, cu trăsura. Abia mai mă purtau picioarele.

Tata Eftimie, că deh, era și dînsul ditamai director de bancă, dar ce fel de bancă, mai bine să nu pomenim, a ținut să-și păstreze rangul. Și-am tras la cel mai lux a-ntîia hotel din Cetatea Banilor — „Minerva". La etajul al treilea. Că era mai ieftin.

Imediat ce ne-am instalat în cameră, una c-un singur pat, am simțit cum mă ia cu leșin. Și m-am lățit ca o plăcintă pe dispozitivul pentru așezarea geamantanelor.

— Mă, ce-i cu tine, ți-e rău ? — s-a speriat babacul.

— Da, bre tată, îmi vine să mor ! — l-am liniștit eu.

— Ce te doare, și unde ?

— Aici ! — i-am indicat locul suferinței. La inimă...

Bineînțeles, inima mea era burticica. Că mă și durea, fir-ar ea să fie, de parcă era sfîrtecată de sute de gheare.

Bătrînul a stat nițel pe gînduri, mai revenindu-și din spaimă, după care a decis :

— Perfect, dom Vlad ! Suspendăm regimul... Pînă luni, cînd dai prima probă, la română, mai avem două zile. Ai să te hrănești normal, că dacă-mi pici la examen, din cauză de anemie, n-o să-mi plătească Valică toate cheltuielile !... Haidem la masă, jos, la restaurantul hotelului. Se zice că-i cel mai bun din oraș...

Era ! Mi-am dat seama numaidecît, după cei dintîi cinci mititei consumați. Cînd am ajuns la friptură, iar taică-meu la a doua sticluță de „Segarcea", deveniserăm amîndoi de nerecunoscut. Eu îmi recăpătasem vigoarea și voioșia, iar babacu se-nroșise la față ca un mușchi de vacă. Încheind cu niște prăjituri senzaționale, bătrînul nu-și mai făcea nici un fel de griji în privința mea. Privea viitorul plin de încredere, iar eu priveam cu jind la cartofii din farfurioara aflată în fața individului ce-nfuleca la masa de lîngă noi. Era un tip durduliu, și care se pricepea să-i „aranjeze". Căci nu erau cartofi prăjiți, ci din cei de cofetărie, cum aveam și noi, la Pitești, în vitrinele lui Borănescu. Trei avea înainte-i. Și-i despica răbduliu și tacticos, cu lingurița, săpînd în corpul lor dolofan niște șanțuri suficient de adînci, ca să le umple irigîndu-le cu rom. Îmi lăsa gura apă, uitîndu-mă la el. Și nu m-a lăsat inima, și l-am abordat pe babacu :

— Măi tată, ia-mi, bre, şi mie, nişte cartofi dintr-ăia, din care mănîncă domnul de-alături !...

— Păi, cum aşa, nu ţi-am dat două cataifuri ?

— Dar ce, ălea-s prăjituri ? Făcute numai din clăbuci de spumă ? Hai, te rog, comandă-i lu nenea chelneru cîţiva cartofi! Barem doi.

— Şi dacă ţi se face rău ?

— Mie ?... N-avea teamă, c-am mai mîncat şi patru deodată, cu Tatanaşu, cînd am fugit după dînsul, să-l aduc acasă, fiindcă te-apucasei să discuţi cu măicuţa ! Nu mai ţii minte ?...

— Bine ! Dar să n-avem vorbe...

A doua zi, fiind duminică, după micul dejun, ne-am dus să ne plimbăm prin Craiova. Pe jos. Pînă am ajuns la parcul Bibescu. Aici, în centrul uriaşei rezervaţii, numai arbori bătrîni şi alte amenajări forestiere, era un lac cu bărci, iar lumea se deconecta trăgînd la rame.

— Bre tată, hai să ne dăm şi noi cu luntrea ! — l-am rugat pe babacu, smiorcăindu-mă.

Apreciindu-mi ideea, peste cinci minute închiria o barcă. Iar peste alte cinci, vîslea entuziasmat, rotind ambarcaţiunea pe loc. Văzîndu-l că nu se pricepe, i-am propus să mă lase pe mine la rame. Pesemne plictisit de inaptitudinile sale marinăreşti, bătrînul a acceptat.

Pe cînd îmi încercam puterile, vîrînd superficial în apă vîslele, am izbutit două performanţe deodată. Să-ndrept luntrea, dar şi să-l zvîrl în lac pe babacu. Pocnindu-l în cap, lejer, cu una din rame, care-mi scăpase din undele bălţii. Tata, nefiind înotător, a dat să strige după ajutor, bănuind că-i posibil să se-nece. Din fericire, apa-i venea doar pînă la genunchi. Oarecum liniştit, s-a urcat iarăşi în barcă. Cu care prilej a răsturnat-o.

După chinuri prelungite, amîndoi uzi şi vlăguiţi, am reuşit să scoatem ambarcaţiunea la mal. Bineînţeles, mai întîi a trebuit s-o ridicăm la suprafaţă, şi-abia cînd am golit-o de apă, cu pălăria bătrînului, a devenit aptă de-a fi trasă la edec, apelînd la cureaua de la pantalonii lui taică-meu. Odată aflaţi pe coastă, am fixat luntrea de-o salcie, legînd-o cu-acelaşi dispozitiv, şi-am purces să ne dezbrăcăm de haine. Pe care le-am pus la uscat, întinzîndu-le pe crăcile rămurosului arbore. Iar

noi, goi puşcă, ne-am tolănit pe iarbă, să ni se zbicească pielea. Abia spre amurg, cînd soarele apusese, şi eram flămînzi ca nişte ogari, am putut să ne-mbrăcăm ţoalele jilave.

Tata, care nu mai scosese o vorbă de cînd căzuse în lac, dar nici după ce plătise vîslele pierdute şi opt ceasuri de utilizare a bărcii, fără să se fi plimbat cu ea, se uita la mine îngîndurat. Eram amîndoi la o masă din restaurantul hotelului, încercînd să ne astîmpărăm foamea. La un moment dat, îl aud :

— Dom Vlad, nu ştiu ce-o să mă fac cu tine !... Ce fel de general ai s-ajungi, dacă mănînci ca sparţii şi te mai ţii şi de năzbîtii ?... Se duce armata noastră de rîpă, cu militari de-al de-ăştia. Fii atent, mîine încep examenele ! Ce zici, le iei ?... Eşti suficient pregătit, te simţi în stare ?... Mai bine, spune-mi acuma, deschis, fără teamă, să plecăm acasă, şi să nu cheltuim bănuţii de pomană...

— Bre tată, n-am probleme ! — l-am asigurat pe bătrîn. Doar ştii cît am învăţat... Dacă nu ies primul, precis voi fi al doilea !

Am fost primul. Exact cum îi făgăduisem lui tata Eftimie. Dacă eram al doilea, nu mai intram la liceul militar. Căci fusesem primul din coada listei celor admişi. Al treizeci şi unulea!

Noroc că răspunsesem la oralul de română excepţional. Şi căpătasem un zece, cît mine de mare, cînd îi dezvăluisem profesorului examinator titlurile cărţilor pe care le citisem. Aflînd că ştiu şi-o mulţime de poezii pe dinafară, în special din domnul Minulescu, despre care se vorbea c-ar avea oarece legături cu urbea noastră, îi şoptise ceva profesorului de matematică, şi obţinusem şi la această materie, în care nu prea străluceam, un cinci salvator. Mai tîrziu, îmi era dat să aflu că omul care mă răsucise pe toate feţele în privinţa lecturilor mele era şi el un fel de scriitor, chemîndu-se C. D. Papastatopol. Dealtfel, şi astăzi îi mai întîlnesc numele, dedesubtul articolelor pe care le semnează în revista craioveană „Ramuri". Fie-i numele binecuvîntat !

După trei zile, plecam la Piteşti. Să-mi iau rămas bun de la casa părintească, de la bunici, de la tot ce-mi fusese drag. În săptămîna viitoare, trebuia să mă prezint la liceul militar „D. A. Sturdza", cu taică-meu, ca să-mi preia straiele de civil,

eu urmînd, de-acum înainte, să fiu îmbrăcat în uniforma pusă la dispoziţie de stat. Plus cazarea în internatul stabilimentului, şi masa de la cazan. Altă viaţă ! Adio piftele, adio zbenguiala prin grădina bunicului !

ŞI-A FOST ZIUA ÎNTÎIA...

Operaţia de predare a copiilor, de către părinţi, se petrecea într-o anexă a internatului, despre care mai apoi aveam să aflu că se cheamă „baie". Era, de fapt, o hală extrem de mare, cît un grajd pentru treizeci de cai, eventual viţei sau boi, podită cu ciment şi-avînd pereţii mîncaţi de igrasie. Iar într-un ungher al încăperii, o construcţie bizară, ca un soi de bunker din beton.

Ca nişte berbecuţi la stînă, adunaţi lîngă o strungă, de faţă cu-atîta lume străină, mamele sau taţii viitorilor colegi, cu lacrimile-n nas, am fost siliţi să lepădăm hainele în care sosiserăm, şi să rămînem despuiaţi. Apoi, unul după altul, treizeci şi unu din generali „in spe", am defilat pe dinaintea celor doi „recepţioneri". Frizerul instituţiei, un ovrei simpatic şi blajin, care-şi înfigea maşina de tuns electrică în căpăţînile noastre, lăsîndu-ne chilugi într-un timp record, şi majurul sanitar, de la infirmerie, care, c-un şomoiog de cînepă muiat în gaz, ne freca „bila" şi-o anumită regiune de sub burtică.

Părinţii au fost invitaţi să ne aştepte în curtea liceului, de unde aveau să-şi ia rămas bun de la „domnii elevi".

Iar noi, ca o turmă de miei, am fost îmbulziţi de majurul sanitar în bunkerul despre care am pomenit mai sus.

— Mă, ne-a informat majurul cel rotofei, asta-i baia de aburi ! Să nu vă speriaţi cînd o ţîşni vaporii... După ce se-nmoaie jegul de pe voi şi vă săpuniţi bine, dăm drumu la duşuri, şi treceţi sub ele să vă clătiţi... Cînd vedeţi că s-a oprit apa, ieşiţi numaidecît afară ! Înţelesu-m-aţi ?...

Sigur că nu. Habar n-aveam ce ne-aşteaptă. Cînd ne-am pomenit singuri în camera aceea luminată doar de-un bec chior,

am avut impresia că sîntem înmormîntaţi de vii. Iar cînd aburul a pornit să ţîşnească din orificiile prevăzute în pereţi guiţam ca purceluşii de lapte duşi la tăiere. Urla instalaţia de produs vapori, de parcă era o batoză de treierat. De spaimă, am înlemnit cu bucăţile de săpun „Cheia" în mînă. Numai la oprirea aburului ne-am mai revenit. Opăriţi de vaporii prea fierbinţi, duşurile au reprezentat doar o altă modalitate de-a recepta căldura. Căci şi apa, care ţîşnea din stropitorile de deasupra noastră, era la fel de clocotitoare. Abia după vreun minut, sau două, a curs ceva mai rece. Ca gheaţa. Strînşi unul într-altul, nişte puişori de găină rămaşi fără cloţă, adăstam îngroziţi oprirea apei.

Cînd am ieşit, eram aşteptaţi de nişte soldaţi de la magazie. Care ne-au înmînat fiecăruia „efectele" personale, plus uniformele. Ciorapi albi de bumbac, izmănuţe scurte, cămăşi fără guler, bocanci, moletiere, două perechi de pantaloni kaki, unii pentru zilele obişnuite, din cursul săptămînii, şi-alţii lungi, de duminică, şi tunica, tot kaki.

Iar din clipa următoare, s-a dezlănţuit infernul.

Căci nimănuia nu i se potriveau ţoalele militare. Noroc că ne-au povăţuit soldaţii aceia, oameni şi ei, să schimbăm între noi efectele.

Cînd, cu chiu cu vai, am izbutit să ne vedem îmbrăcaţi, după îndelungi tratative, în piciorul drept purtam un bocanc ceva mai mic decît în stîngul, moletierele le înfăşurasem şi eu, cum mă ajutase capul, în jurul pantalonilor ce-abia mă-ncăpeau, tunica îmi atîrna pînă-n dreptul genunchilor, iar chipiul îmi stătea doar pe vîrful căpăţînii tunse cu numărul zero, dacă nu chiar două zerouri. Singurul lucru ce-mi venea bine, nedepinzînd de vreo dimensiune, era pamponul, sau egreta, cum îi spuneau magazionerii. Ce-i drept, mie îmi stătea, însă chipiului nu. Fiindcă se-ncăpăţîna să nu rămînă fixată ca lumea. Mereu îmi cădea. Dispozitivul de prindere, o clemă din sîrmă galvanizată, era defect. Încă din fabricaţie.

Gata îmbrăcaţi, ne-a preluat subofiţerul Metz, omul ce-avea să se ocupe, de-acum încolo, de sufletele noastre.

Figură ştearsă, la o primă vedere, elevul plutonier Metz, căci elev era şi el, ca şi noi, însă-n ultima clasă, cînd se împărţeau grade, de la caporal în sus, plutonier fiind maximumul, s-a dovedit apoi un excelent pedagog. Înţelegător, pricepînd

spaimele noastre, ne-a mînat în curtea interioară a liceului militar, să ne prezinte în noua postură părinţilor.

Spre deosebire de noi, care pătisem ce pătisem, şi nu eram deloc încîntaţi, ba mai căzusem şi pradă unor gînduri negre, chiar negre de tot, în privinţa zilelor grele ce ne aşteptau, genitorii noştri erau în al nouălea cer. Mîndri şi făloşi, îşi bombaseră piepturile, bucurîndu-se de pe acum de generalii ce le vor orna neamul.

Pînă la masa de prînz, prima pe care urma s-o servim ca pensionari ai internatului, căpătam o învoire de două ore. Mai mult pentru a ne fotografia la un atelier din apropierea liceului, pentru ca, la despărţire, părinţii să aibă cu ce pleca acasă.

Şi-astăzi mai am, în albumul de familie, fotografia de-atunci. Mă uit la ea, şi nu-mi vine a crede ochilor. Doamne, bleg mai arătam ! Cu pantalonii căzuţi pe vine, din pricină că le desfăcusem brăcinarul, fiindu-mi nespus de strîmţi, cu vestonul ce atîrna ca un sac, dar strîns de centiron, cu chipiul pe creştet, împodobit cu egreta ce da să se culce, precum un moţ de curcan fleşcăit, cu ochi de viţel speriat — numai ofiţer superior nu s-ar fi zis c-o să iasă din mine.

Şi nici n-a ieşit !

Altfel îmi imaginam eu viaţa militară. Dacă-mi aduc bine aminte, în clipa cînd babacu m-a dus la fotograf, cred că i-am şi spus :

— Bre tată, nu vreau să mă tragă ăla în poză ! N-ai văzut cum se-mbrăca, în „Submarinul Dox", căpitanul Farow?... Că doar ţi-am arătat şi matale cărticelele. Avea tunică din piele, şi caschetă de marinar, nu ţoale ca ăstea, care mă mănîncă prin toate părţile. Nici nu ştii ce ţepoasă-i ştofa uniformei care-i pe mine !...

— Lasă, nu te mai plînge, că mă faci de rîs ! — m-a repezit tata. Militarii trebuie să fie bărbaţi, nu nişte căcăcioşi... Ai să ai şi tu uniformă frumoasă, de paradă, ca nen-tu Valică ! Cu pantaloni negri, lampas albastru şi veston roşu aprins, de zici că-i cocoş, nu altceva...

— Adică, bre tată, după matale, nenea Valică-i bărbat ?... N-ai auzit ce-a zis Tatapetre, cînd ne-am întors de la nuntă ! I-a spus-o în faţă, răstindu-se la dînsul : „Bă, fătălăule, să nu te mai văz în ochii mei... Piei de-aici, cu vaca aia, a ta, de Ga-

lina !“... Ce-o fi vrut să-nţeleagă prin asta ? Ce-i aia, un fătălău ?...

Babacu s-a încruntat. Abia într-un tîrziu mi-a răspuns :

— Dom Vlad, să nu te mai aud că vorbeşti aşa de unchiu-tău, că te pocnesc de nu te vezi !... Tac-tu mare i-a zis „flăcău“, şi tu n-ai priceput vorba, aia e...

Pe la douăsprezece şi ceva, în curtea liceului, a avut loc scena sfîşietoare a despărţirii de părinţi. Noi smiorcăiam, pe unii îi apucaseră nevoile, iar alţii vroiau să-şi dezbrace uniforma şi să plece acasă, în vreme ce taţii şi mamele ne-mbărbătau, bătîndu-ne pe umăr.

De data aceasta, spre deosebire de mulţi dintre colegii mei, m-am arătat cu-adevărat bărbat. Demn, cu inima crîmpoţită, am refuzat să-l sărut pe bătrîn, i-am strîns doar mîna, ca între oameni de-aceeaşi vîrstă, şi i-am spus :

— Du-te, bre tată, du-te acasă liniştit ! Oi vedea eu cum mă voi descurca pe-aicea... Hai, du-te mai repede, că-i ora prînzului, şi ne cheamă ăştia la masă, cu trompeta ! Dacă ai şti ce foame mi-e, n-am mai zace atîta... Adio ! Sau, cum zice tanti Raliţa : „Adio, şi-un praz verde, ce-am iubit nu se mai vede !“...

Din păcate, informaţiile mele erau incomplete. Prînzul ne-a fost oferit mult mai tîrziu. Şi fără trompetă. Mai întîi a fost necesar să fim prezentaţi comandantului şcolii, colonelul Popescu-Corbul. Care era o figură ! Un om de-o cumsecădenie nemaipomenită. Iar fi-său, peste ani, avea să devie scriitorul Vintilă Corbul. Deocamdată, era doar elev, şi el, al liceului militar „D. A. Sturdza“, cu grad de plutonier.

Vai de capul bietului Metz... Pînă a izbutit să ne adune la un loc, treizeci şi unu de pisoi înspăimîntaţi, îndureraţi de plecarea părinţilor, pînă ne-a explicat ce-i aia un pluton, şi cum trebuie să stăm în poziţia de drepţi, încolonaţi, ce-nseamnă „pe loc repaus“, şi alte comenzi necunoscute nouă, îl trecuseră toate apele.

Cînd a sosit comandantul liceului, urmat de suita sa, vreo cinci sau şase căpitani, maiori şi locotenenţi-colonei, plutonierul Metz era un om terminat. Îngălbenit la faţă, tras, de parcă ar fi escaladat Everestul, cu năduşeala prelingîndu-i-se pe sub chipiu, a luat poziţia de drepţi şi-a dat raportul.

Colonelul Popescu-Corbul a dat şi el din mînă, în semn că n-are nici un rost toată „milităria“, şi s-a apropiat de plutonul nostru. Care numai pluton nu se putea numi. Curios să-şi examineze mieluşeii, comandantul ne-a privit îndelung, apoi a pornit să-l întrebe pe fiecare din noi : de unde sîntem, cum ne cheamă, ce lucrează tatăl şi ce vrem s-ajungem. Răbduliu, amuzat chiar, asculta blajin tîmpeniile debitate de noi. Cînd a fost în dreptul meu, a zîmbit pe sub mustaţă, şi m-a interogat :

— Cîte kilograme ai, măi copile ?...

Iute la minte, şi-avînd deja în cap învăţămintele transmise de Metz, am răspuns curat milităreşte :

— Să trăiţi, domnule colonel, sînt elevul Vlad, din plutonul clasei întîia, şi-am unşpe kile !...

Comandantul m-a privit surprins. Probabil din pricina isteţimii cu care-i răspunsesem.

— Ce vorbeşti, băieţel ! Numai unsprezece ? Păi, după cum arăţi, aş fi zis că baţi la vreo patruzeci...

— Să trăiţi, domnule colonel, m-am exprimat greşit... Am patruzeci de ani şi unşpe kile, adică, pardon, pe dos... Unşpe kile, şi patruzeci de ani... Ba nu, iar am sfeclit-o ! Unşpe şi patruzeci, mă-nţelegeţi, nu-i aşa ?

— Perfect, măi copile ! — m-a asigurat părintele nostru, al tuturor. Şi ce-ai vrea să te faci, cînd ai să ieşi ofiţer ?...

— Submarin, să trăiţi, domnule colonel !...

— Ce ? — a pornit să rîdă în hohote comandantul.

— Căpitan de submarin, domnule colonel, să trăiţi, asta am vrut să spun, dar m-a luat gura pe dinainte, prea repede, căpitan pe submarinul Dox !...

Corul de rîsete, declanşat de halucinanta mea declaraţie, a sporit cînd colonelul mi-a aprobat opţiunea, spunîndu-mi :

— Bravo, căpitane, asta-i să ajungi ! Comandant de submarin... Bineînţeles, dacă marina noastră va avea unul pe dimensiunile tale !... Că eşti cam rotofei şi durduliu, căpitane Vlad Farow !...

Pe cînd eram bucuros s-aud din gura comandantului că ştia cine-i căpitanul Farow, vestitul navigator de pe „Dox“, colonelul s-a adresat bălaiului nostru de şef :

— Elev-plutonier Metz, ai să te ocupi personal de silueta „submarinului“ nostru... Vorbeşti cu doctorul, cu majurul Tuţă,

de la infirmerie, cu profesorul de educaţie fizică, şi-ntr-o lună te prezinţi la mine cu elevul în formă de torpilă... Fără excese însă, ai grijă !

Metz a avut grijă ! Ca un frate mai mare. Excesele le-am comis eu. Simpatizat de bucătar şi bucătărese, totdeauna mi-am completat regimul la care fusesem încadrat. Era şi normal să capăt un supliment de hrană, după alergările la care mă supunea Stănculescu, profesorul de gimnastică.

În prima noastră zi de liceu militar, am avut parte însă de-o masă „ca la mama acasă". Metz nu prididise încă să se ocupe de soarta mea. Pînă ce ne căpătuise pe toţi, să ne-nveţe care vor fi locurile noastre în sala de mese, unde să ne spălăm pe mîini şi multe alte chestii, eu şi apucasem să mă înfrupt din bucatele servite. Ciorbă de cartofi, cu cărniţă de purcel, cîrnaţi de casă pe fasole, iar la desert, cremşnit.

Cînd şi-a adus aminte de mine, era tardiv. Picase norocul pe capul meu, şi nimerisem la o masă de numai zece elevi. Iar porţiile, aduse pe platouri pentru şase persoane, cîte două la fiecare masă, prisosiseră. Fiindcă mai era şi-unul căruia nu-i plăceau cîrnaţii, îi răsesem şi ăstuia farfuria. Başca porţia mea, plus cele două rămase fără muşterii. De cremşnituri, nu mai pomenesc. Le lichidasem şi pe ele, deşi pasiunea mea erau cîrnaţii pe fasole.

Umflat ca un ţîfoi, abia îmi mai trăgeam suflarea. De unde să ştiu eu că, după-amiază, la vreo două ceasuri mai încolo, avea să aibă loc un meci de fotbal amical. La care urma să asiste şi colonelul Popescu-Corbul. Cu care prilej, la încheierea partidei, urma să fie executată o fotografie memorială. Bobocii şi comandantul lor.

Încîntat de faptul că voi asista la un meci, ceea ce nu mai văzusem pînă atunci, m-am prezentat voios pe terenul de sport al liceului, împreună cu întreg plutonul.

Comandantul şi suita şedeau pe nişte bănci aduse din sala de mese, iar noi aşteptam sosirea echipelor. Care, din nu ştiu ce motive, întîrziau să-şi facă apariţia.

Dar, peste cîteva minute, îmi era dat să aflu pricina.

Căci plutonierul Metz, conform ordinelor superioare, a format din plutonul nostru două echipe, colonelul fiind dornic să-şi dea seama de condiţia fizică a berbecuţilor săi.

Şi-a început cea mai senzaţională partidă de fotbal din viaţa mea. Prima, dar şi ultima, la care am fost participant. De cît băgasem în mine, pîrîia şi trosnea fasolea în maţele mele ca-ntr-un cazan sub presiune. Bineînţeles, nimeni dintre noi n-avea habar de ce-i aia fotbal. Întrucît însă ni se dăduse o minge, şi trebuia s-alergăm după ea, mi-am făcut datoria.

ŞI-A FOST ZIUA A DOUA, ŞI-A FOST ŞI-A TREIA, ŞI, UITE, TOT AŞA, PÎNĂ S-AU FĂCUT CÎŢIVA ANI

Că ne culcam, cînd se dădea stingerea, cu trompeta sau cu soneria, la nouă ori la zece seara, şi că ne trezeam (mai bine zis eram treziţi, forţat) la cinci şi jumătate, sau la şase, iată, asta nu mai ţin minte. Însă şi-astăzi, la cinci decenii de-atunci, am rămas cu obiceiul, sănătos după părerea mea, să mă scol cu noaptea-n cap. Pe vremea aceea însă, era un coşmar. Cînd mi-era somnul mai dulce, mă pomeneam zgîlţîit de umăr şi mobilizat de elevul-caporal Mătuţă :

— Scoală, elev, c-a sunat deşteptarea, iar dumneata-mi cloceşti în pat !... Unde te trezeşti aici ?...

Elevul-caporal, care avea în grijă dormitorul nostru, era şi el tot un amărît de cursant al liceului militar, dar, după opt ani de cătănie, îi intrase-n sînge disciplina. Şi, bineînţeles, vroia să ne-o inculce şi nouă. Dumnezeule, de ce-ai creat şi infernul internatelor, nu-ţi ajungea gloria de ziditor al lumii ăsteia ? Aşa gîndeam în primele luni de viaţă militară. Cu timpul, i-am înţeles. Şi pe Atotputernicul, şi pe caporalul Mătuţă. Fără iadul de pe pămînt, ce farmec ar mai fi avut oare cel care ne-aştepta dincolo ?

O săptămînă sau două, în fiece seară m-am culcat plîngînd. Cugetînd la casa părintească, la soamnele de pomină pe care le trăgeam în pătuţul meu, din care nimeni nu mă trezea la ase-

menea ore. Ulterior, cîte nu învață omul ? -- cînd suna deșteptarea, mă vîram sub patul pus la dispoziție de liceul militar. să nu mă găsească Mătuță, și mai picoteam vreo jumătate de ceas. Renunțînd la spălatul de la „lavabou".

Lavaboul — unde trebuia să gonim în pas alergător, numai în izmănuțe și cu pieptul gol, să ne clătim ochii și să ne spălăm „pînă la brîu", era o sală imensă, prevăzută cu jgheaburi de tablă și țuțuroaie de alamă, cu robinet, friguroasă și igrasioasă, slab luminată, în care dîrdîiam ca toți dracii. Că nici apă caldă nu-mi amintesc să fi debitat vreodată instalațiile lavaboului. Numai rece, și-aia ca gheața.

Noroc că, după aceea, urmau exercițiile de înviorare. Sub conducerea profesorului Stănculescu. Cînd ne mai încălzeam și noi sufletelele, gonind ca apucații, cu dînsul în frunte, prin uriașa curte a liceului. Pe care-o ocoleam de cel puțin trei ori, în pas alergător. Ei bine, chestia asta, cu alergatul, mă adusese la disperare. Niciodată nu izbuteam, cînd se ordona echiparea, și-aceea cronometrată, să-mi înfășor ca lumea moletierele. Iar în timpul „încălzirii", mai totdeauna mi se desfăceau. Și amabilul Stănculescu, tînăr vînjos și-mbrăcat într-un trening albastru, care nu-i dădea probleme, întreba mereu :

— Elev, drepți ! Ce faci acolo ?...

Acolo, însemna pămîntul. Fiindcă, împedicat de moletierele desfășurate și-atîrnîndu-mi de glezne ca niște cozi de comete, întruna cădeam, poticnindu-mă, sub picioarele plutonului dezlănțuit. Și, la comanda profesorului, din poziția „de-a bușilea" treceam la cea verticală, ca să-i pot răspunde.

— Să trăiți, domnule profesor, îmi legam moletierele !

— Ce vorbești, elev ! Și chiar reușești, așa cum stai, culcat pe burtă ?... De mîine, să-mi vii la exerciții fără moletiere ! Lasă, că scot eu din tine osînza...

Bietul Stănculescu își făcea iluzii. Dar i-am păstrat o frumoasă amintire. Pentru că, la terminarea „încălzirii", cînd ne-ndreptam spre sala de mese, să luăm ceaiul de dimineață, dobîndisem o atare poftă de mîncare, datorită și exercițiilor suplimentare ce-mi fuseseră impuse, încît, pînă să fie aduse cănile cu ceai, lichidam mai toată pîinea din față. De n-ar fi fost drăguți soldații ce ne serveau, n-aș mai fi avut cu ce să-mi mănînc parizerul, salamul sau magiunul care însoțeau ceaiul. Totdeauna îmi strecurau un sfert de pîine intermediară în plus.

Şi, dacă mai aveam şi norocul de-a fi de jurnă la bucătărie, în dimineaţa respectivă, unde totdeauna existau prisoase, eram un om făcut. Pînă la orele opt, cînd începeau cursurile. Dacă nu, eram expediat la dormitor. Iar asta mi se întîmpla mai mereu. Nereuşindu-mi nicicum figura cu „făcutul patului", eram pedepsit să le refac pe toate. Patruzeci, la număr. Cu care ocazie mai dădeam iama prin dulapurile personale ale colegilor. În care se mai găsea cîte ceva de-ale mîncării.

„Făcutul patului" era chinul de pe lume. Avea şi elevul-caporal Mătuţă, şeful nostru de dormitor, o goangă a lui, un fel de idee fixă. În aşa fel trebuia să întindem cearceaful pe saltea, încît să „sară banul" pe el. Încercasem noi tot soiul de „inovaţii", în materie de gospodărie, cum ar fi fost, de-o pildă, legatul colţurilor cearceafului şi petrecerea lor pe sub saltea. Însă Mătuţă era total nereceptiv.

Dar la nasturi, tot i-am venit de hac. Altă goangă, şi-asta. Ne obliga să-i coasem atît de ţeapăn, încît să ţină la orice probă. Iar sistemul său, destul de simplist, era s-apuce nasturele între degete, şi-apoi să-nvîrtă vestonul în jurul lui. Rareori rezista vreunul. Pînă mi-a dat mie prin cap, spre bucuria colegilor, care m-au şi premiat, cedîndu-mi cinci porţii de cîrnaţi pe fasole, ideea să fac rost de „nasturi automaţi" (de fapt, nişte nasturi metalici, care se capsau prin presare). Cînd s-a apucat Mătuţă să-i verifice, neştiind nimic de ultimele descoperiri din tehnica industriei vestimentare, nici un nasture n-a cedat. Năduşise caporalul tot învîrtind la vestoane. Şi le-a rotit şi răsucit, pînă s-a rupt stofa. În final, mîrîind şi bombănind, a acceptat să dea la reparat vestonul, pe banii lui, cu condiţia să nu mai utilizăm „nasturi automaţi". Dar, de-atunci, nici nu ne-a mai bătut la cap.

Ba chiar, ceva mai tîrziu, încercase să se-mprietenească de-a binelea cu plutonul. De cînd, nu mai ţin minte care din noi, îl surprinsesem intrînd la un hotel din piaţa aflată în spatele Tribunalului. Iar dirigintele nostru, locotenentul Mitică Popescu, ştia prea bine ce intenţiona să lucreze acolo Mătuţă. Că doar nu era să-şi închirieze o cameră la hotel, ca să doarmă în ea. În plină zi. Şi încă de duminică, zi de învoire în oraş. Dacă vroia să se culce, rămînea la dormitor, şi nu mai ieşea la plimbare, ras de două ori, dat cu odicolon şi pudrat cu cretă pisată în mojarul de la laboratorul de chimie.

„TRISTĂ DUMINICĂ"

Cu învoirile de duminică, ce ne mai îndulceam şi noi viaţa. Visam la ele toată săptămîna. Existau şi favoriţi ai soartei, care posedau neamuri în oraş, şi-aceştia puteau părăsi liceul începînd de pe la orele zece. Ceilalţi, amărăştenii, plecau imediat după masa de prînz.

Pe cînd promovasem în clasa a doua, începusem şi eu să capăt gustul ieşirilor în oraş. Mai ales de cînd ni se schimbase comandantul, în locul colonelului Popescu-Corbul fiind numit un alt colonel, parcă Urziceanu. Faima acestuia nu era prea îmbucurătoare. Venea de la liceul militar din Tîrgu-Mureş, unde băgase spaima în toată lumea, elevi şi ofiţeri. Din prima zi, cu ocazia prezentării raportului, examinase degetele tuturor cursanţilor. Şi ne bălăcărise, cum îi venise la gură. Ne prinsese cu mîinile nespălate, cu unghiile netăiate, cu nasturii nelustruiţi, cu pantalonii necălcaţi. Şi-n aceeaşi săptămînă, s-a pus şi pe capul nostru. Fiecare elev a primit un regulament, operă literară a colonelului Urziceanu, un soi de cod al manierelor elegante ofiţereşti, în care sta scris cum să ţii furculiţa, cum să sorbi ciorba, cum se utilizează cuţitul, cum te adresezi comandanţilor, părinţilor, doamnelor şi domnişoarelor, cum se face o invitaţie la dans, şi, mai ales, în ce direcţii trebuie manevrată periuţa de dinţi, de sus în jos, şi nu invers, şi, sub nici un motiv, pe orizontală. De-aceea aşteptam duminicile, ca să mai scăpăm de prezenţa obsedantă a colonelului.

Întrucît taică-meu, care mă vizita cam trimestrial, aranjase c-un maior drăguţ şi serviabil, probabil şi interesat, să mă ia la el la masă cu prilejul fiecărei învoiri în oraş, eram şi eu, acum, printre cei care plecau încă din cursul dimineţii. Nu mai înainte de-a trece prin faţa colonelului Urziceanu. Acesta stătea la poartă, de parcă ne-ar fi aşteptat, şi-ncepea să ne aprecieze ţinuta. Ajunsesem să dorm numai pe pantalonii vîrîţi sub saltea, ca să obţin dunga dorită de colonel.

Cînd scăpam cu bine de sub furcile caudine, o şi-ntindeam către locuinţa maiorului Alexandrescu. Drăguţ om. Durduliu şi oacheş, lucindu-i ochii în cap de cîte ori ne aşezam la masă, mai avînd şi norocul unei soţii înţelegătoare, de cum intram în casă, ne şi poftea la sufragerie.

Căci nu eram singurul elev luat în gazdă „la masă". Totdeauna eram însoțit de Pleșoianu, lălîiul meu coleg de clasă. Băiat bun, totuși. Mai ales că nu era un mîncăcios. De-ar fi fost, dădea faliment birtul maiorului.

— Îți place ciulamaua de pui ? — mă chestiona zîmbăreț domnul Alexandrescu, acuma dezbrăcat de uniformă, și rămas numai în pantalonii de cizme, cu papucii de casă-n picioare, în cămașă și fără cravată, ca tot omul la casa lui.

— Da, să trăiți ! — îi răspundeam eu, lăsîndu-mi de pe acum gura apă.

— Dar pilaful ?

— Și !

— Și din care mîncare să-ți servim, c-a preparat nevastă-mea și una, și alta ?

— Din amîndouă, domnule maior, să trăiți !

— Păi ai să poci băga atîta în tine ? — se minuna maiorul.

— Poc ! Adică, să trăiți, pot !

Cum să nu fi putut ? Că gătea și soția maiorului, nenorocire mare, nu altceva. În sensul bun al sintagmei. Orice fierbea, prăjea și frigea, era atît de gustos, încît îți lingeai degetele.

După ce terminam cu osînda prînzului, maiorul ne poftea să-l părăsim, întrucît dînsul dorea să se culce. Și ne sfătuia să vizităm muzeul militar, cu precădere. Dealtminteri, era și normal. Vreo doi ani lucrase acolo.

În jur de trei și jumătate, ne duceam la cinema „Apollo". Care-avea și-o cofetărie, la parterul clădirii în care funcționa cinematograful. Cu cîte-o pungă de bomboane în mînă, vizionam, cu gurile căscate, de ne scăpau acadelele dintre măsele, filmul de mare succes al anului, o producție americană („King-Kong") în care rolul principal era susținut de-o gorilă înspăimîntătoare. Dacă nu se apela la un avion de vînătoare, care-a mitraliat la mare fix maimuța-gigant, aceasta ar fi fost în stare să demoleze tot New York-ul.

Pe la șase, ieșind de la „King-Kong", ne-am dus direct la muzeul militar. De fapt, îl mai vizitasem. Însă-mi adusesem aminte că exista acolo un avion, ca exponat, o fosilă din războiul de la '916. Dacă, ultima oară, mă aprovizionasem cu niște cartușe extrase dintr-o carabină Manlicher, acuma aveam de gînd să mă urc în avion, și să văd cum aș proceda în cazul unui atac aerian asupra gorilei. Nu de altceva, dar în timpul din

urmă îmi căzuse în mînă un roman în fascicule („Ocolul lumii în avion") și abandonasem visul de-a deveni căpitan de submarin, optînd pentru pilot de vînătoare. În orice caz, gusturile mele evoluaseră. Una-i să mori în apă, sub nivelul mării, și-alta în văzduh, luptîndu-te cu „King-Kong".

De-aici mi s-a tras beleaua. Căci, numai ajutat de blegul de Pleșoianu am izbutit să ies din avionul expus la muzeu, și căruia i se blocase dispozitivul de închidere a pilotului în carlingă. Mai aveam o jumătate de ceas pînă la ora cînd trebuia să ne prezentăm la liceu. Grăbit, am coborît din scaunul pilotului de-a dreptul pe aripa aparatului de zbor. Care, datînd dintr-o epocă revolută, era din pînză cerată kaki, întinsă și lipită pe lonjeroane din țevi și șipci de lemn. Piciorul mi s-a dus pînă la genunchi în adîncurile structurilor de susținere, era vorba de stîngul, iar dreptul îmi rămăsese deasupra. Crăcănat, i-am strigat lui Pleșoianu :

— Trage-mă repede afară, că-ntîrziem la apel !...

Vai de capul omului, cînd mai e și neîndemînatec. Dar și de-al meu, care mă dădusem pe mîna lui. Căci bietul Pleșoianu, speriat de paguba pe care-o adusesem muzeului militar, mai întîi a încercat să mă scoată pe sub aripa aparatului de zbor, ca și cum aș fi putut trece prin ea. Pînă la urmă, după ce s-a suit lîngă mine, perforînd și el pînza planului în vreo două locuri, a izbutit să sfîșie o bună bucată din acoperămîntul aripii, și să mă coboare de pe sfîrtecatul avion. Și care, acuma, arăta ca și cum s-ar fi întors dintr-o crîncenă bătălie aeriană. Victorios, dar făcut harcea-parcea.

Din fericire, fuseserăm singurii vizitatori ai muzeului. Iar paznicul dormea liniștit în ghereta sa, cu sticluța lîngă el. Altminteri, cine mai știe, poate c-ar fi trebuit să plătim (avionul) de nou.

Din păcate, la liceu, cînd am ajuns nădușiți și gîfîind, fuseserăm tot singurii întîrziați la apel. Iar în poartă ne aștepta colonelul Urziceanu, asistat de ofițerul de serviciu.

— Pe unde mi-ai umblat, elev ? — mi s-a adresat zîmbind cîinește.

— Am fost cu avionul, să trăiți, domnule colonel ! — am raportat sufocat, nedîndu-mi seama ce vorbesc.

— Ei, nu mai spune ! Și-a aterizat cu-ntîrziere ?...

Pînă l-am lămurit despre ce cursă aeriană fusese vorba, colonelul era mai de mult lămurit. În privința sorții noastre.

— Locotenent, — s-a zborșit Urziceanu la ofițerul de serviciu, pe-ăsta grasu îl pui de planton, schimbul doi, la dormitoare, și pe-ălălaltul la bucătărie.

De la ceasurile 12, din noapte, și pînă la 4, am stat de planton la „ceas", pe culoarul dormitoarelor. „La ceas", însemna lîngă pendula aflată în apropiere de odaia ofițerului de serviciu. Trebuia să stai lipit de ea, în poziție de drepți, patru ore de-a rîndul. Dacă te prindea cumva somnul, și încercai să te sprijini de „ceas", bestia de agregat pornea să-și bălăngăne barele de rezonanță, dîndu-te de gol.

În noaptea aceea l-am blestemat și pe colonel, și pe „King-Kong", care nu se deosebea prea mult de comandantul nostru, și pe cretinul ce-și închipuise că aviația-i joacă. Și, pe cînd priveam îngrozit la acele cadranului, ce parcă înțepeniseră, mi-am amintit de aventurile lui George Farow, băiatul căpitanului de pe submarinul „Dox", și, brusc, am renunțat definitiv la visul de-a mă face pilot, revenind la prima opțiune, mai veche și mai sănătoasă. Mai ales că nu observasem să aibă la muzeul militar vreun submarin, pe care să-l cerceteze curioșii de teapa mea. Deci, tot căpitan de marină era mai bine !

„AMBIENTALUL"

Și, iaca-așa, treceau anii ! Cînd un planton de noapte, cînd o învoire în oraș. Duminica. Dar din ce în ce mai rar. Că nu prea stăteam bine cu disciplina, și-adeseori eram pedepsit să zac încazarmat. De fapt, mi se creau condiții optime pentru lecturile mele demesurate. C-abia pridideam să mai citesc volumele ce-mi burdușiseră pupitrul din clasă și dulăpiorul de deasupra patului, din dormitor, acolo unde ne păstram efectele personale.

Dacă n-aș fi avut niște profesori excepționali, poate c-aș fi abandonat plăcerea dulce a lecturilor libere, în afara celor impuse de manuale.

Dar la geografie îl ascultam pe Ion Dongorozi, om plin de haz, ale cărui lecții erau prilej de desfătare, dînsul mai mult povestind decît predînd, purtîndu-ne pe continente odată cu istorisirile scrise ale marilor exploratori. De la Dongorozi aflasem despre Livingstone și Stanley, el ne îndemnase să le citim cărțile, ce tocmai apăruseră în biblioteca „Energia", editată de Fundații. Dealtfel, în curînd aveam să aflăm că profesorul nostru era, în realitate, scriitorul umorist Ion Dongorozi. Autor al mai multor volume de schițe și nuvele.

Și mai ne predau și-alți dedulciți la literatură. Lucrul acesta se simțea din maniera în care-și țineau lecțiile, care sunau a narațiuni pasionante, de pură sorginte scriitoricească. C. D. Papastatopol și Ion Schinteie, literați disimulați, tineri și ambițioși, erau preferații noștri.

Spre deosebire de alți profesori, mai țepeni și bățoși, care ne înspăimîntau prin severitatea lor. Însă, numai datorită durității, probabil aparente, ajunseserăm să învățăm „Istoria antică", citind-o, ca pe-un roman, din cartea lui O. Tafrali, un volum gros de vreo 600 de pagini, în afara manualului impus de directorul de studii, poreclit Pelikan. Dascălul de istorie, pe care-l știam numai de „Țiganu", un bărbat mătăhălos, cu păr argintat, răcnea la noi prefăcut, avertizîndu-ne :

— Domnilor elevi, la mine numai Dumnezeu capătă zece ! Dacă vă dau un șase, șapte sau opt, să-l pupați în fund pe Atotputernicul... Înseamnă că s-a-ndurat de voi, iar mie mi-a luat mințile !

Cu Miltiade Ioanid, lucrurile mergeau mai anevoios. Poet cu volume, venea la cursuri în țoale de gală, totdeauna la negru, cu cravată gris-perle, plimbîndu-se printre bănci și dictîndu-ne pagini întregi din Zola. Era o nenorocire dacă te prindea cu vreo greșeală. Iar în materie de verbe neregulate ale limbii franceze, era intratabil. În orice caz, lăsîndu-mă corigent în fiece an, am izbutit să mă procopsesc cu bruma de franceză pe care-o posed, ca să fiu în stare să-i citesc, în original, pe Balzac, Flaubert și-alți monștri ai literaturii planetare.

Ce-i drept, tot Miltiade Ioanid mă trecea, în toamnă, la examenele de corigență. Normal. Nici nu și-ar fi permis să nu mă promoveze, după ce mă chinuise toată vara, meditîndu-mă, în grădinița căsuței din Pitești, unde venea să-și petreacă vacanța. Bun prieten de pahar cu taică-meu, acceptase, într-un

moment de rătăcire, să-mi perfecţioneze precarele cunoştinţe de gramatică, ortografie şi vocabular. Pe-atunci, ajunsesem să-l urăsc. Acuma, gîndesc cu drag la dînsul. Ba şi mai mult, dînd la un anticar peste volumele sale, i le-am şi citit. Nu era poet rău !

Plutonul nostru, nedestrămat în decursul anilor trăiţi împreună, era alcătuit din cele mai felurite specimene. Copii de avocaţi, ţărani, doctori, meseriaşi, ingineri, directori şi comercianţi, datorită vicisitudinilor vieţii de militar, uitasem total de mediul în care crescusem. Terorizaţi de elevii-caporali, care ne mîncau sufletul cu instrucţia, eram cu toţii uniţi. Iar cei mai buni la carte, spre nedumerirea multora, erau elevii proveniţi de la ţară.

Exista chiar şi-o explicaţie, pe care ne-o prezenta mai totdeauna Ţucă, vecinul meu de bancă :

— Mă, nouă ne bubuie mintea, fiindc-am mîncat toată viaţa numai ceapă, usturoi, verdeţuri şi fasole !... Aşa să ştiţi ! Iar de Crăciun tăiam porc, şi de Paşti mielul !... Pă voi v-au nenorocit mizelurile voastre, de la oraş... De-aia n-aveţi nimic în cap, şi nici puteri în braţe !... Ia uitaţi-vă la tăntălăul ăla de Palliu, e lung cît o prăjină, şi-l dobori cu două deşte...

Elevul Ţucă Alexandru strigat la catalog Ţucă Al., motiv pentru care-l alintam zicîndu-i „Ţucal“, avea perfectă dreptate. Nu ştiu dacă în privinţa principiilor alimentare pe care le profesa, însă, în ce-l privea pe Palliu Toma, găliganul bălai căruia îi spuneam „Fetiţa“, nu greşea deloc. Pe cît era de lungan şi neterminat, pe-atît se dovedea de moliu şi bleg. Mereu era înfrînt în luptele noastre, alegîndu-se numai cu vînătăi şi zgîrieturi. Întocmai ca şi mine. Ce-i drept, fiind cam rubicond şi niţel mîncău, pricină pentru care fusesem dublu poreclit : „Haplea“ şi „Buflea“, din bătăile de seară mă pomeneam nu numai cu vătămările obţinute de Palliu Toma, dar mai totdeauna mă procopseam şi cu dureri de noadă.

Pînă s-a supărat „Fetiţa“ odată, după o încăierare ceva mai ţeapănă. Atît de straşnic i se cătrănise inima, încît, după vacanţa de vară, cînd ne-napoiaserăm cu toţii la internat, voioşi şi puşi pe năzdrăvănii, bălaiul le-a tras un toc de bătaie celor ce-l umiliseră, o demonstraţie de „close-combat“, de-i lăsase năuciţi. Nimănuia nu-i venea să-şi creadă ochilor. Palliu Toma arăta la fel. Pe din afară. La baie însă, cînd ne-am des-

puiat pentru aburi, ne-a înfăţişat nişte muşchi, vînjoşi şi puternic reliefaţi, de-am rămas cu gurile căscate.

Nimeni n-a mai îndrăznit să-i zică „Fetiţa“. Din ziua aceea, de pomină, i s-a spus numai Tommy. Şi-a devenit şi prietenul meu cel mai bun şi de nădejde. Plus c-aveam şi eu, cel mereu pus în inferioritate, un apărător terifiant.

Cîndva, la cîtva timp după întîmplarea cu pricina, cînd stăteam şi noi la poveşti, rămaşi singuri, l-am întrebat pe găligan :

— Mă Tommy, cum ai făcut, măi, de-ai ajuns atît de tare?...

— Hăplişor taică, n-a fost deloc uşor ! — mi-a mărturisit Palliu. Am încercat să aplic reţeta lu Ţucă Al... În loc să-mi petrec vacanţa la părinţi, l-am rugat pe tata să mă trimeată la unchiu-meu, frate-său, ceva mai tînăr decît babacu, şi care e brigadier silvic într-un sat de pe balta Brăilei... Toată vara am tăiat şi-am spart lemne, am mîncat ceapă, fasole, usturoi şi-alte ierburi dintr-ăstea. Iar serile, cînd venea unchiu-meu de la pădure, ne luam la trîntă dreaptă. Şi-atîta m-a buşit şi m-a dat de toţi pereţii, de m-a făcut om... Aia e !...

Bineînţeles, l-am rugat imediat să mă facă şi pe mine om. Palliu nu s-a lăsat mult solicitat. Dar, după primele tentative de luptă dreaptă, am renunţat de urgenţă. N-aveam aptitudini. Şi-apoi, marinarii nu-s toţi bătăuşi. Mai ales căpitanii de submarine „Dox“ !

În afara lui Tommy, erau şi-alţi băieţi care-mi plăceau. Copii neprihăniţi, încă nu-nvăţaseră să mintă şi să-nşele. Pe unii îi admiram pentru statură, pe alţii pentru isteţime. Era unul, de la Pătîrlagele, un mărunţel foc de isteţ, căruia-i spuneam „Guguţă“, şi cu care mă văd şi-n zilele de-acum, cînd e doctor, director de spital. Pe-ăsta, orice-ai fi făcut, nu-l puteai duce cu anasîna. Pricepea rapid unde-ţi umbla mintea, şi numaidecît te-ntorcea şi răsucea. Şi cîţi n-au mai fost ! Băieţi iuţi la „inteligenţă“, ca Fănel Predoiu sau Şerban Marinescu, dotaţi de la natură cu toate harurile, cum era Hîncu, conpiteşteanul meu, sau cum se dovedea a fi, şi-a fost şi după aceea, Boştenaru, zis şi „Broscoi“. Singurul mai ciudat, pe care nici astăzi n-aş putea zice că l-am priceput, era Decebal Prişcăreanu, sau ceva în genul acesta, că nu-i mai ţin minte numele. Oltean, de pe undeva din preajma Băileştilor, era un negustor înnăscut. Şi-aşa a şi rămas.

Deocamdată, prin anii aceia, clientul său cel mai fidel îi eram eu. Iar relaţiile noastre comerciale se rezolvau pe socoteala schimburilor în natură. De tip troc. El îmi ceda porţia lui de cîrnaţi de casă pe fasole, iar eu mă achitam prin cremşniturile de la desert. Întrucît cîrnaţii se serveau de două ori pe săptămînă, joile şi duminicile, iar cremşniturile numai duminica, la un moment dat aveam o balanţă pasivă de minimum treizeci şi ceva de prăjituri. Mai ales că, Decebal, cumpărînd de la alţi colegi, îmi furniza uneori şi cîte trei porţii de cîrnaţi.

Cu ocazia întîlnirii promoţiei noastre, după douăzeci şi cinci de ani, de organizarea căreia se ocupase chiar Decebal Prişcăreanu, la masa oferită, pe banii noştri, la Cercul Militar, olteanaşul n-a uitat să-mi amintească de datorie. Mai aveam să-i dau vreo zece cremşnituri.

Din tot plutonul, treizeci şi unu de elevi, doar doi rămăseseră militari. Colonelul Cătulescu şi colonelul medic Mitică Fera. Restul, ca şi cînd nici n-ar fi auzit de militărie, se dovedeau nişte civili înrăiţi. Atît de înrăiţi, încît, atunci cînd am început să apărem în salonul ce ne fusese rezervat, exclamam exploziv, nevenindu-ne să credem : „cum măi, tu eşti Ciofu ?... Nu se poate ! Tu eşti Ţucă Al, zis şi, ştii tu cum... ? E nemaipomenit ! Nu mai semeni deloc cu tine !“

Într-adevăr, nu mai semănam cu noi, cei ce fuseserăm odată berbecuţii aceia duşi la grămadă în camera băii de aburi. Abia după un timp am început să identificăm în memorie figurile de-acum un sfert de veac. Apăreau din senin, nespus de pregnante, ca şi cum atunci s-ar fi developat filmul ce ne înregistrase chipurile. Tristă chestie ! Cine-ar fi crezut că sîntem în stare să uităm în halul acesta. Totuşi, faptul că neuronii mai funcţionau, dînd la iveală mutrele celor de-altădată, era îmbucurător. Scleroza noastră se dovedea numai incipientă !

Decebal, care abia mă recunoscuse, cînd aflase că sînt „Buflea“ îşi amintise imediat de cremşniturile cu care-i rămăsesem dator. Acuma, era pictor de vază, lucra enorm, de toate şi orice. La despărţire, numai atunci îmi şoptise că-i pictor de firme şi panouri. Nu exista panou publicitar, pe nici una din autostrăzile noastre, care să nu fi fost pictat de el.

Altminteri, nici nu mi l-aş fi imaginat pe Decebal. Nu era omul care să se rezume doar la tablouri într-un singur exemplar. Şi nici cu replici nu s-ar fi mulţumit. Lui îi trebuiau sute de còpii, pe care numai tehnicile multiplicatorii i le puteau rea-

liza. Şi-acuma, de cîte ori trec cu „Bombiţa" pe lîngă vreo pancartă-reclamă de pe autostrada Bucureşti-Ploieşti, îmi apare în minte şi chipul lui Decebal Prişcăreanu.

Din păcate, la cele două reîntîlniri ale promoţiei, nu i-am avut printre noi pe ofiţerii ce ne dădăciseră.

Iar pe unul din ei, tare mult aş fi ţinut să-l revăd. Era o figură. Şi, în afară de asta, mai avea un merit. Căpitanul „Moment", cel care, la un moment dat, ne fusese comandant de pluton şi diriginte, era fratele bun al scriitorului Gib Mihăescu.

Scundac şi ciolănos, mereu cu pantalonii pe vine, în ciuda cizmelor ce-i mai susţineau nădragii, crăcănat şi cu uniforma mai totdeauna soioasă şi mototolită, congestionat la faţă, parcă speriat de poznele pe care eram capabili să i le facem, pricină din care ochii îi erau întruna „alergători", urmărindu-ne pretutindeni, Emil Mihăescu-Moment era un tip fabulos şi de-o rară gingăşie sufletească.

Comenzile sale, indiferent de natura lor, trebuiau neapărat să fie însoţite de precizarea „moment".

— Elev, te prezinţi mîine, moment, la raport, se-nţelege ?

— Am înţeles, să trăiţi, domnule căpitan !

— Ia arată-mi, moment, ce citeşti acolo, m-auzi ?

— „Călătoriile lui Cook", să trăiţi !

— Dă-le-ncoa, să le văd ! Moment, pricepi comanda ?

— Fugi la bucătărie ! Moment !...

— Pe loc repaus ! Moment !

Şi tot aşa, pînă s-a ales cu porecla de „moment". Pe care, la un moment dat, a aflat-o. Şi nu s-a supărat. Ba chiar i-a făcut plăcere.

Totuşi, nimic din făptura sa nu exprima iuţeala, rapiditatea, urgenţa, acceleraţia. Dimpotrivă. Mişcările, mimica feţei, privirile îi erau încete, într-un inexplicabil ralantiu.

Abia în ultimul an petrecut la liceul militar „D. A. Sturdza", cînd ajunsesem în clasa a V-a, aveam să cunosc şi-o altă faţetă a nefericitului Milică Moment. Într-o vacanţă, de fapt, un concediu de boală, cu care prilej fusesem trimis acasă, la reconfortare, după oreionul ce se abătuse asupra clasei noastre, m-am pomenit într-o noapte, la noi acasă, la Piteşti, cu căpitanul meu. Habar n-avusesem, pînă atunci, că se-mprietenise la toartă cu taică-meu, şi că, din cînd în cînd, mai tră-

geau cîte-un chefuleț împreună. Păstraseră însă secretul amiciției lor nu numai față de mine, care, oricum, nu contam, dar și de maică-mea se feriseră. Motivele ? Necunoscute !

De-aici i s-a tras și lui tata Eftimie necazul cu Onglița. Deoarece, cu mult după miezul-nopții, cînd căpitanul Mihăescu ne bătuse la fereastră și ceruse găzduire, nu era singur. Venise însoțit de-o doamnă.

Întrucît maică-mea ar fi trebuit să fie la Calafat, în vizită la nea Giuică, dar nu mai plecase din nu știu ce pricină, apariția perechii picase cum nu se poate mai prost.

De voie de nevoie, ca să salveze aparențele, babacu o informase pe Onglița că Milică Moment era comandantul și dirigintele meu, și că venise să constate dacă m-am refăcut.

— Ce tot spui acolo, Eftimie ! — s-a mirat maică-mea. Dar individa aia, cu voaletă neagră, ca o pațachină, e și ea ofițer la liceul militar, unde-nvață fi-tău ?...

— Taci, tu, nu vorbi prostii ! — a liniștit-o bătrînul. E nevastă-sa !

— Ei, nu mai spune ! După ce că n-are nici verighetă, de ce-i tot pupa mîna crăcănatul ? Unde-ai mai pomenit bărbat care să-i sărute mîinile neveste-sii, în loc s-o pupe-n bot ?... Tu, de ce nu faci la fel ?

— Asta-i bună ! — s-a fîstîcit tata. Așa deodată, cînd abia am cunoscut-o ?...

— Păi da, dacă eram la Giuică, aveai tot timpul s-o cunoști !... Mă Eftimie, mie de ce nu-mi pupi mîinile, că la noi mă gîndeam adineauri ? Lasă, că mai discutăm amîndoi ! Deocamdată, merit să-mi pupi și picioarele, că nu-i dau afară din casă... Dar mîine dimineață, cînd am să mă scol, să nu-i mai văd aici ! Ai înțeles ?...

Bietul taică-meu, după ce Onglița a plecat să se culce, a fost nevoit să-l prelucreze pe Milică, chemîndu-l la un pahar de vorbă. În bucătărie. Și i-am auzit discutînd, din odăița mea, de unde ascultasem și conversația de mai sus, uluit de sosirea căpitanului.

— Măi Milică, — îl chestiona babacu, nu mi-ai suflat o vorbă, cînd mi-ai telefonat, că vii cu fufa după tine ! Cine-i putorica ?...

— Moment, că-ți spun tot ! — scîncea nefericit căpitanul, numai în izmene și cămașă. Este o telefonistă, de la noi, din

Drăgăşani, şi se ţine scai de capul meu, s-o iau de nevastă... Nu ştiu cum să scap de ea ! Ce mă fac ?... Cînd a auzit că plec la Piteşti, a fugit după mine la gară şi s-a suit şi ea în tren, să afle cu cine-o să mă văd... Ce-mi trebuie mie căsătorie, aşa, la moment ?... Mîine plec la Bucureşti, să-l consult şi pe Gib, frate-miu, să-l aud ce zice. A scris atîtea romane cu femei, încît trebuie să se priceapă la chestii dintr-ăstea. Eu, la viaţa mea, n-am avut de-a face decît cu dactilografe, secretare şi telefoniste !... Amărît şi fără de noroc am fost, de cînd mă ştiu, şi nici de-acum încolo n-o să fie altfel...

Imediat ce m-am înapoiat la Craiova, l-am rugat pe căpitanul Milică să-mi împrumute şi mie cărţile lui Gib Mihăescu. Încîntat de interesul pe care-l manifestam pentru opera fratelui său, a doua zi chiar mi-a adus „Braţul Andromedei", „Rusoaica" şi „Donna Alba". Întrucît îl auzisem spunînd că Gib scrie romane cu femei, m-am apucat să le citesc nerăbdător. Nu erau pentru vîrsta mea. Însă le-am mîncat, nu altceva. Într-atît mi-au tulburat minţile, încît ajunsesem să-mi înlocuiesc colegii, la plantoanele de noapte, ca să pot reciti anumite capitole. Cînd mi-a completat teancul de cărţi, căpitanul mai furnizîndu-mi şi-alte volume ieşite de sub condeiul lui Gib Mihăescu, pare-mi-se „La Grandiflora" şi încă vreo cîteva tomuri de nuvele, am făcut pe dracu-n patru să fiu cît mai des „elev de serviciu"... la bucătărie. Începuse şi mie să-mi miroase a femeie !

Iar la liceul nostru militar, unicele exemplare ale sexului respectiv se găseau doar la bucătărie şi spălătorie. Bineînţeles, n-aveam nici o şansă. Eram un mucos mărunţel şi bondoc, iar ajutoarele bucătarului-şef erau numai muieri de tipul robust, mătăhălos, unele din ele chiar şi cu mustaţă, şi care se giugiuleau doar cu soldaţii de la curăţitul cartofilor şi-al zarzavaturilor.

Ce-i drept, nici pe mine nu mă ocoleau. Însă le plăceam nespus, pentru că apreciam arta lor culinară. Mă mîngîiau şi pe obraji, de mă treceau curenţi „alternativi" (cînd fierbinţi, cînd reci), şi-mi făceau un locşor la masa lor, servindu-mă cu chifteluţe calde, cîrnăciori fripţi pe plită şi alte preparate de-ale zilei. Numai că nu mă mîncau din ochi, văzînd cu cîtă poftă înfulecam. Deşi, fie vorba între noi, aş fi preferat invers. Să le pap eu pe ele !

Era acolo, la bucătărie, un soldat cu care legasem mare prietenie. Un ardelean ţeapăn şi vînjos, care, terminîndu-şi perioada de instrucţie, fusese repartizat la dispoziţia bucătarului-şef. De cîte ori mă vedea „elev de serviciu“, se-alătura numaidecît taburetului pe care şedeam, aşezîndu-se pe ciuci, şi pornea să-mi povestească. Fel de fel şi vrute şi nevrute. În timp ce ciuguleam din tigăiţa oferită de Frusina, ajutoarea cu care ostaşul în termen Gorun Avesalom se-avea bine, omul meu îşi declanşa recitalul, cu ţigara pe buze.

— Dom elev, dac-ai fi la noi în sat, la Sohodolul Şimleului, te-am alege musai primar ! Că tare eşti grăsuţ şi frumos, ca un bivol tînăr... Ce să-i faci, n-avem norocu ăsta ! Cînd Dumnezeu drăguţu, slăvit fie-i numele, s-a apucat să-mpartă sorţii, ai noştri or întîrziat. Şi nu mai rămăseseră decît frumuseţea şi prostia. Şi ne-a rugat Atotputernicu s-alegem. Acum, au stat şi-ăia de s-au cugetat, primarele şi cu fişcalu, şi i-au zis : „Doamne, nu ne trebe frumuseţea, că-i trecătoare !“... Şi-am brodit-o. Că prostia rămîne... De-aia ne-a ieşit vorbă, cum c-am fi bătuţi în cap, noi ardelenii. Dar nu-i aşa ! Ba dimpotrivă. Gîndim mai încet, e drept, dar cu tîlc...

Aveam să-mi dau seama cîtă dreptate are Avesalom, chiar în clipele următoare, cînd a dat peste noi căpitanul Dugăeşescu, în ziua aceea „ofiţer de serviciu“ pe tot liceul. Văzîndu-l pe Gorun cu ţigara în gură, a strigat la el fioros :

— Soldat, nu ştii că n-ai voie să fumezi aici ?...

— Da, să trăiţi, domnule căpitan, ştiu, dar eu nu trag în piept !

Ofiţerul a chibzuit rapid, apoi, considerîndu-se lămurit, i-a comunicat ostaşului :

— Bun ! Aşa mai merge...

Atent la schimbul lor de idei, mi-am zis că nici cu regăţenii nu stăm rău. Le bubuia şi lor mintea, nu se lăsau mai prejos.

În afară de setea de carte, datorită unei iniţiative a colonelului Urziceanu aveam să-mi satisfac şi alte înclinaţii artistice. Profesorul nostru de muzică, Ionel Geantă, cel care avea să devină violonistul renumit, de mai tîrziu, îi propusese comandantului înfiinţarea unei orchestre a liceului. Iar colonelul, după ce ascultase, la vreo două luni de la începerea repetiţiilor,

valsul „Valurile Dunării", în interpretarea noastră catastrofală, dispusese transformarea orchestrei în fanfară. Om de gust, își dăduse seama că, pentru niște viitori militari de comandă, numai marșurile aveau șansa să sune ca lumea.

Ionel Geantă, dezamăgit, a părăsit liceul, plecînd să-și dea vreo cîteva doctorate. Pe care le-a și susținut, cu brio. În afara directorului general al liceelor militare, generalul Ioan Dumitrescu, zis și „Chibrit", care poseda patru sau cinci licențe și doctorate, numai Ionel Geantă avea să-i depășească performanța. Pînă la urmă, din cele aflate de la colegi, cu prilejul întîlnirii promoției, ajunsese profesor universitar. Merita. Era un bărbat adevărat, de excepție. Care ne cucerise din prima clipă cînd ne predase.

Majurul adus să pună bazele fanfarei, un tip caraghios și realmente înzestrat, convingîndu-se de urechea mea muzicală, m-a promovat imediat în formația liceului, propunîndu-mi trombonul mare. Apoi, cînd uriașul instrument mă cocoșase de tot, de-ajunsesem să beau și trei litri de apă, ca să-mi umezesc gura uscată de-atîta suflat, și-l dezafectasem gripîndu-i clapele cu sacîz, moș Cîțu m-a trecut la tobă.

— Domnule elev, dacă te prind că-mi strici și toba, fac raport la general !... — m-a amenințat disperat majurul.

— Am înțeles, să trăiți, dom' majur !...

Și nu i-am stricat-o. Ci-am căutat s-o întrețin cît mai bine. Ungîndu-i pielea de rezonanță cu ulei de gătit. Toba n-a mai sunat corespunzător. Emitea un bubuit atît de înfundat, de-ai fi zis că-i un buhai ce trage să moară.

Pînă să mă raporteze majurul Cîțu, am ieșit singur la raport. Adresîndu-mă comandantului nostru de pluton, locotenentul Mitică Popescu :

— Domnule locotenent, dumneavoastră, care mă cunoașteți atît de bine, care-mi cumpărați și cărți din oraș, în timpul liber, trebuie să mă-nțelegeți... Dorința mea cea mai fierbinte-i să citesc, nu să bat toba ! Vă rog, din suflet, scăpați-mă de fanfara militară...

Dumitru Popescu, tînăr ofițer de viitor, dar și om de înaltă carte, m-a înțeles numaidecît. Totuși, ca pedeapsă disciplinară, m-a trecut la biblioteca liceului, să ajut la înregistrarea cărților. Mă nenorocise, ce să spun ! Atunci am trăit cele mai frumoase zile din viața mea. În fiece după-amiază, cînd îmi terminam

orele de meditaţie, mă duceam la bibliotecă. Ajutam, şi eu, pe ici pe colo, dar mai mult citeam. Chiar şi noaptea, după ce se dădea stingerea.

Şi nu numai cărţile aflate la îndemînă, ci, mai ales, pe cele obţinute din oraş. Fie prin intermediul lui Dumitru Popescu, zis şi „Miticuţă", fie cumpărate de mine. Căci căpătasem obiceiul să vizitez, cu orice ocazie, cînd mai eram şi eu învoit, anticăriile de pe Madona Dudu.

Iar achiziţiile mele nu puteau fi citite oriunde. Ci la fereală. Ori în penumbra bibliotecii, ori internîndu-mă la infirmerie. C-aveam şi noi infirmeria noastră, a liceului. Deservită de majurul Tuţă. Sanitarul, cel care ne dădea cu petrol la sosirile din vacanţă, cînd constata că manifestăm simptome de febră, ne vîra urgent la pat. Îi era o spaimă nebună, să nu se pomenească la liceul nostru cu cine ştie ce epidemie.

— Elev, spune drept, unde te doare ? — întreba majurul sanitar Tuţă.

— La burtă, domnule plutonier major, să trăiţi !

— Mai pune-ţi o dată termometrul ! — mă ruga el, îngrijorat.

După cinci minute i-l arătam.

— 38,5 ! E mult... Ferească Dumnezeu de vreo tifoidă !...

Săracul Tuţă. De unde să ştie că-mi injectasem o fiolă de vaccin antitifoparatific, cu ajutorul caporalului de la infirmerie. Care, contra sumei de zece lei, putea să-ţi administreze orice.

Aveam mai multe sisteme de-a ne provoca febra. Mai întîi încercam cu creta. Dacă mîncam o cretă întreagă, puteam ajunge pînă la 37,5. Însă cu vaccinul, obţineam rezultate superioare. Cel mai sigur, dar şi nedureros, era ceaiul însă. Dimineaţa, cînd majurul Tuţă trecea să ne dea termometrele, pentru a le vîrî la subsuoară, aveam grijă, pe neobservate, să le ţinem cîteva secunde în ceaiul aflat pe noptiera fiecărui pat. Servit anume de caporalul cu pricina, la temperatura necesară.

O singură dată nu-mi reuşise figura. Cînd îi prezentasem termometrul lui Tuţă, acesta a îngălbenit brusc, şi m-a întrebat bîlbîindu-se :

— Dom' elev, ce simţi ?...

— Nu mai simt nimic, domnule plutonier majur, să trăiţi !

— Cred şi eu ! Ai 42 de grade... Vai de capul meu ! Asta-i meningită. Fug să chem salvarea de la spitalul militar !...

Nefericitul de caporal greşise ceaiul, înfierbîntîndu-l prea mult.

Cînd a sosit maşina salvării, şi mi s-a luat iarăşi temperatura, prezentam doar 35,5... Şi-am fost lăsat în grija lui Tuţă. Care, înnebunit, din oră în oră îmi măsura febra. Frecîndu-mi termometrul, de data aceasta reuşeam s-o stabilizez la 37,8. Suficient pentru a rămîne în continuare internat.

Căci şi internările astea îşi aveau rostul lor. Sau ca să nu mă prezint la teze, şi să le dau ulterior, de unul singur, cînd toată clasa colabora cu mine, prin fiţuicile transmise, sau ca să citesc ultima carte apărută în „colecţia celor 15 lei".

La infirmerie, aveam imensul avantaj de-a nu mi se controla lecturile. La o anumită dată, întrucît mă reîntorceam mereu „la vatră", ajunsesem să am noptiera burduşită cu cele mai neaşteptate volume de literatură şi paraliteratură.

În foarte bună vecinătate, coexistau şi „Întunecare". şi „Uşa cu şapte broaşte" (Edgar Wallace), „Ion", „Macul roşu", „Hîrdăul lui Satan", „Doctorul Fu-Manchu" (Sax Rohmer), „Lupul singuratic", Camil Petrescu şi Agatha Christie, Drumeş cu Dorothy Sayers, Sadoveanu alături de Conan Doyle, ba chiar şi Balzac, Dostoievski, Zola, împreună cu Arséne Lupin, Rocambole şi Bozambo.

Iar în următoarele zile, abia aşteptam să mi se facă rost de-o carte ce storsese lacrimi cu duiumul. Încă nu-i ştiam titlul, deoarece caporalul sanitar nu reţinuse de la nevastă-sa decît numele autorului, care suna cam ca cimitirul Belu.

Abia peste două decenii şi ceva, poate mai puţin, îmi era dat să-l cunosc pe autor. Personal.

„APĂRAREA ARE CUVÎNTUL"

CONCEDIU DE CREAȚIE

În lunga vară fierbinte a anului 1950, prin iulie, îl convinsesem pe Ioan Aszody, directorul de pe atunci al „Editurii de Stat", unde mă străduiam, în continuare, să pun baze serioase noii meserii de tehnoredactor, ca șef al acestui serviciu, creat în 1948, să-mi încheie un contract pentru un roman de aventuri pseudoștiințifice (arheologice) și enigmistic totodată, intitulat „Uragan la Toprak-Kala". Bun titlu. Bun și eu...

Numai că nu izbuteam, mai defel, să purced la scrierea cărții. Doamne, și ce documentație îmi întocmisem... Pe vremea aceea eram înnebunit după fascinanta activitate a arheologilor investigatori. Nu mai spun că-mi intrase în cap, bineînțeles fără nici un temei, nefiind în posesia unei pregătiri de specialitate, o idee fantasmagorică. Citisem o lucrare despre civilizația Horezmului, dispărută inexplicabil prin beznele istoriei, laolaltă cu vestita ei capitală, „cetatea de pămînt" (recte „Toprak-Kala). Hălăduind prin Dobrogea, avusesem brusc revelația. Horezmul nu pierise ci, în cadrul migrațiilor dinspre Asia, se transferase la noi, pe litoral, la adăpost de alte migrații, mult mai necruțătoare, năvălind de la nord-est.

— Jancsi-baci, — îi declarasem directorului, dacă-mi reușește pasiența, precis mă bagă la Academie, secția istorică !... Am găsit „cetatea de pămînt" itinerantă a populației horezmice. De fapt, am dat peste mai multe, vreo cinci la număr, pe Valea Cara-su. Și nu uita, dragă Jancsi-baci, avem o sumedenie de localități cu numele de Horezu prin țară... Și-n Vîlcea, și-n Dolj, și-n Olt, ca să nu mai pomenesc de Horezu din Brașov, altul în Sălaj, și-un Hurezani în Gorj ! E clar, îți dai seama, cum s-au diseminat horezmienii în decursul veacurilor...

— Ascultă la mine și bagă mințile la cap ! — îmi mai reducea din avînt și energie Aszody. Dacă nu te astîmperi, la spital „Central“ bagă !... De cînd te-a fătat mămica arheolog ? Tu ești bolund, nu altceva. Ai încurcat cutiile (vroia, de fapt, să spună borcanele) și la editură, atunci cînd ai inventat tehnoredactarea, traducînd greșit din rusește cuvîntul redactare tehnică, și ai obligat direcția înființeze serviciu pentru tine... Ce mai vrei acum ?

— Să-mi scriu romanul, în pace și onor !

— Cine te oprește, mo ? — se mira Aszody.

— Matale, Jancsi-baci ! Nu-mi creezi condiții... Toată ziua sînt nevoit să trag la jug, ocupîndu-mă de cărțile altora. Cînd să-mi văd și eu de romanul meu ?...

Ioan Aszody era un om de fier. Conducea editura, părăsită recent de P.N., cu brio, împreună cu Șicu Lăzărescu, cîrmind abil ambarcațiunea instituției noastre prin tot soiul de maelstromuri. Vechi ilegalist, umblat prin mai multe țări europene, în anii antebelici, practicase o serie de meserii. De la reporter internațional, al unor publicații ardelenești de limbă maghiară, pînă la aceea de „sertisseur“, adică montor de pietre scumpe în atelierele de bijuterii. Vorbea excelent franceza, mult mai cursiv și fluent decît româna. Însă, în pofida faimei de dur, motiv pentru care în clandestinitate i se spunea „Granit“, manifesta multă înțelegere pentru tinerii cu idei și forță de muncă.

Cu timpul, mă apropiasem de dînsul. Încîntat de legenda care-l înconjura. Dar și de autenticele istorisiri cvasi-detectivistice pe care le debita în clipele sale mai bune, cînd avea poftă de vorbă și de-un păhărel de coniac. Totdeauna poseda în cabinet, ascunse de vederea inoportunilor, cutia cu seringa pentru injecții, fiolele cu insulină și-o sticlă de Martell. Diabetic cu stagiu, susținea că numai coniacul, și doar cel bătrîn și de înaltă calitate, care se păstrează în butoaie de stejar, cu cercuri care nu știu ce-i fierul, mai poate preîntîmpina ceva din ravagiile produse de acțiunea mișelească, subterană, a parșivei maladii. Fiind un excelent vasodilatant, afirma Aszody, nobilul distilat reducea sensibil din urmările catastrofice ale microangiopatiilor instalate de diabet.

Bietul Iancsi-baci ! S-a petrecut din viață acum vreun deceniu și ceva. Din pricina unui accident vascular. De-atunci, sînt un dușman declarat al oricăror băuturi, inclusiv apa cloraminată. Prefer vinul. Natural, bineînțeles. Sănătos și fără trei

sau cinci stele, precum are (uneori) coniacul. Stelele-s mult mai frumoase, după cîteva pahare de vin, decît imprimate pe etichete de lux, sofisticate. Vorba ceea, cu gardu și leopardu. Care, parafrazînd, ar trebui să sune : „afară-i vopsit ambalaju, înăuntru e talaju !"

Îmblînzit și înduioșat de jălaniile mele, durul s-a înmuiat și mi-a propus, neașteptat de generos :

— Uite ce faci, Muș (așa mă alinta în momentele de intimitate colegială), îți iei un concediu de creație, cu plată sau fără, asta o să mai vedem noi, te urci în mașina editurii și pleci la Sinaia. Avem vila noastră, te instalezi acolo și dai drumul la carte... Ideea ta mi se pare interesantă și trăsnită, se vede că ai ceva la creier ! Și treci și pe la casierie, să ți se dea un avans în contul romanului... Am să telefonez la contabilitate, chiar eu...

— Jancsi-baci, — am exclamat eu în culmea fericirii, ține-te bine, că vin să te pup !

— Stai blînd și nu apropia la mine, că te plesnesc ! Știi că nu-mi plac borbații...

Avea dreptate. Uitasem de slăbiciunea sa pentru femei. Și încă una păcătoasă, de tip spiritual. Pur.

MAI SÎNTEȚI ÎN VIAȚĂ ?

Ajuns la Sinaia, cu bine, și încă transportat, cu arme și bagaje, de mașina editurii, mi-am descărcat catrafusele în fața vilei Editurii de Stat. Geamantane cu cărți, hîrtie, documentație, „Erika", fidela mea mașină de scris, boarfe și alimente dietetice, plasate într-o coșniță de nevastă-mea, care mă credea un serios partizan al regimurilor preconizate de endocrinologii de la „Parhon".

Numai că vila era a Uniunii compozitorilor. După cum m-a informat o splendidă reprezentantă felină a obștei respective. Din fugă. Deoarece se grăbea să plece la o baie de soare. Numai în șort și bikini.

Lejer demoralizat, am purces să bat din poartă în poartă. Pînă am dat de-o vilă a scriitorilor. În pragul căreia m-a întîmpinat Tătălici Bratoloveanu, autorul romanului „Oameni la pîndă“, editat de mine la „Europolis“. Pupături, îmbrățișări, ca între rodate tombatere. Nu era singur. Lîngă dînsul se afla și se foia nerăbdător un bătrîn, spelb și acoperit de scrumul vîrstei, nițel adus de spate, în ciuda staturii ce depășea normalul, și care-și sprijinea mîna pe umărul unei fetițe firave cu ochi luminoși și de-o culoare nedefinită.

Dîndu-și seama de impolitețea sa, Tătălici s-a grăbit să mi-l prezinte, invers decît s-ar fi cuvenit :

— Petre Bellu și nepoțica sa !...

Aici nu mai țin bine minte dacă a spus nepoțică sau fetiță. Mă rog, nu mai are importanță, după atîta amar de vreme. Imediat am receptat numele și, pe loc, mi-a și intrat în funcțiune unul din releele implantate în cortex. Și numaidecît mi-au apărut în fața ochilor copertele unor cărți din colecția celor „15 lei“ : „Apărarea are cuvîntul“ și „Cazul doamnei Predescu“. La data cînd se iviseră pe piață, cu mare tam-tam, Petre Bellu devenise, în doi timp și trei mișcări, o celebritate a zilei.

Nițel emoționat, i-am strîns călduros mîna, și i-am declarat cu infinită simpatie :

— Maestre, domnule Bellu, nici nu vă imaginați cît sînt de bucuros să vă cunosc ! Și încă în viață... Credeam că nu mai trăiți. De-atîția ani, o veșnicie, nu s-a mai pomenit numele dumneavoastră. Oarecum și normal, la venerabila dumneavoastră vîrstă !...

— Păi cîți ani îmi dai, scumpule ? — s-a arătat surprins popularul romancier.

— În nici un caz mai mult de șaptezeci, maximum șaptezeci și doi !

De fapt, îi mai scăzusem ceva, de la mine, din etatea pe care-o arăta manifest.

— Halal de măiculița mea, parastasu ei de viață, dacă mai mă țin încă atît de bine ! — a exclamat încîntat Petre Bellu. Bravo mie, domnule dragă ! Anul ăsta împlinesc cincizeci și patru de ani. E bine ?

În aceeași clipă, am simțit cum îmi paralizează coardele vocale. Și nu i-am putut, evident, răspunde nimic. Bratoloveanu

îngălbenise, eu mă-nroșisem, iar fetița aceea plăpîndă icnea înăbușit, gata să plîngă. O făcusem de oaie !

Petre Bellu, sesizînd ridicolul situației în care mă vîrîsem singur, cu propriile și sensibilele mele antene apreciative, m-a scos cu mîinile lui din găleată. Chicotind amar, m-a invitat cu glas blajin :

— Hai cu mine, domnul meu, să-ți arăt unde-i vila editurii matale. Deși îți par un matusalem, am să-ți ajut la căratul bagajelor. Unde le-ai lăsat ?...

— În fața vilei compozitorilor !

— Perfect ! Ăștia nu fură. Decît rareori. Și numai melodii auzite la radio, cînd îl potrivesc pe Londra, Paris sau Roma... Iar în ultimul timp, și pe Moscova !...

Condus de Petre Bellu, Tătălici Bratoloveanu și fetiță, am ajuns, în sfîrșit, la casa de odihnă a Editurii de Stat. O vilă impunătoare. Dar la vreo doi kilometri distanță de locul unde mă debarcase șoferul. Ce-o fi avut cu mine ?... Urlase invidia în el !

Trei geamantane le cărasem eu, cu chiu cu vai, mai ales cu vai, iar celelalte trei bunii mei tovarăși de drum. Mai dificultuos a fost cu urcatul. Fiindcă responsabila mă cazase la ultimul etaj. Unde se afla unica odaie prevăzută c-un singur pat. Cînd am izbutit, scăldat de toate sudorile iadului, să pătrund în cameră, mi-au scăpat geamantanele din mînă, picioarele mi s-au înmuiat și m-am lățit ca o plăcintă (cu carne) la podea. Noroc că m-a adunat de pe jos Petre Bellu. C-un singur braț. În care avea o putere de taur. Și nu s-ar fi zis...

Gîfîind intermitent și intensiv, m-am prăbușit apoi pe-un scaun, privind cu ochi dilatați, de exoftalmic, la Petre Bellu. Acesta îmi întindea, nu știu de unde-o fi găsit-o, o mînecă de haină.

— Iartă-mă, dragule, — porni romancierul să-mi explice, tare mai ești greu... Dacă ai fi avut și matale vreo șaizeci de chile, mai treacă-meargă, însă cred că bați la dublu. De-aia ți s-a desprins haina, cînd te-am ridicat cu duhul blîndeții. Iartă-mă, n-am vrut, dar ce să-i fac, am o mînă de fier, de fost tîmplar-dulgher... Lasă, c-am să-ți povestesc eu, în zilele pe care-o să le petreci aici, cum de-am ajuns să-mbătrînesc înainte

de vreme, ba mai procopsindu-mă şi cu-o oftică pe deasupra, muncind ca un cîine, din zori şi pînă-n noapte !...

Prima zi din concediul de creaţie am închinat-o problemelor organizatorice. Descărcîndu-mi geamantanele, aranjîndu-mi apoi lucrurile. După un timp, întrucît se apropia ora prînzului, am pornit în căutarea îngrijitoarei vilei. Să mă ajute la prepararea mesei. Îi lăsasem în păstrare alimentele cărate de-acasă, să le pună la beci. Nişte cartofi, vreo cinci chile, morcovi, două găini, tăiate, curăţate şi băgate niţel la cuptor, să nu se strice, precum şi-o grămadă de salate verzi, cît să hrăneşti un salon întreg de grăsuni puşi la slăbire. Aşa cum mi se ceruse şi mie de către endocrinologii de la clinica „Parhon“. De-aceea plecasem de la Bucureşti cu grădina după mine, decis să nu apelez la serviciile cantinei scriitorilor, de pe Furnica. Aveam, dealtfel, şi două obiective majore în faţă : să slăbesc minimum zece ocale, şi să-mi isprăvesc în maximum o lună prima redactare a romanului „Uragan la Toprak-Kala“.

La realizarea obiectivului nr. 1 m-a ajutat, eficient şi prompt, Juliska-neni, mai sus citata responsabilă a casei noastre de creaţie. Peste vreo oră şi jumătate m-a poftit la masă, în sufrageria de la parter. Să servim prînzul împreună. Împreună cu dînsa şi cu băiatul ei, instalator la vilele din preajmă.

N-am prea înţeles de ce se autoinvitaseră. Asta la început.

Juliska-neni, o excelentă gospodină, femeie masivă, butucănoasă şi trupeşă, gătise într-un timp record. Şi cele două găini, pe care le transformase în paprikaş cu găluşti (fantastic !), şi toţi cartofii aduşi de mine, prăjindu-i în untură, la ceaun, cu ceapă şi boia. Îngrozit de cele puse pe masă, întreaga mea subsistenţă pe-o lună, am întrebat-o neliniştit :

— Ce-ai făcut, Juliska-neni, vrei să mă nenoroceşti ?... Nu ţi-am spus că sînt la regim, şi că trebuie să mănînc foarte puţin ? De ce-ai gătit atîta ?...

— Fost-a musai, domne dragă !... Gainile strică, nu ţine, cartofele pùtem, aruncat jumate la porcu ! Dacă nu mîncam acuma, mîne murim... Chemat la masă şi pe Gyula, dăm ajutor... Pe urmele vèdem noi fàcem. Juliska vaca àvem, brînza dulce, lapte acru, fàcem şi pe dracu... Dacă nu slabeşte domnu zece kilogramuri, Juliska sparge capu de peretele !

Resemnat, mai ales că argumentele femeii păreau logice, am ras, alături de Gyula și Juliska-neni, întreg ceaunul cu crumple și tot paprikașul. O cratiță de șase. Litri, capacitate.

De-a doua zi însă, aveam să-ncep o viață nouă. Absolut lactată. Mă rog, asta mai rămînea de văzut.

TOT CA LA „LEUL ȘI CÎRNATUL"

Pe la șapte, după-amiază, mîncat bine, odihnit bine, urcam în forcing aleile de pe dîmbul unde se aflau vilele de creație. În căutarea lui Tătălici Bratoloveanu și-a lui Petre Bellu. Să le mulțumesc pentru tot ce făcuseră.

N-am dat de ei. Abia cînd am ajuns pe Furnica, lîngă cantina creatorilor, l-am zărit în sala de mese pe autorul „Oamenilor la pîndă". Și nu era singur. Cina. Împreună cu Lila, nevastă-sa, femeie răzbătătoare și vajnică, și cu Gigel, băiatul lor, elev în clasa a opta. Am renunțat să-i deranjez. Nici nu se făcea. Iar Petre Bellu, nicăieri.

Pe drumul de costișă, ce ducea la prima crîșmă din apropiere, am interceptat niște efluvii de mititei. Cu totul mobilizatoare. Și mi-am zis pe loc, amintindu-mi de poetul nostru : „Mai lung îmi pare drumul, acum la-ntors acasă !". Și-am mas la birtulețul atît de incitatoriu. Să-mi mai trag o clipă sufletul. Dar și trei mititei mici. Dietetici. Adică fără pîine. Carnea, lucru știut, nu îngrașă.

Poate nu m-aș fi lăsat ispitit în exces de-acele miroase dumnezeiești, dacă n-aș fi auzit un răcnet fioros, larmoaiant, de peste 110 decibeli :

— Te văd, te văd, aicea sînt, matale nu mă vezi ?...

L-am văzut imediat. Că textul prea suna a romanță. Era Petre Bellu. Așezat la o măsuță, lîngă artistul de culoare închisă care toca frenetic și cu abnegație la țambalul hodorogit și dezacordat.

— Maestre, — i-am zis eu încîntat (realmente), îmi pare tare bine că te-am găsit ! Pot să iau un loc lîngă matale ?

— Dar bineînţeles ! Tot aveam de gînd să-ţi fac o vizită la vila editurii, să mai stăm de vorbă... Dacă nu dădeai de mine, te găseam eu, cu siguranţă. Şi-aşa nu pot dormi...

Într-adevăr bucuros de neaşteptata întîlnire, mai ales într-un asemenea mediu, m-am răzgîndit în privinţa celor trei mici. Şi-am comandat şapte. Să fie. Conversaţia cu popularul scriitor putea să dureze.

Petre Bellu, sprijinit în ambele coate pe tăblia mesei, asculta pierdut finalul recitalului oferit de ţambalagiu. Acesta, extenuat, după ce-a rasolit o „ţigănească în călcîie“, cu care-şi încheia prima parte a concertului, a înşfăcat o farfurie adîncă din cele de ciorbă, a şters-o cu mîneca de resturile zemii, şi-a pornit spre noi. Zîmbind cleios şi năduşit, ni s-a adresat mieros :

— Pur la miuzic, silvuplé, că din asta halim, mînca-v-aş !

Bellu i-a zvîrlit o bancnotă în farfurie, felicitîndu-l :

— Mi-ai plăcut, mă balaoacheşule ! Parc-ai fi de pe la noi, din Bucureşti... Ia spune-mi, n-ai cîntat cumva, cîndva, la „Leul şi cîrnatul“ ?

— Da' cum să nu, coane Belleo ! De-acolo te ştiu şi eu pe matale. Te ţin minte de cînd dădeai la rîndea, chiar lîngă crîşmă, coane Belleo, şi mă tot întrebam dacă n-ai fi cumva neam cu ţintirimul... Că ofticos erai şi pe-atunci ! Şi să nu-mi mai spui balaoacheş, că mă supăr, coane Belleo ! Mă cheamă Gheorghe, zis şi Ţilimindriu, şi mi-s rom de la Ţigăneşti-Ilfov... Auzi ?

— Aud, că n-oi fi surd...

Scriitorul privi dulce la silueta instrumentistului ce se furişa printre mese cu farfuria în mînă, apoi se adresă chelnerului :

— Mai dă-mi un ţoi de prună, măi Floştomoc, să fie cinci cu ăsta !

— Şase, maestre, c-am fost şi eu corijănt la aritmetică, într-a doua primară...

— Fie şi şase, puiule, că n-o să-ţi tragă ţie Bellu în piept, nu-i el omu ăla !...

Părul cam vîlvoi al romancierului îi atîrna pe frunte, cîteva şuviţe ajungîndu-i pînă la ochi. Cenuşa vremii, presărată peste chip, îl făcea s-arate ca un exponat de la muzeul de

istorie, o mumie din cele aduse cu mari greutăţi din Egipetul faraonilor.

Bea măsurat, încet şi prelung, legumind tăria din ţoi. La un moment dat, după o lungă tăcere, în răstimpul căreia se gîndise la cine ştie ce, romancierul îmi spuse cu glas hîrîit :

— Asta-i viaţa, domnule dragă ! Printre oameni dintr-ăştia mi-am trăit-o... Ca de-alde Ţilimindriu şi Costel Floştomoc... Printre lăutari, chelneri, meseriaşi de-ai mei, muncitori cu braţul, ca şi mine, şi-am fost şi-n mişcare, la social-democraţi, şi încă din copilărie am ştiut ce-i amarul injustiţiei sociale. M-am născut în apropierea unei case cu fete de-nchiriat, dragule, nişte amărîte ce-şi vindeau stîrvul pentru un dumicat de pîine !...

În secunda aceea, mi-am zis c-ar fi timpul să-l întreb şi eu pe Bellu. Ceea ce mă frămînta mai demult. Nu de cînd îl cunoscusem, în dimineaţa de azi, ci de cînd îi citisem, cu ani în urmă, „Apărarea are cuvîntul".

— Domnule Bellu, chiar ai trăit experienţa descrisă în vestitul dumitale roman ?...

— Altminteri, cum l-aş fi scris, măi omule ? — mi-a declarat nedumerit maestrul, privindu-mă cu ochi mijiţi. Asta l-a determinat pe Panait Istrati să mă recomande editurii „Ignatz Hertz", de pe Calea Victoriei, peste drum de poşta mare... Faptul că se petrecea într-o casă de tîrfe !

Auzind numele lui Panait Istrati, am tresărit.

— Meştere dragă, nu te supăra, îl cunoşteai mai de mult pe Istrati ?

— Cum să nu, de vreme ce, atîta timp, peste un an, i-am fost om de încredere şi secretar particular !...

În noaptea aceea, prima mea noapte la Sinaia, n-am mai apucat să adorm. L-am ascultat povestind pe Petre Bellu. Pînă s-a crăpat de ziuă. Avea un dar nemaipomenit de-a evoca întîmplări şi oameni. Istorisea plăcut, nuanţat, molcom şi blajin, cînd relata despre oameni de bine, furios şi cu interjecţii agresive, cînd se referea la anumite păţanii întunecate din zbuciumata sa viaţă.

L-am condus la vila sa pe la opt. Dimineaţa. Abia atunci i se făcuse somn. Însă eu, după aceea, n-am mai reuşit să lipesc pleoapă de pleoapă. Mă urmăreau tărăşeniile relatate de romancier. Dar şi revoltele sale. Şi, mai ales, revolta miti-

teilor pe care-i ingurgitasem la birtul de lîngă Furnica, și care începuseră să-mi chinuiască mațele. De om pus la regim. Noroc c-am înghițit o lingură de bicarbonat, din borcanul pus de nevastă-mea în bagaje, și pe care avusesem grijă să-l așez pe polița din baie.

Din păcate, nu și-a făcut efectul.

Pe la vremea prînzului, m-a trezit Juliska-neni, să mă poftească la masă. Trebăluia ceva prin camera de baie și tot boscorodea. Am întrebat-o, intrigat de întîrzierea ei acolo :

— Ce te supără, Juliska-neni ?

— Vreau curăț chiuveta, și nu găsesc borcan „vim“ !...

„Vim“-ul se afla pe noptiera mea. Și-am tăcut mîlc. Nici el nu făcea doi bani. Pe post de bicarbonat.

EDITOR POLIVALENT

Pe seară, iarăși m-am dus să-l ascult pe Țilimindriu, la birt. Petre Bellu era la locul său. Lîngă țoiul cu prună. Dar și pus pe povești. Cum m-a văzut, mi-a făcut semn să vin la el.

— Mănînci ceva ? — m-a întrebat romancierul înfometaților.

— Nu știu ce să fac... De obicei, n-am voie să mănînc seara. Însă, nici la prînz nu s-ar putea spune că m-am săturat... Mi-a dat Juliska-neni, îngrijitoarea vilei, numai brînză de „veci“ ! În chipul ăsta nu se poate trăi, și nici a vițel nu arăt, să mă hrănesc numai cu lapte și subprodusele sale...

A zîmbit pe sub mustață, deși n-o avea, și m-a încurajat:

— Vezi-ți de treabă, omule, și nu te lua după doctorii ăștia! Care vițel, că ești cît un bou, pardon, taure !...

Astfel îmbărbătat, i-am comandat lui Floștomoc un mușchi de vacă pusă la regim de slăbire. Să nu se poată bîrfi c-am abandonat bovinele. Dar nici dieta.

Petre Bellu, privindu-mă satisfăcut de fermitatea pe care-o manifestasem, a pornit să povestească :

— Panait Istrati era un om nemaipomenit... Nu se uita la bani. Mai ales cînd îi avea. Cînd i-am fost secretar, locuia la

hotel „Union“, unde-avea o cameră mare, cu două paturi, la etajul al cincilea... De multe ori, nu ieşea din casă o săptămînă întreagă. Ori era bolnav — oftică ! — ori se punea pe scris. Şi scria, fără oprire, zi şi noapte. Cînd şi-a adus nevastă nouă, pare-mi-se de la Brăila, o fetişcană de vreo şaisprezece ani, n-a mai părăsit odaia aproape o lună. Şi nici ea. Eu mă ocupam de toate, de cumpărături, de presă, de relaţiile cu Hertz, editorul lui şi-al meu... Şi ăsta era o figură ieşită din comun. Dotată însă cu geniul negoţului de carte... Tipărea, deodată, cîte patru sau cinci romane în fascicule zilnice. Cînd apărea unul nou, prima fasciculă o trăgea într-un tiraj uriaş, de vreo sută de mii de exemplare, şi-o distribuia gratis. Vulpoiul, avea grijă ca ultimele rînduri să-l lase pe cititor cu sufletul la gură. Dacă vroia să afle continuarea, neapărat trebuia să cumpere, a doua zi, fascicula următoare. Hertz a pus astfel pe piaţă mai multe din romanele lui Karl May, „Tarzan“-ul lui Edgar Rice Borroughs, „Vulturul morţii“ şi altele. Tot el edita şi celebra colecţie a celor „15 lei“, în care au apărut Dreiser, Edgar Wallace, Baroneasa d'Orczy, cu „Macul roşu“, şi-n care m-a editat şi pe mine, cu „Apărarea are cuvîntul“... Panait Istrati mi-a scris prefaţa, iar Hertz m-a tipărit, la prima ediţie, în 50.000 de exemplare...

— Formidabil ! — am exclamat eu neîncrezător, oprindu-mă din masticaţie.

— ...păi stai, c-a urmat şi-o a doua, şi-apoi „Cazul doamnei Predescu“... Ai mai pomenit, oare, un tîmplar socialist, care s-ajungă scriitor, şi încă tipărit de cel mai mare editor burghez ? Uite, aşa s-au petrecut lucrurile. Bineînţeles, avînd şi reviste, editate tot de el, mi-a organizat şi-o campanie publicitară fantastică. În ziua cînd mi-a avansat primii bani, a mîzgălit ceva pe-o bucăţică de hîrtie, şi m-a expediat la casierie, unde-am şi încasat 30.000 de lei. Ca o culme, Hertz folosea la editură numai trei sau patru redactori. Care, pe vremea aceea, se chemau funcţionari. Nici azi nu-i pot uita pe Lia Hîrsu, Şt. Freamăt şi Jenică Vulpescu. Oameni amărîţi, lucrînd de dimineaţă pînă seara, aplecaţi asupra manuscriselor, corectînd singuri şpaltele, fără corectori, comandînd ilustraţii. La fiece fasciculă, Hertz îi dădea ilustratorului 500 de lei. Bani mari, peatunci. Însă desenatorul casei era un transfug rus, alb, unul Sirin... Formidabil, şi-ăsta. Capabil să facă şi douăzeci de ilustraţii pe zi. Le lucra pe colţul mesei, cu-o sticlă de vodcă „Smirnov“ lîngă el, ascultîndu-l pe Freamăt, care-i povestea scena

ce se cerea zugrăvită. N-avea timp să citească textul. Artist desăvîrșit. În stare să-ți facă portretul văzîndu-te din spate. Hertz îl plătea domnește, tot așa cum proceda și cu Istrati. De-atunci însă am rămas pe drumuri. Pînă-n ziua de azi, nu mi-a mai apărut nici o carte. Poate acum, dacă voi avea noroc, îmi va tipări editura „C.G.M.“, a sindicatelor, marele meu roman despre viața docherilor din portul Constanței...

— Îl ai gata, meștere ? — l-am întrebat mort de curiozitate.

— De patru ani... Deocamdată se află dat la cules, iar paginile, la corectura a doua, i-au fost încredințate spre verificare lui N., un știbuleț de la Ministerul culturii... Ehe, nu-i ca la Hertz ! Ăla se ocupa de vînzarea cărții, n-o mai lua la purecat. Și nici nu-l interesa !

Ne-am despărțit cu mult după miezul nopții. De data asta, mi-era un somn de adormeam pe mine. Deși mă sîcîiau laudele aduse de Petre Bellu lui Hertz, am dormit ca un buștean. Și-am avut grijă, înainte de-a mă culca, să-nghit și-o lingură de bicarbonat, iar nu „vim“.

A doua zi, renunțînd la serviciile lactate ale responsabilei, i-am mărturisit stînjenit :

— Dragă Juliska-neni, de azi încolo mănînc la cantina scriitorilor. Mă las de regim. Atîta timp cît o să dureze scrierea romanului la care lucrez ! Nu te supăra !...

— Nu-i bai, domne dragă ! Și-așa am băgat la dumneata peste un chil de brînza de vacă... Mult...

ULTIMUL ROMAN

La cantină, după desert, m-am pomenit cu Petre Bellu, invitîndu-mă să mă conducă la vilă.

— Și-am să-ți povestesc mai departe cum a fost cu Hertz!...

— Coane Bellule, iartă-mă, oi fi fost dumneata social-democrat, dar nici noi, ăștia de-acum, nu sîntem mai prejos de

editorii dumitale burgheji ! Ştii cum l-am lansat pe Tătălici Bratoloveanu, prietenul nostru ?... Că şi eu am fost editor, şi mai sînt încă...

— Ei, cum ? Aşa cum m-a lansat Hertz pe mine ? — s-a arătat interesat bătrînul.

— Mai dihai ! — am afirmat eu, hotărît să-i iau maul. Cînd a venit la mine cu „Oameni la pîndă", trimis de Ilka, şefa mea, care răspundea de îndrumarea editurii „Europolis" şi m-a văzut, la cei douăzeci de ani ai mei, că mă dau şi mare editor, mai c-a vrut să-şi ia cartea şi să plece aiurea... Dar nici eu nu m-am lăsat moale, ci l-am bătut la cap, cu ideile mele, şi încă în aşa hal, încît l-am convins să rămînă şi să-mi dea mînă liberă, să procedez cum voi crede de cuviinţă...

— Ei, nu mă înnebuni ! — a rînjit neîncrezător Bellu.

— Ba am să te înnebunesc, cînd ai s-auzi ! I-am dat cartea la cules, şi i-am expediat un fotograf acasă... L-a fotografiat în curtea locuinţei, cu nevastă-sa şi fără ea, cu Gigel şi fără, în pijama şi fără, la maşina de scris şi fără, mă rog, în fel şi chip, de parcă ar fi fost Greta Garbo... Şi, pînă să fie gata paginile pentru „bun de tipar", i-am şi imprimat un pliant de opt pagini, cu poze şi autobiografie. Care urma să fie introdus între paginile cărţii. Ţi-a făcut aşa ceva Hertz al dumitale, coane Bellule ?...

— Nu prea ! Şi nici nu-s fotogenic...

— Dar ce, Tătălici este vreun Charles Boyer sau Gary Cooper ? Dar asta n-a fost tot. Cînd am avut gata volumul, înainte de-a-l pune pe piaţă m-am dus la ziarul „Momentul", o fiţuică de scandal, care apărea dimineaţa, sau poate după-amiaza, asta nu ştiu precis, şi le-am plătit 60.000 de lei... Am cumpărat, astfel, un loc de lux, pe pagina întîia a ziarului. Unde, a doua zi, a apărut un titlul pe cinci coloane... Cu literă cît palma !

— În care anunţai apariţia romanului ? — a presupus Petre Bellu.

— Sigur că nu ! Anunţam alceva. Titlul suna astfel : „Scriitorul Liviu Bratoloveanu, dat în judecată de eroul romanului său «Oameni la pîndă», riscă să fie arestat !"... Ce zici, e tare ?

— Omule, eşti tare şi mare ! Chiar mai mare decît Hertz...

— Cred şi eu ! Dar şi mult mai greu...

Petre Bellu m-a abandonat în fața vilei. Părînd total năucit. Pășind șui, umblînd cocîrjat și tîrșiindu-și picioarele, se îndrepta spre crîșma lui preferată. Unde concerta „non-stop“ țambalagiul Țilimindriu, vechiul său cunoscut de la „Leul și cîrnatul“.

Apoi, în săptămîna care-a urmat, în vreme ce depuneam eforturi inumane să demarez cu romanul „Uragan la Toprak-Kala“, uragan ce nu vroia deloc să se dezlănțuie, Bellu m-a vizitat frecvent, uneori și de două ori pe zi. Iar serile le petreceam împreună, la crîșmă, pînă noaptea tîrziu, în discuții interminabile.

De fapt, nu erau chiar discuții. Mai curînd aș spune un monolog, rar întrerupt de intervențiile mele, al popularului romancier. Care-și depăna aceeași poveste. A vieții sale de muncitor socialist, proprietar de atelier de tîmplărie, care simțise la un moment dat nevoia să spună ceva, și numai datorită întîlnirii sale cu Panait Istrati avusese posibilitatea s-o facă.

Cu timpul, mi-am dat seama că Petre Bellu repeta la nesfîrșit aceleași elemente autobiografice. Prezentîndu-le însă, de fiecare dată, cu adăugiri și revizuiri insesizabile. Pînă ce, deodată, am realizat că romancierul era într-adevăr un scriitor dăruit. Cu harul plăsmuirii. Versiunea inițială a poveștii sale nu mai semăna deloc cu ceea ce relata la ultimele noastre întrevederi. Cu atît mai mult cu cît, spre nedumerirea mea, totul era învăluit într-o deliberată imprecizie. În orice caz, ceva îl frămînta.

Odată mi-a spus :

— Dacă Panait Istrati a fost considerat un Maxim Gorki balcanic, de ce n-aș fi și eu un Istrati al mahalalelor bucureștene ?... Al viermilor din Grant, Gropile lu Oatu, Cuțarida sau Popa Nan... Și ce-i deranjează pe unii c-am fost patron de atelier ? Cu ce-am greșit ? Se vede însă că n-am suferit îndeajuns, asta e !...

O săptămînă întreagă, nu l-am mai văzut prin Sinaia. Tătălici m-a informat, după un timp, că romancierul fusese chemat la editura din București. Telegrafic.

Cînd s-a înapoiat din capitală, mi s-a părut dezamăgit și pierdut. Și asta, în ciuda faptului că se întorsese cu romanul său cel nou. Gata tipărit. Un volum impresionant, de-un for-

mat rar uzitat, de-aproape opt sute de pagini. Mi l-a arătat, extrăgîndu-l dintr-o servietă prăpădită și decolorată.

— Ultimul meu roman... Altul nu mai sînt în stare să scriu ! Nu-i așa că arată frumos ?...

Impresionat, l-am îmbrățișat pe bătrîn și i-am sărutat mîna. Nu știu ce mă apucase. Bellu, la fel de mișcat, mi-a mulțumit încurcat, și n-am priceput de ce, după care mi-a spus :

— Eh, omule, omule, dacă te-aș fi avut pe matale ca editor, alta ar fi fost mișculația !...

Abia spre seară, cînd l-am întîlnit pe Bratoloveanu, aveam să aflu ce vroise să-mi transmită Bellu.

— Ai văzut cartea bătrînului ? E fantastică ! Dar i-a fost oprită... N., de la Ministerul culturii, n-a avut curajul să-i dea drumul, de unul singur, și-a înaintat-o spre avizare lui M., șeful său direct... Iar ăsta, pînă una alta, a dispus să se mai aștepte cu difuzarea romanului. N-are timp să-l citească...

N-a avut nici mai tîrziu.

Atîta îl cunoscusem pe Petre Bellu. O lună. Dintr-o vară fierbinte. De fapt, nici n-aș putea afirma că l-am cunoscut. Fusese doar o întîlnire întîmplătoare. Însă tulburătoare.

Chiar stau acum și mă întreb, oare să nu mai existe nici măcar un singur exemplar din masivul roman al bătrînului ? Ar merita căutat și găsit. Barem pentru a i se îngădui lui Petre Bellu să ia cuvîntul. În apărarea sa. Fie și acum. Căci și lui i se cuvine un loc, de veci, cît de mititel, în istoria literaturii.

Dacă-i să stăm strîmb și să judecăm drept, tot acolo ar merita să fie cazat, într-un ungher măcar, și Mihai Tican Rumano. Unul dintre cei dintîi scriitori de-ai noștri, mare călător. Dacă nu-i citeam cărțile despre continentul negru, nu mă aventuram într-acolo.

FUGA ÎN ABISINIA

PREPARATIVE

Cînd mă întorsesem din vacanța de Crăciun, reîmprospătat cu lecturi senzaționale și plin de forțe diabolice, simțeam că nu mă mai rabdă picioarele. Mă zgîrma un dor de ducă, nemaipomenit !

Mai multe elemente contribuiseră la noua mea stare (să-i zicem) psihică. O carte despre Abisinia, pasionantă, a lui Mihai Tican Rumano, un concetățean de-al nostru, fiind cîmpulungean de baștină, precum și romanul în fascicule (săptămînale) „Cei trei cercetași". Ambele mă-nnebuniseră de-a binelea, umplîndu-mi capul cu cele mai halucinante visuri. Nu mă mai interesa s-ajung căpitan de submarin „Dox", nici pilot de vînătoare. La ora actuală, nu-mi doream altceva decît să fiu explorator. Și, neapărat, în Africa. Întocmai ca Stanley și Livingstone. Cărora le citisem și lor cărțile.

Iar elementul final, cel ce-a pus capac la toate, era războiul din Abisinia. Senzația de primă pagină a majorității ziarelor.

Din fericire, nu eram singur în situația de mai sus. Căci prietenul meu de nădejde, de năzbîtii și năzdrăvănii, Tommy Palliu, coleg de clasă și tovarăș de lecturi, se-ntorsese și el cu mintea tulburată de ultimele evenimente. Citise „Cei trei certași", îi savurase pe Livingstone și Stanley, îl știa și pe Tican Rumano. Deci, era tocmai copt. Pentru expediția fantastică ce-mi trăsnise prin cap s-o întreprind. Dacă mergea cu mine, aveam alături un atlet mai dihai decît Pongo, negrul lui George Farow, băiatul căpitanului de pe submarinrul „Dox".

Într-o noapte, fiind amîndoi de planton, bineînțeles că pedepsiți disciplinar, i-am dezvăluit gîndurile ce nu-mi mai dădeau pace :

— Măi Tommy, ce zici de chestia asta cu Abisinia ? Îți dai

seama că ce se petrece acolo e parcă anume pentru noi ?... Din ziare, nu se poate pricepe mai nimic, totu-i înconjurat de mister ! Unii țin cu italienii, alții cu Negusul... Noi, eu și cu tine, care știm mai totul despre africani, din ce-am citit pînă acum în „Cei trei cercetași", noi de-a cui parte sîntem ? Nu-mi spune, că-ți spun eu. De-a nici unuia ! Pînă s-ajungem acolo, să vedem cu ochii noștri ce se-ntîmplă, nu ne dăm cu nimeni. Este ?

Cu ochii căscați, Palliu mă asculta hăbăucit.

— Păi, cum s-ajungem acolo ? — m-a întrebat după un timp, începînd să vadă despre ce era vorba.

— Uite ce-i, măi Palliule, eu m-am săturat de militărie ! Zilele următoare, intrăm în teze... Decît să mă internez din nou la majurul Tuță și să-nghit iarăși crete întregi, mai bine fug. Fug în Abisinia... Am planul meu ! Mergem cu trenul, pînă la Dunăre, acolo luăm o barcă, ne lăsăm pe apele gîrlei și-ajungem la Constanța...

— Dar Dunărea nu se varsă-n mare la Constanța ! — m-a avertizat năuc Tommy. Cred că mai în sus, pe undeva, pe la Brăila...

— Nu contează ! Am hărți, le studiem, și-aflăm noi pe unde s-o luăm, ca să dăm în port... În port, nu mai avem probleme ! Ne strecurăm pe-un vapor, și-o-ntindem către Abisinia...

De emoție, Palliu îngălbenise.

— Și mă iei și pe mine ? — s-a interesat neîncrezător.

— Dar bineînțeles ! Dacă vrei să trăiești marea aventură... Ca Stanley ! Sau ca doctorul Livingstone... Dacă nu, rămîi aici, că eu tot fug !

— Atunci, măi Hapleo, fugim împreună ! Păcat că nu mai avem încă un băiat serios, să fim trei, ca și „cei trei cercetași"...

— Nu-i nimic ! Merge și-așa... O să fim doi cercetași !

— N-am nimic împotrivă, numai un lucru nu pricep, ce-o să facem acolo, în Abisinia ?

— Vedem la fața locului... În funcție de situație. Ori acționăm pe cont propriu, ori ne-nrolăm în legiunea străină ! Că trebuie să aibă și ei așa ceva, nu numai franțujii... Fie italienii, fie Negusul ! Totul depinde de partea cui e dreptatea...

De fapt, chestia cu dreptatea, nefiind încă lămurită, nici pe plan mondial, rămînea mai la urmă. Cînd vom fi pe teritoriul Abisiniei. Pînă atunci, ne stăteau în față o sumedenie de probleme organizatorice.

Şi-n următoarele două zile, timpul grăbindu-ne, că se apropiau tezele, ne-am ocupat de procurarea unui atlas, a unei busole, sustrasă din laborator, a unui săculeţ cu merinde, în lipsa, deocamdată, a unui geamantan pe care speram însă să-l cumpărăm de ocazie, de la vreun coleg amator să facă rost de parale. Numai că nici noi nu stăteam prea bine cu marafeţii. Şiasta era una din cele mai arzătoare chestiuni.

Cu merindele pentru drum, m-am descurcat destul de lesne. Aranjîndu-mă să fiu „elev de serviciu" pe bucătărie. Cu care prilej mi-am vîrît sub tunică un parizer întreg, două pîini intermediare şi vreo cinci cîrnaţi. Mai mult, n-aveam nevoie. Urma să pescuim din Dunăre proteinele necesare. În cazul cînd călătoria pe apele fluviului avea să dureze mai mult de două săptămîni, cît calculasem eu. Iar pe vapor, acolo, fiind pe mare, tot din peşte ne vom hrăni. Clar, ca bună ziua...

Mai existase un caz celebru, în analele liceelor militare, cînd un elev fugise în lume. „Cazul Papariza". Din păcate, nu cunoşteam amănunte în privinţa finalizării temerarei sale acţiuni. Aceasta intrase în legendă, fără a se comunica rezultatele cercetărilor întreprinse de autorităţile noastre tutelare. Unii vorbeau c-ar fi ajuns pe Amazoane, unde s-ar fi refugiat într-un trib necunoscut, care-l proclamase şef pe viaţă, alţii spuneau c-ar fi ascuns pe-o insulă din Pacific. Pentru noi, principalul era că nu murise de foame. Deci, se putea trăi şi aprovizionîndu-te din mers. Exact, cum intenţionam să procedăm şi noi.

Dealtfel, pentru unele detalii, decisesem împreună cu Toma să procedăm la inspiraţie. În ultimul moment. În noaptea de pomină, cînd aveam să sărim gardul liceului militar. Într-o sîmbătă, spre duminică !

CIFRA FATIDICĂ

De felul meu, sînt total antimistic. Dacă, pe cînd eram copil, mă mai duceam pe la biserică, mai mult atras de colaci şi tava cu colivă, din clipa în care mă procopsisem cu o notă de

„unu“, la materia religie, am refuzat orice contact cu popii și lăcașurile sfinte. Căci părintele Zaharescu, profesorul ce mă notase astfel, atît de infam și nedrept, întrucît îi recitasem „Crezul“ într-o versiune oarecum proprie, mult literaturizată, nu era om. Adică un om care să inspire credință. Cînd mă auzise spunînd : „Și l-au spînzurat pre dînsul în zilele lui Pilaf din Pontu...“, urlase ca scos din minți :

— Să ieși afară din clasă, antihristule ! Dacă la vîrsta nevinovăției ești în stare să proferezi atari mîrșăvii, ce-o să iasă din tine, cînd ai să fii ditamai hăndrălăul ? Un Belzebuth ?... Te las repetent, satană ce-mi ești ! Ai un unu, cît tine de mare... Piei din fața mea !

Am ieșit din clasă lejer speriat. Și-am ajuns și mare, și nici Belzebuth n-a pătruns în sufletul meu. Iar cu Satana și Dumnezeu, n-am prea avut nici un fel de relații. Decît rareori. Cînd mai înjuram, citîndu-le numele.

Totuși, cred în cifrele fatidice. În definitiv, e-o chestie de matematici superioare, ceva în legătură cu calculul probabilităților, sau ceva asemănător, că nici cu „aritmetica“ n-am stat prea bine. Nici în școală, și nici ulterior.

Însă am constatat, pe pielea mea, că cifra 27 îmi priește. Pe 27 februarie am fugit în Abisinia, într-un 27 de august m-am luat cu nevastă-mea, bulgăroaica de Penke, la 27 noiembrie, hotelul „Evropeiskii“, din Leningrad, unde mă aflam, la etajul al III-lea, a luat foc, și-am scăpat nevătămat, pe data de 27 mi-au cam apărut toate cărțile, și tot într-un 27, parcă aprilie, am cîștigat o „Dacie 1300“, la CEC.

Și iacă, sosise și ziua fatidică. Mai exact, spus, noaptea. De sîmbătă, spre duminică. 27 februarie.

La nouă, fără un minut sau două, că nici ceasul ofițerului de serviciu nu era vreun „Omega-cronometru“, se dăduse stingerea. Pînă pe la zece, întreg dormitorul nostru, al elevilor dintr-a cincea, se foise și se vînzolise, negăsindu-și somnul. Unii șopocăiau între ei, alții se hîrjoneau, ba mai se și băteau cu pernele. Numai noi, eu și cu Palliu, ca niciodată, făceam pe adormiții, cuminți în somnul nostru prefăcut ca niște sfinți mucenici. Dar după ora de mai sus, totul s-a scufundat deodată într-o liniște terifiantă. Tulburată totuși, din cînd în

cînd, de pufăiturile, sforăielile şi alte zgomote intime ale domnilor elevi.

Atunci am considerat că sunase şi ceasul nostru. Am mai privit o dată cadranul „Doxei" rablagite pe care mi-o dăruise taică-meu. Acele arătau 11,47 ! Formidabil. Însemna că, fără voia mea, aţipisem niţel. Din fericire, nu era aşa. Ceasornicul stătuse. Şi, deşi l-am întors la repezeală, învîrtindu-i ţumburucul respectiv, n-a mers nici după aceea. Se defectase, sau, poate, îi rupsesem arcul, din grabă. Dar nu era cine ştie ce problemă, de vreme ce-aveam un nemaipomenit simţ al timpului şi-al orei exacte. Dealtfel, m-am autoverificat, împrumutînd „Junghans"-ul lui Guguţă Constantinescu, care-şi avea patul lîngă al meu, şi-şi ţinea ceasul sub pernă. Erau orele 11 şi ceva, fix ! Sosise timpul...

Cu ceasul lui Guguţă la mînă, pe care urma să i-l returnez la înapoierea noastră din Abisinia, cu mulţumiri, bineînţeles, că nu era el omul care să pună la ficaţi dispariţia unui amărît de ornic, i-am suflat tovarăşului de drum, aflat în culcuşul din dreapta mea :

— Tommy, haide, că-i dăm drumu !...

Probabil emoţionat şi el, nu-mi răspunde nimic. Dar nici nu dă semne că m-ar fi auzit. Mă apropii de Palliu, pîş-pîş, şi-mi dau seama că nici n-ar fi avut cum. Adormise, nenorocitul.

În schimb, îl aud vorbind pe Boştinaru :

— Unde, tăticule, unde mă duci ?...

Vorbea în somn, după cum îi stătea în obicei. Şi încă destul de tare, căci se găsea la vreo trei paturi distanţă de mine. Liniştit oarecum, deşi tresărisem niţel, îl zgîlţîi pe Palliu, spunîndu-i :

— Haide, bleago, scoală-te odată !...

Tommy se trezeşte, cască de-i trosnesc fălcile, şi mă întreabă privind la mine blajin, cu ochii lui de „Perlan-albastru" :

— Măi Hapleo, ce-ar fi să plecăm mîine după-masă, de-a dreptul din oraş, că tot avem învoire !... Mi-e un somn, de-mi vine s-adorm pe mine, zău aşa...

— Oi fi avînd tu învoire, eu însă nu ! Dă-i bătaie, şi nu mai zăbovi, c-avem încă atîtea de făcut... În curînd va fi miezul-nopţii !

Văzînd că judecam just și lucid, Tommy s-a îmbrăcat numaidecît, conform înțelegerii noastre. Mai întîi cu uniforma de toate zilele, pantalonii kaki, pe picior, cu moletiere, tunica respectivă, cu centură, și-abia apoi, peste cele de mai sus, uniforma de oraș, cu pantaloni bleumarin, lungi, vestonul cu revere, centura albă, cu cataramă nichelată, și beretă cu cocardă. Cînd a fost gata, m-a întrebat :

— Și-acum ce-i facem ?

— Ne-ncălțăm bocancii ! Nu vezi c-am uitat să-i luăm și sîntem numai în ciorapi ?... După aia, trecem la „aprovizionare" !...

Peste cîteva minute, cercetam mai toate dulapurile personale ale generalilor („in spe") din dormitor. În căutare pe parale. Precum și-a oricărui lucru ce ne-ar fi putut fi necesar în expediție.

Băieții dormeau în pace și onor, iar noi operam cu inimile îndurerate. Vor înțelege oare, și vor fi capabili să ne ierte vreodată ? Trecînd peste remușcările ce ne frămîntau, în numele măreței noastre cauze, într-un timp relativ scurt, reușisem s-adunăm 247 lei, două stilouri „Kaweco", pentru eventuale cadouri de oferit în Abisinia, trei bricege, ca să avem cu ce lupta în junglă, precum și valiza pe care refuzase să ne-o vîndă Țucă Al. Nu i-am fi luat-o, dacă n-am fi considerat că-i riscant să ne cărăm merindele într-un sac, ceea ce-ar fi dat naștere la bănuieli, și n-am fi știut-o goală de orice conținut.

Ajutat de Palliu, am transferat alimentele în valiză, împachetînd parizerul într-o cămașă, deoarece cam începuse să capete miros. Apoi, trăgîndu-l pe găligan lîngă mine, i-am spus:

— Tommy, fii atent, pe drumul nostru, fără de întoarcere, se poate întîmpla orice ! Pentru cazul cînd am rămîne temporar despărțiți, în junglă sau la Addis-Abeba, împărțim de pe acum banii și-o parte din obiecte... Ține, na-ți o sută de lei, două bricege, că ești mai voinic și priceput la lupte greco-romane, și-un stilou... Restul, și-alimentele, am să le car eu. E bine ?

— Știu eu ?... De fapt, tu ești șeful expediției ! Dar ce zici, n-ar trebui să le lăsăm băieților o scrisoare, să le spunem de ce

le-am împrumutat banii și unde ne ducem ?... Să rămînă cu gura căscată, cînd or afla că navigăm pe Dunăre spre Abisinia !

— Asta ne mai trebuie ! Te-ai tîmpit chiar de tot ? Păi, măi Tommy, dacă le dezvăluim traseul, pornesc toate regimentele pe urmele noastre. Totuși, am să le scriu un bilet. Și-n care am să spun c-am plecat în Brazilia... Pricepi figura ? Ca să ajungi în America, trebuie s-o iei către apus, exact pe dos decît direcția în care mergem noi... În felul ăsta îi auirim, și-or să ne caute la granița de vest ! Hai, că sînt deștept, zău așa...

Cu două uniforme pe noi, mișcîndu-ne anevoie și greoi, după cîteva minute ne furișam pe ușa dormitorului. Pe care avusesem grijă, încă din cursul după-amiezii, s-o ung la balamale cu niște unt luat de la bucătărie. Răzbind în coridorul luminat de-un bec chior, însă pustiu la ora aceea, am iscodit spre „ceas", unde trebuia să fie elevul planton. Spre norocul nostru, nu era. Dispăruse.

Profitînd de absența plantonului, ne-am strecurat în curte. Și, tot ținîndu-ne pe lîngă zidurile liceului, am ajuns, cu bine, lîngă clădirile unde erau baia și spălătoria. În spatele cărora se ridica împrejmuirea din cărămidă netencuită a întregului complex.

La poalele ei, am stat o clipă, să ne mai tragem sufletul. Noaptea era destul de călduță, deși ne găseam la sfîrșitul lui februarie. Nu mai țin minte dacă exista și vreo lună pe cer, însă numai lumină nu ne trebuia. Căci ajungea și-aceea furnizată de felinarele desfășurate de-a lungul zidirii înconjurătoare.

— Cum sărim gardul ? — s-a interesat Palliu.

Uite, la chestiunea asta nu mă gîndisem. Dar am găsit pe loc soluția, și i-am propus :

— Măi Tommy, tu te faci capră, eu mă sui în cîrca ta, apoi pe culmea zidului, și-așa mai departe... Haide, că pierdem trenu !

În realitate, nici nu știam la ce oră aveam tren spre Corabia, și nici dacă exista unul direct.

Palliu a procedat în consecință, nemaiîntrebîndu-mă ce înțelegeam prin „și-așa mai departe". Și de-ar fi făcut-o, ar fi fost degeaba. Că nu știam nici eu. S-a plecat pe ciuci, m-am cățărat în cîrca lui, iar de-acolo am încercat să ajung partea de sus a zidului împrejmuitor. Cînd am izbutit, după nenumărate

tentative nereuşite, m-am considerat fericit. Năduşisem ca un cal de curse.

De jos, Palliu mă privea uimit. Era clar că-l frămînta ceva. Peste o clipă s-a explicitat :

— Mă Hapleo, de ce ne-am pus pe noi două uniforme ?...

— Pentru orice eventualitate ! — l-am lămurit instantaneu, dar absolut neconvingător. Că nici eu habar n-aveam de ce.

— Şi eu, cum ajung sus ?

— Tras de mine ! — i-am rezolvat şi chestiunea asta.

În minutele următoare, cu chiu cu vai, am aflat şi eu ce vrusesem să-nţeleg prin acel „şi-aşa mai departe"... Căci era foarte departe de posibilităţile mele. Cînd l-am apucat de mîini pe Palliu, să-l trag spre mine, am constatat că-mi era imposibil. Atîrna tare greu. Şi nu mi-aş fi imaginat, cu statura lui filiformă, de lungan. Dar oasele contau, nu carnea macră. Bine c-am avut o idee de milioane, şi i-am comunicat :

— Zvîrle-mi valiza, şi-apoi porneşte să sari pe loc ! Am să te prind la momentul potrivit, cînd ai s-atingi înălţimea necesară, şi-am să te salt mult mai uşor...

Palliu s-a conformat. Valiza a căzut de cealaltă parte a zidului, pe caldarîmul străzii, bufnind înfundat, iar Tommy a-nceput să ţopăie. După vreo cîteva încercări, zece sau cincisprezece, m-a ajuns neaşteptat de rapid. Succesul era deplin. Deoarece, fără să-l mai apuc de mîini, Palliu se şi afla pe cuşma zidului. Iar eu, împins brutal de atletul bălan, mă aflam... în stradă. Pe jos. Unde căzusem de la vreo trei metri. Înălţimea împrejmuirii.

Năucit, gemînd şi cocîrjat, m-am ridicat să-l ajut pe Palliu la coborît. Făcîndu-mă capră. Cînd a aterizat pe spatele meu, mi s-a mai îndreptat spinarea. Dar am şi icnit din adîncul măruntaielor.

Vreun sfert de ceas nu m-am mai putut mişca. Abia într-un tîrziu, sprijinit de Tommy, am pornit-o spre gară. Cale de vreo trei kilometri. Pe jos. Că nu era să ne-necăm ca ţiganul la mal, luînd o trăsură, iar birjarul să ne denunţe.

Palliu purta valiza, mă purta şi pe mine, oarecum şi într-o oarecare măsură, iar eu păşeam crăcănat, durîndu-mă toate mădularele. Atunci i-am dezvăluit tovarăşului de expediţie :

— Vezi de ce-am îmbrăcat două uniforme ? Ca să mai anihilăm din eventualele lovituri... Nu uita că-n Abisinia se dau

lupte, şi s-ar putea să fim confundaţi, ori cu italienii, ori cu oameni de-ai Negusului. Şi-ntr-un caz, şi-n altul, precis ne vor lua la bătaie, înţelegi ?... Aşa că, bine-am făcut ! Totul trebuie gîndit... De-aia sînt şeful expediţiei, şi tu apărătorul meu...

Peste un ceas, ne găseam pe peronul gării din Craiova.

Era ora două. Din noapte. Sălile de aşteptare, pline de lume. Călătorii, în aşteptarea trenurilor, dormeau chinuit, pe băncile sau lăzile de nisip din incinta încăperilor. Geamurile, pe dinăuntru aburite, iar pe dinafară mînjite de funinginea mi-ilor de locomotive, zăgăzuiau orice privire.

Niţel dezorientaţi, am căutat panoul cu sosirile şi plecările din gara Craiova. Cînd am dat de el, în holul gării, acolo unde se aflau casele de bilete, cu casieri adormiţi la ghişeu, l-am studiat înfriguraţi. Deodată, arătîndu-i o anumită poziţie lui Palliu, i-am spus entuziasmat :

— Am găsit ! Plecăm la Corabia... Port dunărean, cu cale ferată... Uite, la 3,20 avem un personal !... Iar de-acolo, luăm barca şi ne lăsăm pe Dunăre, la vale... În cel puţin trei săptămîni, debarcăm la Addis-Abeba !

— Păi ce, Addis-Abeba e port ? — s-a arătat curios partenerul meu de expediţie, mereu neîncrezător în cunoştinţele mele geografice.

— Trebuie să fie ! Altminteri, n-ar fi avut pe unde să intre în Abisinia crucişătoarele italienilor...

La ora indicată de panou, după ce ne cumpărasem doar un singur bilet, ca să mai facem şi noi niscaiva economii, urcam în trenul ce-avea să ne ducă la Piatra-Olt, nu la Corabia. Aici, trebuia să schimbăm trenul, şi să luăm o cursă locală, care abia aceea făcea legătură cu Corabia.

Pînă ce-am ajuns la Piatra-Olt, am tras un puişor de somn. Că eram frînţi de oboseală. Trecuserăm prin atîtea încercări, încît nici foame nu mai simţeam. Cînd, în zori, ne-am suit în cursa de Corabia, i-am adresat lui Palliu o întrebare ce-mi stătea pe limbă mai de mult :

— Măi Tommy, unde-i valiza cu proviziile de drum ?...

— A, păi nu ţi-am spus ? — s-a mirat bălanul. Am lăsat-o în sala de aşteptare, de la clasa a II-a, în gara Craiovei... Puţea de trăsnea, nu altceva ! Cred că parizerul tău se stricase...

— Vai de capul nostru, bleago ! Ne-ai lăsat nemîncați... Mă rog, lasă, c-aranjez eu lucrurile. Decît parizer împuțit, mai bun e-un pește proaspăt, pescuit cu mîinile noastre !

— Cu mîinile, poate, că undițe tot n-avem ! — a conchis filozofic Palliu, culcîndu-și capul pe umărul meu, pregătindu-se de încă o porție de somn.

Care, însă, n-avea să dureze, deoarece peste vreun ceas coboram în gară, la Corabia. Tocmai cînd se luminase de-a binelea, de ziuă. Cu ajutorul sclipitorului soare al dimineții, am avut ocazia să constatăm că portul nu se afla chiar în mijlocul orașului. Mai aveam de mers, pe jos, pînă s-ajungem acolo.

PORTUL BUNEI SPERANȚE

Tîrîș-grăpiș, am depus toate eforturile și-am izbutit să ne prelungim suferințele. Cu două uniforme pe noi, cu soarele acela bizar, ce ne fierbea creierii în cap, la sfîrșit de februarie, cum pînă atunci nu se mai pomenise, am bătut drumul spre port mai mult îmboldindu-ne reciproc. Abia ne mai trăgeam picioarele, de nedormiți ce eram. Dar și flămînzi.

Văzut de sus, de pe dîmbul în vîrful căruia ne aflam, portul arăta magnific. Valurile Dunării albastre scăldau cu apele lor tulburi și nămoloase cheiul. La care era tras un unic șlep, ruginit și murdar.

Cuceriți de farmecul curgerii undelor, pentru un moment am uitat de foamea ce ne măcina măruntaiele. Dar cînd am descifrat, chiar în dreapta noastră, firma unui birt popular, ne-am amintit instantaneu de greaua încercare ce ne aștepta. Căci, rămași fără valiza în care ne pusesem multe speranțe, de-acum încolo trebuia să ne hrănim pe parale.

Iar dinspre intrarea în birt răbufneau niște arome de varză călită, atît de amețitoare, încît i-am declarat lui Palliu :

— Tommy, acum ori niciodată, asta fuse-a noastră soartă, trebuie să mîncăm ceva, fiindcă nu mai răspund de succesul expediției ! N-avem altceva de făcut... Și-apoi, trebuie să prindem și puteri. Că n-o să meargă singură luntrea pentru Abi-

sinia, fără să tragem și noi la rame... Luăm amîndoi o porție de varză, fiartă sau călită, cum o fi, și-o-mpărțim frățește, juma-juma !...

Birtașul, un nene tare cumsecade, mai întîi s-a mirat de prezența în locanta sa a doi domni elevi de liceu militar, și care la vremea aceea s-ar fi cuvenit să fie la școală, și-abia apoi s-a-ndurat să ne-ntrebe ce dorim.

— Domnule patron, — i-am zis eu, ca unul mai priceput în chestii de artă culinară, dar și ca șef al expediției noastre, ce fel de varză ai gătit astăzi, de miroase pînă-n oraș a mîncare de lux ?...

— A ! Păi varza mea cu carne e faimoasă, o știe toată Corabia ! — m-a informat birtașul, pe loc încîntat de aprecierile mele. Dealtfel, în afară de pește, care nici nu se găsește, altceva nu prepar, pe timp de iarnă, decît numai mîncăruri cu varză : sarmale de varză, varză călită, ciolan pe varză, varză de post, varză cu cartofi...

Simțind că mă ia cu leșin, l-am rugat să oprească enumerarea, și i-am cerut să-mi precizeze :

— Cît costă o porție de varză cu carne ?...

— Zece lei ! — mi-a declarat birtașul.

— Și fără carne ?...

— N-am așa ceva ! Și nici nu m-am gîndit vreodată că s-ar putea mînca fără... Dar nu vă faceți griji, la mine-i ca la cinema, militarii au reducere, plătesc pe jumătate ! Să vă servesc cîte-o porție ?...

Nu l-am mai consultat pe Palliu. Și-așa, cea mai mare parte din bani se afla asupra mea. Și i-am comandat jovialului birtaș, care numai că nu ne mînca din ochi, plăcîndu-i pesemne cum arătam în uniformele noastre :

— Domnule patron, ca să-ți facem plăcere, dă-ne cîte două porții !... Sîntem pe drum, venim de departe, abia am căpătat o permisie de zece zile, pe caz de boală, și încă mai avem de călătorit. Chiar mult de tot !

— Și unde mergeți, nu vă fie cu supărare ? — s-a arătat interesat cumsecadele patron.

— În Abi...

Noroc că m-am oprit aici. Căci ne-am fi dat numaidecît de gol. Însă i-am completat, improvizînd la nimereală :

— ...sănăul Moldovenesc, la capătul lumii !

— Şi pe la noi, cu ce ocazie ? — a insistat pe drept intrigat birtaşul, uitînd de varza noastră.

— Vă spunem tot, numai daţi-ne să mîncăm ! — l-am asigurat, cătînd să trag de timp.

— Aoleu ! Bată-vă cucu să vă bată, vă lăsasem flămînzi... La mine-n casă, unde toată lumea haleşte pe sparte ! Bine, imediat vine băiatu !

Bălanul de Palliu privea la mine terifiat, cu ochii săi de sticlă albastră. Cu glas leşinat, de om ce trage să moară de inaniţie, m-a întrebat în şoaptă :

— Unde vine Abisănăul ăla ?

— Nu ştiu, şi nici nu există, dar îi găsesc eu un loc pe hartă !

După ce-am ras castroanele de varză cu carne aduse de birtaş, în care pusese mai mult de două porţii, şi care meritau banii, varza fiind gătită excepţional, cu miroase de cimbru şi piper, cu boia şi cărniţă de la ceafă, grăsuţă şi fragedă ca ugerul de văcuţă, i-am declarat omului ce ne privise încîntat cu cîtă poftă mîncasem :

— Nici la mama acasă, la noi, la Abisăneşti, n-am mai gustat aşa ceva !... E nemaipomenită varza dumitale... Şi carnea...

Fericit, birtaşul mi-a precizat :

— Carnea nu-i a mea, şi nici varza, că le-am luat de la socru-meu ! El mă aprovizionează, că sîntem părtaşi la afacere... Mare porc, domle, şi Triftor ăsta, c-aşa-l cheamă pă socru-meu. Păi, ori sîntem părtaşi, şi facem pe din două, ori ne tragem în piept, furîndu-ne unii pe alţii... Mi-a pus la socoteală cincizeci de chile, iar la cîntar erau numai patruzeci şi opt. Mare minune, dacă n-o snopesc diseară în bătăi pe fi-sa, adică nevastă-mea... Să mă ştie tac-su de frică !... Dar nu ziseseţi că sînteţi din Abisănău ? Adineaurea aţi spus parcă altfel, Abisăneşti, sau cam aşa ceva...

— Abisănăul e cătunul, iar Abisăneştii-s comuna, şi-are mai multe sate şi cătune : Abisanii, Abisocii, Abisinia...

— Da, da, da, de-asta am mai auzit, zău aşa ! — s-a declarat mulţumit birtaşul. Dar pe la noi ?...

Venise şi clipa suferinţei. Dacă înghiţise găluşca cealaltă, cu Abisinia, eram grozav dacă i-o vîram pe gît şi pe-asta, pe care i-am debitat-o cu voce plină de falsă emoţie :

— Vezi matale, domnule patron, noi ăştia, de la Abisînău, n-am văzut în viaţa noastră o apă mai mare, aşa cum e Dunărea sau Marea Neagră. Şi ce ne-am zis, dacă tot ne-au trimis acasă, din pricina gîlcilor, c-a fost mare epidemie de oreion la noi, la liceu, ia hai să ne-abatem mai la vale niţel, să dăm ochi cu Dunărea... Doamne Dumnezeule, şi ce n-am da să ne plimbăm şi noi o dată cu barca !

Înduioşat de minciunile mele, birtaşul m-a bătut respectuos pe umăr şi mi-a vîndut cel mai senzaţional pont posibil :

— Domnule elev, văz că sînteţi copii cuminţi şi neumblaţi, şi-mi pare bine c-aţi vrut să cunoaşteţi şi locurile noastre, care nu-s de ici de colo, aşa c-am să v-ajut eu să vă daţi cu barca pe Dunăre... Şi nici parale n-am să vă iau pe varză, c-am văzut cum aţi mîncat-o ! Să fie de pomană, întru amintirea porcului de socru-meu, c-o să moară şi el, n-o să trăiască o sută de ani, cît lumea şi pămîntul... Uite ce faceţi, vă duceţi devale, la debarcader, unde-i şlepul ăla prăpădit, strigaţi la Barba Gogea, c-aşa-i zice grecului, şi-i spuneţi că v-am trimis eu, să vă deie luntrea de-o plimbare... Iar după ce isprăviţi cu distracţia, să treceţi iarăşi pe la mine, să-mi povestiţi şi mie cum a fost, că tot nu-i tren pînă la noapte... E bine ?...

Cum să nu fie bine ! Mare baftă şi pe capul nostru. De mîncat pe degeaba mîncasem, acuma urma să căpătăm şi barcă. Tot pe degeaba. Că, dacă i-o luam grecului ăla, datorită recomandaţiei birtaşului, şi plecam cu ea la Constanţa, să ne-mbarcăm pe vapor, mai mult ca sigur că-l punea pe patronul localului să i-o plătească. Totuşi, nu eram eu omul ăla, care să-l las în pagubă pe cumsecadele birtaş. Aveam să-i trimit banii din Abisinia, prin mandat poştal, imediat ce-aveam să dăm de nişte aur. C-aşa citisem — Abisinia era plină de filoane de aur, chiar şi nativ.

Pe Barba Gogea abia am reuşit să-l trezim. Dormea în cabina lui de pe şlep, ca un butuc. De pe cheu, neavînd cum să urcăm la dînsul, am fost nevoiţi să zvîrlim pe bordul ambarcaţiunii cu pietricele. Însă atît de puternic au făcut să bubuie tabla harabalei, că grecul s-a ivit imediat pe bord. Se vedea cît de colo că era un autentic marinar, întrucît, în afara izmenelor lungi, cu gîţe, restul corpului îi era înveşmîntat numai cu elemente specifice : caschetă de căpitan, cu cozoroc împodobit cu ornamente metalice daurite, veston de matroz, cu trese ar-

gintii, iar de sub acesta se zărea şi celebrul maiou cu dungi alb-albastre orizontale.

Deşi privea la noi urît şi mînios, i-am astîmpărat numaidecît curiozitatea :

— Domnule căpitan, ne-a trimis la dumneavoastră nenea ăla, de la birt, să stăm niţel de vorbă !...

— Bravo, băieţelu, pricepi la grade, îmi plaţe, se vede militaru' de la tine... Stai niţel, s-arunc punte !

Îi trecuse supărarea. Cred şi eu, de vreme ce-l avansasem căpitan. Peste un minut, s-a înapoiat cu-o scîndură, şi-a zvîrlit-o între cheu şi vas.

— Treceţi, băieţii, nu frică la voi ! — ne-a invitat Barba Gogea.

Numai dorinţa de-a ne vedea în posesia bărcii ne-a furnizat curajul să păşim pe scîndura aia, de nici zece centimetri lăţime. Altminteri, nici dracul nu s-ar fi încumetat. Şi nu ne-a fost deloc uşor, cu cele două uniforme pe noi, şi încă după o noapte nedormită ca lumea.

Odată aflaţi pe bordul şlepului, Barba Gogea ne-a poftit în cabină să-i spunem ce vroiam de la dînsul. Şi era o mizerie în chiţimia „căpitanului", de-am rămas, pe viaţă, cu cea mai jalnică impresie despre marina fluvială.

— Ia ziceţi, băieţii, de ce trimis Basanaga ?...

Bănuind că ăsta trebuia să fie numele birtaşului, i-am povestit grecului despre dorinţa noastră. S-a arătat imediat binevoitor. Ne-a condus la luntrea ce plutea pe apele Dunării, în spatele şlepului, legată cu-o funie de vas. A tras-o lîngă şlep, şi ne-a arătat o scară pe care ar fi trebuit să coborîm. Din nefericire, era o scară din frînghie. Totuşi, susţinut de Tommy şi de babalîcul de Barba Gogea, am izbutit să mă „lansez" în barcă. Mai mult lunecînd. Cînd Palliu a fost şi el lîngă mine, „căpitanul" a arătat vîslele şi ne-a avertizat :

— Băieţii, dacă trage curentul tare, nu speriat... Barba Gogea ţine bine !...

N-am înţeles ce vroia să spună simpaticul marinar. Decît mai tîrziu. După vreun ceas şi ceva. Vreme în care am tras la rame de-am înnebunit. Soarele ne ardea în scăfîrlie, uniformele duble ne încinseseră pe dedesubt, năduşisem ca nişte cai de tracţiune, şi respiram din ce în ce mai astmatic. Numai luntrea nu se mişca din loc. Precis, cauza era curentul apei, citat de „căpitan".

Nu era el de vină, totuşi.

Ci funia. Care ţinea mica noastră ambarcaţiune legată de şlep. Ce-i drept, o mai slobozise vreo cinci metri Barba Gogea, ca să ne lase o oarecare libertate de mişcare. La urma urmei, vlăguiţi cum eram, se prea putea ca şi forţele noastre muşchiulare să nu fi corespuns necesităţilor unei navigaţii fluviale. Una-i să te plimbi cu barca pe-un lac de agrement, şi alta să te lupţi încrîncenat cu cursul apelor unui fluviu de dimensiunile Dunării.

Disperat, Palliu m-a întrebat, ştergîndu-şi sudorile ce-i şiroiau de sub bereta bleumarin :

— Ce-i facem, Hapleo ? Am impresia că n-ajungem la Constanţa !...

Realizînd penibilul situaţiei, l-am încurajat :

— Mă Tommy, cercetaşii nu se lasă ! Schimbăm mijlocul de transport. Renunţăm la barca pe valuri, şi ne urcăm în tren... Şi tot ajungem noi, odată şi-odată, la Constanţa visurilor noastre. Nu de altceva, dar Abisinia ne-aşteaptă !... Haidem sus, la Barba Gogea, să-i mulţumim pentru luntre, şi-apoi ne ducem la nenea Basanaga. Poate se-ndură de noi, şi ne dă ceva de-ale mîncării...

Barba Gogea şi-a luat un afectuos rămas bun de la noi, făcîndu-ne nenumărate semne cu ambele mîini. Curat marinăreşte. Ce om ! Pîinea lui Dumnezeu, nu altceva. Rezemat de cabină, numai în izmenele acelea fantastice, legate cu gîţe în jurul gleznelor, dar de la brîu în sus un adevărat lup de mare, cu veston plin de trese argintii şi caschetă daurită, era o arătare de vis. Pînă nu ne-am depărtat suficient, n-a intrat în chiţimia lui.

Basanaga ne-a primit voios, plin de-un entuziasm inexplicabil, mîndrindu-se cu performanţele noastre nautice. Despre care nu ştia nimic. Dunărean autentic, îşi iubea atît de nestăvilit fluviul ce-i curgea prin faţa birtului, încît ne-a mai oferit, pe gratis, o porţie de varză cu carne. Deşi încă nu se făcuse de ora prînzului, soarele abia ridicîndu-se spre crucea cerului, am acceptat bucuroşi. Cînd am dat gata castroanele cu varză, ştergîndu-le cu miez de lipie fierbinte, proaspăt scoasă de la ţest, de nu mai era nevoie să fie spălate, birtaşul ne-a întrebat :

— Şi-acuma, pînă la noapte, cînd pleacă trenul, n-aţi vrea să-mi vedeţi şi oraşul, domnilor elevi ?...

N-aveam nici un interes să ne-ntoarcem în Corabia. Ne mai depista cine ştie ce ofiţer. Că tot era zi de duminică, în care aveau şi ei liber, şi umblau prin oraş după domnişoare.

— Nene Basanaga, — am luat eu cuvîntul, mai curînd am vrea să ne plimbăm pe malul Dunării ! E-atîta de frumos, iar timpul pare să fie cald, încît ne-ar face plăcere să-ţi admirăm meleagurile.

— Bravo, măi domle elev ! Şi-apoi veniţi din nou la mine, să vă mai dau o varză cu carne... Ca masă de seară !...

Pe cînd mărşăluiam în pas voios pe malul apei, bătuţi în cap de arşiţa acelui soare neobişnuit de strălucitor şi cald, urmînd curgerea Dunării la vale, Palliu, intrigat de mersul grăbit pe care i-l impuneam, m-a întrebat nedumerit :

— Încotro ne ducem, măi Hapleo, de-alergăm în halul ăsta ? Gara-i în oraş, şi n-o să găsim nici un tren pe malul gîrlei !...

— Taci din gură, şi măreşte pasul, bleago !... O să luăm trenul mai tîrziu, cînd ajungem la Turnu-Măgurele... Lucrurile au început să se-mpută ! Prea a stăruit nenea Basanaga, birtaşul, şi-ncă în două rînduri, să ne întoarcem la el... Ceva nu-i în regulă ! Tare mi-e teamă să nu fi intrat la idei. A băgat atîta varză cu carne în noi, fără să ne ceară un ban, încît nu-i treabă curată ! Că nu i-om fi căzut noi cu tronc la inimă, de să-şi ducă prăvălia de rîpă, hrănindu-se pe gratis... Înţelegi ?...

Palliu nu-nţelesese. Căci, după vreo trei minute de gîndire intensă, l-am văzut că se opreşte locului, şi, privindu-mă drept în ochi, mă iscodeşte :

— Ia ascultă, măi Hapleo, ce-ţi trece prin cap ? Care Turnu-Măgurele ? Şi cum ajungem acolo ?...

Bălanul atlet începea să-mi creeze probleme. Nu era greu de cap, însă pricepea mai încet. Aşa că l-am luat cu binişorul, explicîndu-i pe-ndelete :

— Tommy dragă, trebuie să ni se piardă urma ! Neapărat !... Dacă ne ducem în gară, la Corabia, ne iau ca din oală... Mai ales dacă birtaşul o fi anunţat garnizoana. Fiindcă nu sîntem atît de cretini, să ne lăsăm prinşi cu una cu două, le dejucăm planurile ! Pînă la Turnu-Măgurele mergem pe jos, cătinel cătinel, pe malul Dunării, că şi Turnu-i port la apele fluviului... Şi

trebuie să dăm, odată și-odată, de el... Totul e să ne ţinem de cursul gîrlei ! Acuma m-ai priceput ?...

— Mda ! — mi-a bodogănit necăjit Palliu. Dar or să ne ţină picioarele ?... Şi cîţi kilometri avem pînă la Turnu ?...

Din păcate, atlasul geografic școlar, cu hărţile, se afla în valiza abandonată în gara Craiovei. Deci, n-aveam posibilitatea să-i răspund corespunzător curiosului meu partener.

— N-are importanţă ! Faţă de cît avem de călătorit pînă-n Abisinia, ce mai contează o sută de kilometri în plus ?

— Şi n-au să ne caute pe malul apei ?

— Nu ! Căci Basanaga ne-aşteaptă... Ştie că ne-a plăcut varza lui !

EXPEDIŢIONARI PEDEŞTRI ŞI FĂPTURI EXTRATERESTRE

Mînaţi de frică, dar şi de dorul de-a ne trezi cît mai curînd în Abisinia, am tot mers şi-am tot mers, pînă ni s-au umflat picioarele-n bocanci. Geaba i-am descălţat şi i-am agăţat pe umeri, legaţi de şireturi, că nici aşa nu ne-a fost mai uşor. Soarele ne prăjea scăfîrliile, de sub beretele bleumarin ne şiroiau nădușelile, uniformele ne-ncingeau trupurile istovite, iar puterile începeau să ne lase.

Ce-i drept, mai făceam noi cîte-un popas, la umbra vreunei sălcii pletoase, însă fără frunze, dar ziua se-apropia de sfîrșit. În pofida acelei zile nespus de calde şi senine, a peisajului de vrajă ce ne-nconjura, a miriadelor de ţînţari ce se treziseră la viaţă, cu mult înainte de timpul lor, eram totuşi niţel neliniştiţi.

Cînd a pornit s-amurgească, iar noi ne continuam marşul, am zărit la orizont, tot pe malul fluviului, o construcţie măruntă, văruită recent, cu nişte gîgîlici de oameni ce se-nvîrteau prin preajma căsuţei. Ajungînd mai aproape, l-am oprit pe bălan şi i-am mărturisit îngrijorarea ce mă cuprinsese :

— Tommy, cred c-am încurcat-o ! Dacă nu-s ăia de colo grăniceri, să-mi zici mie cuciu... Că nu-i nimeni nebun şi ţicnit,

să-şi ridice casă pe malul gîrlei, departe de orice aşezare omenească !

— Şi ce-i de făcut ? Dacă-ţi zic cuciu, scăpăm de ei ?... — m-a întrebat aiuritor Palliu.

— Hai, fii serios, şi nu te ţine de bancuri ! Dacă stăm şi gîndim bine, trebuie să fie pe-aproape şi vreun sat... Altminteri, de unde s-ar aproviziona ăia de la postul de grăniceri ?... Părăsim malul, şi-o luăm la stînga, peste cîmp. Pînă dăm de vreo localitate... Altă soluţie nu văd !

Şi-am procedat în consecinţă, pornind spre necunoscut. Soarele încă n-apucase s-apună, şi mai puteam desluşi înaintea noastră. Din nefericire, datorită căldurii de peste zi, pămîntul se cam dezgheţase, şi-acuma păşeam mult mai ancvoie, clefăind cu tălpile desculţe prin cîmpurile ce deveneau din ce în ce mai mocirloase.

Abia pe-nserate, după ce soarele se scufundase în apele fluviului, şi-ntunericul pornise să ne-nvăluie, am auzit lătrat de dulăi ciobăneşti şi-am zărit clipind o luminiţă palidă.

Eram salvaţi !

Şi-am purces în direcţia hărmălaiei dezlănţuite de javre. Nămolul de sub picioarele noastre era şi mai moale, şi, cînd am fost în apropierea luminiţei aceleia, probabil o lampă cu gaz, din fereastra vreunei locuinţe, abia ne mai puteam descleşta tălpile din noroiul gros ca mămăliga.

În clipa cînd mi s-a părut că desluşesc şi casa cu pricina, pesemne vreo iluzie optică, n-am mai fost în stare să înaintăm. Dulăii se dădeau şi mai dihai la noi.

Atunci, îngroziţi de spaimă, ca nu cumva să fi nimerit în vreun gropan cu nisip mişcător, dar înnămolit, aşa cum păţiseră cei trei cercetaşi, în nu mai ştiu care fasciculă, a cărei acţiune se petrecea în Mozambic, am purces să răcnim pe două voci :

— Allooo ! Alloo !... Săriţi, oameni buni, că ne ducem la fund !

Cînd răguşisem de-a binelea, şi nu mai izbuteam să emitem decît nişte răgete cvasibovine, luminiţa şi-a sporit intensitatea şi-apoi, peste o clipă, s-a luminat şi cadrul unei uşi. În pragul căreia a apărut un ţăran în cămeşoi de noapte. A privit în direcţia noastră, dar nedistingîndu-ne, a strigat :

— Mă, care eşti acolo mă, şi de ce ţipi aoleu ?... Ce caţi la mine-n ogradă, şi mai şi behăi ?...

— Nene, vină-ne într-ajutor, că ne ducem la fund ! — l-am strigat eu, abia acum văzînd că nimerisem în bătătura unei gospodării, neîngrădită, ce-i drept, şi-a cărei casă era la doi paşi de noi.

— Păi ce faceţi acolo, în groapa de var ?...

— Haide-ncoace, nene, nu mai zăbovi !... Sîntem călători, şi-am rătăcit drumu...

Scenele ce-au urmat le-am văzut mai tîrziu în unele filme cu Stan şi Bran. Gospodarul, mai întîi, ne-a liniştit, spunîndu-ne că-n groapă nu mai avea var, ci doar balegă şi că să nu ne facem griji, şi să-l aşteptăm pînă aduce funia dobitoacelor, din grajd.

Împreună cu nevastă-sa, ţaţa Ghergana, după cum i-am zis noi mai încolo, ne-au legat pe-amîndoi cu funia, petrecîndu-ne-o pe sub subsuori, şi, scremîndu-se din răsputeri, au izbutit de ne-au extras din gropan.

Pahomie şi Ghergana, făpturi nemaipomenite, şi pe care n-am să le uit cît am să trăiesc, şi-au distribuit după aceea sarcinile. Ţaţa Ghergana s-a apucat să ne spele rufele şi ţoalele, iar nenea Pahomie, dîndu-ne să-mbrăcăm nişte cămăşi de noapte, de-ale lor, ne-a vîrît în casă, la căldurică, să cinăm laolaltă cu dînsul.

Abia în vreme ce mîncam cu toţii, alăturîndu-ni-se şi muierea omului, au purces să se-ntrebe ce-i cu noi. Însă manifestînd o bunăcuviinţă şi lipsă de curiozitate atît de pline de gingăşie, încît mi-am luat inima-n dinţi şi le-am mărturisit adevărul. Adevărul adevărat, iar nu înflorit sau estompîndu-l cu minciunele nevinovate.

La auzul isprăvii noastre, ţaţa Ghergana şi-a făcut cruce şi şi-a pus mîinile-n cap, iar nenea Pahomie şi-a dus palma la gură. Într-un tîrziu, ca şi cum ar fi bocit, şi-a dezlegat baierile inimii :

— Măi copii, copii, vai şi-amar de capetele voastre proaste ! Oare nu v-aţi cugetat la ce-or fi suferind părinţii ?... Să-i lăsaţi la bătrîneţe, fără un sprijin, fără o vorbă bună, uscîndu-vi-se oasele pe cele pustiuri... Şi chiar vă-ntărîtaţi să plecaţi la Abisionul ăla, de care mi-aţi pomenit ?... Hai, că nu se poate !...

Mă cam treceau şi pe mine gînduri asemănătoare celora exprimate de cumsecadele nostru Pahomie, însă dorul de aven-

tură era mult mai puternic. Înghițindu-mi părerile de rău, odată cu ultima bucată de mămăligă caldă, cu care ștersesem tingirea unde fuseseră prăjite ouăle servite de gazde, am mai încercat să le explic, din nou, ce-nseamnă să descoperi pămînturi noi, necunoscute, să-ntîlnești alte făpturi de pe planeta noastră. Zadarnic ! Amîndoi, întoiegiți cu mîinile la gură, ascultau și dădeau din cap.

Renunțînd, l-am întrebat pe nenea Pahomie :

— Bre nene, cum ajungem noi la Turnu-Măgurele ?...

— Păi, cum să vă spun, tot pe jos... Că pe la noi nu umblă autobuzele de călători ale păgînului ăla de Aronescu, din Islazu Oltului... Dar am să vă călăuzesc eu, pînă la Olt... Îl treceți cu bacu, fiindcă podu l-a luat apele, și mai departe, o să vă călăuzească bunul Dumnezeu !... Acuma, haidem la culcare, că trebuie să fiți morți de oboseală. Auzi, domne, ce să le trăsnească prin minte capsomanilor ăștia ! Deh, ce să-i faci, capete seci, devle necoapte... Pune, fă Ghergano, așternuturi curate pe lavița din dosul sobei, să-i culcăm pe călătorii noștri !

Cred că-n viața mea, de pînă acum, n-am mai dormit ca-n noaptea aceea. Din păcate, astăzi nu-mi mai amintesc de numele satului. Deși gazdele mi-l spuseseră. Totuși, de oricîte ori am trecut Oltul, n-am mai dat în drumurile mele de localitatea cu pricina. Ca și cum nici n-ar fi existat vreodată. Dar a existat, de vreme ce-i țin minte pe ambii gospodari, de la marginea satului acela.

A doua zi, dis-de-dimineață, țața Ghergana ne-a întîmpinat cu hainele noastre uscate și călcate, cu lapte fierbinte, ouă fierte și lipie caldă. Iar omul Pahomie, înțolit de sărbătoare, ne-a condus pînă la malul Oltului, să ne-mbarce pe bac.

În timp ce așteptam sosirea pontonului de transbordare, l-am întrebat, după ce mă consultasem în prealabil cu bălanul meu de Palliu :

— Nene, te superi pe noi, dacă-ți dăm doar cincizeci de lei pentru osteneala matale și-a țaței Ghergana, a amîndurora ?...

Prefăcîndu-se mînios, Pahomie, sau cum l-o fi chemat, s-a rățoit la mine înfuriat :

— Cată-ți, bre, de treabă, și nu zvîrli bănișorii ! Mi-s om serios, și-avem și noi puțoi, de vîrsta voastră, dați la oraș să-nvețe meserie, și-apoi, cu ce-o să vă mai plătiți biletul de vapor, ca să vă ducă-n Abisionul ăla, care v-a smintit mințile ?... Mai

bine luaţi bocceluţa asta, din partea Gherganei, că v-a pus în ea nişte merinde pentru drum...

Cu greu, cînd s-a apropiat de malul gîrlei bacul, l-am convins s-accepte un stilou „Kaweco", din cele două pe care le luasem cu noi.

EVADARE DIN MERS

Impresionaţi de învolburarea apelor Oltului, la revărsarea lor în Dunăre, era să nu observăm, cînd am coborît de pe ponton, căruţa trasă lîngă ghereta paznicului. Rezemat de roţile din spate, un ţăran tînăr, spătos şi aşezat turceşte, se ospăta voios cu praz, brînză uscată şi mămăligă rece.

Mirîndu-mă că nu-i era frig, din moment ce-şi lua gustarea de dimineaţă aşezat de-a dreptul pe pămîntul niţel îngheţat, m-am apropiat de posibilul proprietar al căruţei şi l-am luat pe de departe :

— Bună dimineaţa şi poftă bună, nene ! A matale-i brişca ?...

— Bună, a mea-i ! Poftim la masă...

L-am refuzat politicos, avînd grijă să nu-l jignesc, dezvăluindu-i că mîncasem, după care l-am întrebat încotro călătoreşte.

— La Turnu, puştiule !... Vrei să te duc pîn-acolo, ai ?...

— Da, dacă se poate, şi mai sînt şi cu colegul meu, ăla lunganu, de colo !...

— Îl iau şi pe dînsul ! Ce-mi sînteţi, de umblaţi îmbrăcaţi în uniforme ?...

I-am turnat aceeaşi poveste născocită, că sîntem elevi de liceu militar, şi că sîntem trimişi acasă, din pricina unei epidemii. Ne-a spus să-l aşteptăm, pînă-şi încarcă peştele lui frate-său, paznicul şi manevrantul bacului, să-l ducă la piaţa din Turnu.

Pe la vremea prînzului, coboram din brişca binevoitorului nostru cărăuş. Atît de binevoitor, încît n-a vrut să primească

nici un leuț. Ba ne-a mai și dăruit trei crăpceni pe care i-am vîrît în bocceluța căpătată de la țața Ghergana.

— Și-acuma, măi Hapleo, ce-i facem ? — s-a interesat dezorientat Palliu, privindu-mă cu ochi rătăciți.

— Mergem la gară, aflăm ce trenuri avem pentru Constanța, iar după aia ne ducem la restaurantul de-acolo și mîncăm și noi ceva !

— Cu ce bani ?...

— Fără ! Păi, nu ne-am procopsit cu peștii ăia ? Unu-l dăm bucătarului, pe-ăl mai mare, ca să ni-i prăjească pe ceilalți doi...

N-am avut parte de crăpcean prăjit. Tocmai în clipa cînd ne pregăteam să traversăm piața, dorind să cerem informații în privința drumului către gară, lîngă noi a oprit o trăsură, și ne-am auzit strigați :

— Ei, domnilor elevi, ce-i cu voi pe-aici ?...

Din trăsura descoperită, cu coșul tras pe spate, un colonel borțoșel ne examina destul de curios. Era un ofițer de intendență, judecînd după epoleți. Pe capră, lîngă ordonanța care făcea și pe vizitiul, stăteau îngrămădite o sumedenie de papornițe. Cu păsări vii, vîrîte înăuntru pînă-n gît, de le rămăseseră doar capetele afară, cartofi, praz și alte bazaconii ce nu se puteau depista.

— Să trăiți, domnule colonel, sîntem în permisie specială, din motive de epidemie de oreion !...

— Ce vorbiți, măi copii, — ne-a replicat ofițerul ăla, de manutanță, pe-un ton din cele mai bănuitoare, păi n-ați suferit în noiembrie de epidemia aia ? Că și fi-miu e la „D.A. Sturdza“... În ce clasă sînteți ? Ia urcați în trăsură, să-mi povestiți mai en-gros și en-detail ce-nvîrtiți în orașul nostru !... Hai, mai repede, elev, grăbește pasul !

Pînă am ajuns, ca niște boieri, cu trăsura, la locuința colonelului, am avut tot timpul să-i spunem că oreionul izbucnise din nou și fuseserăm expediați de urgență acasă, dar că ne abătusem din drum, să vedem și noi cum este Dunărea, despre care învățasem atîtea la geografie, fără să știm însă cum arată la față.

Dar și colonelul a apucat să ne informeze că băiatul lui era coleg cu noi, în clasa a cincea, că-l chema Sebastian Popovici, și că încă nu sosise acasă. Cînd am auzit că-i tatăl lui Sebastian, pe care-l știam prea bine, fiind chiar și prieteni cu el, am crezut

că-mi vine rău. Nemaiştiind ce să-ndrug, m-am lăsat purtat de prima inspiraţie, şi i-am comunicat colonelului :

— Păi, domnule colonel, să trăiţi, Sebi trebuie să pice şi el, dintr-o clipă într-alta... Că noi am sosit la Turnu cu-o maşină de ocazie, şi i-am luat-o înainte !

— Aha ! Bun, e-n regulă, domnilor elevi... Pînă vine Sebi, sînteţi invitaţii mei ! Haidem în casă, să ne-aşezăm la masă, că ne ia madam Popovici la trei păzeşte... Sîntem în întîrziere, fiind trecute de unu şi jumătate !

Bineînţeles, numai de mîncat nu ne-ardea. Asta, în momentele imediat următoare. Mai tîrziu, cînd mama lui Sebastian Popovici, bucuroasă de oaspeţi, şi încă la modul realmente sincer, deoarece era vorba de colegii odraslei sale personale, ne-a întins în faţă o supă de pasăre, cu găluşti, şi-apoi cîte-o farfurie plină cu pilaf de pui, dar şi cu ciuperci, am uitat de beleaua ce căzuse pe capul nostru.

Coloneleasa, încîntată că-i apreciasem bucatele, ne-a mai oferit şi-un desert, nişte prăjiturele de casă. Şi-ntruna ne chestiona în privinţa lui Sebi al ei. Că ce mai face, că dac-a scăpat de oreion, că are, sau n-are, note bune, cum mai stă cu burtica, deoarece cînd fusese în vacanţă suferise mult cu stomacul.

— Păi cum să nu sufere, să trăiţi, doamnă colonel ! Aşa cum gătiţi dumneavoastră, gustos şi gras, şi-ncă din belşug, era normal... — m-am pornit eu să-i cînt cucoanei.

Şi nu minţeam deloc. Căci durdulia madam Popovici era o autentică artistă. Se pricepea într-ale bucătăriei, aproape ca şi tanti Marioara, mătuşă-mea de la Piteşti.

Întrucît şi colonelul înfulecase cît patru, după masă s-a retras să se-ntindă niţel la pat. Madam Popovici, lăsîndu-ne singuri, cu prăjiturelele, s-a dus la bucătărie. Probabil pentru a-şi spăla vasele.

Acuma, sechestraţi în sufrageria colonelului, aveam la ce gîndi. Şi, întrucît obişnuiesc să gîndesc rapid, i-am şi spus lui Palliu :

— Mă Tommy, am feştelit-o !... Cred că domnul colonel nu s-a pus pe aghioase şi sforăială, ci-a pornit să dea telefoane după telefoane la Craiova, să afle ce-i cu noi, dar şi cu Sebastian... Dacă n-o-ntindem imediat, mîine sîntem duşi la Craiova

înapoi, şi-ncă legaţi cobză ! Oţ mare colonelul, dar nici noi nu sîntem tîmpiţi... Ne-a atras într-o capcană, întocmai cum l-au amăgit gangsterii din Singapore pe căpitanul Farow, comandantul „Dox“-ului ! Mai ţii minte ?...

— Ţiu, cum să nu ţiu ! — m-a asigurat bălanul cu ochi albaştri. Dar la ce m-ajută acuma submarinul ?...

— Bă, tu eşti prost ca noaptea ! De-aia te-am întrebat dacă-ţi mai aminteşti, ca să procedăm şi noi întocmai, adică să sărim pe fereastră, de la etajul al treilea, şi-apoi să fugim încotro ne-or vedea ochii...

Palliu m-a privit interzis. Apoi mi-a grăit blajin, după cum îi stătea în obicei :

— Dacă, o dată, mă mai faci de prost, află că te pocnesc, de nu te vezi !... Şi-am cu ce... Uită-te la braţele mele. Eu nu-s prost, ci bleg ! Ceea ce-i altceva, altă mîncare de peşte, să ştii !...

— De-acord, măi Tommy ! M-am grăbit, iartă-mă. Dar acuma, hai să-i dăm bătaie şi să ne luăm valea... Sărim pe fereastră !...

Bălanul iarăşi dădea semne că nu-i mulţumit de ceva. Deoarece l-am auzit obiectînd :

— Cum să sărim ? N-ai văzut că sîntem la parter ?... Pe unde să ne urcăm la etajul al treilea, cum ziceai tu, de vreme ce casa asta n-are etaje ?... Zău, că nu te pricep !

Într-adevăr, la „materia“ pricepere, tovarăşul meu de drum stătea cam prost cu-nvăţătura. Totuşi, ca să nu-l enervez, l-am luat cu duhul blîndeţii :

— Tommy dragă, am să-ţi explic mai tîrziu cum vine figura asta, deocamdată să nu mai zăbovim ! Haidem...

În clipa imediat următoare, mă îndreptam către fereastra sufrageriei. Deoarece pe pervazul acesteia erau două cărţi ce-mi împiedicau deschiderea batantelor, le-am vîrît în buzunarul din stînga al vestonului, să le am pentru orice eventualitate. De mult nu mai citisem ceva. Apoi am sărit peste prichici, cu bine. Căzînd. De la aproape doi metri înălţime. Peste o tufă de trandafiri uscaţi şi ghimpoşi, rămasă neîngropată în toamnă. Iar sufrageria, am constatat cu-acest prilej, nu era la parter, după cum susţinuse Palliu, ci oarecum mai sus, întrucît locuinţa colonelului poseda dedesubt un soi de demisol. Palliu a avut mai mult noroc. Fiindcă a aterizat în cîrca mea. Presîndu-mă, astfel,

şi mai adînc în ţepii lăstarilor de roze. Din fericire, cele două rînduri de uniforme mi-au prins bine. Şi de astă dată. Pentru a nu ştiu cîta oară.

După ce bălanul a descălecat din spinarea subsemnatului, tîrîndu-ne pe sub fereastră şi furişîndu-ne pe lîngă zidurile casei am izbutit să răzbatem în stradă. Care, la ora aceea, era pustie. Fiind duminică, lumea se afla la masă, sau, în cel mai rău caz, îşi dormea liniştită somnul de după-amiază.

Numai aşa îmi explic de ce n-am dat peste nimeni, care să ne informeze în privinţa drumului spre gara oraşului. Numai datorită instinctului am brodit calea cea bună. Şi, la vreo două ceasuri mai tîrziu, ne făceam apariţia printre garniturile marfarelor trase la triaj. Că nu eram atît de naivi, încît să ne plimbăm pe peronul gării de pasageri. Unde, datorită alarmei date de bunul colonel Popovici, precis eram aşteptaţi de vreo patrulă a garnizoanei din Turnu-Măgurele.

Oricum, mai înainte de-a se însera, n-avea nici un rost să declanşăm investigaţii, pentru a obţine date în privinţa trenului de Constanţa. Deşi, la un moment dat, cînd Palliu s-a supărat din nou, deoarece îl dojenisem că uitase să ia bocceluţa dăruită de ţaţa Ghergana, bălanul şi-a exprimat îndoiala c-ar exista posibilitatea vreunei curse directe Turnu—Constanţa.

— Nu face nimic, — l-am liniştit eu. Un lucru e sigur, şi-anume că toate trenurile trebuie să plece, odată şi-odată, din gară. Ori spre Bucureşti, de unde oricînd putem lua unul spre mare, ori spre Craiova. Iar ca să n-ajungem iarăşi de unde-am plecat, va fi suficient să-l întrebăm pe orice frînar de marfar. Fiindcă, Tommy dragă, de data asta, nu vom călători la clasa I, ci la „bou vagon"... E şi mai sigur, şi mai comod, dintr-un anumit punct de vedere. Întrucît nimeni n-o să ne caute prin trenurile de marfă...

În aşteptarea nopţii, ne-am cuibărit amîndoi în ghereta unui „bou-vagon", chiţimia aceea de la capătul vagonului, unde, de obicei, stă frînarul ce-l însoţeşte. Pînă una alta, amintindu-mi de cărţile din buzunarul vestonului, mi-am zis că n-ar fi rău să-mi arunc ochii asupra lor. Astfel, mai omoram timpul.

Cele două volume, aparţineau unui singur roman. Spre surprinderea noastră, purta semnătura lui Cezar Petrescu. Şi se intitula „Baletul mecanic".

Destinul ni-l dăruise pe Cezar Petrescu ! Și, mie cel puțin, tare bine mi-a prins. M-a ajutat să uit de unele inerente dificultăți apărute în calea expediției mele spre Abisinia.

Așa cum, peste ani, Cezar Petrescu avea să-mi ofere un sprijin concret, pentru depășirea altor belele. De-aceea nu l-am uitat niciodată. Iar în memoria mea afectivă, romancierul a rămas definitiv pecetluit ca vrăjitorul ce scrisese „Baletul mecanic". Pînă și îmbinarea acestor două cuvinte a ajuns să capete o anume semnificație în mintea mea înclinată mereu spre aventură și pățanii ieșite din comun.

„BALETUL MECANIC"

ARVUNĂ LA... POEME

Iarăşi încurcasem borcanele... Nu reuşeam deloc să mă ţin serios de corectura „Curentului literar-magazin". Mai defel. Aveam gărgăuni liricoidali, şi pace ! Vroiam să mi se publice tot ce-mi trecea prin cap şi aşterneam pe hîrtie, iar gazeta care mă utiliza nu poseda atîta spaţiu. Mai erau şi alţi doritori să-şi vadă numele tipărit. Aşa se explică de ce, cam la două, trei săptămîni, îmi făceam bagajele şi-mi dădeam demisia.

Cred că-n vara lui 1940, parcă prin iunie, părăsisem din nou, pentru a nu ştiu cîta oară, redacţia suscitatei reviste. Şi mă refugiasem, cu ultimii mei bănuţi, într-un turn de fildeş subteran (aproape). Închiriasem o cameră mobilată, pe undeva, la margine de Bucureşti, pare-mi-se prin preajma pieţii Chibrit. La subsol. Era o încăpere igrasioasă, subdimensionată, teşită şi învăluită de umbre, lipsită de aer, la capătul unui coridor labirintic, alături de alte patru sau cinci „boxe". Aici am purces să „creez" demenţial, scriind zi şi noapte, maldăre de maculatură poetică. În schimb, nimeni nu se înghesuia să mă publice. Iar finanţele mi se epuizau rapid. Disperat, într-o seară, am recurs la bunăvoinţa vecinilor, rugîndu-i să-mi împrumute nişte parale, pînă la proximele mele încasări (cvasiimaginare).

Atunci am avut ocazia să-i cunosc mai bine. Nici ei nu erau mai breji. Domnişoara Angelica, maseuză universală de mahala, m-a tratat cu refuz, spunîndu-mi că are clienţi. Aceştia, care-şi recuperau vigoarea musculară lăsîndu-se pe mîna bătrînei domnişoare, erau la fel de amărăşteni ca şi mine. Precupeţi de mîna a doua, sîmbătă aveau bal, şi-o plăteau în natură. Fie cu-o bucată de telemea, fie cu roşii, castraveţi şi ceapă ră-

mase de la vînzarea săptămînii. În orice caz, inimă de mamă, în loc de bani mi-a „împrumutat“ un sfert de pîine şi-o felie de slană rîncedă. Bune, şi astea ! Băieţii de-alături, şase vagabonzi jegoşi şi zdrenţari, locuind toţi într-o singură odăiţă, m-au invitat înăuntru. Să-i ajut la număratul unui purcoi de mărunţiş. Şi-apoi, să-l transform în fişicuri. Erau vînzători de ziare. Lucrau de la miezul nopţii, cînd începea pînda apariţiei cotidienelor, şi pînă la primele ore ale dimineţii, cînd îşi vindeau marfa, strigînd cît îi ţinea gura titlurile de senzaţie de pe pagina întîi. Mi-au dat şi ei un fişic (zece lei), pentru aportul meu dezinteresat, şi mi-au furnizat o informaţie de milioane :

— Ascultă, mă prăpăditule, c-am auzitără că eşti poet, de ce nu te duci tălică la nea Pandele, ăla care stă în cămăruţa de lîngă scară ? E şi el ziarist ! Lucrează la „România“, jurnalu lu dom' Petrescu. Poate te vîră şi pe tine-n pîine acolo !...

— Dar ce-nvîrte la ziar ? — l-am întrebat pe şeful băieţilor, un ţăranuş dezgheţat şi negricios, cel care-mi dăduse ideea, şi părea să cunoască mai bine lumea ziaristică.

— Învîrte poarta, că-i de-aia cu roată, ca la palatu telefoanelor, cînd intră dom' Cezărică ! Zice că-i secretarul lui...

Pe nea Pandele nu l-am găsit în apartamentele sale. Însă, cînd dam să plec, m-am auzit strigat :

— Pe mine mă caţi, bă ?...

Era un individ fals fioros, rotofei şi îndesat, mărunţel şi-nţolit la mare fix. Tocmai părăsise camera maseuzei, roşu la faţă şi năduşit, ca şi cum atunci ar fi ieşit de la baia cu aburi. Deci, pe el îl prelucrase ! Minţişe Angelica, sau precupeţii fuseseră înaintea lui Pandele, în primul round ?... Nimic nu era exclus. Domnişoara noastră putea să maseze şi-un regiment, într-atît era de voinică şi masivă. Cît un şifonier. Cu trei uşi. Şi nimeni nu s-ar fi încumetat să atenteze la pudoarea ei, chiar şi-n colectiv. S-ar fi ales cu ciolanele zobite. Dintr-o singură labă, putea face din oricine ceas extraplat. Şi nu chiar neapărat elveţian („Doxa“ sau „Omega“).

Deşi părea crunt şi înspăimîntător, nea Pandele era în realitate o făptură blajină, afabilă şi săritoare.

— Lasă, mă nefericitule, că pun eu o vorbă bună la dom' Cezărică, şi om te fac !... — m-a asigurat portarul maestrului,

după ce-am stat la un pahar de cărţălău. Vino mîine la ziar, cam pe la unşpe, cînd soseşte şeful de la poker ! Lucrează, domle, nenorocire mare, ce nu s-a pomenit. Noaptea la club, ziua la ziar... N-am mai văzut om, care să ţină atîta la dîrvală... Hai, mai înfulecă o bucăţică de brînză, că tare pari flămînd...

Dacă-mi reuşea pasienţa, datorită recomandaţiei lui Pandele, aveam toate şansele s-ajung şi eu un cineva. Cezar Petrescu, pe lîngă cotidianul „România“ (organ al Frontului Renaşterii Naţionale), mai edita şi „România literară“, o revistă de literatură şi artă, nespus de frumoasă şi bogată. În toate cele. Şi pagini multe, şi ilustraţii, şi poezie din belşug. Doar cîteva poeme să-mi publice, vreo zece, şi n-aveam să mai umblu pe la coada mîţei, s-o mulg.

A doua zi, la ora stabilită, stăteam de planton lîngă uriaşa uşă rotativă mînuită de vecinul meu. În mînă ţineam un teanc de pagini, cu versurile scrise în perioada albastră („subsol“-Chibrit), şi-n inimă parcasem un camion de speranţe.

Nu ştiam prea bine cum arată directorul „României literare“, însă-i văzusem poza prin presă. Cînd şi-a făcut apariţia, dinspre strada Academiei, păşind obosit şi alene, Pandele mi-a şuierat printre dinţi :

— Uite şefu... Şo pe el !

— Păi stai, măi nene !... N-ai zis că vorbeşti cu dînsul ?...

— Nu mai zăbovi, că pierzi trenu ! Du-te şi dă-i hîrtiile, şi-am să-i fac şi eu cu ochiu !

Între timp, Cezar Petrescu se apropiase de intrare. Extrem de elegant, într-un costum gri-deschis, dintr-o ştofă fresco, subţire şi răcoroasă, purtînd tinereşte o pălărie de pai, tot cenuşie, cu-o faţă istovită şi ochii încercănaţi, călca fără grabă, părînd cufundat în gînduri. Era un bărbat aparte. Fără o frumuseţe de vedetă la modă (Gary Cooper sau Errol Flynn). Mai curînd aparţinea grupului olteano-moldovenesc, aşa-numit „frumos şi ochios“. Statura medie, trupul niţel cam împlinit, privirea vioaie şi cercetătoare, de-o strălucire jovială, îl făceau să se deosebească de masculii anodini care populau trotuarul.

Mi-am luat inima-n dinţi şi i-am ieşit în faţă. Dacă nu-i adresam cuvîntul, cred că nici nu m-ar fi observat. Ar fi dat peste mine. Însă am apucat să-i spun, gîfîind de emoţie :

— Maeestre... Domnule Cezar... domle Petrescu... Iertați-mă, vă rog, dar aş dori să vă prezint... adică, mai întîi, scuzați, să mă prezint pe mine... Sau, nu... Aş vrea... Ştiţi, am nişte poeme... Nu mă-ncumet !...

Marele romancier privea la mine înveselit brusc. Se oprise lîngă uşa păzită de Pandele, şi mă examina oarecum interesat. Apoi mi-a întrerupt „bîlba“ ce-amenința să nu se mai termine :

— Ei, băieţaş !... De ce să nu te-ncumeţi ?... Ce-oi fi eu, muma-pădurii, vîrcolac sau balaur cu şapte capete ?... Dă-mi poezelele, şi-am să le citesc mai tîrziu. După-masă plec la Moldova mea cea dulce, să-mi isprăvesc romanul. Dar în toamnă, la înapoiere, probabil prin septembrie, vino şi mă caută, să-ţi spun părerea despre versurile matale ! E bine aşa ?

— Ştiu eu, maestre ?... Şi pînă-atunci, ce mă fac ?

— A ! Asta-i problema ?... Păi îţi plătesc pe loc poeziile, ca să mai ai olecuţă de răbdare !

Ca un bancher, din aceia care-şi poartă milioanele la ei, şi-a scos portofelul şi mi-a pus în mînă un teanc de bancnote.

— Ai noroc... Fiindcă am avut şi eu ! Adineauri l-am atacat pe Georgescu-Delafras, de la editura „Cugetarea“, să-mi aconteze romanul... Dacă nu-i picam pe cap în dimineaţa asta, plecam fără un sfanţ la mine. Jigodiile lui, de la administraţie, îmi spuseseră că-i la mare. Acuma te las, să văd ce-i pe la ziar. Ne revedem la toamnă...

După ce romancierul s-a strecurat pe uşa rotită de Pandele, acesta, zîmbăreţ în exces, m-a tras lîngă cuşca lui şi mi-a oferit un scaun. Pesemne, iute la minte cum era, îşi dăduse şi el seama că nu mă mai ţineau picioarele.

— Ţi-am spus eu că te fac om !... Cît ţi-a dat ? — m-a iscodit Pandele.

Abia atunci am numărat banii. Erau vreo trei mii de lei. Năucit de-a binelea, am dat să mă ridic. Însă n-am fost în stare. M-a ajutat vecinul meu de subsol, informîndu-mă încîntat :

— Mă amărîtule, eşti un băftos nemaipomenit ! La calicii ăilalţi, care-l aşteaptă în hol cu poezii şi articole, nu le vîră-n mînă mai mult de-o mie... Dar nu rămîne unu, care să nu-şi primească obolu, din partea şefului... Aşa-i el, suflet mare, de faliment !

În septembrie, după abdicarea regelui și venirea la putere a generalului Antonescu, zadarnic l-am mai căutat pe romancier. Ziarul fusese desființat, așijderea și „România literară".

Noroc cu Pandele, rămas și el fără servici, însă tot vecin de palier (pardon, subsol) cu mine, care mi-a comunicat adresa maestrului.

Îmi reluasem slujba la „Curentul literar-magazin", și-aveam asigurată pîinea cea de toate zilele. Și pîinea, și fasolea. Însă mă simțeam dator să-l vizitez pe romancier, anume ca să-i mulțumesc pentru gestul său. Astfel încît, într-o bună dimineață, cam pe la zece și jumătate, m-am înființat la ușa unui apartament dintr-un bloc de pe C. A. Rosetti. Și-am sunat. Destul de timid...

Mi-a deschis o bonă, m-a supus unui scurt interogatoriu, și, cînd a auzit că-s din breaslă, m-a poftit înăuntru.

Cezar Petrescu lucra în „cabinetul" său de creație. O încăpere uriașă, bine bătută de lumina zilei, cu pereții căptușiți de cărți. Biroul era imens, cît o masă de ping-pong, masiv și extrem de dur. Am simțit asta pe pielea mea. Cînd mi-am betegit genunchiul de el.

Învăluit de nori de fum (de țigară), romancierul tocmai își fierbea cafeaua. Pe o spirtieră, aflată chiar lîngă dînsul, pe birou.

— Poftim, ia loc și hai să bem o cafea... Îmi pare bine că te văd, și rău că nu ți-am mai putut publica poeziile. Însă vezi ce vremuri trăim ! Nu mai am ziarul și nici revista. Iar în privința mea, se poate întîmpla orice... Ce mai faci, cum te descurci ?...

— Prost, maestre... Ca-ntotdeauna ! Ăsta mi-i norocul. Pe zi ce trece, totul îmi merge de-a-n-boulea...

— Măi dragule, de data aiasta stau prost cu banii. Uite ce-i facem, îți dau o scrisoare de recomandație pentru doctorul Băcescu, secretar general la departamentul muncii, sau cum i-o fi zicînd acum, c-au întors ăștia țara cu fundul în sus... Neamul nevoii, ăștia sîntem noi ! Are un fond special și-o să te-ajute. Vine iarna, și-o să-ți trebuiască un adăpost ceva mai cald...

La departamentul muncii am pătruns destul de uşor. Un prieten de-al lui Pandele lucra acolo. Ca uşier.

Secretarul general, un individ extrem de simpatic, a citit scrisoarea maestrului, m-a cercetat neîncrezător, de sus şi pînă jos, apoi mi-a spus în şoaptă :

— Chiar eşti prieten cu Cezărică ?... Pe timpurile astea, mulţi n-ar mărturisi-o ! Mă rog, ia să vedem ce se mai poate face acum... Că, deh, cine ştie cît mai m-or ţine ăştia pe-aici. Deocamdată, îţi dau o semnătură în alb, te duci cu hîrtia la Mihăilescu, omul meu de la casierie, şi-o să-ţi arate el cum s-o completezi... Şi mai vino şi-n octombrie, pe la sfîrşitul lunii. Dacă mai sînt secretar general, repetăm figura !

Am mulţumit. Nedumerit total. Şi-am plecat în căutarea casierului. Nu pricepeam deloc ce se-ntîmpla ! Ce păţise romancierul, de nu era recomandabil să ai relaţii prea strînse cu dînsul ?

Mihăilescu, un tip livid, parcă înspăimîntat, m-a întrebat cum mă cheamă şi mi-a scris cu mîna lui textul necesar, pentru ca apoi să-mi ceară să-l semnez. După ce mi-am depus autograful, mi-am aruncat un ochi asupra hîrtiei. Şi-am rămas cu tocul în gură. Nenorocitul îşi bătuse joc de mine. Căci cererea suna astfel : „Subsemnatul Vlad Muşatescu, poet, actualmente muritor de foame şi fără adăpost, vă rog să binevoiţi a-mi aproba un ajutor din «Fondul milelor», de la capitolul bugetar «Cerşetori». Cu stimă, etc."

Pînă s-apuc a mai zice ceva, m-am şi trezit în mînă cu două mii de lei. Casierul, presimţind c-am să eman vreo prostie, bănuind indignarea declanşată de denumirea dată de buget, m-a temperat părinteşte :

— Fii cuminte, măi băiete, şi nu-ţi face probleme... Nu eşti singurul scriitor care apelează la „Fondul milelor"... Roagă-te să ni-l ţie pe doctor în funcţie, c-altminteri... Aia e ! Şi-acum întinde-o, şi să nu te mai văd pe-aici... pînă-n luna ailaltă !

Ca să-mi revin, fiind, în plus, şi mort de foame, m-am deplasat de urgenţă la „Modern" (restaurant de rangul I). Şi n-am găsit altceva pe lista de bucate, decît „spinare de porc mistreţ pe varză călită, cu smîntînă şi sos de cimbru". 240 de lei porţia ! Ca pentru ciocoi.

O fi fost „Modern"-ul local de lux, dar şi-n materie de găinărie, nu se putea plînge, tot lux era. „Spinarea de mistreţ" am

găsit-o abia tîrziu, după ce lichidasem un munte de varză. Sub forma unei feliuțe subțirele și subdezvoltate, cît un flec de pus pe talpa unui pantof. De copil.

Cînd m-am dus la Cezar Petrescu, să-i transmit salutările lui Băcescu, dar și adînca mea recunoștință, și i-am povestit pățania, romancierul s-a distrat copios. Mai să moară de rîs. Considerîndu-mă neînțeles, am ținut să mă explic neapărat :

— Nu văd ce-ar fi de rîs, maestre ! Decît că, neamul prost, tot neam prost rămîne, asta e ! De unde să fi știut eu, provincial de import, care n-am mîncat la restaurant decît iahnii de fasole, și încă la iaurgeria lui Mitică-lăptarul, poetul Cosma, de pe Domnița Anastasia, că porcul mistreț e jivină rară, de pădure, și, cînd umblă prin capitală, devine boier trufaș, costisitor la vedere...

— Nu neam prost, copile dragă, ci neamul nevoii, ăsta-i adevărul adevărat ! — m-a lămurit prozatorul. Cine te-a pus să mergi la fandosiții ăia ?...

— Fudulia !... Bine că m-am dus de unul singur. Fiindcă îmi trecuse prin cap, vrînd să mă grozăvesc, să-i invit și pe Dimitrie Stelaru cu Tiberiu Tretinescu... Că varză ar fi fost de-ajuns, să saturi un sat !

— Ba n-ar fi fost deloc rău... Îi știu, pe-amîndoi ! Necăjiți și mereu fără o para chioară în buzunar. Parcă nu i-am publicat în „România literară“ și nu i-am trimis tot eu la Băcescu ? Și pe cîți alții încă !...

„MÎNZUL SĂLBATIC“

Am avut bucuria, încărcată de emoție, să-l revăd pe Cezar Petrescu. În primii ani după război. Prin 1946. Cînd ajunsesem director de editură. La „Europolis“. Cu aprobarea șefilor mei (din umbră), am ținut neapărat să-l contactez. În nădejdea că-l voi convinge să accepte a fi „autorul de casă“ al lăcașului nostru de literatură progresistă.

Mă bizuisem și pe faptul că, la ora aceea, parcă pe scena Naționalului, se juca o piesă a romancierului („Mînzul sălbatec", sau pe-aproape), scrisă în colaborare cu Vintilă Russu-Şirianu. Un text cu teză, de pe poziții ultrademocratice.

Întrucît îl cunoscusem pe nea Vintilă, la „Viața Sindicală", l-am rugat să-l tatoneze pe Cezar Petrescu, să vadă dacă era dispus să treacă la noi, cu arme și bagaje.

Peste numai cîteva zile, m-am trezit cu Vintilă Russu-Şirianu la sediul editurii, din magnificul bloc „Cristal Palace" (subsol). Era și nea Vintilă o figură. Din cele mai fabuloase. Permanent agitat, răscolit de idei mereu în schimbare, frenetic, fără pic de astîmpăr, preocupat neîncetat de plasarea pieselor, romanelor și poeziilor pe care încă nu le scrisese, dar îi clocoteau cumplit în minte. Şi-avea o minte !... Ca un cazan de locomotivă, totdeauna sub presiune.

Mi-a răcnit chiar din prag :

— Ia-ți haina și haidem !... Ne-așteaptă Cezărică, la el acasă. Îi surîde ideea noastră, mai ales că editura „Naționala— Gh. Mecu" îi face zile amare... Să luăm un taxi, altminteri întîrziem. Plătesc eu !

Romancierul ne-a primit frumos : cu cafele și țigări (americane). În același cabinet pe care-l știam prea bine. Mai încărunțise nițel, mai slăbise, ochii îi erau și mai încercănați, însă tot vii și scăpărători.

— Bine, domnule (nu-mi mai zicea „copile", sau „băiete", mai crescusem și eu oleacă, vreo douăzeci de chile), să nu mă cauți nici în zilele de azi, cînd aflu că ești editor ?... Parcă am fost prieteni, nu-i așa, cîndva, nu demult !

O clipă am crezut că-nghet. Mi-a fost teamă că are să amintească de Băcescu și de „Fondul milelor", și încă față de Vintilă Russu-Şirianu, care își imagina că sînt editor de-o viață întreagă, și nicidecum (fost) „poet". Dar Cezar Petrescu, om cald și generos, discret și trecut prin ale „vieții valuri" (la diverse nivele), m-a scutit de rușine.

Dimpotrivă, în loc să purcedem la discutarea problemelor pentru care, de fapt, mă găseam acolo, s-a pus pe povestit :

— Vezi, dragule, fila asta de hîrtie, eu totdeauna o împart în trei. Pe două părți îmi aștern rîndurile romanului la care lucrez, iar o treime o rezerv pentru intervențiile ulterioare. Şi

scriu, ca un școlar silitor, numai cu tocul și penița... Am și motive anume. În răstimpul cît duc peana s-o înting în cerneală și-o aduc înapoi, deasupra paginii, regîndesc fraza care urmează... Cînd termin totul și scriu „sfîrșit", las cartea la dospit... Abia după o lună o reiau, și-i bag tot soiul de adăugiri, replici, precizări de comportament, dacă nu chiar și schimbări de acțiune...

Neobosit, la fel de vioi și proaspăt, ne-a preparat iarăși un rînd de cafele. Continuînd, în același timp, cu încîntătorul său accent moldovenesc :

— Numai eu și Balzac, după cîte știu, am mai băut atîta cafea... Peste o òca, în douăzeci și patru de ore... Nefericită performanță ! El a murit în plină maturitate și efervescență creatoare, iar mie inima-mi dă semne... Doctorii mă consiliază să lepăd fumatul. Nici că mă gîndesc. Mai am de scris o sumedenie de romane din ciclul „Cronica românească a veacului XX". Cînd am să le dau gata, fără tutun și cafea ? Și nu orice cafea ! Mi-o fierb singur, așa cum fac și acum, la spirtiera de pe birou, într-un ibric de aramă, care se-ncinge mai omogen și rapid, îi culeg caimacul, uite-așa, de două sau de trei ori, pînă să dea în fiert, și-abia apoi o torn, după ce se potolește din clocot, în cești dintr-astea, groase-n buză și la trup, cele mai potrivite fiind acelea din dotația vagoanelor-restaurant, de la C.F.R., care-s bune și pentru marghilomane... Știi ce-i marghilomana ?... A, păi e formidabilă ! Cafea fiartă în rom, nițel diluat cu apă. Coțcarul de Marghiloman a născocit-o, pe cînd era, de fapt a fost toată viața, ministrul domeniilor regale... Ei, gata, ia gustați din divina licoare !... Dacă o vreți mai dulce, adăugați zahăr, se află în borcănelul de lîngă spirtieră, mie însă-mi place amăruie, așa cum m-au învățat turcii, la Ada-Kaleh...

Abia către prînz, la instigația lui Vintilă Russu-Șirianu, s-a-ndurat romancierul să trecem la aspectul editorial al întîlnirii noastre.

— Dragul meu, — mi s-a adresat maestrul, în cel mult două luni termin „Mînzul sălbatec", transcripția în proză a piesei pe care am scris-o împreună cu Vintilă... Dacă te interesează, putem semna imediat și contractul !

— Perfect, maestre ! m-am grăbit să declar, încîntat c-o să-l am pe marele romancier la „Europolis".

Apoi, mai reducînd ceva din entuziasm (avînd în vedere că trebuia să capăt aprobarea șefilor), am precizat :

— Mîine pregătesc textul contractului, și stabilim telefonic cînd să vin cu banii... Și, poate, ceea ce m-ar interesa deosebit, mai discutăm și-n privința celorlalte lucrări ale dumneavoastră...

Succesul pe care-l repurtasem, nu numai că a stîrnit aplauze la scenă deschisă, în rîndurile... celor doi șefi ai mei, Ilka și Grișa, dar a declanșat și-o autentică deflagrație printre sectoriștii culturali. Astfel încît, după consultări de rigoare, la care personalitatea subsemnatului n-a fost invitată, Ioșka, șeful nostru, hotărîse ca, la convorbirile cu Cezar Petrescu, să participe și M., responsabilul cu cadrele scriitoricești. Bine că nu mi-l vîrîse pe gît și pe autorul unui celebru eseu, nu-i mai țin minte titlul, în care abundau perle de tipul „turle și sobe" sau „terra incognita, hic sînt leontes" (sau ceva de-aceeași factură latino-aforistică), în care-l citase pe șeful său direct de 27 de ori, în vreme ce părintele popoarelor lumii era pomenit numai de 14. Probabil, de-aia-l pedepsise !...

Din dorința de-a păstra o perfectă conspirativitate, l-am anunțat pe maestru c-am să vin împreună cu „unul" din consilierii editurii. Cînd i-am dezvăluit numele, Cezar Petrescu a rămas indiferent și rece. Era clar că nu urmărea presa literară. Mai bine !

OCLUZIE „PSI"

După cum mi-a fost dat să aflu mai tîrziu, M. transformase întîlnirea cu Cezar Petrescu într-o acțiune a sa, personală. Comunicase asta la o ședință cu scriitorii, la care participase și nea Tudorică (Mușatescu), pe vremea aceea de meserie „pungaș" (adică fabricant de pungi din jurnale, pentru piețarii de la Matache Măcelaru). Și, cu prima ocazie, unchiu-meu îmi suflase știrea, mîndru că M. menționase, cu acel prilej, și numele meu. Avea și dînsul un nepot, mai în față !

Din păcate, tot de la galerie am vizionat spectacolul.

Pe la șase, după-amiaza, ne-am înfiinţat „in corpore" (eu şi cu N. M.) la maestrul Cezar Petrescu. Acesta, asistat de Vintilă Russu-Şirianu, ne-a primit sărbătoreşte, de parcă ar fi fost Crăciunul. Îmbrăcat festiv, în sufragerie, unde, pe masă, se aflau expuse nişte plăcinte moldoveneşti cu poalele-n brîu, de leşinai numai văzîndu-le, precum şi cîteva butelcuţe cu vin de Cotnar (de casă, de la un prieten producător viticol).

Cezar Petrescu mînca și bea zdravăn, sănătos, fără complexe, iar nea Vintilă de-aşijderea. Numai eu suferеam în tăcere, lăsîndu-mi gura apă, supravegheat îndeaproape, inchizitorial, de privirile îndrumătorului ce-mi fusese anexat. Să mă ating de vin, ioc ! M. ceruse pentru amîndoi, pretextînd nu ştiu ce gastrită, apă de la ţuţuroi.

Neintimidat de prezenţa „consilierului", despre care s-ar fi putut afirma că înghiţise o prăjină de rufe, maestrul, referindu-se la romanul pe care urma să-l contracteze cu noi, o luase pe după leuştean şi se avîntase într-o serie de poveşti haioase, din cariera sa jurnalistică.

— Tot timpul, cît am fost director la „România", ziarul regelui, nu era săptămînă să nu fiu poftit la palat... Carolică făcea pe aristocratul, umflîndu-se-n pene, deşi nu ştia să bea cum se cuvine o şampanie. Mare ţopîrlan şi beleaua asta de monarh... De multe ori agita șampania din cupe, cu scobitoarea !... Bunicu-său, bătrînul de la '77, dar şi de la '907, cel puţin nu-şi dădea aere, şi nici nu-și invita supușii la poker, așa cum făcea Carol. Ne jecmănea ca pe hoţii de cai, pe mine, care-s un as în materie, şi pe Malaxa... Numai Urdăreanu își mai îngăduia să cîştige cîte un pot... Din prostie ! Banii pe care mi-i dădea la ziar, îi lua îndărăt la poker... Vă place pokerul, domnule consilier ?... Jucaţi ?...

M., care înverzise ascultîndu-l pe romancier povestind despre relaţiile strînse cu regele, i-a răspuns înţepat :

— Eu ?... Nicicînd !... Pe mine nu mă lasă cănștința...

Totuși, vrînd să profite de momentul favorabil ce se ivise, întrucît romancierul tocmai mînca o plăcintă, cu poftă de om sănătos, a pornit să debiteze doctoral cum înţelegea el colaborarea cu scriitorul, emanînd o serie de idei la modă, extrem de utile pentru orientarea cărţii ce urma să fie editată de noi. Dar a ţinut-o pe linia asta, cam vreo jumătate de oră.

Cezar Petrescu fuma nervos şi-l digera buimăcit pe M., Vintilă Russu-Şirianu îl aproba dînd din cap, de nevoie, ca un cucernic slujbaş sindical ce era, deşi eu mai curînd aş fi zis că picotea moţăind, din motive de Cotnar.

La plecare, convenisem cu maestrul să ne încredinţeze şi reeditarea celor trei volume ale romanului „1907". M. garanta apariţia, numai datorită prefeţei pe care avea s-o scrie anume.

A doua zi, i-am plătit romancierului cincizeci de milioane (bani vechi) în contul drepturilor de autor (la „Mînzul sălbatec"). În privinţa lui „1907", care deja era cules la editura „Naţionala-Gh. Necu", trebuia să întreprind tratativele de preluare.

Abia peste o lună l-am vizitat iarăşi pe Cezar Petrescu. M-a primit cu binecunoscuta-i afabilitate. Însă apoi şi-a dat drumul nervilor, declarîndu-mi încruntat şi indispus :

— Dragul meu, nu-s capabil să scriu un rînd... Mă obsedează mutra şi ciudatele teorii ale consilierului matale. Nu ştiu dacă-l ţii minte pe Guguf, din „Baletul mecanic", în cazul cînd l-ai citit, însă am senzaţia c-a reînviat şi umblă printre noi, ca un strigoi, şi-anume în făptura omului pe care mi l-ai cărat aici, la mine în casă...

După două săptămîni, m-am trezit cu Vintilă Russu-Şirianu. La editură. Îmi adusese o servietă burduşită cu bani.

— Ce-i cu ăştia, nea Vintilă, i-ai cîştigat la loterie ?

— Drepturile de autor ale lui Cezărică ! Ţi le înapoiază. Nu se mai simte în stare să scrie romanul... Iar mie, de unul singur, mi-e frică...

— Şi cu „1907", ce facem ?...

— Mai rău ! Vrea să-l refacă total. Dar numai după ce-o citi prefaţa lui M., ca să-şi dea seama cum ar trebui să sune just ! Te roagă să nu te superi, şi să-l vizitezi oricînd îţi face plăcere...

N-am mai avut plăcerea. Şi nici curajul. Ce să-i fi spus ? Că M. mă amînă, cu prefaţa lui eseistică, de la o săptămînă la alta, că, la un moment dat, analizînd mai serios cartea, nu mai consideră necesară apariţia lui „1907" ?

Ca o culme, ceva mai tîrziu, fără ajutorul filozoficelor consideraţii ale marelui eseist, romancierul a izbutit să mai scrie

cîteva cărţi de succes. Şi şi-a revăzut şi romanul răscoalelor ţărăneşti. Fără prefaţa lui M. Deşi, dacă mă strădui să-mi aduc aminte, parcă a apărut ceva despre „1907“, purtînd semnătura „consilierului“ meu. Dar nu sînt deloc sigur. După atîţia ani, memoria te-nşeală !

În schimb, şi astăzi mă urmăreşte obsesiv chestia cu Guguf, din „Baletul mecanic“, romanul cel mai drag inimii mele din opera lui Cezar Petrescu. Ce-o fi vrut să spună atunci romancierul, cînd afirmase că personajul reînviase printre noi ?

Am recitit cartea, l-am întors pe Guguf pe faţă şi pe dos, l-am comparat cu sosia lui (în viaţă, şi bine mersi), şi care i se păruse maestrului a fi un fel de strigoi. Ei bine, n-am găsit nimic alarmant.

Cezar Petrescu „fusese în eroare“ ! M., după cît îl cunoscusem, era mult mai îmbîrligat şi abscons. Atunci. Acum, au cam trecut nişte ani peste noi. Peste toţi. Învăluind în uitarea timpului şi oameni, şi fapte. Opera maestrului însă a rămas. Ce să mai spui de una ca asta ? Curat balet... Şi mecanic, pe deasupra !

Întocmai cum constatasem dealtfel, pe pielea mea, în urmă cu aproape patru decenii, dacă nu cumva şi mai mult, că există totuşi un anume mecanism al baletului vieţii. Mai ales în legătură cu fuga mea în Abisinia.

Care, spre surprinderea marilor exploratori porniţi în fantastica şi nebunateca expediţie, avea să capete dimensiuni din cele mai neaşteptate.

ÎNTOARCEREA DIN ABISINIA

UN TREN NUMIT DORINȚĂ

Nici n-apucasem să mă cufund ca lumea în pasionantele pagini ale „Baletului mecanic“, care mă și prinseseră, și chiar într-atît încît nu băgasem de seamă că-ncepuse s-amurgească, după primele treizeci de file ale cărții și-a făcut apariția un nou personaj. Nu în desfășurarea acțiunii romanului, ci la noi, în cușca frînarului. Era un nene plin de funingine și uleiuri minerale, purtînd asupră-i o lădiță de lemn, negricioasă și-aceea, precum și-un felinar metalic, din cele utilizate de „C.F.R.“. Uniforma, slinoasă și mototolită, uzată 80%, își pierduse culoarea inițială, albastru închis, probabil, și-acuma se spălăcise, bătînd înspre nuanța ce se cheamă „vînt turbat“.

Surprins că ne găsește ghemuiți pe bancheta din chițimia rezervată personalului feroviar, și-a dat cascheta pe ceafă, și-a pornit să ne examineze intrigat, mîngîindu-și mustața căruntă. Apoi ne-a întrebat, mort de curiozitate :

— Mă, ce-mi sînteți voi, militari au școlari ?... Și ce neam de uniformă-i asta, de semănați a jumătate ofițerași, jumătate elevi ?...

— Nene, noi sîntem elevi, într-adevăr, dar de liceu militar ! — i-am declarat eu nițel fîstîcit, neștiind ce hram poartă ceferistul.

— Ei, nu mai spune ! Vas'că să egzicstă și licee pentru ofițeri ? Ca să vezi și să nu crezi... Și ce cătați acilea ?

Palliu amuțise. Mai bine. Altminteri, cine știe ce gugumănie ar mai fi debitat. Tot eu l-am lămurit pe încăruntitul feroviar.

— Am primit o permisie, pentru caz de boală, și-am vrea s-ajungem la Constanța !... Dar ne-a pus sfîntu' să ne-abatem

din drum, ca să vedem şi noi cum arată Dunărea... Din pricina prostiei, cheltuind mai mult decît ne-ngăduia punga, iacă, am rămas fără bani, şi nu mai avem cu ce călători pînă acasă...

Mirat de înclinaţiile noastre turistice, ceferistul s-a scărpinat sub nas, nevenindu-i să creadă că mai sînt şi-asemenea elevi bătuţi în cap. Nemulţumit totuşi de aiuritoarea mea explicaţie, a insistat :

— Bine, măi frate, dar acolo, la liceul ăla militar, al vostru, nu v-a învăţat la geografie că nu există cale ferată, de-a dreptul, de la Turnu la Constanţa ?... Ce profesori, domle !

— Aşa-s toţi, nene, habar n-au de mersul trenurilor ! — m-am plîns şi eu, imaginîndu-mi că-l înduioşez pe feroviar. Oare n-ai putea să ne spui şi nouă, cum să facem şi să dregem, ca s-ajungem în portul de la mare ? Uite, te-am răsplăti, c-avem nişte stilouri şi cîteva bricege... Ce zici ?

Bătrîiorul a surîs mînzeşte pe sub mustaţă, apoi ne-a declarat :

— Dacă vreţi să ieşiţi la mare, mai întîi trebuie s-ajungeţi la Bucureşti, şi-abia de-acolo, schimbînd trenul, s-ar putea să răzbiţi şi pînă-n port, la căşile voastre !... Iar trenul ăsta, marfarul în care v-aţi urcat, taman la Bucureşti pleacă. Peste o jumătate de oră. Eu mi-s frînarul vagonului, şi-l însoţesc pînă la triajul Gării de Nord...

Încîntat de norocul ce se abătuse asupra noastră, l-am implorat pe expertul în frîne :

— Nene, nu ne lăsa, du-ne şi pe noi cu matale ! Dacă nu-ţi plac bricegele şi stilourile, îţi dăruim cîte-o uniformă, poate ai copii, şi-or să le prindă bine... Că mai avem una, pe dedesubt !

Părînd că se lasă înduplecat, frînarul, după o clipă de gîndire, s-a învoit, spunîndu-ne :

— Bine ! Haidem la „bou-vagon", tragem obloanele, ne-ncuiem pe dinăuntru, vă dezbrăcaţi de ţoale, să văz ce fel de uniformă mai aveţi, şi-apoi, dacă-mi place, vă duc pînă la Gara de Nord...

Zis şi făcut !

Adică, n-am ajuns la Bucureşti.

Ci, după peripeţii aproape indescriptibile, numai pînă la Chitila. Ceea ce, fie vorba între noi, nu-i chiar atît de rău. Că nu era să fim fraieri cu cioc, şi să ne lăsăm înhăţaţi în gara cea

mare a capitalei. Patrulele forţelor armate nici n-ar fi aşteptat altceva, decît să le cădem în mînă, ca musca-n lapte.

Mai dificultuos a fost cu „parada modei“ demonstrată de mine şi de bălanul de Palliu. Imediat ce ne-am urcat, împreună cu nenea ceferistul, în „bou-vagon“-ul respectivului, ne-am dat jos uniformele bleumarin, iar după aceea şi costumul kaki, cu moletiere. Nenorocirea era că vagonul de marfă nefiind prevăzut cu lumină interioară, frînarul nu avea posibilitatea să aprecieze calitatea ştofei în care ne-mbrăcase liceul militar „D. A. Sturdza“. Doar cînd şi-a aprins felinarul, abia atunci şi-a putut da cu părerea. Prilej cu care ne-a spus :

— Mă copii, n-am nevoie de hainele voastre, nici ca cum !... Am vrut însă să văd, pînă unde vă poate duce mintea. Că, nu vă fie cu supărare, nu s-ar zice că vă dă afară din casă, zău aşa ! Păi, ce-oţi fi crezut voi, că mă duceţi pe mine, om bătrîn şi trecut prin toate necazurile vieţii ?... De ce nu mi-aţi mărturisit adevărul, că umblă ăia, de la garnizoană, după voi, şi vă caută cu patrula în toate trenurile de călători ? I-am auzit vorbind în gară, între ei, că sînt în căutarea unora ca de-alde soiul vostru... Ce-aţi făcut, mă năpîrstocilor ? Mai întîi îmbrăcaţi-vă, să nu-mi răciţi dracului, să vă mai am şi pe suflet. Apoi, o să-mi povestiţi din fir-a păr, totul, fără minciuni !...

Înlemniţi la auzul celor dezvăluite de ceferist, ne-am luat ţoalele pe noi, la mare grabă, că-ncepusem să cam dîrdîim de frig, ruşinaţi cum nu ni se mai întîmplase.

Bătrînelul ne asista, luminîndu-ne cu felinarul, zîmbind amuzat şi dînd din cap. Cînd am fost gata, l-am întrebat :

— Ne duci la gară, nene, să ne predai patrulei ?...

— Taci, mă copile, ce mi-s eu ?... Mişălul mişeilor ? Stăm aici, pînă porneşte marfarul nostru, şi-n vreme ce-o să gustăm cevaşilea de-ale mîncării, voi o să-mi istorisiţi de ce sînteţi daţi în urmărire...

Frînarul, făcîndu-ne semn să ne-aşezăm lîngă el, în jurul lădiţei sale de lemn înnegrit, a deschis-o, folosindu-se de-o cheiţă, şi, pe-un ziar, a-ntins merindea adusă de-acasă, s-o aibă la drum. Cîteva cepe vinete, din cele dulci, de apă, o bucată de brînză, potroacă de sărată ce era, un pumn de măsline şi-o felie groasă de slănină afumată. În loc de pîine, un dărab uriaş de mămăligă rece.

Gustînd agale din bucatele oferite, în calitate de şef al expediţiei în Abisinia i-am relatat ce păţisem pînă la ora aceea, precum şi ce aveam de gînd să întreprindem în continuare. Cînd am isprăvit, şi de mîncat şi de povestit, ceferistul şi-a strîns jurnalul, căci altceva nu mai rămăsese. Tăcînd mîlc. După ce şi-a încuiat lădiţa, s-a uitat la noi lung, cercetîndu-ne cu atenţie.

— Mă copii, ăia, de la liceul vostru militar, n-au şi doctori de cap pe-acolo ? Cum de nu v-aţi cătat, să aflaţi ce gărgăuni vă umblă prin minte ?... Zău, că nu sînteţi zdraveni ! Auzi vorbă, să fugiţi tomite-n Abisinia... E nemaipomenit ! Nu-mi vine să-mi crez urechilor... Şi cum o să ajungeţi la Africa ?

— Cu vaporul, nene ! — i-am declarat eu. Totul este să ne vedem în portul Constanţa, că după aia nu mai avem probleme...

— Dacă nu reuşim să ne strecurăm pe-un vas, atunci ne rugăm de vreun şofer de camion, să ne ia şi pe noi în cabină !

Ceferistul a pufnit în rîs. L-am înţeles şi l-am aprobat numaidecît. Tăntălăul mă făcuse de rîs.

— Bravo vouă, numai aşa veţi dovedi să vă vedeţi în Abisinia aia !... Mă rog, vă priveşte. În orice caz, să-mi scrieţi de-acolo, cum aţi călătorit cu automobilul peste cîteva mări şi oceane... Iată, porneşte şi marfaru nostru ! Staţi aici şi nu vă arătaţi la obloanele vagonului, cînd trecem prin staţii, că eu mă-c la cabina mea de frînar... În apropiere de Bucureşti, fac eu ce-oi face, şi mă-ntorc la voi, să vă spun ce-aveţi de sucit şi de-nvîrtit, ca să nu vă prinză, ca din oală, patrulele din Gara de Nord...

Am călătorit minunat, ca să nu zic chiar sublim. Dîrdîind de mama focului, culcaţi într-un ungher al „bou-vagon"-ului şi vîrîţi unul într-altul, în nădejdea să ne mai încălzim olecuţă. Sufletul ! Nici gînd să ne treacă tremurul ce ne cuprinsese.

Bietul Tommy Palliu, oricît ar fi fost el de atlet şi găligan, părea mai rebegit decît mine. Făptură nobilă şi devotată, nu se plîngea de necazurile ce se abătuseră asupra noastră, şi nici nu mă-nvinuia cu nimic. Deşi aş fi meritat, întrucît îl băgasem în aventura asta superbă.

Doar mai mă-ntreba, din cînd în cînd :

— Măi Hăplişor, cum o fi vremea în Abisinia, tot atît de răcoroasă ?

Iar eu, bazîndu-mă pe unele lucruri din „Cei trei cercetaşi", plus Stanley şi Livingstone, îl linişteam :

— Aiurea ! Care „răcoroasă", în inima Africii ?... Acolo-i ecuatorul, bleago, şi-o să murim de căldură, nu de frig !... Altă viaţă !

Cînd ne era şi nouă somnul mai dulce, şi picoteam scuturaţi de dîrdîielile noastre şi-ale „bou-vagon"-ului, ne-am pomenit treziţi de-un bubuit infernal. Cineva bătea în obloanele de tablă. Speriaţi, ne-am repezit să vedem despre ce-i vorba. Era frînarul nostru. Trenul oprise într-o haltă, sau cam aşa ceva, şi ceferistul se străduia să deschidă vagonul.

— Măi copii, a venit vremea să ne despărţim ! — ne-a informat dînsul. Am trecut de Chitila, şi-acuma aşteptăm să ne deie intrarea la triaj... Coborîţi numaidecît, nu mai zăboviţi ! O luaţi de-a lungul liniei, şi-o să vă furişaţi şi voi, cum oţi putea, în Bucureşti... Na-vă şi cîte cinci lei, s-aveţi de tramvai ! Părerea mea-i să vă duceţi acasă, la părinţi, că numai ei ştiu ce-i în sufletul lor... Cînd ajungeţi, să-mi scrieţi, la gara din Turnu-Măgurele, să ştiu şi eu ce-aţi mai dres. Mă cheamă Ion Pe. Mărin, zis şi Onu, mă cunoaşte o lume-ntreagă... Daţi-i bătaie !...

MISTERELE BUCUREŞTILOR

Impulsionaţi de îndemnul transmis de frînar, dar şi de frică, am coborît urgent din vagon şi ne-am luat valea. De-a lungul căii ferate. Încă nu se luminase de ziuă, dar şinele sclipeau suficient în bătaia stelelor geroase ale acelui început de martie. Se dusese căldura anormală din ziua precedentă, şi-acuma chiar pornea să fulguiască încet.

Ore de-a rîndul, am mers şi-am tot mers. Rătăcind de nenumărate ori printre marfarele staţionate în gările de triaj întîlnite pe parcurs, şi care-şi aşteptau intrarea în capitală, sau stăteau garate pentru formarea unor noi garnituri. De cîte ori întîlneam în cale ceferişti sau oameni obişnuiţi, din afara ca-

drelor feroviare, ne piteam prin cabinele pustii ale frînarilor, pe sub vagoane, în tenderele locomotivelor părăsite, şi care rugineau de cine ştie cînd pe liniile moarte, sau în compartimentele de clasa a III-a, ale unor vagoane de călători, scoase din circulaţie, fără geamuri la ferestre, cu băncile în parte demontate, cu uşile bălăbănindu-se în bătaia vifornitei ce se dezlănţuia.

Cînd am ajuns în gara Basarab, ne-am considerat izbăviţi de suferinţé. Eram în marele oraş, unde nimeni n-avea să dea de noi. Scăpasem de greu. După ce-am răzbit şi-n Calea Griviţei, trecînd podul de fier de peste calea ferată, ne-am pomenit nas în nas cu-o simigerie. Pe uşile căreia răbufneau pînă-n stradă aburi de covrigi calzi.

În afara banilor dăruiţi de frînar, mai aveam vreo şaptezeci de lei. Cu care nădăjduiam s-ajungem, indiferent cum, la Constanţa. Deci, nici gînd să ne-atingem de ei. Însă Palliu, dragul de el, tremurînd tot, şi de frig, dar şi de foame, a avut o idee de milioane.

— Măi Hapleo, ştii la ce m-am gîndit ? Pînă se potolesc lucrurile, şi n-or să ne mai caute cei de la garnizoană, stăm vreo cîteva zile în Bucureşti... Am aici o mătuşă, soră de-a mamei, şi-o să tragem în gazdă la ea... Vedem noi ce-o să-i spunem ! Deocamdată, hai să cumpărăm nişte covrigi calzi, că nu mai pot de ameţeală...

— Şi unde locuieşte mătuşă-ta ?...

— Nu prea ştiu adresa, însă am mai fost pe la dînsa, acum vreo patru ani... Este undeva, într-un cartier mărginaş, căruia-i zice Apărătorii Patriei, sau cam aşa ceva... Întrebăm, şi pînă la urmă tot o brodim. Casa aş recunoaşte-o şi dintr-o mie !...

După ce ne-am prins sufleţelele cu covrigi fierbinţi, abia atunci scoşi de la cuptor, şi cîte două felii de dovleac turcesc copt, iarăşi am purces la drum.

Interesîndu-ne, din om în om, am aflat care-i calea de urmat. Şi, pe la amiază, în vreme ce viforniţa se-nteţise, am bătut la portiţa unei căsuţe din Apărătorii Patriei. Nu stătea acolo mătuşa respectivă. Ci la vreo cinci sute de metri mai departe, după cum ne-a informat persoana ce ne ieşise în întîmpinare, cînd văzuse că n-aveam de gînd să renunţăm la a-i demola gardul.

Pe palanul din fața locuinței căutate, era și-o firmă : „Croitor de lux". Palliu, entuziasmat, a exclamat :

— Asta-i ! Numai de-ar fi acasă unchiu Mituș...

Era. Adică erau amîndoi, și unchiu-său Mituș, și mătușă-sa. Cînd l-au recunoscut pe Tommy, au rămas cu gurile căscate.

— Ce-i cu tine, Tomiță ?... Te-au dat afară de la școală ?... Și cine-i băiatu ăsta ?... Haideți înăuntru, că-i frig, și n-o să stăm de vorbă în curte ! a grăit careva din viitoarele noastre gazde.

Croitorul de lux, unchiul lui Palliu, era un bărbat firav, scofîlcit înainte de vreme, cu pomeții ieșiți în afara obrajilor palizi, iar nevastă-sa arăta și mai rău. Femeie măruntică, tare drăguță, mereu cu zîmbetul pe buze, era atît de slabă și plăpîndă, c-ai fi putut-o ridica într-o singură palmă.

Tocmai luau masa de prînz. Farfuriile fuseseră puse pe masa de lucru a croitoriei, iar deasupra godinului din atelier colcăia un ceaun de tuci. Tanti Tica, fiindcă așa mă rugase să-i spun, ne-a adus și nouă cîte-o farfurie și ne-a poftit să mîncăm împreună cu dînșii. În afară de mîncarea de cartofi din ceaunel, n-aveau nimic altceva. Iar nea Mituș s-a scuzat, informîndu-ne că treburile-i merg prost de tot și că mai mult nu-și poate îngădui.

Bălanul de Palliu, la rîndul său, i-a comunicat că nici noi nu stăm mai bine. Eram plecați de la liceu într-o permisie excepțională, rămăsesem fără bănuți, pierzîndu-ne portmoneele pe drum, și-l așteptam pe taică-meu, de la Pitești, să ne-aducă finanțele necesare. Deoarece intenționam să plecăm mai departe, acasă, la Tommy, să-i vizitez și eu orașul în care se născuse, Brăila.

Hai, că de data asta, o-ntorsese binișorel atletul. Nici nu mi-aș fi închipuit că-i mergea mintea la asemenea scorneli. Iar cînd croitorul l-a întrebat de ce nu trăsese la colonelul (un alt unchi de-al lui Palliu, după cum aveam să aflu), bălanul îi spusese că-i sătul de-atîta militărie, și că nu-i făcea nici o plăcere să locuiască la nen-su.

Încîntat că fusese preferat, nea Mituș ne-a atras atenția totuși :

— Măi copii, noi sîntem tare strîmtorați ! Nu-s comenzi deloc, acuma lucrez pantaloni de serie, pentru marii croitori din centru... O să vă mulțumiți și voi cu ce-avem.

Bineînțeles, am ținut să le declar și eu :

— Tanti Tico şi nene Mituş, sînteţi nişte oameni de aur !... Imediat ce dăm de parale, că, deocamdată, babacu-i plecat din Piteşti, şi-abia peste vreo trei, patru zile va sosi la Bucureşti, vă vom înapoia toate cheltuielile făcute cu noi !...

În noaptea aceea, pe care n-am s-o uit niciodată, am dormit străbătut de cele mai negre gînduri. La cină, bieţii Mituş şi tanti Tica ne hrăniseră cu resturile din ceaun. Apoi, stingînd lampa cu gaz, ne poftiseră la culcare. Pe masa de lucru a atelierului. În afară de odaia în care croitorul îşi făcea meseria, n-aveau altă încăpere. Şi nici pat. Asta era toată locuinţa lor. O masă uriaşă, pentru exercitarea profesiei de croitor „de lux", la care nea Mituş era ajutat şi de nevastă-sa, două taburete, din lemn de brad negeluit, godinul cu care se-ncălzeau şi pe care şi găteau, precum şi-un dulap în care-şi adăposteau hainele şi materialele primite de la clienţi, sau de la croitorii din centru. Numai maşina de cusut, un „Singer" străvechi, uzat şi mîncat de rugină, putea fi considerată piesă de valoare. Restul — sărăcie lucie.

Pe masa de lucru, tanti Tica aşternuse pătura pe care se călcau pantalonii de serie, întrucît Mituş era specializat în nădragi, şi ne-nvelise cu-o plapumă imensă, de patru persoane s-ar fi putut spune. După ce ne-a văzut căpătuiţi, s-a suit şi dînsa în „pat". Iar mai tîrziu, cînd terminase să răscolească acei cîţiva cărbuni din godin, a venit şi nea Mituş.

Sfiindu-ne, nici unul din noi nu-şi dăduse jos hainele de pe dînsul. Şi bine-am făcut. Căci, peste noapte, godinul răcindu-se, s-a lăsat un frig în atelierul croitoriei, atît de cumplit, încît am fi tremurat cu toţii ca nişte pui de găină. Însă eram îmbrăcaţi, înghesuiţi unul într-altul, şi ne ţineam reciproc de cald.

Către dimineaţă, cînd frigul se-nteţise, iar eu cam începusem să dîrdîi, am simţit-o pe Tica vîrîndu-se-n mine. I se făcuse milă de nepoftitul oaspete. Dumnezeule ! I se ridicase rochia pînă la brîu, şi pulpele îi erau atît de fierbinţi, de-au pornit să mă treacă valurile de fierbinţeală. Prunc neprihănit, m-am lăsat învăluit de darurile Ticăi. Pînă ce, nemaiputînd îndura, am vrut să mă-ntorc cu spatele. Dealtfel, mişcare imposibil de realizat, întrucît eram tuspatru înghesuiţi pe-un spaţiu de numai vreun metru şi jumătate. Iar Tica m-a cuprins şi-n braţe,

suflîndu-mi la ureche : „Prosticelule !"... Şi-am adormit la loc, mai adînc. Tremurînd în continuare. Din alte motive.

Dimineaţa, nea Mituş avînd de lucru, ne-am sculat de pe la cinci. Tica a aprins lampa de gaz, a făcut focul în godin şi-a pus un ceainic la fiert. Peste un sfert de ceas, ne poftea la ceai. O fiertură în care turnase cîteva picături de esenţă, un erzaţ probabil, care doar colorase apa, şi pe care am îndulcit-o cu magiunul pe pîine oferit de gazdă.

Cînd am observat-o pe Tica privindu-mă cu ochi anormal dilataţi, am crezut că intru în pămînt de ruşine. Sesizînd jena ce mă cuprinsese, mătuşa lui Tommy mi-a mai servit o cană de ceai, şoptindu-mi :

— Bea şi te-ncălzeşte, prosticelule !...

Am cătat cu coada ochiului la nea Mituş. Dar el şi-ncepuse să tragă la maşină.

Imediat ce-am terminat cu ceaiul, le-am spus gazdelor că plecăm să vedem şi noi oraşul, şi c-o să ne-ntoarcem abia spre seară. De prînzit aveam să gustăm ceva, la nimereală. De fapt, mîncarea nu mă mai interesa. Abia aşteptam să ne culcăm iarăşi, cu toţii împreună. Remuşcările nedîndu-mi pace, l-am zorit pe bălan să grăbim pasul.

Cînd am ajuns în centru, pe Calea Victoriei, Tommy s-a interesat de planurile mele :

— Acum ce-i facem, Hapleo, că, dacă mai stăm mult la mătuşă-mea, o lăsăm săracă !... Ai văzut cît sînt de sărmani, bieţii de ei...

— Cam aşa-i ! Numai noi lipseam din casa lor...

— Cred că vom fi nevoiţi să mergem totuşi la unchiu-meu, colonelu !

— Nu mai e cazul ! a rostit un glas gros şi răguşit, din spatele nostru.

Palliu a tresărit brusc şi şi-a întors numaidecît capul. Cînd a văzut cine era persoana ce se vîrîse în vorba noastră, a îngălbenit şi s-a bîlbîit penibil :

— Ne... Ne... Ne-ne-ne Tă-tăsică ! Matale erai ?...

Peste o jumătate de ceas, colonelul Tăsică, unchiul lui Palliu, căci el era, fericit că dăduse de noi, ne tîrîse la Palatul telefoanelor. De aici, în cîteva minute obţinuse Piteştiul, şi-a pornit să discute înfrigurat cu taică-meu.

După aceea, în clipele următoare, ne-a urcat, cam în brînci, ce-i drept, într-un taxiu şi ne-a descărcat la domiciliul dînsului, undeva pe Uranus. Pe Tommy l-a zăvorît într-o odăiţă de la subsol, iar pe mine în closet.

— La patru, după-amiază, vine tac-tu, să te ia în primire !... — m-a avertizat colonelul, un malac de vreo doi metri înălţime şi un metru pe lat. Şi-o să te-nveţe el minte să-mi mai seduci nepoţelu cu ideile tale tîmpite de vagabont...

În spaţiul restrîns ce-mi fusese rezervat, am avut suficientă vreme să gîndesc la noua situaţie creată.

„Nu-i nimic, — mi-am zis în sinea mea, o să mănînc pe pofta inimii, cînd m-o scoate tata Eftimie din cloaca ăstuia ! Că, dacă nu-mi oferă o masă de gală, ca pentru întoarcerea fiului risipitor, cu viţel gras la cuptor şi-o vadră de cartofi prăjiţi, şi s-apucă să mă mai şi ia la bătaie, atunci îi spun deschis, verde-n faţă — fug din nou la Abisinia, cu prima ocazie".

Deocamdată, cel puţin în anul acesta, pierdusem cursa. Deci, adio Addis-Abeba, adio călătoria spre Africa, ascuns în calele cine ştie cărui transatlantic.

Cel mai rău îmi părea, nu de expediţia ratată, ci de faptul că pierdusem orice nădejde să mai dorm pe masa din „croitoria de lux" a lui nea Mituş, alături de Tica. Şi eu, care abia aşteptam să vină noaptea, să mă vîr sub plapumă, laolaltă cu toţi ceilalţi, cîte iluzii îmi făcusem de pomană !

ÎN SÎNUL FAMILIEI

Pe la patru şi-un sfert, exact cum presupusese colonelul Tăsică, am fost eliberat din fetida mea carceră şi predat, în bună stare şi nevătămat, lui taică-meu. Care, exact pe dos decît presupusesem eu, nici nu m-a luat la bătaie şi nici nu m-a certat. Dar nici nu mi-a spus vreo vorbă. S-a limitat să-şi ia un cordial şi rece rămas bun de la temporara mea gazdă, întrebînd-o dacă n-are ceva de plătit pentru cheltuielile de cazare

şi masă, pentru ca apoi să mă ducă de mînă, niţel cam strîns, ca şi cum s-ar fi temut să n-o iau la fugă, pînă la taxiul ce-l aştepta în faţa locuinţei colonelului.

Din Uranus şi pînă la restaurantul „Calul bălan", din preajma Gării de Nord, tata Eftimie a tăcut mîlc, aruncîndu-mi doar, din cînd în cînd, cîte-o privire răuprevestitoare.

Spre surprinderea mea, după ce-a plătit taxiul, babacu m-a invitat să pătrundem în sordida sală de mese a restaurantului. Printr-un gest doar, şi nimic mai mult. Intrigat, l-am urmat căzut pe gînduri, din cele mai negre. Cînd am zărit-o pe maică-mea aşteptîndu-ne, aşezată la una din mese, am rămas înlemnit. Numai la asta nu mă aşteptam.

M-am repezit să-i sărut mîna. Onglița m-a strîns în braţe, cu ochii podidiţi de lacrimi, spunîndu-mi tot soiul de cuvinte mîngîietoare. Numai la taică-meu s-a răstit ameninţător :

— Eftimie, nu uita ce ţi-am spus, dacă te-apuci să-l luminezi, să ştii că mă omor ! M-auzi ?...

— Te-aud !... Stai liniştită...

Apoi, întorcîndu-şi faţa spre mine, m-a întrebat cu glas tremurînd, neaşteptat de blajin :

— Ia spune, dom Vlad, mîncăm ceva ?... Sau nu-ţi mai e foame ?...

— Ba mi-e, tăticu meu bun, şi încă tare de tot !

Babacu l-a chemat pe chelner şi i-a cerut lista de bucate. Pe care, incredibil de afabil, ne-a citit-o de la un capăt la altul, cu-aceeaşi voce tremolată. Nu mai înţelegeam nimic. Se-ntîmpla ceva neobişnuit cu bătrînul. Abia cînd i-a picurat prima lacrimă, urmată apoi de-un şiroi impresionant, mi-am dat seama de grozăvia isprăvii săvîrşite. Iar după ce tata a mai şi purces să vorbească, adresîndu-mi-se în mod special, m-am jurat că n-am să mai fug cît voi trăi în Abisinia.

— Dom Vlad, — grăia tata Eftimie, de astăzi înainte n-am să te mai bat niciodată ! Nici nu meriţi, dar nici nu vreau să-mi mai faci pocinogul pe care mi l-ai făcut... Acuma, sîntem bărbaţi în toată firea ! Gata, asta am avut de spus. Ce-ai pofti să mănînci, din lista de bucate ?

— Tăticule, dacă nu mai eşti supărat, şi-am să mă port în aşa fel, de-acum încolo, încît să nu te mai supăr vreodată, aş rîmni la nişte cîrnaţi pe fasole, aşa, ca la Tatapetre acasă !

— Bun ! Şi-altceva ? — s-a interesat bătrînul, oarecum convins de angajamentul meu.

— Păi, încă o porţie de cîrnaţi şi tot pe fasole !...

Onglița, înduioşată de modestele mele pretenţii, l-a mobilizat şi dînsa pe babacu :

— Ia-i, Eftimie, tot ce-şi doreşte... Am bicarbonatul la mine !

Pe seară, cînd mai rămăsese aproape un ceas pînă la plecarea acceleratului de Piteşti, şi zăboveam la masă, iar bătrînul apucase deja să golească o sticlă de vin înfundat, deodată l-am auzit întrebîndu-mă :

— Ia spune-mi, măi Vladule, încotro vroiaţi să vă duceţi, de-a fost nevoie să fugiţi de la liceu, încă şi-n chipul în care aţi făcut-o ?...

— Dacă-ţi spun adevărul, n-ai să rîzi de mine ?

— Păi, cum aşa ? N-am zis că sîntem de-acuma bărbaţi ?... Ia zi !

— În Abisinia !

— Cum ? În Abisinia, ca prietenul meu Mihai Tican Rumano ?...

— Exact, tăticule...

— Vai de mama lui, să vezi ce-o să-i fac ! El v-a băgat în cap chestia asta... Că i-am citit şi eu cartea ! Bravo ţie ! Ca să vezi unde te poate duce o carte citită înainte de vîrsta cuvenită... Şi-ai mai răsfoit şi alte poveşti dintr-astea, cu călătorii în Africa ?... Nu de altceva, dar ca să ştiu unde să te caut, data viitoare !

— De ce să te mint, bre tată, sigur c-am mai citit... Însă ţi-am promis că n-o să-ţi mai pricinuiesc necazuri !

— Deie Domnul să fie aşa ! — s-a mirat şi bătrînul de cuminţenia ce-l cuprinsese pe fiu-său.

Pe la miezul nopţii, debarcam cu toţii la Piteşti. Taică-meu, niţel afumat, ne-a propus să mergem pe jos acasă, să mai luăm şi noi puţin aer curat.

Mi-a prins şi mie bine. Deoarece în noaptea aceea am dormit buştean, visîndu-mă în Abisinia, în fruntea unei expediţii numeroase, din care nu lipseau Basanaga, birtaşul de la Corabia, Barba Gogea, „lupul de mare“, Palliu, oamenii buni din preajma Islazului, frînarul Onu, şi, mai ales, Tica din Apărători.

În cele trei zile, cît am zăcut în sînul familiei, am avut parte numai de vizite. Curioşi să-l vadă pe „evadatul" de la Craiova, se-nfiinţaseră la casa noastră, din Tîrgul de Vale, şi Tatapetre, bunicu-meu, şi Maca-Maia, urmaţi apoi de tanti Marioara, nenea Valică, stomatologul, unchiu Vasile, nea Tică-librarul şi o sumedenie de cunoscuţi şi prieteni de-ai noştri. De fapt, de-ai lui taică-meu, căci eu n-aveam nevoie de-aşa oameni în preajma mea. Că nu fusese unul care să nu mă prelucreze, cît mai pedagogic cu putinţă, atrăgîndu-mi atenţia că sînt băiat mare şi nu se cade să-i feştelesc onoarea domnului Eftimie, dedîndu-mă la asemenea acţiuni aventuriste.

Numai bietul Tatapetre, cînd am rămas o clipă singuri, mi-a spus o vorbă bună :

— Mă zgîmboi, de ce n-aţi venit la mine, să mă luaţi cu voi ?... C-aş fi ştiut cum să vă-ndrumez, s-ajungem cît mai iute la Abisinia aia, a ta. Scăpam şi eu de gura Caterinei, mă-ta mare, şi vedeam şi lumea !

PROCES ŞI SENTINŢĂ

Dînd urmare telefonului primit de la comandantul liceului militar, tata Eftimie, deloc indispus (şi-asta n-o mai înţelegeam), în cea de-a patra zi de cînd mă înapoiasem din Abisinia, înţolit la mare fix, s-a urcat, împreună cu mine, după cum era şi normal, în trenul de Craiova. Unde trebuia să mă predea autorităţilor de sub oblăduirea cărora evadasem în condiţii atît de inexplicabile (pentru acestea, şi nu în ce mă privea, căci ştiam prea bine de ce şi cum îmi luasem valea).

Ce-i drept, în răstimpul zilelor precedente, babacu mai făcuse două drumuri. La Bucureşti. Unde se-ntîlnise cu nea Mişu Spiroiu, pe vremea aceea comandant al Şcolii de Război (aşa se chema pe-atunci Academia Militară), un fel de neam de-al nostru, fiind soţul lui tanti Mili, mai cunoscută de mine sub numele de „mama-moaşa", deoarece contribuise la aducerea mea pe lumea asta. Apoi, cu prilejul celui de-al doilea voiaj „de afaceri", fusese condus şi prezentat de nea Mişu Spiroiu

generalului Ion Dumitrescu-Chibrit, şeful tuturor liceelor militare din ţară. Toate acestea le-am aflat mai tîrziu, e de la sine înţeles. După ce s-a dat sentinţa în cazul „fugarilor în Abisinia".

Întrucît, de-aceea mă dusese bătrînul la locul crimei. Ca să asist la „proces". Procesul meu şi-al lui Palliu Toma.

În aşteptarea zilei fixate, pentru a compare în faţa completului de judecată, şi eu, şi Tommy am fost internaţi la infirmerie. Daţi în grija majurului sanitar Tuţă. Ca nu cumva să ne-nbolnăvim înainte de proces. Asta le-ar mai fi trebuit ! Că nu le-ajungea beleaua cu elevii ce-o întinseseră chiar de sub ochii lor vigilenţi, de ofiţeri de elită, anume însărcinaţi cu formarea noilor cadre ale armatei regale. Dacă ne mai şi scăpau din vedere, şi ne procopseam cu cine ştie ce maladie, se zisese cu cariera lor. Care, la ora aceea, era serios primejduită. Nu noi eram cei morcoviţi, ci comandantul liceului militar, directorul de studii, diriginţii şi majurii ce se dovediseră incapabili să ne insufle spiritul militar.

Cu ocazia izolării noastre, într-o rezervă specială, de şase paturi, în care eram sechestraţi numai noi, iarăşi se comisese o gravă eroare militaro-pedagogică. Fiindcă, lăsîndu-ne împreună, deşi supravegheaţi permanent de bietul majur Tuţă, care-şi pierduse şi somnul, eu şi cu bălanul ne distram de minune.

În loc să fim preocupaţi de soarta ce ni se pregătea, ne reîncepusem lecturile interzise. Aprovizionaţi de colegii de clasă, ce nu-şi puteau ascunde admiraţia faţă de noi şi de aventura noastră fantastică. Cînd ni se umfla capul de-atîta citit (Doamne, şi ce nu citeam !) piteam sub saltele fasciculele pe care le devorasem şi ne puneam pe tabinet. Iar în momentele de saturaţie, că mai existau şi dintr-astea, ne reîntorceam la „Bill Gazon", „Excentric-Club", „Harry Taxon", „Cei trei cercetaşi" şi „Aventurile submarinului Dox".

Iar seara, după ce majurul Tuţă ne servea personal cina, extrem de atent să nu ingurgităm niscaiva alimente greu digerabile, şi-astfel să ne stricăm la burtă, tocmai în timpul procesului, şi să-i facem de ruşine îndelungata sa experienţă de sanitar, ne puneam pe discutat paginile lecturate.

Palliu, ceva mai temperat acum, mai visa totuşi la „expediţia" organizată de personalitatea subsemnatului.

— Ce zici, măi Hapleo, mai apucăm noi vreodată să vedem Abisinia ? Dacă se termină războiul ălora, pînă ne eliberează din închisoare ? Că eu aşa văd lucrurile, ne judecă, ne fac harcea-parcea, şi-apoi ne vîră la temniţa militară... Aşa mi-a spus nea Tăsică, unchiu-meu, că-i colonel, şi se pricepe la de-alde-ăstea...

Mila pe care mi-o stîrnea bietul atlet, de astă dată mult diminuat în faţa ochilor mei, mă îndemna să-l prelucrez cu duhul blîndeţii.

— Mă Tommy, Abisinia nu-i de tine ! Şi nici de mine, deoarece i-am promis tatei că nu mai fug nicăieri... Dacă eram mai mari, şi-aveam vîrsta necesară, nu ne mai prindea hoţomanul de unchiu-tău, cît îi lumea şi pămîntul ! C-atunci am fi avut atîta minte, şi să nu ne plimbăm ca vodă prin lobodă pe Calea Victoriei, în plin Bucureşti... Ehe, altfel procedam !

Bălanul, devenit brusc interesat, mă lua la întrebări :

— Cum, mă ?... Cu avionul ?...

— Iarăşi vorbeşti prostioare ! Care avion ?... Ce, ne pricepem noi să mînăm ditamai barabafta ? Nu, domle, cu trenul, cu căruţa, cu orice mijloace de locomoţie, numai cu vaporul nu... Şi, în loc să fi fugit de la liceu, sărind gardul şi expunîndu-ne la riscuri, fugeam de-acasă, în timpul vacanţei de vară. Aranjam o chestie grandioasă, aşa ca-n „Bill Gazon". Tu te făceai că mă inviţi la tine, să petrec vreo două săptămîni, eu, aşijderea, mă făceam că te invit la Piteşti, să vizitezi oraşul şi împrejurimile, tot vreo două săptămîni... Pricipeşti figura ?...

— Nu ! — mărturisea Palliu uluit.

Şi de ideea mea, şi de faptul că nu-nţelegea mai nimic.

— Fii atent, bleago ! În felul ăsta, invitîndu-ne reciproc, nimeni nu se mai lua după noi. Nici babacii, care ne credeau unul la altul, nici comandanţii noştri, care ne ştiau în vacanţă... Înţelegi ? Între timp, conform unei înţelegeri dinainte stabilite, ne-ntîlneam la graniţa cu Jugoslavia, treceam pe jos, sau cu-o căruţă frontiera, apoi luam un tren, tocmindu-ne cu vreun frînar, şi-ajungeam în Italia...

— Altă frontieră ?...

— N-are importanţă ! Acolo ne-nrolam în legiunea străină italiană, ăia ne duceau în Abisinia şi, la faţa locului, vedeam noi de partea cui e dreptatea. Dacă nu era de-a italienilor, ne prezentam voluntari la Negus...

— Păi, cum aşa, nu la abisinieni ?...

— Palliule, mă beşleagă, stai prost cu istoria... Negusul e şeful Abisiniei, împăratul ţării, care-i înconjurat de-o sumedenie de căpetenii, ce se cheamă, pe limba lor, Ras... Ras Mehmet, Ras Abibulah şi-aşa mai departe... Rang mare, mă, ceva mai înalt decît generalii !...

Entuziasmat, atletul exclama :

— Formidabil, măi Garibaldi ! Nemaipomenit...

Era rîndul meu să mă arăt uluit :

— De unde şi pînă unde-l mai scoseşi şi pe Garibaldi ?

— De la nenea Tăsică ! Aşa-ţi zicea el. Că eşti un aventurier, întocmai ca Garibaldi, care atrăgea tineretul în tot soiul de acţiuni peste hotare, îndemnîndu-l să fugă de la şcoală ! Dealtfel, m-a şi pus să scriu chestia asta pe-o hîrtie, dictîndu-mi, ca la lecţiile de ortografie... Spunea c-o să-mi prindă bine la proces, cînd comisia are să-şi dea seama că-s nevinovat...

— Şi ce te-a mai pus să scrii, bleago ?

— Că mi-ai povestit de cei trei cercetaşi, de submarinul lui Dox, că mi-ai dat să citesc despre mecanismul baletelor, ţii minte, cartea aia, din gara de la Turnu... Şi că mi-a plăcut extraordinar de mult cum povesteşti, şi cît eşti de pornit pe fapte mari. Ce, nu-i adevărat ?... Am minţit cu ceva ? Numai de bine te-am vorbit, de-aia-ţi zicea şi nea Tăsică, Garibaldi... Pricepi?

— Mda ! din păcate... Mă Tommy, mă, tu erai băiat deştept, şi te dădeai în vînt după cărţile pe care le citeam împreună ! Cum dracului de nu ţi-a intrat nimic în cap ?...

Numai la asta nu m-aş fi aşteptat. Căci, într-adevăr, Palliu era un elev dotat, înzestrat de la maica natură cu suficientă inteligenţă. Le gîndea el mai încet, ce-i drept, însă şi cînd cugeta mai adînc, nu-l mai scoteai dintr-ale lui.

Şi-astăzi mi-a rămas dragă amintirea sa. Şi nu-l pot uita nicidecum. A fost un excelent tovarăş de drum, şi la bine şi la rău. Dar şi om de caracter. După cum s-a văzut mai tîrziu, la proces.

Deoarece la proces, cînd ne-au adus în faţa completului de judecată, Palliu Toma, elev dintr-a cincea, de la liceul militar „D.A. Sturdza“ n-a spus nimic altceva decît adevărul.

Dar s-o luăm metodic, ca la carte. Să fim epici, cum se spune.

Luni dimineaţa, după gustarea de la orele zece, majurul sanitar Tuţă ne-a condus pe-amîndoi în cabinetul comandantului

şcolii, colonelul Urziceanu. Acolo, aşezaţi în jurul unei mese lungi şi înguste, tronau membrii completului ce-avea să ne judece. În fruntea mesei, Urziceanu. La stînga şi la dreapta tatălui nostru, ca să zic aşa, Ionescu-Pelikan, directorul de studiii şi căpitanul Emilian Mihăescu, comandantul nostru de pluton, dar şi dirigintele clasei. Ceilalţi patru, ofiţeri diriginţi, aduşi acolo ca să se-nveţe minte şi să nu-şi mai neglijeze elevii. Cel puţin aşa mi-am imaginat eu. Că-mi şi umbla creierul pe la tot felul de supoziţii.

Stînd în poziţie de drepţi în faţa „călăilor", aşteptam plin de curiozitate desfăşurarea evenimentelor. Fără să fiu cîtuşi de puţin emoţionat sau speriat. Mi-era indiferent ce-urma să mi se întîmple. Şi-asta, drept să fiu, de cînd citisem, chiar în dimineaţa aceea, ultima fasciculă din „Dox", în care George Farow scăpase cu bine din ghearele unui trib de canibali, care vroia să-l pună la fiert, într-un cazan de ciorbă.

Deşi, dacă-i pe bune, în cazul în care „călăii" ar fi intenţionat să mă vîre şi pe mine la fiert, într-un cazan de la bucătăria noastră, precis ar fi obţinut un borş ardelenesc clasa întîia. Eram şi cam grăsuţ, de-atîta şedere la infirmerie. Numai bun de servit la castron.

Dar n-a fost să fie chiar aşa.

Ionescu-Pelikan, directorul de studii şi care primise rolul de procuror, a rostit un rechizitoriu fulminant. Din care reieşea, spre stupefacţia mea, dar şi-a lui Palliu, că eu fusesem capul relelor — seducîndu-l şi îndemnîndu-l să fugă împreună cu mine. Ca mărturie de bază, Pelikan a citit „in extenso" declaraţia lui Tommy, furnizată comandantului chiar de cel incriminat.

Nu ştiu ce nu i-a plăcut lui Urziceanu din „compunerea" bălanului, căci, după ce Pelikan şi-a isprăvit rechizitoriul, cerînd eliminarea mea din toate liceele militare, i s-a adresat pe neaşteptate tovarăşului meu de călătorie :

— Elev Palliu Toma, dumneata ai scris ce ne-a citit domnul căpitan ?

— Da, să trăiţi, domnule colonel !

— Şi de unde ştii cine-a fost Garibaldi ? — a insistat colonelul.

— De la unchiul meu, Tase Palliu, comandant de pompieri ! Dînsul mi-a dictat declaraţia...

— Adică, nu-i din capul dumitale ?

— Nu, să trăiţi ! Din capul lui nea Tăsică...
Urziceanu l-a privit urît pe Ionescu-Pelikan, apoi ne-a invitat frumos să părăsim cabinetul :
— Ieşiţi afară, exploratorilor, şi-aşteptaţi în anticameră pînă elaborăm sentinţa.

Peste nici cinci minute, am fost rechemaţi. Iar severul Urziceanu, cu mîna deasupra gurii, ca să nu-i observăm zîmbetul, l-a rugat pe directorul de studii să ne citească sentinţa. Care, în linii mari, se rezuma la mutarea disciplinară a celor doi elevi, pentru abateri de la regulamentul de serviciu.
Eu eram trimis la liceul militar „Ferdinand", iar Palliu la cel din Tîrgu-Mureş.

În aceeaşi zi, în cursul după-amiezii, am fost expediat la Piteşti. Unde urma să aştept ordinul de trimitere la noul meu domiciliu şcolar, precum şi foile de drum.
Pe elevul Palliu Toma nu l-am mai revăzut. Patruzeci şi ceva de ani am tot încercat să dau de urmele sale. Fără succes. În repetate rînduri, am mai fost prin Craiova, şi nici unul din foştii colegi nu ştia vreo adresă la care să-l caut. O singură dată am avut impresia că voi reuşi să-l găsesc. Cînd, la cenaclul literar al doamnei Elena Farago, cineva a pomenit de-un anume Palliu. Care publicase o poezie într-un ziar local. Dar era un Paliu, cu numai un „l", şi-l mai chema şi Bucifal.
Iar scumpa doamnă rîsese în hohote, afirmînd că nu-i posibil ca un autentic poet să semneze astfel. Vorba aceea, îşi tăia singur cracul de sub picioare. Întocmai cum era s-o pat şi eu. La acelaşi cenaclu.

„ALB ȘI MORT CA ZINCU..."

...ÎN CASA ELENEI FARAGO

Prin 1939, eventual '40, că nu-mi mai aduc prea bine aminte, declanșasem o febrilă corespondență cu revista „Curentul literar-magazin". De fapt, cu Ioan Velicu, poet acum uitat, secretarul gazetei, care se ocupa și de „poșta redacției". Și, ca să nu exagerez în exces, nu mă adresam chiar lui, personal, ci de-a dreptul rubricii, imaginîndu-mi însă că dînsul era cel care-mi deschidea și citea scrisorile.

Pe-atunci eram elev la liceul comercial „Gh. Chițu", din Craiova, unde repetam clasa a VI-a, fiind de felul meu extrem de silitor, permanent însetat de învățătură. Aceeași clasă o mai urmasem și la București,tot la un liceu comercial, „Max Aziel", unde ajunsesem direct de la liceul militar „Ferdinand", eliminat pentru grave abateri de la disciplină.

Bineînțeles, spre încîntarea mea. Dar și disperarea părinților. Deh ! Ei m-ar fi dorit general de armată, în vreme ce mie nu-mi surîdea decît meseria de poet. De aceea mă exmatriculaseră, fiindcă-mi vîndusem la anticari cărțile de școală, ca să-mi cumpăr romane și volume de versuri, și, în plus, mai rămăsesem și repetent. *

Pentru a reprezenta poetul ideal, cel puțin în viziunea mea, nu-mi lipsea decît o maladie specifică (de preferat ceva pulmonar, vreo oftică sănătoasă). Căci talent aveam, ca și acum, ehe !, cu ghiotura. Mai greu era însă cu nea Mitică Koch (bacci-lul). Nu se lipea deloc de carcasa subsemnatului. Și-avea și motive, deoarece cîntăream, încă de pe atunci, vreo șaptezeci de ocale (la 17 ani !).

Totuși am insistat. Cu abnegație. Consumînd întreaga rezervă de cretă din dotația clasei. Realizam astfel o temperatură

* Versiune absolut nerealistă, curat apocrifă.

anormală, în jur de 37,6. Ceea ce-o îndemna pe maică-mea să-mi suplimenteze prînzurile și cinele, din teama de-a nu deveni realmente debil și anemic, ba și tuberculos pe deasupra. Ca prim rezultat, peste două săptămîni trecusem de 74 de kile, și nici nu mai reacționam corespunzător după ingurgitarea de calciu școlar. Devenisem creto-rezistent, probabil.

Demoralizat, cîteva nopți de-a rîndul am stat și-am scris patru cicluri de poeme fundamentale. Înduioșător de triste și melancolice. Și, astfel, a purces corespondența mea cu gazeta mai sus citată. Plin de speranțe, — deoarece mai publicasem ceva stihuri în revista liceelor militare, la îndemnul minunaților mei profesori, de la „Ferdinand", Augustin Z.N. Pop(escu) și George Dorul Dumitrescu, semnate cu tot soiul de pseudonime, de la Arthur W. Bassarab, A. V. Infernus, și pînă la Conrad Balthasar, — așteptam nerăbdător și tensionat, sîmbătă de sîmbătă, să citesc la „poșta redacției" răspunsul responsabilului de rubrică.

De astă dată, apelasem la un nou pseudonim, Alexandru Vlad Marincu. Primele nume îmi aparțineau, în conformitate cu certificatul de naștere, iar cel de familie reprezenta numele de fată al maică-mii. Numai în chipul acesta căpătasem convingerea că n-am să fiu depistat de directorul liceului, Cioică, un personaj profund antiliterar, care ținea cu tot dinadinsul să confecționeze din noi contabili eminenți, utili cetății banilor, și cît mai ostili activităților artistice.

Numai fantastic de blajina Elena Farago, directoarea bibliotecii municipale „Theodor Aman", doamnă și poetă de renume național, îmi cunoștea o parte din fabricatele mele versificate și adevăratul nume.

Ca tînăr aspirant la eternitate, frecventam cu asiduitate cenaclul organizat în casa domniei-sale, unde se vehiculau tone de versuri, proze oltenești, epigrame și anecdote din culisele plăpîndei vieți literare locale.

Eram singurul care mă distingeam, de departe, dintre famelicii cavaleri ai înaripatului Pegas. Însă numai datorită trupeșiei, arătînd mai mult decît rubicond, obrajilor plesnind de sănătate, bucălați și îmbujorați, cît și ambiției de-a mi se admira privirea mistuită de febrele celestelor mele elucubrații.

Într-o seară, de pe sofaua pe care dirija, tolănită alene, ședința cenaclului, doamna Farago mi-a făcut un semn să mai rămîn. După ce-au dispărut și ultimii scriitori în devenire,

marile speranțe ale literaturii române de mîine, mirabila făptură mi-a șoptit cu glasul ei stins și obosit de-o ascunsă suferință :

— Măi copile, treci sîmbătă seara pe la mine... Mi-a telefonat Velicu, de la București, că-mi face o vizită. Aduce cu el și ultimul număr din „Curentul literar“, în care a publicat două poeme ale unui debutant din urbea noastră, un tînăr aflat pare-se în pragul trecerii spre neființă... Vrea neapărat să-l vadă, pînă nu va fi prea tîrziu... Poate îi dai o mînă de ajutor, să-l găsească. Are adresa, dar nu cunoaște deloc Craiova...

— Nu-i o problemă, mărită doamnă ! — am asigurat-o eu, distrus de nenorocul ce se abătuse asupra mea.

Mi-o luase altul înainte. Un ofticos autentic și talentat, nu unul închipuit, ca mine, care continuam să mă-ngraș pe zi ce trecea.

Mergînd îndurerat spre casă, tot încercam să-l identific pe necunoscutul poet, trecînd în revistă figurile colegilor de cenaclu, candidați la „neființă“. Zadarnic ! Or fi arătat ei famelici și costelivi, însă erau cu toții plini de energia tinereții. Mai ales cînd îi vedeam mîncînd ca spartii, din mormanele de sandvișuri oferite de minunata gazdă a visurilor noastre.

Sîmbătă, pe la șapte și ceva, mă strecuram, pîș-pîș, în casa doamnei Farago. Salonul era scăldat de penumbre, iar lîngă sofaua dînsei, cufundat într-un fotoliu, avînd-o în față pe Coca Farago, fiica poetei, un bărbat frumos și tuciuriu, bronzat de la natură, purtînd pe chip o curiozitate calmă, privea la mine lejer contrariat. Apoi m-a întrebat imediat, nemaiașteptînd să-i fiu prezentat :

— Va să zică, matale îmi ești Alexandru Vlad Marincu ?...

Era clar că-i vorbise doamna Farago și despre aspirațiile personalității mele. I-am răspuns destul de sfios și amărît :

— Eu mi-s, din păcate !... Dacă vreți să mergeți acuma la fericitul dumneavoastră muribund, maestre Velicu, vă stau la dispoziție !

— Nu mai e nevoie... Firavul meu poet, plăpînd ca un puf de păpădie, și-a făcut apariția ! — a grăit zîmbind enigmatic secretarul de la „Curentul literar“.

Apoi a continuat :

— Cunoști versurile astea : „Măi Marincu, măi Marincu, de ce ești alb și mort ca zincu ?...“ Poftim revista, să le citești tipărite. Deși nu s-ar putea zice că ești pe cale să-ți dai duhul

chiar atît de curînd. Ţi-am publicat două din poemele trimise. M-am grăbit să le dau publicităţii, deoarece mereu mi-a fost teamă că n-am să te mai găsesc în viaţă, judecînd după sinistra încărcătură de maladivă tristeţe existentă în scrisorile matale...

Marea doamnă a poeziei a chicotit înfundat, iar Velicu, privindu-mă şugubăţ, mi-a întins un exemplar proaspăt ieşit de sub tipar din gazeta ce cu onoare conducea.

L-am înşfăcat rapid. După care am fugit din salon ca din puşcă. De bucurie. Dar şi ruşinat. Mai ales că n-apucasem să-i înfăţişez doamnei Farago, mai dinainte, poemele expediate la Bucureşti, pentru a-i cere o părere.

La mult timp după această întîlnire, mai spre toamnă, cînd mă şi instalasem la Bucureşti, pe post de corector la „Curentul literar", Velicu mi-a dezvăluit adevăratul motiv al sosirii sale la Craiova. Se-ndrăgostise nebuneşte de Coca Farago.

Şi-aşa s-a făcut că n-am ajuns poet, ci m-am apucat de proză !

EXILATUL DE LA CAPĂTUL LUMII

SUB ESCORTĂ

Pentru predarea mea în cele mai bune condiţiuni, la liceul militar „Ferdinand", de la Craiova fusese expediat un gradat, pare-mi-se caporal sau sergent, avînd misiunea să mă însoţească pînă la destinaţie, cu toate actele necesare, inclusiv dosarul „Fuga în Abisinia", precum şi foile de drum. De-acolo, urma să se-ntoarcă singur, cu efectele mele personale, adică uniforma primită de la „D.A. Sturdza", ciorapii, bocancii (neapărat cu şireturile în bună stare), bereta, cămaşa şi izmănuţele, centura şi mănuşile, cravata cu culorile liceului şi mantaua de iarnă (fără nici un nasture lipsă).

Sosise la Piteşti într-o după-amiază de vineri. Tata Eftimie îl cinstise numaidecît cu un pahar de vin, poftindu-l la bucătărie, unde maică-mea avea să pună de masă. Personajul era un oltenaş isteţ, simpatic foc, se prezentase reglementar, spunîndu-şi numele şi misiunea pe care o primise. Apoi, se-ntinsese cu babacu la taclale şi băutură. La cină, pe cînd şedeam cu toţii la masă, Titi Pici se ospătase înfulecînd ca un spart, dar şi bînd trei sticle de vin. Bineînţeles, împreună cu bătrînul.

— Domn Eftimie, — îi declara Pici lui taică-meu, să n-aveţi nici o grijă în privinţa elevului !.. Că eu mai fusei de vreo cîteva ori la „Ferdinand". Tot cu treburi de-ale noastre. Dar nu de pomană. Că-mi adusei de-acolo chiar şi-un vagon de lubeniţe, de le vîndui în piaţă la Craiova. Că ce-mi zisei, dacă fuşi plecat, mă Pici, barem învîrte-te şi tălică de niscaiva marafeţi... Mai fură şi-alţi gradaţi prin locurile ălea, tot cu misiune, dar nu luară nica, şi se-ntoarseră cu buzele umflate, de tonţi şi nătăfleţi ce-mi erau... Olteniii-s oţi, domn Eftimie, daţi în mă-sa ! Nu-i duce fiştecine cu preşu...

— Bravo, măi Pici, să ştii că-mi placi ! Chiar aşa-i... Oţi mari ! îl aprobă înflăcărat babacu. Ce meserie ai, în civilie ?

— Grădinar, conule Eftimie ! Maica-mi rămase fără om în casă, că taicu se prăpădi şi el, ca tot ţăranu, şi m-avu numai pe mine. Cu ce să mă deie la şcoală ?... Muncim pe brînci, şi vindem de toate pe piaţa Calafatului. Că noi sîntem din Desa, pe-aproape... Şi ciuşcă, şi dovlete, şi pătlăgici. S-avem ce pune-n gură, şi noi şi boierii de la oraş !

Pe la miezul nopţii, Titi Pici era cui. Iar taică-meu, praf şi pulbere. Numai aşa se explică de ce-a acceptat să-l finanţeze pe caporal, cînd avea să-şi termine stagiul şi-o să fie lăsat la vatră, pentru a-şi mai cumpăra un pogon de pămînt, în vederea extinderii operaţiunilor de grădinărie.

Înainte de culcare, caporalul m-a avertizat :

— Dom' elev, la cinci sunăm deşteptarea ! Trinu pleacă la şase, şi-avem cale lungă de bătut împreună... Hai, că-i bună, văzui şi Piteştiu, fiin'că pe-acilea nu mai fui nici ca cînd !

Încă din zori, Onglița mă trezi, m-ajută la îmbrăcat, îmi făcu geamantanaşul, vîrîndu-mi înăuntru cărţile de şcoală, merindea de drum şi cîteva pachete de ciocolată. Apoi, la bucătărie, unde babacu şi Titi Pici se dregeau, clătindu-şi beregăţile cu nişte coniac, ne servi tuturor un breakfast copios, să nu călătorim cu burţile goale. Ochiuri cu costiţă afumată prăjită, cafea cu lapte, pîine cu unt, cozonac cu nucă.

La despărţire, l-a implorat pe Titi Pici să nu mă scape din ochi, m-a îmbrăţişat plîngînd în hohote, de parcă aş fi plecat la război, după care s-a refugiat în casă, pentru a nu fi de faţă la îmbarcarea noastră în trăsura adusă de bătrînu, taman din Piaţa Mare.

Tata Eftimie, în schimb, a venit cu noi, la gară. Unde, cînd m-a urcat în tren, a ţinut să-mi spună, în chip de rămas bun :

— Dom Vlad, fii atent ce-ai să citeşti pe-acolo ! Ţine-te de carte şi nu de romane... Hai, du-te-n moaş-ta, că m-ai omorît cu trăsnăile tale, exploratorule !...

Pînă la Bucureşti, caporalul a dormit buştean. Îl ajunsese oboseala din ajun. Ca măsură de siguranţă, avusese totuşi grijă să-şi petrecă centironul pe după diagonala mea. Că, pentru

drum, eram obligat să port uniforma de paradă, cu toate harnașamentele reglementare.

În Gara de Nord, Titi Pici m-a cărat după dînsul pretutindeni. Și la restaurant, unde-a băut trei halbe de bere, să-i treacă arsurile provocate de coniac, și la „Informații", ca să afle ce trenuri aveam spre răsărit, și la casa de bilete, pentru a-și viza foile de drum.

De odihnit, ne-am odihnit abia cînd ne-am văzut în trenul de Iași. Pe la cinci. După-amiaza. Călătoream la clasa a III-a, și deocamdată eram singurii pasageri din compartimentul prevăzut cu bănci de lemn. Atît de dure, încît îmi simțeam oasele trecîndu-mi prin carne. Din care, slavă Domnului, nu mă puteam plînge că n-am destulă.

La un moment dat, caporalul m-a întrebat :

— Ce zici, domn elev, mîncăm și noi cevașilea ?...

— Ba bine că nu, domnule caporal ! Chiar mă miram că nu ți-i foame...

Titi Pici, care purta în spate un fel de raniță, ca la manevre, și-a dat-o jos din cîrcă, a extras dinăuntru cîteva cepe, o bucată de brînză, un praz cît un baston, și-o pîine neagră, pesemne primită de la magazia liceului militar, pentru ca apoi să mă poftească să gust din bucatele sale.

Ca să nu rămîn mai prejos, am deschis și eu geamantănașul. De unde am scos merindea pentru drum pregătită de maică-mea. Șnițele, șuncă, pui fript, cozonac, pîine albă. Să tot mănînc. Cel puțin o săptămînă. A mîncat caporalul, deoarece eu am fost mult mai tentat de prazul și ceapa prezentate de Pici.

Om ordonat, după ce-am isprăvit cu masa, caporalul a strîns totul, vîrînd la loc, în ranița sa și-n geamantanașul meu, resturile micului și excelentului ospăț. Iar firimiturile le-a adunat în căușul palmei, și le-a zvîrlit sub bancheta de lemn, împingîndu-le și cu talpa bocancului. Să nu se vadă. După aceea, oftînd de sătul ce era, m-a întrebat cu osebit respect :

— Domn elev, chiar fugiși în țara negrilor, după cum îmi zise căpitanu Milică Mihăescu ?... Că tare mult mai ținea la tălică, de vreme ce-mi spuse să-mi țiu ochii deschiși, să n-o iei iară din loc ! Cum fu, bre ?...

Mi-era drag Titi Pici. Și, aproape două ceasuri, unul după altul, i-am relatat la amănunt aventura mea din Abisinia. Exact și întocmai, fără să uit nimic. Explicitîndu-i și motivațiile. Cînd am isprăvit, ostenit de-atîta sporovăială, caporalul și-a luat

cascheta de pe cap și-a dat cu ea de pămînt, exclamînd încîntat:

— Muică!... Trăii s-o auz și pe-asta ! Impopistrată minte mai avuși, domn elev... Zamă-ți fu în cap ?

Nițel dezamăgit, i-am povestit apoi, deși eram cam pe-adormitelea, cîteva din aventurile echipajului submarinului Dox. Cam cît s-ar fi cuprins în vreo zece fascicule. Titi Pici m-asculta fascinat, exprimîndu-și uimirea, din cînd în cînd, cu sintagme de tipul : „bată-i cucu să-i bată“, sau, cel mai adesea „dați în mă-sa, bre !“. Cînd mi-am simțit gura uscată de-atîta vorbă, și-am încercat să-mi închei serialul printr-o lovitură de teatru, cu fuga lui George Farow din mîinile canibalilor, am renunțat. Mulțumind cerului. Caporalul ațipise. Cu capul pe umărul meu. Iar eu crezusem, tot timpul, că-și luase poziția aceasta, numai ca să m-audă mai bine.

Firește, am adormit și eu. Și nu m-am trezit decît a doua zi, spre dimineață, cînd trenul intra în gara Ieșilor.

Altă coborîre, alte alergături, iarăși vize și paravize, și iar urcă-te în tren. Altul, un personal, cursă locală, ce trebuia să ne ducă mai departe, pînă-n orașul de destinație. Unde-am ajuns nespus de tîrziu, pe la sfîrșitul zilei. Garnitura oprise în mai toate stațiile și haltele, apoi luase foc o osie, și-așteptaserăm într-o gară mică și nenorocită vreo cinci ceasuri, cel puțin. Astfel că, neavînd ce face altceva, deoarece lichidaserăm rezervele alimentare ale amîndurora, am fost nevoiți să mîncăm niște dovleac copt, vîndut de ambulanții ce se-nvîrteau pe peron, și să ne-adăpăm cu-o băutură locală, un fel de bragă acidulată și care spumega înspăimîntător, cumpărată și aia de la alți vînzători de ocazie.

Cînd am debarcat în gara orașului, se-nnoptase de-a binelea. De fapt, trenul intrase mai de mult în stație, stătuse vreo jumătate de oră, iar apoi fusese tras pe-o linie moartă. Noi însă rămăseserăm în vagon. Ne era frică să ne mișcăm. Ba chiar să și tușim sau să strănutăm.

De-atîta dovleac cît băgaserăm în noi, și peste care mai turnasem și lichidul acela spumant, terifica mixtură ne fiersese în mațe.

Abia peste două ceasuri ne-ncumetasem să coborîm. Cu foarte multă atenție. Temîndu-ne să nu ne luăm cumva zborul în sus, ca niște aerostate, dirijabile sau zeppeline.

Pesemne și Pici gîndea ca mine, deoarece mi-a propus, la ieșirea din incinta gării :

— Domn elev, hai s-o pornim pe jos, pînă la liceul militar ! Poate ne mai slobozim o ţîră... Ne otrăvită oţii ăia, bătu-i-ar Dumnezeu să-i bată de chisnovaţi !... Nu-i mult de mers, că eu mai fui pe-aciulea de vreo cîteva ori...

Într-adevăr, după primii doi kilometri, ne-am simţit mai uşori. Iar după ultimii trei, c-atîţia mai erau, ni se făcuse şi foame. Scăpasem de baloanele ce ni se umflaseră în pîntec.

Era într-o duminecă, ziua în care ajunsesem la poarta liceului militar „Ferdinand". Însă noaptea, în jur de ceasurile unsprezece. Şi ceva. De aceea, probabil, la început n-au vrut să ne primească cei care erau de gardă. C-aţipiseră şi ei, sărmanii. Doar atît, cît să-i tragă un puişor de somn. Iar noi le picasem pe cap, să le stricăm bunătatea de odihnă. Şi nici cu ofiţerul de serviciu n-a fost treaba mai uşoară. Mai întîi, nu-l găsiseră. Nicăieri. După aceea, cînd dăduseră de el, la bucătărie, unde dormea în dosul cuptorului, se supărase foc. Răcnind şi tunînd, ordonase să fim duşi la culcare în odaia-etuvă, din dotaţia infirmeriei.

Indignat, am ridicat şi eu tonul !

— Domntule locotenent, să trăiţi, cer să fiu scos la raport. Chiar la comandantul liceului. Nu-s purtător de exantematic, ca să mă băgaţi la etuvă !...

I-a sărit ţîfna şi mai dihai. Şi iar a ţipat :

— Elev, ascultă comanda la mine ! Te duci la etuvă, aşa cum am ordonat. În altă parte n-am unde să te cazez, iar etuva, la ora asta, nu-i încălzită... Şi ştiu bine ce-am de făcut. Iar în privinţa raportului, fii liniştit. Îţi aranjez eu unul, de-ai să mă ţii minte... La stînga-mprejur, marş ! Executarea !....

PLUTONUL DE EXECUŢIE

După cele cîteva ore de somn, îngrozitoare, cînd am dîrdîit în odaia-etuvă, laolaltă cu Titi Pici, la ceasul deşteptării am fost preluat, din ordinul ofiţerului de serviciu, de sanitarul infirmeriei. Care m-a dus la baie, mi-a preluat efectele şi le-a predat

caporalului însoţitor, iar apoi, despuiat, m-a vîrît în magazia administraţiei, să-mi caut o uniformă pe măsură.

Gata echipat, am băut de-a-n picioarelea un ceai din raţia bolnavilor internaţi, iar mai tîrziu am fost însoţit în faţa sălii clasei a cincea. Din care urma să fac parte. Iar însoţitorul, cu dosarul meu sub braţ, nu era nimeni altul decît ofiţerul de serviciu, cel care mă întîmpinase la sosire. Dar totodată şi dirigintele clasei mele.

Bietul Pici, la despărţire, îmi urase noroc şi noroace, cît mai multe şi mai băftoase (redau întocmai vorbele sale). Halal de-aşa noroc...

Pe coridor, a avut loc adunarea plutonului clasei a cincea. Ordonată de locotenentul cu mapa, locotenentul... Hait, că i-am uitat numele. Deşi nu era un nume obişnuit. Ceva în genul : Popescu, Ionescu, Dumitrescu şi-aşa mai departe. Bine că nu mi-a rămas înfipt în memorie. C-ar fi fost păcat !

Cînd elevii se aliniaseră pe trei rînduri, dirigintele m-a arătat cu degetul şi-a cuvîntat :

— Domnilor elevi, înaintea voastră se află un coleg nou de clasă, însă unul cu totul aparte — mutat disciplinar la noi, de la liceul militar „D. A. Sturdza“ din Craiova. O adevărată ruşine a şcolii noastre de elită... Un individ recalcitrant, suspect de lecturi interzise, imoral şi nedisciplinat, care mai şi discută ordinele primite. I-am citit dosarul cu care ne-a fost expediat, sub escortă, şi-am rămas îngrozit aşa cum, sper, veţi rămîne şi voi, cînd veţi afla ce-a săvîrşit domnul elev. A fugit din liceu, sărind gardul, cu gîndul să evadeze, unde credeţi ? — în Abisinia. Şi nu de unul singur, ci atrăgînd în mişeleasca sa aventură şi-un alt elev, un tînăr nevinovat, dar care s-a lăsat amăgit de minciunile fugarului, aici de faţă... Priviţi-l !... Nu vă încredeţi în ochii săi nevinovaţi. La liceul nostru, nu-i va merge ca pe roate. Voi face, şi vom face, cu toţii, orice ne va sta în putinţă, ca să scoatem şi osînza din el, pentru a-l readuce pe calea cea bună. Dacă nu vom reuşi, va trebui să-l eliminăm din rîndurile noastre !...

Un murmur lesne sesizabil s-a făcut auzit. Iar chipurile viitorilor mei colegi arătau brusc înviorate. Surprins, i-am privit mai atent. N-aş fi putut spune că păreau chiar îngroziţi de cele aflate. Ba dimpotrivă, am avut impresia că-i interesa

cazul meu, dorind să afle cît mai multe detalii. Pesemne, ca să mă poată judeca şi mai aspru.

Vrînd să profite de momentul psihologic ivit din senin, ca o mană cerească, dirigintele s-a adresat plutonului :

— Are cineva de pus vreo întrebare ?

Un vacarm infernal, greu imaginabil, s-a dezlănţuit în clipa imediat următoare.

Pedagog, locotenentul a încercat să potolească spiritele, ordonînd :

— Linişte, elevi ! Nu sînteţi un pluton de execuţie. Dacă vreţi să vă manifestaţi indignarea, prezentaţi-vă doleanţele prin monitorul clasei !... Ia spune, elev Melnic, ce-ai vrut să-ntrebi ?...

— Să trăiţi, domnule locotenent, aş vrea să aflu, în numele clasei noastre, dacă noul nostru coleg a izbutit s-ajungă în Abisinia ! Şi, dacă da, să spună cum a făcut, pe unde a călătorit, ce lucruri interesante a văzut ? Apoi, am mai vrea să ştim ce cărţi interzise a citit ?

Comandantul de pluton a rămas cu gura căscată. Înroşindu-se la faţă, din ce în ce mai intens, de-ai fi crezut că-i pe cale să facă un atac de apoplexie, după cîteva minute, poate mai puţin, a purces să răcnească înfiorător :

— Ruşine ! Sînteţi nişte elevi pierduţi pentru armata noastră... A şi pătruns molima aventuristică printre voi. Mă duc imediat să raportez situaţia creată, de-o gravitate extremă, domnului colonel Volbură Poiană-Năsturaş, directorul nostru de studii !... Dacă nu-l va îndepărta numaidecît pe factorul defetist din mijlocul vostru, mă voi adresa comandantului, domnului colonel Ghika... Şi-am să-mi dau demisia din armată, în cazul cînd nu voi obţine satisfacţie !... Pluton, ascultă comanda la mine ! Drepţi ! La stînga-mprejur !... Direcţia, spre clasă ! De unde nimeni nu are dreptul să iasă, pînă nu mă întorc de la raport... Executa-rea !...

Marele pedagog n-a mai fost nevoit să-şi prezinte demisia din armată. I-au acceptat doar mutarea la un regiment din orăşelul apropiat. Pe loc. Fără vreo insistenţă din partea sa. Şi nici din cea a suscitaţilor colonei. Le fusese suficient să-l asculte pe diriginte. Care nici nu s-a mai înapoiat, pentru a comunica plutonului rezultatul demersului întreprins.

În schimb, a venit, păşind agale şi zîmbitor, directorul de studii, Volbură Poiană-Năsturaş. Care m-a luat de braţ, văzîn-

du-mă speriat de cele auzite şi întîmplate, şi m-a introdus în clasă, odată cu dînsul.

— Ei, copii — a întrebat colonelul, care din voi doreşte să şadă în aceeaşi bancă, alături de noul coleg ?... Hai, spuneţi, nu vă sfiiţi, că nu-i ciumat !

În secunda următoare, zeci de mîini ridicate mă solicitau ca tovarăş de bancă. Colonelul, mulţumit de reacţia clasei, m-a cazat chiar dînsul, personal, într-una din băncile de lîngă catedră, unde m-a primit încîntat un băiat negruţ, cu ochi mari, curioşi, neastîmpăraţi şi iscoditori.

— Bravo, Sergiule ! Ai grijă de el, să-i arăţi ce are de învăţat, fiindcă a pierdut aproape o jumătate de trimestru...

Apoi, adresîndu-se celorlalţi elevi, le-a spus :

— Copii, vedeţi-vă de meditaţii !... Peste o jumătate de ceas începe prima oră de lecţii. Deocamdată, vi-l răpesc pe noul vostru camarad de clasă şi de pluton, să-l prezint şi domnului colonel Ghika, comandantul liceului nostru... Cu bine, elevi ! La revedere, şi să fiţi cuminţi...

— Să trăiţi, domnule colonel ! — a strigat într-un glas toată clasa, ridicîndu-se-n picioare. O să fim !

INTEROGATORIU, CU DUHUL BLÎNDEŢII

L-am urmat liniştit şi cu sufletul împăcat pe Volbură Poiană-Năsturaş, care înainta pe coridoarele liceului, spre cabinetul său, păşind agale şi balansîndu-şi trupul. Era un bătrîior blajin, cu părul argintiu, niţel cam rotofei, scundac, extrem de îngrijit la ţinută. Nu mai ţin minte cărei arme aparţinea, căci ofiţerii noştri proveneau din mai toate specialităţile (artilerie, infanterie, intendenţă, geniu etc.) dar cred că era cavalerist, deoarece umbla numai în cizme prevăzute cu rozetă, ca să nu-ncurce stîngul cu dreptul, după cum se glumea pe socoteala ofiţerilor pe cai. Dealtfel, avea şi picioarele cam crăcănate. Din fericire însă, capul conta, şi nu ţurloaiele. Şi-avea un cap nemaipomenit, dulcele şi scumpul colonel Volbură Poiană-Năsturaş. În care funcţiona, intensiv şi eficient, o minte

luminată și plină de înțelegere pentru elevii săi ceva mai săriți de pe șine. Ca de-alde mine, bunăoară.

Eram liniștit și uitasem de spaima pe care o trăsesem, deoarece, încă de cînd trecusem pragul sălii de clasă, colonelul mă bătuse pe umăr și-mi spusese să nu-mi mai fac griji în privința dirigintelui. Fără să-mi precizeze că n-aveam să-l mai văd niciodată. De fapt, de mult vroiau să scape de el. Asta aveam să aflu mai tîrziu, odată cu întreg plutonul nostru. Care numai că n-a organizat un miting de bucurie.

Cînd am pătruns în cabinetul directorului de studii, acesta i-a cerut caporalului din anticameră să-i aducă o cafea mare, și-apoi s-a așezat în fotoliul din spatele biroului.

— Hai, băiețaș, șezi și matale în fotoliul acela ! Pînă sosește comandantul liceului, să stăm și noi olecuță de vorbă...

— Am înțeles, să trăiți, domnule colonel ! Pesemne, doriți și dumneavoastră să mă prelucrați, ca la carte... Dar n-am omorît pe nimeni, domnule colonel, vă dau cuvîntul meu de militar ! — i-am declarat bătrînelului, nedîndu-mi seama că sărisem peste cal.

După ce-am luat loc în fotoliul indicat, Volbură Poiană-Năsturaș și-a aprins țigara pe care și-o răsucise singur, luînd cîteva fire de tutun dintr-o cutie metalică de pe birou, așternîndu-le pe-o foiță „Job", îndoită între degetul mare și cel arătător, și adăugînd apoi smocuri întregi de tabac auriu, pînă obținuse grosimea necesară, absolut neobișnuită, aproape cît un cremvurșt. În timpul operației, tăcuse mîlc. Însă zîmbise pe sub mustață. Cînd a venit caporalul cu cafeaua, abia atunci m-a învrednicit cu-o privire plină de curiozitate. Ca și cum nu m-ar fi văzut pînă atunci. Sorbind din ceașcă, și-asta de dimensiuni anormale, și trăgînd din ciubucul în care-și vîrîse țigara, m-a mai măsurat o dată din ochi. Apoi mi-a spus, fals indignat:

— Aoleu ! Păi, așa-mi grăiești tu mie, măi copile ? Uiți în fața cui te afli ?... Dar de unde să știi, dacă nici n-ai auzit de numele meu, pînă acum ?... După cum am citit în dosarul întocmit de foștii tăi comandanți, nu ți-au plăcut decît romanele de aventuri... Cred și eu... La vîrsta ta, cînd nu visam s-ajung militar de carieră, și mie-mi plăceau. La nebunie !... De fapt, băiețele, să-ți dezvălui un secret. Sub hainele astea, ca să-ți zic și eu ceva, de-ai să rămîi cu gura căscată, se află un poet ! Nu ți-a căzut niciodată în mînă vreun volum de-al meu, de versuri ?... Ia spune-mi, măi militarule ?

In aceeaşi clipă, mi s-a declanşat un releu din circuitele mele neuronice. La biblioteca liceului militar de la Craiova, unde lucrasem o vreme, dădusem în dese rînduri peste nişte cărticele semnate Volbură Poiană-Năsturaş. Bineînţeles, nu le citisem. Pe timpurile acelea, poezia nu-mi spunea nimic. N-aveam organ pentru stihuri.

— Vă rog să mă iertaţi, domnule colonel, v-am văzut cărţile, dar nu ştiam că sînt ale dumneavoastră... În dreptul numelui autorului, nu era trecut şi gradul !

— Asta ar mai fi trebuit, ca să mă compromit definitiv ! — a exclamat zîmbitor Volbură Poiană. N-ar fi trebuit să iasă militar din mine, măi copile, aşa cum, sper, n-o să iasă nici din tine... Dar aşa a fost să fie. Viaţa-i nemilos de crudă !

Cred c-am stat împreună „de vorbă“ două ceasuri închegate. Volbură Poiană-Năsturaş, realmente interesat, m-a iscodit în privinţa lecturilor mele, a părinţilor, a neamurilor, îl ştia, dealtfel, şi chiar foarte bine, pe nea Tudorică Muşatescu, pe care-l adora, şi m-a pus să-i povestesc, la mare amănunt, şi cît mai epic, întreaga aventură cu fuga în Abisinia.

Pe cînd ajunsesem la finalul neaşteptat, de la Bucureşti, colonelul a pornit să rîdă în hohote, de se ţinea cu mîinile de burtă. Tocmai în clipa aceea a pătruns în cabinet un alt colonel, ceva mai în vîrstă decît dulcele meu interlocutor. Şi l-a întrebat pe Poiană-Năsturaş :

— Ce faceţi aici, măi Volburică ? Beţi cafele şi tiutiun, ca turcii la Istambul, ba mai şi vă distraţi ?... Ce se-ntîmplă ?...

— Ghika dragă, hai încoace, s-asculţi şi tu ce i-a dat copilului ăstuia prin cap ! El este elevul pe care ni l-a expediat Urziceanu, de la Craiova, ştii chestia, nu ?...

— Fugarul ? Care-a vrut s-ajungă tocmai în Abisinia, ca să-l scoată pe Hailé Sélassié din belea ?... Am aflat cîte ceva, de la generalul Chibrit, cînd am fost la Bucureşti, săptămîna trecută...

Auzind că-i vorba de comandantul liceului militar „Ferdinand“, am sărit din fotoliu ca şi cum aş fi fost catapultat, şi-am înţepenit în poziţie de drepţi. Nu ştiam ce să fac, să mă prezint reglementar, sau s-aştept să fiu întrebat.

N-a mai fost nevoie, deoarece colonelul Ghika, un impunător bărbat, înalt şi mătăhălos, cu-o faţă lată, grăsuţă şi cernută de trecerea anilor cu pecinginea timpului, cărunt şi mişcîndu-se

ca un pachiderm, s-a așezat numaidecît pe fotoliul părăsit de personalitatea mea și mi-a comandat cu glas înveselit :

— Pe loc repaus, elev ! Cată-ți un scaun, și treci înaintea noastră, să-mi povestești și mie cum ai călătorit pînă la africanii tăi... Dar să-mi spui totul, fără să te sfiești, că la noi nu se mănîncă oameni !

Și iar am luat-o de la început. În vreme ce ambii colonei sorbeau din cafelutele servite de caporalul lui Volbură Poiană-Năsturaș, dar și fumau răsucindu-și țigară după țigară, m-am străduit să prezint aventura trăită dintr-un alt unghi, relatîndu-le despre oamenii întîlniți pe drum, despre locurile văzute și pățaniile legate de minunatele făpturi ce ne ajutaseră să nu murim de foame.

Cînd, înfierbîntat și îmboldit de zîmbetele lor blajine, îmi luasem avînt și-am trecut și la detalii mai „shocking", bunăoară operația de încălzire exercitată asupra mea de Tica, care-mi lăsase o impresie de neuitat, și comandantul și directorul de studii, după ce s-au uitat unul la altul, au izbucnit în hohote de rîs. Rîdeau cu lacrimi, înecîndu-se cu fumul țigărilor.

— Măi copile, — mi s-a adresat la un moment dat colonelul Ghika, după ce se mai potolise din tușit, să nu cumva să te pună sfîntul să-ți pui și la noi în funcțiune atracția pe care-o exerciți asupra muierilor răscoapte, c-ai încurcat-o... Avem și noi...

Poetul Volbură Poiană-Năsturaș, reținîndu-și un pufnet, i-a atras atenția prietenului său, căci se vedea cît de colo că erau în cele mai bune relații de amiciție, și încă unele de-un tip aparte, care-i leagă mai totdeauna pe cei ce-au trăit împreună evenimente neobișnuite timp îndelungat :

— Măi Ghika, lasă-mi elevul în pace, nu-i mai băga și tu în cap gînduri nesănătoase !... O fi el cam trăsnit și hăbăuc, dar e încă neprihănit. Cu pățaniile lui, mai curînd ar merita să și le aștearnă pe hîrtie, decît să-și piardă vremea cu fleacuri. Bineînțeles, asta mai tîrziu, cînd își va termina studiile, și va fi bărbat în toată firea... Mă rog, om trăi și-om vedea ! Cu milităria stă mai prost... E lucru constatat, ce să mai ne-ascundem după degete.

Spre surprinderea mea, comandantul, uitînd că-s de față, l-a bătut pe obraz pe Volbură Poiană, ca o mîngîiere, spunîndu-i :

— Năsturele, Năsturele, mai sînt şi-alţii, cărora nu le-a intrat milităria în sînge ! Îi ştii tu... Tot aşa cum o ştii şi pe Genica noastră, că la ea mă gîndeam cînd îl avertizasem pe exploratorul de la Craiova să fie atent...

Apoi, observînd că ascultasem totul cu-o curiozitate sporită, colonelul Ghika s-a prefăcut că se răţoieşte la mine :

— Elev, mai eşti aici ?... Drepţi ! În pas alergător, marş la ore... Iar înainte de plecarea în vacanţa de Paşti, să mi te prezinţi la raport, şi să-mi arăţi cum ai încheiat trimestrul !

Am întins-o ca din puşcă, uitînd să mai declam formula reglementară : „Am înţeles, să trăiţi, domnule colonel comandant !". Pentru prima oară, de cînd mă chinuiam cu milităria, care nu-mi plăcea deloc, dădusem şi eu peste nişte ofiţeri superiori omenoşi, lipsiţi de băţoşenia şi aroganţa celor pe care-i avusesem la „D. A. Sturdza". Exceptînd, se-nţelege, sumedenia de grade inferioare, cu care mă avusesem destul de bine.

Şi, fericit de norocul ce-mi căzuse pe cap, m-am dus la plutonul meu.

CONTACTAREA

Mai era ceva ce-mi plăcea la liceul militar „Ferdinand" — faptul că, în timpul săptămînii, nu eram obligaţi să purtăm uniforma militară. Cu pantalonii călcaţi la dungă, vestonul cu nasturii lustruiţi, cravata în culorile şcolii, bereta cu cocardă, centura şi bocancii făcuţi oglindă. Pentru zilele obişnuite, de program normal, toţi elevii fuseseră echipaţi în treninguri bleumarin, cămăşi cu gulere deschise, băşti de sport şi-n picioare tenişi. Splendidă iniţiativă locală... Scăpasem de osînda alifiei „Vax Albina Cavaler Pasta", cu care trebuia să ne frecăm nasturii de alamă în fiece zi, rezervîndu-ne această bucurie doar pentru zilele de învoire în oraş, fusesem scutiţi de verificarea, seară de seară, a nasturilor de la veston, precum şi de toate celelalte plictisitoare detalii ale programului administrativ.

Aşa că, mai mult zburdînd, mi-am petrecut prima zi de şcoală. Nici unul din profesori nu mă ascultase la ore, preveniţi probabil de către directorul de studii, şi se mulţumiseră doar să mă examineze curioşi, ca pe-o „rara avis" exotică. La masă, apoi în ceasurile de odihnă, făcusem cunoştinţă cu viitorii colegi, recomandîndu-ne reciproc. Abia cînd s-a dat stingerea, şi eram cu toţii în dormitor, s-a declanşat operaţia reală de contactare.

Melnic, monitorul clasei, m-a invitat lîngă el, pe marginea patului său, şi, în vreme ce mai mult de jumătate de pluton se-aşezase de jur împrejur, pe paturi sau chiar pe duşumea, au purces întrebările. Din ambele sensuri.

Ca să mi se capteze bunăvoinţa, şi să-mi sporească disponibilităţile narative, Melnic, scoţîndu-şi din dulăpiorul cu efecte personale o lădiţă de lemn, m-a invitat :

— Hai să gustăm împreună din cîrnaţii pe care mi i-a trimis tata... Bătrînu-i agricultor, iar satul nostru, Cimişlia, aşa-i spune, e vestit pentru rasa de porci crescută acolo. Avem acasă şase bucăţi, două scroafe şi patru scopiţi... Dacă nu-i scopim, vierii dau o carne urît mirositoare...

Cînd a extras din lădiţă vreo doi metri de cîrnaţi de casă, gata prăjiţi, aurii de bine ce fuseseră afumaţi, am simţit că voi fi bun prieten cu monitorul nostru. Băieţi simţiţi, colegii din preajmă şi-au tăiat doar cîte-o feliuţă, lăsîndu-mi mie restul. Pe puţin un metru şi ceva de cîrnat. Ba şi mai mult, pînă n-am lichidat „obiectul", mi-au adresat numai chestiuni nevinovate : de unde sînt, ce-i tata, cum arată Piteştiul, unde mi-am petrecut vacanţa şi-aşa mai departe.

Totuşi, le simţeam întrebarea ce le stătea pe limbă. Şi, ca să nu-i fierb, din proprie iniţiativă m-am interesat :

— N-aţi vrea să aflaţi cum a fost cu fuga mea în Abisinia ?...

— Păi, bine măi, de cînd tot aşteptăm ! — şi-a exprimat nerăbdarea ce-i clocotise în suflet băiatul ce mă acceptase de coleg de bancă, Sergiu Al. George, căci aşa îl chema.

Cine ar fi crezut despre oacheşul acela, subţirel şi mititel, că provenea dintr-o familie de scriitori, un unchi de-al său fiind inclus în antologia poeţilor români contemporani, elaborată de Ion Pillat şi Perpessicius, şi c-avea să devină, peste ani, unul din marii noştri orientalişti, eseist de prestigiu, specializat în indianistică.

O oră, dacă nu şi mai mult, a durat relatarea fantasticei mele aventuri. Spre încîntarea ascultătorilor uluiţi, şi care nu-şi puteau ascunde admiraţia faţă de temeritatea şi fantezia operaţiei „Abisinia".

Apoi, ne-am mărturisit lecturile preferate. Şi-am avut prilejul să constat, printre noii mei colegi, existenţa unui posesor de autentice bijuterii. Sergiu Samarian, aşa se numea, colecţionase toate fasciculele apărute din „Submarinul Dox", „Aventurile celor trei cercetaşi", şi celelalte romane pomenite de mine, ca fiind cărţile mele de căpătîi. Deci, nu eram singurul pasionat de-o atare literatură mediocră. Mediocră, dar care se citea cu sufletul la gură, deschizînd drumul spre marile valori. S. Samarian, mai tîrziu, ajungea un celebru şi distins teoretician al jocului de şah, publicînd mai multe cărţi, de-o erudiţie intens apreciată de cunoscători. Din păcate, niciodată nu m-a interesat şahul. În schimb, m-au preocupat jocurile de psihologie şi inteligenţă — tablele şi pokerul. Din moment ce unii susţin că tablele şi pokerul sînt jocuri de noroc, mă abţin de la orice comentariu. De ce să-i dezamăgesc, informîndu-i că habar n-au de „calculul infinitezimal" al probabilităţilor, că-s total şi absolut afoni în materie de matematici superioare.

Ne-am culcat tîrziu. Obosiţi de cît vorbisem şi povestisem.

A doua zi, la deşteptare, unii colegi continuau să-mi exprime mulţumirile lor pentru cele relatate. Iar alţii, mai sperioşi şi intimidaţi de periculozitatea acţiunilor mele, s-au resemnat să mă admire de la distanţă, temîndu-se ca nu cumva să contracteze şi ei maladia pe care-o purtam în mine.

LECŢII DE ROMÂNĂ

Cu riscul de-a mă pomeni corigent, m-apucasem serios de poezie. Gata, eram băiat mare ! Depăşisem faza lecturilor paraliterare. De vreo două luni, citeam pe rupte numai poeţi. Şi, uite-aşa, aprovizionat copios cu cele mai recente apariţii din „ramură", în special de profesorul meu de română, Augustin

Z. N. Popescu, cunoscutul și minunatul istoric literar de astăzi (Augustin Z. N. Pop) pornisem să-nsăilez și primele tentative lirice. Desigur, modernizante. La ora aceea, mă uimiseră Minulescu, Pillat, cu ciclurile sale „asiatice", Ilarie Voronca, Stephane Roll, Al. Robot, Stamatu, Emil Botta și foarte mulți alții.

Orele de română cu Augustin Z. N. Popescu erau autentice prilejuri de bucurie. Dotat cu-o memorie fantastică, profesorul ne recita versuri, însă într-o manieră atît de captivantă, jucîndu-și glasul, nuanțînd, accentuînd, acolo unde bănuia că nu ne-ajută mintea să deslușim sensul, încît ajunsesem să-l rugăm să-și prelungească lecția și-n recreație.

Despre scriitori, în afara comentariilor închinate cărților acestora, ne povestea elemente biografice nelaîndemîna oricărui muritor. Iar viețile marilor noștri creatori sunau pentru noi ca niște romane senzaționale, pline de detalii insolite, unele chiar depășind istoria literară.

După ce-și termina lecția, Augustin Z. N. Popescu, luîndu-și catalogul și îndreptîndu-se spre ieșire, se oprea în pragul ușii și-ntreba :

— Ei, domnilor elevi, care din voi a mai scris ceva ?...

„Domnii elevi poeți" erau vreo patru sau cinci. Și ne grăbeam să-i încredințăm stihurile. Și eu, și Sergiu Al. George, și Samarian și ceilalți călăreți ai Pegasului.

Bălaiul Augustin, zîmbind șugubăț, mai zăbovea nițel pe coridor, să ne examineze rapid capodoperele. Avea un ochi formidabil. În cinci minute, nu mai mult, izbutea să citească totul. După care ne comunica părerea sa. Unora le cerea să-și transcrie pe curat poezeaua, ca să fie trimisă revistei literare a liceelor militare, „Lamura", care apărea la Craiova, iar altora le indica schimbările necesare.

Numai mie însă, mai totdeauna, îmi spunea :

— Mă, nu știu ce să mă fac cu tine... Nu-nțeleg nimic din elucubrațiile tale. Ce vrei ? Să fii mai modernist și mai ermetic decît Barbu, Dan Botta, și cei din grupul lor ?... N-am să-ți mai aduc nici o carte de-a lor, c-ai să te sminteşti chiar de tot ! Ia să mi-l citești matale, și să mi-l tot recitești pe Mihai Eminescu... După mine, e mai modern decît toți ceilalți ! Totuși, scrie mai departe, nu te lăsa, cum te-ndeamnă inima... În definitiv, nici nu-i recomandabil să te iei după toate spusele mele !

În materie de Eminescu, aveam însă un profesor de istorie, unul Vladimir Dogaru, un zdrahon de bărbat, de vreo doi metri

înălțime, și înzestrat cu-o voce de bas pedalist nemaipomenită, care, de multe ori, în loc de lecție, ne declama impresionant, tulburîndu-ne sufletele, „scrisorile“ poetului național. Față de care avea un adevărat cult. Dealtfel, niciodată nu ne-a recitat din vreun alt poet.

Cel care m-a cîștigat definitiv pentru profesiunea de scriitor, unul din cei mai gingași și plăpînzi profesori pe care i-am avut vreodată, a fost George Dorul Dumitrescu.

Era un tip aparte. Lung și deșirat, slab, purtînd niște ochelari cu rame negre, mari și dotați cu lentile groase, care-i măreau ochii pînă la dimensiuni anormale, pătrundea în clasă, de cele mai multe ori, înainte de începerea orei. Îi ținea locul lui domn Augustin, care plecase undeva, la o specializare. Niciodată nu se îndrepta spre catedră. Pășea pierdut, lejer clătinîndu-se, cu catalogul sub braț, direct spre fereastră. Unde rămînea minute întregi, privind la evenimentele, de fapt inexistente, ale străzii. Căci nimic nu se petrecea, la orele acelea, pe bulevardul Ștefan cel Mare.

Abia într-un tîrziu se-ntorcea spre noi, ca să ne-ntrebe, privindu-ne miop :

— Măi copii, voi ce clasă sînteți ?...

Nu l-am auzit niciodată să predea vreo lecție. În cele două luni, cît l-a suplinit pe Augustin Z. N. Popescu, cînd își amintea de existența noastră ne punea să dăm extemporale. Și-a ținut-o tot așa, pînă s-a înapoiat titularul catedrei.

Desigur, intrigați de ciudata apariție, și eu și Sergiu Al. George, curioși să aflăm cine-i personajul, am făcut pe dracu-n patru și-am dat de informațiile necesare. Pe care ni le-a procurat profesoara noastră de pian, domnișoara Eugenia Prujină. Și care, îndrăgostită fără speranțe de fantastica făptură a profesorului nostru, ne-a dezvăluit că George Dorul Dumitrescu era unul din cei mai mari scriitori contemporani. Iar ca să ne convingă, ne-a adus de-acasă, pitită în poșetă, și cartea recent apărută a acestuia. Ne-a înmînat-o rușinată. Cînd i-am descifrat titlul, am înțeles de ce se-mbujorase scumpa noastră Genia. Volumul se chema „La fetița dulce“ ! Iar pe coperta de gardă, autorul îi caligrafiase și-o dedicație, ceva în genul „Genicăi Prujină, fetiță de zahăr pudră, pentru oblojit inimile cavalerilor amari și amărîți...“

Se-nțelege, c-am luat imediat la lectură „Fetița dulce". Scene de-un haz gros, dintr-un țărm pierdut la răsăritul țării. Pitorești și personajele, și vorbirea cvasidialectală a acestora.

Din clipa cînd am terminat lectura, George Dorul Dumitrescu devenise pentru mine imaginea clasică a scriitorului. Bineînțeles, așa cum mi-l imaginam eu.

Cu prima ocazie, la un sfîrșit de oră, îl abordasem emoționat și-i declarasem :

— Domnule profesor, v-am citit cartea și mi-a plăcut enorm ! Sînteți un mare prozator... Întocmai ca „Maidanul cu dragoste". Adică, vreau să spun, ca George Zamfirescu, autorul „Maidanului...".

Aerianul profesor m-a privit uimit, apropiindu-se cît mai mult de figura mea strălucitoare, din pricina tulburării ce mă cuprinsese, să mă vadă mai bine, fiind de-o miopie cumplită, și mi-a spus tîrșindu-și cuvintele :

— Păi bine, măi băiete, cărți de-ăstea îmi citești matale?... „La fetița dulce" și „Maidanul cu dragoste" !... Nu cred că-i sănătos, la vîrsta dumitale. Atît ți-ar mai lipsi, să-ți cadă în mînă și „Amantul doamnei Chatterley" ! Și ești un om pierdut !...

— Sînt, domnule profesor ! — m-am mîndrit eu. C-am citit și romanul lui Lavrence...

— Măi, se scrie Lawrence, cu dublu „v", și se pronunță lorăns ! — m-a informat George Dorul Dumitrescu, îngrozit de cele aflate. Dumnezeule, ce ofițer o să mai iasă și din asemenea elev ? !...

Ca să-i liniștesc temerile, l-am asigurat cu glas șoptit :

— De nici un fel, domnule profesor ! Am început și eu să compun poezii, și vreau să mă fac poet...

Dascălul m-a bătut pe umăr și nu mi-a mai spus nimic. Ci doar s-a mulțumit să dea din mînă. A lehamite. Semnificația gestului am interpretat-o corect abia mult mai tîrziu. Peste foarte mulți ani. Atunci însă, am fost convins că-mi indicase cu talentata sa mînă „cale liberă spre Pegas". Ca să-l încalec și să pornesc la galop înspre azurul nadirului.

De-a doua zi, am purces să-i imit pe George Dorul Dumitrescu. Nu la scris, ci-n materie de comportament.

Priveam pierdut, minute de-a rîndul, pe fereastră, cugetînd la clipa fericită cînd va pogorî asupră-mi aripa inefabilă a inspirației. Apoi, în loc să-mi văd de lecții, și să mă pun cu burta pe carte, rătăceam prin curtea liceului, cu pași legănați,

abia tîrîndu-mi picioarele, de parcă mă cocîrjase multitudinea preocupărilor mele. Tot nădăjduind să mă ia în seamă colegii, şi să se mire de starea de graţie ce mă cuprinsese.

Primul care-a observat că nu-i ceva în regulă cu mine, a fost Melnic, monitorul clasei, cel căruia îi lichidasem toată rezerva de cîrnaţi. Într-o bună zi, îngrijorat de manifestările mele bizare, proprietarul de produse porcine casnice m-a luat la rost :

— Măi Vladule, ce dracu-i cu tine, eşti cumva îndrăgostit ?... Sau nu te simţi bine cu burta ?...

Crunt dezamăgit, dar şi demoralizat de lipsa de sensibilitate a monitorului, mi-am arborat o mutră sinistră, chiar funebră aş putea zice, şi i-am declarat cu glas stins, de om ce-aşteaptă numai compătimire din partea semenilor săi :

— Melnicule dragă, de ce nu-mi dai pace ?... Nu vezi că mă frămîntă cumplit durerile creaţiei !...

Şi mai neliniştit, monitorul m-a abandonat problemelor mele complexe.

Iar peste vreun ceas, nu mai mult, eram chemat la infirmerie de domnul căpitan Biju, doctorul liceului militar „Ferdinand". Printr-un caporal. Biju m-a pus să mă dezbrac, m-a ascultat la plămîni, mi s-a uitat în gît, m-a palpat la ficat şi stomac, fără să mă-ntrebe nimic, după care i-a ordonat majurului sanitar :

— Mă Pipoaşcă, dă-i elevului o doză dublă de sulfat de sodiu ! Că-i bîrîie ceva în maţe... Să nu ne facă pocinogul cumva, şi să ne pomenim cu vreo toxicoză alimentară !

Dacă m-ar fi supus unui interogatoriu medical, n-aş mai fi fost silit să beau o cană de-o juma de litru din porcăria aia amară, şi-ar fi aflat şi căpitanul Biju, chiar din gura mea, şi nu din ascultarea intestinelor, că trei zile la rînd fuseserăm hrăniţi numai cu fasole boabe. Ciorbă de fasole, iahnie de fasole, caşoletă şi fasole bătută.

În orice caz, după o noapte terifică, am părăsit ideea imitării comportamentului lui George Dorul Dumitrescu. Dacă aş fi continuat, riscam să fiu şi internat la spital. Căci intrase şi Sergiu Al. George la bănuieli. Din cele mai catastrofice. Şi-avea neamuri în tîrg, chiar un unchi, director de bolniţă, căruia intenţiona să mă recomande, după cum mi-a şi spus :

— Măi, dacă te duc la nenea Pericle, specialist în maladii gastrice, într-o lună te face om... Fiindcă, precis, tu ai limbrici !...

Printre profesorii noştri, mai erau şi alţii care posedau anumite relaţii cu literatura. Bunăoară, cel de geografie, G.M. Raşcu, fratele poetului I.M. Raşcu, cunoscut mie din antologia lui Pillat-Perpessicius. Sau dascălul de matematică, Parnó, care, la ascultare, mă-ntreba mai mereu :

— Ia spune-mi, domnule elev, mai scrii poezii ?...

— Da, domnule profesor ! — îi mărturiseam eu fudulindu-mă.

— Buuun ! Ia treci la tablă, să te văd cum îmi rimezi o ecuaţie de gradul doi...

Spre norocul meu, nu-mi punea doi în catalog, ci patru. Ca să n-am motive să mă declar persecutat.

Iar doamna Smolenski, profesoara de franceză, care aflase de la fi-său, elev şi el în clasa noastră, că umblu pe la poezie, totdeauna mă ruga să-i traduc din Victor Hugo, s-audă şi colegii mei cum sună un poet francez tradus de-un poet român (în devenire). Femeie reprezentativă, nespus de frumoasă, bălană şi înaltă cît un husar, îi recitam poeme din Verlaine, ştiind de la fi-său că-i moartă după „Chanson d'automne". Puneam atîta suflet şi langoare, de uita splendida doamnă şi de Hugo, şi de traducere, şi-mi punea nota maximă.

Cu alţii, ca de-alde Eberwein, Scheibler sau Stiopa Grosul, acesta din urmă dascăl de istorie, parcă, iar cei dintîi de germană, n-aveam probleme. Toceam serios la materiile respective. Şi-n cazul acesta, le eram total indiferent. Ca poet.

Problemele cele mai grave le-am avut, din păcate, cu Eugenia Prujină.

PROFESOARA DE PIAN

De mic copil, zice-se chiar de la naştere, îmi plăcuse muzica. Mai ales interpretată la pian. Pesemne, zic şi eu, asta mi se trăgea de la tanti Marioara, mătuşă-mea, de la Piteşti, care manifesta o autentică pasiune pentru sonorul instrument, tocînd la clapele lui ceasuri de-a rîndul, de se cutremura casa bătrînească

a bunicilor, plus cele din vecinătate. Şi, întrucît recitalurile mătuşă-mii se petreceau la căpătîiul leagănului meu, de nou născut, precum şi mai tîrziu, în toată perioada fericitelor mele vacanţe din bătătura bunicului Tatapetre, rămăsesem şi eu molipsit de „filoxera" ritmurilor şi melodiei. Mai încercase şi tanti Marioara să-mi dea nişte lecţii de pian, însă renunţase urgent. Nu pentru că n-aş fi avut talent, dar nu-i mai îngăduia timpul. Totodată, majestuoasa mea mătuşă era şi bucătăreasa casei. Iar familia era numeroasă, şi mînca ţeapăn.

La „D.A. Sturdza"-Craiova, şi-acolo se întreprinsese o tentativă asupra mea de-a mă învăţa vioara, iar mai apoi, în cadrul fanfarei liceului, toba mare şi trombonul. Deci, cum s-ar putea spune, eram tocmai copt, şi la liceul militar „Ferdinand", să fiu îndrumat spre noi lecţii de pian. Totul pornise de la profesorul nostru de muzică, domnul Burcă.

Era, dealtfel, normal să intru sub unghiul de incidenţă al paletei sale artistic-afective, deoarece îi plăceau nespus elevii dotaţi c-un cît de cît talent la poezie. Pe cînd era aviator, pilot de vînătoare, cucerise garnizoane întregi de femei (soţii de ofiţeri) cu poeziile sale de dragoste pe care, punîndu-le pe muzică proprie, le transformase în romanţe devenite celebre. Arăta şi dumnezeieşte de frumos, ca bărbat, bătrînul. Chiar la vîrsta de-acum, rămăsese la fel de chipeş şi ţanţoş, deşi albise complet, însă ştiind să se-mbrace, şi să fie mereu proaspăt bărbierit, odicolonizat şi pudrat, tuns totdeauna tinereşte, sportiv chiar, cu părul scurt şi lejer cîrlionţat, dezlănţuia entuziasmul petrecerilor de la cazinoul ofiţeresc. Unde-şi cînta romanţele cu glasul său frumos timbrat, de bariton-„beţiv", după cum afirma dînsul, pînă-şi băga sub masă partenerii de chiolhanuri. Căci, în afară de talentul la muzică şi stihuri, bătrînul îl avea şi pe cel al băuturii. Le bea de le stingea !... Şi, în pofida performanţelor sale bahice, era singurul care pleca acasă pe picioarele-i proprii, personale.

Ţinea mult la mine. Îi citisem şi unele producţii de-ale mele. Într-o după-amiază, mă chemase în cancelarie şi-mi propusese :

— Măi Vladimire, dacă vrei să te iau la Bucureşti, cu fanfara liceului nostru, pe care abia acum o formăm, neapărat trebuie să faci nişte lecţii de pian, cu domnişoara Genica Prujină... În felul ăsta, îţi mai educi şi tu urechea, fiindcă, după cum mi-am dat seama la orele mele, în materie de muzică eşti total afon !... Nici voce n-ai, nici ureche ! Însă pianul îţi va prinde bine, de-

oarece fanfara noastră va fi alcătuită din foarte multe acordeoane... Iar, de la pian la acordeon, nu-i decît un pas !... Ce zici, mergem împreună la defilarea din opt iunie, cu fanfara reunită a tuturor liceelor militare ?... Generalul Chibrit vrea să-i rupă gura regelui, la festivitatea aniversării urcării pe tron !...

Interesat să mai văd o dată capitala, în speranţa că, poate, o voi reîntîlni pe Tica, am acceptat imediat :

— Domnu Burcă, pentru matale, învăţ orice, nu numai pianul !...

După o săptămînă de „pian“, m-am înfăţişat numaidecît, din proprie iniţiativă, ofiţerului de serviciu, să-i raportez grava mea abatere de la disciplina militară. Mă îndrăgostisem de profesoară ! Spre stupefacţia mea, „ofiţer de serviciu“, în noaptea aceea, era chiar colonelul Volbură Poiană-Năsturaş.

— Mă copile, dacă nu dădeai de mine, o păţeai rău... De obicei, gradele superioare nu fac de serviciu. Dar am avut ceva de scris, şi l-am înlocuit pe căpitanul Biju. Că sîntem prieteni, nu duşmani. Du-te şi te culcă... Probabil, te-a-mbătat şi pe tine Genica noastră, cu farmecele ei. Nu pune la inimă. Nu eşti nici primul, şi nici ultimul. Are şi fetiţa asta o tehnică, ca să vă mai astîmpere elanurile vîrstei, de te lasă cu gura căscată ... Personalitate mare, băieţele, nu glumă...

Chiar de-a doua zi, am trecut la... acordeon.

Decis să-l învăţ serios, ca la carte. Iar în repertoriul meu, n-aveam să includ decît marşuri, de preferinţă funebre. Genia îmi dăduse o lecţie. De neuitat. Că fiece vîrstă îşi are cîntecul ei. La anii mei, nu eram suficient de „matur“ să pot interpreta, împreună cu domnişoara Prujină, romanţe de dragoste pentru pian „la patru mîini“.

SINUCIDEREA, MAGIE NEAGRĂ, ELEVUL LAURENŢIU

Lîngă stadionul liceului nostru, de fapt o curte uriaşă, unde aveau loc adunările generale ale tuturor plutoanelor, precum şi manifestaţiile sportive, se afla internatul „Liceului Eparhial de

fete". Iar seara, după ce luam masa şi ne risipeam la plimbare, care pe unde-i trecea prin cap, unii dintre noi, printre care mă număram şi eu, preferam să cîntăm serenade domniţelor din ograda alăturată.

În cor, sau solo. În funcţie de harul şi opţiunea fiecăruia. Zidul despărţitor, o împrejmuire din cărămidă netencuită, însă văruită mereu, ca să nu ne aventurăm la căţărarea pe cuşma acesteia, era mai totdeauna locul nostru de întîlnire. Fetele, mai curajoase decît noi, ne aşteptau cocoţate pe vîrful zidului. De-acolo, zîmbindu-ne de sub clarul de lună, dacă aveam parte de ea, iar dacă nu, de sub rafalele lanternelor noastre, ne-ascultau tulburate.

Deoarece, uneori, ne-adunam şi cîte douăzeci sau treizeci de amatori de „vrajă", rezultatul era catastrofic. Soliştii ce-şi forţau vocea, ca să depăşească „formaţiile corale", ale celor nedotaţi, precum şi grupurile de recitatori, că eram şi dintr-ăştia, cu toţii laolaltă cîntam şi declamam, întrecîndu-ne, de-ai fi zis că sîntem o haită de dulăi flămînzi şi alungaţi cu pietre.

După ce nu reuşisem s-o impresionez pe Tănţica mea (aşa mi se recomandase), cu vocea, interpretîndu-i ultimul tango la modă, „Gelozie", al lui Ion Vasilescu, îmi încercasem norocul cu vreo cîteva din „poemele" mele ultramoderniste.

Cucerită de îmbinările insolite ale cuvintelor alese cu grijă, Tănţica, la un moment dat, m-a întrebat de la înălţimea pe care se afla :

— Tu eşti poet, sau elev-militar ?...

— Poet, n-ai auzit bine ?

— Am auzit, sigur c-am auzit ! Dar n-am priceput nimic... Ştii ce ! Mai cîntă-mi „Gelozia" aia... Eşti atît de nostim !

Măgulit, i-am mai răcnit o dată tangoul. Tănţica se legăna în ritmul celebrei melodii, privindu-mă destul de ciudat. Abia cînd am terminat, am realizat ce anume-i plăcea la mine. Căci mi-a mărturisit-o cu sinceritate dezolantă :

— Tu, ce nostim eşti ! Cînţi, de parc-ai fi într-un poloboc...

Disperat, o săptămînă am suferit cumplit. Nu-mi mergea deloc cu muzica. Iar cu studiile, şi mai puţin. Umblam năuc pe coridoarele dormitoarelor, nopţi de-a rîndul, străduindu-mă să depistez o modalitate de a mă sinucide. Cît mai aparte. Din lipsa unor mijloace adecvate, mi-am dat seama că nici aici n-aveam noroc. Aş fi vrut să-mi curm viaţa, aruncîndu-mă de la etajul

al zecelea. Liceul nostru n-avea decît două. Insuficient pentru ambițiile mele. Să mă înec în mare, nici așa ceva nu era cu putință. Orașul nefiind port. Unica gîrlă, de la periferie, era mai totdeauna secată.

Însă un eveniment cutremurător, care m-a tulburat mult timp după aceea, m-a vindecat de ideea sinuciderii. Ordonanța colonelului Ghika, un soldat de prin părțile locului, își tăiase firul zilelor consumînd două sticle de insecticid. Nefericitul, din dorința de-a o speria pe servitoarea comandantului, cu care întreținea unele relații amoroase, locuind și-n aceeași casă, băuse „verde de Paris“ pur, nediluat.

Bietul Ghika, distrus de tragedia ce se petrecuse sub acoperișul său, îi povestise lui Volbură Poiană-Năsturaș, cu lux de amănunte, concluziile anchetei întreprinse de procuratură. Iar directorul de studii, într-o noapte, cînd acceptase din nou să-l înlocuiască pe căpitanul Biju, acuma înnebunit de pretențiile exagerate ale nevestii-sii, care-i cerea să doarmă numai acasă, îmi relatase și mie cele aflate. Ca să mă distragă de la gîndurile negre. Destul de întunecate chiar. După cum dedusese, din poeziile pe care i le înmînasem spre a căpăta îndrumări de specialitate.

— Măi copile, nici o muiere nu merită un atare gest ! Putoarea aia de servitoare, o dezmățată și bețivancă, se mai culca și cu cealaltă ordonanță a ghinionistului de Ghika... Cînd cei doi l-au găsit pe Gligorie sinucigașul, zbătîndu-se pe dușumea, în chinurile morții, l-au vîrît sub pat, să nu-i deranjeze din treburile lor murdare și păcătoase... Abia a doua zi l-au anunțat pe sărmanul meu prieten... Fiare, nu oameni, măi băiete dragă !... Iar procurorul mai are și bănuiala că nu-i vorba de-o sinucidere simplă, ci combinată cu-o tentativă de crimă...

Renunțînd definitiv la gestul suprem, am devenit mai atent la viața ostașilor în termen, care fuseseră repartizați la liceul militar, după terminarea perioadei de instrucție, să ne servească pe noi, viitoarea elită a ofițerimii române. Unii lucrau la bucătărie, alții la spălătorie, iar o bună parte din ei se ocupa de curățenia generală a stabilimentului. Cei mai cumsecade însă mi se păreau cei repartizați la sala de mese și care ne-aduceau, de trei ori pe zi, dimineața, la prînz și seara, platourile cu mîncăruri.

În ultimul timp, căutasem să fiu cît mai des „elev de serviciu“ la bucătărie și sala de mese. Aveam sarcini diverse și com-

plexe : cîntărirea cărnii se executa sub supravegherea mea, de-asemenea a uleiului, brînzei, mezelurilor și-a altor alimente de bază. În plus, eram obligat să gust din toate preparatele. Operația respectivă nu-mi displăcea deloc. Ba dimpotrivă, s-ar fi putut zice.

După ce se termina servirea prînzului, iar ostașii strînseseră vesela și-o spălaseră corespunzător, își lepădau șorțurile albe, obligatorii în decursul exercitării funcțiunii de chelner, și se retrăgeau pe coridorul din preajma bucătăriei, să-și mai povestească și ei de-ale lor.

Mă dădeam pe lîngă ei, așezîndu-mă și eu pe ciuci, întocmai ca dînșii, și, cu spatele rezemat de perete, îi ascultam ceasuri de-a rîndul. Pînă se-apropia ora mesei de seară.

În coridorul scăldat de penumbre, aveam ocazia s-aud cele mai neașteptate și incredibile istorisiri. Pățanii de la ei din sat, cu strigoi și moroi, cu vîlvătaia comorilor îngropate prin pădurile Orheiului, cu fete furate de vîrcolaci, deoarece, amăgite de pîlpîitul flăcăruilor ce jucau deasupra cazanelor cu bani de aur, încălcaseră legămîntul și se-apucaseră să sape pămîntul, în căutarea acestora. Iar vîrcolacii, ce păzeau comorile, nu puteau fi răzbiți decît de flăcăi neprihăniți, și care aveau încrustată în palmă iarba fiarelor.

Observîndu-mă că dau neîncrezător din cap, Pintea, un ostaș moldovean, de prin partea Rădăuților, mă dojenea cu glas blajin :

— Măi domne elev, da di șe nu ma crezi matali ?... N-ai bagat di seama că mi-s om însemnat, și nu mințesc nișeodat ?

Aici avea dreptate. Era un flăcău cu totul neobișnuit. Însemnat, cum afirma ei. Bărbat țeapăn, îndesat, cam scurt în picioare, cu păr buclat și des, înzestrat de natură cu niște ochi verzi pătrunzători, neliniștitori și care te tulburau pînă-n adîncul rărunchilor, cînd își ațintea mai mult privirea asupra ta. Totdeauna își respecta cuvîntul, cînd îl rugam :

— Pinteo, ce zici, nu-i rost cumva de vreun supliment și pentru mine ?...

— Fașim noi șeva, domne elev ! — mă asigura el.

Pesemne ținea la mine, deoarece, pe la zece și jumătate, cînd se serveau anemicilor și debililor ficăței prăjiți și alte măruntaie, mă pomeneam cu el că-mi pune în față o farfurie plină vîrf cu cele de mai sus.

— Ia şi mîncă, domne elev, să mi te faşi tari şi mari ! — mă îndemna Pintea, scrutîndu-mă cu ochii aceia de jivină a codrilor.

De data aceasta, cînd mă-ndoisem de poveştile şi născocelile sale, mă fixase îndelung cu privirea, şi-apoi îmi spusese în şoaptă :

— Că n-am rămas dicît noi, eu, matali şi amărîţii aieştea doi, hai sa-ţi arat şeva, de-ai sa te cruşeşti, domne elev !... Ia trajeţi-va mai în juru-mi...

Ca magnetizaţi, „amărîţii", doi ostaşi de la el din cătun, i s-au aşezat, tot pe vine, în faţă, iar eu lîngă ei, ceva mai pieziş.

Pintea, după ce ne-a mai privit o dată drept în ochi, şi-a scos din buzunarul de la piept al vestonului nişte bucăţele de carton şi-un beţigaş scurt din lemn de alun. Apoi, risipind pe duşumea cartonaşele, s-a plecat asupra lor şi-a purces să îngîne o melodie ciudată, o prelungă melopee, ale cărei cuvinte nu se puteau desluşi, bătîndu-i tactul cu beţişorul lovit încet pe podea.

La un timp oarecare, cînd ritmul se mai înteţise, am zărit ridicîndu-se cartonaşele. Care, de fapt, erau nişte omuleţi decupaţi din mucava. În clipa următoare, Pintea schimbînd frecvenţa bătăilor, omuleţii au purces să dănţuiască. Stupefiat de cele văzute, priveam înmărmurit la tontoroiul pe care-l jucau minusculele momîi de carton. Nu-mi venea să-mi cred ochilor.

Peste vreun minut sau două, omuleţii s-au culcat la pămînt, devenind cartonaşele de mai înainte. Pintea îşi curmase cîntarea. Parcă adormit, m-a întrebat şuşotit :

— Ei, domne elev, mai te-ndoieşti ?... Au ba ?...

— Ce-a fost asta, măi Pinteo ? — l-am iscodit tulburat.

— Nica toată ! D-ale noastre, din sat, de la bătrîni învăţate !...

Dacă nu-mi lumina mintea domnul elev-plutonier Laurenţiu, din clasa a opta, cred c-aş fi căzut şi eu în patima practicilor oculte. Dar n-a mai fost cazul. Fiindcă, misteriosul Laurenţiu, singurul elev din liceu căruia i se îngăduia să folosească laboratorul de fizică şi chimie, pentru a scrie ore de-a rîndul, izolat de toţi ceilalţi, un roman la care lucra de mai multă vreme, mi-a explicat taina şedinţei de magie la care participasem.

— Măi elev, te credeam mai deştept! Nu ţi-ai dat seama c-ai fost hipnotizat de Pintea ?... Cu ochii lui, nici nu-i de mirare... Mai există şi-asemenea oameni, dotaţi din naştere cu darul puterilor hipnotice.

Acuma mi-era clar. Aşa cum, tot din naştere, fusese dotat şi domnul elev-plutonier cu darul scrisului. Căci, peste ani, avea să-şi semneze romanele, fără indicarea gradului, doar Laurenţiu Fulga. Deşi ajunsese şi general, în fruntea literaţilor din armată.

Dealtfel, încă de pe vremea cînd eram „colegi", la liceul militar „Ferdinand", personajul mă fermecase. Era un tînăr gingaş, frumos, invidiat de majoritatea „scriitorilor" din şcoală. Îndeosebi, pentru faptul că-şi vedea serios de treabă, lucrînd asupra manuscriselor sale în cel mai propice cabinet de creaţie. Pe cînd noi, amărăştenii, eu şi alţi cîţiva, trudeam noaptea, în vestibul, domniei-sale i se îngăduia să scrie, după cum am mai spus, pe băncile din sala laboratorului. Crăpam de necaz. Dar n-aveam ce face. Apucase să publice proză în revista „Lamuri", şi încă încununat de succes. Iar mai tîrziu, cînd l-am întîlnit, parcă prin 1940, la redacţia „Universului literar", care i-a tipărit primul volum de nuvele („Straniul interludiu"), nici nu m-a mai recunoscut.

Era şi normal. La liceu, niciodată nu ştia pe ce lume trăieşte. Mereu retras, departe de vuietul lumii, scria şi scria în neştire. Nici măcar n-avea timp să-i muştruluiască pe-ăi din clasele inferioare, cum procedau alţi elevi-plutonieri.

Cînd l-am ales în conducerea Uniunii Scriitorilor, nici atunci nu s-a apucat să facă instrucţie cu noi, ăştia mai micii. Mie, cărţile sale îmi aminteau mult, într-un chip ciudat, de şedinţele de magie întreprinse de Pintea.

Iar ostaşul, magul de la Rădăuţi, mi-a rămas multă vreme întipărit în memorie. Pentru ca, după un timp, să piară în pîcla vremii. Pînă am avut parte să-l cunosc pe-un alt mag, însă de-o altă factură, oarecum extraterestră, care, brusc, mi l-a reamintit pe moldoveanul cu omuleţii din carton.

Numai că acesta lucra cu alte momîi. Stelare. De-aia-şi spunea Dimitrie Stelaru. Iarăşi un personaj. De neuitat.

ÎNTÎLNIRI DE GRADUL III

EXTRATERESTRUL

Precis, nu era pămîntean ! Atît cît l-am cunoscut și prețuit, mai mult decît ar fi bănuit chiar el însuși, doar doi ani și ceva (adunați la un loc, fiindcă au fost cam împrăștiați) căpătasem convingerea, și-am și rămas cu ea — Dimitrie Stelaru nu era de pe lumea aceasta.

Mai curînd, întrucît se comporta și ca atare, teribil de lunatec, cred că ne fusese trimis, cine știe în ce scop, de vreo civilizație pierdută undeva prin cosmos, eventual din Proxima Centauri, dacă nu cumva Mira Ceti sau Fomalhaut, că-s mai departe. Nici ca arătare nu părea a fi de pe la noi. De fiece dată cînd îl vedeam, aveam ciudata impresie că-și schimbă mereu masca sub care era condiționat să ni se înfățișeze nouă, ăstora de pe Terra, mai cu picioarele pe pămînt.

— Ce-i cu tine, Mitea, iar te-ai buhăit ?... Suferi de ceva, sau te-ai pus și tu pe crăpelniță ? — îl întrebam intrigat de permanentele mutații ce se produceau cu trupul și chipul său.

— Măi, nu știu cum să-ți spun ca să mă crezi, dar eu n-am apucat niciodată să mănînc pe săturatelea !...

Cu alte prilejuri, la fel de nedumerit de schimbările la față ale abracadabrantului noptatec, iarăși îl luam la chestionări :

— Stelarule, spune-mi drept, nu cumva ai slăbit în halul ăsta din pricina băuturii ?...

— De ce-mi vorbești așa, vrei și tu să mă umilești ?... Cu ce bani să-mi plătesc „verdele“, singurul lichid ce-mi astîmpără

setea ? Eu, unul, nicicînd n-am avut bani îndeajuns ! Nici ca să-mi cumpăr o cămaşă, şi-aia de la negustorii de haine vechi...

Şi, pentru a-mi demonstra adevărul spuselor sale, poetul îşi dădea la o parte gulerul lodenului răpănos, atît de uzat şi flendurit, încît i se distingeau firele urzelii, îşi dezlega otreapa de fular, ce-i înfăşura gîtul zbîrcit şi veşted, şi-mi arăta haina. Sub care, spre stupefacţia mea, nu exista nici urmă de cămaşă. Doar pielea. Albicioasă şi îmbrobonită de frig, ca un piept de găină, jumulită de pene.

Cînd să se fi petrecut oare întîlnirea de mai sus ? Şi, mai ales, unde ? Iacă, nu-mi pot aminti !... Prin 1940, cînd l-am văzut, odată, ieşind din iaurgeria lui Mitică-lăptarul, sau în 1946, la cîţiva ani după terminarea războiului ? Greu de spus.

Dealtfel, tot ce se leagă de prima noastră întîlnire pluteşte în ceaţa incertitudinii. Nu-mi pot aduce aminte deloc cum s-a întîmplat. Parcă-s urmărit de-un blestem ! Deşi se zice că mă aflu în posesia unei memorii de elefant, nu numai a gabaritului respectiv. De-aceea — îmi spun adeseori — Dimitrie Stelaru nu aparţinea acestei lumi. Pînă şi relaţiile sale cu prietenii şi colegii de breaslă erau înconjurate de mister. Ca şi cînd l-ar fi apărat nişte forţe exterioare, înconjurîndu-l cu tot soiul de ecranaje, intenţionînd să-l ferească de privirile prea iscoditoare.

Plus că, aici e-aici, Mitea Stelaru minţea de le stingea !

Ori avea sarcini clare în acest sens, de la cei ce-l expediaseră, de-acolo, de sus, ori încerca din proprie iniţiativă să bareze orice posibilitate de-a se lăsa învăluit de dragostea tuturor celor ce-l preţuiau şi adorau. Mă rog, vorba lui, de-odinioară, din primii ani ai cunoştinţei noastre : „Există posibilităţi care se poate, şi posibilităţi care nu se poate !". Cred însă că nici spusa asta nu era a sa, deoarece o mai auzisem, cîndva, mai tîrziu şi din gura lui Petre Bellu, romancierul-tîmplar. Sau le-o plasasem chiar eu, fie lui Dimitrie Stelaru, fie lui Bellu. Chiar că mă terifiază zadarnicele mele tentative de precizare a amintirilor despre Stelaru. Ceva nu-i în regulă !... Deci, ce mai tura-vura, cineva ţinea, cu orice preţ, ca poetul „nopţii geniului" să rămînă învăluit de pîclele timpului trecut.

Dar, nici aşa să n-o luăm ! Fiindcă, dacă-mi ambalez organul însărcinat cu ţinerea de minte, şi recurg la metoda

„mnemotehnicii“, expusă strălucit pe vremuri de D. D. Pătrășcanu, într-o memorabilă piesă de virtuozitate a prozei scurte, tot trebuie s-ajung la un rezultat. Așa că, să procedăm ca la carte...

Să mi-l fi prezentat cumva Vlad, graficianul și sculptorul de mai tîrziu ? Posibil ! Deoarece, în vara lui 1940 (sau '41 ?) îmi cam făceam veacul pe la „Curentul literar-magazin“, unde mă importase, de la Craiova, poetul Ioan Velicu, așa cum am mai spus și-n alte părți ale acestui „roman“. Pe post de poet. De fapt, corector (plătit la bucată, săptămînal, cu numărul de revistă).

Pe vremea aceea, în blocul „Curentul“, la etajul al II-lea, poate al III-lea, exista o cămăruță destul de puchinoasă. Unde funcționa redacția, adiministrația și secretariatul de redacție al gazetei editate de Pamfil Șeicaru, directorul și proprietarul ziarului, cuprins probabil de-un acces acut de megalomanie. Altminteri, la milioanele lui, ce nevoie ar mai fi avut și de-o revistă literară ?

La o masă, slinoasă și îngustă, către sfîrșitul săptămînii, corectam șpalturile, paginile și „bunul de tipar“ al numărului la zi al gazetei. La o alta, ceva mai acătării, și care merita să se numească și birou, marțea și miercurea lucra Ioan Velicu. Mai înainte fusese biroul lui Radu Tudoran, primul „redactor-șef“ al revistei, iar uneori era și-al lui Aurel Tita, care făcea și el, ca și Velicu, pe secretarul general de redacție. Și mai erau acolo, în încăperea aceea bubuind de literatură, încă vreo două sau trei „birouri“, la care scîrțîiau pe hîrtie, corijîndu-și „operele“, colaboratorii permanenți ai gazetei (Coca Farago, Mișu Apostolescu) precum și ocazionalii ce-și așteptau rîndul. Aceștia, se-nțelege, mult mai mulți decît puteau încăpea în paginile unui organ literar săptămînal. De-ar fi apărut de două ori pe zi, mai treacă-meargă, ar fi fost loc pentru toți poeții și prozatorii ce făceau coadă.

În celelalte zile, sufla vîntul. Fiindcă salariații propriu-ziși, Radu Tudoran, Aurel Tita și Ioan Velicu, munceau în restul săptămînii la ziarul „mare“, acolo de unde-și primeau, de fapt, bănuții pentru pîinea lor zilnică. Și munceau pe brînci, treaba de la revistă reprezentînd mai mult un soi de activitate

suplimentară, benevolă (adică neplătită). Poate mai cîştigau cumva vreun leuştean, nu prea ştiu cum, cu eforturile pe care le depuneau la „magazinul literar“, dar nu-mi prea vine să cred.

Şi uite-aşa, în zilele cînd forfota poeţilor, prozatorilor, pictorilor, dramaturgilor şi cronicarilor de toate specialităţile mai înceta, rămîneam numai noi, eu şi cu Vlad, „ţuţării“ maeştrilor Velicu şi Tita. El mai desena cîte ceva, fiind graficianul şi caricaturistul „en titre“ al gazetei, eu, pînă să-mi sosească din tipografie şpaltele, îi mai trăgeam cîte-o baladă suprarealistă. Oricît am fi fost de mititei, aveam şi noi totuşi protejaţii noştri. De fapt, îndeosebi Ion Vlad, extrem de solicitat de debutantele ce-şi doreau mutra la gazetă. Subsemnatul, în mai mică măsură, fiind pisat la cap doar de vreun coleg de poezie, care ţinea morţiş să-şi vadă poemul şi-n şpalt.

Odată, către seară, ne-am pomenit în chiţimia noastră c-un individ fantastic, realmente halucinant. Nu prea înalt, dar nici mărunţel, famelic serios, cu ochii sticlind incendiar, nici una nici două s-a repezit ca din praştie la Vlad, l-a îmbrăţişat disperat, şi-a pornit să orăcăie plîngăreţ :

— Frate, scoate sticla, nu mai sta, că-mi vine să mor !...

Ştiam prea bine că Vlad se mai abţiguia, din cînd în cînd, cu nişte verde. Nu verde de Paris, ci rachiu de izmă, o băutură populară şi ieftină pe-atunci. Dar de unde ştia şi intrusul ?

Vlad, emoţionat, suflet mare dealtfel, aproape tremurînd, l-a aşezat într-un scaun, cam forţat totuşi, la masa unde-şi creiona desenul pentru pagina teatrală, şi l-a domolit cu glas prietenos :

— Omule drag, linişteşte-te ! Sticla-i în dulap... Dar de mîncat, ai mîncat ceva ?...

— Nimic ! — a răspuns fantoşa aceea dejghinată din încheieturi. De două zile... N-am nici un franc, nici o leţcaie, sînt pe drojdie, frate Vlad ! Pînă una alta, dă-mi mai bine o gură de verde, nu mă lăsa...

Sculptorul şi graficianul de Vlad nu l-a lăsat. A apelat la mine, ştiind că posed mai totdeauna în sertarul biroului o bucată de pîine şi-o fărîmă de brînză uscată. Apoi a scos şi el,

din buzunarul hainei, o ceapă vînătă, de apă, şi vreo cîţiva căţei de usturoi, după care i-a aşternut „muribundului" să mănînce, pe-o pagină de ziar, ruptă şi-aceea dintr-o colecţie aflată la îndemînă. Abia după ce l-a văzut înfulecînd ca un dulău flămînd pe năvălitor, sfărîmînd între măsele ceapa şi posmagul de pîine, s-a îndurat de el şi-a scos la iveală sticla de verde. Una de-un litru. Pe fundul căreia mai erau vreo trei degete de lichid transparent, de culoarea fierii.

— Voi nu trageţi un gît ? — s-a interesat hămesitul, înşfăcînd butelcuţa şi ducînd-o la gură, de parcă s-ar fi temut să nu-i dăm un răspuns pozitiv.

Observîndu-mă că privesc fascinat la bizarul personaj, care mă intriga prin înfăţişarea sa absolut neobişnuită, cu hainele hărtănite şi mototolite, cu încălţările sparte şi fără şireturi, Ion Vlad m-a pus numaidecît în temă :

— Ce caşti ochii, Marincule ?... E cel mai mare poet al generaţiei noastre : Dimitrie Stelaru ! N-ai auzit de el ?...

— Cum să nu, dacă l-am şi citit ? În „Universul literar", la gazeta noastră, ba chiar şi-n „Adevărul literar", mai demult... El este ? — am bîiguit eu, tulburat de nefericirea întipărită pe chipul acelui înger trist şi întunecat.

Iar „îngerul" mastica acum mai lent, cufundat în pîclele generate de verdele ce începea să-şi facă efectul. Destul de omeneşte, însă. Deşi avea un fel al său, parcă nepămîntean, de-a legumi merindea din faţă-i. Culegea fărîmiţele de pîine cu degetele, vîrîndu-şi-le în gură cît mai alene, ca şi cum ar fi dorit să le simtă şi mai intens gustul de învechit. Iar brînza o frămînta de-a dreptul pe hîrtia de ziar, cu buricul arătătorului, amestecînd-o cu ceapa şi usturoiul zdrobite laolaltă, pentru ca apoi să molfăie îndelung bulzul rezultat, clefăind.

Cînd şi-a terminat chinuitorul ritual, după vreo jumătate de oră, ne-a privit rătăcit, cu ochi lăcrimoşi, căscînd obosit de moarte, şi ne-a întrebat rugător :

— N-aţi putea să mă culcaţi undeva ? Pic de somn !...

I-am oferit imediat dormitorul meu. Baia de lîngă odăiţa redacţiei. În care mă culcam pe ziarele din cadă, depozitate acolo din lipsă de spaţiu. Vlad mi-a mulţumit printr-un gest lesne de priceput, înduioşat şi el de istovirea manifestată de Stelaru.

Pe cînd îl instalam în baie, poetul şi-a scos din buzunarul interior, de la piept, al hainei două cărţulii, ferfeniţite şi zdrenţuite, mi le-a înmînat şi-a ţinut să-mi atragă atenţia :

— Sînt ultimele exemplare pe care le mai am ! Citeşte-le, pînă mă scol... Însă nu uita, dacă eşti şi tu poet, cum zice Vlad, şi trezeşte-mă pe la două !

— Mîine ?

— La două după miezul-nopţii, astăzi ! — mi-a precizat aiuritor Stelaru, trîntindu-se peste maldărul de ziare din cadă. Pentru ca, după o clipă numai, să-l aud sforăind.

I-am arătat sculptorului plachetele, întrebător.

— Le ştiu, Marincule, sînt formidabile ! „Abracadabru“ şi „Preamărirea durerii“... Pe-atunci, cînd i-au apărut, tipărite pe bănuţii doctorului Bagdasar, mare om de omenie şi ăsta, nefericitul de Mitea, aşa îl alintăm între noi, semna Dimitrie Orfanul. Abia mai tîrziu a evoluat spre stele !...

La două fix, am pătruns în cuşca unde dormea poetul. Nu dormea ! Scosese teancurile de colecţii din cadă, zvîrlindu-le pe dalajul scăldat de zoaie, şi-şi clătea cămaşa şi ciorapii pe fundul vanei. Era aproape despuiat, doar în nădragi. Cînd m-a văzut, s-a simţit obligat să-mi explice :

— N-am putut aţipi mai mult de-o oră... Şi, dacă tot aveţi apă caldă pe-aici, voi ăştia, burjuii, mi-am zis că n-ar fi rău să-mi desputesc oleacă boarfele !

— Şi unde-ai să le usuci ? — l-am întrebat îngrozit.

— Nu-i nevoie ! Am să le iau aşa, niţel zbicite, şi-mpachetate în cîteva jurnale... Dealtfel, mă şi grăbesc. E două ?...

Vlad, cînd l-a văzut fără cămaşă pe el, şi cu pantofii încălţaţi pe picioarele goale, i-a venit cu leşin. După care a ţipat la Stelaru :

— Unde-ai să te duci în halul ăsta, nefericitule ?

Dimitrie Stelaru a zîmbit blajin, ciudat, cercetîndu-ne oarecum năuc pe-amîndoi, şi-a grăit cu glas şters, îngînat :

— Acasă ! În noaptea asta, trebuie să m-aştepte o fată...

La cîteva secunde mai tîrziu, ne-a părăsit brusc, fără să ne mai spună o vorbă. Iar plasticianul, trăgîndu-şi o palmă peste frunte, de i s-au auzit oasele trosnind, mi-a comunicat, parcă abia atunci trezit dintr-un somn adînc :

— Dar Mitea Stelaru n-a avut niciodată o casă, unde să-şi odihnească trupul flămînd şi istovit... Iar m-a minţit !

Totuşi, n-ar fi exclus să-l fi cunoscut altfel pe Dimitrie Stelaru. Prin intermediul lui Ioan Velicu. Maestrul meu şi-al multor altor amărăşteni ca de-alde mine. Şi tot în vara lui '40, sau '41. Şi-aşa se poate !

Cred că evenimentul s-a produs la iaurgeria poetului Mitică-lăptarul, de pe Domniţa Anastasia. Pe-atunci mîncam acolo, pe veresie, mai toţi slujbaşii şi colaboratorii presei din preajmă. Eram la masă cu maestrul Velicu, şi ne-ncălzeam cu nişte ciorbiţe de miel fantastice. Curat fantastice ! Fiindcă nu conţineau nici cea mai infimă ciosvîrtă din binecuvîntatul şi blajinul animal.

Atunci, s-ar putea să-l fi întîlnit pentru întîia oară pe Stelaru. Se instalase la masa noastră, nepoftit, un tînăr prăpădit şi janghinos, privind cu ochi mari, mistuiţi de febre, la zeama din farfuriile ce ni se aflau în faţă. Inspira ameţit şi fericit aburul ciorbiţelor. Velicu, dîndu-şi seama de situaţie, l-a strigat pe patronul-poet :

— Mitică, mai adu-ne două borşuri de miel !... Le treci în cont şi pe-ăstea !

Apoi, adresîndu-mi-se, m-a informat emoţionat :

— Dînsul e Dimitrie Stelaru ! Poet de mare viitor... Să nu-l jigneşti şi să nu-l ocoleşti niciodată. Faceţi cunoştinţă !...

Flămîndul, care ne căzuse pe cap, n-a mai aşteptat să vină ciorbiţele comandate, ci s-a repezit ca un lup la farfuria mea, abia începută, şi şi-a trecut-o în faţa lui, pornind să soarbă din zeamă ca un apucat.

Văzînd că-l privesc interzis, mi-a suflat galeş :

— Mi-e foame, omule, înţelege-mă, dacă ştii ce-i foamea !... Pînă or veni celelalte porţii, ia şi uită-te în poeziile mele...

Şi mi-a întins două plachete, jerpelite şi ponosite. „Abracadabru" şi „Preamărirea durerii". Atunci să le fi privit întîia dată ?... Iacă, nu-s în stare să eman nici o supoziţie mai de Doamne-ajută !

La plecare, după ce-a mai ras un borşuleţ, mi-a smus din mînă cărţuliile şi i-a cerut lui Velicu :

— Ioane, atinge-mă și tu c-un pol, să fie pomana întreagă ! Aștia nu țin aici strop de băutură... Mă duc la birtul din colț, să-mi adăp sufletul cu-o litră de verde !

Velicu, scociorîndu-se prin mai toate buzunarele, abia de-a reușit, cu chiu, cu vai, să încropească banii solicitați de poet. Înmînîndu-i mărunțișul, a mai apucat să-l întrebe pe Dimitrie Stelaru, care se și avîntase în direcția ieșirii din locantă :

— De unde-ai apărut, copile al durerii, că nu te-am mai văzut cam de multișor ?

Ajuns în prag, poetul i-a strigat, sfîșietor de dureros, ca un penibil cabotin :

— Din Noapte !

Rămași singuri, bădia mi-a confirmat spusele Stelarului :

— Cred că nu minte ! Oricît a părut de caraghios, noaptea-i adevărata lui viață...

Dar dacă mi-l arătaseră, cam în aceeași epocă, la „Café de la Paix", Tiberiu Tretinescu, sau Geo Dumitrescu ? Tot ce se poate !

Odată, pe cînd ne sorbeam tustrei șvarțurile, pe-o banchetă din străfundurile stabilimentului, acolo unde ne aciuam mai totdeauna scriitorii în „curs de devenire", înghesuiți cîte patru sau cinci pe trei locuri, și-acelea neîncăpătoare, străduindu-ne să lungim cît mai mult boala, adică durata de absorbție a infamei diluții, la un moment dat ne-am pomenit, vîrîndu-se printre noi, cu un individ destul de suspect. De parcă atunci ar fi fost externat de la cine știe ce spital. Era atît de slab și nehrănit, încît mi-am zis că-i precis ofticos, și încă unul pe ducă, despre care nu se putea spune că mai are multe zile.

— Ce mai faci, măi ? — s-au interesat băieții, Tibi sau Geo. Cum o mai duci ?...

— Greu, greu de tot, cum nici nu vă puteți închipui ! — le-a răspuns abia șoptit făptura aceea pogorîtă din lună.

Căci așa-mi imaginam eu un selenar : cu țoalele călcate de roțile autobuzelor, prăfuite și fără culoare lesne de definit, întocmai cum arătau cele ale proaspătului nostru conviv. Căruia ochii îi fugeau în toate părțile, evitînd privirile noastre. Ne cerceta atent masa, căta apoi spre alte grupuri din apropiere, vrînd să depisteze ceva anume.

Negăsind ceea ce-l interesa, l-a întrebat pe Tibi :

— Tretinescule, tu mi-ai văzut cărţile ?

— Sigur că da ! Şi nu numai o dată... Ce-i cu ele ?

— Mai am cîte-un volum, din fiecare. Şi mi-s atît de flămînd, încît le-aş da pe-un sfert de verde !... Cine-i ăsta, care-i cu voi ? — l-a întrebat pe autorul volumului „Vergu Ocu", arătînd spre mine, ca şi cum n-aş fi fost de faţă. Are bani ?...

— Are pe dracu !... Zice că-i şi el poet, ca şi tine. De unde să aibă parale ? Îl cheamă Alexandru Vlad Marincu... Plus alte trei sau patru pseudonime. Totuşi, prezintă-i plachetele, să le admire şi el !

Cu gesturi furişe, de-ai fi spus că vrea să vîndă ceva de furat, individul şi-a smuls de sub cămaşă două volumaşe. Atît de mototolite şi jegoase, încît păreau atunci scoase dintr-o ladă de gunoi. Mi le-a înmînat, privindu-mă cîş, neîndrăznind să mi se uite în ochi. Le-am cercetat curios. Ciudate titluri : „Abracadabru", unul din ele, iar celălalt „Preamărirea durerii".

În timp ce le răsfoiam, poetul necunoscut (mie), ca persoană fizică, deoarece de citit îl mai citisem, l-a întrebat pe Geo :

— Voi ce-nvîrtiţi pe-aici, n-aveţi de gînd să mîncaţi nimic ?...

— De mîncat, noi am mînca, dar cu ce, măria-ta ? — i-a furnizat informaţia solicitată Geo Dumitrescu, pe vremea aceea şi mai costeliv decît astăzi, cînd s-a mai întremat şi el o ţîră. Maximum o juma de chil. Cu bătaie...

— Şi eu, eu ce mă fac ?...

M-a cuprins atunci o atît de cumplită şi crîncenă indignare, încît m-am adresat direct flămîndului de poet :

— Ce-ţi pofteşte inima să mănînci, măi frate, că nici nu ştiu cum te cheamă ?

— Cum aşa, să nu mă ştii ? Eu sînt coborîtorul din stele, Dimitrie Stelaru, orfanul lumii acesteia bezmetice !...

— Perfect ! Dacă-i aşa, spune-odată, ce rîmneşti ?

— O bucată de pîine şi-o sticlă de verde !...

Mi-era şi mie o foame, de-aş fi mestecat şi beton, preferabil expandat. Fără să mai gîndesc la ce fac, l-am strigat pe Tache, omul care ne servise şvarţurile :

— Dom Tache ! Două porţii de cîrnăciori pe fasole, bine rumeniţi şi crocanţi...

— Numai pentru mine ? — s-a mirat Dimitrie Stelaru.

— Nici aşa să n-o luăm, că sînt şi eu prin zonă !...

Observînd uluirea lui Tibi şi Geo, ambii cunoscînd prea bine disponibilităţile mele financiare, am schimbat pe loc comanda, rugîndu-l pe chelner :

— Cinci porţii, dom Tache, cinci, nu două !... Şi toarnă şi prăjeala de la cîrnaţii de casă peste fasule...

Cînd ne-am isprăvit festinul, cu care prilej poetul Stelaru răsese toată pîinea de pe masă, băgînd şi-n buzunări vreo cinci chifle, acesta m-a privit blajin, pe sub sprîncene, întrebîndu-mă apoi cîineşte :

— E drept, Marincule, să nu bem şi-o sticlă de verde ?...

— Sigur că nu ! Vom bea, Dimitrie Stelaru, vom bea !

— Atunci ştii ce, zi-mi Mitea, şi dă-mi cărţile înapoi... Ţie am să-ţi dăruiesc altele, noi, curate şi fără căcăreze de muşte pe ele ! Cine bea cu mine, prieten mi-este, pe viaţă...

La plată, i-am mărturisit chelnerului :

— N-am o para chioară, dom Tache, ce-i facem ?... Să-ţi las amanet ceasul ? Îl am de la Tatapetre, bunicu-meu, un „Roskopff-patent", din cele cu două capace, de buzunar...

— Lăsaţi matale, coane Vlăduţ, ai să-mi plăteşti altădată ! Că şi eu am făcut poezii, şi de-aia am ajuns chelner la „Café de la Paix", birtul de lux al scriitorilor necăjiţi. Şi n-am nevoie de nici un ceas, fiindcă astăzi sînt şi eu bunic ! Mi-a născut fata un cocon de cinci ocale... Mai ne vedem noi !

Ce om ! Dar şi optimist, pe deasupra. Căci ne-am revăzut. După douăzeci de ani. La restaurantul din Gara de Nord, unde ajunsese şef de sală. Şi i-am cinstit omenia, dăruindu-i ceasul de la mînă. Pe care, abia după îndelungi rugăminţi s-a-nvoit să-l primească.

— Dom Tache, să ştii că eşti tot măreţ ! Nici atunci, la „Café de la Paix", cînd ţi-am rămas dator, n-ai aceptat amanetul propus. La urma urmei, ia-mi o piatră de pe inimă, de ce n-ai vrut „Roskopff-patent"-ul lui Tatapetre ? Spune-mi, fiindcă şi pe mine mă paşte o bănuială !

— Chiar aşa ?... Păi atunci, hai să-ţi spun. Sînt şi eu din Piteşti, domnule Vlăduţ, şi l-am cunoscut foarte bine pe bătrînul Petre, bunicul matale, de pe strada Libertăţii, de lîngă barieră. Ştiam că-i eşti nepot, tot aşa cum ştiam că n-avusese în viaţa lui un ceas de buzunar ! Este ?... Fiindcă, de-ndată ce-şi cumpăra vreunul, se şi apuca să-l demonteze, să-i cerce-

teze măruntaiele. Îi trebuiau rotițele, pentru marea lui invenție, cu mobila perpetuă... Mai ții minte ? Ce să-ți mai servesc ?...

Emoționat, era cît pe ce să-i sărut mîna. Dar m-am abținut și i-am spus cu glas înăbușit :

— Aveți cîrnați de casă pe fasole ? Dacă da, trîntește-mi o porție dublă !... Și vino să stai cu mine, la masă, la un pahar de vorbă. Să ne mai amintim de anii aceia !

STATUIE DE COMANDĂ, PE MĂSURĂ

Și mi-am amintit, după ce-am depănat cu dom Tache tot soiul de întîmplări vechi și de demult. Mi-am amintit că, la vreun an, după ce-l cunoscusem pe Dimitrie Stelaru, într-una din posibilele variante expuse mai sus, mă pomenisem odată oprit pe stradă de Traian Lalescu (poetul „Luminii triste"), care ținea în mînă o gazetă de seară, și-ncerca să-mi vîre sub nas o știre de la „diverse". Era tulburat, pînă la desfigurare.

— Ce zici de isprava amărîtului de Mitea ?...

— Dar ce-a mai făcut ?

— N-ai citit aici ? — s-a mirat aerianul Lalescu, uitînd că nici măcar nu-mi lăsase timp să-mi arunc ochii asupra paginii pe care mi-o vîntura pe dinainte. Atunci ascultă, să-ți spun eu ce scrie la ziar. Cică Dimitrie Stelaru al nostru, că altul nu poate fi, și-a prădat gazda din cartierul Dămăroaia, o bătrînă de optzeci de ani... Două sute de mii de lei i-a furat ! E formidabil ! De necrezut... Acuma-i arestat, la nu știu ce circă...

Îngrozit de cele aflate, l-am tîrît pe Traian Lalescu într-un gang, să punem la cale salvarea lunatecului. După îndelungi conciliabule, am ajuns la concluzia că nu ne putem pune în bețe cu poliția. Și-atunci, în disperare de cauză, i-am propus lui Lalescu :

— Măi Trăienuț, știi ce-i facem ?... Dacă ai niscaiva parale, îi cumpărăm ceva de-ale mîncării lui Mitea, dar și-o sticlă de verde, și-l vizităm la circă. Astfel, dacă dăm și peste vreun

om de treabă, ceea ce este posibil și printre „sticleți", poate-i ușurăm detenția provizorie și, totodată, aflăm ce-i adevăr și ce-i scorneală. Doar știi cum se fabrică știrile ăstea, de la „fapte diverse", nu-i așa ?...

Zis și făcut. Cu pachețelul sub braț, și cu-o sticlă de verde în buzunarul paltonului purtat de Lalescu, fiindcă era cam prin februarie 1942, am cutreierat cu lunganul de Trăienuț mai toate circele din capitală. Nimeni nu știa însă nimic. Abia la cea din Dămăroaia, unde se petrecuse și evenimentul, și la care nu ne trecuse prin capetele noastre zevzece să-ntrebăm mai întîi, am dat de Mitea Stelaru. De fapt, de urmele lui. Că, după cum ne-a informat un majur nițel afumat, dar tare cumsecade, poetul fusese ridicat de-o salvare și transportat la spitalul de neurologie, de la Bălăceanca.

— Cum, dom' majur, — s-a interesat Lalescu, a înnebunit Dimitrie Stelaru ?... În așa hal l-ați bătut ?

— Vezi-ți de treabă, măi băiete ! Noi cînd batem, batem la poceală, omenește, nu dăm la cap... L-au ridicat de-aici, din dispoziția unui ministru, despre care-au zis că-i și doctor, Bagdasar parcă, iar prăpăditul era beat cui și pulbere. Sau făcea pe beatul... Bălmăjea numai în poezie, încît eu unul, la început, mi-am zis c-o fi chiar Eminescu, atît de greu se-nțelegea ce vroia să spună !

Îngrijorați, l-am luat pe 31, și ne-am deplasat la „Central", neștiind că, pînă la Bălăceanca, mai aveam de parcurs o bună bucată de drum. Pe jos.

Într-una din barăcile stabilimentului de-acolo, cazat domnește, confort unu sporit, singur în odaie, l-am găsit pe Mitea Stelaru. Scriind. Cînd ne-a văzut trecîndu-i pragul, s-a zborșit la noi :

— De ce-l tulburați pe geniul nopții, și ce vreți ?...

Observînd însă sticloiul ce-și arăta gîtlejul din buzunarul paltonului, deodată s-a mai înveselit. Pentru o clipă doar. Căci apoi, devenind sumbru și misterios, avea să ne șoptească :

— S-ascundem absintul sub saltea ! Dacă mă prinde domnul doctor Bagdasar că beau, iarăși ajung pe mîna poliției. De-ați ști ce mi-au făcut acolo, în beciurile de la Dămăroaia... Cu vîna de bou au vrut să mă bată, să mă schingiuie ca pe Hristos, pe mine, Dimitrie Stelaru, cel mai neprihănit dintre poeți !

— Nu-ţi mai aminti, Mitea, linişteşte-te ! — l-am rugat eu. Barem îţi dau ăştia, de-aici, să mănînci ca lumea ?... Dacă nu, ţi-am adus noi nişte cremvurşti !

— Cîinii de la balamuc ? Nimic !...

— Atunci, hai să guşti ceva, c-oi fi flămînd ! Dar să ştii c-am uitat să cumpărăm pîine. Şi-apoi, unde putem fierbe cremvurştii ?

— Nu-i nevoie ! — ne-a asigurat Mitea. Un dărab de pîine uscată mai am şi eu, pitit sub pernă...

Dînd la o parte hîrtiile de pe masa la care scria, Stelaru a întins un jurnal, despăturindu-l, şi-a scos din dulăpiorul de deasupra patului o pîine albă, rumenă şi proaspătă. După care a purces să înfulece lacom din cremvurştii răsturnaţi pe ziar. Fără să-şi dea seama că observasem, tot în dulăpior, rezervele serioase de hrană rece pe care le avea dosite acolo : brînză, friptură, salamuri şi două pachete de unt „Lica". Muşca din cremvurşti îndîrjit, sfîrtecîndu-i, aşa cruzi cum erau, cu dinţii lui de lup bolnav. Din cînd în cînd ne zîmbeá, aruncîndu-ne priviri furişe, blajine, rugătoare, neavînd curajul de-a ne căta în ochi.

Mare mincinos, şi Mitea al nostru ! Curios să afle versiunea poetului despre jefuirea gazdei sale, Lalescu s-a apucat să-l tragă de limbă :

— Mitea, spune-ne drept, ce-a fost cu baba la care stăteai? Chiar i-ai furat banii din casă ?... De unde-avea două sute de mii de lei ?

— Lăsaţi-mă să-mi isprăvesc masa, şi-am să vă dau totul pe faţă ! a mîrîit Stelaru.

Peste vreun sfert de ceas, lichidînd total kilogramul de cremvurşti, Mitea şi-a lins buzele ca o mîţă lehuză, surîzîndu-ne încîntat şi sătul, pentru ca apoi să apeleze imediat la sticla de verde, extrăgînd-o de sub salteaua unde-o pitise. După o duşcă zdravănă, de-a redus nivelul lichidului la două treimi, ne-a declarat brusc, fără pic de jenă :

— Da, Lalescule, da, măi Marincule, i-am şterpelit babei bănuţii !

Ca să vezi şi să nu crezi ! Îl neîndreptăţisem pe Stelaru. Nu era mincinos, deci !...

Mai ales că, după aceea, s-a apucat să povestească. La amănunt. Ca şi Raskolnikov, destăinuindu-se lui Marmeladov, sau lui Porfiri şi nu mai ştiu cui. Mai tare ca-n Dostoievski, în orice caz !

— Mă nefericiţilor, de fapt, erau bănuţii mei... Baba-cotoroanţa mă storcea şi de ultima para cîştigată cu sîngele poeziilor mele. Cinci sute îmi cerea pe lună. Pentru o chiţimie împuţită, fără lumină şi căldură, fără saltea pe patul de lemn, plin de stelniţe, fără vreun aşternut omenesc... Oameni buni, fraţilor, eu nu mai am mult de trăit ! De-aia i-am luat hodoroagei cei douăzeci de mii, şi nu două sute, cum au încercat să născocească ăia de la poliţie. Şi, dacă tot mi-i dat să mor, de ce să nu-mi fi recîştigat dreptul meu, de ce ?... Barem acum, cît mai sînt în viaţă ! Fiindcă, dacă ar fi cinstit, ea s-ar fi cuvenit să-l plătească pe Dimitrie Stelaru. Numai şi pentru faptul că-i cinstea bojdeuca aia spurcată, cu făptura lui îngerească...

Tulburaţi de halucinantele dezvăluiri ale bunului şi total debusolatului nostru Mitea, priveam la dînsul ca la Iisus. Mai să ne podidească plînsul. Era clar că Stelaru n-avea s-o mai ducă mult ! Mintea-i bătea cîmpii, şi-ncă atît de năstruşnic, încît chipul poetului şi căpătase o aureolă de sfînt. Al nenorocului şi sărăciei.

Apoi, tot la modul aiuritor, ne-a mărturisit destinaţia sumei furate. Întocmai cum îi mărturisise şi minunatului doctor Bagdasar, care-l scosese de la poliţie. Se dusese cu banii cotoroanţei la un atelier de monumente funerare, şi-şi comandase un bust. Din marmură. Verde...

— La urma urmei, — ne-a declarat ritos poetul, rînjind prietenos şi ostentativ, forţat, cu schima lui de bătut al soartei, nu merita şi Dimitrie Stelaru o statuie, la fel ca Victor Eftimiu, care şi-a ridicat-o singur, încă de-acum vreo zece ani ?... După ce-oi muri, şi-asta se va petrece cît de curînd, strivit de blestemele nenorocului, cine va să-mi înalţe mie statuie, mie, care nu-s decît un prinţ al nopţii şi al femeilor pierdute ?... Prietenii, la fel de sărmani şi ei ?

La despărţire, pe cînd ne luam rămas bun, Stelaru ne-a rugat, cu lacrimi în ochi, să trecem neapărat pe la cioplitorul de monumente funerare, şi să vedem în ce stadiu se află lucrarea bustului comandat şi arvunit.

— Dă-ne adresa, Mitea dragă, şi-l căutăm chiar mîine ! — l-a asigurat Traian Lalescu.

— Bine faceţi, fiindcă timpul nu mai îngăduie... Puterile mă lasă, şi simt cum viaţa se scurge din mine, pic cu pic, sleindu-mă de vlagă ! Atelierul este undeva, la capătul Grozăveştilor. N-am reţinut numărul, dar daţi voi peste el ! Adio !... Şi

să nu mai veniţi pe-aici, deoarece n-o să mă găsiţi... Că eu mă duc, pe-un vînt năuc, care mă poartă, de colo-ncoa, întocmai ca pe-o frunză moartă !

Sensibilizaţi de finalul poematic al vizitei noastre, abia mai tîrziu dîndu-ne seama că recitase din Verlaine („Et je m'en vais, au vent mauvais..." din „Chanson d'automne"), a doua zi am colindat prin toate atelierele „funeraliştilor" din Grozăveşti, încercînd să-l depistăm pe autorul bustului lui Dimitrie Stelaru. Vreo unsprezece la număr ! Şi nimeni nu-şi amintea să fi primit o asemenea comandă.

Lalescu, supărat, a emis supoziţia că Mitea ne-o trăsese în piept, şi că ne pierdusem vremea în zadar.

— Mă duc numaidecît la Stelaru, — i-am declarat eu îndîrjit dar şi nedumerit, să-l întreb unde-i cioplitorul cu pricina... S-ar putea să fi încurcat Mitea borcanele, şi sculptorul să aibă atelierul în Militari, alt cartier vestit pentru meseriaşii specialişti în arta tombală.

— Ar merita ! — m-a sprijinit în hotărîrea mea Lalescu. Dacă îl găseşti, înseamnă că ne-a păcălit de două ori. N-a spus să nu-l mai căutăm, că n-o să mai fie în viaţă ?... Tu ce zici, nu-i aşa că arăta a fi pe pragul trecerii în nefiinţă ? Iar dacă nu mai este, atunci rămînem noi cu păcatul bănuielii pe suflet...

Neliniştit, a trebuit totuşi să-i mărturisesc tovarăşului meu de drumuri bramburite :

— Trăienuţ, scumpule, după cum a mîncat cremvurştii, cu poftă şi sete, chiar şi de-un verde, cred că vom fi izbăviţi de păcatul acesta ! La revedere, că nu mă mai rabdă inima, pînă nu aflu adevărul. Plec la Dimitrie Stelaru, cosmicul nostru Mitea !...

„MOARTEA UNUI POET"

Nu l-am găsit, fugise de la Bălăceanca. Dispăruse fără urmă. Lăsînd pe măsuţa din baracă vreo cîteva pagini de manuscris, nişte prime însăilări, cu multe corecturi şi-apoi abandonate. Purtau şi-un titlu : „Noaptea geniului". După aceea,

săptămîni de-a rîndul, l-am tot așteptat să-și facă apariția. Nu și-a făcut-o.

A apărut, în schimb, la vreo două luni mai tîrziu, anunțul mortuar al trecerii din viață a poetului Dimitrie Stelaru. Iar peste cîteva zile, majoritatea revistelor literare publica necroloage, precum și-o serie de articole închinate operei regretatului defunct, omagiindu-i scurta și scînteietoarea ardere pe firmamentul poeziei românești. Cred că n-a existat gazetă care să nu-l fi deplîns pe Stelaru. Au scris și critici, și prieteni, dar și mulți necunoscuți. Sărmanul prinț al nopții ! De-ar fi putut citi și el cele publicate despre dînsul, nu s-ar mai fi considerat un nenorocos al soartei. Ar fi constatat că era și citit, și iubit.

În același an, 1942, i-a apărut și volumul postum („Noaptea geniului"), cu care m-am deplasat numaidecît la „Café de la Paix", să-l arăt celor ce-l prețuiseră și-l cunoscuseră pe răposat. Cu atît mai mult cu cît eram dornic să aflu dacă participase careva dintre ei la înmormîntarea poetului. Pentru că operația respectivă se desfășurase la mare discreție, anunțul mortuar neprecizînd unde avea să fie înțărînat Mitea. Oricît mă zbătusem să identific cimitirul cu pricina, luîndu-le pe toate cele cunoscute la rînd, în zilele ulterioare apariției ferparului, pretutindeni dădusem numai peste înmormîntări obișnuite, comune, ale unor bătrîni morți de bătrînețe, iar nu de setea neantului, așa cum murise Dimitrie Stelaru.

Pe cînd așteptam să-și facă apariția vreunul din prietenii mei literari, Tiberiu Tretinescu, Geo Dumitrescu, Ion Larian Postolache, sau chiar maestrul Ioan Velicu, sorbind apatic și întristat din infamul baiț ce se mai chema și „șvarț", cufundat în penumbrele celui mai îndepărtat ungher al stabilimentului, deodată m-am pomenit tras de mînecă. Însă atît de violent, încît era să vărs șvarțul pe fața de masă.

Am întors capul supărat, intenționînd să-l iau la rost pe amatorul de glume proaste. N-a mai fost cazul !

Căci cel care mă smucise nu era nimeni altul decît strigoiul lui Dimitrie Stelaru. Sau, în cel mai rău caz, chiar el în persoană. Ceea ce nu era posibil.

În clipa următoare, am simțit cum se scufundă pămîntul cu mine. Pogorînd vertiginos într-un puț fără fund, m-am prăbușit la podea, sub masă, trăgînd după mine tot ce se găsea

deasupra : paharul cu șvarț, farfurioara, lingurița, cana cu apă și scrumiera.

Cînd m-am trezit, abia într-un tîrziu, eram culcat pe dușumea și stropit c-un jet prelung de sifon. Îngrijorat de leșinul pe care-l demonstrasem cu brio, Mitea Stelaru mă aspersa din abundență. Mai avînd două sifoane la îndemînă. Din cele mari.

— Mitea, trăiești ? — am îngînat eu, neștiind totuși precis cui mă adresez, strigoiului sau reînviatului.

— Păi, de ce să nu trăiesc ? — s-a mirat decedatul.

Peste cîteva secunde, așezați la o altă masă, unde-l tîrîsem, sau mă tîrîse el pe mine, asta nu mai știu, îl interogam strîns pe autorul „Nopții geniului“ :

— Măi frate, dar cine-a publicat ferparul din gazete ?

— Eu ! — mi-a răspuns netulburat Stelaru.

— Înnebuniseși ?

— Deloc ! Am făcut pe nebunul ! — m-a informat poetul, zîmbindu-mi galeș, strîmb și suspect. Am vrut și eu să aflu cine mi-e prieten, și cine dușman. Și-apoi, trebuia să-mi iasă de sub tipar „Noaptea geniului“, și-aveam nevoie de nițică publicitate...

În privința asta, drept să fiu, nu mai țin prea bine minte cum stau lucrurile. Adică, murise Stelaru înainte de apariția cărții, sau după ? Sau, într-o altă variantă, să-mi fi declarat cele de mai sus cu alt prilej, peste ani, ori chiar atunci, la „Café de la Paix“ ?... Oricum, și într-un fel, și-n altul, i-ar fi fost în stilul său caracteristic, mereu mistificatoriu.

Referitor la publicitatea rîvnită, a avut-o !

Cînd s-a aflat de sinistra farsă a poetului, toată presa literară s-a întors împotriva lui. De unde mai înainte îl lăudaseră și-l ridicaseră în ceruri, că tot se cărase într-acolo, acuma se grăbeau cu toții, care mai de care, să-l înmormînteze de-adevăratelea. Literar vorbind, se-nțelege de la sine !

Însă, de-atunci, cel puțin așa cred, dîndu-mi seama cu cine am de-a face, am rămas bun prieten cu strigoiul Mitea. Fiindcă, permanent nefericitul Dimitrie Stelaru nu era om. Ci un înger rătăcit, alungat din rai, pentru abateri grave de la morala tagmei, sau, și nici asta nu era exclus, vreun diavol mititel, dar nici acesta acceptat cu plăcere de obștea satanicelor lighioane.

Pe scurt, nu aparţinea făpturilor ce populează sistemul nostru solar, ci venea mult mai de departe, aşa cum am mai spus-o dealtfel.

NOAPTE DE AJUN — '42

La cîtva timp, după decesul său autoorganizat, poetul intrînd într-o pasă neagră, cînd se săturase să doarmă prin sălile de aşteptare ale Gării de Nord, l-am luat să locuiască împreună cu mine. La gazda mea, din fundătura Puţul lui Crăciun, undeva pe lîngă piaţa Chibrit.

Închiriasem acolo o cameră mobilată, cu luna, la nevasta unui chelner ce activa la restaurantul „Central", din piaţa Sfîntul-Gheorghe, şi care dădea pe-acasă doar din an în Paşte, avînd şi el problemele lui. Odaia era încăpătoare. Atît de spaţioasă însă, încît tremuram, în iarna aceea geroasă, din 1942, mai dihai ca o trestie bătută de vînt. Ce-i drept, cînd o tocmisem, încălzirea mă privea. Dar din clipa (nenorocită) în care mă încumetasem, din lipsă de lemne, să ard în teracota lui madam Treiboi o cărămidă îmbibată cu gaz lampant, iar aceasta, inexplicabil, explodase şi dărîmase niţel soba, renunţasem la orice căldură exterioară, optînd pentru o încălzire centrală proprie, adică alimentîndu-mi organismul cu aspirine Bayer. Altă tîmpenie ! Pentru că-mi dărîmasem pereţii interiori ai stomacului. Şi de-atunci, mă rezumasem doar la febrele cereşti, cerebrale, generate de intensele arderi lirice din creierul meu bolnav de poezie.

— Marincule, — mă alertase într-o bună zi Dimitrie Stelaru, dacă n-ai să faci ceva, şi cît mai degrabă, o să murim amîndoi aici. Nu numai de frig, dar mai ales de foame ! În afară de scris, eu nu mă pricep la nimic altceva, însă tu eşti mai descurcăreţ !.. Nu mă lăsa de izbelişte...

Avea dreptate. Şi, fiind pe-aproape şi Crăciunul, m-am descurcat. Suindu-mă în tren (cam fără bilet) şi debarcînd inopinat la Craiova. Unde locuia maică-mea. Din casa căreia fugisem cu un an în urmă, indignat de obtuzitatea celui de-al

doilea bărbat al dînsei față de artă și literatură. Arogant și cu aplomb, m-am prezentat în locuința părintească, de parcă atunci m-aș fi întors din America.

— Iată-mă-s ! Eu sînt... Am venit să văd dacă n-aveți nevoie de ceva ! Cum o mai duceți ?

Maică-mea a izbucnit în plîns. N-arătam chiar a american. Dar ce știa dînsa despre viața de artist ?

— Vladule, Vladule, — s-a interesat mama, unde ți-e paltonul ?...

— La vîrsta mea, nu se mai poartă palton. Cel puțin la noi, în București. Avem alte concepții în capitală, măicuță dragă ! Aș fi și caraghios, ditamai jurnalistul de la „Curentul", să umblu îmbrăcat ca un hodorog...

De fapt, aveam o gioarsă ce s-ar fi putut numi palton, un loden cumpărat la „Taica Lazăr" (piața de haine vechi), însă i-l lăsasem lui Stelaru să și-l aștearnă pe picioare, să nu-i înghețe țurloaiele la masa de scris.

— Hai să mănînci o piftiuță de purcel ! Tocmai am tăiat alaltăieri scroafa, la Poiana Mare... Ți-o fi foame, nefericitule!

— Mie ? De cînd mănînc, în fiece zi, la „Café de la Paix", restaurantul ziariștilor și-al scriitorilor, nu mai știu ce e foamea ! Bineînțeles spirituală... Dar, mă rog, n-am să refuz. S-a întors fiul rătăcitor, și e normal să-mbuce și el o bucățică din vițelul cel gras pe care l-ai sacrificat în cinstea lui... Exact ca-n Vechiul Testament, că tot ești matale cam bisericoasă !

Fără să realizez o împăcare durabilă și definitivă cu „familia", m-am reîntors la locuința mea, de pe Puțul lui Crăciun, chiar în ziua de Ajun. Încărcat cu-o papornță burdușită de mama cu preparate porcine. Dar și îmbrăcat și încălțat ca un ginerică. Îmi cumpărase „a bătrînă" paltonaș nou și-o pereche de ghete maron, din bizon. Cu talpa dublă.

L-am găsit pe Stelaru pitit între perne și plapumă, dîrdîind de mama focului. Cînd m-a zărit intrînd în camera noastră frigorifică, Mitea a izbucnit într-un acces de rîsu-plînsu.

— Marincule, credeam că n-ai să mai vii !... M-ai lăsat aici singur, să mor de foame ca un cîine... Noroc că m-am mai descurcat și eu, cum am putut și m-a ajutat mintea !

— Sper că n-ai făcut vreo trăsnaie ! — am exclamat eu îngrijorat, în vreme ce despachetam comorile din paporniță. Sub privirile halucinate ale poetului nopții.

Poet, poet, însă om. Fiindcă mi-a răspuns ferindu-şi ochii:

— Am să-ţi spun mai tîrziu, după ce-o să gustăm ceva ! Ştii că-n seara asta e Ajunul ?... În care se cîntă „O, brad frumos !" şi se colindă, mai ţii minte ?, „bună dimineaţa, la Moş Ajun, ne daţi, ne daţi, ne daţi ori nu ne daţi, fasole cu cîrnaţi !"... Ce frumos era, cînd am fost şi noi copii, odată...

Peste cîteva minute, emoţionaţi corespunzător, ne-aşezam amîndoi la masă. Mitea Stelaru cu plapuma pe umeri, iar eu cu paltonul cel nou pe care mi-l admira mîncîndu-mi-l din ochi. Ca şi cum s-ar fi tot întrebat cît o fi costînd. A fost un adevărat festin. În spiritul tradiţiei româneşti. Mai mult culinare, decît ortodoxe, noi nepreafiind duşi pe la biserică. Tobă şi cartaboş, cîrnaţi de casă, slăninuţă şi pecie, muşchi afumat şi jambon.

Mînca Stelaru, de le stingea ! Iar pîinea de ţest, pe care-o adusesem de la Craiova, îi devenise atît de scumpă şi dragă, încît o săruta mai la fiece îmbucătură. Privind la valiza în care-mi cărasem celelalte boarfe (necomestibile) căpătate de la mama, la un moment dat, oprindu-se din masticaţie, poetul m-a întrebat curios :

— Şi-acolo, ce-ai mai adus ?...

— Eeh ! Nişte fleacuri... De-ale îmbrăcăminţii. Nimic de mîncare...

— Bun, bune şi-ălea ! Curat fleacuri, dar care prind bine la casa omului ! — m-a aprobat bizar Stelaru. Cu ochii sticlind. Măi Marincule, ia ascultă, ce-ar fi s-o întrebi pe madam Treiboi dacă nu vrea să-şi facă pomană cu noi şi să ne-mprumute un braţ de lemne ?... Poate c-o lasă inima ei de fiară, în seara asta de Ajun !

Cînd m-am întors cu cele cinci cioate dăruite de „fiară", Stelaru dispăruse. Şi, în vreme ce mă cugetam cum or să ardă lemnele în soba deteriorată, Mitea s-a ivit din bezna de-afară. Cu două sticle de verde sub braţ. Zîmbea stînjenit, fără motiv. Şi eu, care crezusem că-l apucase burta, de cît băgase în el. Iarăşi mă pripisem şi păcătuisem cu gîndul.

— Nu era frumos din partea mea, Marincule, să n-aduc şi eu o băutură la masa asta dumnezeiască !... Bine c-am găsit deschis la birtul din colţ ! Bem din sticlă, sau facem rost de niscaiva pahare ?

Nu mai ţin minte ce i-am răspuns. Şi nici nu mai contează. Deoarece am petrecut o seară de Ajun, ca-n basme. Şi încă ce basme ! În nici un caz, cele ale lui Ispirescu.

Fiindcă, mult după miezul-nopţii, ne-am pomenit şi cu madam Treiboi, alăturîndu-ni-se. Bătută bine şi gospodăreşte de bărbatul ei personal, plîngînd în hohote, părea dispusă să se răzbune neapărat pe trădătorul de chelner. Acesta venise-acasă cherchelit ţeapăn, dar şi cu-o picolă, sau picoliţă după el. Din cele relatate, printre sughiţurile icnite ale gazdei mele, nu prea era clar rolul fătuţei. Principalul era că Treiboi îi cînta „O, Tannenbaum, o, Tannenbaum", chiar pe nemţeşte, în dormitorul familiei.

Însă dificultatea doamnei, destul de serioasă, era că nu ştia pentru care din noi doi să opteze. Ori pentru Dimitrie Stelaru, speriat şi ascuns cu plapuma pe el sub pat, ori pentru personalitatea înspăimîntată a subsemnatului. Care, stresat, mă refugiasem cît ai zice peşte în şifonierul cu două uşi. Şi-ale cărui broaşte, defectîndu-se, mă blocaseră înăuntru. Pînă la urmă, eu nemaifiind accesibil, din motivele mai sus arătate, l-a preferat pe Mitea.

Numai prăbuşirea patului de lemn l-a salvat de viol. Îngropîndu-l sub un morman de scînduri. Altminteri, nici cele două sticle de verde ingurgitate nu l-ar mai fi izbăvit de ghearele „fiarei" dezlănţuite. Cu atît mai mult cu cît, verdele acţionînd direct pe cortex, Dimitrie Stelaru nici nu mai vedea, nici nu mai auzea, şi nici nu mai era capabil să facă vreo mişcare. Dezamăgită de atari masculi, Treiboaica s-a resemnat, într-un tîrziu, pentru a se retrage tactic şi-a-şi descărca nervii asupra picoliţei din dormitorul ei. Aceasta, care evoluase de la „Tannenbaum" la „Zumbalai, zumbalai, meştere !", a fost nevoită să-şi continue recitalul afară, în curte, unde fusese alungată, în brînci, de furia devastatoare a femelei jignite în toate privinţele. Îmbrăcată numai în tîrlicii chelnerului.

Pe la prînz, cînd ne-am trezit destul de mahmuri, Stelaru sub patul dezmembrat, iar eu în şifonierul pe care izbutisem să-l culc la orizontală, hîţîindu-mă în el, fără a-i debloca uşile, şi-n care dormisem satisfăcător, poetul nefericirii s-a arătat fericit să mă extragă din cuşca acelui Ajun de pomină.

— Marincule, — s-a exprimat încîntat de reuşită Mitea, acum aş mînca nişte tobă ! Dar nu mai avem fărîmă de pîine... Du-te şi cumpără o jimblă !

Anchilozat parţial, cu picioarele umflate, mi-am deschis valiza, vrînd să-mi schimb pantofii cu ghetele de bizon, aces-

tea din urmă mult mai încăpătoare, cu două numere mai mari decît purtam, şi l-am rugat pe poet :

— Stelarule, fii bun şi adă-mi paltonul cel vechi, că ăsta-i făcut cocoloş !...

L-am văzut codindu-se, cătînd ruşinat cu ochii în tavan, ca şi cum acolo ar fi fost gioarsa. Abia într-un tîrziu a mărturisit ce-l frămînta atît de intens :

— Marincule, Marincule, sînt un păcătos, o pramatie bezmetică, un pungaş de drumul mare ! Ţi-am spus c-o să-ţi povestesc mai tîrziu... Acum a sosit timpul ! Ca să nu mor de foame, am vîndut paltonul. Tot nu făcea două parale. Şi nu mai căuta nici bocancii din geamantănaş. Ţi i-am schimbat, aseară, pe cele două sticle de verde. Că nu era să întîmpinăm Ajunul, ca nişte sărăntoci, fără un strop de băutură ! Asta e, sînt un nenorocit... Fă-mi ce vrei, bate-mă, alungă-mă, numai nu fi supărat pe mine !

Nu m-am supărat ! Că tot n-ar fi ajutat la nimic. Aşa fusese strunjit Dimitrie Stelaru, să n-ai de unde să-l apuci. Numai din rotunjimi.

„DUPĂ DOUĂZECI DE ANI“

Douăzeci de ani, vreme în care n-am mai ştiut de el, nu i-am purtat deloc pică. Deşi îi dădusem de toate, şi păpică, şi băuturică, poetul preferase totuşi să nu mai dea ochi cu mine. Oricît l-am căutat, tot eu, n-a fost nicăieri de găsit.

Iar în răstimpul acestor decenii, auzisem doar zvonuri despre Dimitrie Stelaru. C-ar fi stînd pe undeva, prin Bulevardul Republicii, sau pe Spătarului, împreună cu nişte studenţi-poeţi, care-l ţineau, din milă, pe casă şi masă. C-ar fi ajuns fermier, la Buftea. Sau crescător de... dropii (?), în Bărăgan. Apoi, culegător de stuf. La Miurighiol. Bazaconii. Singurul loc unde s-ar fi putut refugia prinţul nenorocului era Noaptea !

Şi chiar aşa a fost să fie revederea noastră. Într-o noapte. La „Casa Scriitorilor“, de pe Calea Victoriei. Cînd mă aflam

acolo, după ore întregi de așteptare, la o masă, să vină odată și-odată Alecu Ivan Ghilia, în vederea unei organizări de pescuit. Și, în timp ce-mi tocam nervii, m-am pomenit la un moment dat tras de mînecă și întrebat :

— Pot să m-așez și eu la masa dumitale ?...

— Bineînțeles ! — am răspuns, fără să-mi arunc privirea asupra solicitatorului.

Dar și cînd am făcut-o, am crezut că-nlemnesc. Era Mitea Stelaru.

Îmbrăcat cuviincios, domnește, nins de vremea ce se așternuse, dealtfel, peste amîndoi, cu ochii scăldați de stranii lumini palide, șterse de viață. Mă uitam la el amuțit, cutremurat de emoție.

S-a așezat la masă, a comandat o vodcă, și-apoi și-a văzut de gîndurile sale, țintuind cu privirea fața de masă. Nu mă recunoscuse ! Cînd i s-a adus „Moskovskaia“ cerută, a manifestat intenția de-a ciocni cu mine. Abia atunci m-a cercetat mai atent. Nedumerit, s-a interesat șoptit, tărăgănîndu-și glasul :

— Spune-mi, te rog, noi ne-am mai cunoscut vreodată, în viața asta ?

— Aș zice că da !

— Și cum te cheamă ?

— Nu-ți amintești ? Ia încearcă...

— Nu mă chinui, domnule-omule, eu demult nu mai țin minte nimic !

Juca teatru, sau voia să mă sîcîie ?

— Numele de Marincu nu-ți spune nimic ?

— Dumnezeule, tu să fii oare ? — a exclamat scîncind stins Mitea.

Și-au urmat două ceasuri de povești, de amintiri, reale sau născocite, deoarece iarăși am fost nevoit să constat că nu-l părăsise harul plăsmuirilor. Am vorbit despre anii cei vechi, despre oamenii acelor vremuri, l-am pomenit pe Ioan Velicu...

— Velicu ?! — a izbucnit Stelaru. Ce om ! Dar ce-i mai pasă lui de noi știa, huhurezii... S-au dus timpurile cînd ne căra cu el, în vizită pe la tot felul de actori și actrițe, să ne dea de băut și mîncat. S-a ajuns mare ! E la Paris, unde are o agenție a lui, de impresariat artistic... E milionar, Marincule !

— Serios ?... Atunci de-aia a murit, la New-York ! Într-un azil de noapte... Mi-a spus-o chiar Traian Lalescu, mai zilele tre-

cute, căruia i-a scris B. vestea, taman din Honolulu. Ăsta-i adevărul adevărat, şi nu braşoavele tale...

— Păcat ! Căci braşoavele mele sunau frumos... Un poet bogat, fără grija zilei de mîine, înconjurat de cele mai frumoase şi tinere actriţe din lume, e tot ce poate fi mai, cum să spun... mai, uite că nu găsesc cuvîntul potrivit... Păcat ! Păcat şi de bădia Velicu... Mai ţii minte, Marincule, noaptea aceea, de vrajă, cînd ne-am dus cu toţii, în frunte cu Ioan Velicu, la actorul ăla de la Naţional, tînăr şi plin de viaţă, parcă Panciu-l chema, dar nu-mi amintesc prea bine, şi care-mi ştia, pe dinafară, o sumedenie de poezii din „Preamărirea durerii"?... Şi ne-a astîmpărat foamea şi setea, şi ne-a dăruit, către dimineaţă, la plecare, cîte şase perechi de ciorapi, fiecare de altă culoare... Sau ni le-am luat singuri ?... Ai ? Mai ţii minte ?

— Mda ! Cred că le-am luat noi, fără să-l mai întrebăm ! Ziceai că n-are nevoie de-un geamantan de ciorapi, şi că nici nu-i creştineşte, de vreme ce Dimitrie Stelaru umbla cu picioarele goale-n pantofi ! Ţin minte ! Şi că, peste vreo săptămînă, cînd primiseşi nişte bănuţi pe vreo cîteva poezii, ai cumpărat, de la „Galeries Lafayette", o duzină de ciorapi „Adesgo", de damă, şi m-ai tîrît după tine, la Panciu acasă, tot în plină noapte, să-i înapoiezi ciorapii împrumutaţi ! Iar el nu mai era acasă... Murise. Cu-o zi mai înainte, suferind un atac de inimă. Şi încă nu împlinise douăzeci şi cinci de ani !...

Dimitrie Stelaru nu mai m-auzea. Asculta alte voci. Interioare, probabil, ce-i zumzăiau în creierul împovărat de-atîtea versuri încă nescrise. Cu capul adus într-o parte, privea în gol, în timp ce degetele-i vibrau uşor pe buzele paharului. Într-un tîrziu, l-am întrebat întristat :

— Cum o mai duci, măi Mitea ?...

— N-o mai duc deloc ! Viaţa mă duce, ca pe-o surcea purtată de ape. Barem de-aş şti încotro... Mă, eu am să mor în zilele astea, ascultă la mine ! — mi-a răspuns Dimitrie Stelaru, surîzînd amar. Dar şi oarecum prefăcut. Un zîmbet căznit, camuflînd alte simţăminte.

S-a dus dintre noi, pare-mi-se, prin '71. Să fi minţit din nou ?

Şi dacă apare iarăşi, să mă tragă de mînecă ! Totu-i posibil. Întîlnirile de gradul III au devenit repetabile.

Chiar şi-n filmul cu acelaşi titlu, pentru mine de neuitat, asemenea întîlniri erau pregătite din timp, condiţionîndu-se

totul : și subiectul ales, dintre muritorii tereștri, care să fie îmbarcat pe „OZN“-ul ce va să vie, și locul, și ora aterizării obiectului zburător neidentificat.

Căci şi Dimitrie Stelaru era un om zburător necunoscut.

Ca şi mulţi alţi scriitori, dealtfel. Printre care, cu oarecare îngăduinţă, m-aş număra şi eu. Că mereu m-a zgîrmat ceva, şi n-am avut răbdare să stau locului. Zburînd, cînd încolo, cînd încoa, niciodată nu mi-am putut astîmpăra setea de mişcare. Totdeauna am dorit să fiu altceva și-n altă parte. Deh, zurliu am fost, și-am și rămas. Întocmai cum eram și-atunci, în anii cînd eram supus operațiilor de militarizare forţată. Ei bine, nu le-a reușit figura ! Căci mi-am luat zborul urgent, și încă la un mod absolut tembel. Dar, la urma urmei, cîte nu face omul, cînd e slab de înger (eventual și de minte)?... Iar eu eram, slavă Domnului, şi una, şi alta. În pofida faptului că arătam destul de rotofei.

LA STÎNGA-MPREJUR, FUGA MARŞ !

EXERCIŢII DE ACOMODARE

Ca să-mi realizez visul, şi să mă văd izbăvit de militărie, de care începusem să mă cam satur, am întreprins nenumărate tentative. Neizbutite. Primul prilej mi se ivise odată cu plecarea în vacanţa de Paşti.

De la liceul militar „Ferdinand“, aceste reale expediţii, de cursă lungă, se organizau din timp, elevii avînd de parcurs distanţe uriaşe, mulţi dintre ei provenind de la celălalt capăt al ţării. În înţelegere cu „C.F.R.“-ul, se angajau vagoane speciale, exclusiv pentru noi. Cîte unul, de fiecare punct cardinal. Profesori şi ofiţeri, care căpătau şi ei „vacanţă“, trebuiau să ne însoţească pînă la staţia de destinaţie, răspunzînd cu capul de vieţişoarele noastre.

Deoarece urma să fiu debarcat la Piteşti, făceam parte din garnitura „Bucureşti—Timişoara“. Condusă, de la pornire şi pînă la sosirea în punctul terminus, de scumpul nostru Augustin Z. N. Popescu. Mai mare bucurie nici că se putea. Colegii, care mai călătoriseră însoţiţi de scînteietorul profesor, povesteau lucruri nemaipomenite.

Incitat de cele aflate, l-am întrebat pe Sergiu (Al. George):

— Măi, tu ce faci în vacanţa asta, mergi la unchiu-tău, poetul, la Bucureşti, sau cobori la părinţi, în gara Iaşului ?...

— La unchiu Ion, că mi-i dor de dînsul, şi-aş mai vrea să-i arăt şi unele poezii de-ale mele !

— Minunat ! Înseamnă că vom călători împreună... Îţi dai seama ce-nseamnă o noapte pe tren, cu domnul Augustin ?... Dacă-l avem în compartimentul nostru, sîntem cineva ! Vom petrece, pînă la ziuă, o adevărată nocturnă literară, dacă se poate spune şi-aşa... Totul este să-l cîştigăm de partea ta şi-a mea, ca să nu ni-l răpească alţii. Iar în privinţa asta, am şi unele

idei. Dacă facem rost de-un vinişor excepţional, că-i cam place să-i încerce aromele pe vîrful limbii, ne povesteşte din viaţa scriitorilor cîte-n lună şi-n stele. Că le ştie ca nimeni altul... Ce zici ?

Sergiu n-a mai zis nimic, dar încîntat de propunere s-a angajat să rostuiască el problema licorii. Avea un neam în oraş, de la care spera să obţină un roşu de Purcari fantastic, nedat la teasc, ci doar stors la zdrobitor, din boabe de muscat hamburg, şi scurs apoi la lin. În schimb, mie-mi revenea sarcina să mă ocup de merindea pentru drum.

De fapt, liceul asigura alimentarea elevilor în asemenea ocazii sărbătoreşti, dînd fiecăruia un pachet cu „hrană rece": cîteva chifteluţe prăjite, o bucată de brînză şi-un sfert de pîine. Cam puţin, după umila şi calificata mea opinie.

Chiar în ziua plecării, cînd la orele nouă seara urma să ne-mbarcăm în vagonul de „Bucureşti-Timişoara", de la primele ceasuri ale dimineţii l-am contactat pe Pintea, omul meu de la bucătărie.

— Măi bădie, — i-am zis eu, strecurîndu-i un pol în buzunarul de la piept al vestonului, ştii că plec la cale lungă şi-am să flămînzesc în tren, de cel puţin trei ori, pînă s-ajung acasă... N-ai putea aranja ceva, cumva, să-mi încropeşti şi mie un pachet oarecum mai acătării ?...

— Se faşi, bre !

Cînd, pe la şase după-amiază, mi-a înmînat ditamai bocceaua, confecţionată dintr-un şervet mare de bucătărie, şi-n care vîrîse vreo treizeci de chiftele, cît laba lui de urs, un bucăţoi de brînză impresionant, nenumărate copane de pui fript la cuptor, precum şi-un morman de ficăţei prăjiţi, Pintea m-a iscodit, zîmbindu-mi galeş :

— Ei, şe zişi bre, îi ghine ?... Ai aşilea merinde să saturi un rejiment întreg !...

Către seară, în jur de şapte şi ceva, s-a ordonat încolonarea, iar grupul celor cu destinaţia „Bucureşti-Timişoara" a pornit, pe jos, spre gara oraşului, în pas voios şi cu cîntecu-nainte. Vai de cîntecul meu. Dacă Sergiu Al. George căra numai cele două sticle de hamburg, ceea ce reprezenta o nimica toată, eu, în schimb, în afara valizei personale, mai trebuia să port sub braţ şi coletul lui Pintea. Pe drum, din păcate, nefiind legat cu sfoară, aşa cum s-ar fi cuvenit, pachetul mi s-a desfăcut de nenumărate ori. Mai pica un ficăţel, iar îl strîngeam la loc, mai

pierdeam o chiftea sau un copan, iar rămîneam de căruţă, în urma plutonului, ca să-mi refac coletul, mînjindu-mă peste tot cu grăsimea ce mustea de pretutindeni. Că și Pintea, bată-l cucu, nu se zgîrcise la untură. Cînd am ajuns la gară, năduşit leoarcă și cu uniforma lucind unsuros, mai că-mi venea să lepăd pachetul, oriunde-aş fi putut. Însă nu m-a lăsat inima.

Că-mi aveam și eu planurile mele. De mult îmi pusesem în gînd să rămîn la Bucureşti, refugindu-mă la nenea Tică-librarul, și să nu mă mai duc acasă, la părinţi, dar nici să mă reîntorc la liceul militar. Şi, ca să nu-i fiu povară, obligîndu-l să mă și hrănească, intenţionam să-i duc o bună parte din alimentele aflate în boccea. Deştept gîndit !...

Pînă pe la miezul nopţii, totul s-a petrecut ca-n visele mele cele mai frumoase. Reuşisem să-l convingem pe domnul Augustin să opteze pentru compartimentul nostru. Unde, la un moment dat, într-o înghesuială de nedescris, se-adunase mai tot vagonul. Dornic să-l asculte pe profesor, povestindu-ne despre scrisorile Veronicăi Micle, colecţionate de dînsul, în vederea unei comunicări ştiinţifice. Avînd asupră-i còpii, ni le-a citit in extenso. Comentîndu-ni-le și relatîndu-ne amănunte inedite din istoria nefericitei dragoste dintre Eminescu şi prea frumoasa Veronica.

Iar cînd mi-au atacat bocceaua cu merinde, am simţit cum mi se prăbuşesc toate iluziile. Bineînţeles, îşi aduseseră şi colegii mei pachetele lor cu hrană rece. Domnul Augustin gustase încîntat din vinişorul procurat de Sergiu Al. George, și, bine euforizat, pornise să ne istorisească din culisele vieţii literare contemporane.

Profitînd de clipele acelea fantastice, în care profesorul ne punea în temă cu tainele scrisului și-ale autorilor noştri iubiţi, am depus un efort deosebit și-am lichidat integral conţinutul coletului meu. Nu de altceva, dar riscam, altminteri, să-mi mănînce tovarăşii de drum bunătatea de chiftele și copane de pui. Dacă n-o făceam eu, acuma, cînd dînșii îl ascultau pe Augustin Z.N. Popescu, ar fi făcut-o ei, mai tîrziu, la încheierea extraordinarului recital de istorie literară.

Pe la două din noapte, după ce-aţipisem cu toţii, obosiţi și sătui, m-am trezit scăldat de sudorile morţii. Dureri cumplite îmi sfîrtecau maţele, o ameţeală ciudată mă cufunda în prăpastii inexistente. Speriat, am pornit să strig :

— Domnu Augustin, mi-e rău ! Domn profesor, mor !...
Bietul nostru dascăl. Cîte n-a pățit în noaptea aceea de groază. A fost nevoit să mă scoată la fereastră, să iau aer rece și proaspăt, dar și să mă țină, să nu cad în afară. Apoi, s-alerge după apă, la toaletă, ca să-mi pună comprese pe frunte, pe ceafă, pe piept, pe oriunde se pricepea și el. Cînd m-au mai lăsat durerile, trecusem de București. Deci, adio vise dulci de civilie !

La Pitești, unde în gară eram așteptați de părinți, domnul Augustin m-a predat genitorilor mei, autofelicitîndu-se.

Primul exercițiu de acomodare cu ideea abandonării vieții militare fusese un eșec de excepție. Păcat ! Totuși, deocamdată, nu eram disperat, căci amintirea nocturnei literare oferite de minunatul nostru dascăl de română îmi mai ogoia amarul. Iar sărbătorile de Paște, cu ouă roșii, drob de miel, stufat și friptură la tavă, din elementele aceluiași blajin animal, m-au mai domolit nițel, îndemnîndu-mă la răbdare.

Pînă la proxima ocazie. Care avea să fie în iunie. Cînd urma să plec, din nou, la București, de astă dată cu domnul Burcă, în fruntea fanfarei noastre militare, a liceului „Ferdinand“, ca să participăm la festivitățile aniversării urcării pe tron a lui Carol al II-lea.

După ce ne-am întors din vacanță, două luni încheiate am tot repetat cu fanfara. Făcusem scurtă la mîini, și bătrînul părea că-și pierduse mințile. Eu, din pricina bătutului la tobiță, iar domnul Burcă, săracul, datorită cacofoniei executate de bieții de noi. Total afoni, degeaba îl ascultam pe profesorul de muzică, devenit, fără voia sa, dirijor de fanfară. Burcă, disperat, ne comanda :

— Con tutta forza, copii !...

Adunați în sala de gimnastică, acordeoniștii, trompetiștii și grupul de toboșari ne dezlănțuiam din toate puterile, conform indicației sale, răpăiam din tobițe, acordeoanele răgeau și trompeții își umflau bucile obrajilor să le plesnească. Rezultatul — catastrofic. Ca sonoritate, mai mergea cum mergea. Cu melodia, însă, nu ne descurcam deloc. Deși aveam partitura în față. Marșul, compus anume pentru acest prilej festiv, de D.D. Botez, un fel de ștab muzical pe toate liceele militare, nu demara în nici un fel.

Înnebunit, Burcă mai cerceta o dată notele din știme, descoperea că le copiasem eronat, încurcînd partidele instrumente-

lor cărora fuseseră destinate, le corecta cu mîna sa proprie, şi iarăşi ne punea să le descifrăm.

Abia în ultima săptămînă, se mai reuşise ceva. Melodia se-nchega, sonoritatea corespundea indicaţiilor din partitură („piano", „con fuocco", „fortissimo", şi-aşa mai departe). Numai la ureche nu suna plăcut.

— Vladimire, — răcnea la mine stresatul Burcă, ce-i cu intrarea ta, că nu te-aud mai defel ?...

— Mi-a plesnit pielea, domn' profesor, cînd aţi strigat „con tutta forza" !...

— Ce eşti nebun, care piele ? — se interesa dirijorul.

— Pielea de pe tobă !

Ar fi vrut să-şi smulgă părul de pe cap, bietul Burcă, dar nu-i stătea în putinţă, fiind tuns sportiv, foarte scurt. Numai cînd s-au spart burdufele la vreo trei acordeoane, iar două trompete au crăpat, abia atunci şi-a putut manifesta disperarea. Bînd dintr-o singură sorbitură, o sticlă întreagă de vodcă. De-o jumătate.

Plecarea la gară, pentru a fi îmbarcaţi în trenul de Bucureşti, a avut loc în ziua de cinci iunie. Cu trei zile înaintea serbării. Ca să mai repetăm şi-n capitală, pe stadionul ANEF, laolaltă cu celelalte formaţii ale liceelor militare de la Craiova, Tîrgu-Mureş, Mînăstirea Dealului, etc.

Defilînd prin centrul oraşului, pe bulevardul Ştefan cel Mare, cu Burcă în frunte, fanfara noastră a obţinut ovaţiile mulţimii adunate pe trotuare. Se luase hotărîrea să mergem la gară pe jos, pentru a se verifica aptitudinile noastre de-a cînta şi-n mers. Cred că acesta era motivul care declanşase aplauzele orăşenilor. Deoarece Burcă uitase să ne-nveţe şi-acest aspect interpretativ. Din pricina echilibrului instabil, acordeoanele mugeau ca nişte buhai, tobiţele băteau în contratimp şi trompeţii se străduiau să ne-ajungă din urmă. Muzical, bineînţeles.

Pe peron, profesorul leoarcă de năduşeală ne-a avertizat :

— Lasă, domnilor elevi, că scot eu osînza din voi, cînd o s-ajungem la Bucureşti... De dimineaţă şi pînă-n seară, numai pe stadion am să vă ţin, unde o să-mi defilaţi ca la paradă, bătînd pasul şi cîntînd de-or să vă plesnească bojocii! Să-mi faceţi mie una ca asta ?

Nu i-am purtat pică. Ba chiar mi-era milă de bietul domn Burcă. Şi n-aveam să-i fac figura, să-l las în pom, părăsindu-l mai înainte de marea festivitate. Dar, imediat ce-avea să se-ncheie circul, îmi pusesem în gînd să-mi încerc din nou norocul şi s-o şterg la nea Tică-librarul. Unde să m-ascund, pînă la plecarea colegilor de fanfară. Ducă-se ei, la militărie, că pe mine n-aveau să mă mai pupe !

În ziua de 8 iunie, după ce Burcă ne chinuise ca pe hoţii de cai, muştruluindu-ne pe stadionul ANEF cîte zece ceasuri la rînd, repetînd cu noi, demenţial, marşul acela idiot, şi care nici acuma nu suna cum trebuie, n-am mai avut parte să defilez cu tobiţa mea.

Ghinion ! Tocmai cînd intrasem şi eu în ritm, bătînd tobiţa într-un tempo infernal, băşica instrumentului îmi plesnise din nou. Şi rămăsesem fără unealtă de lucru. Drept pedeapsă, deşi eram absolut nevinovat, am fost consemnat la cantonament. Sub pază. Să-ţi vină să plîngi de mila ta, nu altceva. Şi mai îndîrjit împotriva unui domeniu de activitate faţă de care nu simţeam nici o înclinaţie, m-am jurat să nu mă las înfrînt. Cu toate că-mi eşuase şi-a doua tentativă.

Şi-am pus la cale încă o serie de exerciţii de acomodare, în vederea celei de-a treia tentative de eliberare de sub jugul comandanţilor.

Cînd ne-am întors la liceu, în scurtul răstimp ce-mi mai era la îndemînă, pînă la vacanţa de vară, am făcut pe dracul în patru şi-am reuşit performanţa să rămîn corigent la două materii. Dacă-mi izbutea planul iniţial, să mă procopsesc şi cu-o a treia, rămîneam de-a dreptul repetent. Ceea ce-ar fi fost ideal.

Şi cîte nu întreprinsesem pentru cea de-a treia corigenţă ! Îmi vîndusem manualele la anticar, cumpărîndu-mi romane de aventuri, pe care le îmbrăcasem în hîrtia albastră cu care fuseseră învelite şi predecesoarele lor. Apoi, pornisem să frecventez localurile de noapte, fugind de la liceu, sărind gardul, în speranţa că mă va depista domnul Augustin Z. N. Popescu, despre care ştiam că-i place şi dînsului la „Kovalski", şi mă va pedepsi lăsîndu-mă corigent.

Spre nenorocul meu, m-a identificat din chiar a treia sau a patra seară. Şi, în loc să-mi trîntească un raport pentru încălcarea disciplinei, m-a poftit la masa domniei sale. Unde bea

şi mînca, împreună cu domnul Loewenstein, proprietarul librăriei din localitate.

— Ce-i cu matale aici, poetule ? — m-a întrebat zîmbitor domnul Augustin. Vrei să tentezi gustul boemei ?... Hai, că mă faci să rîd ! E prea devreme, la vîrsta dumitale... Bei un pahar de muscat ottonel ?

— Mulţumesc, nu, domnule profesor ! Aş prefera însă să mănînc ceva. Am mai fost la „Kovalski", şi-am constatat că prepară nişte fripturi la grătar absolut memorabile...

— Atunci, dragule, comandă-ţi ce-ţi pofteşte inimioara ! Eşti invitatul meu... Te rog ! — mi-a declarat duios mirabilul dascăl, chemînd, totodată, şi chelnerul.

Căruia, profund dezamăgit, i-am cerut două cotlete de purcel, cu mulţi, foarte mulţi cartofi prăjiţi. Din cei care se cheamă „pai" subţiri şi bine rumeniţi, pînă devin crocanţi.

La examenele de sfîrşit de an, Augustin Z. N. Popescu, omul nostru de română, îmi dăduse un zece neaşteptat. Fără să mă asculte !

Ce figură ! ?

În orice caz, la toamnă, cînd aveam să-mi dau cele două corigenţe, la latină şi germană, totul avea să fie clar. Dar şi definitivat. Iar în vacanţa de vară, sub nici un motiv, n-aveam s-accept meditaţiile pe care, eram sigur, mi le va impune bătrînul, adică taică-meu.

În mintea mea seacă, chiar în exces, planul era ca şi clocit. Ştiam cum se va realiza... soluţia finală.

„LA ŢIGANCI !"

N-am avut o vacanţă prea fericită. Deşi era cea mare, de vară. Şi nu din pricina corigenţelor, care nu mă preocupau deloc. Însă acasă, la noi, se petrecuse o tragedie. Atunci, încă n-aflasem amănuntele. Ci mult mai tîrziu. Dar ceea ce era, într-adevăr, dureros, era că maică-mea părăsise domiciliul con-

jugal, refugiindu-se la Poiana-Mare, unde-şi căutase adăpost sub acoperişul bunică-mii, Maica-Mare.

Amărît, degeaba am aşteptat unele explicaţii din partea tatei. Babacu se ţinea mare şi tare, prefăcîndu-se că nu-l afectează despărţirea de mama. Aiurea ! Îl simţeam că suferă în ascuns. Singurele cuvinte pe care mi le-a spus, şi pe un ton suficient de dur, au fost cele de mai jos :

— Ascultă, dom Vlad, dacă nu te pui cu burta pe carte, să-nveţi pînă o da din tine, ca să-ţi iei corigenţele, te bat de te snopesc !...

Totuşi, deşi nu mă speriase ameninţarea proferată de bătrîn, m-am consacrat unor anumite preparative în vederea examenelor din toamnă. Şi care au constat, în special, din instalarea mea la locuinţa bunicilor, unde am trecut în revistă ambele manuale, atît cel de latină, cît şi de germană. În rest, am luat iarăşi la recitit unele cărţi din biblioteca din podul magaziei lui Tatapetre. De astă dată, lucruri mai serioase, mai ales poezie şi prozatori de demult. Din cînd în cînd însă, pentru relaxare, mă mai înfigeam la unele fascicule din „Tarzan“ sau „Vulturul Morţii“. Care, spre mirarea mea, de proaspăt candidat pentru cariera de poet ultramodernist, îmi procurau o delectare suspectă.

Taică-meu, la un moment dat, a avut şi-o iniţiativă din cele mai stranii, cerîndu-mi să-i prezint manualele de latină şi germană. Cînd le-a văzut în ce hal erau de flendurite şi înfoiate, ca nişte verze răscoapte, s-a declarat extrem de încîntat:

— Bravo, dom Vlad, pare-se, n-ai stat degeaba ! Ia spune-mi şi mie ceva în limba romană...

Întrucît mahalaua noastră era înţesată de romi, aş fi putut să fac băşcălie pe socoteala confuziei comise de babacu, şi să-i fi demonstrat că posed şi suficiente cunoştinţe din graiul romano-miştocăresc. Mi-a fost însă milă de bătrîn, cînd i-am observat unele simptome ale debusolării stîrnite de plecarea Onglițeî, şi-am renunţat la idee. N-ar fi fost frumos din partea mea să-l mai amărăsc şi eu.

Şi i-am declamat cîteva din maximele şi aforismele clasicilor existenţi în cartea mea. Printre care figurau şi cele pe care ştiam că le cunoaşte şi tata, tot auzindu-le rostite, în cele mai neaşteptate ocazii, de intelectualul familiei, doctorul Valică, unchiu-meu stomatologul, fratele babacului. Ca, bunăoară, „dulce et decorum est pro patria mori“, „vivere militare est“, sau „honor est praemium virtutis“. Şi care, în traducerea lui nea

Valică, sunau foarte milităreşte : „Dulce-i să mori pentru ţară decorat“, „viaţa-adevărată e cea de militar“ şi „onoarea se premiază cu virtutea militară“. Alteori, unchiu-meu uitînd versiunea anterioară, ne mai oferea şi altele, în funcţiune de împrejurări. Adecvîndu-le mereu situaţiei date.

Satisfăcut, tata Eftimie m-a luat cu dînsul în oraş, la restaurantul Ţuluca, să mîncăm cîte-un grătar.

Mai înainte de-a pătrunde în grădina de vară a celebrului local, a ţinut să mă avertizeze :

— Uite ce-i, dom Vlad, să nu cumva să mă faci de rîs, cînd ne-om întîlni cu maică-ta ! M-auzi ?...

— Păi, de ce să nu te-aud ?... S-a-ntors măicuţa de la Poiana ?...

— Nu-i vorba de Olga ! De ea am divorţat... Ci de noua ta mamă !

În clipa aceea, am simţit cum se scufundă pămîntul cu mine. Năucit de-a binelea, m-am îndoit imediat de eficacitatea antenelor mele psiho-analizoare. Pe cînd îl compătimeam pe bătrîn, crezîndu-l distrus de plecarea Ongliţei, dînsul, de fapt, se ocupa de finalizarea divorţului şi de găsirea unei noi soţii.

Văzîndu-mă zăpăcit şi tăcînd mîlc, tata mi-a mai furnizat unele informaţii :

— Mă, de ce mi-ai rămas ca viţelul la poarta nouă ? Poţi s-o vizitezi pe Olga, oricînd ţi se face dor de ea... Că nici eu nu-s cîine !

Brusc, mi-am revenit. De pe atunci mă aflam în posesia unor reacţii extrem de rapide şi imprevizibile. Gîndul care mă liniştise atît de neaşteptat era, dealtfel, de-o simplitate uluitoare. Pe loc, găsisem soluţia finală. După ce-mi dădeam examenul de corigenţe, la care aveam să cad cu brio, plecam la mare viteză după Ongliţa. La Poiana-Mare. Mie-mi trebuia mama mea, nu una de ocazie. Astfel, prefăcîndu-mă cuminte şi ascultător, l-am chestionat pe bătrîn :

— Bre tată, noi nu mai mîncăm în seara asta ?...

— Numaidecît ! Te-ai liniştit ?...

De ce să nu-i fi procurat şi babacului nişte iluzii ? La urma urmei, şi dînsul mă amăgise, nedezvăluindu-mi nimic din ceea ce se întîmpla. Şi i-am răspuns încurajator :

— Dar bineînţeles ! Dacă era altfel, îţi mai ceream de mîncare ?...

— Bun ! Dacă-i aşa, haidem la masă, că ne-aşteaptă maică-ta !

Grădina lui Ţuluca era înţesată de lume. Care înfuleca în neştire, aşezată în jurul zecilor de mese răspîndite pe sub umbrare.

Un singur lucru nu-mi spusese taică-meu, şi-anume cine urma să fie noua mea „mamă". Tulburat de toate cele aflate, eram oarecum pornit împotriva bătrînului. Doamne, şi ce mult îl iubisem !

După ce ne-am strecurat destul de dificil printre mese, ne-am oprit deodată lîngă una din ele, la care se afla o mai veche cunoştinţă de-a mea, încă din şcoala primară, învăţătoarea Dina Iliescu. Cînd babacu s-a repezit la ea să-i pupe laba, mi-am dat imediat seama cine avea să-mi fie maşteră. Sărmana Onglița, şi-acum vreo zece ani mai avusese de suferit din pricina scorpiei. De-astă dată însă, îmi venise mie rîndul.

Dina Iliescu arăta destul de bine. Ca femeie. Ca mamă, mult mai puţin. Fardată şi înţolită la mare lux, într-o rochiţă cam străvezie, dintr-un material vaporos, ce îngăduia să i se vadă tot ce-avea pe dedesubt, cînd bătrînul i-a sărutat mîna şi-a răsucit triumfătoare capul, să vadă impresia produsă asupra lumii din locantă. Apoi, după ce taică-meu s-a aşezat lîngă ea, iar eu rămăsesem împietrit, mi s-a adresat fals mîngîioasă :

— Ce faci, băieţelule, tu nu te-aşezi la masă cu noi ?...

— Ba da, domnişoară Dina ! Dar nu mai sînt băieţel, am cinşpe ani acuma, şi-s băiat mare... Asta, ca să fim în clar !... E bine ?

Babacu a cam mîrîit niţel, indispus de replica mea. În schimb, Iliasca, zîmbindu-mi galeş şi forţat, m-a pus la punct :

— Nici eu nu mai sînt domnişoară, deoarece am să mă căsătoresc cu Eftimie, tăticuţul tău, domnule băiat mare ! Deşi, la noi, la şcoală, unor asemenea puştani, ca tine, le zicem măgari mari... Cred că-i mai bine aşa, nu ?...

N-am mai îndurat umilirea. Şi i-am trîntit-o :

— Sigur că da, mamă de măgar mare !...

Tata Eftimie a vrut să mă plesnească pe loc, „coram populo". Însă a intervenit Iliasca, sărindu-mi în apărare :

— Lasă copilul în pace, Eftimie dragă !... De-acum încolo, am să mă ocup eu de educaţia lui... Mieluşel fac din el !

În săptămînile ce mi-au rămas pînă la plecare, „oaia“ de Iliasca a întreprins primele tentative de-a mă promova miel. Mai întîi m-a poftit la dînsa acasă, să mă mediteze la ambele materii. Spre surprinderea mea, nu mi-a mai mers figura cu maximele și aforismele debitate de nea Valică. Dina Iliescu le știa mai bine decît mine. Și-avea și altele, în plus. De unde să fi știut eu că, în anii ce se scurseseră, de cînd absolvisem primara, Iliasca își dăduse examenele la facultate și-ajunsese profesoară de română și franceză.

La un moment dat, meditațiile începuseră chiar să-mi placă. Deoarece parșiva de Dina mă primea frumos, extrem de atentă cu slăbiciunile mele. Cînd mă prezentam la locuința de pe Cazărmii, viitoarea mamă mă aștepta cu ceaiul pe masă.

— Ai picat tocmai la timp, măi Dully...

Din clipa în care mă luase în primire, Iliasca îmi și găsise diminutivul de mai sus, absolut idiot, și mă rugase să-i spun, și ei, Mamina, deoarece tot aveam să devenim prieteni. Mă rog, existau toate șansele să-i reușească operația de învăluire. Mai ales că ceaiurile ei de după amiază nu erau ceaiuri obișnuite, de tei, mușețel sau sunătoare, cum îi servea lui taică-meu, care suferea nițel de anumite măruntaie, ci autentice „five o clock tea“. Cu ceai „Hornimann“, preparat conform celor mai britanice tradiții, însoțit de „sandwich“-uri diverse (cu anchois, icre, sardele „Robert“, brînză „Lica“, sălămior de Sibiu) și încheiat cu fursecuri și „kakes“. Născută la Găvana, în preajma Piteștiului, Dina căpătase năravuri de „lady“, plăcîndu-i nespus să facă paradă de gusturile ei alese. Ca și cum eu, țopîrlan din Tîrgu de Vale, n-aș fi fost în viața mea prin Găvana, să știu ce cojmelii mizerabile erau pe-acolo, și unde s-ar fi putut ivi pe lume englezoaica. Totuși, nu-mi displăceau ifosele și manierele Maminei. Ba dimpotrivă, s-ar fi zis.

După ce mă umflam cu cîte trei sau patru căni de ceai, inclusiv produsele mai sus menționate, Iliasca, încîntată de aprecierile mele neexprimate verbal, ci foarte concret, prin lichidarea totală a tăvii de pe măsuța din salonaș, trecea la meditații.

— Dully dragă, cred c-ai să-ți iei examenele de corigență fără probleme. Din cîte te-am ascultat, ești foarte bine pregă-

tit. Chiar mă mir că te-au trîntit la germană și latină... Ia spune-mi, ce fel de om e taică-tu și de ce l-a lăsat nevasta ?... Nu te sfii, acuma sîntem prieteni !

De fapt, întrucît cununia civilă urma să aibă loc chiar în preziua demarajului meu spre militărie, Iliasca vroia să fie bine documentată în privința pasului pe care-l făcea.

Binevoitor, îi furnizam toate informațiile necesare. Mai ales că nu mă mai bătea la cap cu verificarea cunoștințelor. Operație care, după mine, nici n-ar mai fi fost necesară, fiindcă nu picasem de prost, ci deoarece vroisem asta. Și-l „turnam" pe bătrîn :

— Ei, Mamino, tăticu-i un om minunat, dar ceea ce faci, o faci pe pielea ta, zău așa ! E bun și duios, pînă nu sare la bătaie, altminteri, e pîinea lui Dumnezeu, iar dacă mai bea și el un păhărel, nu-i arțăgos niciodată, și vine acasă vesel și binedispus, dacă nu-n prima zi după chef, a doua sau a treia în orice caz, precis... Știe să se poarte frumos cu doamnele, că de-aia bănuiesc eu că l-a lăsat Onglița, fiindcă mereu o auzeam spunîndu-i, cu duhul blîndeții : „Eftimie, Eftimie, putorile or să te mănînce, tîrîturi ca de-alde Mamuloaica sau Iliasca"... Și mai are o trăsătură de caracter, care-l face drag prietenilor, aruncă banii în stînga și-n dreapta, fără să țină la ei...

Cînd îmi încheiam recitalul „intoxicatoriu", răstimp în care mă ascultase extrem de atentă, Iliasca mă bătea pe umeri, liniștindu-mă :

— Bravo, Dully, scriitor o să iasă din tine... Le vezi și știi să le povestești ! Mă pricep la literatură, că de-aia am ajuns profesoară de română... Din cele aflate de la tine, cred că Eftimie e omul care-mi trebuie ! Și-l dezvăț eu de chiolhanuri și putorele... Să-ți mai tai o felie de „kake" ?...

Nepăsîndu-mi de soarta pe care Mamina i-o rezerva babacului, acceptam pe loc :

— Acuma da, poți să-mi tai, chiar două ! Că mi-a ieșit faivoclocul din stomac, și mă simt mai ușor...

În realitate, mă simțeam mai ușurat, fiindcă știam că n-am să mă mai întorc niciodată la bătrîn. De îndată ce picam la examene, plecam imediat în căutarea Ongliței. Numai ea mă putea scăpa de militărie, dîndu-mă la un liceu civil. Nu conta

c-aveam să repet clasa, deoarece, şi-aşa, mie-mi plăcea învăţătura. Cu condiţia să fiu lăsat în boii mei, şi să nu-mi comande nimeni.

În ajunul plecării, am participat la nunta bătrînului. În calitate de cavaler de onoare. Plîngea sufletul în mine, dar n-am dat pe faţă durerea ce-mi măcina inimioara. S-a petrecut ca la carte, în sînul familiei, într-un cerc intim, atît de intim, încît Tatapetre refuzase să participe la ruşinea pe care i-o făcuse fiu-său. Iliasca se cam cherchelise şi, din motive necunoscute mie, mă cam mîngîiase în exces, în seara aceea, de oricîte ori mă pupase. Ca pe „băieţelul ei bun şi scump“, după cum susţinea. Însă exagerase. Deoarece, în pofida vîrstei crude, om eram şi eu, şi simţisem trezindu-se-n mine unele porniri incestuoase.

Cît am călătorit, pînă am ajuns la poarta liceului militar „Ferdinand“, în tot timpul drumului am clocit în cap amănuntele soluţiei finale. Iar cînd am fost cazaţi, noi, corigenţii, vreo zece la număr, într-un singur dormitor, de patruzeci de paturi, mi-am vîrît bagajele-n dulăpiorul de deasupra culcuşului şi-am întins-o prin oraş, la plimbare. Nu era o problemă. Paza nici nu funcţiona, dealtfel. Că doar nu se merita să fie mobilizaţi atîţia ostaşi, pentru cei cîţiva elevi sosiţi cu două săptămîni înainte de începerea cursurilor.

A doua zi, la deşteptare, am căutat să mă interesez de data la care urma să dau examenul de corigenţe. Încă nu se stabilise. Volbură Poiană-Năsturaş, directorul de studii, întîrziase să se-ntoarcă din concediu, şi trebuia să-i aşteptăm apariţia. Slavă Domnului. Aveam suficient timp, astfel, să-mi organizez plecarea din militărie.

Planul „soluţiei finale“ era de-o simplicitate uluitoare. Sub un pretext oarecare, însă bine motivat, în special pentru taică-meu, se cerea să fiu trîntit la examenele de corigenţă. Dacă mă îmbolnăveam, de pildă, bătrînul n-avea cum să-mi reproşeze că bestiile de profesori mă picaseră. Asta era ! Dar ce maladie să contractez ?...

Colonelul Poiană a sosit sîmbătă dimineaţa, s-a interesat de soarta noastră, şi-a fixat data de luni, pentru declanşarea cataclismului. Cu mine n-a prea avut timp să converseze, fiind obosit de drum. Însă a ţinut să-mi comunice :

— Măi, după examene, să mă cauţi neapărat, să-mi arăţi şi mie ce trăsnăi ai mai scris în vacanţă ! M-ai înţeles, copile?...

— Da, să trăiţi, domnule colonel, am înţeles ! — l-am asigurat eu. Şi eu ţin tare mult, să vă mai văd o dată...

Spuneam adevărul. Volbură Poiană-Năsturaş şi colonelul Ghika fuseseră singurii ofiţeri ce-mi căzuseră cu tronc la inimă. La urma urmei, ofiţeri ca dînşii nici nu se puteau chema ofiţeri. Erau nişte bătrîiori de turtă dulce, atît de blajini şi cumsecade, încît, în caz de război, pierdeam precis bătălia.

Pe la patru după amiază, cînd considerasem că rătăcisem suficient prin oraş, ca să obosesc atît cît aveam nevoie, m-am înfiinţat la „Kovalski". Nu la restaurant, care era supraaglomerat, dar la braserie. Şi nu pentru că mi-ar fi fost foame, ci fiindcă găsisem rezolvarea problemei ce mă frămînta. Ca să-i justific babacului căderea la examen, din pricina unei maladii, de data aceasta o aveam la îndemînă. Îmi trebuia o indigestie serioasă, eventual o toxicoză alimentară, şi eram om făcut.

Braseria, oarecum pustie, mi-a surîs din prima clipă. Scăldată de penumbre, lejer răcoroasă, deşi ne găseam la finele lui august, era locul cel mai nimerit. Pentru realizarea planului meu. Mai ales că, la „Kovalski", se şi mînca bine. Şi, numaidecît, mi-am comandat cele necesare scopului propus. Apelînd la serviciile chelnerului ce stătea proţăpit lîngă mine, şi căruia i-am cerut :

— Fii atît de bun, şi-adă-mi, mai întîi, vreo zece mititei, apoi două coaste de purcel, şi, dacă aveţi, nişte cîrnaţi de casă pe fasole !

— Mai vine cineva ? — s-a interesat oficiantul.

— Destinul ! — l-am informat eu ermetic.

— Păi, dacă tot o să fiţi două persoane, să n-aduc şi ceva băuturică ?...

— Ba da ! Aş prefera nişte roşu de Purcari...

Cînd se-nserase de-a binelea, de-acuma pornisem să văd dublu. Sau mi se părea mie din pricina faptului că, la ora asta, braseria se populase în aşa hal, de nu mai avea lumea pe unde să se-aşeze. Deşi mîncasem tot ce-i comandasem serviabilului

chelner, și mai băusem și două sticloanțe de Purcari, încă nu simțeam nimic ce-ar fi putut să semene a indigestie.

Exact în momentul cînd intenționam să mai cer niște cîrnați, la masa mea s-a prezentat Dorothy Lamour. Care, însoțită de soră-sa și vreo cîțiva frați mititei, destul de bruneți și-aceștia, mi-a cerut permisiunea să se rostuiască și ei, pe la alte mese nemaifind locuri. Din păcate, nu era chiar celebra artistă, aceea care tulburase visele mele cele mai năbădăioase, ci o țigancă superbă, la vreo douăzeci și ceva de ani, dar care semăna nemaipomenit cu Lamouroaica.

Fîstîcit de frumusețea ei năucitoare, i-am spus, probabil și sub influența celor două fiole :

— Dar te rog să iei loc ! Nici nu știi de cînd te-așteptam!...

— Pă mine, conașule ? — s-a mirat ochioasa brunetă.

Din clipa aceea, dacă-mi mai pot rememora totul, cred că s-a dus totul de-a dura. Și mințile mele, care s-au pulverizat instantaneu, și buna cuviință, și bruma de instinct al apărării. Ce-a fost mai departe, ar fi greu de povestit. Numai anumite apariții liminare, fulgurații ce-mi străbăteau creierii, mi-au mai rămas în capul meu zevzec. Parcă mă poftiseră țigăncile, la ele acasă, să ne continuăm cheful, parcă mă tîrîseră, după cîteva ceasuri, pe ulicioarele unei mahalale sordide din dosul gării, parcă mă vîrîseră într-un bordei, eventual hambar, asta nu mai știu, ceea ce mi-amintesc, vagamente, e că m-au adăpat c-un vin negru și acriu, de ți se strepezeau dinții în gură, și mi-au prăjit o tigaie de jumări. Restul, ca-ntr-un vis. Urît. Cînd nu mai făceam nici o priză cu realitatea, Dorothy Lamour și cu sor-sa i-au alungat pe frățiori din odaie, după care au stins lampa cu gaz, și m-au culcat pe-o saltea, întinsă pe dușumea, în absența patului ce nu exista. De fapt, cred că eram de mult adormit.

Apoi, totul s-a cufundat într-o beznă infernală.

Cînd m-am trezit, a doua zi, luni dimineața, în jur de unsprezece, eram la infirmeria liceului militar. Unde căpitanul Biju, doctorul nostru, se străduia să mă readucă la viață. N-aveam nici pe dracu. Și nici hainele, bănuții dați de tata, bocancii și actele. Nedumerit, l-am întrebat pe Biju :

— De ce mi-aţi luat lucrurile, domnule căpitan ? Nu le-am pus la capătul patului, conform regulamentului ?...

Doctorul a dat din cap a milă, şi-abia după aceea m-a informat că fusesem adus la corpul de gardă de-o birjă, care mă predase plantonului numai în izmănuţe. Beat mort. Iar pe dînsul îl aduseseră de-acasă, pe la trei noaptea, să vadă dacă nu-s în comă.

Pentru neprezentarea la examenul de corigenţă, fusesem eliminat din liceul militar „Ferdinand". Dar cu dreptul să-mi dau corigenţele. La orice alt liceu civil din ţară. Dacă binevoia, se-nţelege, să mă primească.

Toate acestea mi le-a comunicat colonelul Volbură Poiană-Năsturaş, la dînsul în cabinet, în timp ce-şi sorbea cafeluţa şi sporea smogul din încăpere, fumînd ca un turc. Bineînţeles, după ce stătuse îndelung de vorbă cu mine. Iar eu îi relatasem cele petrecute, cu de-amănuntul.

La despărţire, îmi zîmbise întristat, dezvăluindu-mi sensul ambelor simţăminte ce-i înduioşaseră inima sa bună şi dulce :

— Măi copil, cu mîna ta ţi-ai făcut-o ! Niciodată nu ţi-a plăcut milităria, şi asta o ştiu, dar de ce să te laşi de ea în chipul pe care mi l-ai povestit ?... Nu-mi pare rău că ai şi-nceput să umbli după muieri, nu, nu asta mă supără, ci faptul că eşti un nătăfleţ ! Păi, mă băieţel, eu, cînd am fost antrenat într-o chestie similară, şi eram doar sublocotenent de cavalerie, şi mă-ncurcasem, într-o noapte, cu nişte ţigănci de la marginea oraşului, iar hăndrălăii lor au vrut să mă snopească-n bătăi, am răsturnat cu fundu-n sus toată mahalaua... Şi, la vreo trei luni, m-am pomenit cu bulibaşa ţiganilor, la mine, la regiment, rugîndu-mă să recunosc, ca tată, puradeii pe care-i vor naşte patru sau cinci ţigănci din şatra lor.

Ca orice cavalerist, colonelul de turtă dulce îşi consolida legenda.

Totuşi, ca să-i fac şi lui o plăcere, fiindu-mi nespus de drag, i-am recunoscut, cu inima curată, slaba mea pregătire :

— Aveţi dreptate, domnule colonel, dar dumneavoastră eraţi ofiţer, şi nu din orice armă oarecare, pe cînd eu, eu ce să fac, de vreme ce eram, pentru că acuma nu mai sînt, doar un amărît de elev dintr-un liceu militar, încă şi din clasa a cincea!...

Volbură Poiană-Năsturaş nu s-a lăsat dus. Pufnind în rîs, mi-a spus printre chicotelile ce-l zguduiau în cascade :

— În scrisoarea de însoţire, am spus să se menţioneze c-ai suferit de-un puseu acut de indigestie. Asta, ca să-ţi folosească acasă. Iar către direcţia liceelor militare, în actele justificative, care nu vor ajunge sub ochii lui taică-tău, am motivat eliminarea, pentru abateri grave de la disciplina militară. Ca să te scap de beleaua repetării anului. Mergi cu bine-n drumul tău, măi băiete !...

„UN OM ÎNTRE OAMENI“

PE VREMURI, LA „VREMEA“

Prin 1941, parcă pe la începutul toamnei, fiindcă în ziare n-am găsit anunţat evenimentul, mi se scufundaseră majoritatea corăbiilor, din ambele flote, fluvială şi maritimă. Mai precis, rămăsesem fără slujbă. Deteriorarea relaţiilor dintre patronul revistei „Vremea“, Vladimir Donescu, dealtminteri un om tare de treabă, şi corectorul publicaţiei, la fel de cumsecade (recte subsemnatul), atinsese un anumit punct critic. În consecinţă, eu am fost cel care a abandonat redacţia gazetei, şi nu directorul ei. Aveam şi alte preocupări. „Fundamentale“. Din păcate, deloc rentabile. Optasem pentru desăvîrşirea operei mele (cu „O“ mare). La care abia începusem să lucrez, continuînd să „creez“ demenţial, zi şi noapte, transpirînd abundent, să scriu şi să şterg, şi iar să rescriu... poezii ! Poftim de vezi şi să nu crezi... Mă şi consideram poet.

Mi se încinseseră creierii în aşa hal, încît uneori aveam impresia că-n jurul meu miroase numai o hîrtie arsă. De parcă aş fi avut în cap celuloză. Pornisem pe-atunci la un ciclu gigantic, fantastic-ocult, intitulat „Omniprezentul Satana“. Provizoriu doar, întrucît ulterior l-am schimbat în „Belzebuth artifex“, iar mai tîrziu în „Ukobar malefic“... În orice caz, pînă să mă decid asupra unui titlu adecvat, izbutisem să trec pe curat, într-un caiet de 200 de pagini, vreo cincizeci de balade „diabolice“. Care ar fi trebuit să constituie numai prologul.

Cînd căzusem de acord cu diavolul — cel care mă inspira şi chinuia, conform binecunoscutelor sale defecte de caracter, adică secătuindu-mă de vlagă şi somn — asupra titlului definitiv („Satanica Sa Majestate“), am fost convocat de director.

Vladimir Donescu, un bărbat prezentabil, tuns englezeşte, lejer cărunt, totdeauna amabil, m-a primit în birou şi m-a tratat cu-o cafeluţă. Motiv pentru a-mi face oleacă de conversaţie.

— Dragul meu, sînt două săptămîni de cînd nu mai lucrezi pentru noi. Pînă acum n-am intenţionat să te întreb de ce, şi nici acum n-am s-o fac... Altceva mă interesează. Cît mai ai de gînd să locuieşti în pod, unde-i infernul, sînt convins de asta, fiind lipsit de aer şi neoferindu-ţi un adăpost omenesc ?... Nu ţin neapărat să procedez la evacuarea dumitale, dar acum avem nevoie de spaţiu, pentru adăpostirea cărţilor editurii... N-ai vrea să te muţi ?...

Delicată făptură ! Ştia prea bine că-i ocupam abuziv podul întreprinderii sale, utilizîndu-l şi ca dormitor şi ca birou de lucru, ba mai arzîndu-i şi lumina pînă-n zori de ziuă. După ce mă retrăsesem de la corectura gazetei, profitasem mai departe de găzduirea ce mi se acordase odată cu angajarea.

De fapt, nu eram singurul chiriaş de pripas. Mai dormea acolo, pe-o saltea încropită din talaj şi pănuşi, o fătuţă urîţică, vioaie şi bună de gură, adusă de director de la ţară, să-nveţe stenodactilografia, şi care pretindea că-i este un soi de rudă îndepărtată. Eu, într-un ungher, aproape de chepeng, lîngă abajurul ruginit şi spart al becului atîrnat de-o grindă, iar Miuţa, tocmai în fundul podului, la adăpost de privirile mele încinse de febra creaţiei (eventual şi alte călduri).

În timpul zilei, mai totdeauna, lucra în birourile complexului „Vremea". Iar seara, pe la şapte sau opt, se strecura sfioasă pe chepengul lîngă care lucram, privindu-mă pieziş. Ca o mîţă. Pesemne o speria înfăţişarea mea disperată.

Eu îmi vedeam mai departe de scris, prefăcîndu-mă că n-o observ cum îşi organizează cina. Miuţa nu se ferea de mine. Îşi întindea pe un scăunel ştergarul adus de-acasă, tăia cîteva roşii pe paginile unui ziar, doi, trei castraveţi, o fărîmă de brînză şi spărgea, cu pumnul, aşa cum învăţase la ţară, cele trei sau patru cepe de apă care nu-i absentau niciodată din „menu". Din desaga cu care sosise de la Buciumeni scotea roata pîinii, o scutura de colb şi-o frîngea în dăraburi.

Mie, frămîntat de patimile majestăţii sale satanice, dar şi de mutaţii metabolice inexplicabile, vecine cu şocurile hipoglicemice, mai că nu mi se făcea rău. Pentru că Miuţa asta, fată sănătoasă şi zdravănă, mînca de-ai fi zis că-i spartă, cît şapte,

iar în preajma ei, răzbind și pînă la mine, trăsnea a ceapă și brînză iuțită, atît de intens și răscolitor, încît mi se pătau paginile scrise cu lacrimi. Plîngeam. Și din pricina cepei, și de mila care mă cuprindea (față de mine), și de foame, dar și din cauză că-mi dispărea inspirația.

Totdeauna mă părăsea la ora cînd Miuța se-apuca să-nfulece. Mari mai sînt și misterele creației artistice !

Însă Miuța era fată bună. Cu suflet. Aur și argint, nu altceva. De îndată ce se apuca să masticheze, dinamic și zgomotos, mi se adresa cu gura plină :

— Hai, mă amărîtule, vină-ncoa și-mbucă și tălică cevașilea ! Lasă-ți dracii ăia în pace, și nu te mai fandosi... Ai mîncat peste zi ? Ori ești cumva zgarandiv !...

— Îndată vin, nu te speria ! Mai mult ca să-ți țin de urît!...

Două săptămîni ne-am ținut de urît unul altuia. În fel și chip. Îi citeam din baladele mele satanice, pînă i se alipeau pleoapele. Alteori, se-nfiora la auzul halucinantelor mele stihuri și mă privea înspăimîntată, neștiind ce să creadă despre mine. Dealtfel, cinstit să fiu, nici eu nu știam prea bine.

Totuși, iată, și-acuma, după aproape patruzeci de ani, amintirea Miuței nu mi s-a șters de pe benzile magnetice ale memoriei. Bună fată ! Pîinea lui Dumnezeu... Deși emana miroase de ceapă prin toți porii pielei. Și ce piele avea ! Ca untul (65% grăsime).

Eh !... Dar mă-ntorc la Vladimir Donescu. Omul aștepta un răspuns. Atunci i-am declarat spășit :

— Domnule director, îmi pare rău, sincer, din toată inima, că mi-am îngăduit să zăbovesc atît în podul editurii... Îmi plăcea să scriu acolo, oricît de infernal ar fi fost, dar pentru mine nu mai conta nimic, avînd în vedere că lucram cu Satana. De mîine mă mut. Nu știu unde, și nici cu ce bănuți.. Însă îmi voi face eu rost de vreo slujbă, neapărat literară, că m-am săturat de corectură la gazete...

Donescu a zîmbit fin, apoi mi-a întins o hîrtie de cinci sute, și mi-a spus înduioșat :

— Dacă-ți închipui că se poate trăi din literatură, te privește... Eu cred că te-nșeli. Așa cum m-am înșelat și eu, cînd eram tînăr și-mi lăsasem breton sub nas. De n-ar fi fost tata, cu averea lui, care să mă finanțeze, n-aș mai fi întemeiat editura,

revista şi tipografia... Uite, am să-ţi dau, în afară de banii ăştia, şi-o scrisoare de recomandaţie pentru Camil Petrescu... Poate te angajează la el, la „Fundaţii“, unde-i redactor !

ENIGMATICA DOAMNĂ T. DIN „PATUL LUI PROCUST“

Camil Petrescu ! Nu-l văzusem niciodată, decît în pozele apărute în revistele literare.

Dîrdîiam de emoţie, gîndindu-mă c-am să mă-ntîlnesc cu dînsul.

M-am dus de-a dreptul la Editura Fundaţiilor Regale, pe bulevardul (acum) Ana Ipătescu. Portarul, un amiral cu trese şi uniformă albastră, m-a informat că maestrul lipseşte, fiind în concediu.

— N-ai vrea matale să fii atît de bun şi să-mi spui adresa de-acasă a domnului Camil ?...

— Stă pe strada Cîmpineanu, dănacule, şi dacă-mi dai de-o ţuică, îţi dau şi eu numărul... Dar să te duci chiar astăzi, că-i vorba să plece din Bucureşti !

Pe la cinci după amiază, cu adresa scrisă pe-o fiţuică, dar şi cu „baladele“ mele sub braţ, avînd caietul cu pricina învelit într-un număr din „Vremea“, mă proţăpeam înaintea uşii de la apartamentul scriitorului, undeva pe Cîmpineanu, la etajul al doilea, eventual al treilea, că nu mai ţin bine minte.

Am sunat lung. Atît de lung şi apăsat, încît de emoţie abia am reuşit să-mi scot degetul din lăcaşul butonului. Peste cîteva clipe, a apărut speriată în prag o doamnă în negru.

— Ce s-a-ntîmplat ? Suni de parcă a luat foc blocul !... Ce vrei ?

— Scuzaţi, vă rog, aş vrea să-l văd pe soţul dumneavoastră...

— N-am aşa ceva, şi nici n-am avut !

— Păi, nu sînteţi doamna Petrescu ?...

— Uite, că nu ! Domnu n-are nevastă !... Nu vrea, şi pace...

Stăteam înlemnit, ca viţelul la poarta nouă, iar doamna în negru îmi bara intrarea. Reuşeam totuşi să întrezăresc interio-

rul vestibulului, iar în fundul acestuia o ușă cu geam opac. Atunci mi-a străfulgerat prin dovleacul meu de cap o idee genială :

— A, acum știu cine sînteți !... Și sînt nespus de fericit că mi-a fost dată vă cunosc...

— Ei, nu mai spune ! Cine mi-s ?...

— Doamna T., din „Patul lui Procust" !

— Ascultă, băiețaș, n-am dormit niciodată în patul vreunui bărbat, chiar procuror de-ar fi fost... Și nu mă cheamă Tea, ci Valpurgia, sau cel puțin așa îmi zice domnu !... deși cei de-acasă m-au botezat Valturnia, cum se obișnuiește la noi, în Ardeal...

De dincolo de geamul ușii interioare s-a auzit un glas firav:

— Cine-i acolo, Valpurgia ?...

În loc să-i strige informația solicitată, doamna T., adică femeia aceea în negru, pe care o confundasem (și tare aș fi vrut să nu fi fost „în eroare") cu tulburătoarea eroină a maestrului, s-a deplasat imediat în odaia de unde răsunase vocea. Peste cîteva secunde s-a întors și m-a poftit în casă :

— Domnu te roagă să-l ierți, însă tocmai se află la masă, și-o să discuți cu dînsul în vreme ce mănîncă... De fapt, așa face cu toți cei care-l deranjează la ore dintr-ăstea !... Numai matale m-ai făcut și tîrfă, pomenind de patul ăla... Așa-mi trebuie, dacă m-am băgat menajeră la scriitori !

Paralizat de spiciul femeii în negru, am pășit, ghidat de ea, în odaia de după ușa cu geamlîc.

Camil Petrescu arăta altfel decît mi-l închipuisem. Plăpînd și subțirel, cu fața palidă, luminată de niște ochi iscoditori, de culoarea oțelului decapat, avînd pe umeri un halat de casă, se ospăta la ora aceea neobișnuită cu... iaurt. Plus un corn crocant, de vechi și uscat ce era. O clipă m-a examinat intrigat și oarecum temător, după care mi-a spus :

— Stai jos, pe scaunul acela din fața biroului...

De necrezut ! Mă aflam în cabinetul de lucru al scriitorului. Care mînca pe masa la care crea, o masă ticsită de dosare, mape, topuri de hîrtie, reviste și tomuri, și înconjurat de patru pereți tapisați, pînă-n tavan, numai cu cărți, atîtea cîte nu mai văzusem în viața mea.

— Imediat îmi termin masa și-apoi te-ascult... Nu te supăra !...

Ce să mă supăr ? Nici foamea nu mă apucase, constatînd ce mînca unul din cei mai mari romancieri ai noştri. De-ar fi avut în faţă-i barem o friptură rumenită, preferabil de purceluş ceva mai grăsuţ, mai că aş fi rîmnit. Dar iaurtul, cel puţin pe vremea aceea, nu-mi inspira nici un sentiment (valabil).

Camil Petrescu îşi ducea delicat linguriţa la gură, mai îmi arunca o privire cercetătoare, mai rupea o fărîmă de corn, iar mă măsura, şi-a ţinut-o tot aşa, pînă ce şi-a terminat merindea. Probabil, mai flămînd decît fusese la început. Peste cîteva minute gătase.

Doamna T., care adăstase în cabinet, postată lîngă uşă, i-a luat tava de pe masă şi-a dispărut din cîmpul nostru vizual.

Camil Petrescu s-a instalat mai comod în fotoliul biroului şi, rostind repezit, nervos şi imbricat cuvintele, m-a întrebat cu glas şters :

— Cine eşti şi ce pot face pentru dumneata ?...

I-am spus cum mă cheamă, precizîndu-i că sînt poet, şi-am scos din caietul cu balade scrisoarea pe care mi-o înmînase proprietarul „Vremii".

Maestrul continua să aştepte, ca şi cum n-ar fi auzit nimic, uitîndu-se curios la plicul din mîna mea.

— Vorbeşte mai tare, că n-am înţeles ce-ai spus... N-aud prea bine. Am fost rănit în război. Iar aparatul mi s-a stricat chiar adineauri, tocmai acum cînd mă pregătesc să plec în concediu... Cum zici că te cheamă ?...

Pe birou, lîngă stilou şi celelalte scule necesare meseriei, am observat cutiuţa şi microfonul protezei auditive, foarte asemănătoare cu dispozitivele actuale pentru ascultarea, la ureche, a emisiunilor radio. Ca să nu-l enervez, i-am dezvăluit în gura mare identităţile mele.

— Alexandru Vlad Marincu, Arthur Wolodia Bassarab, Balthazar Lazarus şi Vlad Muşatescu !...

Uluit un moment, apoi sesizînd că-i vorba de pseudonimele subsemnatului, romancierul a zîmbit amuzat şi mi-a declarat maliţios :

— De-aia eşti atît de trupeş, fiindcă porţi mai mulţi în dumneata... Poet, nu-i aşa ?... Şi ce-i cu plicul acela ?

— O scrisoare de recomandaţie, de la domnul Vladimir Donescu !

Maestrul a chicotit surprins, apoi mi-a respins epistola, dîndu-mi ştrengăreşte peste mînă.

— N-am nevoie, şi nici dumneata... Donescu, de la „Vremea“, revista care mă beşteleşte cu fiece ocazie, nu face parte din cercul meu de prieteni ! Mîine, pe la prînz, vii la „Fundaţii“, să discut cu Caracostea, noul director şi să vedem dacă se poate aranja ceva... Orice şi oricum, fiindcă, în definitiv, trebuie să ai un serviciu... Aşa cum am şi eu. Şi-o duc destul de greu totuşi. Am o groază de datorii, aş vrea să călătoresc, însă acum abia am terminat un studiu de matematică-astronomică, şi chiar l-am expediat, spre păstrare, la biblioteca Vaticanului... Peste veacuri, se va vorbi despre el... Am o mulţime de piese, şi nimeni nu se-nghesuie să mi le joace... Asta-i viaţa literară, domnule Marincu Bassarab Lazarus, că tare mai eşti mult, şi la propriu şi la figurat !...

După un somn chinuit, sfîrtecat de coşmaruri, toată dimineaţa am colindat prin oraş cu Stelaru. Pînă ce s-a-ndurat de noi lăptarul-poet Cosma, de pe Domniţa Anastasia, şi ne-a miluit cu nişte iahnii de cartofi, plus cîteva din poemele sale „naive“. Sătul, chiar şi spiritualiceşte, am întins-o către sediul editurii „Fundaţiilor“, să mă întîlnesc cu maestrul Camil.

La douăsprezece fix, l-am găsit aşteptîndu-mă în hol. Deşi era în concediu, venise anume la redacţie pentru a-mi face rost de-o situaţie. Rugîndu-mă să am un pic de răbdare, a intrat la Caracostea în birou.

Încăperea uriaşă a holului „Fundaţiilor“ era pustie. Peste tot, numai fotolii şi canapele, îmbrăcate în catifea vişinie. Totuşi, nu eram singur. Într-un fotoliu supradimensionat, pitit după scara ce urca la etaj, cu faţa acoperită de paginile ziarului pe care-l citea atent, o matahală mioapă îşi vîrîse nasul în textul unui articol, distrîndu-se, totodată, cu muzică simfonică. Pe care şi-o interpreta cu mijloace proprii, fluierînd.

Vrînd să fac pe grozavul şi să fiu luat în seamă, bănuind că-i vorba de „Preludiile“ lui Liszt, am purces şi eu să-l acompaniez, dar în surdină. Şi tot şuierînd subţire.

Personajul şi-a lăsat ziarul în poale şi-a căutat să identifice sursa bizarei linii melodice (emanate de mine) şi care era cu totul altceva decît ceea ce cînta el. Chipul mascat de nişte ochelari mamut, cu rame negre şi groase, şi lentile de miop sănătos, mi s-a părut extrem de cunoscut. Mai ales fularul care-i învăluia grumazul, un caşmir cadrilat, în culori violente, îmi amintea de-o personalitate literară celebră.

Mi-a zîmbit. I-am zîmbit și eu, oarecum fîstîcit. Bravînd, i-am oferit o mostră din cunoștințele mele de muzică cultă :

— Și dumneavoastră vă place Liszt ?...

— Deloc și m-aș declara chiar împotrivă ! — mi-a răspuns trupeșul cetățean, atît de excentric vestimentat.

— Păi, nu erau „Preludiile" ? — am îngăimat eu.

— Nici gînd... „Parsifal", de Wagner-Minulescu, într-un aranjament de-al meu personal !

Mi-a stat imediat fluiericiul în gît. Căci el era, Ion Minulescu. Poetul atît de drag inimii mele. Sper că roșisem suficient de corespunzător, dar de pierit din fața magistrului n-aveam cum. Oricît de mic aș fi vrut să mă fac, nu-mi stătea în putință. Cu kilogramele mele, era imposibil.

M-a salvat Camil Petrescu. În clipa aceea, tocmai ieșea din biroul lui Caracostea.

— Bună, Minule, ce faci aici ? — s-a interesat romancierul.

— O aștept pe Claudia, dragă Camile, iar ea nu mai vine! Însă-i posibil, și deloc exclus, să-i fi dat întîlnire la „Capșa"... Ca să vezi drăcie !... Dar ce-i cu tine la redacție, nu erai în concediu ?...

— Ba da, și încă mai sînt, însă am venit să-l aranjez cumva pe băiatul ăsta, la editură, să-și aibă și el o pîine !... Că-i poet...

— ...și amator de muzică ! — l-a completat Ion Minulescu. Ai reușit ceva cu neamțul tău de director ?... De-ar fi rămas Rosetti, puneam și eu o vorbă bună, dar l-au dat afară bernebecii, ce să-i faci !

— Nu sînt locuri, așa mi-a spus Caracostea, abia în iarnă dacă se va ivi vreun post ! — l-a informat Camil Petrescu, realmente mîhnit.

PATRU BONURI DE CASĂ

Pe Calea Victoriei, în timp ce-l conduceam către casă, spre Cîmpineanu, maestrul Camil mi-a strecurat în mînă niște hîrtii, explicîndu-mi rostul lor :

— Ai aici, dragule, patru bonuri de casă, de la Caracostea... De două sute de lei, fiecare. Mîine, poţi să le-ncasezi. Şi va trebui să scrii pentru „Revista Fundaţiilor“ nişte note eseistice, cam de-o pagină, o pagină şi jumătate. Pînă în decembrie, ai tot timpul... Nu-i nici o grabă...

Nu l-am mai văzut ani de-a rîndul pe Camil Petrescu. Abia în 1949 mi-a fost dat să-l reîntîlnesc. La Editura de Stat. Care-i tipărea, într-o colecţie de teatru, piesa „Bălcescu“.

Nu m-a recunoscut. Deşi i-am amintit de datoria pe care-o aveam faţă de dînsul. Maestrul arăta schimbat, preocupat, întristat. Umbla în acelaşi costum în care-l cunoscusem. Niţel mai uzat şi decolorat (numai costumul). Auzea şi mai anevoie, iar proteza auditivă îi era tot defectă.

Venea mereu la serviciul de tehnoredactare, să se intereseze de stadiul în care i se afla volumul. Acesta era reţinut pe undeva, de cineva, în vederea unor „retuşări“. În plus de asta, Camil Petrescu avea totdeauna de introdus schimbări în text.

De cîte ori mă observa în tramvai, avînd pesemne acelaşi traseu de parcurs, se apropia de mine extrem de politicos şi se interesa iarăşi, cu glasul său pripit şi şters, de „bunul de tipar“, şi de fiece dată ţinea să-mi precizeze :

— Să ştii că m-am gîndit mult la dumneata... Ei bine, nu reuşesc deloc să-mi amintesc de prima noastră întîlnire !...

Priveam cu inima-n ralantiu la pălăria sa cenuşie, dintr-un feutru (fost) extrem de fin, însă perforată de molii tocmai în vîrful calotei. Îl linişteam, simţind cum mi se crîmpoţeşte gura:

— Maestre Camil, întîlnirea noastră de-atunci n-avea nici o însemnătate pentru matale... Dar pentru mine, a reprezentat un eveniment major, greu de dat uitării... Avusesem fericirea să-l cunosc, în carne şi oase, pe autorul „Patului lui Procust“ şi-al „Ultimii nopţi de dragoste...“

— Şi care-i situaţia „Bălcescului“ ?... — revenea scriitorul la amărăciunea celuia căruia îi întîrzie inexplicabil apariţia unei cărţi.

— N-avem probleme !... Sîntem gata de imprimare...

OVREI TEMPORAR

CHESTIUNI DE FAMILIE, EXTREM DE COMPLEXE

Deși anunțasem telegrafic că mă-ntorc acasă, fără să precizez dacă eram au ba victorios, cînd am coborît din tren sleit de puteri, după o noapte și-o zi de drum, nimeni nu mă aștepta în gară. Nici tata, dar nici viitoarea mea mamă. De fapt, n-aveam de gînd să rămîn la bătrîn, decît pentru a-i preda uniforma de ocazie cu care fusesem expediat, ca s-o trimită înapoi la liceul militar „Ferdinand", și să-mi îmbrac hainele de civilie cu care să plec iarăși la drum, în căutarea Ongliței, maică-mea bună.

Indispus și intrigat de primirea ce nu mi se organizase, m-am dus pe jos la locuința noastră din Tîrgul de Vale. Domnul Marinescu, fierarul, proprietarul casei, m-a informat pe-un ton cam suspect că tata Eftimie nu mai stă acolo, și că s-a mutat la casa nevesti-sii, Dina Iliasca. Și iarăși am luat-o din loc, spre strada Cazărmii, unde locuia Mamina.

Cînd m-a văzut, Iliasca a rămas cu gura căscată.

— Ce-i cu tine aici, Dully ?...

De unde dracului îl extrăsese pe Dully ăsta, și tocmai din Vlad, asta nu-mi intra în cap. Totuși, la ceasul acela, cînd mă înapoiasem „picat" și exmatriculat, îmi suna destul de plăcut în ureche.

— Păi, am venit acasă, la tata ! Dacă stă la tine, înseamnă că-i și-a lui... Nu ? Am scăpat de examene, și m-am întors !

— Le-ai luat ? — s-a interesat Dina Iliasca.

— Nu ! Nici nu le-am dat... Din motive de boală !... Acuma am scăpat, sînt eliminat din toate liceele militare !

— Vai de capul tău, tocmai acum te-ai găsit și tu să te-mbolnăvești, cînd bietul Eftimie e la spital ?...

La nici o săptămînă de la mutarea bătrînului în locuința ei, pe tata Eftimie, din motive necunoscute, îl lăsaseră nervii. Deoarece nu mai fusese capabil să-și revină din starea de șoc, trebuise să fie internat la un spital din București, cu ajutorul celor doi frați ai săi, medici cu relații. Iar diagnosticul era groaznic. Nevroză ireversibilă. În cel mai bun caz, existau unele speranțe de ameliorare, însă după un timp oarecare, de vreun an sau doi.

Fosta domnișoară Dina Iliescu era înfiorător de amărîtă. Nu din pricina bolii lui taică-meu, ci pentru că-și vedea prăbușite toate visurile pe care și le făcuse.

— Și-acuma ce-o să mă fac cu tine ? — și-a încheiat expunerea Mamina.

Ca mamă, nu s-ar fi cuvenit să-mi pună o asemenea întrebare. Mașteră fiind însă, mi s-a părut totuși normal s-o aud vorbind astfel. Și-am liniștit-o pe loc :

— Nu-ți face griji, în privința mea ! Plec la Poiana-Mare, sau la Calafat, s-o găsesc pe Onglița. Mă mut la ea... Iar după ce-o să aranjez situația mea școlară, o să mă duc să-l văd și pe tata Eftimie ! Deocamdată, cred că nu-i urgent...

Iliasca m-a privit uimită. Parcă și oarecum calmată.

— Bine, Dully, te-ai gîndit foarte bine așa. De vreme ce nici n-am apucat să-ți fiu mamă de-a doua, n-avea nici un rost să-mi complic viața. Dacă o găsim pe maică-ta, n-am nimic împotrivă să te duci la ea !

Ceva suna ciudat, în spusele Iliascăi. Chestia cu „dacă o găsim".

— Păi, cum să zic, ați căutat-o și n-ați dat de dînsa ?...

— Bineînțeles ! Am telefonat la Calafat, cînd l-am internat pe Eftimie, ca s-o anunțăm că dorește neapărat s-o vadă... Ne-a răspuns o soră de-a ei, doamna avocat Giuică, și ne-a spus că maică-ta e la București, unde s-a recăsătorit, dar nu-i știe adresa... În orice caz, ai să stai la mine, pînă dau de dînsa Valică și Vasile, unchii tăi...

Și-am rămas în grija Maminei. Cursurile începeau la 15 septembrie, și nădăjduiam să fie suficient timp. Și pentru găsirea Ongliței, și ca să-mi dau cele două corigențe. Dacă, e de

la sine înţeles, se făcea rost de vreun liceu care să mă accepte la data aceasta.

Deoarece, în noile condiţii, am considerat c-ar fi cazul să-l văd şi eu pe tata Eftimie, am rugat-o pe Iliasca să-mi deie nişte bani de drum, ca să plec la Bucureşti. Maştera n-a fost de acord :

— N-ai ce căuta la Eftimie ! I-ai face mai mult rău... Şi nici n-ar înţelege de ce te-au dat afară de la liceul militar ! Ce, nu te simţi bine aici ?...

Dat fiind că discuţia noastră avea loc la vreo săptămînă de la reîntoarcerea mea din exil, timp în care Mamina se ocupase îndeaproape de mine, chiar exagerînd, i-am declarat cu toată sinceritatea de care mai eram capabil, avînd în vedere că mă frămîntasem mereu din cauza situaţiei din familia noastră :

— Ba dimpotrivă, chiar foarte bine !... Mă ţii legat de tine, ca şi cum te-ai teme să nu fug cumva... Nici la bunici nu mă laşi ! Mi-ai spus că nu vor să mă vadă, deoarece m-au eliminat de la liceul militar...

— Aşa-i, Dully dragă ! Nici ei nu mai vor să ştie de existenţa ta. Numai eu, sărmănica de mine, nu ştiu ce să mai fac ca să-ţi intru în voie...

REÎMPROSPĂTAREA CADRELOR

După discuţii penibile cu Iliasca, Onglița mă preluase din mers, urmînd să se ocupe dînsa de creşterea mea. Iliasca cedase anevoios, pretinzînd şi despăgubiri. Pentru faptul că mă cazase şi mă hrănise în perioada în care aşteptasem sosirea maică-mii. Însă măicuța avusese ultimul cuvînt, cînd o amenințase pe Mamina că se duce la poliţie s-o reclame pentru corupere de minori.

Pînă am ajuns la Bucureşti, Onglița a avut tot timpul să mă informeze în privința celor întîmplate între dînsa şi tata Eftimie. Dar şi despre faptul că, într-un timp record, reuşise

să se căsătorească, dînd peste un om tare cumsecade, liniştit şi ascultător.

Am avut prilejul să-l cunosc pe Octav, cînd am urcat în apartamentul lor, de pe şoseaua Vergului, închiriat de la un proprietar, bun amic de-al noului meu tată. Octav Ştefănescu era un bărbat mărunţel, oacheş, cu păr stufos şi negru, mereu cu zîmbetul pe buze, plăcut la chip, acesta fiindu-i împodobit de-o pereche la favoriţi spanioli şi nişte sprîncene groase cît degetul.

— Ascultă băiete, mie să-mi zici pe nume, Octav ! — mă rugase dînsul chiar din clipa cînd mi-l prezentase Ongliţa. Am să-ncerc să mă ocup de tine, nu ca un tată, dar ca un frate mai mare...

Mi-a plăcut individul. Atît de mult, încît, pînă ce maică-mea s-a dus să pregătească de-o gustare, i-am povestit tot ce păţisem. Şi la liceul Militar „Ferdinand", şi la Mamina în casă. Octav mă ascultase amuzat, apoi mă bătuse pe umăr şi-mi spusese :

— Lasă, c-aranjăm noi treburile... Facem şi pe dracu-n patru, şi-ţi găsim un liceu la care să-ţi dai corigenţele şi să-ţi continui învăţătura. Că nici dracu nu-i atît de negru... Şi-aş zice, dacă ţii la părerea mea, c-ai face tare bine, dragule, dacă mîine te-ai duce să-l vezi pe bietul taică-tău... Iar eu, în timpul ăsta, am să pornesc în căutarea liceului dispus să te primească. Asta este, hai la masă, că ne ia Olguţa la trei păzeşte !...

Încă din seara aceea, una din cele mai fericite din viaţa mea (de pînă atunci), mi-am dat seama ce fel de om era Octav. În ciuda părului des şi tăciunos, a favoriţilor şi sprîncenelor, care te îndemnau să-l crezi bărbat aprig şi bătos, pus pe fapte mari, în realitate era molcuţ şi dedulcit la trai îmbelşugat. Îi plăcea să mănînce şi să bea, iar în timpul mesei să cînte piese lumeşti, chiar niţel decoltate.

— Măicuţo Ongliţă, dar cum făcuşi matale de mă găsişi la Iliasca în casă ? — am întrebat-o eu la un moment dat pe-a bătrînă, cînd bietul Octav aţipise o ţîră, cu nasul în ceaşca de cafea.

Iar maică-mea mi-a dezvăluit taina. Care nu era chiar taină, ci rezultatul unei întîlniri întîmplătoare cu nenea Valică, unchiu-meu. Stomatologul o informase despre maladia lui tata

Eftimie, dar și-n privința eliminării mele, aflată de la doctorul Biju, ce-avusese drum pe la București, și care-i fusese coleg de facultate.

După ce Onglița i-a mai fiert o cafea lui Octav, în care-i turnase mai tot scrumul din farfurioara unde-și scuturase țigările, ca să-l trezească la realitate, deodată s-a interesat :

— Vladule, dar de ce te-au dat afară de la liceul militar ?

— Pentru c-am vrut să fiu dat afară, de-aia ! — i-am răspuns cam înțepat. Nu-mi place milităria și pace !...

Maică-mea a dat din cap, parcă înțelegătoare. Apoi mi-a spus întristată :

— De, măi, așa a fost să fie !... Să n-avem și noi parte de-un general în familie... Totuși, ce-ai vrea să te faci, cînd ai să fii mare ?

N-am mai stat pe gînduri, și i-am declarat pompos :

— Poet !

— Ferească sfîntu ! — a exclamat maică-mea îngrozită. Mai bine mă omor, decît să te văd vagabond și flămînd...

A doua zi, eu și măicuța am plecat să-l vedem pe tata Eftimie. Iar Octav, la „Asigurarea Românească“, unde era inspector de teren, să se-nvoiască, pentru a lua la rînd toate liceele din capitală.

La spitalul Colentina, unde-l cazaseră pe tata, l-am găsit într-o rezervă, privind apatic pe fereastră. La început nu ne-a recunoscut. Abia ceva mai încolo, cînd Onglița i-a dat să bea citronada adusă de infirmieră, i-a spus maică-mii :

— Olgo, ai grijă de-ăsta micu, să nu ne feștelească onoarea... În tine mi-e toată nădejdea, fiindcă eu mi-s tare obosit. Bine că te-ai întors acasă ! Acuma duceți-vă, vreau să mă culc...

Înnebunit de înfățișarea tatii, care slăbise într-un chip înfiorător, m-am refugiat pe coridor, să-mi plîng durerea. Nu știu de ce, însă presimțeam că n-am să-l mai văd însănătoșit. Ce boală să fie și asta, care să doboare ditamai bărbatul, doar fiindcă l-a părăsit muierea ? Mai tîrziu, peste decenii, am aflat. Din fericire, nu pe pielea mea. Dar, vorba lui Kipling, asta-i altă poveste.

Peste vreo trei zile, Octav s-a înapoiat acasă însoţit de-un individ tare simpatic, roşcovan şi afumat lejer. Şi care s-a prezentat singur, maică-mii :

— Sărut mîinile, coniţă, eu sînt Ihil, şi-aşa îmi pare de bine că vă cunosc, cum nici că vă puteţi închipui... Dacă nu mă căuta domnu Octav, îl căutam io pe el, că nimeni nu-mi scapă din ochi, mai ales cînd e-atît de plăcut să-l vezi cît de frumos se poartă cu noi ăştia, urgisiţii ! Sper c-aţi înţeles despre cine-i vorba, nu-i aşa ?... C-acuma ne iau la bătaie pînă şi hingherii, de parc-am fi cîini, şi nu oameni... Ce ziceţi de una ca asta ?

Apoi, după ce maică-mea le-a servit o gustare, iar Octav s-a pus pe băut, împreună cu individul Ihil, acesta m-a zărit că-l examinez amuzat. Mi-a zîmbit galeş, pentru ca apoi să-mi declare :

— Aşa un băieţel drăguţ, şi să faci din el un general ! Cine-a mai pomenit aşa ceva ? Ai să vii la noi, drăguţule, şi-ai să vezi ce fel de oameni sîntem... Doctor scoatem din tine, să cîştigi bani frumoşi, stînd la birou şi dînd reţete, fără să faci muncă grea... Aşa viaţă, mai zic şi eu ! Nu ca viaţa mea, care, cît îi ziua de lungă, umblu să fac rost de fonduri şi împrumuturi, de la bandiţii noştri de negustori... Ca şi cum n-ar fi liceul unde-nvaţă copiii lor ! Ce zici de una ca asta ?..

N-am zis nimic.

Abia a doua zi, cînd Octav s-a trezit cu-o durere de cap îngrozitoare, susţinînd că are o ghiulea de lemn sub ţeastă, am aflat că susnumitul beţivan Ihil, şi care dormise la noi, pe-o saltea, în bucătărie, de pulbere ce era, lucra la singurul liceu ce-acceptase să primească un elev eliminat, corigent şi-atît de năbădăios. Iar Ihil răspundea de înscrieri, ca secretar al liceului evreiesc, aparţinînd comunităţii israelite, „Cultura-Max Aziel", de pe strada Zborului, cartierul Mîntuleasa, în apropiere de Calea Călăraşi.

Iacă-mă, aşadar, ajuns şi ovrei !

Şi, într-adevăr, chiar c-a fost o viaţă... Ca-n basme. Basme de necrezut, cînd un creştin păcătos şi trăsnit, cum eram eu, se pomenea primit printre cei care, la timpul acela, nu mai erau primiţi bucuros nicăieri. Cine-a mai văzut aşa ceva ? (citat, tot din Ihil).

În următoarele zile, datorită eforturilor depuse de diligentul Ihil, mi-am dat şi cele două examene de corigenţă, şi m-am pomenit promovat elev în clasa a VI-a C, a liceului israelit „Cultura — Max Aziel".

Totul mersese ca pe roate. Directorul liceului, Mony Litman, profesor de matematică, pare-mi-se, mă prezentase colegilor, atrăgîndu-le atenţia să se poarte frumos cu mine ; de cînd fiinţa suscitata instituţie şcolară, eram primul lor elev de religie creştină. Apoi, mă luase la dînsul în cabinet, şi-mi spusese cu duhul blîndeţii, zîmbindu-mi pe sub mustaţă :

— Măi tu măi, ce mică-i lumea asta !... Aşa ceva, ce nu s-a mai văzut... Să-l am în şcoala mea pe băiatul lui Eftimică ! Păi ştii că şi eu sînt din Piteşti, şi-s bun prieten cu tac-tu ? Ce seri am petrecut cu el la „Berbec" şi la Ţuluca, ehei ! Ceva de groaza lumii... Un singur lucru vreau să-ţi aduc la cunoştinţă, dacă aud că-i faci de jidani pe copiii cu care ai să-nveţi de-azi înainte, te elimin în doi timpi şi trei mişcări ! Aşa să ştii...

Aceştia, cînd m-am întors în clasă, m-au înconjurat imediat, punîndu-mi o groază de întrebări. Cum mă cheamă, unde învăţasem pînă atunci, de ce ajunsesem ovrei, unde stau, ce-mi place să citesc, dacă vreau să merg cu ei la cinema, în cartierul Sfînta Vineri, ce negustorie învîrteşte babacu, şi-aşa mai departe. Pînă mi-au umflat capul, făcîndu-mi-l baniţă.

Colegul meu Solomonescu, dacă taică-său era bancher, şi lucra la nu mai ţin minte ce bancă, în calitate de curier, credea c-o s-ajungă mare om de finanţe, începînd de-acum cu negustoria. Săracul ! Era un băiat isteţ, realmente dotat pentru învăţătură, vorbind curent franceza şi engleza, materii obligatorii la liceul „Cultura", şi-avea să piară tragic, peste cinci ani, într-un tren al morţii. Unul din foarte puţinele care-au funcţionat la noi, pe vremea nemţilor, pînă s-a opus mareşalul Antonescu şi-a făcut scandal la cartierul general al lui Hitler. O fi, n-o fi adevărat, asta n-am de unde să ştiu, dar aşa-mi suflase doctorul Willy Reichstadt, prin '41, cînd îl întîlnisem odată pe culoarele „Curentul"-ui, ziarul lui Pamfil Şeicaru.

Alţii, dintre colegii mei, au avut mai mult noroc. Nu numai că au scăpat cu viaţă, dar au ajuns şi oameni mari.

Mă gîndesc la Iosif Cohn, cel care chiulea de la ora de religie, ca să-mi țină de urît, în curtea liceului, eu nefiind obligat să asist la materia respectivă. Discutam îndelung literatură, ne citeam poeziile comise, pentru a le publica în revista noastră literară, „Pegas“, a clasei a VI-a C, o fițuică trasă la șapirograf, în al cărei comitet de redacție eram amîndoi, avîndu-l redactor-șef pe Horenștein Strul, un dramaturg înnăscut de pe atunci. Peste ani, aveam să-l reîntîlnesc pe Cohn, sub numele de Ion Condrea, la Uniunea Scriitorilor de la Chișinău. Iar Horenstein, după ce i se jucaseră cîteva piese, prin 1955, parcă, și pe care le semnase Ștefan Horia, avea să renunțe, din nu se știe ce motive, la scris.

Deși n-aveam propensiuni deosebite pentru învățătură, totuși am excelat la toate materiile, în unicul an pe care l-am petrecut la „Cultura“. Și-asta numai datorită profesorilor de excepție care ne predau. La fizică, materie ce nu mă atrăgea în exces, am luat în permanență zece, avîndu-l la catedră pe Beinglass, un eminent dascăl, autor al mai multor volume de vulgarizare științifică. E.B., cu care făceam orele de română, era un om încîntător, iar cursul pe care ni-l ținea era un magnific prilej de inițiere în istoria literaturii. Vorbea extrem de cursiv și fluent, plin de farmec. După război, pe cînd lucram la „Editura de stat“, m-a vizitat să-i predau corecturile unei lucrări de specialitate.

Toți dascălii noștri erau autentice personalități. Brucăr, de la istorie, filozof apreciat, ne cucerea cu orele lui. Fajon, matematicianul, celebritate în materie, mai tîrziu universitar și el, avea să-mi fie tovarăș de cafele, la „Capșa“, prin 1957. Pînă ce bătrînul, slab de înger, se îndrăgostise demențial de-o cîntăreață de la barul „Melody“, și se mutase la braseria „Scala“, din preajma tavernei de mai sus.

În afară de religie, eram scutit și de lecțiile de ebraică. O singură dată participasem la una din ele, cînd aflasem cum se spun la cal, parcă „sus“, după care renunțasem. Din pricina alfabetului și scrierii.

Însă nu-mi pierdeam timpul. Căci, liber ca pasărea cerului, citeam pe rupte cărțile împrumutate de la Ungher, un alt profesor de-al nostru, dar și poet prețuit. El ni-i adusese la li-

ceu, să ne citească versuri, pe Liviu Deleanu (autorul volumului „Ceas de veghe") şi pe Al. Robot, reputat imagist, menţionat şi de George Călinescu în „Istoria literaturii". Pe Deleanu l-am mai văzut, după vreo douăzeci de ani, la Uniunea Scriitorilor din Chişinău, cu prilejul unui schimb cultural, iar pe Al. Robot, tot acolo. Sub forma unei plăci memoriale, din marmoră, pe care sta scris „căzut pentru patrie".

Ce-i drept, mai aveam şi unele necazuri. Cînd plecam de la liceul „Cultura", de pe Zborului, împreună cu colegii ce-mi deveniseră prieteni, în drumul spre casă eram, de la o vreme, întîmpinaţi mai totdeauna de elevii de la liceul „Mihai Viteazul". Cu strigăte de bucurie şi ovaţii.

— Uite-i, măi, că vin jidănuşii !... Şo pă ei, să-i luăm la mardeală... Huo, la oase, afară, francmazonilor !... Arde-i, umflă-i, poceşte-i !...

Cred că de-atunci am căpătat oroare de sportul ce se cheamă antisemitism, dar mai ales de cel numit „alergare de cursă lungă". Căci, cu haidamacii după noi, goneam ca apucaţii, fugăriţi şi, uneori, şi bătuţi din mers, pînă ieşea sufletul din noi.

Abia ajuns în apropiere de casă, pe şoseaua Vergului, după o cursă de peste trei sau patru kilometri, mă puteam socoti în siguranţă. Deoarece, revoltat la culme, de la parterul blocului nostru ţîşnea băiatul doamnei Hulubei, student la Litere, care-i alunga pe neobosiţii mei urmăritori.

Maică-mea Ongliţa, înspăimîntată, mai de fiece dată cînd mă vedea bătut măr, sau alteori doar păr, mă spăla de sîngele ce-mi curgea din nas, mă schimba de hainele prăfuite (că, deh, mai cădeam şi eu, ca tot omul care fuge) şi pornea să blesteme:

— Fir-ar ai dracului de vagabonzi ! Ce-au, mă, cu jidanii ?... De ce nu le spui că eşti român, şi să te lase-n pace ?...

N-avea nici un rost să fac muncă de lămurire cu-a bătrînă. Mă gîndisem şi eu la soluţia asta. Însă renunţasem. Din două motive. Mai întîi, fiindcă tot m-ar fi bătut, pînă să le demonstrez că eram doar ovrei de nevoie, apelînd la unicul argument valabil. Şi-apoi, însă asta în al doilea rînd, pentru că mi-ar fi fost ruşine de bieţii Horenstein, Solomonescu şi alţii, care mă escortaseră pînă-n Vergului, deşi locuiau prin alte părţi.

Tăceam, ascultîndu-i ocările, din ce în ce mai estompate, pînă o auzeam pe maică-mea spunîndu-mi :

— Lasă, mă, că nici voi, jidanii, n-aveţi deloc minte ! În locul vostru, n-aş mai merge pe-acelaşi drum... De ce n-o luaţi pe Călăraşi ?

SIMPTOME GRAVE

Nu era rău, ca idee. Iar de-a doua zi, am recurs numai la traseul sugerat de Onglița. Care s-a dovedit benefic. Băieţii de la „Mihai Viteazul", nemaivăzîndu-ne, ajunseseră la convingerea că izbutiseră să ne desfiinţeze liceul. În timp ce, ovreiul din mine, descoperise o sursă fantastică de cărţi pe daiboj. La librăria din bariera Vergului, colţ cu Calea Călăraşilor. Unde proprietarul, probabil un evreu, şi el, deoarece era roşcovan, pistruiat şi arbora un nas cît o patlagea vînătă, mă îndrăgise, observîndu-mă încîntat cum îi admir etalajele cu romane, volume de poezii şi tot soiul de alte cărţi.

În ziua cînd îi dezvăluisem că scriu şi eu poezii, şi-aş vrea să citesc o anumită carte, intitulată „Cîntece de faun", expusă la dînsul în vitrină, librarul mi-a dăruit-o pe loc, informîndu-mă că-i scrisă de frate-său, care-i însă un mare pianist, şi mai puţin poet, fiindcă din poezie nu se poate mînca o bucată de pîine. Poetul pianist se numea Virgil Gheorghiu, iar librarul nu era deloc evreu. Ceea ce mă interesa foarte puţin. Mai mult mă interesa să obţin o dedicaţie de la autorul volumului pe care, la prima lectură, nu l-am prea înţeles.

Din aproape în aproape, între domnul Gheorghiu şi elevul de la „Cultura" s-a legat o prietenie la cataramă. Dînsul îmi împrumuta toate romanele şi volumele de poezie recent apărute, iar eu îi povesteam trăsnăile săvîrşite de personalitatea subsemnatului pînă la acea dată. Trebuia să am grijă de cărţile împrumutate, încît să le poată vinde fără probleme. Bineînţeles, ca să nu mă prindă Onglița şi Octav că mai mult citesc decît învăţ, le-mbrăcam în hîrtie albastră şi le puneam etichete : „Română", „Franceză", „Istorie", şi-aşa mai departe.

Dar nici bietul Octav nu era atît de fraier pe cît îmi imaginasem, deoarece într-o seară l-am auzit solicitîndu-mi :

— Ia mai dă-mi și mie cartea aia de istorie, cea groasă, că n-am terminat-o !...

Era volumul al doilea din „Robii“, romanul lui W. Somerset Maugham, în traducerea lui Jul. Giurgea.

Apoi, Octav a-nceput să-mi citească și poeziile pe care le scriam noaptea, după ce se culcau bătrînii. Nu știu dacă i-au plăcut au ba, însă mi-a declarat mai tîrziu, cînd îi reîmprospătasem lecturile cu alte poeme :

— Măi Cιociule, tare mi-i teamă că ești bolnav... Știi că prezinți simptome serioase de scrînteală ?...

Glumea ! Și-mi plăcea că m-alinta cu diminutivul de „ciociu“, care în nici un caz nu provenea de la Vlad. Tot așa, cum îmi plăcea și numele scornit de Hulubei, studentul de la parter, poet și dînsul, și care-mi zicea „Duțu“. În orice caz, mult mai simpatic decît „Dully“, cum îmi spunea Mamina.

Și ce băiat bun era și Orică Hulubei. Mă invita la dînsul în odaie, unde scriam amîndoi versuri, luîndu-ne la întrecere, nopți întregi, pînă ne prindeau zorile. Numai că poeziile lui erau publicate la Iași, în revista „Însemnări ieșene“, iar ale mele în paginile „Pegas“-ului, șapirografiata noastră publicație, a elevilor dintr-a VI-a C.

Orică mă-nvățase să chiulesc de la școală, destăinuindu-mi că și el proceda așijderea, preferînd să scrie și să citească în parcul Herăstrău, decît să meargă în fiece zi la cursuri. Culmea e că, după un timp, prinsesem atît de straşnic gustul naturii și-al scrisului în aer liber, la iarbă verde, încît peste vreo lună, cînd ne-apropiam de examenele de sfîrșit de an, mă pomenisem chemat la secretariatul liceului. Unde Ihil s-a interesat ce-i cu mine.

— Ce-ai de gînd, domnule, vrei să mă nenorocești pe viață ? ...Se poate așa ceva ? Să ai treizeci de absențe, în mai puțin de două luni !... Pe mine, drept pentru ca să-ți spui, a și-nceput să mă doară capu. Ei, ce zici de una ca asta ? Mai putem aranja ceva cumva, să știi, dar dacă află împuțitul de director, mă dă fară și mă lasă cu copiii de la mine pe drumuri...

I-am mărturisit lui Ihil tot adevărul. Că am de scris enorm. Și că nu mă interesează nimic altceva, decît să-mi văd și eu o poezie publicată.

— Şi chiar vrei să şi semnezi ?... Dacă te prinde Litman că ne faci şcoala de rîs, o să fie vai de capul de la tine, zău aşa, ascultă ce zice Ihil, că știe ce zice ! Mai bine dă-o anonimă... Nici capul n-o să doară, nici necazuri n-o să fie ! Eu, domnule, în locul tău, m-aș duce la doctoru Sam Wats, că-i ovrei de-al nostru, priceput la bolile ăstea sexuale... Am fost şi eu, și de-atunci nu mă mai doare nimic !... Foc de diştept, doctorul ăsta, zău aşa. Ei, ce zici de una ca asta ?

Bietul Ihil ! M-a vindecat urgent de grava maladie ce-mi mistuia creierii. Nu, nu m-am dus la Sam Wats, ci am abandonat temporar versurile, și m-am apucat serios de frecventat şcoala. Pe care-am absolvit-o cu brio. Al treilea din clasă. Iar pentru materia „religie", la care neapărat trebuia să am o notă oarecare, tot Ihil mi-a aranjat situația. Îmbătîndu-se de groază. Împreună cu preotul paroh din bariera Vergului, căruia îi făcuse o vizită scurtă, anume pentru a-mi obține o adeverință, că mă pregătise în particular la respectivul obiect.

În iulie, plecam în vacanță. La bunica de la Poiana-Mare. Şi nu numai eu, ci întreaga familie. Pe Octav, care se certase cu Gîlcă, directorul „Asigurării Româneşti", îl dăduseră afară din slujbă. Nu mai aveam ce face la Bucureşti. Nici unul din noi.

Înainte de-a părăsi capitala, Gîlcă se mai îmbunase, şi-l numise pe bietul Octav inspector achizitor de asigurări. Meserie plăcută, de călător permanent, pe toate coclaurile țării.

La gară, am fost salutați de Ihil, mort de beat, care venise să ne conducă. Plîngea cu lacrimi amare, cînd mi-a înmînat certificatul uitat.

„M-A FĂCUT MAMA OLTEAN !“

O LUNGĂ VARĂ FIERBINTE

De fapt, nu-l uitasem eu, ci nefericitul de Ihil. Mai bine nu mi l-ar mai fi adus. Că tot nu mi-a folosit la nimic. După cum aveam să aflăm mai tîrziu, cînd m-au dus Onglița și cu Octav la liceul comercial „Gh. Chițu“, din Craiova, să mă înscrie în clasa a VII-a. Făcusem de pomană pe ovreiul. Urmasem un liceu cvasiparticular, nerecunoscut de stat. Deci, o luam iarăși de la început.

Dar, pînă la începerea cursurilor, mai era suficientă vreme. Deocamdată, trebuia să ne mutăm provizoriu la Poiana-Mare. Cu chiu cu vai, după două zile de drum pe calea ferată, într-un vagon de marfă, în care încărcasem toate catrafusele și mobila de la București, într-o dimineață am fost decuplați de la garnitura de Calafat, și abandonați în gara Golenți. Care, satul bunică-mii, unul din cele mai mari din țară, neposedînd o stație proprie, deservea mai toate localitățile împrejmuitoare.

De-acolo, s-a transportat în vreo cîteva rînduri, cu căruțele, întreg conținutul vagonului. Octav le-adusese de la Poiana, unde plecase „per pedes apostolorum“, din lipsa altor mijloace de deplasare. Chestia cu mersul pe jos, în latină, o auzisem de la intelectualul familiei noastre, celebrul nenea Valică, și care-o traducea explicativ : „măi băiete, ține minte, apostolii n-aveau încă biciclete, ci numai pedale, și de-aia mergeau *per pedes*... Dealtfel, tot de-acolo se trage și cuvîntul pedestraș, adică pifan, infanterist, pe limba noastră, căci adjutanții Mîntuitorului erau oameni pașnici, pricepi ?“

Maica-Mare de la Poiana, bunică-mea din partea mamei, ne-a pus la dispoziție odaia lui Tata Sima, bunicul ce mi se

prăpădise pe cînd aveam doar trei sau patru ani, şi-n care odaie, îndeobşte, nimeni n-avea voie să-i treacă pragul. De data asta, însă, îşi călcase pe inimă şi-o îngăduise pe Onglița să-şi instaleze dormitorul acolo.

Cînd maică-mea a vrut să-l culce şi pe Octav în camera căpătată, Maica-Mare s-a opus orăcăind vehement :

— Olgo, pîn-aici!... Unde te trezeşti ? Fire-ai să fii de încroşnată, nu mai ai pic de ruşine? Ce-i casa mea, tractir la drumu mare ?...

— Păi bine, mamă, e bărbatu-meu ! — a informat-o Onglița uluită.

— O fi, poate-n nădragi ! Să-i văz actele...

Bisericoasa de Maica-Mare, care-l recunoştea de soț legal doar pe tata Eftimie, vorbea despre actul doveditor al cununiei religioase. Din păcate, Octav nu întreprinsese şi-acțiunea respectivă.

— Leno, Leno, vină fă, într-acoacea, să vedem ce-i de făcut ! — a răcnit bunică-mea după Mama Lena, mătuşă-mea, sora cea mare a măicuții.

După îndelungi conciliabule, Mama Lena l-a adus pe părintele Zbîrlea, trezindu-l din pat. Popa Zbîrlea, mai cunoscut sub porecla de Triftor, adică, pre limba oltenească, „pîlnie", a oficiat slujba respectivă în bucătărie. Numai în rasă şi fără odăjdii, avînd-o pe Mama Lena ca dascăl, a mormăit ceva nedesluşit, nefiind încă treaz de-a binelea (din beție), şi, spre indignarea bunică-mii, a întrebat-o pe maică-mea :

— Cum îl cheamă, Olguțo, taică ?

— Octav !...

Pînă s-apuce Maica-Mare să-i spună popii despre ce-i vorba, Triftor i-a şi dat drumul :

— Botează-se-n numele Domnului, Octav robul...

— Ho, stăi, nebune ! — l-a oprit Maica-Mare. Cîntă-le slujba de cununie, bețivule...

Părintele Zbîrlea nu s-a supărat, ci doar a schimbat placa, trecînd pe cealaltă melodie. De fapt, îi era totuna. Le ştia pe toate, pe de rost. Iar cînd a considerat că-i totul gata, şi-a tras rasa peste cap. Rămînînd numai în izmene. Aşa cum venise de-acasă. La mare grabă.

După care, uitînd că se afla în „déshabillée"-ul mai înainte citat, a rugat-o pe bunică-mea :

— Dă-mi să beau ceva, Miţo, că mor de sete !... Dar ia spune-mi, n-am mai cununat-o noi pe Olga noastră ?...

Mama Lena, bărbătoasa neamului de la Poiana, a preluat iniţiativa, şi-a vorbit în numele lui Maica-Mare :

— De ce mai bei, mă Triftore, dacă te-a lăsat şi ţinerea de minte ?... Scrie certificatul, şi-apoi om mai sta de vorbă !

Pînă a coborît mătuşă-mea în beci, să-i scoată cu tîlvul o oală de samatoc, vinul rubiniu al bunică-mii, popa a redactat actul respectiv şi l-a înmînat bătrînei spre verificare. Maica-Mare l-a citit cu atenţie, ţinîndu-l de-a-ndoaselea, fiind neştiutoare de carte, şi i-a ordonat Onglişei :

— Olgo, du-l pe beşleagă ăsta de bărbatu-tău să se culce, c-a şi adormit pe el... O fi obosit, sărăcuţul ! Şi-apoi, întoarce-te la mine, să cinstim cu toţii sfînta cununie...

Pe bietul popă, după ce Maica-Mare l-a ţinut pînă la ziuă, băgînd în el aproape o vadră de samatoc, a trebuit să-l care Mama Lena în cîrcă, şi să-l urce în şareta cu care-l adusese. Bunică-mea îl ţinea de gîţele izmenelor, să nu-şi tîrşească picioarele şi să-i zgîrie duşumeaua. Onglişa aţipise cu capul pe masă, încă de cînd bătuse pendula de trei.

Numai eu rămăsesem treaz. Din toate punctele de vedere. Nici nu băusem, nici n-adormisem. Mîncasem doar, cîte ceva, din cele puse de bunică-mea pe masa de nuntă. Şi să fi vrut să mă culc, tot n-aveam unde. Maica-Mare se opusese să dorm în odaia proaspeţilor miri. Urma să mă odihnesc, ca şi-n alte vacanţe, la bunică-mea în odaie.

Din păcate, bătrînei îi cam plăcea să tragă la măsea, ferindu-se, bineînţeles, de ochii lumii. În schimb, la dînsa în cameră, îşi îngăduia orice.

Straşnică femeie mai era şi Maica-Mare. Pe cît se dovedea de bisericoasă şi respectuoasă întru toate cele ale „ortodoxiei", ţinînd posturile şi dezlegările, „de brînză" şi „de peşte", băgînd la cuptor pentru marile sărbători tîrne întregi de prescuri şi lipii din făină „trei nule", şi pe care le ungea cu ou şi le pecetluia cu pristolnicul, ca apoi să le-mpartă la biserica părintelui Triftor, de „sîmbăta morţilor", pe-atît era de iabraşă cu fetele dînsei.

Şapte copii adusese pe lume, din care un singur băiat, şi-acela petrecut din viaţă la fragedă tinereţe, ucis de bombele zvîrlite de nemţi din avioane, în 1916, asupra Piteştilor, unde

nenea Georgică fusese chemat de Tatanaşu Negreţu, fratele bunică-mii, să-l ajute la unele treburi.

De cînd rămăsese văduvă şi fără nici un bărbat în casă, Maica-Mare dăduse în darul popilor. Îi hrănea şi-i îmbrăca, de sus şi pînă jos, din banii dînsei, le asigura vinul pentru împărtăşanii şi pîinica pentru anafură, iar toamna le căra căruţe întregi de putini cu brînză.

Cu timpul însă, rănile i se tămăduiseră şi-i trecuse şi patima după slujitorii Domnului. Mai ales de cînd aflase, din gura satului, că popa Triftor se-mbăta cui în biserică, utilizînd vinul de împărtăşanie, dăruit de dînsa, şi că se bătea, înjurînd de Hristoşi şi Dumnezei, cu dascălul Costea, zis şi Fundspurcat, chiar în altar, zvîrlind unul într-altul cu bucăţile de brînză din putinicile pitite sub masa odăjdiilor.

Iar în ziua în care sosiseră la Poiana-Mare, într-un camion antediluvian, transformat în cinematograf ambulant, cîţiva monahi de la mînăstirea Neamţului, spătoşi şi mătăhăloşi, bunică-mea n-avusese altă treabă şi se-apucase să le ofere găzduire şi masă.

— Dumnezeu îţi va răsplăti înmiit, coană mare ! — mulţumise unul din cei trei fraţi, căci fraţi erau, şi la propriu şi la figurat, cel mai zdrahon dintre ei. Cu cît va fi hodina mai plăcută, masa mai îmbelşugată şi vinul mai mult şi mai curat, cu-atît fi-va răsplata mai mare... Domnul a zis, în sfintele scripturi, de la Matei cetire, versetul şesezeci şi şepte şi următoarele...

Bunică-mea, care cunoştea biblia ca-n palmă, l-a corectat pe loc :

— Greşeşti amarnic, părinte, că bietu Matei n-a iscălit niciodată asemenea păcătoase îndemnuri...

— Adevărat grăieşti, coană mare, că le mai încurcăm şi noi, de obosiţi ce sîntem... Batem drumurile ţării, s-adunăm bani pentru sfînta mînăstire, şi nu mai ştim unde ni-i capul !... Dar cam aşa sună vorba Domnului, prin cărţile sfinte...

Ziceam, mai sus, că Maica-Mare se purta destul de aspru cu fetele ei. După ce le căpătuise pe toate, găsindu-le bărbaţi de ispravă şi înzestrîndu-le după cuviinţă, mereu le ţinuse în frîu. Le boscorodea la cap pentru fiece risipă, nu le-ngăduia sulemenelile şi să-şi bage în păr fierul de ondulat, iar cînd veneau la dînsa, cu felurite prilejuri, le punea la treabă, trimiţîndu-le

la prășit și udat grădina. Numai Mama Lena, despărțită de bărbat, care-o lăsase pare-se din pricina soacră-sii, rămăsese la casa părintească, de la Poiana, lîngă bunică-mea. Locuind însă, într-un corp aparte al clădirii, cît mai îndepărtat.

Cînd se instalaseră la noi monahii aceia itineranți, cam în jur de Sînta Mărie, apropiindu-se ziua bătrînei, toate fetele se-adunaseră la Poiana, s-o sărbătorească pe Maica-Mare. Acesta era obiceiul, de la care nu s-ar fi încumetat nici una să se abată. Bineînțeles, sosiseră fără bărbați, avînd și ei slujbe și treburi.

De trei zile totuși, în loc să se bucure de mica vacanță ce li se ivise în față, munceau ca apucatele, îmboldite de bunică-mea. Tăiau cocoși și gîște, fierbeau cazane întregi de ciorbe, cratiți uriașe cu ostropeluri și tocănițe ardeiate, tingiri cît roata trăsurii pline cu fripturi la cuptor, frămîntau copăi de cocă, pentru lipiile de țest, mă rog, n-aveau o clipă de răgaz. Totul, pentru ca să aibă ce mînca sfinții monahi. Care, de sfinți ce erau, mîncau și beau ca sparții.

Prînzurile, mai ales, țineau cîte două și trei ceasuri. În jurul mesei ne găseam zece persoane, iar cu monahii treisprezece. Bunică-mea, ca să tulbure socotelile Satanei, trona în fruntea ospățului, considerînd că astfel rămîneam numai atît cît trebuia, pentru a nu alcătui numărul diavolului. Mai înainte de-a purcede la masă, șeful călugărilor cinematografiști, haidamacul grăsan cu barba roșcovan-morcovie, rostea cu glas sonor, de bas-bariton, un „tatăl nostru" impresionant. În același timp, așa cum proceda de trei zile încoace, tot trăgea cu ochiul la Mama Lena. La început, îl suspectasem că-i șașiu. Nu era. Altceva trebuie să fi fost.

Sfînta treime a monahilor nu se prea dădea în vînt după potroacele sau borșurile de dragavei, în schimb, zvînta celelalte feluri : ostropelurile, papricașurile cu găluști și tocănițele. Iar cînd ajungeau la fripturile de cocoș și de gîscani, le sfîrtecau, nu altceva. Tineri, cu dinți de lup înfometat, trosneau în măselele lor osișoarele copanelor sau aripioarelor. Din cînd în cînd, făcîndu-și cruce, mai ziceau cîte-un „Doamne-ajută", și goleau într-o clipită ulcica de-un litru de samatoc rubiniu. Apoi priveau la Maica-Mare, care nu se lăsa nici dînsa mai prejos, și-și turna pe beregată, gîlgîind spectaculos, olul din față-i.

— Bun îi, coană mare, sîngele Domnului ! — exclama încîntat monahul, rîgîind discret şi cătînd temător spre frat-su mai mare, morcoveaţă.

— Bun, părinte, dar şi scump ! Cere muncă şi sudoare, nu numai cîntare...

Bunică-mea, niţel purpurie la faţă, se-ntorcea apoi spre Mama Lena şi-i şoptea :

— Ai auzit, Leno, cum dă din el ?...

În seara de Sfîntă Mărie, monahii ne-au invitat la film. Spunîndu-ne că ne ofereau bilete pe gratis, cealaltă lume plătind cinci leuţi de fiece spectacol. Că dădeau cîte trei şi patru pe seară, proiecţia „Patimilor Mîntuitorului" nedurînd mai mult de cincisprezece minute.

Bineînţeles, filmul respectiv era, de fapt, o însăilătură de pelicule lipite cap la cap, adunate de pe unde le găsiseră şi ei, unele colorate-n albastru, altele-n portocaliu şi grena. Nefiind sonor, morcoveaţă explica asistenţei ceea ce se petrecea pe ecran. Era şi nevoie, deoarece tot nu se pricepea nimic.

Maica-Mare, aflîndu-se lîngă mine, mă tot întreba :

— Vladule, maică, ăla-i Iisus, sau Pilat din Ponţiu ?...

Întrucît nu se prea distingeau figurile, ci doar nişte siluete, mă miram în sinea mea cum de putea bunică-mea să afirme că vede ceva, însă-i răspundeam, luîndu-mă şi eu după comentariile călugărului :

— Nici unul, nici altul, Maică-Mare, ci magii de la răsărit!

— Da ?... Păi ăia au fost trei ! De ce-au rămas numai doi ?

Deoarece proiecţia se terminase, probabil din motive tehnice, fiindcă aparatul scotea trîmbe de fum, i-am spus şi eu ce mi-a trecut atunci prin cap :

— Pentru că s-a dus cu ploconul, la părinţii Mîntuitorului!

— Etete ! Şi-ăia umblau cu plocoane ? — s-a minunat bunică-mea.

La masa de seară, treimea monahilor necăjită din pricina defectării agregatului de proiecţie, dar şi fiindcă fusese nevoită să înapoieze contravaloarea biletelor vîndute, a băut mai ţeapăn decît în alte dăţi. Dar a şi mîncat în neştire.

Maica-Mare, nesatisfăcută de spectacol, îi tot mormăia ceva la ureche lui Mama Lena. N-am auzit ce, însă-mi era clar că soarta călugărilor fusese pecetluită.

În seara aceea, spre uluirea mea, bunică-mea nu pusese strop de vin în gură. Se mulțumise doar să tragă vreo două duști de frunte de comină, ca să-i treacă durerea de cap căpătată în timpul vizionării filmului.

Cinematografiștii dormeau în odăile de lîngă grajd. Spre care s-au retras, afumați bine, nițel după miezul nopții. Oarecum liniștită, Maica-Mare și-a rînduit fetele pentru noapte, pe tanti Milica și mătușă-mea Clemența lăsîndu-le să-și aranjeze culcușul în sufrageria unde mîncaserăm, iar pe maică-mea și pe tanti Marioara Giuică vîrîndu-le în odaia lui Tata Sima. Mama Lena a plecat la dînsa, în vreme ce eu și cu bătrîna ne-am dus în dormitorul bunică-mii.

Fără să mai stingă lampa de gaz, Maica-Mare s-a culcat îmbrăcată. Obosit frînt, am adormit imediat, mirîndu-mă de ciudata comportare a bătrînei. Pe care mi-am explicat-o mai spre crăpatul de ziuă.

Cînd, un vacarm infernal, izbucnit din curtea casei, m-a trezit brusc și instantaneu. Maica-Mare răcnea cît o ținea gura, cei doi dulăi ai gospodăriei se dădeau la om, lătrînd de groaza lumii, Mama Lena țipa ca din gură de șarpe.

Speriați, ne-am repezit cu toții în ogradă. Tanti Marioara Giuică, tanti Clemența, Milica și Onglița, numai în cămăși de noapte, cu lumînări și felinare de vînt în mînă, alergau spre locuința Mamei Lena. Unde, eu, cel puțin, am rămas crăcănat de-atîta rîs.

Monahul roșcovan, morcoveață, șeful echipei, doar în izmene și cămașă scurtă, se afla în pridvorul dinaintea odăii unde dormea Mama Lena. Însă într-o poziție din cele mai insolite. Pe jumătate, cu capul și bustul trecute peste prichiciul pridvorului, iar cu cealaltă jumătate, atîrnînd în afara acestuia.

Dulăii, asmuțiți de bunică-mea, îl trăgeau de indispensabili, în vreme ce bătrîna îi croia fundul și spinarea cu bastonul rămas de la Tata Sima, mai mult un soi de bîtă ciobănească, din lemn de alun. Mama Lena, de la fereastra dormitorului, îi turna în cap conținutul oalei de noapte, împroșcîndu-l cu ocări cum nu-mi mai fusese dat s-aud.

— Țap împuțit, ți s-a făcut de muiere, și tocmai pe mine m-ai găsit, care-am jugănit jumătate din dănacii satului...

Maica-Mare, mai umană, i-a mai ars una, peste țurloaie, cu bîta pe care-o mînuia ca pe-un toroipan, de-a purces morcoveață să schelălăie atît de sinistru, încît au amuțit și cîinii.

Așa erau vacanțele de vară, de la Poiana-Mare. Lungi și fierbinți.

LOCURI ȘI OAMENI

Pe vremea aceea însă, vipia de iulie și august nu mă înspăimînta. Ba dimpotrivă. Îmi plăcea nespus că mă coc la soare, tolănit pe nisipul mărunt al dunelor plantate cu dafini. De asemenea, după ce Octav a plecat să-și întreprindă turneele de achiziții prin țară, și-am rămas la casa bunică-mii numai eu și Onglița, am început s-o însoțesc mereu pe Maica-Mare la toate treburile ei : la cîmp, la vie, la grădină și la bostană. Măicuța, care nu suporta căldurile, stătea acasă, să ne pregătească masa de seară, pentru cînd aveam să ne-ntoarcem de la drum.

Doamne, și ce frumos era drumul acela, străbătut cu căruța trasă de Vercea, bătrînul armăsar al bunică-mii, și care de mult ar fi trebuit scos la pensie, pînă ajungeam la via bătrînească. Era cale lungă de bătut, fiind nevoiți, eu și cu Maica-Mare, să trecem prin Tunari, apoi să depășim Piscul și Cătanele, pentru ca, abia după aceea, să ne angajăm pe rila ce ducea spre pădurea de dafini.

Instalați alături, pe capra căruții, de fapt, doar un leagăn, o scîndură sprijinită în două arcuri de osie și legată de loitre, mînam pe rînd gloaba. Săracul Vercea !

Cînd ajungeam la poalele dealului ce bara rila, cu roțile îngropate în nisip pînă la butuc, Vercea nu mai era în stare să tragă. Îl deshămam, îl bușumam c-un șomoiog de otavă smulsă de pe marginea rilei, ștergîndu-i spumele, și-l duceam la adăpat. Maica-Mare se culca sub căruța adăpostită de dafinii din preajma fîntînii, să-i tragă un puișor de somn, iar eu mă scăldam în

jgheabul uriaş, din care se-adăpa dobitocul. Bineînţeles, după ce scosesem vreo zece ciuture de apă. Dar ce apă ! Rece şi limpede, gustoasă şi aromind a fîn. De la botul armăsarului, care băuse înaintea mea. Căci şi mie-mi era sete.

La vreo jumătate de ceas după aceea, porneam din nou la drum. Urcînd şapte dealuri şi coborînd tot atîtea văi. În stînga şi-n dreapta şleanului, numai dafini. De fapt, salcîmi. Însă salcîmi de nisip, frunzoşi şi plăcut mirositori, în pofida ghimpilor cu care, mai totdeauna, reuşeam să mă procopsesc.

După ultimul urcuş, Vercea o cotea singur la stînga. Cunoştea mai bine ca mine drumul spre via bunicăi. Care era plantată într-o poiană din pădure, pe-un teren nisipos. De-aceea, spunea Maica-Mare, dădea samatocul acela sfîrîitor şi rubiniu, fiindcă avea numai viţă veche românească, rămasă în afara atacului pustiitor al filoxerei.

— Ho, Verceo, ho !... Stai, bătrîne ! — se ruga bunică-mea de gloabă, fiindu-i milă de oasele măcinate de vîrstă ale acesteia.

Numai dînsa era în stare să-nţeleagă neputinţa mîrţoagei, şi de-aceea mai niciodată nu-i striga comenzile, ci le şoptea. Căci, dacă stăm şi socotim mai bine, şi Maica-Mare se cam apropia de vreo optzeci şi trei de anişori, şi încă bătuţi pe muchie.

Pitulat în pădurea de dafini, peticul de vie îşi pîrguia ciorchinii sub bătaia soarelui de sfîrşit de august, desfăşurîndu-şi corcanii, coardele şi lăstarii pe lejera pantă ce cobora spre balta dinspre apus. Coboram din căruţă, deschideam poarta de glădiţă, trăgînd-o la o parte, şi dădeam s-o ajut pe bătrînă :

— Întinde-mi mîna, Maică-Mare, să te sprijin !...

— Pe moaş-ta s-o sprijini, nu pe mine ! — se răţoia bunică-mea. Ce, chiar atît mi-s de hodoroagă, încît să mă ţin de-un mucea-căcîcea fratele miresii ?... Fugi de-acilea, că iau o joardă şi te cotonogesc peste ţurloaie...

Lăsîndu-l pe Vercea priponit de-un dafin, intram amîndoi în vie şi porneam să cercetăm ciorchinii. De fapt, pentru asta şi venisem. Numai pentru atît. Ca să vedem dacă n-au trecut hoţii printre rînduri.

— Cască ochii bine, să nu-l plătesc de pomană pe tîlharu ăla de pîndar, Gogu al lu Oprea lu Fîs ! — mă atenţiona bătrîna.

Şi Oprea lu Fîs era o figură a satului. Tont din naştere, cît era vara de lungă trăia numai pe cîmpuri şi prin pădure, pă-

zind locurile oamenilor. De fapt, nu era deloc tîlhar, căci, datorită prostiei congenitale, nu-i dădea niciodată prin cap că s-ar putea trăi şi din furat. Iar toamna, după ce lumea-şi culegea porumbul şi viile, trecea prin sat, luînd la rînd gospodăriile, şi-n fiece zi, pînă-n primăvară, zăbovea să mănînce şi să bea la cei se fuseseră slujiţi de el. Alte pretenţii n-ar fi îndrăznit să prezinte. Doar Maica-Mare, cînd pleca de la noi, îl trimetea acasă cu-o tîrnă de porumb, să aibă de-o mămăligă.

— Să mînci mai multă măligă, Opreo, maică ! — îl sfătuia bunica. Altminteri, n-o să-ţi mai zică lumea al lu Fîs, ci altfel, şi mai de ruşine !...

Oprea lu Fîs se repezea să-i mulţumească, sărutîndu-i mîna, după care, tîrşindu-şi paşii, se-ndepărta pe linie, adică uliţa centrală a satului. Din cînd în cînd, îşi întorcea capul şi-i făcea semne de rămas bun bătrînei. Care la dînsul constau dintr-o serie de gesturi ciudate, cînd îşi ducea degetele împreunate la gură, ca să emită nişte fîsîituri neobişnuit de sonore.

Pentru prînz, ne furişam în foişorul de pîndă. O înjghebare din trunchiuri de dafin, necurăţate de coajă, c-un acoperiş din stuf, iar la nivelul acestuia, ieşit în afară, un podeţ din scîndură, pentru veghetorul viei. Adică, de ce să m-ascund după deget, chiar personalitatea subsemnatului. Însă, numai după ce-mi dădea de mîncare Maica-Mare.

Spre deosebire de ceea ce consumam la mesele de-acasă, cu totul alta era merindea pentru expediţiile la vie. Bătrîna, căreia la drum nu-i prea pria să călătorească avînd stomacul încărcat, lua în papornită doar ouă fierte, ceapă sau praz, dacă mai avea, o bucată de brînză şi-un pumn de căţei de usturoi. Başca roşiile şi ciuştile.

Cînd vedea că sparg oul, bunică-mea mă povăţuia :

— Mă gălimane, legumeşte-ţi mîncarea cea de toate zilele !...

— Cum adică, Maică-Mare ?

— Păi, dac-ar fi după tine, ai fi în stare să-nghiţi oul dintr-o mestecătură ! Nu-i bine-aşa... S-ar putea ca-ntr-o bună zi să n-ai mai mult... Ia dă-mi o surcică !

Îi rupeam un lăstare de dafin. Bunica-l curăţa de coaja amară, îl potrivea ca măsură, nu mai lung de-un deget, şi-mi arăta cum trebuie mîncat oul moale. Îi dădea un capac în vîrf, punea pe ştergar cojiţa smulsă cu grijă, şi-apoi, presărînd niţică

sare, vîra surcica în ou, pînă-i țîșnea gălbenușul afară. O extrăgea grijulie, și, după ce vîra în gură o bucată de mămăligă rece, sugea surcica, pînă-i curăța zeama de pe ea.

— Dar bine, Maică-Mare, în felul ăsta, c-un ou poți mînca o mămăligă cît Frusina !... Unde-ajungem ?

Cînd auzea de fina Frusina, bătrîna pufnea în rîs. C-avea fina noastră un tender de spaima lumii, fiind și cam grăsuță, în pofida staturii neobișnuit de înalte.

— Bă, găuleo, numai la mîncare ți-e gîndul ! Și-acuma, văz că-ți umblă mintea la Frusina... Să nu cumva să te prinz că-i faci zîmbre, că te cocoșez în bătăi. Cu bastonu lu Tac-tu Sima !... Bagă seamă ce faci !

După ce terminam de „legumit" merindea, bunică-mea se culca un picuț la umbra foișorului, iar eu mă cățăram pe podețul de pîndă. De unde priveam, de sus, via, pădurea și balta din spatele vițelor. Eram capabil să mă uit ceasuri de-a rîndul. Vipia se-ntețea, pămîntul nisipos se-ncingea, făcînd să vibreze aerul de deasupră-i, miriade de gîngănii necunoscute zumzăiau pretutindeni, stuful acoperișului pocnea, din cînd în cînd. Cînd simțeam curgîndu-mi șiroaie de sudoare pe spinare, coboram încetișor, să n-o trezesc pe-a „bătîrnă" (cum îi spunea fina Frusina) și plecam să mă scald în apa mocirloasă a bălții înfierbîntate de la capătul din fund al viei.

Odată, întorcîndu-mă de la baltă, am zărit lîngă Maica-Mare, tîrîndu-se spre foișor, un șarpe cenușiu unduindu-și vergeaua trupului. Numaidecît am purces să-l strivesc, bătînd nebunește în el cu unul din aracii găsiți la îndemînă.

— Ce-ai făcut, mă încroșnatule ? — m-a luat la rost bunica. Vietatea asta nu dăunează nimănui !... Ba dimpotrivă, ne apără de șobolani și alte lighioane... Cum ne descurcăm acum ? Că, pînă n-apune soarele, n-o să-și deie sufletul, și-o să se tot zvîrcolească...

Supărată foc, Maica-Mare m-a silit să duc șarpele, care se-ncolăcise pe arac, pînă la gardul viei. Unde l-am păzit un ceas și ceva, asistînd la spasmele ce-i tresăltau din ce în ce mai rar trupul. Îmi părea nespus de rău de isprava mea. Abia cînd a pornit s-amurgească, s-a-ntoiegit și biata lighioană nevinovată.

Pe drumul de-ntoarcere, bunică-mea a tot încercat să-mi ogoiască durerea ce-mi întunecase sufletul. Iar seara, la culcare,

mi-a dat un săculeţ din pînză, în care băgase cîţiva căţei de usturoi, să mi-l pun la gît, legat cu-o aţă, ca să nu visez urît. N-am visat nimic. Ci-am dormit ca un butuc.

Apoi, tot cu Maica-Mare şi cu Vercea, am fost de vreo cîteva ori la moară, la Enuică, să măcinăm grîu şi porumb de anul trecut. Unde, bineînţeles, am făcut alte boacăne de pomină.

Bunăoară, cînd am încercat să probez pietrele de moară, dacă macină orice, turnînd în coş un pumn de biloaie de sticlă, de-a ieşit făina strălucindă şi scîrţîietoare, încît a fost nevoie s-o îngropăm. Că la nimic nu mai putea fi folosită.

Sau, dînd de-un neam de-al nostru, nepoţel de-al bunică-mii, profesorul Marincu, poreclit şi Ţui, de fapt, doar învăţător dar care de vreo zece ani umbla numai beat, nemaitrezindu-se din beţie, de cînd băuse la nunta-i proprie o vadră de ţuică, decît absolut inexplicabil, şi doar pentru o scurtă perioadă de timp, maximum un sfert de ceas, am vrut să-l trag la umbră, lîngă căruţa noastră, iar Vercea i-a mîncat pălăria din pai de orez, odată cu părul aflat sub ea, de-a rămas bietul nea Ţui cam pleşuv. Şi-a umblat aproape o lună de zile numai cu pălăria nevesti-sii pe cap, ca să nu-l rîdă satul.

Pe la începutul lui septembrie, cu vreo zece zile înainte de deschiderea şcolilor, s-a-ntors şi Octav din peregrinările lui prin ţară. Încheiase atît de multe asigurări, încît Gîlcă, directorul general al „Asigurării Româneşti", îi iertase păcatele din pricina cărora se luaseră în beţe, şi-l numise şef al agenţiei de la Craiova.

Şi iarăşi a trebuit să ne mutăm. Încarcă din nou boarfele şi mobila, cară-le cu căruţele pînă la gara Golenţi, urcă-le în vagon şi-aşa mai departe. Ongliţa era fericită că-avea să devină, pentru a nu ştiu cîta oară, orăşeancă. Octav, de-asemenea. Fiindcă se vedea „director".

Numai eu eram trist şi-ndurerat.

Trebuia să-mi părăsesc Poiana-Mare, drumurile la vie şi la moară, scaldele din lacul grădinii Stănoilor, şi, mai ales, să mă despart de Maica-Mare, Mama Lena, tanti Milica, de toate neamurile mele.

Totuşi, la un moment dat, a trebuit să mă împac cu gîndul plecării.

Dacă aveam să repet clasa, urma să am şi mai mult timp la dispoziţie. Şi-atunci, băiete, pune-te pe lecturi şi pe scris. La Craiova fiinţa biblioteca „Aman", plină cu cărţi, dar şi cîţiva scriitori pe care, neapărat, simţeam nevoia să-i cunosc şi să-i consult. Nu numai aceia pe care-i avusesem profesori la liceul militar „D.A. Sturdza", ci alţii, mai tineri. Despre care aflasem din revistele literare. Mai grea avea să-mi fie reîntîlnirea cu foştii colegi. Speram, însă, să nu-i întîlnesc. Existau, dealtfel, şi nenumărate motive legate de fuga mea în Abisinia.

În ziua de 12 septembrie, mi-aduc aminte precis, ne instalam pe Calea Unirii, la sediul agenţiei „Asigurarea Românească", unde, pînă se va elibera un apartament din aceeaşi clădire, aveam să locuim temporar. În odaia, destul de încăpătoare, din dosul birourilor.

Iar pe 15, trebuia să-ncep cursurile, la liceul comercial „Chiţu".

BANCHERI, COMERCIANŢI, FINANCIARI — DE PEPINIERĂ

Liceul comercial „Gh. Chiţu", a cărui clădire uriaşă se ridica în stînga văii unde se sfîrşea Calea Unirii, aproape de şoseaua cu caldarîm ce ducea spre „Parcul Bibescu", m-a im-impresionat din prima zi de şcoală. Mai întîi, fiindcă directorul, unul Cioică, ne-a tras o mamă de bătaie, cu nuiaua, la fund, ca la hoţii de cai, deoarece îndrăzniserăm, vreo cîţiva din noi, să ne prezentăm netunşi. Iar după ce ne făcuse harcea-parcea bucuţele din spate, ne-a mai şi înfipt maşina de tuns, numărul 0, drept în părul de pe creştetul capului, croindu-ne doar bulevardul pe care avea să se desfăşoare apoi frizerul de meserie. Iar în al doilea rînd, pentru că în piaţeta din vale, pe lîngă care treceam în fiece zi, ca să ne ducem la cursuri, zăceau cinci oameni împuşcaţi, întinşi unul lîngă altul, şi pe care forfoteau roiuri uriaşe de muşte grase, verzui. Erau legionarii. Armand Călinescu fusese asasinat la Bucureşti, iar guvernul dispusese,

ca măsură de represalii, executarea, în fiecare localitate, a unui anumit număr de membri ai gărzii de fier.

Pînă-n Crăciun, mi-am văzut oarecum de lecții. Însă nu mai aveam profesori de calibrul celora de la liceul militar „D.A. Sturdza". Și nici ca Augustin Z.N. Popescu, de la „Ferdinand". Iar dascălii de la „Cultura", și ei erau mai presus.

Așa că, mai mult m-am ocupat de... literatură. Scriind poezii. Zi și noapte. Pe care le citeam unicului meu coleg apt să mă priceapă, unul Simion Ceràceanu, lunganul sosit de la Calopăr ca să devie cîndva bancher sau contabil. N-a ieșit din el, nici una, nici alta. A publicat o sumedenie de poezii, prin „Curentul literar-magazin", îmboldit de mine. Asta, bineînțeles, ceva mai tîrziu, după ce-mi creasem un vad la respectiva revistă. Peste ani, aveam să-l reîntîlnesc la București. Parcă era gazetar, la un ziar departamental, cred că „Lupta C.F.R.". O dată m-a și vizitat, în Calea Moșilor. Apoi, spre nedumerirea mea, n-a mai dat nici un semn de viață. Și nici poezie n-a mai scris. Păcat, deoarece era un talent autentic, practicînd o poezie țărănească cu totul aparte, plină de seve și arome oltenești. Cum, de la Ilarie Dobridor, nu-mi mai fusese dat să citesc.

De asemenea, ar mai fi fost un elev receptiv la literatură. Însă a evoluat în altă direcție. Încă de pe atunci bătea mingea toată ziua. Apoi, a ajuns un faimos fotbalist, și, ceva mai încolo, antrenorul echipei naționale. Îl chema Angelo Niculescu. Pe care-l știe acum o lume întreagă. Eu unul, neavînd organ pentru fotbal, nu l-am mai văzut niciodată. Decît în pozele din ziare. În care, cu greu, îl mai recunoșteam pe fostul „viitor financiar".

Cu școala, mergîndu-mi din ce în ce mai prost, la un moment dat, în loc să mă duc la lecții, mă duceam mult mai bucuros la biblioteca „Aman". Cel puțin, acolo, în afara fantasticului depozit de cărți, din care-mi puteam alege orice, mai aveam cu cine schimba o vorbă.

Iar unul din bibliotecari, Preda Savu, parcă așa se numea, era chiar poet. Publicat de revista „Ramuri", din localitate. Ceea ce însemna mare lucru. Din păcate, apărea din an în Paște. Dar și cînd găseam pe piață ultimul număr ieșit de sub tipar, puteam citi în paginile venerabilei publicații numai nume de prim rang.

Datorită lui Preda Savu, am ajuns şi eu la cenaclul doamnei Elena Farago. De fapt, pe dînsa n-o zărisem niciodată la biblioteca a cărei directoare era. Mai mult stătea închisă în clădirea din curtea instituţiei, aceasta fiind obligată să-i asigure şi locuinţă. Cînd i-am fost prezentat, dîrdîind de emoţie, şi-avînd în buzunar un teanc de poeme, mi-am dat seama de ce nu părăsea casa. Era atît de suferindă, încît mai tot timpul şedea tolănită, într-o rînă, pe-o canapea uriaşă lipită de peretele din fund al odăii de primire. Unde, dealtfel, se desfăşura şi aşa-zisul cenaclu.

Îi spun „aşa-zis", deoarece, după mine, era mai mult o societate de binefacere, patronată de marea doamnă a poeziei româno-olteneşti. Suflet mare, se miluia faţă de noi, nechemaţii, şi-şi făcea pomană primindu-ne şi citindu-ne bazaconiile în casa domniei-sale.

Aproape un an de zile am „frecventat" cenaclul. La care, uneori, cînd sosea de la Bucureşti, participa şi Coca Farago, fiica poetei. Ziaristă, prozatoare şi poetă, Coca Farago era o fermecătoare şi tulburătoare făptură celestă, înaltă şi filiformă, cu ochi de antracit arzînd mocnit, mai totdeauna îmbrăcată în negru. Cînd îşi făcea apariţia lîngă maică-sa, şi-aveam nenorocul să-mi vină rîndul să citesc, mi se-mpleticea limba în gură şi rosteam numai sintagme indescifrabile.

Odată, mi-aduc aminte c-am recitat un poem ce se chema „Primăvară '39", devenit ulterior, din motive de întîrziere a apariţiei sale, „Primăvară '40", în chipul următor, redau numai ultimele două versuri :

— „La rapoarte, damnaţilor şi domnişorilor,
că vin prima oară, asta-i, a zăvoarelor !"

Cînd am sesizat zîmbetele ce-nfloriseră pe buzele asistenţei, mi-am dat imediat seama că se produsese catastrofa la care mă aşteptam, dealtfel. Fiindcă, mai înainte de-a porni să declam, mă pusese dracul să privesc la ochii domnişoarei Coca Farago. Şi-acolo îmi rămăseseră gîndurile. Căci era frumoasă, „damnaţilor şi domnişorilor", de-ţi venea nu s-o sorbi — într-o linguriţă cu apă, cum sună clişeul, ci s-o papi de-a dreptul. Fără apă, şi fără pîine !

Coca Farago m-a salvat. Zîmbindu-mi diabolic, mi-a grăit cu glasul ei de mezzo-soprană dramatică :

— Ia dă-mi mie poemul, măi Marincule ! (pseudonimul meu de-atunci).

După ce l-a citit dintr-o privire, a exclamat adresîndu-se adunării :

— Păi, ia stați, măi dănacilor, că nu-i chiar așa ! Ascultați cum sună...

Și-a recitat atît de frumos și pătimaș, încît am crescut instantaneu în ochii mei. Și-am renunțat, tot instantaneu, la gîndurile de sinucidere ce mă cuprinseseră... Iar versurile cu pricina răsunau astfel : „La o parte, doamnelor și domnișoarelor, / că vin cu primăvara asta, a zăpoarelor !". Ceea ce era cu totul altceva.

Iar în toamna următoare, cînd îmi făceam veacul tot pe la biblioteca „Aman" și-n salonul doamnei Elena Farago, aveam să-ntîlnesc acolo cea mai mare afluență de cititori (în sălile bibliotecii) și vizitatori (în salonul poetei). Numai intelectuali de rară distincție : profesori universitari, scriitori, medici vestiți, ingineri care vorbeau mai multe limbi de circulație internațională.

Din păcate, numai doamna Farago și domnul Defleury (șeful sălilor) îi puteau pricepe. Eu unul, îi ascultam, numai ochi și urechi, fără să-nțeleg o boabă. Iar românește nu știau.

Erau polonezi. Goniți din țara lor de trupele hitleriste. Și care-și găsiseră adăpost în mai toate orașele noastre. Iar la palatul Mihail, auzisem că fusese cazat chiar mareșalul Smygly-Rydz, șeful statului polonez. Ce timpuri ! Din care, însă, verde la cap ca o lubeniță necoaptă, încă nu puteam desluși nimic.

Dar poleacii știau. De-aceea își căutaseră un refugiu spiritual pe lîngă poeta noastră, ca și-n sălile bibliotecii. Iar numele doamnei Farago, le era mai de mult cunoscut.

Anul școlar l-am încheiat cu brio. Rămînînd corigent. La contabilitate. Materie dificultuoasă, care nici astăzi nu-mi e la suflet. Probabil, de unde mi-e dat s-o întîlnesc pretutindeni. Deși n-am ieșit, de la liceul comercial „Gh. Chițu", nici om de afaceri, nici bancher. Singura bancă rămasă în amintire continuă să fie tot banca de sub nucul din grădina bunică-mii de la Poiana-Mare.

Octav, care-avea la bază Academia Comercială, m-a amenințat c-o să mă mediteze el, în timpul vacanței de vară. Pe care aveam s-o petrec învățînd. Din fericire, la Poiana, pe lîngă Maica-Mare. Altă viață !

Şi-am fost expediat de urgenţă la ţară, urmînd ca Octav să vină şi el, împreună cu Onglița, cînd le va aproba Gîlcă, de la Centrală, concediul de odihnă. Dar Gîlcă, om capricios şi ciufut, dealtfel un fel de nepot al poetului Al. Vlahuță, ceea ce-i dădea dreptul, îşi imagina el, să se comporte chiar ca un poet, tot zăbovea cu aprobarea eliberatoare.

ULTIMA VACANŢĂ

La gara Golenţi, mă aştepta marea surpriză ticluită îndelung şi-n ascuns de Octav. Şareta ! Cu care venise să mă ridice Mama Lena. O comandase încă din primăvară, fără să-mi spuie nimic. Iar mătuşă-mea, căreia îi fierseseră creierii în cap din pricina vipiei, tot stînd şi aşteptînd trenul lîngă şaretă, ca nu cumva Vercea s-o ia din loc, m-a poftit imediat să urc şi să preiau frîiele.

— Dă-i bice, Vladule, că ne-aşteaptă mama cu masa !...

Învăţat de bunică-mea să mă port uman cu dobitoacele, n-am apelat la bici, ci doar am şoptit :

— Hai, Verceo-vîntosule, dă-i drumu !...

Mama Lena, surprinsă de elanul pe care şi l-a luat fostul armăsar, m-a felicitat :

— Bravo, mînzocule ! Ca să vezi cît de mult te iubeşte Vercea...

Maica-Mare, care se-ncăpăţîna să nu-mbătrînească deloc, regăsind-o la fel de ţîfnoasă şi vajnică, ne aştepta cu turtă fierbinte, scoasă de la ţest, cu pui la ceaun, şi celebra dînsei salată „orientală" (cu ceapă multă, piper şi ardei, „crastaveţi" şi cartofi fierţi). Ca-ntotdeauna, la vremea prînzului, trăsese vreo cîteva frunţi de comină, şi-acuma abia aştepta să-i scoată Mama Lena, din beci, samatocul rece, cu tîlvul.

După ce-am isprăvit şi cu masa, Mama Lena ducîndu-se apoi să-şi odihnească osişoarele, şi-am rămas numai eu şi cu bunică-mea, „a bătîrnă" şi-a mai turnat o ulcică de samatoc, m-a privit niţel cîş şi m-a abordat duioasă :

— Ia să mai tăinuim și noi, domle cavaler-gîndac, șapte pite și-un pitac, că nime nu vroiește să steie de vorbă cu mine... Pesemne mă cred prea bătrînă. Bată-i cucu de nărozi, habar n-au ei ce-i în capul meu ! Ei, ia spune-mi, cum ai terminat cu școala ?

Avea Maica-Mare un obicei strașnic de mobilizator. Oricare din nepoții dînsei reușea să promoveze clasa era premiat de bunică-mea cu-o sumă apreciabilă, să aibă bani de buzunar pentru vacanță. Cam o sută sau două de lei, în funcție de vîrsta năpîrstocului. Dacă o mințeam, mă alegeam cu niște leușteni, dar și cu rușinea. Așa că m-am decis să-i spun adevărul :

— Așa și-așa, Maică-Mare ! Sînt corigent... La Contabilitate !

— Bravo ție maică !... Și ce-nseamnă asta ? E-un fel de premiu ?...

— Ei, și matale ! Nu-i deloc premiu... La toamnă, voi mai da o dată examenul, ca să mă treacă !... Bineînțeles, dacă am să mă pun cu burta pe carte...

— Păi, maică, să te pui ! Și-or fi dat ăia seama că-i ceva de capu tău, și de-aia ți-au zis corijănt. Bun, îmi place de tine ! Ia dă-mi borcănelul ăl mic, din scrinul de colo...

Indicîndu-mi cu degetul arătător, deformat de tofuri gutoase, mobila cu pricina, bătrîna și-a mai clătit gura cu niște vinișor. Cînd am deschis ușa scrinului, am și zărit sertarul (cel de deasupra) plin cu borcane. Îndesate pînă-n gît, cu capete de sfoară. Vreo șapte sau opt la număr. De diverse mărimi. I l-am adus pe cel solicitat, din care Maica-Mare a scos cinci poli și mi i-a înmînat spunîndu-mi :

— Na ! Să ai și tu de cheltuială...

I-am sărutat mîna recunoscător. Apoi, mort de curiozitate, am îndrăznit s-o întreb :

— Maică-Mare, ce-i cu sforicelele ălea din borcănașe ?...

De fapt, aveam eu unele bănuieli, cum că bătrîna-și ține banii ascunși sub ghemotoacele de sfori, dar nu pricepeam rostul feluritelor dimensiuni ale recipientelor.

— Au și ele socoteala lor... Doar mă știi că nu-s o risipitoare. Ălea, din borcanele mari, îs pentru legat găvanele cu gogoșari puși la murat, celelalte, după cum arată, mai lungi sau mai scurte, că de-aia le-am vîrît în borcane deosebite, ca să nu le-ncurc, sînt pentru castraveți, ciuști, gogonele, conopidă și-așa mai departe...

— Dar sforicelele care-s mititele de tot, din borcanul de lîngă pristolnic ?

— Alea-s cele care nu folosesc la nimic ! — mi-a comunicat senină bătrîna. Însă le-am păstrat şi pe ele, ca să nu să piarză...

Pe la sfîrşitul săptămînii, a sosit Onglița. Singură. Octav fusese concentrat, fiind sublocotenent în rezervă. Agenția o-nchiseseră, pînă-n toamnă, cînd avea să se-napoieze artileristul nostru. Deci, adio meditații la contabilitate. Scăpasem !

Vreo două săptămîni, dacă nu cumva şi mai mult, m-am ocupat numai de şaretă. Îl înhămam pe Vercea, plecam singur la vie, să văd dacă n-a dat mana peste ea, mă duceam la moară, la Enuică, sau la Iraclie Iovănescu, să-i macin bunică-mii vreun sac de porumb, că-i trebuia uruială de mălai pentru păsări şi tărîţe pentru mămăliga zăvozilor din bătătură. Şi făcea Maica-Mare, din tărîţele alea, grunzoase şi numai spărturi, o mămăligă atît de gustoasă de te lingeai pe degete.

Ca să-mi dea şareta pe mînă, bunică-mea îmi trasase sarcina să mă ocup de Vercea. În fiecare dimineață, trebuia să-l țesăl, pînă scoteam zece rînduri de praf de pe el, să-l adăp şi să-i trag fîn din podul de deasupra grajdului. Apoi, şi gloaba şi şareta erau ale mele.

Şi, ca să nu zacă de pomană, într-o bună zi mi-a trecut prin cap o idee de milioane. Metaforic vorbind. Deoarece, dacă din rentabilizarea şaretei şi-a mîrţoagei realizam, zilnic, treizeci de lei, maximum, era splendid. Dacă nu chiar sublim. Iar tehnica adoptată de mine, senzațională. Profitînd de faptul că nimeni nu-mi controla substratul acțiunilor de ultimă oră, cînd plecam pe poartă, cu Vercea înhămat la şaretă, îi spuneam maică-mii, iar alteori bunică-mii, în funcție de cine mă depista tulind-o :

— Îi trag o fugă pînă la Golenți !... Să-l mai alerg pe Vercea, că prea s-a îngrăşat, ca o beşniță... Iar dacă mai găsesc şi pe cineva cunoscut în gară, sosit cu trenul, îl miluiesc şi-l iau lîngă mine, că tot e locul liber !

Nefericitul de Vercea ! N-arăta ca o beşniţă din pricini de supraponderabilitate, ci de bătrîneţe. Şi nici pornirile milostive nu-mi rămîneau nerăsplătite. Uneori, înghesuiam în şaretă şi doi sau trei inşi. Şi, la debarcarea în Poiana, mai fiecare îmi dădea zece sau cinşpe lei. Că oameni erau. Iar unii chiar îşi explicau gestul :

— Na, mă băiete, ia şi tu zece leuşteni, că prea-l chinuieşti pe dobitocul ăsta ! Nu vezi că-i gata să-şi dea sufletul ?... Cumpără-i nişte ovăz, să mai prindă puteri...

De obicei, cursele le efectuam după-amiaza, cînd ştiam că vine trenul de 4,13, personalul de Calafat. Atunci picau cei mai darnici clienţi. Oamenii erau cu chef, îşi rezolvaseră treburile la Băileşti sau Craiova, la tîrgurile de-acolo, şi nu se mai scîrţăneau.

Din nefericire, odată, într-o zi ploioasă, din personal nu debarcase decît o singură persoană. Individul era ceva mai înţolit, domneşte. „Fără patruzeci de franci, mi-am zis eu, nu se lasă boierul".

Nu s-a lăsat.

Ba dimpotrivă, mi-a cerut el mie. Datele personale. Întrebîndu-mă :

— Al cui eşti, mă ţîcă ?...

— Al Olgăi !

— Care Olgă ?

— Olga, fata lui Maica-Mare, a lu Marincu...

— Aha ! O ştiu, că doar am făcut primara cu ea... Va să zică, tu-mi eşti băiatul ei, ăla năzdrăvanu...

— Nene, ştii ce ? Dă-mi mai bine gologanii, c-am treabă, şi mă prinde seara aici ! — l-am somat pe domnul acela prea curios.

— Nu-ţi dau nimic ! Dă-te jos din şaretă... Pezevenghiule! Tu să-mi aduci de-acasă banii... C-altminteri nu mai vezi nici cal, nici droşcă, aşa să ştii...

Niţel speriat, am coborît. Şi l-am întrebat sfios, de astă dată :

— Care bani ?

— Ăia pe care i-ai luat, la poker, de la Jenică !

— Şi ce te priveşte pe matale ? I-am cîştigat cinstit !

— Păi Jenică e băiatu meu, şi mi-a spus că tu l-ai atras la jocuri de cărţi !... Iar banii erau ai mei, fiindcă mi i-a furat din birou... Acuma, pokeristule, fugi repede-acasă, şi vină cu mă-ta, să afle şi dînsa cu ce se ocupă fi-său. Spune-i c-o cheamă Costică Enuică, directorul şcolii, mă ştie ea cine sînt !

Din ziua aceea nefastă, cînd maică-mea încercase să mă bată gonindu-mă prin bătătura bunică-mii, şi-abia scăpasem de mardeală sărind gardul în grădina Stănoilor, unde m-am azvîrlit în lac, şi-am trecut de partea cealaltă, de-atunci am abandonat „cursele Golenţi-Poiana". Dar şi pokerul cu copiii din sat. Eu jucam pe banii mei, dobîndiţi prin muncă, în schimb ce pramatiile de Jenică, Sîrbu şi Aristică se aprovizionau din punga părinţilor. Urîtă treabă !

Mi-am recăpătat dreptul de folosinţă a şaretei, numai după ce i-am jurat Onglitei că mă las de transporturi de călători şi de jocuri de noroc, şi după ce i-am demonstrat că sînt în stare să am grijă de Vercea, şi mai intensiv decît o făcusem pînă atunci. Cînd i-am arătat că scuturasem din ţesală, pe podeaua cimentată din grajd, douăzeci de rînduri de praf, extrase cu mari suferinţe (şi din partea mea dar şi din cea a bietului Vercea) de pe pielea dobitocului, care arăta de parcă năpîrlise brusc, maică-mea mi-a îngăduit să plec, cu şareta, la Calafat. În vizită. La tanti Marioara şi la nea Giuică, sora dînsei şi, respectiv, cumnatu-său.

În realitate, nu ţineam chiar să-i văd pe „bătrîni". Însă nu-l mai întîlnisem de mult pe Radu Giuică, văru-meu bun, totodată şi unicul lor copilaş, recent înălţat în grad, sublocotenent, ca absolvent al şcolii de ofiţeri de cavalerie. Iar Mama Lena mă informase că Radu, mai înainte de sosirea mea la Poiana, trecuse pe la Maica-Mare, venind călare de la Calafat. Vreo treisprezece kilometri, numai la trap şi la galop. Mă rog, îi convenea. Taică-su, avocatul Georgescu-Giuică, unul din cei mai scumpi unchi ai mei (colaterali, dinspre mama), fusese nevoit să-l „doteze", aşa cum cereau regulamentele, c-un armăsar de mare clasă. Pe cînd eu, cu amărîtul de Vercea, nu-mi puteam îngădui decît un mers la pas. Dar şi-acela prevăzut cu nenumărate halte de ajustare.

Aşa că, în afară de plăcerea evadării, eram curios să-i văd „pursîngele“, să mai fac o tablă cu Radu şi, în special, să mai cercetez biblioteca lui nea Giuică. Căci avea bătrînul o colecţie de cărţi fantastică. Fiind nu numai un mare cititor, dar şi — un tenace — pretendent la titlul de „scriitor“. Încă din anii trecuţi, ştiam că lucrează la un amplu poem, un soi de „Olteniadă“ (parafrază la „Ţiganiada“). Iar originalitatea acestuia consta în faptul că era în proză. Totuşi, de oricîte ori încercasem să-mi arunc ochii asupra manuscrisului, nea Giuică evitase să mi-l arate.

Acuma nădăjduiam, nu numai să mă revăd cu văru-meu mai mare, cel care, încă de pe cînd eram copil, avusese totdeauna grijă, de Crăciun şi de Paşti, cînd ne vizita la Piteşti, să-mi completeze biblioteca personală cu splendidele volume din colecţia „Basmele lumii“, editată de Ig. Hertz, dar şi să mă aprovizionez copios din rafturile cu cărţi aflate în biroul lui nea Giuică.

Cărţi aş mai fi avut eu şi la Poiana. Dar relaţiile mele cu librarul din sat intraseră într-o zonă mai dificilă. Bineînţeles, personal nu purtam nici o răspundere. Pînă să ajungem aici, de cel puţin trei ori pe săptămînă îl vizitam pe individ în dugheana din centru, de lîngă crîşmă, unde-l găseam ghemuit pe-un scaun în spatele tejghelelor prăfuite.

— Bună ziua, ciciu Vanciu ! Ce mai faci ? — îl luam eu pe departe.

— Prost, bre !...

— Ai păţit ceva ? — mă interesam fals îngrijorat, cunoscînd marfa.

— Păţit, bre ! — răspundea bătrînul.

— Te doare iarăşi piciorul ?

— Doare ! Ăla din dreapta... Şi doare şi capu !... Rău ! Că-i tîmpit. Dau cărţi scumpe la tine, pe daiboj... Nu mai merge aşa. Dăm faliment, bre !...

Babalîcul de ciciu Vanciu, om la vreo optzeci de ani, întreţinea cu subsemnatul un soi de comerţ aparte, „sui generis“. Deoarece n-aveam bani destui, ca să-mi cumpăr tot ce m-ar fi interesat din maghernița lui, îmi dădea cărţile împrumut, pe

termene extrem de scurte, contra sumei de zece lei ziua. Indiferent cîte volume sau fascicule aş fi luat. În depozitul din dosul librăriei, o infamă magazie din scînduri, în care se găseau de toate, de la maldăre de ziare vechi, rămase nevîndute, baloţi de hîrtie pentru ambalaj, abecedare şi-alte manuale şcolare, cumpărate de la şcolari, pe-o acadea sau nişte sugiucuri amărîte, avînd în vedere că „librăria“ lui ciciu Vanciu era totodată şi magazin universal, tone de caiete şi tăbliţe de ardezie, lăzi cu cuie şi piroane, sape, cazmale, furci şi coase, şi pînă la butoaie cu păcură pentru uns bucşele de la osiile căruţelor, bătrînul mai avea, zvîrlite într-un ungher, alandala, într-o dezordine cumplită, teancuri întregi de romane în fascicule, unele din ele chiar legate în volume, din exemplarele returnate. De-acolo îmi alegeam lecturile acelei vacanţe de pomină. Bineînţeles, deoarece bătrînul mi le socotea cu ziua, căutam să iau cît mai multe. De-aceea, cît era ziua de lungă, citeam sub nucul din grădina bunică-mii, pînă mi se umfla capul şi vedeam negru înaintea ochilor. Într-o fantastică şi febrilă cursă, ca nu cumva să ies în pagubă. Ce-i drept, nici ciciu Vanciu nu se lăsa mai prejos, încercînd să-mi vîre toate ciurucurile pe gît.

Existau în dotaţia „hambarului“ o sumedenie de lucruri deosebit de ispititoare, precum şi-o grămadă de lucruri antediluviene. Unele din ele, dar într-o formă incompletă, le mai găsisem şi-n podul magaziei lui Tatapetre, bunicu-meu de la Piteşti. Aici însă, la ciciu Vanciu, le-aveam în întregime. Bunăoară, cinci volume, groase de-o palmă, alcătuite din fasciculele legate ale celebrului roman scris de Edgar Rice Borroughs — „Tarzan“. Sau, alte patru cărţoaie, cu „Prin deşertul Saharei“, a lui Karl May. Ca să nu mai vorbesc de „Regele boxerilor“, „De la tron la eşafod“, „Ocolul pămîntului în avion“ şi „Sherlock Holmes“, acesta din urmă tot în fascicule, însă neaparţinînd lui sir Conan Doyle, ci, după cum am aflat mai tîrziu, fiind opera colectivă a unor conţopişti anonimi din cadrul editurii „Ignatz Hertz“.

Conflictul izbucnise din pricina dispariţiei, în condiţii tragice, a întregii colecţii „Amante celebre“.

Mama Lena, puritana familiei, mă surprinsese devorînd cărţuliile cu aceste fantastice amante sub nucul din grădină. Îi fusese suficient să descifreze titlul uneia din broşuri „Messa-

lina, împărăteasa Byzanțului“, ca să-mi confiște cele vreo cincisprezece volumașe și să-mi organizeze un scandal monstru.

— Auzi, domle, ce-i în stare să citească fi-tu ! — a demarat mătușă-mea, adresîndu-se maică-mii. Cărți despre putori... La vîrsta lui, în loc să învețe la contabilitate, ca s-ajungă și el un comerciant sau director de bancă, stă și citește toată ziua numai povești dintr-astea, rușinoase ! Ce-o să iasă din el ?... Un fustangiu și muieratic, cum a fost Dănciulescu al meu !... Află, Olgo, că-i iau cărțile și le pun pe foc...

Maică-mea a-ncercat să se opună. Spre disperarea mea, care n-apucasem să le termin pe toate, n-a reușit. Degeaba i-am spus Mamei Lena că Dănciulescu își luase lumea-n cap și-o părăsise din alte pricini. Cînd i-am precizat însă că intelectualii satului îi zic și mătușă-mii „Messalina“, Mama Lena a purces a urla :

— Mie-mi spun așa ?... Porcii ! Că nu m-am culcat cu nătăflețul de Ciuvete, directorul școlii, sau cu doctoru Sucilă, boul ăla, de la Pisc, ori cu veterinaru, blegu, blegilor ?...

Onglița a dat bir cu fugiții, auzind cele de mai sus. De fapt, s-ar fi cuvenit să-i spună mătușă-mii adevărul. Că nu pentru tentativele eșuate ale celor menționați de dînsa îi scoseseră porecla de mai sus, ci pentru reușitele altora din sat, mult mai numeroși și mai țapeni, aparținînd populației de rînd a comunei.

Mama Lena a luat volumașele, strigîndu-mi, de data asta mie :

— Le dau foc, să știi, muceo-căcîceo ! Și dacă te mai prinz cu-așa ceva la noi în bătătură, te dezmoștenesc... Cît ai zice pește !

Chestia cu dezmoștenirea m-a lăsat rece. Auzisem că mătușă-mea ar fi avut de gînd să mă înfieze, însă nu crezusem o iotă. Mie-mi părea rău de colecția „Amantele celebre“, și nu de averea Mamei Lena.

Cînd m-am dus la ciciu Vanciu, i-am mărturisit adevărul.

— Ciciu Vanciule, mi-a luat mătușă-mea cărțile ! Cum să ne socotim ?...

— Mă prostule, de ce luvat ?... Povestește cum o fost, și p-ormă vedem noi...

Terminîndu-mi relatarea pățaniei, redînd-o întocmai, librarul, ținîndu-se cu mîinile de burtă, se tăvălea pe jos de rîs. Cînd s-a potolit, babalîcul mi-a spus, încă mai chicotind :

— Bre, fără două sute nu scapi de mine !... Atîta face cărțile... Te duce la Mă-ta Lena și cere bani de la scroafa. Spui că zis ciciu Vanciu, dacă nu dă banii, povestește la tîrg ce-nvîrte ea cu Segărceanu, cu Costea lu Sîrbu, cu Loancă Bulgaru, cu Iovan, gineri-miu ! Auzi ? Altminteri nu mai dădum cărți la tine... Hai sictir, prostule, și du-te de-aici. Vii să spui ce zis scroafa !...

Nu m-am mai dus deloc la ciciu Vanciu. Deși mai avea în magazie o sumedenie de lucruri demne de lecturat. Mai ales din „Colecția celor 15 lei". Dar cum să-i fi transmis mătușă-mii spusele hodorogului ? Ar fi însemnat să mă expun în mod inutil. Mai aflasem și eu despre aventurile messalinice ale mătușă-mii. Și nu din gura oricui, dar din blestemele și bombănelile bunică-mii. Care, de fiece dată, cînd casa mătușă-mii era zăvorîtă pe dinăuntru, și-avea obloanele trase, pornea să vorbească de una singură :

— Fir-ați să fiți voi de încroșnați, că nu vă mai satură Dumnezeu ! Ce-oți fi găsind la fie-mea, beșondriților, de vreme ce-a lepădat-o și mîndrețea aia de Dănciulescu... Făcu-v-aș și dregu-v-aș de beșnițe !...

Pe de altă parte, bătrîna se fudulea cu fata dînsei cea mai mare. Și avea și motive. Căci Mama Lena, femeie la vreo patruzeci și ceva de ani, nu numai că-ți lua piuitul cu prestanța ei, purtîndu-se ca o doamnă de rasă „pursînge", însă își mai păstrase ceva din frumusețea anilor tinereții. Cu fața pîrlită de soare, de parcă s-ar fi bronzat la Tekirghiol, unde, dealtfel, pleca în fiece an, cu părul nevopsit niciodată, lăsîndu-l așa cum era, de-un alb argintiu și strălucitor, arăta destul de straniu printre intelectualele de gradul II ale satului, semănînd extraordinar cu-o amazoană sud-americană, după cum văzusem într-un manual de geografie. În plus, mai beneficia și de-o sănătate explozivă, iradiind în juru-i efluvii suprasaturate cu energie psihofizică. Era o figură !

De-aceea, bunică-mea, după monoloage de tipul celor de mai sus, o întorcea pe partea cealaltă, bombănind oarecum încîntată :

— Las', că bine vă face Lena mea, de-arătați ca niște lămîi stoarse !

Rămas fără sursa de aprovizionare cu cărţi, din hambarul lui ciciu Vanciu, călătoria la Calafat îmi prindea bine. Din toate punctele de vedere. Deoarece, în afară de nea Giuică şi Radu, mai aveam şi-alte neamuri în orăşelul de pe decindea Dunării.

ULTIMA VACANŢĂ (COMPLETĂRI, ÎN DEPLASARE)

Iar rubedeniile la care mă refer aveau şi acestea vădite înclinaţii pentru artă şi literatură, întocmai ca şi nea Giuică. Dacă nici la Piteşti nu duceam lipsă de articolul respectiv, la Calafat, în schimb, situaţia era mult mai înfloritoare.

Am întins-o spre Calafat, cu amărîtul de Vercea înhămat la şaretă, cam în jur de nouă dimineaţa. Iavaş-iavaş, gloaba s-a descurcat satisfăcător, astfel încît, pe la ora prînzului, am picat taman la ţanc pe capul lui nea Pistol. Nu, nu era o poreclă, şi chiar aşa-l chema. Directorul şcolii primare, de lîngă Monument, mai precis peste drum de acesta, nea Ionică Pistol o ţinea de nevastă pe tanti Milica, sora maică-mii, cu care turnase doi veri primari pentru mine, pe Speranţa şi pe Dinu. Nu ştiu ce m-o fi împins să trag la dînşii, în loc să mă fi dus la nea Giuică, aşa cum intenţionasem iniţial. Probabil, cred eu, dragostea cu care mă-nconjurau membrii tribului Pistol, mult mai caldă decît cea manifestată de nea Giuică şi tanti Marioara.

Nea Ionică Pistol, o namilă de bărbat, frumos şi zdravăn, totdeauna cu zîmbetul pe buze, ori de cîte ori mă vedea, fie că ne vizita dînsul, fie că mă duceam eu în casa lui, se bucura din tot sufletul, mă pupa pe amîndoi obrajii, muşcîndu-mă dulce de pomeţi, cu dinţii lui de lup, albi şi colţoşi, şi mă sălta în braţe, pînă ajungeam cu capul la tavan. Că era şi înalt, nea Pistol, ca un husar.

— Etete, cine-a venit ! — a exclamat nea Ionică Pistol, repezindu-se să mă sărute, fără a uita să-mi muşte obrajii.. Milico, Speranţo, Dinule, aduceţi-i şi lui Vlăduţ o strachină, să mănînce cu noi...

Erau cu toții la masă. Și m-au ospătat ca-n povestirile lui Sadoveanu. Numai cu pește. Borș de crap, plachie, saramură cu mujdei. În timp ce mîncam, le-am explicat rostul prezenței mele, cerîndu-mi iertare că-i preferasem pe dînșii, renunțînd să mă duc la nea Giuică.

— Mai du-te în pisici, mă Vladule ! Ce-mi umbli mie cu șpiribanțuri. Inima te-a tras încoace ! — m-a luat la rost nea Pistol, rîzînd mînzește. Ce, Giuică ți-a spus basme-n copilărie, cînd nu vroiai să te culci, pînă nu-ți povestea Speranța ceasuri de-a rîndul ?...

Deci, asta era ! Într-adevăr, Speranța, vară-mea, cu vreo șapte sau opt ani mai mare ca mine, avea harul de-a istorisi. Îmi povestea tot ce citise, mai punea de la ea, iar felul în care o făcea, cu intonații dramatice sau comice, în funcție de subiect și caracterul personajelor, reprezenta un autentic spectacol.

Dinu, văru-meu, în schimb, elev la școala de ofițeri de aviație, îmi citea din poeziile lui, multe din ele puse și pe muzică proprie.

De fapt, amîndoi îl moșteniseră din belșug pe nea Pistol. Care, cînd punea mîna pe vioară, și pornea să cînte în neștire, acompaniat la pian de Speranța și vocal de Dinu, rămîneam cu toții înmărmuriți de plăcere. Tustrei erau în stare să cînte ore întregi.

Atunci, dorind să dau cezarului ce-i al cezarului, i-am mărturisit lui unchiu-meu :

— Așa-i, nea Ionică ! Fără voi, mi-ar fi fost copilăria săracă... Ce zici, nu ne cînți ceva ?

— Măi, de cîntat eu ți-aș cînta, însă mă cheamă niște treburi în tîrg !... Dar diseară, organizăm neapărat un concert...

Dulcea și mărunțica tanti Milica, arborînd aerul ei de martiră, a ținut să lămurească situația :

— Da ! Așa-i... Are treburi în oraș, pe lîngă gară. Unde-i bordeiul Floricăi !...

Nea Pistol s-a încruntat nițel, apoi s-a ridicat de la masă, cam brusc, și-a plecat val-vîrtej.

Avea și el oarece păcate. Tot de la Maica-Mare auzisem de povestea cu Florica-tutungioaica. Atunci cînd surprinsesem, fără voia mea, o conversație între bunică-mea și Mama Lena. Amîndouă, pitite în via din bătătura casei, discutau aprins soarta Milicăi. Zicea Mama Lena :

— Am fost la Calafat și-am văzut cu ochii mei ! Cumnatu-meu Pistol, ferindu-se, se furișa în tutungeria țigăncii...

— I-or fi trebuit și lui țigări, fa Leno ! — a presupus bătrîna.

— Poate fi și-așa, mamă, — a acceptat ideea mătușă-mea, însă fumează cam mult, buhaiul, de vreme ce-a avut nevoie de două ceasuri, pînă să-și cumpere iarba diavolului !... Ce-i de făcut, ai ?...

— Tu să nu te vîri, Leno, ca musca-n lapte ! — i-a răspuns Maica-Mare. Las', c-o să vorbesc eu cu Milica, să-și vază de treburi... Eu aș zice că-i mai bine-așa, altminteri o omoară Pistol, că prea-i bărbat nărăvaș. Dacă-l potolește țiganca, o mai izbăvește și pe Milica noastră de chinurile patului... Ce ? N-am dreptate ? Că doar pricepi la lucrurile astea. Că nici Sima al meu, tac-tu, nu prea avea astîmpăr.

Eram în coridorul dinspre vie, cînd le-am auzit. Și-am tăcut mîlc.

Tot așa cum am tăcut și-acum, după dispariția din cîmpul nostru vizual a lui nea Ionică Pistol.

Însă Dinu, dorind să spargă liniștea apăsătoare ce coborîse asupra mesei, m-a invitat, zîmbindu-mi mînzește :

— Hai cu mine, muceo, să te plimb cu barca !...

Peste o jumătate de ceas, eram pe Dunăre. Îndreptîndu-ne spre ostrovul din mijlocul fluviului. Malacul de văru-meu, o frumusețe de bărbat, trăgea la rame, avînd-o lîngă el pe domnișoara Giubegea, o învățătoare tinerică și fîșneață de la școala condusă de nea Pistol. Dinu, numai în costum de baie, o-nvăța să mîne luntrea, cîntîndu-i totodată o compoziție proprie : „Departe sînt de tine, și totuși sînt aproape". Glasul lui văru-meu, vibrat și splendid timbrat, plutea peste apele tulburi-verzui, făcînd-o pe fragila domnișoară Giubegea să freamăte ca o trestie în bătaia vîntului.

— Tu să stai lîngă barcă, să nu ne-o ia careva ! — mi-a poruncit văru-meu. Eu mă duc să-i arăt domnișoarei pădurea de răchite...

Rămas pe malul ostrovului, unde Dinu își trăsese barca, vîrînd-o cu botul în nisipul auriu și fin, am purces să cuget la nemurirea sufletului. Mai precis, să-mi depăn amintirile despre muierile receptive la artă și poezie. Că-i recitasem și eu

versuri domnişoarei Genia Prujină. Cu rezultatele bineştiute. Ce să-i faci ! N-aveam vocea lui văru-meu, şi nici pectoralii săi, de atlet olimpic.

Şi-apoi, hai să fim serioşi, pe-atunci practicam o artă poetică mult mai modernă decît banalele romanţe cîntate de Dinu.

Încercînd să-mi rememorez unele din producţiile mele, compuse la liceul militar „Ferdinand", am aţipit. Cu funia bărcii legată de mînă. Vipia după-amiezii era nespus de fierbinte, văzduhul vibra deasupra undelor, iar miriadele de gîngănii zumzăiau atît de îmbietor, încît nici n-am simţit cînd s-au înapoiat văru-meu şi domnişoara Giubegea.

Însă m-a trezit întrebarea pe care mi-a adresat-o Dinu :

— Unde-i yola, măi beşleagă ?...

I-am arătat funia legată de încheietura mîinii. Barca însă, nu i-am mai putut-o arăta. Dispăruse. Iar cel ce-o furase, profitînd de somnul meu, se rezumase doar să taie legătura de cînepă răsucită în patru. Şi dus fusese. Cu luntre cu tot.

Domnişoara Giubegea, mai frumoasă ca la sosire, deoarece păru-i îi era plin de frunzuliţe de răchită. arătînd acum ca o zeiţă a pădurii, părea gata să pufnească în plîns.

— Stai, fetiţa neichii, liniştită, că numaidecît aduc yola ! — a încurajat-o Dinu, aruncîndu-se în undele Dunării şi pornind înot spre debarcader.

La masa de seară, după ce ne întorseserăm din fantastica aventură. în aceeaşi ambarcaţiune recuperată de văru-meu, l-am auzit suflîndu-i Speranţei :

— Ascultă, fă soro, dacă mai îndrăzneşti vreodată să-mi iei barca, şi-asta numai pentru că n-o poţi suferi pe nefericita aia de Pussy, să ştii că-i spun totul bătrînului... Crezi că nu te-am zărit cu Petre Popa al tău, pupîndu-vă în crîngul de lîngă Baba Rada ?... Cu el ai venit, de mi-ai furat yola ?

— Nu, mă fleţule ! — i-a rîs în nas vară-mea. Singură am fost, trecînd Dunărea înot, ca şi tine, că doar n-oi fi ca slăbănoaga aia de Pussy.

Într-adevăr, nu era. Speranţa arăta ca o statuie de bronz. Înjghebată numai din muşchi rotunzi şi rumeniţi de soare, frumoasă ca Diana din mitologia lui Popa Lisseanu. Şi nu ştiu de ce, dar cînd l-am auzit pe Dinu că Speranţa se săruta cu Petre Popa, un ofiţer de la noi, din Poiana-Mare. noutatea mi-a căzut nespus de greu pe suflet. Pentru mine, Speranţa era cu totul

altceva decît o femeie obişnuită. Mai curînd o zeiţă a eternei tinereţi, deţinătoarea tuturor poveştilor de pe lume. Dacă Petre era capabil s-o vrăjească, spunîndu-i cine ştie ce basme cu cocoşul roşu, toate iluziile mele despre puritate se prăbuşeau.

Şi-a doua zi chiar, m-am mutat la nea Giuică.

Care, împreună cu tanti Marioara, m-a întîmpinat prestant şi pompos. Poftindu-mă, după îmbrăţişările de rigoare, în biroul său avocaţial, acolo unde-şi avea şi biblioteca lui fantastică, pe puţin vreo cinci mii de volume.

— Măi Vladule, rămîi aici şi uită-te la cărţi... Eu mă duc în oraş, să văd pe unde-mi umblă domnu Radu al meu ! Dacă-l găsesc, îi spun c-ai venit la noi şi să-şi abandoneze, o vreme măcar, cît vei fi aici, nenumăratele prietene din tîrg...

Pînă s-au întors nea Giuică şi Radu, destul de tîrziu, ce-i drept, avusesem timp suficient să-mi arunc ochii asupra rafturilor înţesate cu cărţi. Dar şi să-i dereglez maşina de scris a lui unchiu-meu.

Cînd l-am văzut pe Radu în uniformă de sublocotenent de cavalerie, cu cisme prevăzute cu rozete, tunică strînsă pe talie şi pantaloni cu lampas roşu, am înţeles de ce se dădeau în vînt după el domnişoarele tîrgului. Arăta ca un cocoş, ţanţoş şi ferches, chiar frumos s-ar fi putut zice.

Mişcîndu-se ca o zvîrlugă, s-a repezit să mă îmbrăţişeze, declarîndu-mi entuziasmat :

— Vlăduţule, ce bine c-ai venit la noi ! Pînă să mă prezint la regiment, mai am trei zile libere... Taman de-ajuns, să-ţi arăt oraşul, portul, vapoarele !

Apoi, venindu-i brusc o idee de milioane, i s-a adresat lui nea Giuică, informîndu-l că mă ia cu el în port, unde-o să prînzim la bordul unui vas de pasageri, care de două zile făcea curse de agrement Calafat-Vidin, cu prilejul nu ştiu cărui tîrg internaţional ce se desfăşura în oraşul bulgăresc.

Peste o jumătate de ceas, eram amîndoi în port. La debarcader, un vapor de pasageri, aparţinînd „N.F.R.“-ului nostru, se legăna leneş pe apele verzui ale fluviului.

— Păi, măi, Radule, l-am întrebat pe văru-meu, unde-i lumea pentru Vidin ?...

— Ai răbdare, bernebecule ! Cursele încep după-amiază. Pînă atunci, ne-mbarcăm să mîncăm de prînz, la restaurantul vasului. Am pe cineva cunoscut, care-o să ne servească dumnezeiește. Căpitanul și ceilalți membri ai echipajului sînt în oraș, așa că vom fi numai noi pe vapor... Și-o să vezi și tu cum arată o navă. Hai, ia-te după mine...

În clipele următoare, treceam la bordul vasului, pășind, eu cel puțin, temător pe scîndurelele fragilei pasarele. De parcă ar fi fost la el acasă, Radu a pornit în căutarea cunoscutului său. Cu care s-a întors numaidecît, ieșind amîndoi dintr-o cabină de clasa I.

Era o făptură extrem de agreabilă, subțirică și frumos înțolită într-o uniformă marinărească, ceva mai deschisă la culoare decît binecunoscutul bleumarin. Pe care Radu mi-a recomandat-o galant :

— Domnișoara e prietena mea, Caliopi Magusta, cea mai fermecătoare stewardesă din flota noastră fluvială... Pupă-i mîna, mă Vlăduț, și nu sta ca un tolomac ! Fii cavaler, că doar ești vărul meu...

M-am conformat, și i-am sărutat mînuța marinăriței. Care, zîmbindu-mi încîntător, mi-a spus cu glas melodios :

— Merge cu mine, băiețelu, dam ceva de papica! Ce place la tine ?

Cînd m-am văzut instalat la o masă din restaurantul de clasa I, și am văzut ce era expus la bufet, i-am mărturisit cinstit :

— Domnișoară Calipopi...

— Caliopi, băiețelu !

— Bun, deși sună plăcut și cum am spus eu, ca-n manualul de istoria Greciei antice ! Știți ce-aș rîmni ? Niște sardele din ălea mari și albastre...

— Bravo, chefalos place și la mine ! Cu limonie...

Spre mirarea mea, stewardesa mi-a trîntit în farfurie un chefal întreg, nițel afumat și peste care mi-a stors două lămîi, și-a plecat imediat din salon, tîrîndu-l după ea pe Radu, strigîndu-mi din prag :

— Poftă bună, mănînci sanatos ! Noi mergem vizităm sala mașini...

— Și eu, cînd o să văd vaporul ?...

— După ce mănînci !... — mi-a transmis, extrem de grăbită, Caliopi.

Abandonat în salonul elegant și pustiu, după ce mi-am lichidat monstrul albastru, am pornit să aștept reapariția dispăruților. Întrucît întîrziau în exces, mi-am zis că vasul trebuia să fi fost dotat cu-o instalație de mașini extrem de complexă, de vreme ce dura atît de mult vizitarea acesteia. În disperare de cauză, tot plimbîndu-mă pe lîngă bufet, m-am servit, cu de la mine putere, cu trei bucăți babane de tort.

Radu și Caliopi s-au ivit abia peste vreo două ceasuri. Satisfăcuți de examinarea navei. Că doar n-or fi zăbovit atîta timp numai în sala mașinilor, ci, mai mult ca sigur, luaseră la rînd toate compartimentele bastimentului, uitînd de mine.

— Nu fi amărît, măi Vlăduț, m-a liniștit văru-meu, că venim și mîine, și-atunci ai să vezi și tu vaporul. Acuma nu mai avem vreme, deoarece peste zece minute plecăm la Vidin, să vizităm tîrgul !...

În timp ce traversam Dunărea, am simțit că-mi e nițel cam rău. Și i-am spus lui văru-meu :

— Ce bine-ai făcut că n-ai mîncat și tu chefal, și-ai preferat să cercetezi ambarcațiunea la mare amănunt !... Chiar prea mare. Pe mine, mă cam ia cu greață !... Să fie din pricina răului de mare ?

— Precis ! mi-a confirmat bănuiala Radu.

— Simți și tu ceva ?...

— N-aș prea zice !

— Păi, cred și eu... Cu Caliopi lîngă tine, nici foame nu ți-a mai fost, și-ai făcut și mișcare, trecînd prin toate ascunzișurile vaporului !

Văru-meu a zîmbit ca un cotoi, parcă lingîndu-se pe buze, și m-a liniștit :

— Lasă, Vlăduțule, cum debarcăm la Vidin, mergem numaidecît la panair, c-așa-i zice tîrgului, și-o să-ți dau să bei o bragă rece, cu gheață, și-ți trece totul !

Tîrgul se afla la vreun kilometru departe de port. O piață uriașă, plină de lume, care dădea tîrcoale miilor de dughene ce-și expuneau mărfurile. Întocmai ca la un bîlci de-al nostru. Unii vindeau bundițe, căciuli și cojocele, alții fesuri, narghilele, ciubuce și ibrice din aramă, executate din ciocan, în alte locuri

găseai unelte agricole, haine din abà şi dimie, şalvari turceşti, cazane de rufe, tingiri şi ceaune, linguri de lemn, din cireș, pentru amestecat bulionul, zarzavaturi de tot felul, roşii, ciuşti, gogoşari, pătlăgele vinete, dovleci turceşti, tutun brut, în frunze făcute snop, ţigări „Fleurs de tabac", cu muştiuc auriu, inele de argint, brăţări filigranate, salbe din mahmudele şi irmilici, broboade şi basmale multicolore, mă rog, iarmaroc în toată regula.

Iar deasupra pieţii, ameţitoare şi ispititoare, pluteau arome cumplite de fripturi de berbec, chebab, rotocoale, fudulii, măruntaie, cîrnăciori de capră sau de oaie. Pe loc, mi-a trecut senzaţia de leşuială. Şi-am gustat din toate. Pretutindeni, erau instalate grătare în aer liber, care, într-un vacarm uluitor de strigăte şi zgomot de cleşti, reclama sonoră a grataragiilor, puneau la dispoziţia mulţimii preparatele mai sus citate.

Cînd am ajuns în dreptul unui turc, probabil autentic, deoarece purta fes şi şalvari, şi-avea lîngă dînsul un uriaş recipient de alamă, văru-meu a exclamat încîntat :

— Ăsta-i bragagiul nostru, de la Calafat ! Hai să bem o bragă... E nemaipomenită !

Era. Groasă şi spumoasă, rece ca gheaţa. Şi-am ras două ulcele.

Pe seară, cînd ne-napoiam acasă, din port şi pînă la domiciliul lui nea Giuică, am avut tot timpul senzaţia că-s aerostat. În aşa hal mă umflase braga, turnată peste chefal, măruntaie şi fripturi.

RĂMÎI CU BINE, MAICĂ-MARE !

Păţaniile de la Calafat, destul de neplăcute, m-au determinat să părăsesc cît mai grabnic localitatea. Cu păreri de rău, inexprimabile. Mă durea sufletul că nu-mi mai puteam îngădui să mă plimb cu Radu, mă durea şi aparatul digestiv, din motive

de bragă și alte alimente consumate în exces, mă durea faptul că trebuia să mă despart de Dinu și Speranța, de toți ceilalți unchi și mătuși. Ce să-i faci ! Nu-mi reușise pasiența.

Dinu Pistol, devenit ulterior pilot pe aparatele de vînătoare, avea să cadă deasupra Bucureștilor. Cu două zile înainte de terminarea războiului. Se căsătorise, în urmă c-un an. Iar astăzi, cine știe pe unde, există o fetiță (cam la vreo patruzeci de ani) ce-i purta cîndva numele. Nevastă-sa, după prăbușirea aviatorului, dispăruse fără urmă. Împreună cu copilul. Și nimeni n-a putut să afle în ce parte a orizontului.

Lui văru-meu îi plăcuse să cînte, să scrie și versuri, ba să și compună romanțe, dar pînă la urmă optase pentru înaltul cerului. Și nu i-a mai rămas decît fotografia, cu sfințenie păstrată de mine, din ziua cînd primise gradul de locotenent.

Iar Radu Giuică, fostul cavalerist, la cei șaptezeci și ceva de ani, încă mai poartă unele semne ale tinereții de-acum aproape cinci decenii. Întocmai ca și maică-sa, tanti Marioara, de la Calafat, care se-apropie cu pași vertiginoși de nouăzeci și șase de ani. Cînd l-am întîlnit ultima oară, mi-a comunicat că ar vrea să-și publice niște poezii. Scrise în timpul liber. Cînd nu face figurație pe scenele diferitelor teatre din capitală. Unde are mare căutare, cu osebire în rolurile mute.

Pe cînd îl mînam pe amărîtul de Vercea, făcînd cale-ntoarsă la Poiana-Mare, mă gîndeam la cu totul altceva decît la ceea ce-avea să se-ntîmple. Căci toate astea s-au petrecut mai tîrziu, și n-aveam daruri premonitorii, să prevăd destine. Nici prin minte nu mi-ar fi trecut, pe-atunci, că voi tenta și eu marea aventură a scrisului, peste zece ani, avînd în juru-mi atîtea neamuri dotate artistic. Dar ceva m-a influențat, pesemne patima cititului pe care precis am „moștenit"-o de la cei pomeniți pînă acum. Precum și de la cei ce-aveau să vină mai încolo.

Deci, cum spuneam, călătorind iavaș-iavaș spre sălașul bunică-mii, eram preocupat, și încă foarte, de apropiatul examen de corigență. Nu pusesem o clipă mîna pe manualul de contabilitate.

Însă, spre norocul meu, cînd am ajuns acasă, l-am găsit pe Octav, întors de la concentrare, într-o permisie de șapte zile.

În acest scurt răstimp, cred c-am tocit la materia respectivă, așa cum n-o făcusem un an întreg. Octav mă ținea din scurt, mă prepara metodic, fiind un excelent contabil, și, spre mirarea mea, constatam că pricep totul, și încă extrem de rapid. Ceea ce, fie vorba între noi, nu mi se părea a bună. De unde-atîta minte în capul meu zurliu ?

— Gata ! — a exclamat Octav în ajunul plecării sale la armată. Dacă nu-mi iei un zece, înseamnă că profesoru-i tîmpit și nu tu !...

În săptămîna următoare, am plecat la Craiova. Să-mi dau corigența. Împreună cu Onglița. Maica-Mare m-a înzestrat cu vreo cinci sutici, să am de cheltuială, iar Mama Lena, chemîndu-mă la dînsa-n casă, mi-a declarat zîmbitoare :

— Uite-ți, măi beșleagă, amantele tale celebre !... Le-am citit și eu. Vai de capul lor, nici nu meritau să-mi pierd vremea cu ele. Du-le boșorogului ăla, de ciciu Vanciu, să n-ai necazuri cu el ! Dacă ai să fii cuminte, s-ar putea ca la anul să te-nfiez, și să-ți las tot ce am. Bineînțeles, după moartea mea... Peste vreo patruzeci, cincizeci de ani. Pînă atunci, na-ți și ție o sută de lei, să ai la drum...

Nici n-am apucat să ne instalăm ca lumea în odaia noastră din dosul birourilor agenției „Asigurarea românească", și-a doua zi chiar, m-am prezentat să-mi susțin corigența.

Deși parcă-mi luase Dumnezeu mințile, de uitasem mai tot ce-nvățasem cu Octav, am căpătat un zece cît mine de mare. De fapt, doi. De zece. Unul la oral, iar celălalt la scris. Spre stupefacția domnului Cioică, directorul liceului comercial și examinatorul meu. Și nu numai a dînsului, ci și-a mea.

De bucurie, am rugat-o pe maică-mea să-mi îngăduie o fugă pînă la Poiana-Mare. M-apucase un dor nebun de Maica-Mare, de toți cei de-acolo. Cu-atît mai mult cu cît începea și culesul viilor. La care am participat personal, mîncînd în neștire grămezi de ciorchini de struguri, bînd must și-nfulecînd hălci întregi de pastramă de capră.

Maica-Mare, fericită, mi-a mai înmînat un premiu de-o sută de lei. Atrăgîndu-mi însă atenția :

— Dacă și la anul îți mai dau ăia, de la școală, încă o corigență, îți fac și-un costum de haine, pe banii mei ! Iar dacă

te procopseşti cu două, sau mai multe, te-nfiază Mamă-ta Lena cît ai zice peşte... Că mie nu-mi iese din vorbă.

Din păcate, la gara Golenţilor m-am călătorit pe picioarele mele personale. După ce-mi luasem iarăşi rămas bun de la bunică-mea. Pe drum, păşind ca beat, din cînd în cînd izbucnind în hohote de plîns, jurîndu-mi să nu-mi mai calce picioarele la Poiana.

În ajun, către seară, murise din senin unul din cei mai credincioşi prieteni avuţi vreodată — bietul Vercea.

„PRACTICANTUL" FRENETIC

ÎNCEPUT DE AN ȘCOLAR

Abia sosit la Craiova, au și purces să curgă belele pe capul meu. Mai întîi, sediul agenției „Asigurarea Românească" se mutase la celălalt capăt al Căii Unirii, taman la coborîrea în Valea Vlăicii. Ceea ce nu-mi convenea deloc, avînd de parcurs pînă la liceul „Gh. Chițu" o distanță aproape dublă. Pe jos, bineînțeles. Cetatea banilor, pe vremea aceea, nu poseda nici un mijloc de transport în comun. C-așa erau oltenii, sportivi pînă-n măduva oaselor. Apoi, nici n-apucasem să frecventez cursurile ca lumea, că aceasta s-a și-ntors cu fundul în sus. Veniseră la putere legionarii lui Horia Sima.

Săptămînile ce-au urmat, din ce în ce mai cutremurate de evenimente, au fost ceva de groază.

Crîșmarul de peste drum, ce-și avea prăvălia chiar în colțul Văii Vlăicii, fața în față cu farmacia lui Herstein, cu care se afla în relații de strînsă prietenie, de-a doua zi ce s-a anunțat noul guvern, a și apărut în cămașă verde, cu centiron și diagonală. La tejghea. Unde servea cinzecile și țoiurile, ca și cum ar fi fost în halatul-alb-soios cu care-și efectuase meseria pînă atunci.

Cînd a intrat în tavernă nefericitul de Herstein, Vițu s-a uitat la el urît și l-a întrebat cu glas sonor, să-l audă întreaga asistență :

— Ce vrei, bă jidane ?...

— Ai înnebunit, Vițule ? — a rămas farmacistul interzis, abia îngînîndu-și vorbele. Acum ai aflat că-s ovrei ?... Dă-mi o juma de comină !

— Ieși afară, fracmasonule ! — a răcnit crîșmarul la Herstein. Nu vezi c-a trecut vremea voastră și-a venit și rîndul nostru, să fim cineva în țara asta ?... Hai, valea !...

Octav, cînd ne-a povestit, seara la masă, întîmplarea de mai sus, era nespus de tulburat.

— Ciociule (aşa ne alinta el, indiferent dacă era vorba de maică-mea sau de fi-său vitreg, adică subsemnatul), de mîine mă duc să-mi cumpăr şi eu cămaşă verde !... Trec la ăştia, c-altminteri mă ia şi pe mine la rost Viţu...

Peste vreo lună şi ceva, Octav se lămurise în privinţa gărzii de fier. Din centură şi-a făcut curea de pantaloni, iar cămaşa verde şi-a pitit-o într-un fişet de-al agenţiei. După ce-l purtaseră în marş forţat, de noapte, de vreo trei ori sau patru ori, zeci de kilometri prin pădurile dinspre Işalniţa, de se-ntorsese bietul de el acasă crăcănat, renunţase la orice activitate politică.

Şi nici nu-i mai era teamă de Viţu, crîşmarul. Şi ne-a şi explicat de ce.

— L-am întîlnit aseară, după zece, la Herstein, în sufragerie. Bătut măr de camarazii lui, de la comandament, fiindcă nu vroise să contribuie la ajutorul legionar cu nu ştiu cîte mii de lei... Îi adusese farmacistului un curcan şi-o ladă cu Sauvignon de Segarcea, numai ca să se-mpace cu el, şi să-i oblojească vînătăile !...

Nici la noi, la „Gh. Chiţu", nu prea mergeau lucrurile. Vreo cîţiva profesori, pare-se legionari, ne-aduseseră cîteva teancuri de „Buna Vestire" şi-ncercaseră să ni le vîndă cu de-a sila. Directorul Cioică, aflînd de iniţiativa „politicienilor", făcuse un scandal monstru, susţinînd că şcoala lui nu era organizaţie de găinari şi vînzători de gazete.

Degeaba s-au străduit sfinţii profesoraşi să-l impresioneze pe Cioică, lipind în unele clase portretul „căpitanului", chiar lîngă tablă, căci directorul, ajutat de omul de serviciu, un bătrînel simpatic şi foc de isteţ, a procedat numaidecît la îndepărtarea imaginii respectivului, strigînd la Băcanu, şeful „tinereţii" ;

— Măi băieţaş, ia-ţi icoanele astea acasă, şi-atîrnă-ţi-le unde vrei ! Aici însă n-au ce căuta... Sîntem şcoala statului, şi nu a gărzii de fier. Mai bine, ocupă-te serios de elevii dumitale, şi învaţă-i geografia, materia pe care eşti obligat s-o predai ! Că de-aia primeşti leafă... Dacă-ţi convine ! Dacă nu, atunci du-te şi fă cursuri de gramatică şi ortografie cu haidamacii voştri... Poate le-arăţi cum trebuie să-şi iscălească declaraţiile cu care-au împînzit oraşul ! Nu vezi că, sub gradul lor din

legiune, în loc să-şi treacă numele, au semnat cu „indescifrabil“ ?...

Băcanu l-a privit încruntat pe director, apoi şi-a luat tablourile (de fapt nişte afişe cu figura lui Codreanu, imprimate la două culori) şi-a răspuns oarecum în doi peri :

— Camarade, foarte bine ai zis, cînd ai zis că sînt icoane ! Că chiar icoane îs... Sfinte, ca soarele sfînt de pe cer ! Şi va veni ceasul, va veni odată şi el, cînd fiecare român o va purta la piept !...

Cioică, fără să mai ţină seamă de prezenţa noastră, a elevilor, care ascultam uluiţi conversaţia lor, s-a îndreptat spre uşă, însoţit de moş Niţă, şi din prag i-a declarat mînios profesorului de geografie :

— Ascultă, Băcanule, pe mine să nu mă faci „camarad“ că te dau cu capul de toţi pereţii, oricît ai fi matale de fătălău !... Iar ca român, totdeauna am să port, aşa cum am mai şi purtat, la piept şi-n suflet, numai tricolorul... Că eu am luptat la Oituz, beşleagă, şi nu cu ovreii de pe Lipscani, aşa cum „luptă“ ai voştri !...

După aceea, întorcîndu-i spatele profesorului, i-a poruncit omului de servici :

— Moş Niţă, sună sfîrşitul orei ! Camaradul Băcanu şi-a terminat lecţia de geografie... Nemţii lui ne-au stricat pînă şi harta ţării, nu numai dreptul de-a te numi român ! Trage clopoţelul...

Peste vreo lună, pămîntul ne-a sunat şi el sfîrşitul lumii. Noaptea, în timp ce oraşul dormea, ne-am pomenit zvîrliţi din paturi, dulapurile şi-au deschis singure uşile, văsăria de bucătărie s-a risipit pe jos, zdrăngănind îngrozitor şi sfărîmîndu-se-n cioburi. Eu, care dormeam la parter, am zbughit-o-n stradă, urmat peste cîteva clipe de Octav şi de Onglița, ce-şi aveau dormitorul la etaj, şi care-au coborît val-vîrtej scara doar în cămăşile de noapte.

— Sosit-a ziua de-apoi ! — orăcăia crîşmarul Viţu, gonind ca apucatul pe Calea Unirii, în sus şi-n jos. Ne pedepseşte Dumnezeu pentru păcatele noastre...

— Bă Viţule, bă, — încerca să-l potolească farmacistul Herstein, astîmpără-te dracului odată, că-i cutremur şi nu ziua de-apoi ! Mai curînd, zic eu, asta-i ziua dintîi a sfîrşitului vostru...

Abia peste vreun ceas s-a mai liniştit lumea şi s-a retras în căşile personale. Crîşmarul, care fugise doar în chiloţi şi cămaşă verde, şi-a schimbat la mare urgenţă uniforma şi s-a refugiat la farmacist. În pijama. Să doarmă la dînsul. Fiindcă-i era teamă să nu se repete cutremurul, şi să nu-l ia la bătaie vecinii.

Iar a doua zi, Herstein ne-a povestit că Viţu-l ţinuse de vorbă pînă-n zori, tot chestionîndu-l :

— Măi Naftule, ce mă fac, dacă pică ai noştri ?... Nu-i aşa că voi, ovreii, v-aţi aliat cu americanii şi englezii, cu ruşii şi-aveţi şi-o gardă de fier ? Zic unii, că-n caz de război, nemţii pierd la sigur bătălia... Spune-mi, Naftulică dragă, ştii cumva ceva ?

Herstein, picotind de somn, a-ncercat să-l liniştească, asigurîndu-l c-o să-l întrebe pe rabin cum stau lucrurile. Iar de nu-l găseşte acasă, are să se consulte cu Mandy Penchas, alt farmacist din localitate, care se are bine cu Sandu Sanft, librarul de pe Calea Unirii, a cărui nevastă se are şi ea bine, chiar foarte bine, cu generalul Picki Vasiliu, militar uns cu toate alifiile.

În orice caz, peste ani, situaţia se lămurise. Herstein fusese naţionalizat, Mandy Penchas plecase la Bucureşti, unde ajunsese mare compozitor, de muzică uşoară, Sandu Sanft, mutat şi el în capitală, scria articole în presa culturală, iar Viţu îşi deschisese o bodegă celebră, cu specialităţi româneşti. La Tel-Aviv. Unde-l ajutaseră prietenii lui Herstein să se pună pe picioare. Deh ! Ce să-i faci... Sic transit gloria mundi ! Adică, în traducere liberă, „unde dai, şi unde crapă !"

Pînă la rebeliunea legionarilor, din ianuarie, numai la cenaclul doamnei Elena Farago mai aflam şi noi ce se-ntîmplă în lumea mare. Şi literară, şi politică. Marea poetesă, netemîndu-se de nimeni şi de nimic, ne poftea în fiece joi să citim poezii şi să discutăm artă.

După ce generalul Antonescu i-a îndepărtat de la putere pe verzi, înhăitîndu-se el cu nemţii, cenaclul şi-a încetat oarecum activitatea. Elena Farago nu mai putea primi. Se-mbolnăvise grav.

În schimb, continuam să ne vedem între noi, cîţiva dintre membrii cenaclului. Citindu-ne reciproc producţiile. Domnul Defleury, de la biblioteca „Aman", poetul Preda Savu, prozatorul F. Bossun, Nicolaescu-Plopşor, decanul de vîrstă al scriito-

rilor din Cetatea Băniei, Radu Sommer, un eseist și poet de excepție, profesorul Tiberiu Iliescu, care scotea și-o revistă ultramodernistă, și mulți alți „aspiratori“ la titlul de „om de litere“.

Școala începuse să mă atragă din ce în ce mai puțin. În loc să-mi văd de lecții și învățătură, mă angrenasem într-o serie de activități paraliterare. Aveam vreo cîțiva colegi talentați, cel puțin așa-i consideram eu, care deja debutasem la „poșta redacției“ din „Curentul literar-magazin“ și care meritau neapărat să fie și ei publicați. Atunci mi-am întemeiat prima editură ; „Miorița“, așa se numea. Unde i-am tipărit volumul de versuri „Ard“, lui Simion Ceràceanu. „Tipărit“ era doar un fel de-a spune, deoarece, de fapt, îl bătusem la mașina de scris a agenției, zile și nopți de-a rîndul, în treizeci de exemplare. Cîștigul l-am împărțit frățește. Nu chiar juma-juma, ci dîndu-i lui Cerăceanu 10 exemplare, să facă ce-o ști cu ele, iar restul le-am oprit eu, în speranța că se vor putea valorifica. Aiurea ! N-am vîndut nici unul măcar. Abia mai tîrziu, mi-a cumpărat Simion încă zece bucăți. Să le-mpartă rubedeniilor de la Calopăr, satul său de baștină.

— Mă Simioane, barem capeți ceva pe ele ? — l-am iscodit eu.

— D-apăi cum ! Ba o găină, ba un curcan, ba cîteva lubenițe... Că-s primul țăran-poet din Calopăr, cu carte tipărită !

— Bravo ție, Cerăcene ! Tu cu orătăniile, și eu cu praful de pe tobă... Bună treabă, n-am ce zice !...

Simion, bălanul cu inima ca un dovleac de dulce, m-a bătut pe umăr și m-a ogoit :

— Lasă, mă, că-ți mai dau să-mi tipărești un volum... Peste vară am și scris vreo sută de poezii. Și cîștigul îl împărțim, de astă dată, pe din două... Volumele le iau eu, pe toate, și, din ce primesc pe ele, îți dau și ție jumătate ! Cînd viu cu tata la piață, încărcăm totul în brișcă, și le vindem amîndoi : și cîțele, și ciuștile, și lubenițele !

— Să mă mai gîndesc ! — i-am spus eu. Om trăi și-om vedea.

M-am gîndit. Și-am încercat o altă variantă culturală. M-am exersat în fabricarea de maculatoare. Din vînzarea cărora, colegilor de la liceu, să-mi adun banii necesari pentru imprimarea unei cărți adevărate, la o tipografie de mîna a treia, eventual a patra.

Operația era simplă. Cumpăram de la librărie topuri de hîrtie ordinară, dintr-unul rezultîndu-mi cinci maculatoare de-o sută de file, la un preț extrem de ieftin. Aproape un sfert din cel cu care le vindeau librarii de pe Calea Unirii. Ce-i drept, le executam singur. Utilizînd mașina de capsat de la birourile „Asigurării Românești".

Totul a mers perfect, pînă-n ziua cînd s-a prins Bădescu, patronul librăriei „Academica", de la care-mi aprovizionam „atelierul".

— Ia ascultă, măi băiete, — m-a întrebat într-o bună zi, ce faci cu-atîta hîrtie ?

Nu l-am mințit și i-am spus adevărul. Tipul era simpatic, îmi plăcea cum se comporta cu mușteriii, extrem de afabil și mereu cu zîmbetul pe buze.

— Și te-ai ales cu ceva bănuți ?...

— Așa și-așa ! — i-am răspuns eu, dînd din colț în colț. Deoarece m-am trezit cam tîrziu, după ce toate școlile își cumpăraseră rechizitele... Deocamdată, pînă una alta, am un stoc de vreo trei sute de maculatoare format mare, din cele patru sute pe care le-am confecționat. Iar cele vîndute, și pe-ălea încă n-am încasat paralele...

Bădescu a zîmbit pe sub mustață. Apoi, pe neașteptate, mi-a propus :

— Ți le preiau eu ! La jumătate de preț... Fără să mai aștepți, capeți banii pe loc, și mai rămîi și-n cîștig ! Cred că-ți dai seama de afacerea pe care-o facem împreună, fiindcă văz că ești elev la „Chițu" ! Și-ăsta-i liceu comercial...

— S-a făcut, domnule Bădescu ! — am exclamat eu încîntat. Mă duc acasă să v-aduc maculatoarele. Dacă vă interesează, mai am și vreo zece exemplare din volumul de versuri „Ard", de Simion Cerăceanu, editat de mine... Restul s-a vîndut ca pîinea caldă !

Aflînd că-s și editor, librarul m-a poftit la dînsul acasă, să-i fac o vizită și să stăm de vorbă. Bineînțeles, după ce-i livram marfa. Inclusiv ceea ce mai rămăsese din cartea lui Simion.

Peste un ceas eram înapoi. Cu maculatoarele și cele zece exemplare din „Ard". Pe care mi le-a returnat imediat, văzînd că sînt doar niște dactilograme lipite cu pap de cismărie, în așa chip încît s-arate ca o carte. Căci volumul lui Cerăceanu, din păcate, n-avea decît 24 de pagini. După ce mi-a achitat macula-

toarele, mi-a amintit că mă aşteaptă a doua zi la el, pe Calea Bucureştilor, că tot era duminică. Cînd dam să plec, mai m-a întrebat :

— Dacă urmezi liceul comercial, de ce te-apuci de afaceri dintr-astea tîmpite ?...

— Fiindcă nu mă pricep la comerţ, domnule Bădescu. De-aia ! Eu vreau să mă fac poet, ceea ce-i cu totul altceva, şi n-are nici o legătură cu neguţătoria. E artă ! M-aţi înţeles ?...

— Deocamdată, perfect ! Stăm mîine de vorbă, şi vedem noi ce-i de făcut...

PRIMI PAŞI ÎN MESERIE

A doua zi, pe la zece dimineaţa, sunam la uşa locuinţei librarului. Mi-a deschis o bătrînică rotofeie, la vreo şaptezeci de ani, cu părul alb ca laptele, cîlţos şi-nvolburat, de parcă ar fi purtat pe cap o blană de mieluţă, rumenă-n obraji şi-aruncînd priviri iscoditoare.

— Ce-i cu tine, măi copile ? — s-a interesat băbuţa.

— Am fost invitat de domnul Bădescu, să-i fac o vizită !

— Aha ! Ştiu, mi-a pomenit ceva de tălică... Poftim în sufragerie, să-l aşteptăm pe Nicky... Acuma-i în salon, la pian. Compune un tangou !...

În timp ce gustam din dulceaţa de cireşe amare pe care mi-o oferise „coana mare“, mama lui Bădescu, iar dînsa-mi povestea despre fiu-său, cum de-ajunsese dintr-un amărît de vînzător de prăvălie, din Calafat, ditamai proprietarul de librărie, tot trăgeam cu urechea la zdrăngănitul pianinei din odaia alăturată. Uluit de cele aflate, cum că Bădescu era şi compozitor, încercam să desluşesc linia melodică a noii sale opere. De celelalte, se-nţelege, pînă atunci nu-mi fusese dat s-aud vreodată.

Pesemne cînta la pian în stilul „c-un deget“, deoarece notele se-nşiruiau una după alta, fără intenţii de acorduri sau ritm. Dar nici o melodie nu izbuteau să-nchege, ci doar nişte

sunete disparate, ca şi cum cineva s-ar fi străduit să prindă un şoarece alergînd pe claviatura instrumentului.

Cînd băbuţa ajunsese la mutarea lor la Craiova, iar compozitorul încercase toate clapele avute la dispoziţie, uşa salonului s-a deschis încet, lăsîndu-l pe librar să ni se alăture. Cînd m-a zărit, mi-a zîmbit oarecum ruşinat. I-am dat bună dimineaţa. Mi-a răspuns binevoitor, apoi i-a transmis coanei mari :

— Mămico, adu-ne ceva de-ale mîncării ! Am terminat tangoul, şi-acuma-s cam obosit... Şi-apoi, mai trebuie să discut şi cu dumnealui !

Pe cînd băbuţa dispărea, probabil în direcţia bucătăriei, Bădescu mi-a declarat încrezător, ca-ntre colegi :

— Ieri, mai ţii minte, m-ai întrebat dacă ştiu ce-i aia artă ? Ei bine, află că şi eu sînt artist... Chit că-s şi comerciant, totodată. De-aceea ţi-am spus că te-nţeleg perfect. Mi-ai zis că vrei s-ajungi poet. Foarte bine. Şi eu vreau să mă fac compozitor. Însă, dacă n-avem baza materială, adică bănuţii, pe care-i obţinem printr-o activitate în stare s-aducă profituri, nimeni n-o să ne tipărească volumele de versuri, sau, în cazul meu, nimeni n-o să mă cînte ! Asta-i viaţa... Aşa că, mai întîi, va fi nevoie să ne ţinem de-o meserie rentabilă. Restul, îţi dai seama, va urma de la sine... Am impresia că eşti un băiat dotat, ai şi idei, dar habar n-ai cum să le pui în practică. Dacă vom lucra împreună, şi-am să-ţi spun cum anume, vom izbuti amîndoi. De mîine am să-i telefonez lui Cioică, directorul liceului, şi-am să-i cer să mi te repartizeze la mine, ca practicant comercial... Aşa ai să-nveţi temelia meseriei. Poeziile se vînd la librărie, şi-apoi dacă ne gîndim mai bine, mulţi din editorii de la Bucureşti sînt şi librari... Poate ne facem şi noi o editură. Cu timpul, bineînţeles. Ei, ce zici de ideea mea ?

Istovit de îndelungata expunere, Bădescu îmi aştepta răspunsul. Impresionat de adevărurile ce le emanase, n-am zăbovit o clipă şi mi-am dat deplinul acord :

— Domnule Bădescu, eşti măreţ !... Sînt omul care-ţi trebuie !... Presimt că lîngă matale am să-mi realizez toate visurile...

— Bravo ! Îmi place cum gîndeşti... Dar ai s-o porneşti de jos. De la curăţenia în magazin, ordinea din depozit, vînzarea de carte, la raionul respectiv, la ambalaj, şi-aşa mai departe. Mai am un băiat de la liceul vostru, tare priceput la aranjarea

vitrinelor şi la desenarea pancartelor de reclamă, unul Gănescu, care acum lucrează la împachetarea mărfurilor, dar care va ajunge, datorită mie, om mare, fără-ndoială. Aşa se izbîndeşte în viaţă, pornind de la practică !...

Librarul a avut dreptate. Gănescu acela chiar a ajuns un cineva. Mai tîrziu, peste vreun deceniu, am aflat chiar din gura lui Benedict Gănescu, graficianul şi caricaturistul de autentic renume, că mă ţinea minte, încă de pe cînd eram amîndoi practicanţi. La librăria „Academica", de pe Calea Unirii, din Craiova.

— Domnu Benedict, — i-am zis eu, nu se poate ! Gănescu acela, de la tejgheaua unde se ambalau cărţile şi rechizitele, era doar un pumn de omuleţ, negricios şi cu ochi de veveriţă. Pe cînd matale, slavă Domnului, eşti bărbat ţeapăn şi îndesat...

— Lasă, meştere, mi-a răspuns graficianul, privindu-mă hîtru, că şi dumneata ai mai crescut ! Deşi, chiar şi pe-atuncea, erai cam durduliu şi trupeş, ca să mă exprim pe ocolite... Acuma însă, te-ai întremat de-a-binelea ! Pesemne ţi-a priit colaborarea cu Bădescu... Oare ce-o mai fi făcînd ?

Într-adevăr, îmi prinsese bine faptul că-mi începusem meseria lîngă mai sus citatul librar. Învăţasem multe de la el. Ultima dată îl văzusem prin 1950, cînd trecusem pe la tipografia „Scrisul Românesc" din Craiova, să urmăresc nişte cărţi ce se imprimau acolo, pentru „Editura de Stat". Şi i-am comunicat, oarecum îngîndurat, caricaturistului :

— Domnu Benedict, librarul nostru nu se lasă !... După naţionalizare, a fost nevoit să se recalifice. Acuma, deasupra ceasornicăriei lui Teiss, lîngă colţul pieţii, are un atelier de reparat stilouri... Mi s-a părut neschimbat. Tot elegant, la fel de atent cu muşteriii. Cred că-i merge destul de bine afacerea cu stilourile, deoarece nu mi-a plîns pe umăr.

După ce m-a ospătat şi pe mine, invitîndu-mă să-mpart cu dînsul gustarea adusă de maică-sa, Bădescu mi-a spus să mă prezint a doua zi, după-amiază, să-mi comunice rezultatul convorbirii cu directorul liceului comercial. Conducîndu-mă pînă la stradă, m-a întrebat :

— Măi băiete, dar cum te cheamă ? C-am uitat să-mi notez numele...

— Păi, nici n-aţi fi avut cum, de vreme ce nu vi l-am spus ! La liceu, în catalog, sînt trecut pe numele lui taică-meu, Muşatescu, însă prefer Alexandru-Vlad Marincu, pseudonimul cu care-mi semnez poeziile...

Bădescu m-a privit niţel surprins. Şi mi-a cerut informaţii suplimentare :

— Eşti copilul lui Tudor Muşatescu ?...

— Al lui Eftimie, un fel de văr de-al doilea de-al lui nea Tudorică...

— Şi de unde-ai scos atunci pe Marincu ?... Că la mine, la Calafat, e plin oraşul de Marinci...

— E numele de fată al maică-mii, iar dînsa-i născută la Poiana-Mare.

— Formidabil ! Ca să vezi şi să nu crezi... Mai sîntem şi megieşi... Bravo ! Aşa am să-ţi zic, numai Marincu. Ăştia-s cineva în tîrgul nostru !... Şi-ţi doresc s-ajungi şi tu un cineva...

Şi-am ajuns. Chiar din după-amiaza zilei următoare. Cînd, după ce s-a închis librăria, unde debutasem, ca practicant, la vînzarea de cărţi literare, la celelalte fiind repartizat Gănescu, am fost trecut la munca de jos. Laolaltă cu întreg personalul. Să spălăm duşumeaua magazinului. La orele opt se trăseseră obloanele, iar la nouă şi jumătate eram gata. Gata mort. De oboseală.

La despărţire, librarul m-a anunţat, mulţumit de prestaţia mea :

— Marincule, de mîine lucrezi la magazie... Ne-a sosit un vagon de caiete, maculatoare şi albume de desen !

Pînă la vacanţa de Paşti, am avut tot timpul să studiez diversele compartimente ale meseriei de librar. Atunci, cînd mai rămăseseră vreo patru zile, ca să sărbătorim şi noi „mielul" pascal, mi-a trăsnit prin cap întîia mea idee editorială rentabilă.

M-am dus la Bădescu în birou şi i-am declarat plin de entuziasm :

— Domnu Nicky, vrei să ne umplem de parale ?...

— Noi ? Amîndoi ?...

— Exact ? Dacă tipărim vreo cinci mii de exemplare cu „Hristos a înviat din morţi...", textul şi partitura, pentru voce solo şi cor pe patru voci, abia de vom reuşi s-acoperim nevoile

pieţii ! Că bisericile au terminat stocul primit de la Rîmnicul-Vîlcii... Totul e să găsim o tipografie liberă, că hîrtie avem noi !

Patronul m-a privit interesat. Şi, fără să mai zăbovească, m-a şi întrebat :

— Mă Marincule, chiar ai înnebunit de tot ?... De unde luăm manuscrisul, cine ni-l scrie, şi-apoi mai e o problemă, de cîntat la pian mă cam pricep, însă habar n-am de citit notele, darmite să le mai şi scriu !

— Domnu Bădescu, dacă faci rost de tiparniţă şi hîrtie, fac şi eu rost de toate celelalte ! De la Maica-Mare... Că-i plină casa cu broşurele dintr-astea. Drepturi de autor nu-i nevoie să plătim, notele le fotografiem la zincografie ! Tot nu cunoaşte nimeni la ele... La Înviere, lumea cîntă după ureche. Principalul e s-o vadă popa cu cărţulia în mînă !

Nicky Bădescu s-a scărpinat niţel în nas, cu degetul cel mic. Apoi, extrăgînd din portofel două hîrtii de-o sută, sau de cinci sute — asta nu-mi mai amintesc, cum erau bancnotele pe-atunci — mi-a spus :

— Marincule, fugi la gară, ia primul tren de Calafat, chiar şi-un marfar, dacă nu găseşti altceva, iar mîine dimineaţă te-ntorci de la Poiana-Mare cu „Învierea" în dinţi... În cazul că ne reuşeşte figura, ai 10% din cîştig ! Pînă vii, aranjez cu tipografia lu Priduceanu, care şi-aşa îmi datorează nişte parale... Ei ? Ce faci, mai eşti aici ?...

În clipele următoare zburam cu-o sută pe oră. Spre gară. Pe jos. Tot uitîndu-mă după o trăsură sau un taxi. La cinci după-amiază, eram la Maica-Mare. Care se afla plecată la vie. La repezeală, am ales vreo două-trei cărţulii cu „Prohodul" sau „Învierea" şi-am zbughit-o îndărăt la Golenţi. De unde am ajuns la Craiova, aşa cum prevăzuse Bădescu, apelînd la un marfar. În care am călătorit ca un domn. Paisprezece ore. În orice caz, în jur de orele nouă, dimineaţa, eram la „editor" în birou.

Împreună, examinînd broşurelele, am ales-o pe cea mai recentă, datînd din 1912, peferînd-o şi pentru faptul c-avea tipărită şi partitura necesară. Fără să mai revizuim textul, sau să descifrăm cîntările, i-am telefonat lui Priduceanu. Tipograful, interesat şi el să-şi achite datoriile, a preluat cărţulia, asigurîndu-ne că mîine va fi gata, urmînd să lucreze toată noaptea.

Bădescu, niţel încordat, mi-a atras atenţia :

— Marincule, te ocupi de „Înviere" !... Tu ai fost cu ideea... Cari baloţii de hîrtie, cu căruciorul prăvăliei, la Priduceanu, şi

stai lîngă el, pînă termină întreg tirajul... Corectezi personal culegerea, că omul nostru nu prea cunoaşte limba, altul fiindu-i numele de fată !...

— E-n regulă, domn Nicky !...

N-a prea fost ! Ortografia din 1912 era alta. Iar timpul nu-mi mai îngăduia retranscrierea textului. Şi, din nenorocire, zincograful a fotografiat de-a-ndoaselea partiturile, că erau două, pentru solo şi cor. Iar dînsul era orchestră de beat !

Abia după ce s-a vîndut tot tirajul, la cele două tarabe din faţa librăriei, în mai puţin de-o zi, eu vînzînd la cea din stînga, iar Mariana, dactilografa şi iubita lui Bădescu, la cea din dreapta, ne-am pomenit cu părintele Gică Pricopsitu, de la biserica Sfîntul Gheorghe, înjurîndu-ne ortodox-creştineşte :

— Bată-vă să vă bată Dumnezeu de păgîni ! Grijania şi paştele cui v-o făcut... Ce-aţi dres, mă nenorociţilor ? Aţi pocit prohodul şi învierea Mîntuitorului, de şi-a sucit dascălu Piţurcă limba-n gură, încercînd să cînte după cărţulia voastră diavolească... Am să vă reclam la Mitropolie !

Bădescu, om isteţ, nu prea dus la biserică, l-a poftit în birou. La un păhărel de coniac. După ce Pricopsitu a golit sticluţa de Segarcea, a luat broşura noastră în mînă şi-a verificat afirmaţiile ţîrcovnicului, cîntîndu-ne un „Hristos a-nviat..." de toată frumuseţea. C-avea şi glas. Şi l-a înjurat apoi pe Piţurcă. Ce-i drept, popa nu mai vedea bine, şi cîntase pe dinafară, fără să observe că notele erau pe dos. Dar şi celebrul produs al podgoriilor de la Segarcea îl dăduse peste cap.

Încîntat de succesul repurtat, librarul şi-a respectat promisiunea. Şi mi-a dat 1.500 de lei, partea mea din profitul realizat. Cam vreo 3% din netto. Olteanul tot oltean, mi-o trăsese în piept.

Cu toate acestea, la următoarea bombă editorială, s-a purtat domneşte. De nevoie, mai mult ca sigur. Nu numai fiindcă ideea îmi aparţinuse, şi de astă dată, dar pentru că realizasem singur, cu mîinile mele, chiar şi cu capul, cele două borşuri, că nu le pot zice broşuri, intitulate „Mic dicţionar de conversaţie româno-german" şi „Mic dicţionar de conversaţie germano-român".

Pornisem de la faptul, absolut real, că oraşul nostru era împînzit de soldaţi şi ofiţeri germani. Un regiment întreg fusese încazarmat la internatul liceului comercial „Gh. Chiţu". Venise

să ne instruiască, așa se vorbea prin tîrg. Iar lumea nu-i suferea deloc. Mai ales că erau unii dintre nemți care, spre stupefacția localnicilor, umblau pe stradă ținîndu-se la braț, cu buzele rujate și obrajii fardați.

— Bă, poponarilor ! — răcnise odată la ei un cunoscut profesor, poreclit de noi Maciste.

— Was ? Was ?... — întrebase unul din fătălăi.

— Wax pe mă-ta ! — răspunsese Maciste, în calitatea lui de bărbat eminamente mascul, a cărui faimă depășise hotarele cetății.

Din întîmplare, asistasem la amabilul schimb de păreri. Și-atunci îmi țîșnise și ideea dicționarelor. Și m-am dus la Bădescu.

— Domnu Nicky ! Mai tragem un tun ?...

— Ia zi ! — m-a îmboldit librarul, presimțind o nouă afacere.

— Trebuie să facem ceva, ca să se-nțeleagă nemții ăștia cu craiovenii noștri, precum și fetițele cu ofițerii, cînd le invită la o friptură... Încropim la repezeală niște dicționare simple, cu vreo cîteva fraze uzuale... Au la biblioteca „Aman" ceva asemănător, însă „germano-franțuzești" și invers. Le traduc pe românește în vreo trei, patru zile, și-i tragem un tiraj de masă, de o mie de exemplare... Se merită ?...

— Se !... — mi-a răspuns monosilabic și brusc interesat omul pe care-l făcusem editor.

— Cît ? — am luat-o și eu pe scurtătură.

— Ce ?

— Lei...

— 10% !...

— Nu ține ! — zic eu.

— Marincule, te lăcomești ?

— Ba dimpotrivă ! Nu-i drept să vă jupoi de bani... Dacă nu iese afacerea ?

— Și ?...

— Facem pe din două ! Dacă pierdem, pierdem amîndoi... La fel... Matale, paralele investite, eu, munculița mea !

— Dar dacă ne iese pasiența ?... Să-ți dau atîția bani ?

— Nu putem fi siguri !

— De ce ? Cu „Învierea", n-am mers la sigur ?

— „Hristos a-nviat din morți“ cînta toată lumea, pe cînd cu nemții alta-i povestea ! Ei lălăie „Lily Marlene“, iar ai noștri ar vrea să le cînte de pogribanie...

Bădescu a căzut pe gînduri. Nici lui nu-i prea plăceau nemțoii. Oricum, nu ca aliați-ocupanți. Apoi, ca om de afaceri versat, căruia nu-i convine să piardă, mi-a acceptat propunerea, declarîndu-mi :

— Cred că ai dreptate !... De ce să păgubesc singur... Mergem juma-juma ! Dă-i bătaie și nu mai trage de timp...

În cinci zile, am fost gata cu „adaptarea“. De cînd mă știam, mai mereu fusesem corigent la germană. Dar și la franceză. Însă, abia acuma mi-am dat seama ce bine făcuseră profesorii mei că mă picaseră la franceză cu precădere. Deoarece, astea fiind datele problemei, franceza îmi făcuse folosință. Peste două săptămîni, apăreau ambele dicționare. Iar mai tîrziu, cam la vreo lună, am mai tras o ediție. Succes răsunător. Numai Maciste avusese unele obiecții :

— Bine, mă Bădescule, să nu bagi și tu cîteva înjurături în cărțuliile astea idioate ?... Ai aflat că lumea nu știe cum să zică „paștele mă-tii“ și „moaș-ta pe gheață“ din dicționarele tale ? Și-apoi, în afară de multe alte chestii, care lipsesc, te-ai apucat să mai bagi și cuvinte franțuzești !... Ai s-o dai de dracu...

Avea dreptate profesorul Maciste. Îmi scăpaseră, din grabă, o sumedenie de expresii în franceză. În loc să le traduc în română, le lăsasem așa, cum le găsisem în dicționarul germano-român. Încît bieții nemți, nădăjduind în valorile operei mele, ajunseseră să vorbească o românească sui-generis, atunci cînd aveau de-a face cu vreo jună amatoare de amor pe friptură.

Cînd am făcut socotelile, pentru a împărți cîștigul, Bădescu mi-a tras iarăși în piept. Scăzîndu-mi din drepturile mele vreo două mii de lei, ca penalizare pentru erorile comise. Totuși am rămas cu ceva părăluțe. Suficiente, pentru a-mi permite s-o invit la barul de noapte „Tomescu“, de pe Madona Dudu, pe domnișoara Suci Duriu, fata unui ceasornicar din piața mare, din dosul Tribunalului.

Era o fîță drăguță și minionă, cam brunețică de felul ei, și care nu depășea vreun metru și jumătate în înălțime. Restul, la proporții armonioase cu statura. În orice caz, o puteam ri-

dica într-o palmă. Cînd se lăsa amorsată. Iar asta s-a petrecut mai tîrziu, după ce-am fost de vreo cîteva ori la barul mai sus pomenit.

Pe timpul acela, fiind și elev, și un mucea-căcîcea, a merge la bar, chiar și de unul singur, reprezenta o adevărată aventură. Plină de riscuri. Dacă mă prindea directorul Cioică ? Precis mă exmatricula. Frecventîndu-l însă, însoțit de Suci Duriu, riscam și mai mult. Mai ales că, nu știu din ce motive, Suci se bucura de-o oarecare faimă printre profesorii de la liceul comercial „Gh. Ghițu". Totuși, încîntat de cucerirea junei ceasornicărese, precum și de strania atmosferă a barului de noapte, m-am lăsat tîrît de patimi. O iubeam ! Și iubeam și muzica.

Mai ales muzica. Fiindcă orchestra de negri a barului, originară din cartierul Sineasca al Craiovei, executa delirant numai șlagăre dansante anglo-americane, foarte la modă (boogie-woogie și blues). Care, pur și simplu, mă scoteau din minți. Îmi plăceau la nebunie. Chiar pînă-ntr-acolo încît, după miezul nopții, mai spre dimineață, mă rugam de șeful secției ritmice a formației, cu care mă-mprietenisem la toartă :

— Măi, nea Fanache, mă lași și pe mine o țîră la tobe ?

— Te las, Dulică (diminutiv de la Vlad), dar ce-i facem cu gagica ?

Se referea la Suci, lejer amețită de relațiile mele cu cel mai reprezentativ membru al orchestrei, dar și de ceea ce băuse pînă atunci.

— Îi ții matale companie, nea Fanache ! Dau o sticlă de „Segarcea"...

Și trecînd la tobe, pentru care manifestam nu numai o atracție anormală, ci și-o autentică dăruire, băteam la ele de mama focului. Spre încîntarea șefului formației. Dar și-a asistenței. Căci aveam stilul meu propriu. Plin de inventivitate.

Scăldat de toate sudorile iadului, trăgeam tare și cu forță, privind la brațele dirijorului, ca să nu ies cumva din ritm, și la nea Fanache filantropul, care își bea liniștit flaconul, întreținîndu-se prea intim cu Suci Duriu. Cînd consideram că lucrurile ajunseseră prea departe, din toate punctele de vedere, coboram de pe estrada orchestrei și-i spuneam tobagiului :

— Treci la interes, nea Fanache ! Nu mai pot suporta...

— Ce anume, măi Dulică ? — se interesa „drummer"-ul. Că n-am putut încropi două vorbe cu Sucica ta, de pulbere ce-i făcută !...

Asta nu-mi prea surîdea la Suci. Că le cam bea. Altminteri, era fată bună. Cînd o cunoscusem, în prăvălie la taică-său, unde mă dusesem să-mi repar ceasul de mînă, mă impresionase prin gingășia cu care mă examinase. Iar, mai tîrziu, cînd intrasem în „legături de amor" cu persoana dînsei, la fiece întîlnire îmi făcea cadou cîte un ceas. De buzunar. Din cele așa numite „ceapă", confecționate în serie de „Junghans", pentru piața balcanică. Tinichea 100% ! Dar care mergeau totuși. La ora actuală, posedam vreo patru „cepe".

Iar în noaptea aceea de pomină, spre ziuă, cînd am vrut s-o conduc acasă, Suci mi-a propus zîmbitoare, oferindu-mi încă un ceas, de astă dată de „aur", adică din tinichea galbenă, strălucitoare :

— Dule, hai să ne culcăm undeva, că mor de somn !...

Îmi plăcea nespus diminutivul născocit de Suci. Nimeni nu mă mai alintase astfel. Așa că, înduioșat, am acceptat numaidecît.

Din păcate, nu-mi amintesc ce s-a mai întîmplat atunci. Și tare ar fi fost bine să nu se întîmple.

Oricum ar fi, a doua zi i-am dezvăluit totul patronului librăriei „Academica". Bădescu m-a privit interzis, apoi m-a luat la întrebări :

— Ce i-ai făcut fetei, nenorocitule ?

— Zău că nu știu, domnu Nicky ! Decît c-am dormit ca un pui de găină lîngă ea... De-altceva, nu-mi amintesc !

— Marincule, ai încurcat-o ! Cînd am deschis prăvălia, a năvălit peste mine ceasornicarul Duriu, ăla din piață, să se intereseze de adresa ta. Zicea c-ai pus-o pe fi-sa să-i fure ceasurile clienților !...

— Aoleu ! Ce, e nebun ! Suci mi-a făcut cadou vreo cinci bucăți, niște cepe prăpădite și care nu fac două parale, spunîndu-mi că tac-su are vreo cinci lăzi cu ceasuri dintr-ăstea... E hoț mare, panglicarul ! Te pomenești că vrea să mă oblige s-o iau de nevastă pe Suci... Ce mă fac ?...

Bădescu a zîmbit elegant și sinistru, pe sub mustață, după care a încercat să mă liniștească.

La vreo lună și ceva, mai încolo, lucrurile aranjîndu-se, ne recăpătasem încrederea în viață. Astfel, în afară de faptul că se încheiase cu bine primul meu experiment editorial, cu care prilej mă procopsisem cu-o sumedenie de leușteni, reușisem, totodată, să scap și de Suci Duriu, și de părăluțele adunate.

Nicky Bădescu, într-o bună zi, cam spre sfîrșitul lui iulie, cînd izbutisem să trec cu bine și examenele din iunie, m-a anunțat că închide librăria pentru o lună de zile, întrucît pleca în concediu, la băi.

— Și eu, domnu Nicky, eu ce-i fac ? — l-am întrebat demoralizat pe patron.

— Marincule, ne revedem la toamnă, și iarăși ne-apucăm de afaceri. Pînă atunci, ai tot timpul să mai născocești ceva... Cine știe, poate ar trebui să chibzuiești la niște dicționare mai variate. Dacă vin și italienii peste noi ? Ia vezi !...

Au venit. Nu ca soldați, ci sub forma unor delegații culturale. Primul italian sosit la Craiova a fost cîntărețul Tito Schipa. Senzația zilei. L-am auzit și l-am văzut. Era un individ negruț și mititel. Atît de scund, încît umbla în pantofi prevăzuți cu tocuri de damă

VACANȚĂ DE VARĂ ACTIVĂ

Luna care a urmat, un iulie torid, tropical, m-am apucat de asigurări. De ce să stau degeaba ? Lucram cu unul din cei mai buni achizitori, pe nume Dragu și nu mai țin minte cum. Un tip simpatic, cu „papagal“, în stare să aiurească o mahala întreagă, îmbiind-o să-și asigure casele, părinții, copiii și ceilalți membri ai familiei. Peste o săptămînă, învățasem meseria. Nu era cine știe ce mare brînză. Totul era să bagi frica în oameni. Fiind ceva mai dezvoltat decît Dragu, luam lumea pe de departe, apelînd la „psihologie“.

— Cîți ani ai, coană mare ? — mă adresam băbătiilor abordate, după ce sunam sau băteam la portița vreunei căsuțe de la periferie, acestea fiind preferatele mele.

— Vreo șaptezeci, maică ! — răspundea interogata.

— Nemaipomenit ! — exclamam eu. N-aș fi zis că ești trecută de șaizeci... Te ții bine, coană mare ! Păcat că nu ești asigurată...

— De ce, copile dragă ! — devenea brusc interesată bătrînica.

— Pentru că, societatea noastră, „Asigurarea Românească“, cînd ai să împlinești optzeci și cinci de ani, are să-ți pună în mînă cam cincizeci de mii de lei, ceea ce, fie vorba între noi, nu-i de ici de colo !... Și n-ai să plătești decît o nimica toată, vreo șaptezeci și cinci de leușteni pe lună... Iar dacă mori înainte de vreme, îți pune banii în palmă, numai în hîrtiuțe noi, pe loc... Și-i lași copiilor !... Dar matale arăți țeapănă, și-ai să-i îngropi pe toți, ascultă la mine. Nu vezi ce bujori ai în obraji ?... Parc-ai fi domnișoară, nu altceva !

— Chiar așa ? — se mira coana mare.

— Exact ! — îi declaram eu. Numai noi îți putem oferi prilejul să treci pe lumea ailalată cu sufletul împăcat, dar și plină de bani... Ce zici, coană mare, îți închei o asigurare pe viață ?

— Cincizeci de mii, zici ? — mai întreba o dată victima.

— Cincizeci !...

— Bun ! Asigură-mă, măi copile !... accepta încîntată bătrînica. Că maică-mea mai trăiește și-acum, și-n săptămîna ailaltă împlinește nouăzeci și doi de ani... N-ai putea s-o asiguri și pe dînsa ?

— Cum să nu ! Însă rata-i mai mare, din pricina vîrstei...

— Nu-i nimica ! Barem să moară și ea mulțumită...

Odată cu afacerea încheiată, bătrînica achita pe loc prima rată, iar eu mă alegeam cu zece la sută din suma încasată. Pe la sfîrșitul lunii, datorită activității mele furibunde, mă alesesem cu vreo două mii de lei. Partea mea.

Prînzeam cu Dragu pe la birturile de la periferie, mulțumindu-ne cu te miri ce, iar după-amiezile transcriam actele de asigurare, la sediu, împreună cu Gina, contabila agenției.

Era o domnișoară bătrînă, tare drăguță, semănînd nemaipomenit cu Ilse Werner, o actriță nemțoaică, de care mă îndrăgostisem demențial, de cînd o văzusem într-un film ce se chema „Eine kleine Nachtmusik". De-aia o iubeam și pe Gina. Oarecum, fără speranțe. Pricepea anevoie pasiunea mea, tot sperînd să facă rost de vreun bărbat care s-o ia de nevastă.

Pînă una-alta, neprezentîndu-se nici un ofertant, era silită să-mi asculte declarațiile de amor. În versuri. Întrucît la ora aceea maică-mea Onglița se afla la Poiana, să se ocupe de treburile campaniei agricole, Gina locuia la noi, ținîndu-i locul. Din toate punctele de vedere. Și ca șefă a agenției, și ca mamă a subsemnatului. Iar în această ultimă ipostază, era pur și simplu adorabilă. Începuse să țină la mine, care îi umflam capul cu poezii lacrimogene, și-mi gătea cele mai senzaționale bucate pe care le gustasem vreodată. Octav, fiind la concentrare, serile, în odăița din spatele birourilor, unde dormeam amîndoi, fiecare în alt pat, bineînțeles, Gina întindea niște cine de pomină. Că-i și plăcea să mănînce.

— Astă seară, măi Vlăduț, am gătit un papricaș cu găluști nemaipomenit, de să-ți lingi degetele, nu altceva ! — mă anunța Gina.

— Minunat. Iar după ce mîncăm, am să-ţi citesc şi eu nişte poezii, care să-ţi meargă la inimă ! — îi declaram eu, clocind în cap nişte gînduri din cele mai abracadabrante. Chiar erotice. Pe la zece, cînd Gina da să aţipească, cu burta plină de cele trei porţii de papricaş cu găluşti pe care le băgase în ea, sătulă şi legănată de versurile ce i le citeam pătimaş, treceam la acţiune.

— Gina mea scumpă, mă laşi să dorm cu tine în noaptea asta ?...

— De ce ?

— Mi-e frică să stau singur în pat... Şi-apoi, te iubesc atît de mult !

Emoţionată, Gina accepta. Avertizîndu-mă :

— Vlăduţ, eu sînt domnişoară, şi niciodată nu m-am culcat c-un bărbat. Dar tu eşti un copil, şi sper c-ai să fii cuminte ?... Nu-i aşa ?...

— Dar bineînţeles ! — o asiguram eu, dezamăgit cumplit, mai ales de cînd o auzisem că încă nu eram demn de numele de bărbat.

Cînd mă vîram lîngă Gina, în pijamaua cea mai curată din casă, o găseam îmbrăcată. Dar şi sforăind lejer, pe două voci. Dormea ca un buştean. Pe la miezul nopţii, după ce încercasem de nu ştiu cîte ori s-o trezesc, Gina pornea să vorbească în somn. Spunea nişte lucruri atît de înfiorătoare, ceva în legătură cu piaţa pe care trebuia s-o facă a doua zi, şi trebuia să cumpere carne pentru sarmale şi ceapă, usturoi, păstîrnac şi pătrunjel, încît mi se făcea lehamite, de-un asemenea amor înnebunitor, ba şi culinar pe deasupra, şi adormeam.

Din noaptea aceea de pomină, am renunţat la Gina. N-aveam nici o nădejde. Însă nici ea. Dracul o mai lua de nevastă, dacă vorbea în somn despre amănunte gospodăreşti, plus că se culca îmbrăcată.

Şi, înarmat cu primele poezii ce-mi apăruseră în „Curentul literar-magazin", m-am refugiat în braţele viitoarei doamne doctor Vrabete, sau ceva pe-aproape, eventual Dovlete, că nu-mi mai amintesc.

La data cînd ne mutasem în casa pe care ne-o închiriase, undeva pe strada Sfîntul Gheorghe-Nou, încă nu-l luase de bărbat pe bietul doctor. Pe-atunci, am avut impresia că se juca cu mine. De-a şoarecele şi pisica. Sau invers. Din păcate, a fost

doar o impresie. Care m-a marcat profund. Căci Doris era superbă. Tip de spaniolă, cu buze lacome și groase, cu pielea de culoarea bronzului patinat și fața bătînd în cafeniu-deschis, ca o cacao cu lapte, cu ochi migdalați, prelungiți prin marafeturi cosmetice. Mă rog, ce mai tura-vura, eram nebun după ea.

După-amieze întregi, cînd maică-mea lucra la agenție, rămîneam singur acasă, așteptînd să fiu invitat de Doris la o cafea.

Și făcea niște cafele, inimaginabile, de-mi fîlfîia cordul ceasuri de-a rîndul. Poate, însă, și din pricina modalității în care mă aborda. Mă pomeneam cu ea la fereastră, plictisită de moarte, întrebîndu-mă :

— Ce mai faci, puștiule, nu vii să bem o cafeluță ? Dar ia-ți și poeziile cu tine, să-mi mai citești din ele...

În căsuța pe care-o locuia, doar două odăițe mereu scăldate în penumbre orientale, datorită perdelelor de catifea, întotdeauna trase, mă invita în salonașul cu canapea, o dormeză imensă, pentru trei persoane, unde-și etala superstructura și-și sorbea cafelele. Cafelele, deoarece bea în neștire, cîte trei sau patru, la rînd. Acolo, tolănită de-a latul, mă asculta recitîndu-i din versurile aduse. Niște elucubrații febrile, mai totdeauna dedicate ei. Cînd se sătura de poezie, mă poftea lîngă ea, pe dormeză. Ce-i drept, nici eu nu mă lăsam prea mult rugat.

— Întinde-te lîngă mine, puștiule ! — îmi spunea cu glas răgușit Doris.

Îi respectam dorința. Și, la mare urgență, porneam să-i mîngîi cuprins de febre cerești picioarele. Căci nenorocita, în plină luna lui cuptor, umbla în pijama de iarnă, de molton gros și pîslos.

După minute întregi de moșmoneală, renunțam.

— Plec, nu mai vreau să știu de tine.

— Fii serios, puștiule, că mîine ești invitatul meu. Mergem la Ișalnița, la tata, să culegem muscatul. Mi-a trimis vorbă că-i copt și-ncepe să-l culeagă... Nu-i așa c-ai să vii ?

— Ca să mă chinui și-acolo ? Să-i culeg via lui tac-tu ?...

— Exact ! Și-apoi, cu-o bărdacă de must proaspăt, să ne pitim în fundul viei, pe iarbă, unde nimeni n-o să dea peste noi ! Aici și-acum, alta-i situația... Oricînd ne poate surprinde maică-ta !...

Idiot zdravăn, m-am dus. A doua zi. Plecînd cu Doris, din zori încă, la gară. De unde, c-un personal, la propriu și la figurat, care abia se tîra, am ajuns la Ișalnița.

La via lui taică-său, începuseră de mult culesul. Îmboldit de Doris, m-am lăsat și eu antrenat. Ars de vipie, gata să fac o insolație de zile mari, am muncit ca un dobitoc, pînă la vremea prînzului. Cînd, terminîndu-se muscatul, bătrînul ne-a invitat la o gustare. Nu cine știe ce. Salată de roșii, castraveți cu sare și struguri tămîioși. Buni și ăia. Am mîncat pe sparte. Eram și istovit. Numai așa se explică pofta cu care-am dat gata vreo două chile de ciorchini aromați. Tot așteptînd din partea muierii un semn.

Cînd au tras din zăcătoarea de sub zdrobitor primele ciubere cu must, Doris, umplînd o ploscă de vreo doi litri cu zeamă tulbure și spumoasă, a pornit-o spre fundul viei. Neuitînd însă, să-mi azvîrle o privire plină de semnificații. Atît am așteptat.

M-am luat după ea, strecurîndu-mă printre coardele de viță. Cînd am ajuns la locul de care-mi pomenise „creola“, un microtăpșan de otavă, tocmai bună de cosit, superba făptură mi-a înmînat plosca și mi-a arătat unde să mă așez. Era un pui de nuc, cam de doi metri înălțime, și care zvîrlea umbre incerte asupra otavei de sub poalele sale. În timp ce mă tolăneam pe iarbă, simțindu-mi stomacul cam încărcat, Doris, într-o clipită, și-a zvîrlit de pe ea bluza și fusta și-a rămas despuiată, așa cum o făcuse maica-natură și bunul Dumnezeu. Însă, din păcate, avea și-un costum de baie pe ea. Care, după părerea mea, nu mai reprezenta o problemă.

— Ei, ce zici, puștiule, m-am ținut de cuvînt ? — m-a întrebat vrăjitoarea de creolă.

În clipa următoare, se tolănea lîngă mine. Cînd i-am pus degetele pe pielea coapselor, mi le-am retras speriat. Ardea. Mai bine zis, ardeau. Și pielea creolei, dar și buricele degetelor mele.

Am luat plosca și-am golit-o pe jumătate. Apoi i-am întins-o lui Doris. Nefiindu-i sete, mi-a dat peste mînă. Și, în clipa cînd așteptam din partea tigroaicei un gest de bunăvoință, o durere cumplită de mațe m-a făcut să urlu de durere. Era mustul. Care pornise să fiarbă. Turnat peste roșii, castraveți și struguri, îi priise nemaipomenit mediul fermentativ. Chircit de durere, m-am ghemuit la picioarele idolului pîrlit de soare.

— Ai răbdare, puștiule, că imediat trece ! Așa-i mustul proaspăt... Mai tîrziu, ai să vezi c-o să fie altfel ! — m-a liniștit Doris.

Și chiar așa a fost ! Altfel. Căci, neexistînd nici un tren de după-amiază, curajos nevoie mare, m-am lăsat îndemnat de creolă să pornim pe jos spre Craiova.

Iar creola zîmbea parșiv. Ca și cum nici usturoi n-ar fi mîncat, și nici gurița nu i-ar fi mirosit !

Peste noapte, la Craiova, în grădina casei de pe strada Sfîntul Gheorghe-Nou, pe care-am cutreierat-o de la un capăt la altul, cugetînd la vicisitudinile vieții, am ajuns la unica soluție posibilă.

Să dispar din orașul acela păcătos și care-mi pricinuise atîtea deziluzii în amor. Nu era încă de mine. Mai întîi, se cerea să-mi fac un nume în poezie și-apoi să-l fructific și-n domeniul spinos al relațiilor femeie-bărbat. Astfel că, a doua zi chiar, adunîndu-mi bulendrele și lăsînd o scrisoare disperată Ongliței, în care-i declaram că plec să-mi împlinesc vocația, mă urcam, fără bilet, într-un accelerat de București.

Unde speram să-l întîlnesc pe Ioan Velicu, cel care mă lansase în „Curentul literar-magazin", și să-l rog, cu lacrimi în ochi, să-mi facă un rost în viața literară. Preferabil, pe post de poet profesionist.

„ANII DE UCENICIE"

POET „CAPITALIST"

În tren, cu inima-n ralantiu, mă îndreptam plin de speranțe spre capitala țării. Acolo, unde puiesc poeții și romancierii, unde apar revistele literare ca dragaveiul după o aversă, unde-s majoritatea editurilor. Și totuși mă rîcîia ceva, zgîrmîndu-mă ca un vierme. Nefericirile mele în dragoste. Dumnezeule, cîte femei aș fi putut face fericite ! Cu nici una însă nu-mi mersese.

Dar, gîndindu-mă la Bucureștiul care mă aștepta cu brațele larg deschise, uitam numaidecît totul. Bineînțeles, mă refer la necazurile avute cu Genia Prujină, cu Mamina, Suci Duriu, Gina și, mai ales, cu Doris, viitoarea doamnă doctor Vrabete. Restul nu mai conta. Muierile mă dezamăgiseră. Și încă rău de tot. De aceea, legănat de țăcănitul roților de tren, m-am jurat ca prima femeie ce-mi va ieși în cale, oricum și oriunde, să fie cea mai nefericită ființă de pe lumea aceasta. Ca o fiară aveam să mă port cu ea. Să le-nvăț minte, „in corpore" !

Din păcate, controlorul de bilete al acceleratului de București s-a dovedit a fi o... femeie. Al dracului de tînără și frumușică. Însă, tot pe-atît de-afurisită. Nefiind în posesia sumei necesare, și nici a unor acte de identitate, mi-a tras și dînsa în piept. După cum era și normal, avînd în vedere succesele mele la femei. Și, nici una, nici două, pentru călătorie în condiții de clandestinitate, m-a predat la postul de poliție din Gara de Nord. Spre norocul meu, de serviciu era comisarul Matei Alexandrescu, un cunoscut poet, publicat pe vremea aceea de mai toate revistele literare. La început, m-a luat repede, ca la poliție :

— Ia ascultă, măi băiete, cine ești și de unde vii ?

— Sînt un poet, domnul comisar, şi vin din cea mai parşivă cetate a banilor... Mai bine zis, din neantul Craiovei !

— Bă, nu-mi vorbi mie în bobote, că te pocnesc ! Ştii tu cine sînt eu ? Ai auzit de comisarul Matei Alexandrescu ?...

— Da ! V-am citit în „Universul literar", dacă dumneavoastră sînteţi acela. Însă nu-mi închipuiam că un poet poate fi şi poliţist...

Comisarul, brusc înduioşat, m-a bătut pe umăr şi mi-a declarat :

— Uneori, copile dragă, se mai întîmplă... Nici nu-s singurul. Mai există un poet suprarealist, unul Nisipeanu, şi-ăla tot comisar... Ce vrei să faci la Bucureşti ?

— S-ajung poet capitalist !

— Cum ? — a exclamat amuzat Matei Alexandrescu. Şi cine-o să te ajute în treaba asta care, ascultă la mine, nu-i deloc uşoară ? !...

— Maestrul Ioan Velicu !

— Bădia Ioan ? Mira-m-aş ! Doar îl ştiu cît îi de pîrlit... Mă rog, avînd în vedere că-i un fel de redactoraş la „Curentul", n-ar fi exclus să-ţi facă şi ţie vreun rost, ca poet, încă şi capitalist ! De unde-ai mai scos şi pe-asta, c-ar exista poeţi cu capital ?...

— Nu la capital m-am gîndit, domnule comisar, ci la faptul că-i neapărat necesar s-ajung poet la Bucureşti, capitala ţării !

— Aaa !... Păi spune, domnule, aşa... Acuma-s lămurit ! Ştii unde-l găseşti pe Velicu la ora asta ? Ori la „Café de la Paix", dacă-i în bani, ori la Mitică-lăptarul, pe Domniţa Anastasia... Ai să te descurci ?

— Am ! — l-am asigurat eu.

— Eu cred că n-ai... Adică n-ai o para chioară. Altminteri, n-ajungeai aici... Poftim cincizeci de lei, din partea mea, să-ţi poţi plăti tramvaiul, ca să nu te mai trezeşti la poliţie ! Hai, dă-i drumul, eşti liber ! Sper să ne mai întîlnim. Serile, mă găseşti oricînd la „Capşa", „Café de la Paix" sau la iaurgeria poetului Mitică-lăptaru !

— Domnule Alexandrescu, nu pot primii banii ! Încă n-am ajuns cerşetor...

— Vezi-ţi de treabă, măi copile ! Ia-i şi taci din gură. Ai toate şansele s-ajungi şi cerşetor, dacă te încăpăţînezi să crezi

că se poate trăi din poezie... Nu se poate, eu ţi-o spun ! De-aceea am ajuns comisar... Asta-i viaţa !

În definitiv, după cum aveam să aflu mai tîrziu, citind excelenta biografie romanţată a lui André Maurois („Les trois Dumas“), şi marele meu coleg din istoria literaturii, Alexandre Dumas — tatăl, şi el avea să pornească la cucerirea Parisului c-un singur napoleon în mînă. Iar eu posedam atunci cincizeci. De lei. Cam tot pe-acolo. De ce să-l mîniem pe bunul Dumnezeu. ...Dacă se supără, precis n-am să mai apuc celebritatea sus-pomenitului !

Pe Ioan Velicu nu l-am găsit nicăieri. Nici la „Café de la Paix“, nici la Mitică-lăptarul, pe Domniţa Anastasia, nici la redacţia „Curentului“, acolo unde se găseau şi birourile „Curentului literar-magazin“.

— La ora asta, dacă nu mă-nşel, trebuie să fie la tipografie ! — m-a informat domnul Aurel Tita, un tînăr poet, frumuşel şi ochelarist, coleg de redacţie cu maestrul meu, cel care mă publicase. I-a intrat la „plane“ volumul de versuri, primul pe care-l scoate.

— Nu-mi puteţi da adresa tipografiei ?

— Se află-n apropiere... Chiar după colţ, întrebi şi matale de tipografia „Eminescu“... O ştie toată lumea !

Peste vreun sfert de ceas, la subsolurile tiparniţei cu pricina, dădeam peste maestrul Ioan Velicu. Aplecat asupra colilor ce ieşeau de sub maşina plană.

— Ce-i cu tine, Marincule ? — a exclamat maestrul, nevenindu-i să-şi creadă ochilor. Ai păţit ceva... ?

— Da, domnule Velicu ! — i-am declarat eu voios. Am înnebunit... Ţin neapărat să devin poet profesionist...

Ioan Velicu m-a privit deodată mai atent. Nesesizînd în ochii mei licăreala demenţei, a izbucnit pe neaşteptate într-un hohot de rîs homeric. Apoi, cînd s-a mai demolit, m-a întrebat grav :

— Şi-ţi imaginezi c-ai să reuşeşti ?...

— Cum să nu ! Matale n-ai reuşit ?

De data asta, maestrul s-a întristat de-a binelea, chiar îngrijorător.

— Mda ! — a mormăit bădia Ioan. Am izbutit să intru slugă la dîrvală, în palatul lui Pamfil Şeicaru... Iar ca poet, măi

nefericitule, n-am obținut nici un leuț. Iar întîiul meu volum, ăsta din fața ta, mă costă trei lefuri...

Și mi-a arătat coperta, care se trăgea la o mașină de-alături. Era splendidă. Numai titlul nu-l înțelegeam. Ce-o fi vrut să spună numele acela de fată : „Lucreția Bugeac“ ?... Abia într-un tîrziu m-am încumetat să-l întreb :

— Domnule Velicu, are vreo legătură cu Lucrezia Borgia ?

Maestrul m-a privit încruntat. Apoi a zîmbit dureros, și mi-a mărturisit :

— Mă, să știi că la chestia asta nu m-am gîndit niciodată ! Ești formidabil. Fără s-o cunoști pe Lucreția mea, i-ai și intuit sămînța de ceață ce-i umblă prin cap. Culmea-i că, dacă se poate spune așa, seamănă, dintr-un anumit punct de vedere, extraordinar de mult cu vrăjitoarea aia diabolică... Măi Marincule, Lucreția Bugeac este o nemaipomenită sculptoriță ! Și care există în realitate. E marea mea iubire, iar cartea conține declarația mea de dragoste către dînsa... Fără nici o șansă, din păcate !...

Căzînd pe gînduri, un timp oarecare maestrul a uitat de mine. Mai încolo, m-a luat la întrebări :

— Ai mîncat ceva ? Ai unde să dormi ? Din ce-ai să trăiești ?...

— Maestre, n-am de nici unele, și nici nu știu din ce-am să-mi cîștig pîinea... în matale mi-e toată nădejdea. De-aia am venit la București, ca să mă băgați poet, la vreuna din revistele literare de-aici... Pe leafă, bineînțeles ! — am bîiguit eu, după ce mi-a trecut hăbăuceala.

— Totuși, ai dreptate, cînd zici c-ai înnebunit! Marincule, nu există poet salariat... Nicăieri, în tot Bucureștiul ! Dacă-ți fac rost de-o corectură, eventual la noi, înseamnă c-avem noroc... Mai întîi însă va trebui să vorbesc cu Tita, că el se ocupă de chestiile astea, ca să zic așa, administrative. Mă rog, om vedea, dar pînă atunci hai să mîncăm ceva. Apoi, va trebui să-ți căutăm un culcuș pentru noapte...

Flămînd ca un cîine ordinar, fără pretenții de „lup“ sau „bulldog“, am ras trei farfurii de ciorbă de burtă ca pe nimic. Era, ce-i drept, și extraordinară. Cînd l-am văzut pe maestrul Velicu dînd din colț în colț, ba că-l mai și roagă pe patronul tavernei să treacă în cont consumația, am vrut să plătesc eu,

din cei cincizeci de lei căpătaţi de la comisarul Matei Alexandrescu.

— Ascunde-ţi bănuţii, Marincule, să nu te vadă părinţii lui Mitică !

— Care Mitică ?

— Omul care-i la tejghea şi ne-a servit burta ! E şi el poet, şi încă de talie, deşi face pe iaurgiul... Dacă n-ar fi Cosma, căci aşa-l cheamă, ar muri de foame poeţii şi ziariştii cei mititei ! Însă-i om de suflet, şi ne trece-n catastif. Cînd încasăm leafa, ne prezentăm la dînsul şi-i plătim pînă la ultimul sfanţ... Ai să mai auzi de Mitică-lăptarul !

Am mai auzit. În tot timpul cît mi-am făcut ucenicia „capitalistă“. Cînd eram pe drojdie, mă proţăpeam lîngă el, pînă se-ndura să-mi ofere merindea cea de toate zilele. Iar peste ani, parcă prin 1959, l-am întîlnit la Uniunea Scriitorilor, unde venise să-şi reglementeze drepturile pentru pensie. Ca scriitor. Lăptăria şi iaurgeria nu mai erau, de cînd cu naţionalizarea. Poeziile lui însă rămăseseră. Mai apăreau, din cînd în cînd, pe ici pe colo, în vreo revistă literară. Îmbătrînise, dar rămăsese cu-acelaşi zîmbet blajin pe buze. Bucuros că-l revăd după atîta amar de vreme, l-am întrebat :

— Şi ce mai faci, măi Mitică ?

— Nici o brînză, Marincule ! — mi-a răspuns surîzînd pierdut. Mai ticluiesc o poezie, mai umblu cu ea pe la redacţii, uneori mai şi apare... Ce să-i faci, timpul meu a trecut. Cine să se mai intereseze astăzi de poemele mele suprarealiste ?...

Îmi era clar. Îi lipseau produsele lactate, din care-şi făcuse meseria, şi din care-şi ducea traiul. De-aia pomenise de brînză. Şi, dacă-i pe bune, nu cred să fii mîncat, altundeva, un iaurt mai gros şi mai bun ca la lăptăria lui Mitică Cosma.

După ce-am isprăvit de prînzit, ne-am dus pe capul lui Aurel Tita. Cînd a auzit, de la Ioan Velicu, despre cine-i vorba, şi-a amintit imediat că fusesem publicat de revista la care lucra.

— Asta-i Marincu, ăla „alb şi mort ca zincu“ ? — s-a mirat delicatul Tita, poet şi dînsul. De-ar fi să ne luăm după poemul lui, ar trebui s-arate invers decît este în realitate. Ce ţi-e şi cu moderniştii ăştia ! Mint de-nghează apele...

Ceea ce nu l-a împidicat să mă angajeze corector, cu „numărul“, la „Curentul literar-magazin“, datorită insistenţelor

bădiei. Opt sutici pe săptămînă. Şi, pînă aveam să-mi fac rost de vreo cameră mobilată, mi-a îngăduit să-mi organizez un culcuş chiar la redacţia gazetei. În baie. Dar asta am mai spus-o pe undeva...

Peste vreo lună, locuiam tot acolo. Aveam şi unele avantaje. Deoarece mă-mbăiam în fiecare seară. Bineînţeles, după ce scoteam colecţia revistei din cadă. Apoi, după ce-mi terminam toaleta zilnică, o aşezam la loc, întrucît urma să-mi servească de saltea.

Cu timpul, am avut prilejul să-l văd şi pe uluitorul Pamfil Şeicaru, cel mai temut pamfletar al timpului. Era un tip bondoc şi mărunt, cu părul negru-cărbunos, cîrlionţat, faţa lucindu-i de parcă i-ar fi fost unsă cu slănină de porc. Sosea, mai totdeauna, pe la şase, după-amiaza, se-nchidea în birou şi-şi scria editorialul. Apoi, urlînd ca o fiară, striga la secretară să vină linotipistul. Avea omul lui, singurul în stare să-i descifreze scrisul, şi care nu mai pretindea să i se dactilografieze materialul. În zece minute, îi aducea şpaltul la corectură. Apoi, şi Şeicaru şi linotipistul plecau pe la căşile lor, sau la alte treburi.

Cea mai frumoasă zi a săptămînii, fastă, era sîmbăta. Cînd îmi încasam, chiar din mînuţele lui Aurel Tita, leuţii cuveniţi. Cam înainte de douăsprezece. Cu ei în buzunar, alergam ca din puşcă la Mitică, să-mi plătesc datoriile, şi-apoi, zbugheo, la „Capşa", să mă simt şi eu domn. Sau la alte localuri de lux : „Gambrinus", unde firma servea berea cu-o farfurie de cartofi, prăjiţi, cadou din partea patronului, „Modern", „Café de la Paix", unde se-adunau poeţii, sau „Carul cu bere", o uriaşă tavernă de categoria întîia, cam scîrţănoasă însă, deoarece, la halba de bere, nu dădeau pe gratis decît o farfurioară de ridichi negre rase, de ţi se umfla burta ca un ţîfoi.

În schimb, duminica, rămas fără un franc, trebuia să mă rostuiesc cum dădea Dumnezeu. Dacă dădea. Dacă nu, mă lipeam de Marin Iorda, un desenator caricaturist de faimă, care, cam pe drojdie şi dînsul, mă invita acasă la el, să ne prepare nevastă-sa salată de roşii. Cred că la sufletistul grafician am consumat cea mai senzaţională salată din viaţa mea. Şi colectivă, pe deasupra. Căci, atît Iorda, cît şi toţi ceilalţi amărăşteni, eu, Velicu, şi alţi pripăşiţi, ne îndeletniceam cu munca de jos, la prepararea salatei. Tăiam roşiile, mărunţeam ceapa, alergam după pîine neagră şi proaspătă, după ulei de dov-

leac, spălam farfuriile și tacîmurile. Nevasta lui Marin Iorda, o femeie măruntică și numai zîmbet, lua ligheanul cel mai mare din dotația gospodăriei și vîra în el cele trei sau patru kile de ceapă tăiată de noi. Cu lacrimi în ochi. Apoi, freca ceapa cu sare grunjoasă, o spăla după aceea cu apă, să se frăgezească ; peste ea urma să toarne feliile tomatelor și două sticle de ulei. Cu toții, porneam imediat să amestecăm mirabila învălmășeală din lighean. După care, luînd în farfurii, cu polonicul de ciorbă, pe pofta inimii, se purcedea la masă. Ligheanul mi-l rezervam mie, renunțînd bucuros, de bunăvoie și nesilit de nimeni, la utilizarea recipientelor convenționale. De fapt, cuprindea numai resturi, dar și cele mai bune, scăldate de ulei și mustoase.

— Mai e pîine ? — se interesa Velicu.

— Ioc ! — răspundea dezamăgit Marin Iorda. A înfulecat-o prietenul ăsta, al nostru, pe care ni l-ai adus tomite de la Craiova. Două jimble...

Nu știu de ce mă considera Iorda nefericit, că, zău, nu eram. Tăceam, și-mi vedeam mai departe de treabă, scoțînd de sub masă dăraburi întregi de pîine neagră. Om strîngător, pusesem la fereală o jumătate de dublă.

Iar de lunea, porneam iarăși să-l vizitez pe Mitică-lăptarul, plasîndu-mă pe orbita preparatelor lactate. Pe datorie. Pînă în sîmbăta următoare.

Îmi plăcea munca mea, de la redacția „Curentului literar-magazin". Aveam prilejul să-ntîlnesc acolo o sumedenie de „vîrfuri" ale literaturii contemporane. La un moment dat, nu mai știu în ce perioadă anume, însă pentru un răstimp destul de scurt, revista ne-a fost supervizată chiar de Șerban Cioculescu, angajat anume de Pamfil Șeicaru, pentru ridicarea nivelului spiritual. Față de cum arată acum maestrul Cioculescu, nici pe-atunci nu era mai altfel. Tot atît de caustic și slab, la fel de malițios și distant. Nu știu din ce pricină, dar sînt unii oameni care nu vor deloc să-mbătrînească. Din nici un punct de vedere.

Ce-i drept, mai existau și unele dezagramente. Bunăoară, cum s-a întîmplat atunci cînd au început bombardamentele asupra Bucureștiului. Din păcate, dormind în baie, îmi dădeam seama de semnalul „alarmei aeriene" mult prea tîrziu, cînd nu mai aveam vreme să cobor cinci etaje. Și nici lifturile nu mai funcționau. Iar pe scări, mi-era frică. Așa că, sechestrat în bi-

rouri, priveam de la fereastra blocului „Curentul“, aproape de cer, lănciile de lumină ale proiectoarelor antiaeriene. Interesant și pitoresc, ca spectacol, însă extrem de riscant. Așa se face că, într-o bună dimineață, după o noapte cînd dandanaua a fost mai cotoioasă, Velicu m-a găsit pitit sub colecția revistei. Pe fundul cadei din baie.

— Ce-i cu tine aici, Marincule ! — s-a mirat el.

— Aștept încetarea alarmei ! — i-am răspuns eu, dîrdîind de frică.

— Fii, domle, serios, că s-a terminat de mult bombardamentul. Încă de pe la trei, dinspre ziuă !...

Ce om și Velicu ăsta. Din viața lui de om de omenie și poet n-a rămas decît volumul acela de versuri, atît de bizar intitulat — „Lucreția Bugeac“. Care și el s-a pierdut, de nu mai dau nicăieri peste urmele lui. Amăgit de himere, Ioan Velicu s-a jucat cu moartea. Și-a cîștigat ! Optînd pentru ea.

AMINTIRI ALANDALA (I) : DESPRE DEBUTURI, DE MIC ȘI MARE CALIBRU, CU REPETIȚIE

1982... Nu știu cum de s-a-ntîmplat c-am trăit șase decenii de viață. Pînă acum, deocamdată. Mare minune, și-asta. Cu-atît mai mult cu cît, cam trupeș fiind de felul meu, medicii nu-mi garantaseră decît maximum 40. Ani, bineînțeles. Cu condiția s-ajung la un gabarit normal. Ei bine, n-am ajuns ! Ba l-am și depășit. Dar nici nu le-am confirmat prognosticul. Lucrurile s-au nimerit să fie întocmai ca-n buletinele meteo. Una scrie în presă, alta se-aude la radio, iar la TV, ce să mai vorbim, că vedem... Peste tot, timpul este „probabil“ ! Cînd pe față, cînd pe dos.

Din anii aceștia, pe care mi i-a pus la dispoziție maica natură, 65% i-am închinat literaturii. Iar cei 35%, de la începuturi, pregătirilor necesare: pornind de la abecedar, trecînd cam vraiște prin mai multe școli, citind demențial și devorînd, nopți de-a rîndul, metri cubi și lineari de bibliotecă. Dar nu regret

nici o lectură. Chit că alegeam la nimereală. Ce-i în cap nu se pierde, cel mult se transformă, şi uneori nu se ştie în ce. De la Lavoisier citire.

Văzînd acum atîţia autori de poezie, proză şi alte diverse specii şi subspecii literare, care apar potop în revistele de branşă şi... ramură, simt cum mă păleşte deodată o zglobie şi tonică melancolie.

He, he, păi pe-atunci, cînd tînjeam să-mi citesc şi eu, tipărite, produsele, altfel se punea problema. Invers decît astăzi. Nimeni nu-şi pierdea, în anii aceia, timpul cu recrutarea forţelor de muncă pentru noua generaţie de fauri aburiţi. Trebuia să ne ocupăm singuri de viitorul nostru scriitoricesc.

Prima tehnică, ceva mai eficientă, era autopromovarea. Pe bănuţii proprii. Mai întîi, dacă stau şi gîndesc bine, l-am „debutat" pe colegul de clasă, despre care am mai pomenit, „tipărindu-i" volumul de versuri la maşina de scris. De mi-am betegit arătătorul de la dreapta, bătînd doar c-un deget. Apoi, am debutat şi eu. Trăgînd, la şapirograf, în douăzeci de exemplare, primul număr (dar şi ultimul) al revistei literare „Ultrapoesis", pe cînd eram la liceul comercial „Gh. Chiţu", de la Craiova. În care lansam şapte poeţi şi trei prozatori. Printre ei se aflau, fireşte, şi subsemnatul. „Aflau", deoarece, în afara numelui meu proprietate personală, mai utilizasem şi trei pseudonime.

Succesul a fost monstru. Devenisem celebri. Peste noapte. Pentru că, a doua zi, de dimineaţă, am fost exmatriculaţi temporar. Directorul, sărmanul, era invalid : nu poseda organ pentru literatură. Mai defel. Conducea un liceu comercial, unde era de neconceput o contabilitate în partidă dublă (artistică şi cifrică). Nici genitorii noştri n-au fost de altă părere. Numai colegii, consolîndu-ne prin parcuri, unde ne piteam de mînia părinţilor, ne mărturiseau deplina lor înţelegere. Limitată însă. Din teama de a nu fi detectaţi de „spionii" corpului profesoral. Aceştia foiau pretutindeni... în imaginaţia noastră (liricoidal-înfierbîntată). Bietele cadre didactice ! Aveau alte preocupări. Începuseră concentrările...

A doua tehnică, mai puţin sigură, consta în a provoca citarea la vreo „poşta redacţiei". Cînd apăream, la finalul rubricii, printre cei încurajaţi cu „mai trimiteţi", exultam ca un bidiviu. Mi se tipărise numele !

Cînd mi-a fost tipărită prima poezie (de fapt, numai o strofă), în „Curentul literar-magazin", la „poşta redacţiei", mi-am luat inima-n dinţi şi, indignat de faptul că nu mi se publicase poemul în întregime (27 catrene), m-am adresat concurenţei. Să-i învăţ minte pe cei de la „Curentul...", şi să le demonstrez ce pierduseră.

Cu vreo două săptămîni în urmă, tocmai apăruse în „Adevărul literar şi artistic" o schiţă formidabilă (după părerea mea), extrem de naturalist-realistă, chiar dură, intitulată „Ciorba de burtă" (poate numai „Burtă", este posibil şi-aşa) de-o anume Maria Arsene. Impresionat, fiind şi-un mare amator al preparatului respectiv, i-am scris distinsei şi viguroase prozatoare : „Dragă şi scumpă Doamnă, numai o inimă de femeie mă poate ajuta să-mi public şi eu poemele alăturate..." Şi multe alte vrăjeli. Şi încheiam : „... vă sărut pătimaş talentatele dumneavoastră mîini, ambele, că nu ştiu cu care scrieţi !" Două gafe dintr-un foc. Că eram şi deştept !

Peste zece zile a apărut. Nu opera subsemnatului. Ci răspunsul doamnei Maria Arsene. Adresat personal, prin poştă, scutindu-mă de rubrica milogilor. Onorat, dîrdîind de emoţie, am citit necrezîndu-mi ochilor : „Tinere, mai întîi ţin să-ţi precizez că nu-s doamnă, mai curînd domnişoară, s-ar putea zice, încă nefiind căsătorit... Nu ştiu dacă ai talent au ba, însă poeziile matale merită a fi citite de-un specialist. Deocamdată, eu mă ocup de plasarea produselor textile, şi nu a poeţilor, avînd meseria de comis-voiajor. Proza mi-o scriu în tren, între două gări, iar de semnat o semnez cu numele mamei, căci dînsa-i Maria, eu fiind numai Arsene."

Textul l-am redat din memorie. În orice caz, cam aşa suna. Ceea ce-am reţinut bine, era semnătura : Artur M. Arsene. Prozatorul Maria Arsene, cu care am fost şi coleg, prin 1958, la „Flacăra".

Distrus, mi-am pierdut orice încredere în posibilităţile domnişoarelor, ca animatoare culturale. Şi-am continuat să-mi expediez versurile la aceleaşi „poşte ale redacţiei", radiind din listă „Adevărul"...

Peste două luni : miracol ! Îmi apăruseră trei poeme. În „Curentul literar-magazin". Trei, Doamne, şi toate trei... deodată. Semnate : Alexandru Vlad Marincu. Primul meu debut tipărit.

Căci am mai debutat de vreo cîteva ori, de fiece dată sub alt pseudonim.

Numai nuvela „Domnişoara Schiavoni“ a purtat, în 1942, deasupra titlului, Vlad Muşatescu. Mi-o publicase „Universul literar“. Unde o trimisesem lipsit de orice speranţă. Mereu mi-era teamă să nu fiu confundat cu Tudor Muşatescu, celebra mea rubedenie din lumea literară. Însă şi-acuma-s convins, numai datorită acestei apropieri mi-a fost onorată „Domnişoara...“ Cu 150 lei. Contravaloarea a două perechi de ciorapi („fil d'Ecosse“). Pe care i-am mîncat la restaurantul „Modern“, local de lux pe-atunci, sub formă de cîrnaţi pe fasole. Spre stupefacţia chelnerilor obişnuiţi să servească doar „tournedo“-uri şi „chateaubriand“-uri. Dar jumătatea de oltean din mine rîmnise la fasule.

Acesta a fost cel de-al doilea debut.

Şi-a urmat şi-un al treilea, la „Tribuna tineretului“ (parcă aşa îi zicea, sau ceva pe-aproape), unde Geo Dumitrescu şi Tiberiu Tretinescu mi-au publicat poemul „Moartea cărăbuşului“. Semnat : A. W. Bassarab. Dar neplătit. Poate şvarţul oferit de Tibi Tretinescu să fi reprezentat vreun soi de onorar. Cam costeliv. Pentru că făceau ăia, de la „Café de la Paix“, unde se-ntîlnea „generaţia“, nişte fasole bătută indimenticabilă. Cu boia, ulei şi ceapă prăjită, crocantă !

După aceea, debuturile s-au succedat vertiginos. Cu repetiţie, şi de mai mare sau mai mic calibru. Pe unde găseam loc. Niciodată onorate. Şi totdeauna sub un alt pseudonim. Mereu îmi căutam un nume, şi tot nu mi-l găseam.

Abia după ce m-am stabilit la Bucureşti, ca „poet“ (de fapt, corector), am început să mă ocup serios de cariera mea literară. Ca Vlad Muşatescu, de astă dată. Şi definitiv. Plătit cu numărul de revistă. Săptămînal.

Am dus-o astfel cam un an. Mai publicam din cînd în cînd, mai corectam o revistă... Dar şi acestea apăreau şi dispăreau precum cometele. Uitînd totdeauna să-şi plătească poeţii.

Odată, nu mai ţin minte la ce publicaţie (de mîna a patra), în loc de salariu mi s-a oferit, pentru corectura săptămînală a revistei, „cronica“ cinematografică. Era o pîine ! Textele le primeam, gata scrise, de la casele de filme, firme comerciale ce se ocupau cu distribuirea filmelor importate. În fiece joie ridicam reclamele, clişeele de zinc şi anunţurile ce

se voiau „cronici". Plus un plic (subdezvoltat) pentru oboseala subsemnatului.

De Anul nou ce ne mai încropeam și noi „cronicarii", cînd eram invitați la microfestinurile organizate de firmele pe lîngă care eram afectați. Din nenorocire, toate „recepțiile" cădeau cam în aceeași zi. Oricît eram de mîncău, mai niciodată nu izbuteam să-mi sărăcesc clienții. În disperare de cauză, îmi înfundam buzunarele cu ce puteam și cu ce mai rămînea pe masă. Pateuri albe pentru zile negre. De cele mai multe ori. Operație destul de anevoioasă, întrucît pe-atunci umblam cu pantalonii prinși în ace de siguranță, camuflîndu-mi spărturile cu un exemplar din revista pe care o reprezentam la recepție.

Ce să-i faci, asta era viața... literară !

Cu totul alta decît cea pe care am trăit-o mai apoi, cînd la „Gazeta literară", prin 1959, asigurînd machetarea revistei, eram coleg cu Nichita Stănescu, Nicolae Velea și alți mulți viitori mari scriitori. Care, pe-atunci, simpli redactori, primeau totuși un salariu. Bașca onorarii. Că scriau băieții, nu se lăsau.

Pînă și debuturile de-azi se petrec altfel. La Vaslui, acum vreo doi ani, la o întîlnire cu membrii unui cenaclu local, mi-a fost dat să asist la o naștere ieșită din comun. Apăruse pe lume un nou poet. Pe mine unul m-a lăsat pur și simplu cu gura căscată.

În săptămîna următoare, i-a apărut numele, sub o poezie, într-o revistă literară bucureșteană. Fără să fi cerut asta ! Iar de curînd, m-am reîntîlnit cu poetul în cauză, citindu-i un grupaj în „Suplimentul literar al Scînteii tineretului".

Ion Enache, de la Vaslui, nu se pierduse. Ba dimpotrivă.

Așa debut, cu repetiție, mai zic și eu. Enache, după cîte am aflat, muncește și scrie, fără să fie nevoit a-și pune problemele pe care mi le-a pus debutul meu atît de chinuit.

Aș da mult să-i citesc amintirile, peste ani, chiar peste foarte mulți ani, cînd va povesti despre condițiile în care și-a tipărit poemele.

Acum patruzeci și ceva de ani, cînd eram tînăr și buiac, visam s-ajung poet. Și-am ajuns... prozator. Autor de romane umoristice, vagamente detectivistice. Așa zic criticii. Bineînțeles, eu-s de altă părere. Uneori, am impresia că practic o proză de profundă analiză psihologică, chiar abisală. Eventual, lăsînd-o mai ieftin, de moravuri și năravuri.

Hai să fim serioşi ! Glumesc. Fac şi eu ce pot.

Dacă izbutesc să stîrnesc doar şi-un zîmbet pe buzele omului, asta mi-i răsplata cea mai dulce. Un premiu literar nu m-ar satisface în aceeaşi măsură. De-ar fi două, sau, mă rog, unul special, atunci s-ar mai schimba situaţia...

Completare ! Recitind, în preajma predării manuscrisului la editură, rîndurile de mai sus, pentru a le pune la zi, am realizat că nu se cuvine să glumeşti în privinţa premiilor literare decernate de Uniunea Scriitorilor. Nu de altceva, dar m-am pomenit şi eu laureat... la literatura pentru copii şi tineret.

Cînd am aflat că trebuie să mă prezint la „Casa Scriitorilor“, ca să-mi primesc „onorul“ la care nu mă aşteptam, pentru romanul „Contratimp I“, era să mor de inimă. Cum anume, infarct sau stop cardiac, asta nu pot preciza. Însă nici bine nu m-am simţit.

Fapt e, totuşi, că, la vreo săptămînă după senzaţionalul eveniment, un bun prieten, din lumea literară, mi-a telefonat să mă-ntrebe :

— Măi grasule, ce pile ai avut de te-ai văzut şi premiat ?

Iar eu, care niciodată n-am sperat la o atare cinste, crezînd în zvonurile ce se vehiculau pe socoteala „pilelor“, contrazise, de astă dată, şi de cazul meu, am fost nevoit să-i declar adevărul :

— Unica pilă pe care o posed, dragule, e-un „Solingen“, defectă... Dar o utilizez şi eu, cum pot !...

ANIMTIRI ALANDALA (II) : CU SADOVEANU, LA „CAFE DE LA PAIX“ !

Pe la sfîrşitul lui 1940 ajunsesem şi eu un cineva, he, he, în lumea literară „tînără“ a Capitalei.

Adică, după ce-mi plasam, pe unde puteam, versurile şi notiţele „eseistice“, dar şi gătam corectura la revista pe care o fericeam cu aportul meu, mă înfiinţam, de la primele ore ale după-amiezii, la „Café de la Paix“ cel mai autentic centru de

recrutare a noilor talente, în realitate o braserie-cafenea de categorie mai mult decît modestă.

Însă, ce oameni întîlneam acolo !

Crema și caimacul liricii și prozei ultracontemporane : Geo Dumitrescu, Tiberiu Tretinescu, Anișoara Odeanu, Virgil Gheorghiu, Ovidiu Rîureanu, Coca Farago, Ion Vlad (sculptor și grafician), Mișu Apostolescu, Ion Frunzetti, Bucuria Mînătoru, Ion Larian Postolache, Mircea Streinul, Aurel Tita, Ion Velicu, Const. Tonegaru, Traian Lalescu și, mai ales, Mitea Stelaru, zis și Dimitrie Orfanul, cea mai ciudată și pitorească apariție a „generației".

Mă opresc aici, ca să nu mai pomenesc despre mulți alții, care au scris și publicat în anii aceia de pomină, și de care nu-mi amintesc decît cu greu, ca prin ceață, deslușindu-le anevoie chipurile din pîcla timpului, însă dîndu-mi totodată seama, cu disperare, că le-am uitat numele topit lent, și pentru totdeauna, în văgăunile memoriei. Ce, patruzeci și ceva de ani, puțini îs de-atunci ?

Drept e, nici ei n-au mai tipărit ceva, afundîndu-se în anonimat și abandonîndu-se altor preocupări, mai realist existențiale. Însă nici eu nu i-am mai căutat, prins de iureșul multiplelor și prea diverselor meserii practicate (multe din ele paraliterare) : „alergător" de cursă lungă, la editura „Gorjan", traducător clandestin și la „negru" de romane polițiste în versiuni extraprescurtate (la sentiment), băiat de prăvălie la o librărie, deci oarecum în cultură, anticar de stradă, peste drum de spitalul Colțea, unde-l ajutam pe celebrul „bouquinist" Barbu Eftimiu, zis și „pépère", recent înapoiat de pe malurile Senei, să-și vîndă uriașa bibliotecă adusă de-acolo.

De la vremea prînzișorului și pînă-n seară, iar alteori peste frontiera miezului-nopții, sorbeam șvarțuri după șvarțuri, scriam furibund pe colțul mesei poeme, balade și... idile (încropite cu nenumăratele amazoane-poetese ce-și călăreau cu brio Pegasul, mai dihai decît centaurii de noi), rădeam cîteva platouri cu cîrnați pe fasole, sau alteori numai fasole-iahnie, în funcție de situația financiară a zilei, în orice caz, cele mai accesibile preparate de pe lista de bucate a locantei literare.

Asta, bineînțeles, cînd mi se întîmpla să fiu mai înlesnit. Ceea ce, din păcate, se petrecea destul de rar. Ori după apariția numărului curent al gazetei pe care o corectam, și care se plătea săptămînal, odată cu ieșirea de sub tipar a numărului,

și numai dacă nu-mi scăpau mai mult de cinci greșeli boacăne de corectură, ori cînd îmi apărea vreo poezie. Și, e de la sine înțeles, cu condiția ca „opera“ să-mi fi fost întrucîtva onorată cu niște leușteni.

Pentru că, pe vremea aceea, mai existau și publicații meteorice, care mai repede dispăreau decît apăreau, și nu-și puteau îngădui plătirea debutanților de-alde noi. În asemenea situații, mă mulțumeam cu cele cîteva exemplare pe care le căpătam compensație. Bune și alea !

Le valorificam și eu, după cum mă ajuta capul. Sau, mai exact, după cum mă consiliau colegii de breaslă, conform unor obiceiuri ale timpului. Pe-atunci nu funcționa nici un fel de Fond Literar, și nici Societatea Scriitorilor Români nu se prea înghesuia să ne-ajute. Alte vremuri, alte năravuri literare !

Așa că-mi luam teancul de reviste sub braț și porneam cu colindul pe la ușile amatorilor de mecenat. Fie la directorul general de la salubritate (apă și canale) care-și căsătorise fata c-un actor-poet, din corpul de figurație de la „Tănase“, fie la Patriarhie, unde se mai organizau pomeni pentru intelectualii de subsol, fie la administratorul sectorului de parcuri și lacuri, mare iubitor de scriitori, de cînd își plantase Cișmigiul cu busturile cîtorva maeștri în viață sau viitori clasici (după deces).

Pesemne aveau ei niscaiva fonduri speciale, fiindcă, la văzul elucubrațiilor mele, sub formă de dedicații, pe care le scriam cu cerneală roșie, de corectură, deasupra poemelor din gazeta în care apăruseră, nădușeau de încîntare și mă expediau direct la casieria respectivă, de unde ridicam diverse sume, între 25 lei și 200 (tot lei). Numai Patriarhia era mai generoasă, întrucît oferea și cîte-o pungă de băcănie plină cu colivă, uscată și lejer înăcrită, colaci și-un pumn de mărunțiș, colectat probabil de la cutia milelor.

Însă marele meu noroc, chiar și chior i-aș putea zice, a fost c-am intrat în grațiile maestrului Sadoveanu. Domnia-sa mi-a întreținut condiția fizică și spirituală, părînd a-mi prețui talentul, contribuind din punga proprie la mesele mele de prînz și de seară.

Binele mi-l făcuse Tiberiu Tretinescu, prozator dăruit, autor al unui excelent volum de schițe („Vergu Ocu“), și care devenise celebru (volumul) printr-o catastrofică și monstruoasă eroare de tipar.

Într-o bună zi, cînd simţeam că plutesc în spaţiu, datorită unicului şvarţ servit pînă atunci, şi din care „supsesem" cinci ceasuri de-a rîndul, ba mai şi împărţindu-l cu Tibi, frăţeşte, acesta m-a îndemnat, dîndu-şi seama de şocul hipoglicemic ce mă păştea :

— Ascultă, Marincule, de ce nu-i oferi maestrului Sadoveanu poemul pe care ţi l-a tipărit „Tribuna tineretului" ?... Trage-i o dedicaţie şi-om mai mînca şi noi ceva !...

— Ce, eşti nebun, să mă duc aşa, pe nepusă masă, în casa titanului ?

— Nu în casă, ci la masă, tontule! — m-a alintat bunul Tretinescu. Nu-l vezi ce se mai ospătează, la zece metri de noi ?...

Mi-am aruncat imediat ochii în direcţia indicată de talentatul deget al prozatorului Tibi.

De unul singur, în faţa mai multor platouri cu bucate greu de identificat, un bărbat masiv, cu păr bogat şi cîrlionţat, retras la o masă din fundul restaurantului, mînca agale, gospodăreşte, cufundat (probabil) în gîndurile generate de dificultăţile scrierii vreunei noi capodopere.

Nu-l văzusem niciodată pe Sadoveanu. Decît în pozele din ziare şi reviste. De aceea m-a mirat faţa oacheşă, părul negru, niţel încărunţit pe la tîmple, întrucît totdeauna îmi imaginasem că maestrul aparţine speciei bălaie, cu ochi albaştri şi piele de piersică.

— Cum, măi Tibi, ăla-i Sadoveanu ?...

— Dar bineînţeles... Însă vine-aici mascat şi incognito, să nu-l recunoască lumea !

— De ce ?

— Ei, asta-i bună ! Ar începe să circule bîrfele. Pricepi ?

Ce să pricep ? N-am zăbovit o clipă măcar. Mi-am luat exemplarul din „Tribuna tineretului" şi-am zbughit-o drept spre maestrul literaturii noastre. Pe drum, am frînat brusc. Îmi amintisem că nu-i scrisesem dedicaţia. Imediat am cîrmit-o către toaleta bărbaţilor, unde, la loc de taină, i-am ticluit cîteva rînduri din inimă.

Cînd m-am proţăpit lîngă uriaşul scriitor, acesta tocmai se scobea în dinţi. Şi-a ridicat privirea spre mine şi m-a-ntrebat c-un glas caraghios şi piţigăiat :

— Ma che vrei, mo boeţelu ?...

— V-am dedicat un poem, maestre !

— Ma che maistor, boeţelu, io director estem !

Păream, sînt sigur de asta, ca lovit cu leuca în cap. Maestrul Sadoveanu vorbea ca-n volumul întîi din „Fraţii Jderi", care tocmai apăruse în librării şi pe care-l citisem dintr-o singură suflare. Grăia ciudat, amestecînd intonaţii şi deformări specifice turco-grecilor din romanul suscitat.

De fapt, după cum am aflat numaidecît, cu uluire, pe Sadoveanul meu îl chema Anagstopulos, sau ceva în genul acesta, că nu mai ţin minte, şi era patronul localului.

Însă era om. De treabă. Din ziua aceea, am avut totdeauna un cont deschis la „Café de la Paix". Plafonat însă. La limită de şvarţuri, iahnii de cartofi şi fasole bătută.

Pe Tibi nu l-am uitat. La prima schiţă apărută în „Curentul literar-magazin", corectată de mînuţa mea, i-am scăpat o greşeală de tipar, de l-am făcut om. În loc de „lupte şi beznă", a ieşit „lapte şi brînză". Şi a devenit celebru. Dar şi eu.

Că o săptămînă întreagă m-a căutat pretutindeni. Să mă felicite. Avînd în servietă gazeta cu pricina. În care învelise o cărămidă de 14/28 cm. (patru kile).

Nici pe Anagstopulos nu l-am urgisit, eliminîndu-l din memoria mea afectivă. Prin 1949 a fost invitatul meu. La „Capşa". Slăbise grecul, de-atîrnau pieile pe el. Eram în pîine, tehnoredactor la „Editura de Stat", şi i-am putut oferi tot ce i-a poftit inima. Spre stupefacţia generală, n-a rîmnit decît la două porţii de tocăniţă. La sfîrşitul festinului, sătul şi încîntat mi-a mulţumit recunoscător :

— Sa traieşt şi sa creştem mare, mo boeţelu !...

Şi-am crescut. Chiar în exces... Dar nu ca scriitor.

AMINTIRI ALANDALA (III) : UN REVELION LEJER MACABRU

Trecuse aproape un an de cînd mă aflam în oraşul lui Bucur. Succesele de producţie cele mai rapide, dar deloc consistente, le repurtam în paginile nenumăratelor publicaţii „fantomă". Mai exact, în acele revistuţe firave şi costelive, meteo-

rice, cu apariție incertă, editate de cine știe ce mecena ocazional (patron de băcănie, papetărie sau depozit de lemne) al cărui fecior dăduse în patima scrisului, și pe care tătîne-său îl vroia neapărat director de gazetă.

Însă fericirea nu era de durată, ținînd doar pînă ce babacu își dădea seama că publicația nu se vindea deloc, că-și părăduise banii pe aiurelile prietenilor și colegilor de breaslă ai lui fi-său, și că singura soluție salutară era lichidarea „foiței" și exilarea progeniturii în provincie, la vreo sucursală de-a firmei, unde să-și utilizeze aplicativ înclinațiile artistice la constabilitate sau în dosul tejghelelor cu măsline și rahat-lokum.

În orice caz, pînă dispărea în neant revista cu pricina, eu îmi făceam meseria : scriam și publicam, corectam și urmăream în tipografie procesul de producție al efemerei publicații. Din păcate, eram plătit la sentiment. Adică, numai atunci cînd „directorul" (și prietenul) izbutea să-l mai jumoale de niscaiva leușteni pe „bătrîn". Dar cu sentimente numai, tare era greu de supraviețuit...

La un moment dat, obosisem tot transferîndu-mă de la o foaie la alta, alergînd ca un cal de curse, să-mi îngrijesc gazeta la care lucram, în cele mai îndepărtate colțuri ale capitalei. Acolo unde „patronul" din umbră găsise vreo tipografie mai ieftină, de fapt niște maghernițe botezate „atelier de imprimerie", dotate cu mașini antediluviene, de tip „boston", fabricate parcă pe vremea lui Pazvante-chiorul.

Dar ce nu face un tînăr poet, pentru a-și vedea publicată „opera" !

Către sfîrșitul lui decembrie, rămăsesem fără „serviciu". Mecenații izbutiseră performanța de-a-și vedea, în sfîrșit, lichidate gazetele pe care avuseseră ghinionul și nefericita inspirație să le finanțeze, iar eu pe-aceea de-a mă vedea „zburător", ca pasărea cerului. Dar și flămînd.

Flămînd, să nu exagerăm, numai dintr-un anume punct de vedere, deoarece mai aveam totuși un oarecare credit la iaurgeria poetului Cosma, de pe Domnița Anastasia. Limitat însă la iaurt, iahnii de cartofi și de fasole. Produse care, eu fiind și calic la mîncare, nu mă satisfăceam cîtuși de puțin. Eram tînăr și buiac, frămîntat și mistuit permanent de-o foame din cele mai crîncene. Iar poezia, neplătită cu lei, nu reușea deloc să mă sature.

Cred că de-aceea, peste vremi, am descălecat de pe Pegasul înaripat, şi-am optat pentru aventura prozei. Însă nici astăzi, cînd urmez un regim dietetic din cele mai severe, nu-s niciodată sătul (psihic, măcar). Pesemne datorită vreunui contact slăbit, pe cortex, fără vreo legătură cu literatura şi viaţa literară (sper !).

Departe de casa babacilor, unde (precis) acuma se organizau cele necesare pentru sărbătorirea Crăciunului, cu toate bucatele cerute de tradiţie : piftii şi cozonaci, sarmale şi cîrnaţi, ca să nu mai pomenesc de cartaboşi, pecie şi tobă, — mă simţeam întristat şi frustrat.

Din zilele acelea datează unele din poemele mele sinistre şi lugubre, balade ultramoderniste, de tip funambulesc, bunăoară „Balada pasagerului care s-a sinucis în closetul unui hotel din dosul Gării de Nord“ şi „Balada celor trei cărăbuşi dansatori striviţi de-o uşă trîntită pe scenă“, care mi-au adus o faimă (trecătoare) în cenaclurile pe care le frecventam atunci.

Cuprins de disperare, cu atît mai mult cu cît se apropia şi Revelionul pe care neapărat vroiam să-l petrec aşa cum se cuvenea celor optsprezece ani ai mei, mi-am luat inima în dinţi şi m-am dus din nou la nea Tudorică ; în acel moment îşi avea „prăvălia“ sa personală, pe Lipscani, „Teatrul Tudor Muşatescu“.

— Ce-i cu tine, mă pişpirică, iar ai rupt-o-n fericire ?...

De cînd îi vîndusem „Remington“-ul pe care nu-l posedase niciodată, decît în imaginaţia mea, nea Tudorică nu ştia prea bine de ce sînt în stare şi ce-mi poate pielea.

Coborînd drapelul în bernă, mi-am arborat mutra corespunzătoare şi i-am comunicat îngăimat, cu lacrimi (false) în glas :

— Rău de tot, nea Tudorică !... Pe bune, de-astă dată... A murit măicuţa !...

— Cine, mă ?... Olguţa ?... Ai înnebunit ?...

— Am !... Îmi vine să mă dau cu capul de toţi pereţii...

— Atunci eşti invitatul meu, serveşte-te de biroul ăsta, ai patru la dispoziţie ! — m-a informat suspect de amabil nea Tudorică.

— Nu pot acum, nea Tudorică... Altădată... Deocamdată trebuie să plec urgent la Craiova, să fiu la înmormîntare... Şi n-am o leţcaie ! Nici de tren, şi nici măcar pentru un buchet de garoafe. Ştii cît de mult îi plăceau măicuţii garoafele !...

— Da, așa-i, măi pișpirică... Cînd am văzut-o ultima oară, era cu niște garoafe roșii în mînă !...

Sosise clipa să trec la atac, unchiu-meu părînd înduioșat.

— Acuma însă, trebuie să i le duc eu... Cu ce bani ?... Ce mă fac ?...

— Ai să faci pe tine, aia ai să faci, dacă nu te-apuci serios de treabă !

— Bine, dar cu înmormîntarea cum rămîne ?

— Ascultă, măi zgîmboi, de cîte ori vrei s-o petreci la groapă pe biata Olguța ?... Ai uitat că ți-am dat 500 de lei și anul trecut, tot pentru înmormîntare ? Ieri, am întîlnit-o pe mă-ta pe Calea Victoriei, c-un buchet de garoafe pe brațe. Sînt convins că nu se ducea la năsălia ei... În schimb, mi-a povestit toate trăsnăile tale... Uite, na-ți bănuții, să ai și tu de Anul nou, și de la 5 ianuarie să te prezinți aici, în fiece seară. Te numesc chiar acu controlor șef la bilete... O sutică de spectacol! Și lipsește-odată din fața mea, că-mi frîngi inima cu smiorcăielile tale... Flețule... Poet, ai ?

Am sărbătorit, cu fondurile primite de la nea Tudorică, un Revelion la „Capșa". Unde, pe vremea aceea, nu venea nimeni să-ntîmpine Anul-nou în condiții de restaurant.

Eram doar doi clienți în superelegantul salon : eu și cu Mitea Stelaru. Ca domnii, fiecare la o altă masă. Poetul Stelaru, cu-o sticlă de „verde" în față, ceea ce pentru „Capșa" constituia o crîncenă jignire, dacă nu chiar un sacrilegiu, cu-atît mai mult cu cît Mitea și-o adusese în buzunarul paltonului, iar eu cu-o porție dublă de cîrnați pe fasole, de la bucătăria stabilimentului, probabil din merindea rezervată personalului auxiliar.

Pe la zece și ceva, simandicoșii chelneri ne-au poftit să părăsim localul. Mai mult ca sigur, plecau și ei pe la cășile lor, tot în vederea Revelionului. În totalul dispreț (inabil mascat) al acestora, neobișnuiți cu-asemenea clienți de marcă, deși avuseseră grijă să ne ușureze și de ultimii bănuți, am plecat triumfali spre lăptăria poetului Cosma.

După ce i-am colindat peste o jumătate de ceas la fereastră, dîrdîind de frig cum se cuvine, blajinul Mitică s-a-ndurat de noi și ne-a îngăduit să intrăm în iaurgerie. Trăsese de mult obloanele prăvăliei. Însă înăuntru, zaiafet di granda. O sumedenie de poeți amărășteni, tineri debutanți în cîmpul literaturii, prieteni de-ai indimenticabilului Cosma se pregăteau

să-ntîmpine Anul nou. Cu purceluș pe varză călită, cîrnaţuri diverse, poezii și alte produse lacto-literare.

Le-am citit colegilor de breaslă „Balada pasagerului...“, s-a rîs în hohote, au mai citit şi alţii, iar s-a rîs, că eram tineri și belalii. Iar fericirea ce mă inundase era de nestăvilit. De la 5 ianuarie intram în pîine. Ce, era puţin lucru să fii controlor șef la bilete ?... În drumul meu spre literatură, urcasem pe-o altă treaptă a spiralei. Şi unde ? La „Teatrul Tudor Mușatescu !“...

„EDITOR" — DE PE ALTĂ LUME

„CĂRAREA PIERDUTĂ"

Așa se intitula romanul lui Alain Fournier, una din cele mai triste cărți citite de subsemnatul în perioada cînd îmi făceam ucenicia prin centrul și periferia capitalei. Mă zbăteam să lucrez în miezul orașului, de dimineața pînă seara, tîrziu, iar nopțile mă odihneam și eu pe unde puteam, de preferință cît mai departe de inima metropolei. Era și mai ieftin. „Grand Meaulnes", pe care l-am devorat de vreo cîteva ori, cu infinite delicii, apăruse la o editură absolut necunoscută, și care se chema „Gorjan".

Sătul de corectura revistelor, într-o bună dimineață mi-am luat inima în dinți și-am purces întru căutarea sediului noii edituri. După cercetări îndelungate, am dat de acesta. Era pe-aproape de piața Romană, în clădirea unei tipografii de pe aleea Al. Macedonski. „Sediul", de fapt un birou și-o magazie, se afla la unul din etajele stabilimentului. Unde am răzbit urcînd treptele unei scări infernale.

Aveam de gînd să-mi propun serviciile sus-numitei instituții, fără să știu prea bine anume ce și cum, însă mă bizuiam pe „experiența" mea editorială de la Craiova. Care, de ce să ne-ascundem după degete, nu fusese chiar de ici de colo.

Cînd am ajuns înaintea ușii pe care scria, cu litere mărunte, aproape invizibile, „Editura Gorjan", în realitate o carte de vizită prinsă în pioneze deasupra geamului translucid practicat în ușă, abia îmi mai trăgeam sufletul. Întrucît pornisem din piața Chibrit cam în zori, să nu mă vadă gazda, căreia nu-i prea plătisem chiria, din lipsă de mărunțiș, cred că era în jur de șapte dimineața, atunci cînd am bătut încetișor la geam. Nădăjduiam să nu fie încă nimeni la editură. Nu de altceva, însă aș

fi vrut să mai adast cîteva clipe, să-mi revin şi eu o ţîrişică. Eram şi obosit de-atîtea trepte urcate, dar şi nemîncat ca lumea de vreo cîteva zile. Chiar intenţionam, pînă la sosirea personalului, să mă odihnesc niţel, aşezîndu-mă pe covoraşul de iută din faţa intrării. Taman cînd dam să traduc în viaţă cele ce-mi trecuseră prin cap, uşa s-a deschis, scîrţîind lejer, iar în prag a apărut silueta unui bărbat înalt, de vreo patruzeci şi ceva de ani, cu ochelari fumurii, cu o figură puţin cam rotundă, avînd pometii osoşi şi ciolănoşi, niţel palidă, peste care se-aşternuse o mare şi inexplicabilă istovire. Privindu-mă interesat, individul şi-a trecut mîna prin părul rar şi oarecum roşcovan, după care m-a întrebat :

— Dumneata ai bătut la uşă ?...

— Mda ! — i-am răspuns cu glas stins. Credeam că încă nu-i nimeni la editură, şi de-aia am ciocănit atît de încet...

— Păi, măi băiete, eu n-aş zice că-s chiar un nimeni !

— Sigur că nu — am început eu să turui — de vreme ce-aţi venit atît de dimineaţă la serviciu ! Vă cam trage în piept patronul, n-am ce zice. La ora asta vă cere să fiţi la birou ?... Pesemne că dumneavoastră sînteţi dintr-ăia conştiincioşi, care, de voie de nevoie, ţineţi să vă cîştigaţi bucata de pîine trăgînd din greu... Dealtminteri, la fel sînt şi eu ! Poate-mi puneţi o vorbă bună pe lîngă proprietarul editurii să mă angajeze şi pe mine... Mi-aţi face un mare bine. Am rămas fără slujbă de vreo cîteva zile ! Şi mă pricep serios în treburile astea editoriale... Am mai lucrat în domeniu. Ce ziceţi ?

Tipul m-a mai examinat o dată, apoi mi-a spus :

— Haide înăuntru, să stăm de vorbă ! Ar fi nevoie de-un om la editura noastră... Eu sînt patronul şi proprietarul editurii „Gorjan“, care-mi exploatez funcţionarii. Deocamdată, sînt aproape singurul. Iar în noaptea asta am dormit aici, avînd de corectat nişte şpalturi. Tocmai tragem ediţia a doua la „Cărarea pierdută“...

— Extraordinară carte ! — am exclamat eu.

— Ţi-a plăcut romanul lui Fournier ? — s-a arătat măgulit patronul.

— Enorm !

— Serios ? Vino în birou, să-mi spui şi mie cine eşti.

Peste vreo oră, ne dumirisem. Şi eu, dar şi inginerul Ştefan Georgescu-Gorjan. Aflasem că-şi părăsise meseria să se facă

editor, nu numai din dorința de-a se umple de bani, ci și pentru a-și edita cărțile sale, pur științifice, inginerești, în regie proprie. Aflase și dînsul, totodată, de ce mă frigea la inimă minunata profesiune. Cînd auzise că sînt poet și scriitor, dar extrem de dotat pentru corectură, exclamase încîntat, însă nu în exces :

— Bine, Marincule, sau Bassarabule, sau Mușatescule, că nici tu nu mai știi cum să-ți spui, te angajez. Fără o funcție precisă. În general, de-astăzi înainte ești „editor". Adică, mai precis, om la toate... Căci, de cînd am ajuns și eu editor, mi-am dat seama că-n meseria asta trebuie neapărat să cunoști toate compartimentele unei edituri... E bine ?

Bucuros că dădusem de-un pionier al muncii editoriale, i-am declarat plin de entuziasm :

— Domnule inginer, e mai mult decît bine ! Împreună cu matale vom face amîndoi o treabă extraordinară... Sînt tînăr, am putere de muncă, nu-mi place să trîndăvesc. Ce mai turavura, haideți să ne-apucăm de treabă ! Unde-s șpalturile de la „Cărarea pierdută", să-mi arunc și eu ochii prin ele ?

Inginerul Georgescu a zîmbit satisfăcut și mi-a propus :

— Perfect ! Mai înainte însă, fiindcă sînt tare obosit, ar fi bine să mîncăm ceva. În cîteva minute trebuie să vină Iosif, magazionerul, care-mi aduce de la nevastă-mea sufertașul cu merinde.

Cînd l-am auzit pomenind și de mîncare, omul mi-a plăcut și mai mult. De ieri, încă de pe vremea prînzului, nu mai băgasem nimic în gură. Peste cinci minute, a pătruns în biroul inginerului mult așteptatul Iosif.

Spre surprinderea mea, magazionerul era un găligan înalt, cu păr roșcat, dotat c-un nas din cele mai semite posibile. Sesizînd mirarea mea, care aflasem că ovreii n-aveau voie să lucreze, patronul mi-a spus în șoaptă :

— Și ce dacă ? Nu-i și el om ?... L-am luat la mine, de cînd am înființat editura. Încă de-acum un an. Nu-i trecut pe state, așa c-ar fi bine să-ți ții gura... Face de toate. Cară hîrtia, îngrijește de depozitul cărților din magazie, transportă marfa la librării, rașchetează și parchetul de-aici, aleargă după cumpărături... Este un fac-totum ideal. De-aia îl și păstrez lîngă mine. Cînd vor sosi și timpuri mai bune, am să-l răsplătesc după merit, fără să mă mai ascund de nimeni...

Între timp, roșcovanul punea masa. Chiar pe biroul inginerului. Odaia în care lucra Georgescu-Gorjan, respectiv și se-

diul editurii, căci alta, în afară de magazie, nu mai exista, era o încăpere uluitor de înaltă, pe puţin vreo patru metri şi jumătate, dacă nu şi mai mult, cu ferestre uriaşe, extrem de spaţioasă. Mai erau vreo două mese pe la colţuri, dar pline de cărţi, topuri de hîrtie, şpalte şi coli abia ieşite de sub maşina de imprimat.

Inginerul şedea în fotoliul său, eu fusesem invitat în faţa lui, iar Iosif turna în farfurii o zeamă rozalie, niţel cam sleită. Privind bănuitor sufertaşul, mă tot întrebam ce-o mai fi adus magazionerul. Pentru că, judecînd după aspect, supa aceea de tomate nu-mi prevestea nimica bun. Din păcate, nici de ea n-am avut parte.

Nu ştiu cum dracului am făcut, dar cînd am întins mîna să-mi iau o bucată de pîine prăjită, căci proaspătă nu se adusese, inginerul fiind pesemne la regim, am intrat cu cotul în farfuria acestuia. Ruşinat, am încercat să-mi extrag mîneca din infama zeamă. Dacă nu-şi aşeza pîinea lîngă dînsul, nu s-ar mai fi produs catastrofa. Plecîndu-mă peste birou, pentru a-mi stoarce manşeta, n-am observat că presasem cu pieptul şi marginea farfuriei mele. Peste o clipă, ambele farfurii erau date peste cap. Cea din faţa mea, răsturnată de mine, cealaltă chiar de inginer. Care, dorind să-şi salveze hainele, se ridicase brusc din fotoliu. Noroc că biroul fusese eliberat de toate hîrtiile aflate pe el. Atunci cînd Iosif, aşternînd faţa de masă, adusă odată cu sufertaşul, le mutase pe-un raft din apropiere.

Gorjan nu s-a arătat deloc supărat.

— Bine c-am scăpat de supa asta de roşii ! Nu-mi place deloc !

Apoi, adresîndu-se magazionerului, s-a interesat :

— Ce ţi-a mai dat doamna ?

— Şniţel !

— Şniţel vienez ? — s-a bucurat Gorjan.

— Aş ! De unde s-aibă ardelenii obiceiuri dintr-astea ? Şniţelul vienez se mănîncă la austrieci... Doamna v-a gătit un şniţel din parizer, dietetic...

— Vai de capul nostru ! — s-a întristat inginerul. Şi unde-i ?...

Iosif a zîmbit pe sub mustaţă, şi l-a informat pe patron :

— L-am dat la cîinii din curtea tipografiei... M-am şi mirat, cînd i-am văzut că-l mănîncă. Pentru noi, am cumpărat, de la restaurant, nişte cotlete de porc, la grătar...

— Bravo, măi băiete ! Înseamnă că mă iubeşti mai mult decît nevastă-mea... Cîte-ai luat ?

— Şase ! Să fie... Doar ştiu că vă plac ceea ce n-aveţi voie !... Dacă află doamna că vă corcolesc, nu crez că mai am zile multe la editură. Mă dă afară...

Inginerul mi-a zîmbit, umflîndu-se-n pene :

— Ia şi mănîncă, Marincule ! Eu conduc editura, şi nimeni n-o să fie dat afară... Iosife, nu iei şi tu ?

Magazionerul a zîmbit. Apoi i-a declarat :

— Cum o să stau la masă cu dumneavoastră ? Se poate ?... Uite că nu se poate. Eu mi-am mîncat porţia, încă de pe cînd eram la restaurant... Ce-i în mînă, nu-i minciună, aia e !...

Deştept om şi Iosif ăsta. Adusese nu numai cotletele de purcel, grase şi bine fripte, rumene şi crocante, dar şi-o pungă uriaşă cu cartofi prăjiţi.

Inginerul, care, în secret, trebuie să fi fost un mare mîncău, l-a privit intrigat pe magazioner. Iosif, sesizînd uitătura, l-a lămurit pe loc :

— Ştiu, ştiu tot, domnu inginer ! N-aveţi voie cartofi prăjiţi, că vă balonaţi... Dar vă place ! Şi cartofii, şi să fiţi balonat la maţe. C-aşa-i stă bine omului, să se simtă umflat !...

Totuşi, Gorjan n-a servit decît foarte puţini cartofi. Restul, din dorinţa de-a-l feri de ispită, l-am consumat eu. Sfidînd orice risc de balonare.

După masă ne-am pus pe corectat. Şi-am lucrat, laolaltă cu inginerul, pînă s-a lăsat de seară. Cînd l-am văzut că-şi strînge hîrtiile în servietă, mi s-a cam încrîncenat sufletul. N-aveam un franc, şi-acasă mă aştepta gazda să-i plătesc chiria pe luna trecută. Pesemne că Gorjan a simţit ceva, deoarece, în timp ce coboram scările, lăsîndu-l pe Iosif să închidă „sediul" editurii, m-a întrebat :

— Unde locuieşti ?...

— Pe lîngă piaţa Chibrit, strada Puţul lui Crăciun !

— La gazdă ? Şi cît îţi ia pe lună ?...

— Enorm ! Trei sute...

— E mult, într-adevăr ! Uite, poftim o mie de lei, să-ţi plăteşti datoriile, fiindcă sînt convins că eşti în urmă cu chiria, iar de mîine te-aranjezi să dormi la editură, împreună cu Iosif. Căci nici el n-are unde să se culce. Acasă, îi este frică... Vremurile-s tulburi şi nu se ştie ce se mai poate-ntîmpla !

Multe am mai învăţat de la Ştefan Georgescu-Gorjan. O fi fost el inginer de meserie, însă avea editura în sînge. Aşa cum şi eu eram grav blonav de moşitul cărţilor. De la dînsul am aflat cum se calculează volumul unei cărţi, tipograficeşte vorbind, cum se organizează darea în lucru a manuscrisului, iar apoi, de cînd se-apucase de editarea scrierilor lui Anton Zischka, cum trebuiesc întreprinse formele pentru căpătarea drepturilor de traducere. Ce mai calea-valea, pornisem cu dreptul pe calea regală a tainelor meşteşugului.

După trei luni de zile, cu aprobarea inginerului, mă avîntam şi eu în lumea afacerilor editoriale. Cunoscusem un poet dăruit, unul ce se chema I. D. Pietrari, şi cu care băusem tone de şvarţ la „Café de la Paix". Cînd aflase că lucrez la o editură, m-am pomenit cu dînsul la Gorjan în birou, rugîndu-mă să-l recomand inginerului. Patronul, om de treabă, i-a spus-o deschis :

— Domnule Pietrari, n-am înfiinţat editura asta ca s-ajung pe drumuri şi muritor de foame ! Nu mă simt capabil să tipăresc volume de poezie... Nimeni nu cumpără aşa ceva...

I. D. Pietrari, dezamăgit, cu volumul de versuri sub braţ, m-a aşteptat în curtea tipografiei. Pînă am terminat lucrul. Pe puţin vreo şase ceasuri. Cînd m-a văzut plecînd în oraş, s-a luat după mine şi m-a însoţit la cafenea. Acolo, mi-a mărturisit :

— Marincule, cum facem, bre, să-mi tipăresc şi eu cartea ?... L-ai auzit pe Gorjan al tău ?...

Înţelegînd prea bine durerea respectivului, din proprie experienţă, mi-a trăsnit prin cap o idee de milioane. Aveam oarece cunoştinţe, şi mai ştiam şi eu cîte ceva din culisele vieţii editoriale. Şi i-am expus planul meu :

— Bădie, îţi editez eu volumul... N-am o para chioară, aşa cum n-ai nici matale un franc ! Uite cum văd eu problema... Vorbim cu domnul Pricup, maistrul de la tipografia unde ne tipărim noi cărţile, acolo unde-avem şi birourile edituriî... Dacă pune-o vorbă şi inginerul, eşti un om făcut ! Ne culege volumul matale, îl bagă la plane, pe hîrtia de prisoase, şi-apoi îi plătim atîta cît cere, din vînzarea tirajului. Matale iei 70%, eu 30%, ce zici, e bine ?...

— Stai o ţîră, că nu-nţeleg ! — s-a arătat nedumerit Pietrari. 70% din cît ?...

— Din numărul de exemplare !
— Şi ce să fac cu ele ?...
— Le vinzi ! Pe la neamuri, prieteni, cunoscuţi, elevi şi-aşa mai departe... Iau şi eu 30%, şi le vînd şi eu pe unde pot. Apoi, cînd strîngem bănuţii, îi dăm paraua lui nea Pricup. Matale 70%, iar eu restul... Mai bine să-mi dai mie 30%, pentru organizarea editării volumului, corectură, urmărirea lucrării în tipografie, decît să-i zvîrli în buzunarele librarilor ! C-atîta primesc ăştia, pentru difuzarea unei cărţi...
I .D. Pietrari a stat doar o clipă pe gînduri, apoi s-a declarat de acord, pupîndu-mă zgomotos. După ce-am băut şi aldămaşul, un şvarţ de milioane, tare şi gros, de ni se făcuse gura pungă, a mai cerut unele precizări :
— Şi-n cîte exemplare ai să tragi volumul meu ?...
— Pentru început, la ediţia întîia, minimum 300 de exemplare !...

A doua zi, după ce discutasem şi cu inginerul, l-am abordat pe maistrul Pricup. Care, după ce m-a ascultat binevoitor, şi şi-a cercetat situaţia prisoaselor din sala maşinilor plane, mi-a spus într-un colţ al atelierului :
— Măi băiete, ar fi nişte hîrtie... Însă nu-i toată la fel. Este şi mai gălbuie, rămasă de la „ediţiuni vărgate", e şi albă, de la „cărţi şcolare"... Dacă volumul de poezii al prietenului tău e scris cu talent, atunci merge şi pe hîrtie de ambalaj ! Iar, dacă-mi place şi mie, care şi eu am scris stihuri, atunci nu te costă decît 1.500 de lei...
— Nea Pricupe, n-ar fi mult, — i-am zis eu, însă deocamdată n-am un sfanţ. Pot să-ţi dau banii la toamnă, după ce vindem cartea ?...
Maistrul m-a privit oarecum amuzat şi m-a întrebat în derîdere :
— Am rostit ceva, în legătură cu data plăţii ?
— Nu, măi nea Pricupe !
— Păi, vezi că nu eşti drept ! Dacă te-aş fi ştiut în franci, îţi ceream trei miare, şi cu banii înainte... Unde-i manuscrisul, să-l dau la cules ?

Peste două săptămîni, pe cînd livram, la o librărire de la marginea Bucureştilor, o carte apărută la „Gorjan", parcă „Ştiinţa distruge monopolurile", a lui Anton Zischka, m-am

abătut din drum, să-i „livrez“ şi lui I. D. Pietrari volumul de versuri pe care i-l editasem. Şi, ca să-i fac o surpriză plăcută, îi duceam în taxiul plătit de inginer 250 de exemplare. Cu patruzeci mai mult decît s-ar fi cuvenit. Era un dar din partea editorului, precum şi-a tipografului însă, în speţă nea Pricup, căruia îi plăcuse enorm felul în care scria Pietrari. Bolovănos, ţărăneşte, de parcă ar fi izbit cu tîrnăcopul în steiuri de stîncă. Pesemne, de-aia îşi zicea şi Pietrari.

Căci, din păcate, nu-l chema aşa. Pînă am dat de dînsul, a trebuit să iau la rînd toate clasele şcolii primare la care preda ca învăţător. Nimeni, din corpul didactic al amărîtei instituţii de mahala, n-auzise de vreun dascăl I. D. Pietrari. Însă l-am găsit. Într-o sală de clasa anului întîi. În mijlocul unei grămezi de mucoşi, care-l ascultau cu gurile căscate. Pietrari le povestea un basm de Vissarion, cred că acela cu „Ber-Căciulă“. Cînd m-a zărit, s-a oprit brusc din vorbire şi m-a întrebat aproape răcnind :

— A apărut, Marincule ?

— A ! — i-am răspuns extrem de monosilabic, dacă a-ul poate fi considerat silabă.

— Dumnezeule, ai adus cartea ? Spune-mi mai repede, că mă-năbuş de emoţie ! Unde-i ?

— În maşină ! — l-am lămurit eu. (Ieşisem din clasă.)

— Cum, măi Marincule, au ajuns cărţile mele să umble şi cu maşina ? Mă, sînt măreţ atunci... Hai cu mine, să sărbătorim evenimentul. Am în cancelarie o sticlă de trăscău, o adusesem s-o beau cu directorul... Dacă-i dăruiesc şi-un volum cu dedicaţie, precis mă-nvoieşte să plec acasă, la mine-n sat, la Pietrari !

Cel mai mult mă tulburase, şi-ncă rău de tot, nu emoţia manifestată de bunul meu poet, ci faptul că preda în clasă, fără să aibă cămaşă pe el. Îmi venea să-nnebunesc, nu altceva. Sub haină, poetul era despuiat. Şi, ca să nu se observe absenţa cămăşii, îşi legase o lavalieră albă, confecţionată probabil dintr-un şervet de masă, eventual prosop.

Cînd i-am înmînat drepturile de autor, sub forma celor două sute şi cincizeci de volume, în cancelaria şcolii, de faţă fiind întreg corpul didactic al lăcaşului de învăţămînt, pe puţin vreo patru persoane, inclusiv directorul, un moşneguţ cu nasul roşu, care se pilise înainte de destuparea sticlei cu trăscău, Pietrari a izbucnit în plîns. Mîngîia cartea, o pipăia, fără s-o

răsfoiască, o ducea la piept, o pupa pe copertă. Numai astfel a fost posibil să nu-şi dea seama că hîrtia era de mai multe nuanţe, iar coperta din cartoane de diferite grosimi.

Pe la mijlocul lui august, Pietrari m-a vizitat la editură. Trist şi necăjit, tare cătrănit. Mi-a mărturisit că nu reuşise să-ncaseze nimic pe cărţile sale. Le dăruise, cu dedicaţiile de rigoare, tuturor neamurilor din comună, apoi rubedeniilor nevestei-sii, dintr-un cătun apropiat, iar acestea, bucuroase, doar îl ospătaseră şi-l omeniseră. Cui să-i dea prin cap că o carte şi costă ?

Pînă la ivirea poetului, din lipsă de timp, nu mă ocupasem de plasarea volumelor că-mi rămăseseră ca beneficiu editorial. Atunci, vrînd şi să-i dau un exemplu, că nu-i bine să te laşi doborît de evenimente, l-am liniştit, spunîndu-i :

— Bădie, n-are rost să-ţi faci inimă amară ! În două, trei zile, le mărităm pe toate. Am peste o sută şi douăzeci de volume de-ale tale !...

— Minunat ! Douăzeci le cumpăr eu... Şi-am să-ţi dau banii la prima leafă ! — a exclamat mai mult decît entuziasmat poetul.

Din păcate, am fost silit să-i mai reduc din elan, tăindu-i macaroana, însă cu duhul blîndeţii :

— Mă Ilie, sau Ioane, că nu ştiu ce-nseamnă „I"-ul din pseudonimul tău, mai întîi să facem rost de bani pentru nea Pricup, maistrul de la tipografie... Şi-aşa, plăcîndu-i poezia ta, ne-a dat cu şaptezeci exemplare în plus peste numărul comandat... Dacă vindem pe-un preţ bun, am să-ţi dăruiesc şi matale volumele cerute !

Posomorît, Pietrari m-a întrebat :

— Şi ce, crezi c-ai să vinzi vreunul ?...

— Precis ! Haide treci lîngă mine, aici la birou, şi pune-ţi şi tu osul, măi bădie... Scrie nişte dedicaţii, pe numele pe care ţi le voi dicta. Apoi, ai să mă-nsoţeşti, să vezi şi tu cum se vinde poezia !

O săptămînă întreagă, dacă nu şi mai mult, am tot colindat Bucureştiul. I. D. Pietrari, cu-o taşcă sub braţ, căra volumele, iar eu, dîndu-mă drept autorul volumului, îl prezentam persoanei căreia îi „dedicasem" cartea.

Mai întîi, de-a dreptul, m-am dus la Nicolae Gîlcă, directorul general al „Asigurării Româneşti", cel ce era — am mai spus — un fel de nepot de-al poetului Al. Vlahuţă. M-a primit într-o după-amiază. A citit dedicaţia, a răsfoit volumul, şi-apoi m-a întrebat :

— Cît costă ?

— Domnule director general, daţi şi dumneavoastră cît vă lasă inima !

— N-ai nimerit-o, măi băiete... Sufăr de inimă, şi nu ţin deloc să mă lase ! Cinci sute e bine ?...

Încîntat, cu ochii cît cepele, i-am declamat sonor :

— „O paşă, cît de darnic eşti !" Exact ca-n poezia celebrului dumneavoastră unchi, marele poet naţional Vlahuţă...

Surprins plăcut, Gîlcă a mai scos două sute şi, înmînîndu-mi-le, mi-a atras atenţia :

— Gugumane, după ce că faci pe poetul, mai eşti şi prost !

— Eu ? De ce, domnule Gîlcă ?

— Pentru că poezia-i a lui Alecsandri, şi nu a lui unchiu-meu ! — m-a informat intelectualul Gîlcă.

Ştiam şi eu că versurile cu paşa sînt ale lui Coşbuc, dar vrusesem să-i gîdil orgoliul şi simţul de familie. Şi le pasasem pe numele lui Vlahuţă. Umilit, am tăcut din gură şi mi-am luat tălpăşiţa. Dacă-l contraziceam, şi-i spuneam adevărul, era în stare să-mi ia bănuţii îndărăt. Mai bine să moară el prost, decît eu de foame.

Pe oriunde am mai încercat, nu mi-a reuşit pasienţa. Decît, oarecum, la patronul berăriei „Gambrinus". Care, văzîndu-şi numele pe-o carte, i-a spus casieriţei :

— Ascultă, fă Mariţo, zi-i lu Tăsică să le dea ăstora de mîncare ! Dar să-i ducă la bucătărie... Şi să le toarne şi-o halbă de bere, din partea firmei !

Nea Pricup, cam nemulţumit, a luat paraua. Totuşi, cînd a aflat că nu izbutisem să vindem mai nimic, ne-a returnat două sute de lei, să avem de trai. Lui I. D. Pietrari i-am transmis vreo cincizeci de exemplare, iar cu celelalte m-am dus la Barbu Eftimiu, anticarul de peste drum de spitalul Colţei. Care, strîmbînd din nas, mi le-a cumpărat pe cincizeci de lei. Iar asta, numai fiindcă eram prieteni, şi-l ajutasem de vreo cîteva ori să-şi exercite meseria.

Inginerul Gorjan, așteptîndu-se la insuccesul meu în afaceri, mi-a mărturisit deschis :

— Marincule, bănuiam c-o să dai chix cu editarea de poezii !... Cu poezia nu se poate cîștiga o pîine omenească. Nici editînd-o, nici scriind-o !... Dacă vrei să știi cum se face un ban din carte, întreabă-i și tu pe editorii ăștia de ultimă oră, care-au puit ca iepurii. Pînă atunci vezi-ți de treburile de la editura noastră, și lasă-te de fantasmagorii...

Nu m-am lăsat. Ci am făcut pe dracu în patru, să-l cunosc pe Ion Lăzărescu, unul din editorii care spărseseră piața. Datorită lui Tiberiu Tretinescu, l-am întîlnit într-o seară, la „Café de la Paix".

Și-am aflat ce-nseamnă a fi editor. Fără să fii dăruit pentru așa ceva. Mai ales că editura „Ion Lăzărescu" tipărea exclusiv romane polițiste. Dar ce romane ! Numai „best-seller"-uri...

Iar unul din ele, tradus și prelucrat chiar de mîna subsemnatului. Dacă-mi amintesc bine, se chema „Vulturul din Malta". Titlul îmi aparținea, Edgar Wallace, autorul, prevăzîndu-l cu unul absolut necomercial.

„VULTURUL DIN MALTA"

Deci, contactîndu-l pe marele editor de cea mai recentă dată, iată-mă băgat, pînă-n gît, și-n misterele celei mai sinistre lumi... culturale.

Individul, care răspundea la numele de Ion Lăzărescu, arăta mai curînd a măcelar de lux, dacă nu și-a traficant de carne vie. Mă rog, tot în specialitate, fiind vorba de proteine animale. Era un tip mărunțel, tuns scurt la ceafă și tîmple, ca să pară cît mai sportiv, cu părul cărunt și uns cu toate alifiile.

Cînd Tretinescu i-a spus cine sînt și c-aș vrea să-nvăț meserie, Lăzărescu s-a hlizit la mine ca la un agent secret, însă cunoscut de toată lumea :

— Ce vorbești, măi băiețică ! Editura se face, nu se-nvață...

Apoi, de vreme ce lucrezi cu inginerul ăla de Gorjan, de la mine nu ai ce afla. Le știe el pe toate. Noi, ăștia mai mititeii, ca de-al

de mine, sau Lambru, pe lîngă omul tău sîntem nişte liliputi, cum bine zicea Guliver, în cartea aia a lui, pe care-o ştie toată planeta... Dar, ce să-i facem, ne descurcăm şi noi cum putem. Dacă vrei să ştii cum lucrez, atunci propune-mi o bombă !...

— Ce bombă, domnule Lăzărescu ? De-asta-mi arde mie, cînd lumea-i în plin război, să mă ocup de bombe !... Îţi rîzi de mine, maestre...

— Domle, mi-ai plăcut ! Chestia asta cu maestre, m-a făcut praf... O bombă, după mine, înseamnă o carte de mare succes, dar care să nu depăşească 128 de pagini, aşa cum arată mai toate volumele apărute în editura mea... Zicea Tiberică Tretinescu al matale că umbli binişorel pe la limba franceză Dacă da, caută-mi un roman poliţist englezesc. Un Edgar Wallace, sau un Sax Rohmer, că ăştia sînt acuma la mare preţ...

Pe loc mi-am amintit că tocmai terminasem un Edgar Wallace. Ceva cu nişte broaşte, parcă „Uşa cu şapte broaşte", sau ceva pe-aproape. Din păcate, romanul apăruse în colecţia „Le Masque", care tipărea numai volume de peste 250 de pagini. Totuşi, i-am pomenit editorului de cartea cu pricina.

— Domnule, uite ce-i, eu n-am timp să citesc, dar dacă-i bună şi te ţine cu sufletul la gură, tradu-mi-o cît mai urgent, şi capeţi de la mine trei mii de lei... Pe loc şi-n mînă !... Cu-o singură condiţie însă, să nu depăşească 128 de pagini. Te priveşte cum te descurci. Pe mine nu mă interesează. N-am poftă să plătesc englezilor drepturi de autor, taman acum cînd sîntem în război cu ei... Dacă tai din gargariseală şi laşi numai dialogurile şi acţiunea, şi-i mai schimbi şi titlul, cartea nu mai e a lor... Laşi numai numele autorului, niţel schimbat, bunăoară, să-i zicem, Ed. Walas, şi-i dăm şi-un titlu care să rupă gura... Cum îi spune cărţii ?

— Cred că „Uşa cu şapte broaşte", posibil şi zăvoare !

— Rahat cu mac ! Nu sună bine... Mie adu-mi manuscrisul, şi-i găsesc eu un titlu. Ai văzut filmul de la „Aro", ăla cu Malta ?

— Da ! De două ori... Vă referiţi la „Şoimul maltez", nu ?

— Exact ! Ştii cum o să-i spunem romanului lui Walas ? „Vulturul din Malta"... În felul ăsta, este exclus să dăm de belea. Nu seamănă nici cu titlul filmului, şi nici cu cartea englezului. Ce zici, încheiem afacerea ?...

De cînd cu insuccesul suferit, de-i mai rămăsesem și dator lui nea Pricup, propunerea editorului mă tenta enorm. Fără să mai stau pe gînduri, i-am declarat în surdină :

— Dați și vreo arvună ?...

— Da ! O mie de pițule...

— S-a făcut ! Peste o săptămînă, poate zece zile, v-aduc manuscrisul aici, la „Café de la Paix"... Văd eu ce-i fac, de unde mai tai, de unde mai scurtez ! 128 de pagini ați cerut, atîta o să aibă... Știu să calculez numărul de semne pe pagina de manuscris !

M-am ținut de cuvînt. Am hărtănit din bietul Edgar Wallace, mai dihai ca-ntr-un buture de vacă. De-am lăsat numai carnea macră. Adică acțiunea și dialogurile. Dar nici nefericitul de englez nu și-ar fi recunoscut carte. Din păcate, la vremea aceea, ajunsesem la concluzia că i-o și îmbunătățisem.

Nici Lăzărescu n-a fost mai prejos. A luat manuscrisul, patru caiete pentru teze, de 48 de pagini, l-a vîrît în buzunarul de la haină și mi-a achitat pe loc restul de două miare. Din acest punct de vedere, extrem de corect. Mai puțin, în ceea ce-a urmat. Cînd a apărut pe piață „Vulturul din Malta", mi-a venit rău. Individul, și fudul, semnase cu numele său traducerea mea, precizînd : „adaptare liberă de Ion Lăzărescu". Și-și îngăduise și-o modificare a numelui autorului. Căci pe copertă, mi-a fost dat să citesc : „Edgar Vălas (cu bine)".

— Ce-ai făcut, domle Lăzărescu ? — l-am luat la rost, cu prilejul primei reîntîlniri. M-ai nenorocit !...

— Vezi-ți de treabă, băiețele ! Știe Lăzărescu ce drege... Vrei să dăm de dracu cînd s-or înființa aici englezii ? Na, mai ia o mie de lei, ca să-ți treacă necazul, și tradu-mi și cartea asta...

Mi-a pus înainte un roman de Sax Rohmer, din colecția „L'Empreinte". Un volum de vreo 280 de pagini. Întitulat, parcă, „Vinerea sfîntă". Dar a ținut să mă avertizeze :

— Dacă mi-o faci într-o săptămînă, tot la 128 pagini, capeți încă două mii... Iar titlul îl schimbăm și pe-ăsta, că nu-i vandabil... O să-i zicem „Vinerea neagră" !...

N-am avut încotro. Iarăși eram pe drojdie. L-am făcut harcea-parcea și pe ilustrul clasic al geniului, tăind în el ca-n

carne vie. De-au rămas numai oasele. Lăzărescu, precaut, l-a botezat Saxon Rohm, şi, nu cunosc din ce pricină, a semnat „adaptarea“ Jonas Lazăr.

În orice caz, „experimentul Lăzărescu“ mi-a prins bine. Şi material, şi profesional. Mai întîi am aflat că, prin „scurtare“, proza de acţiune devine mai lizibilă, căpătînd nerv şi suspense. Apoi, în materie de editură, că meseria nu-l lipsită de impostori, mai dăunători decît unii „aprozarişti“ ai noştri de astăzi. Avea dreptate inginerul Georgescu-Gorjan. Prea se năpustiseră lăcustele asupra acestui nobil domeniu.

Scîrbit de mutra „editorului“, mai ales de cînd Lăzărescu îmi propusese să-i confecţionez un „digest“, prelucrînd o carte celebră, după care se trăsese şi-un film de răsunet mondial, l-am părăsit pentru totdeauna, lăsîndu-l în plata Domnului. Auzi, ce idee, din „Ben-Hur“ să fabric un roman poliţist pe care să-l intitulez „Ben-Fur“ ! Curată demenţă.

Şi mi-am încercat norocul cu alţi editori. „Gorjana“ îşi extinsese prea mult afacerile, volumul de muncă sporise enorm, şi nu-mi mai rămînea o clipă liberă pentru literatura mea. La ora actuală, începuseră să mă tenteze traducerile. Bineînţeles, nu la modul în care le concepea liliputul de Lăzărescu.

Din nefericire, găseam din ce în ce mai rar de lucru de cînd plecasem de la editura inginerului Georgescu. Nu-mi părea însă rău. Simţeam nevoia depăşirii fazei „Gorjan“. Îmi doream un drum al meu, mult mai spectaculos.

Nu l-am găsit. Nici la editura „Bucur Ciobanu“, a scriitorului Mihail Drumeş, nici la cea a tipografului I. D. Ionescu, altă figură a vieţii editoriale de ultimă oră. Autorul, de mare succes, al romanelor „Elevul Dima dintr-a 7-a“ şi „Ultimul vals“, mi-a cerut să-i adaptez nişte basme de Andersen, pentru colecţia sa destinată copiilor. Deşi m-a plătit domneşte, nu mi-a plăcut totuşi atmosfera care domnea la sediul instituţiei sale culturale. Cu-atît mai mult cu cît circula zvonul că „Bucur Ciobanu“ era proprietatea lui Erwin Antonescu, un frate de-al lui Ică Antonescu, ministrul informaţiilor de pe atunci, omul mareşalului. Ce-mi trebuiau mie cuie în cap ? Nemţii vin şi pleacă, războiul se cam împotmolise şi cine ştie ce se mai putea întîmpla.

În toamnă, făcîndu-mi bagajele, m-am călătorit urgent spre Craiova. Îmi ajunsese un an la Bucureşti. Mi-era dor de Ongliţa, de casa părintească.

Spre surprinderea şi sfînta mea indignare, „casa părintească" nu m-a recepţionat aşa cum s-ar fi cuvenit. Maică-mea se găsea la Poiana-Mare, iar Octav, mai tont decît anul trecut, a refuzat să mă accepte. Bine că n-am rămas cu el. Primele simtome de scleroză galopantă îşi făcuseră apariţia, şi nimeni nu se mai înţelegea cu el. Mi-am dat seama de noua situaţie chiar din clipa cînd mi-a zîmbit, spunîndu-mi printre dinţi :

— Ciociule, mi se rupe inima de milă, dar n-am ce-ţi face ! Pripăşeşte-te şi tu pe-unde oi găsi, că eu nu-s în stare să vă suport pe-amîndoi, pe mă-ta şi pe tine... Mi-ajunge Ongliţa ! Şi încă-i prea mult...

În afară de faptul că-mi zicea, alintîndu-mă, tot „ciociule", restul era absolut inedit. Aflam că maică-mea-i era povară, că eu eram de prisos, că Octav era supus unor mutaţii lesne sesizabile. De-aia vorbea numai tîmpenii. Acuma mă lămurisem. Dacă Ongliţa se refugiase la Maica-Mare, însemna că se deteriorase ceva în relaţiile lor.

— Bine, „tăticule" ! — i-am surîs şi eu parşiv. Dar să nu-ţi pară rău cîndva... Cînd ai să fii mai bolnav decît eşti acum, cine o să-ţi deie un pahar cu apă ? Te-ai gîndit şi la eventualitatea asta ?

Încruntat, Octav m-a împins spre uşă, declarîndu-mi cu răutate :

— Lasă-te de goange, ciociule, că nu mai beau apă de-un an, de cînd ai fugit de-acasă... Numai vinul mă ţine-n puteri ! Nu-s poet ca tine, să-mi astîmpăr setea cu zeamă de la cişmea...

Mai tîrziu, îmi era dat să aud că „taică-meu" căzuse în darul beţiei. În aşa hal, încît fusese cît pe ce să fie debarcat de la conducerea agenţiei. Tot a bătrînă îl salvase, preluînd, cu acordul lui Gîlcă, şefia filialei de la Craiova.

Disperat, dar nu cine ştie ce, peste vreun ceas şi ceva băteam la poarta lui Nicky Bădescu. M-a întîmpinat maică-sa, niţel mai îmbătrînită, m-a poftit în casă şi mi-a oferit o dulceaţă de cireşe amare, pînă avea să se trezească fiu-său. Cînd

s-a sculat și-a intrat în sufragerie, m-a zărit imediat. Un zîmbet larg i-a înflorit pe față, și mi-a spus încîntat, chiar în exces parcă :

— Marincule, Dumnezeu mi te-a adus în casă !... Dacă ai ști de cînd te caut... Ce zici, te-ntorci la librărie ?

— Domnu Nicky — i-am mărturisit deschis, la librărie nu mai vreau să lucrez ! Nu-i de mine... Dar nici de matale. Altceva am în cap ! Vrei să m-asculți, nițel ?

— De ce nu ? Hai, dă-i drumu !...

După ce i-am povestit tot ce pățisem prin București, cîte aflasem și învățasem, și că intenționam să mă dedic numai literaturii și activității editoriale, aducînd cu mine o boccea plină cu cărți demne de tradus și tipărit, Bădescu m-a pupat pe ambii obraji.

— Tot la asta mă gîndeam și eu... Să transformăm librăria „Academica" în editură ! Am strîns ceva bănuți, cît ai lipsit tu, și, dacă ești alături de mine, sînt gata să te-ajut și eu. Unde locuiești acum ?

— Nicăieri ! — i-am răspuns cu glas întristat. Nu mai am familie...

— Zău ? — s-a mirat librarul. Nu-i nimic ! Pînă mîine ai să dormi la noi, iar după aceea o să-ți închiriez o cameră mobilată la familia de peste drum, niște ovrei tare de treabă... Acum, Marincule, hai să mîncăm ceva, că s-a lăsat noaptea de cînd tot stăm la palavre. Are mămițica, puse la cald, o grămadă de șnițele din carne de vițel !...

În seara aceea, pînă-n jur de miezul nopții, mai c-un șnițel, mai c-un păhărel de Segarcea (Sauvingnon gris), mai cu niște „minciunele", specialitatea bătrînicii, împreună cu Nicky Bădescu am pus bazele editurii „ABC". Deși ar fi dorit să-i zică „Editura Academica", l-am convins că nu era nimerit, deoarece riscam să ne confunde lumea cu tiparnița ce scotea pe piață cărțile „Academiei Române". Care, fie vorba între noi, numai romane de dragoste nu erau. Pe cînd noi, adică mai mult eu, aveam de gînd să edităm în primul rînd „și mai înainte de toate" „Doamna cu garoafe", cartea lui A. J. Cronin pe care-o

adusesem cu mine de la Bucureşti. În franceză. „La dame aux oeillettes", „Edition du milieu du monde" — Genève, Suisse. Pînă la data aceea, cred c-o citisem de cel puţin patru ori, astfel încît aproape o ştiam pe dinafară. Un singur lucru mă neliniştea, de ce romanul lui Cronin n-apăruse în Franţa, tot aşa cum, după cum aflasem de la unii mai deştepţi şi mai informaţi decît mine, nu exista nici o versiune originală, în engleză. Să fi ştiut atît de bine franţuzeşte romancierul anglo-saxon, şi s-o fi scris de-a dreptul pre limba lui Maurice Dekobra ? Mister, mare mister !

După o săptămînă, mutat în casa doamnei Zuckermann, văduvă şi mamă a doi copii, de fapt nişte vlăjgani reprezentativi, băieţi serioşi şi cuminţi, care, pe timpurile acelea, cînd nu le era atît de uşor ovreilor, lucrau amîndoi, la un atelier, învăţînd mecanica şi lăcătuşeria, băteam la maşină, de dimineaţa şi pînă seara, cu lacrimi în ochi, emoţionat de drama „doamnei cu garoafe", versiunea românească a cărţii cu acelaşi titlu. În dubla mea calitate, de traducător şi secretar al editurii „ABC", eram dator să întreprind şi investigaţiile de rigoare, pentru obţinerea „copyright"ului. Adică drepturile de traducere. Însă aici, cam încurcasem borcanele.

La ora aceea, relaţiile noastre cu Marea Britanie fiind cam deteriorate, nu-mi puteam permite o corespondenţă cu Londra. Dar nici să procedez ca Lăzărescu, nu-mi convenea. Deci, în disperare de cauză, i-am propus lui Bădescu :

— Domnu Nicky, aş zice c-ar fi cazul să tragem o fugă pînă la Bucureşti, să ne consultăm cu domnul inginer Ştefan Georgescu-Gorjan... Dînsul se pricepe straşnic la chestiile astea. Dacă edităm romanul lui Cronin, trebuie să-l plătim. Mai înainte de orice. Unde-i lege, nu-i tocmeală. Adică, pe englezeşte, „copyright"-ul e „copyright" !...

Librarul, tot librar. S-a scărpinat după ureche, m-a interogat strîns, dorind să afle ce-i aia „copyright", şi-abia după ce-a purces să-nţeleagă vagamente despre ce-i vorba, mi-a precizat opţiunea sa :

— Marincule, fii serios ! De-asta ne-arde nouă acum ? Englejii dau bir cu fugiţii, sînt gata să piardă războiul, iar noi să le mai şi trimitem parale ?... Mai aşteptăm. Pînă termini traducerea poate se termină şi cu englejii...

După două săptămîni, isprăvisem totul. Şi traducerea, şi problema englejilor. Britanicii se ţineau ţepeni, iar nemţii nu reuşeau să debarce la Dover, şi nici altundeva în Anglia.

Pînă să se hotărască Bădescu ce-i facem, în săptămîna următoare i-am prezentat şi întîia mea operă din genul literaturii pentru copii şi tineret. Scrisă dintr-un foc. „Bobby Felix Făt-Frumos şi motocicleta BMW".

— Vine Crăciunul, domnu Nicky, şi-ar fi formidabil să ieşim pe piaţă cu-o carte pentru cadourile de sărbători...

Tip operativ, editor pur-sînge, Bădescu a citit-o imediat. De fapt, numai titlul de pe prima pagină. Şi mi-a aprobat s-o dau la tipar.

— E bună, Marincule ! Mai ales chestia cu BMW-ul îmi place... Asta-i motocicletă nemţească. Ne punem bine cu ei, şi poate iese şi cu ceva bănuţi reprezentantul pentru România al maşinii ! Mîine plecăm la Bucureşti, să discutăm cu fraţii Tanaşoca, cei care vînd BMW-urile la noi, şi să rezolvăm şi chestia aia cu englezu ! Că nu-i bine, zic eu, să ne punem rău nici cu ăştia... Roata morii se-nvîrteşte, ştiu asta de la mama, care-a rămas văduvă din primul război mondial ! Iar tata, dat dispărut, nici astăzi nu se ştie pe unde umblă... Pe front n-a fost în nici un caz... Era scutit de serviciul militar, din motive de miopie alcoolică !

La Bucureşti, odată traşi la hotelul „Union", în aceeaşi seară ne-am omenit şi noi. La „Capşa". Despre care-i povestisem o sumedenie de minunăţii lui Bădescu. I-a plăcut atît de mult localul, încît, fiind şi-n bani, a cerut să fim serviţi la „separé". Unde, într-un salonaş pentru şase persoane, am mîncat numai noi doi „Cîrnaţi de casă pe fasole sleită". În realitate, aşa suna, în traducerea mea, liberă, preparatul cu denumire franţuzească din lista de bucate. Rămas de la prînz. În zadar a ţinut şeful de sală să-i explice că seara, îndeobşte, servesc numai grătar, că nu i-a mers. Şi, la insistenţele lui Bădescu, a făcut ce-a făcut, şi ne-a mai adus cîte o porţie. Că şi patronul meu, proprietarul editurii „ABC", era un mîncău de clasă.

A doua zi, dis de dimineaţă, ne-am dus în vizită la inginerul Gorjan. Să-l consultăm în privinţa lui Cronin. Cînd m-a văzut, a făcut ochi mari, nevenindu-i să creadă că-mi reuşise pasienţa şi-nfiinţasem o editură la Craiova. I-am spus ce ne frămînta, iar dînsul s-a pronunţat :

— Domnule Bădescu, să știi c-ai făcut o afacere bună luîndu-l lîngă matale pe băiatul ăsta. Dacă nu te-asaltează cu volume de versuri, o să fie bine... În privința cărții englezului, plutim în mister. Aș fi dorit s-o tipăresc și eu, însă n-am dat de versiunea originală. Unii zic că nici n-ar exista. Preferabil ar fi să-l căutați pe Jul. Giurgea, omul care-a tradus cele mai multe cărți de succes din literatura anglo-saxonă la noi. În plus de-asta, deține și-o mulțime de „copyright"-uri. Cel puțin așa pretinde, că-i reprezintă pe W. Somerset Maugham, Mazo de la Roche, Pearl Buck, Aldous Huxley și-încă mulți alții. În consecință, după mine, ideal ar fi să luați legătura cu Giurgea!

Plecînd de la Gorjan, Bădescu arăta lejer indispus. Pe stradă, oprindu-se-n loc, mi-a mărturisit motivul :

— Marincule, situația-i cam cotoioasă... Eu sînt librar și om de afaceri, însă de discutat cu scriitorii n-am mai avut ocazia. Deci, facem așa, te duci și-l cauți pe Giurgiu ăla, de care ne-a pomenit inginerul tău, iar eu am să-ncerc chestia cu motocicleta, să văd dacă putem obține niște parale... Dacă le băgăm numele, și încă pe coperta cărții tale, înseamnă că le facem reclamă, și-i musai să iasă cu niște pițule ! E clar ?

— Bine, domnu Nicky ! — l-am aprobat eu, încîntat că mi se oferea prilejul să-l cunosc personal pe Jul. Giurgea. Pentru mine, începător într-ale meseriei, și de scriitor și de editor, era mare. Pentru că-mi pusese în mînă cărți de neuitat. De sub peana lui apăruseră, în românește, „Casa de lut", „Luna și doi bani juma'te", „Un petic de pămînt", „Gran Canaria", „Castelul pălărierului", „Jalna", „Contrapunct", „Casuarina", „A tremurat o frunză", „Leagănul pisicii", „Daphne Adeane" și multe, foarte multe altele.

Într-atît eram de curios să-l văd la față, să aflu cum lucrează și cum a făcut de-a reușit, într-un interval de timp destul de scurt, să transpună pe limba noastră atîtea cărți minutate, încît, neștiind de unde să-l iau, m-am dus de-a dreptul la poliție. Chiar la Prefectura poliției. Unde-am întrebat de comisarul Matei Alexandrescu. Spre norocul meu, deși nu lucra acolo, dintr-o pură întîmplare am dat de dînsul. Venise la sediu să prezinte un raport oarecare. Și mulțumit că mă poate ajuta, mi-a dat adresa lui Jul. Giurgea. Pe care, dealtfel, îl și cunoștea foarte bine.

Înarmat cu-o scrisoare din partea poetului-comisar, peste vreun ceas sunam la etajul al doilea, dintr-un bloc în apropiere de bulevardul (astăzi) Republicii.

Mi-a deschis o doamnă în vîrstă, care m-a întrebat ce vreau. Cînd i-am spus că doresc să stau de vorbă cu domnul Giurgea, arătîndu-i şi scrisoarea de recomandaţie, m-a rugat s-aştept în faţa uşii.

— Tinere dragă, bărbatu-meu lucrează numai dimineţile... Bate la maşină, încă din zori. Mă duc să-l întreb, dacă te poate primi !

A reapărut după două minute, şi m-a poftit în biroul maestrului. Neuitînd să-mi atragă atenţia :

— Să nu-l ţii de la lucru, dragule ! Iar dacă te invită la o cafea, ai grijă şi nu-l refuza. În felul ăsta, îi sari în ajutor, mai reducîndu-i din raţie. M-a speriat cîtă cafea bea în neştire...

Cînd am pătruns în cabinetul de lucru al lui Jul. Giurgea, am rămas stană de piatră. În locul bărbatului tînăr pe care mă aşteptam să-l întîlnesc, dădeam peste un om la o oarecare vîrstă, cărunt bine, chiar argintiu la păr, care, într-o haină de casă, şedea în faţa unei maşini de scris „Corona“, adăstînd să-mi fac apariţia. Sesizînd stadiul de hăbăuceală în care mă aflam, Jul. Giurgea m-a poftit să iau loc, indicîndu-mi cu mîna un fotoliu dinaintea biroului său, pentru ca apoi să mă întrebe :

— Cu cine am onoarea ?...

Cînd l-am auzit adresîndu-mi-se astfel, mie, care eram un mucos, i-am debitat precipitat :

— Meştere; pardon, maestre Giurgea, mă cheamă Vlad Muşatescu şi sînt secretarul editurii „ABC“, de la Craiova... În această calitate m-am înfăţişat la dumneavoastră pentru a-mi acorda o consultaţie de specialitate !

Bătrînul, care, de fapt, nici nu era chiar atît de bătrîn, deoarece se ţinea ţeapăn şi-arăta ca un lord (chiar lord englez, dacă se poate spune şi-aşa), proaspăt ras, tuns şi frezat, cu cravată la gît, deşi era la el acasă, în orele de lucru, iar ochii îi străluceau extrem de vioi, cercetîndu-mă cu atenţie, a zîmbit subţire. Apoi, aprinzîndu-şi o ţigară extrasă din maldărul de cutii de „Tomis“ ce-i stăteau pe birou, s-a arătat plăcut surprins de solicitarea mea, declarîndu-mi :

— Ce pungăşie aţi mai făcut, oameni buni ? Iar v-aţi înfipt la vreun autor anglo-saxon, fără să fi cerut „copyright“-ul,

și-acuma dați din colț în colț, neștiind pe unde să scoateți cămașa ?... Cînd a mai apărut și editura asta, că n-am auzit de ea ?

O cam sfeclisem. Însă, deocamdată, eram sigur pe pozițiile mele, întrucît n-apucasem să „ne-nfigem", după cum se exprimase Giurgea, la drepturile lui A. J. Cronin. Așa că l-am informat :

— Maestre Giurgea, sîntem o editură foarte nouă, care nici n-am purces să tipărim ceva. Dar veți auzi de noi, vă asigur!... Avem planuri mari. Dacă ne veți da o mînă de ajutor, le vom realiza chiar anul acesta. Fără să pungășim pe nimeni. Cum să procedăm, ca să obținem drepturile de traducere pentru romanul „Doamna cu garoafe" al lui Cronin ? Asta-i problema ce ne frămîntă la ora actuală... Traducerea o avem gata, ne lipsește numai „copyright"-ul. De-aceea am venit la dumneavoastră ! Se spune că-l reprezentați în România pe Cronin...

Ardelean dintr-o bucată, Jul. Giurgea m-a lămurit. Însă, mai întîi, a preparat niște cafeluțe, pe-o spirtieră, și-abia după aceea, trăgînd ca un turc din țigară, mi-a explicat situația. Nu reprezenta pe nimeni. Acesta era adevărul. Avea totuși, pentru un anumit număr de titluri, niște „copyright"-uri achiziționate dinainte de război. Lucrase o viață întreagă la „Astra-Română", o societate petrolieră, aparținînd lui Deterding, de la „Royal Dutch", iar cînd ieșise la pensie, cu bănuții adunați în decursul anilor, cumpărase o serie de drepturi de traducere. Și-n fiece an scosese cîte două sau trei romane de sub tipar, făcîndu-i cunoscuți la noi pe un mare scriitor ca Huxley, dar și pe Maugham, Baring, Cronin și alții. Îmbogățindu-i pe Steinberg, de la „Cultura românească", pe Mecu, de la „Național-Gh. Mecu", și-acum pe Roger, de la „Contemporana", o filială a trustului francez „Hachette".

— Domnule, șnapanii ăștia-s ceva de spaimă ! Fură ca-n codru, încît am ajuns să semnez fiece volum cu mîna mea, pentru a nu constata, așa cum am avut prilejul cu Steinberg, că nemernicul îmi plătea trei mii de exemplare, și trăgea peste șase mii... În orice caz, am fost primul traducător român care-am pus ordine în sistemul de plată a drepturilor de autor. Pînă la mine, traducătorii erau plătiți cu grămada, forfetar... De cînd s-au văzut siliți, prin contract, să-mi deie zece la sută din prețul

de vînzare al cărţii, au înnebunit cu toţii. Au încercat să mă fure, tipărind mai mult decît era specificat în acte, iar cînd n-au mai avut încotro, au răspîndit zvonul că nu traduc eu, ci lucrez cu negrii...

— Nu se poate ! — am exclamat eu, cuprins de-o sfîntă indignare. V-am citit toate cărţile... Peste tot, oriunde era vorba de vreun heleşteu, dumneavoastră aţi tradus prin dulbină, un regionalism ardelenesc. Plus alte expresii ce vă sînt caracteristice... Aşa că nu ţine acuzaţia infamă ce vi s-a adus !

Încîntat, Jul. Giurgea m-a şi felicitat :

— Bravo, domnul meu, dar ştii că ai simţul limbii ?... Mă bucură nespus !

După care, mai turnînd nişte cafea în ceştile noastre, mi-a spus în continuare :

— Din păcate, bîrfele editorilor mei au prins... Chiar ieri, pe cînd mă găseam la debitul de pe Moşilor, să-mi cumpăr nişte „Tomis", am auzit cea mai cumplită minciună din viaţa mea. Din gura unei fîţe, o domnişoară ce se lăuda că-i studentă la filologie, specialitatea engleză, şi că-i extrem de ocupată, deoarece-i traduce lui Giurgea un roman de Maugham !... Ce zici de asta ?

— Eu n-am ce să zic ! Dar ce i-aţi zis dumneavoastră ?...

— Nimic ! Am tăcut, ruşinat de ruşinea ei... Şi m-am întors la munca mea. Domnule dragă, eu lucrez cu program, bătînd la maşina de scris aproape opt ore pe zi... Numai aşa am reuşit să scot atîtea cărţi. De cinci ani trudesc astfel. Nu-i exclus ca traducerile mele să fie uneori neglijente. Iar maestru, cum îmi spuneai, nu sînt. Şi mă grăbesc. Sînt şi eu la o anumită vîrstă, şi timpul nu mă mai aşteaptă... În ce priveşte „Doamna cu garoafe", pînă acum n-am dat de versiunea originală, în engleză. Nu pricep cum de-a apărut numai în franceză. Însă, pe timpurile astea, orice corespondenţă cu Anglia este absolut imposibilă, şi n-am avut cum să aflu care-i situaţia... Şi mai există o posibilitate ca romanul să fie un fals. După mine, cel mai sănătos ar fi să nu-l editaţi, ca să nu daţi de vreun necaz, după ce se va încheia războiul, şi să-l plătiţi atît cît nu face !... Dacă nu vă rabdă inima şi-l veţi tipări totuşi, o faceţi pe riscul vostru...

După aproape trei ceasuri de conversaţie, mi-am luat rămas bun de la Jul. Giurgea. Mai nedumerit decît atunci cînd sosisem la dînsul. Însă fericit că-l cunoscusem. Maestru sau nu, era un bărbat !...

Bădescu, luînd cunoştinţă de rezultatele întrevederii, a decis imediat, ca un autentic editor de viţă nouă :

— Marincule, îi dăm drumu ! Ce-o fi după aceea, om trăi şi-om vedea, că n-or să ne ieie caii de la bicicletă... Plecăm chiar astăzi acasă, la Craiova !

— Domnu' Nicky, — mi-am adus aminte să-l întreb, dar ce-ai făcut la Tanaşoca ?... Iese cu ceva ?

— Nici aici, dănacule, n-am făcut mare brînză ! Ne-a mulţumit pentru reclamă, şi s-a oferit să ne vîndă o motocicletă „BMW" la preţ redus... Ce să facem cu ea ?...

Ajunși acasă, amintindu-mi de exemplul oferit de Jul. Giurgea, m-am apucat serios de treabă. „Doamna cu garoafe" a fost dată la cules, iar eu am purces la traducerea altor două romane anglo-saxone, „Cheile împărăţiei", tot de Cronin, şi „Se lasă noaptea", aparţinînd lui Rudyard Kipling. Amîndouă direct din franceză. Din limba britanicilor, spre dezolarea mea, nu cunoşteam o boabă, în afară de „How do you do" şi „Good bye" Ceea ce era insuficient.

Lucram ca un disperat, din zori și pînă-n noapte, de curgeau năduşelile de pe mine, ca apa din cişmea. Dar aveam şi rezultate. În mai puţin de-un an, dasem gata, peste cărţile mai sus citate, și-un roman de Jack London („Temniţa profesorului", și care în franceză se chema „Vagabondul stelelor") și „A sosit o corabie în port", de A.N. Thomas.

Ca să fiu mai aproape de sediul editurii, mă mutasem la o altă gazdă, pe Lipscani, care-mi oferise o cameră mobilată lux a-ntîia. Mai scumpă, ce-i drept, dar şi mai la îndemînă. Aveam și ceva bănuţi, din munculiţa mea, şi-aveam şi unele avantaje de altă natură. Căci, Mariana, dactilografa lui Bădescu, care se iubea cu patronul în afara orelor de serviciu, spre disperarea doamnei Bădescu-mama, alergică la vederea vampei, îşi pusese ochii pe mine. De cîştigat cîştigam bine, tînăr eram, muncitor, ce să mai spui, devenisem o „partidă" de excepţie. Aşa că, făcîndu-şi socotelile, îmi oferise trei variante. De căsătorie.

Una era soră-sa, Silly, a doua, Anişoara, o vecină de-a soră-sii, iar cea de-a treia, sper că şi ultima, în persoana dînsei.

Dumnezeule, în ce belele mă băgasem !

Bădescu, încurcat zdravăn cu Mariana, care mai avea şi-un copil de sorginte necunoscută, tip floricultură, ar fi dorit, dintr-un anumit punct de vedere, s-o iau de nevastă pe dactilografă şi să-i înfiez şi băieţelul. Astfel scăpa de gura maică-sii. Dar şi de obligaţiile ce i-ar fi revenit, în calitate de posibil viitor soţ al Marianei. Care, bineînţeles, date fiind veniturile, între mine şi patron, îl prefera pe Nicky. El însă prefera să rămînă burlac.

De la camera asta de lux, de pe Lipscani, mi s-au tras o sumedenie de necazuri. În orele cînd eram ceva mai liber, mă pomeneam asaltat de tustrele candidatele. Mariana mi le-aducea pe cap, sperînd să-şi realizeze planurile. Foarte neclare, şi-n mintea ei. Deoarece, nici ea nu ştia pentru ce anume să opteze.

— Marincule, — mă anunţa, după-amiază sîntem la tine. Pune-o pe vaca aia de madam Flaier să-ţi facă un ştrudel de mere, s-avem ce gusta la cafele !... Vin cu Silly şi cu Anişoara, să vedem ce-i de făcut !...

— Dar ştii prea bine, Mariano, care-i părerea mea ! — îi declaram eu. Lasă-te de Bădescu şi vino să stai cu mine... Te iubesc ca un nebun, de cînd te-am cunoscut. Îţi iert tot ce-a fost între tine şi şefu, şi n-am să-ţi reproşez nimic, niciodată !...

— Mă iei de nevastă ? — lansa Mariana undiţa.

— Cum s-o fac, măi fată, de vreme ce-s minor, iar fi-tu îi mai mic decît mine doar cu zece ani ?...

— Atunci, ia-o pe sor-mea !...

— De ce ţii s-o iau neapărat ?

— Ca s-o scap de gura lu tăticu ! A prins-o cu aviatoru, şi-o bate de trei ori pe zi...

Bestia de Silly nu-mi suflase o vorbă despre propensiunile ei aviatice. Venea la mine, mînca plăcinte, budinci şi ştrudele ca o spartă, punîndu-mă să-i fierb oale de cafea, şi stătea culcată pe sofa ore de-a rîndul, oferindu-şi privirilor mele înfometate pulpele.

— Ascultă, Mariano, renunţă la ideea asta idioată, cu sor-ta, că n-o vreau nici moartă ! În viaţa mea n-am zburat c-un avion...

— Zău ? Dar cu Anişoara de ce te-ai încuiat în odaie ?... C-a venit la librărie, dîrdîind de fericire, roşie la faţă ca o sfeclă coaptă. Că Silly, de fapt, de la ea s-a pricopsit cu pilotul !

Ce mai pățisem și cu isterica aia, Doamne Dumnezeule ! Venise la mine pe neanunțate, și imediat se interesase unde-i Silly. Am convins-o că nu-i nicăieri, abia după ce-am deschis ușile șifonierului. Atunci, pretextînd că-i încinsă, din pricina căldurii de-afară, se despuiase în doi timpi și trei mișcări, rămînînd numai într-o cămăruță scurtă.

În aceeași clipă pătrunsese în odaie madam Flaier, gazda, care-mi aducea o nouă tavă de ștrudel cu mere. Cînd o zărise pe Anișoara țipase :

— Afară din casa mea, nefericito !...

Iar în secunda următoare înhățase mătura cu coadă, și-o croise pe Anișoara ca la carte. Cînd am rămas singuri, eu și cu madam Flaier, am servit liniștit vreo patru ștrudele, complet deconectat. Iar gazda mi-a sugerat :

— Măi băiete, de ce nu ți-or fi plăcînd ție femeile mai coapte și te ții după mînzoaice dintr-ăstea aiurite ?... Se pricep ele să-ți facă ștrudele ca ale mele ?...

Săracul de mine. Tocmai intenționam să iau și-un al cincilea ștrudel. Am renunțat bucuros, numai la gîndul că pot deveni victima sigură a doamnei Flaier. Nu că n-ar fi fost drăguță și valoroasă, că era sărmănica de ea, nefiind trecută de vreo treizeci și cinci de anișori, dar ar fi însemnat să-mi tai singur cracul de sub picioare, după cum obișnuia să spună chiar dînsa.

Cînd i-am explicat Marianei ce se-ntîmplase în realitate cu Anișoara, dactilografa m-a informat :

— Tocmai de-aia ar fi bine să lămurim lucrurile ! Pe la cinci sosesc cu fetele... Ai grijă de ștrudel !

În după-amiaza aceea, nu s-a lămurit nimic. Decît că Silly a-nfulecat o jumătate din tava cu ștrudel, iar Mariana și Ani restul. Eu m-am mulțumit doar cu cafea.

Somat să-mi declar opțiunea, am fost nevoit să le spun :

— Fetelor, deși vă iubesc pe toate, trebuie să recunoașteți că nu m-am atins de nici una din voi ! Deci, n-am nici o obligație. Una la mînă. Dacă ar fi să mă căsătoresc, aș lua-o numai pe Mariana. Dar mai tîrziu, cînd am să devin major... Și, două la mînă, pînă atunci, va trebui să mă mut de-aici, deoarece madam Flaier și-a făcut oarece planuri în privința mea... N-ați văzut ce ștrudel ne-a oferit ?

În același moment, de-afară, de dincolo de ușă, s-a auzit o bubuitură cumplită, ca și cum s-ar fi prăbușit cazanul din baie. Un zgomot metalic, plus un răcnet de femeie.

Cînd am deschis, madam Flaier, cu lacrimi în ochi, aduna de pe dușumea bucățile de plăcintă de brînză ce-i căzuseră din tava în care le adusese. Privind la mine mînioasă și plină de reproșuri, mi-a spus bîiguindu-se :

— Ticălosule ! Mă faci de ocară față de putorile astea, pe care le știe tot orașul... Pe mine, care tocmai îți adusesem o tingire cu plăcințele, ca să-ți fiu pe plac ! Diseară să nu te mai găsesc aici, stricatule... Să-ți iei boarfele și să te duci unde-oi vedea cu ochii !

Fetele, Mariana, Silly și Anișoara, supărate foc, m-au părăsit numaidecît, lăsîndu-mă pe mîinile doamnei Flaier, care, înduioșată de afrontul pe care mi-l aduseseră „putorile", a intrat la mine-n odaie și m-a invitat să-mpart cu dînsa plăcințelele culese de pe jos.

La a patra plăcintă, a adus din cămară și-o sticlă de trăscău, un fel prăștină trasă de două ori la cazan. Din care, servindu-se copios, într-un pahar mare, de apă, în vreo cîteva rînduri, mi-a turnat și mie un păhărel. Cînd am gustat, am crezut că-mi ia foc cerul gurii. Odată golită și tingirea, madam Flaier era deja culcată în patul meu. Însă atît de beată, încît nici n-am înțeles cum de-a mai fost în stare să-și dea jos rochia de pe dînsa. Peste o clipă a purces să pufăie și să sforăie zgomotos.

Profitînd de prilejul ivit, mi-am adunat catrafusele și m-am cărat urgent, cu valiza într-o mînă. De-a dreptul la hotelul „Negulescu", din capătul Căii Bucureștiului, la ieșirea din piață.

A doua zi, proprietarul hotelului mi-a închiriat o chițimie din curtea aflată în spatele clădirii. Bădescu, alertat de Mariana, m-a vizitat în după-amiaza aceleiași zile, să vadă ce-am pățit. Declarîndu-se de acord cu alegerea făcută, m-a întrebat :

— Marincule, crezi c-ai să poți lucra în cămăruța asta ?... Mai ai de tradus încă două romane !

— Nici o grijă, domnu Nicky ! Aici am să fiu liniștit. Am scăpat de fete, am scăpat și de madam Flaier...

— Da, tu te-ai aranjat, dar eu ce-i fac cu Mariana ? Dacă o duc la mine acasă, o opăreşte maică-mea cu sodă de rufe... N-aş putea apela la camera ta ?

— Ferească Dumnezeu !... Vrei să rămîi cu editura în pom? Cînd să mai lucrez, dacă am să stau mai mult pe la cinema !... Nici să n-aud de Mariana la mine-n casă... Şi-aşa, am unele sentimente neclare, de origină hormonală pesemne, faţă de ea ! Să n-o mai văd în ochi...

O săptămînă, nici nu m-am mai dus pe la Bădescu. Aveam şi enorm de lucru. Traduceam şi scriam. Traduceam un roman de Paul Morand şi scriam o carte pentru copii, în secret dedicată Marianei, care se intitula „Magdalena şi Tîrţoi". O aventură plină de gingăşie, a doi copii îndrăgostiţi. Întocmai ca şi noi. Mariana era Magdalena, iar eu Tîrţoi.

Sîmbătă, pe seară, cînd îmi încheiam povestea cu plînsul în nas, emoţionat de păţaniile Magdalenei-Mariana, pe care începusem brusc s-o iubesc demenţial, bineînţeles pe cea reală, din viaţă, m-am pomenit că-mi bate la fereastră chiar Mariana Postescu, dragostea mea neîmplinită. Să nu-ţi vină să crezi în darurile oculte ale literaturii ?...

Cu inima cît o gămălie de ac, mai ales văzînd-o singură, am poftit-o în mizera mea cămăruţă. Tăcînd mîlc, neîndrăznind s-o întreb de ce venise. Însă mi-a spus singură :

— Marincule, sînt atît de tristă şi amărîtă, încît m-am gîndit să trec pe la tine, să văd ce mai faci şi să mai stăm şi noi de vorbă... Căci tu eşti bun şi-nţelegător, nu ca Bădescu. Mă, ăsta nu-i om, ci fiară. A lăsat-o pe mă-sa să mă deie afară din casă, răcnind la mine că-s tîrfa lu fi-su, şi că n-am ce căta în ograda ei... Ce zici ? L-am lăsat pe Nicky, Marincule, şi nu mai vreau să ştiu de el ! Tu eşti singurul care-mi poţi înţelege sufletul rătăcit... Ce contează că-s mai mare decît tine ? Totul este dragostea... Dacă-i adevărat că mă iubeşti, îngăduie-mă cîteva zile la tine !... Însă va trebui să fim cuminţi, cel puţin pînă cădem la o-nvoială. Nu ştiu ce-am să mă fac... Tăticu m-a alungat din casa părintească, tot din pricina lu Bădescu, n-am pe nimeni pe lumea asta, şi doar tu îmi poţi fi prieten, dacă nu şi soţ !...

Cînd am auzit-o vorbind atît de patetic, totul mi s-a învîrtit în cap, m-a cuprins o dulce ameţeală şi-am asigurat-o urgent :

— Mariano, al tău sînt, şi prieten, şi soţ, dacă mă mai vrei, şi tată, pentru băieţelul tău, bineînţeles, căruia am să-i fiu şi mamă, de va fi nevoie, şi nu numai cîteva zile, cum ai zis tu, ci-o viaţă întreagă... Hai, aşează-te pe pat, să-ţi fac ceva de mîncare. Nici nu ştii cum alungă supărarea, mai ales dacă ţi-i foame !...

Mariana, tot atît de superbă ca şi mai înainte, în pofida necazurilor ce se abătuseră asupră-i, a luat loc pe marginea patului, iar eu m-am apucat să-i gătesc ceva, din merindele avute la îndemînă. În timp ce tocam ceapa, cu lacrimi în ochi, o mîncam din priviri. Semăna nemaipomenit cu Marlene Dietrich. Iar acuma, cînd se uita curioasă la îndeletnicirile mele, absolut cazaniere, arăta şi mai aproape de model, încît ai fi zis că-i scoasă din „Îngerul albastru".

Iar cînd i-am servit întristatului meu înger jumările cu ceapă, confecţionate din cinci ouă, şi-am asistat la dispariţia instantanee a acestora, m-am considerat cel mai fericit dintre muritori. Dar şi flămînd. Mîncase totul, fără să se gîndească şi la mine.

Mariana, sătulă bine, s-a tolănit de-a lungul patului, demonstrîndu-mi cu brio anvergura de excepţie a trupului ei de cadînă, m-a privit adînc în ochi şi mi-a zîmbit galeş, spunîndu-mi :

— Marincule, ştii ce-mi doreşte inima acuş ?...

Tremurînd de emoţie, bănuind că avea să mă invite la o discuţie ceva mai intimă, prima de cînd ne cunoscusem, am întrebat-o mai mult de formă :

— Spune, Mariano, nu te jena !... Ce anume ?

— Aş vrea să dai o fugă pînă la farmacie, şi să-mi cumperi nişte aspiridon !... Mă cam doare capul, de-atîta suferinţă...

— Aspiridon ? Ce-i aia ?...

— Tablete pentru migrene ! Ceva în genul ăsta, că nu ştiu prea bine cum li se spune în limbaj medical-farmaceutic...

— Poate aspirină ! Sau piramidon ? Care din ele ?...

— Amîndouă, Marincule, amîndouă... Că mi-i capul ca o ghiulea.

Bineînţeles, avînd tot interesul să-i treacă durerea de cap cît mai urgent, pentru a putea „discuta" lejer şi deconectaţi, am fugit numaidecît, ca din puşcă. Era o farmacie pe-aproape. Peste drum de Palatul Justiţiei. La vreo doi kilometri.

Cînd m-am întors, gîfîind ca un motocompresor, din cele în doi timpi, şi-am pătruns în chiţimia mea cu„aspiridonul" în mînă, am crezut că mor pe loc. Mariana, de-astă dată de-a latul patului, cu mîna stîngă atîrnîndu-i deasupra ligheanului meu, luat de pe lavoar şi pus pe duşumea, şi care acuma era plin de sînge, pe puţin o vadră, se omorîse tăindu-şi vinele sau degetele, asta n-am mai avut de unde şti, ţinînd seamă de becul chior din odaie. Lîngă lighean, toporişca de mărunţit gătejele, maşina mea de bărbierit şi fierăstrăul cu care-mi tăiam lemnele de foc. Nenorocita ! Să le fi folosit oare pe toate ?

Disperat, i-am tras două palme, să văd dacă mai trăieşte. Nedînd nici un semn de viaţă, am dedus imediat că era moartă de tot. Şi încă bine.

Deoarece fusese întreţinuta lui Bădescu, eu nemaiapucînd să-i intru în graţii, am alergat rapid la telefonul din holul hotelului. Şi l-am sunat pe librar. Cînd i-am recunoscut vocea, i-am spus doar atît, cît mai încifrat :

— Domnu Nicky, ai rupt-o-n fericire ! Vino numaidecît la mine, că-i lată rău...

— Cine, Marincule ? — s-a interesat curios Bădescu.

— Cum adică cine ?

— Cine-i lată ?

— Aha ! Păi, nu pot să-ţi spun, că m-aude lumea de-aici... În orice caz, adu cu matale şi-un medic legist. E vorba de Ma... Pricepi ? De Ma...

Cînd s-a înfiinţat şi Bădescu, însoţit de-un prieten, medic militar veterinar, Mariana îşi revenise. Sîngele din lighean era, de fapt, apă colorată cu fuchsină. Nu-şi tăiase decît un deget, apelînd la maşina mea de bărbierit. Speriat, patronul m-a rugat s-o adăpostesc pe Posteasca la mine. Şi, trăgîndu-mă afară din cămăruţă, mi-a spus în şoaptă :

— Dacă află mama, mă omoară ! Ţine-o aici, pînă-i fac rost de-o gazdă... N-am să te uit niciodată, dacă-mi faci binele ăsta. În definitiv, tot o iubeşti, şi s-ar putea s-o iei şi de nevastă !...

— Ferească sfîntu ! — i-am declarat eu. Nu-s eu destul de nebun, să mai iau şi-un altul în casă ?... Mă rog, te descurci şi matale cum ştii. În noaptea asta, haide, treacă de la mine, n-are decît să doarmă aici, însă mîine îmi eliberezi spaţiul !

După ce-au plecat, Bădescu şi veterinarul, şi-am rămas singur cu Posteasca, vampa mi-a mărturisit, plîngînd ca o vacă, cu lacrimi cît bobul de fasule, că intenţionase să-l convingă pe

librar de profunzimea sentimentelor ei. Şi-şi încheiase depoziţia :

— Dacă nici acum nu mă ia de nevastă, atunci îl omor, îi omor pe-amîndoi, şi pe el, şi pe guşteriţa de mă-sa !... După aia, am să văd ce-i de făcut... Poate mă mărit cu tine, că prea eşti bun şi bleguţ !

În ceasurile următoare, pe cînd Mariana se refăcea de pe urma experimentului „sinucidere", am dereticat prin odăiţă, am spălat duşumeaua de vopsea, am aprins focul în godin şi m-am culcat pe scaun. Deşi, în pofida tragicelor evenimente, tare aş fi dorit să mă întind lîngă dactilografă. Am preferat „godinul".

Pînă în primăvară, mi-am terminat toate lucrările. Apoi, lună de lună, au pornit să iasă de sub tipar şi „Doamna cu garoafe", şi „Se lasă noaptea", şi „Bobby Felix Făt-frumos şi motocicleta BMW", şi toate celelalte cărţi la care robotisem ca o vită de povară.

În ziua cînd am fost încorporat, la regimentul „1 Artilerie grea", se încheia şi prima mea fază editorială de la „ABC". Terminasem şi cu Mariana, care continua să se iubească cu Bădescu, şi cu celelalte complicaţii adiacente. Adică, mă refer la Silly şi Anişoara. Nu erau de mine, şi nici eu nu eram de ele. Mai ales că, încă de cînd recrutasem, nu mă repartizaseră la aviaţie. Mai bine. Altminteri, cine ştie, aş fi avut necazuri cu pilotul ambelor fete. Dacă mi-l dădeau ca instructor de zbor ? Ar fi fost în stare să m-arunce din carlingă, văzîndu-mă mai tînăr şi mai frumos decît el. Cu artileria, n-aveam probleme !

PATRU ANI DE NEUITAT...

La regiment („1 Artilerie grea") am fost condus cu surle şi trîmbiţe. De bunii mei prieteni, Nicky şi Mariana. Cu taxiul. Patronul avea oarece relaţii printre coloneii, căpitanii şi majurii de-acolo şi spera să mă scape de armată. Avea nevoie de mine. Şi la editură, care-şi începuse glorioasa ei carieră, şi-n

viaţa lui personală, tot trăgînd nădejde să mi-o paseze pe Posteasca.

Din nefericire, lucrurile au ieşit cu totul pe dos. După ce mi-am predat hainele de civilie, lăsîndu-le în păstrare, la magazie, majurul nostru, un băiat tare cumsecade, prieten şi vecin cu Nicky, m-a îmbrăcat într-o uniformă kaki ce-abia mă-ncăpea, fiind şi eu cam grăsuţ, şi mi-a făcut rost şi de-o pereche de opinci pe măsură. Aşa era pe-atunci, pentru perioada de instrucţie, soldaţii utilizau încălţări tradiţionale. Nici bocanci nu prea erau, deoarece trebuiau trimişi celor de pe front. Iar majurul, din dorinţa de-a mă ajuta şi a-l servi pe Bădescu, chiar din prima zi de armată m-a repartizat la vidanjare. Astfel, îşi imagina dînsul, mă scutea de penibilele exerciţii de gimnastică militară („Drepţi — culcat", „în pas alergător, fuga marş", „prezentaţi arm' !" şi multe ale comenzi militare).

— Ascultă la mine, băiete, haznaua-i floare la ureche, pe lîngă instrucţia pe care-o faci cu serjentu !... Cam pute, dar scapi cu oasele tefere şi cu fălcile nemutate din loc de palmele instructorului...

L-am ascultat. Şi vreo trei zile am trudit la golirea haznalelor. Numai astfel s-a adeverit presimţirea mea, că n-o să am probleme cu artileria. Mai ales că, de săptămîna viitoare aveam să fiu trecut la grajduri... Altă viaţă !

Deocamdată, mă voi limita la enumerarea cîtorva stadii intermediare, pînă am ajuns să lucrez iarăşi în munca mea preferată, editura. Care, abia cînd am fost angajat la „Editura de Stat", s-a dovedit a fi ceea ce ar fi trebuit să fie, încă de la început. Adică, editură. Cu „E" mare.

Deci, după ce-am terminat cu armata, m-am reîntors la „ABC", prin 1944. Şi-am scris „La sud de lacul Nairobi", un roman pentru tineret, ce s-a bucurat de două ediţii. Bădescu, în răstimpul cît lipsisem, izbutise să ducă de rîpă editura, optînd pentru tipărirea şi editarea unor partituri penibile, cuprinzînd seria tangourilor compuse de el. Le fluiera unui lăutar, ce se pricepea să le transpună pe note, şi-apoi le dădea la imprimat, nădăjduind s-ajungă o celebritate. N-a ajuns, săracul. Praful s-a ales. Şi de „ABC", şi de muzica lui. Cînd am văzut că partiturile nefericitului erau utilizate la ambalarea ultimelor cărţi aflate în depozit, m-am dus şi i-am mărturisit cinstit :

— Domnu Nicky, nu mai ține !... Trăim alte timpuri, ne trebuie cărți...

— Hai, măi Marincule, fii serios ! — mi-a declarat el, fals și forțat optimist. Păi, dănacule, știi tu ce planuri am eu în cap?... Cînd vin americanii, fac rost de capital, construiesc o tipografie ultramodernă, în care voi tipări numai cărțile noastre, și, cu banii cîștigați, întemeiez cea mai mare orchestră simfonică din Craiova noastră. Vom organiza niște concerte monstre, în care tangourile mele se vor executa alături de compozițiile celorlalți muzicieni de valoare, ca de-alde Betovăn, Șopăn și Vagnăr... Să aibă și ei un bănuț ! Ce zici ?

Uluit de elucubrațiile bietului librar, nu i-am mai spus ce gîndeam în realitate, ci doar l-am anunțat :

— Domnu Nicky, pînă-ți vin americanii matale, eu mă duc la ziarul „Situația", al lui Sandu Dumitrescu. E singur și-are nevoie de-un redactor... Are și-o pagină culturală, de care-am să mă ocup numai eu... Îmi pare rău că ne despărțim, dar n-am ce face !

De la „Situația", în paginile căreia m-am „distins" prin cronichetele publicate zi de zi, am fost luat în redacția ziarului „Înainte", organ al Regionalei P.C.R. Oltenia. Unde-am lucrat aproape o jumătate de an. De-aici, remarcat de-un factor cultural de la București, m-am pomenit numit șeful editurii „Europolis". În orice caz, o editură cu cîntec.

„CARTEA CU JUCĂRII“

PUŞCĂRIAŞII

În plină vară a lui 1945, pe-o căldură toridă, tropicală, dacă nu cumva ecuatorială, de mi se lipea asfaltul pe tălpi ca halviţa, mi-a fost dat să-l întîlnesc pentru întîia oară pe Tudor Arghezi. La Văcăreşti. Da, chiar la puşcărie !

După cîte mai citisem prin cărţi şi reviste, dînsul era un vechi muşteriu al stabilimentului, în care mai fusese internat cîndva, aproape doi ani, pare-mi-se prin 1918—1919. Eu, în schimb, eram client nou, proaspăt, abia sosit la celebrul pension (mixt, fete şi băieţi).

De fapt, totul mi se trăgea de la înfiinţarea librăriei regionalei Oltenia. Eu mă ocupam de ea. De aceea mă poftise Mihail Roşianu, unul din cei mai fermecători oameni pe care avusesem ocazia să-i cunosc pînă atunci, ca să-mi transmită unele îndrumări (fără de care n-aş fi ajuns la închisoare). Şi-mi spusese :

— Măi, uite ce-i, ştim una şi bună, n-acceptăm sub nici un motiv să ne-aprovizionăm de la angrosişti... N-avem bani ! Aşa că te duci la Bucureşti şi-l cauţi pe Bazavan, un prieten de-al nostru... El o să te ajute în problema articolelor de papetărie, să le obţii la un preţ mai scăzut, de fabrică...

După ce l-am contactat pe Bazavan, sau Băzălan, că nu-mi mai amintesc prea bine numele personajului, m-am pomenit în mai puţin de-o oră la Văcăreşti.

Bineînţeles, nu ca deţinut, ferească Dumnezeu, ci în calitate de recomandat al suscitatului. Care nu era altcineva decît directorul general al penitenciarelor statului. Şi-mi înlesnise, astfel, o legătură cu atelierul de imprimerie al puşcăriei, unde

se confecţionau tot soiul de produse de librărie. Oameni de cultură, şi ei, întemniţaţii lucrau pentru reducerea timpului de detenţie.

Nici Arghezi nu era, la data aceea, decît tot un vizitator. Venise la temniţă din proprie iniţiativă, iar nu „săltat“, într-un fel de schimb de experienţă. Dealtfel, după cum am dedus din conversaţia ce-o întreţinea cu maistrul legătoriei, se consulta cu acesta în privinţa modalităţii de broşare a unei cărţulii.

Am aflat abia mai tîrziu, cînd deja părăsise secţia, cine era bărbatul acela ţeapăn şi îndesat, destul de împlinit, trecut de şaizeci, cu bătaie, avînd chipul rotund ca o tipsie şi sănătos pigmentat, secţionat de-o mustaţă tunsă scurt, încărunţită bine, înarmat c-un baston zdravăn, tip bîtă, şi cu care cerceta totul, pe creştet purtînd o beretă bleumarin, pusă cîş, de sub care iscodeau nişte ochi pătrunzători şi vioi, ca nişte mărgici metalice scînteietoare, în pofida ochelarilor cu multe dioptrii şi rame cît degetul, şi care fuma incontinent, ţigară după ţigară. Intrigat de tremuriciul ce-i scutura arar sesizabil capul, îl întrebasem pe maistrul legătoriei :

— Cine a fost domnul care-a plecat, vreun coleg de breaslă ?...

— Tudor Arghezi ?... Dar bineînţeles, sîntem colegi de-o viaţă. Are chiar şi carte de meşter-tipograf. Însă meseria de bază a domniei sale este poezia ! Stă peste drum de noi, pe Mărţişor, dincolo de văgăuna Văcăreştilor, unde este proprietar... Grădină şi livadă ca a dumitale nu mai găseşti nicăiurea, e ceva ca-n basme. Acolo trăieşte şi scrie. Ne cunoaştem de mult. Acuma vrea să-şi tipărească un volumaş, în tipografia dumnealui, o gîgîlice de atelier, c-un „boston“ şi cîteva regaluri de literă. Mereu vine pe la puşcăria noastră, să mai mă-ntrebe de una, de alta. Om mare, domle dragă, şi nicicînd nu calcă pe-aici cu mîna goală... Ba cîteva pachete de „naţionale“, că şi dînsul le fumează de le stinge, nu altceva, ba o paporniţă plină cu cireşe sau piersice... Le culege cu mîna dumnealui, că tare-i place să grijească de pomii din livadă !... Şi nici nu se ruşinează să vînză, la stradă, lîngă portiţă, cireşe sau alte poame, cu cîntarul şi greu-

tăţile alăturea. Pesemne, nu poate lega capetele numai cu bănuţii cîştigaţi din poezie !

Februarie 1946. Iarăşi devenisem bucureştean, după o scurtă şi repetată (a treia) încercare de stabilire în cetatea banilor. Din care însă, cu prima ocazie, evadasem ca din puşcă, direcţia Bucureşti, unde fusesem adus să pun pe picioare editura „Europolis".

La început, editura a mers cam şontîc. Bani ioc, manuscrise aşijderea. Şefii mei — legătura superioară — Ilka Melinescu şi Grişa Naum, oameni de omenie, mi-au atras atenţia că n-ar fi rău să fie bine.

Încîntat de idee, fiind preocupat şi de rentabilizarea cît mai urgentă şi eficientă a editurii, le-am demonstrat şi eu buma mea de orientare politică.

— Ce-aţi zice s-atragem vreo cîţiva scriitori mai reprezentativi, cu nume şi vad la vînzare, pe făgaşul unei literaturi, cerute de noile vremi ?... Bunăoară, Cezar Petrescu şi Tudor Arghezi !... Romancierul a publicat romanul răscoalelor de la 1907, în trei volume, iar poetul a făcut şi ceva lagăr, la Tîrgu-Jiu, cînd s-a luat de Killinger, baronul şi ambasadorul hitleriştilor în România. Deci, ce mai tura-vura, amîndoi sînt fier-beton, din punct de vedere dosar ! Dacă-i convingem să treacă la editura noastră, cu toate cărţile lor, vechi şi noi, ne umplem de parale. Bineînţeles, va trebui să organizăm o campanie publicitară corespunzătoare, ceva bombă, de tip american... De pildă, anunţînd pe prima pagină a unor ziare de scandal : „Marii scriitori Arghezi şi Cezar Petrescu şi, în curînd, alţi fruntaşi ai literaturii, optează pentru „Europolis", singura editură progresistă din zilele noastre !"... E bine ?...

— Sigur că nu ! — mi-a tăiat macaroana Ilka Melinescu. Mai întîi, va fi nevoie să ne interesăm la tovarăşul Ioşka, să aflăm care-i situaţia ăstora, şi-n al doilea rînd, ia-o mai încet cu presa de scandal şi publicitatea, că nu sîntem în capitalism!...

— Mă rog, dacă zici matale ! Dar deocamdată, pînă lichidăm editurile burgheze şi cosmopolite, cum să le-o luăm înainte ?... Nu luptînd cu armele lor, furîndu-le autorii ?

— Să vedem ! — a lăsat-o mai moale Melineasca. Treci diseară pe la noi, cînd vom avea un răspuns de la for !...

L-am avut mai devreme. Pe la şase după-amiază, cînd Ilka m-a convocat de urgenţă să-mi comunice aprobarea de sus. Limitată, pînă la noi dispoziţii, numai în ceea ce-i privea pe Arghezi şi Cezar Petrescu. Totodată, căpătam cale liberă, să-i vizitez în vederea antamării tratativelor.

În aceeaşi seară, am telefonat la reşedinţa din Mărţişor, unde locuia poetul „Florilor de mucegai". Mi-a răspuns Arghezi în persoană. Cu o voce nefiresc de tărăgănată, parcă afectat bătrînicioasă. Cînd i-am comunicat că reprezint editura „Europolis", poetul mi-a spus lejer băşcălios :

— N-am mai auzit şi de taraba asta !... Puiesc editurile, domnule director (aşa mă recomandasem), ca lindenii păduchilor... Mîine dimineaţă, te aştept totuşi, cam pe la zece...

A doua zi, apelînd la un taxi particular, pe-atunci neexistînd încă minunatul nostru „Getax", de astăzi, la zece fix mă aflam în faţa portiţei de la ograda maestrului. După ce-am dat liber maşinii, am rămas singur. În zăpadă. Pînă la genunchi. Să mă descurc cum oi şti. Eram în februarie. Ninsese vreo cîteva zile la rînd, şi-acum geruia bestial. De la gard şi pînă la casa poetului era o oarecare distanţă. Am vrut să sun. Dispozitivul respectiv absenta. Am strigat. Zadarnic. Dîrdîind de frig, am pornit să bat în portiţă c-un bolovan de gheaţă.

În sfîrşit, parcă a răspuns cineva. Un dulău, sau mai mulţi, au pornit să mă latre fioros, repezindu-se să mă sfîşie. Noroc că era între noi palanul. Plus o sensibilă deosebire de vederi. Mie mi-era o frică nemaipomenită, lor nu, ba chiar invers. Nici n-am mai băgat de seamă dacă era o haită, ori numai un singur exemplar. În orice caz, hămăia atît de eficient, încît peste cîteva minute a ieşit din casă chiar Tudor Arghezi. Încotoşmănit într-o scurtă de dimie, avînd pe cap o căciulă flocănoasă şi ţinînd în mînă bîta sa de baston, acelaşi pe care i-l cunoşteam de la Văcăreşti.

— De ce n-ai sunat, domnule director ?... N-ai văzut mînerul clopotului ?... Poftim de intră, şi cinsteşte-mi bătătura şi casa !...

— Maestre...

— Ei, păi dacă mă iei cu maestre, n-o să ne-nţelegem !

— Maestre, pardon, domnule Arghezi, — am întors-o eu ca la Ploieşti, mortificat de ruşine, iertaţi-mă că v-am silit să ieşiţi din casă, şi încă pe-o asemenea vreme, însă n-am observat clopotul !...

De fapt, nu mai ţin bine minte dacă era vorba de-un clopot sau alt agregat, dar s-o lăsăm aşa.

— Nu face nimic, — m-a liniştit poetul, au mai fost şi alţii cu orbul găinilor ! Nu ţin să te jignesc neapărat, însă tineretul de astăzi nu prea cască ochii... Haide, intră !

— Aş intra, mae..., pardon, domnule Arghezi, dar ce mă fac cu dulăul ?...

— Care dulău ? — s-a mirat maliţios magistrul. Ăsta-i o zdreanţă de căţel, nu se dă la om !... Decît de la caz la caz, în funcţie de om... dacă-i şi-acesta cîine...

În timp ce păşeam prin zăpadă, alături de maestru, priveam fascinat la casa cu etaj şi-un soi de foişor, la ograda uriaşă. Cînd am ajuns în faţa intrării, poetul m-a rugat să zăbovesc o clipă. A adus din vestibul o mătură, şi-a purces să-mi cureţe şoşonii de zăpadă. Nevenindu-mi a crede ochilor, am dat să-i iau mătura din mînă. Gazda însă nu s-a lăsat, pînă nu mi-a făcut „dunlopii" lună. În vestibul, a trebui să-mi scot şi pantofii, nu numai şoşonii, şi să încalţ nişte papuci de casă. Cred că erau acolo, în mica încăpere, pe puţin vreo şase perechi.

— Neveste-mii nu-i place jegul, de orice fel ar fi, mai ales sufletesc... E bucovineancă get-beget, şi cu ăştia nu te pui, că tot n-ai cum s-o scoţi la capăt ! — mi-a explicat gazda rostul ritualului la care fusesem supus. Imediat ai s-o cunoşti şi pe Paraschiva mea...

Pe cînd încercam să-mi ascund cît mai de grabă ciorapii mei de „director", prevăzuţi şi cu unele cîrpeli, vîrîndu-mi labele picioarelor adînc în papuci, poetul a strigat spre uşa cea mai apropiată :

— Puică dragă, pune de nişte cafele, şi vină cu copiii în foişor, să vă prezint un editor de vreme nouă...

Ghidat de maestru, am urcat treptele scării interioare din lemn masiv, probabil stejar, şi-am pătruns într-o odăiţă destul de modestă. Acolo se aflau o masă simplă, în faţa ferestrei, un pat de metal, vopsit parcă în alb, cum sînt cele de spital, cîteva cărţi dispuse pe tăblia mesei, lîngă o filă de hîrtie şi nişte creioane gata ascuţite, pregătite pentru scris, plus o călimară cu cerneală neagră şi cîteva tocuri cu peniţă.

Dîndu-şi seama că eram mirat de sărăcia voită a odăii, în care mă aşteptasem să găsesc mii de cărţi, maestrul m-a poftit să iau loc lîngă masă, pe-un scaun obişnuit, după care m-a lămurit :

— Domnule editor, că nu ţi-am reţinut bine numele, de cînd mă ştiu, numai în chilii dintr-astea mi-a plăcut să potrivesc cuvintele... Asta este foişorul meu, de unde privesc lumea toată, şi-n care n-am nevoie de nimic, în afară de hîrtie şi sculele pentru scris, precum şi de-un pătuţ pentru odihnă... Biblioteca se află jos, lîngă sufragerie... Ascultă !... Vine Paraschiva, doamna mea de-o viaţă, cu cafelele... Discutăm după aceea !

Peste o clipă, a pătruns în chilie o femeie zdravănă, radiind o sănătate explozivă, îmbrăcată nespus de simplu. Atît de simplu, încît ai fi zis că-i o ţărancă din tablourile lui Loewendal, adusă la oraş. Deschisese singură uşa, cu cotul, purtînd o tavă cu cafele şi dulceţuri. M-am ridicat numaidecît, zvîcnind surprins, şi m-am repezit să-i sărut mîna. Întrucît operaţiunea părea de domeniul „science-fiction"-ului, mîinile fiindu-i ocupate, m-am fîstîcit cumplit şi i-am smuls tava din braţe. Năucit, am depus-o în mîinile poetului. Realizînd gafa ce ameninţa să capete amploare, şi nemaiştiind ce fac, i-am retras maestrului dispozitivul cu cafele şi dulceţuri, pentru a-l returna doamnei sale, şi-am purces să-i sărut mîinile lui Arghezi. Cu-atîta înfocare, încît amîndoi soţii au izbucnit în rîs, hohotind cu infinită poftă. Văzîndu-mă virînd spre apoplexie, maestrul a ţinut să mă liniştească :

— Hai, că mi-ai plăcut, directore !... Şi-aşa, Paraschivei mele nu-i vine să-şi lase mîna sărutată... Numai mie mi se îngăduie, şi-ncă destul de rar. Păcat că nu văzură şi copiii scena !

Chiar atunci, din pragul uşii, răsunară cîteva salve de chicote de rîs. Mi-am întors speriat şi stînjenit capul. O domnişoară şi-un tînăr, foc de frumoşi şi tare tăciunoşi, îmi zîmbeau prietenos, privindu-mă amuzaţi şi străduindu-se să-şi curme icnelile.

— Dînsu-i directorul de editură ce m-a sunat aseară... După cum vedeţi, însă-i mult prea tînăr ca să şi fi devenit potlogar şi abil, ca ceilalţi tîrgoveţi şi precupeţi pe care i-am mai cunoscut !

Apoi mi-a prezentat copiii.

Cînd am rămas singuri, după plecarea familiei Arghezi, care încă se-auzea chicotind pe treptele scării, magistrul m-a rugat :

— Ia și gustă din dulceața Paraschivei... E nemaipomenită! Din cireșul nostru amar, de la hotarul livezii. Și simte-te la îndemînă, doar nu s-a-ntîmplat nimic rușinos. De cîte ori nu m-am găsit și eu în situații asemănătoare. Sufletul să-ți fie fără pată, că timp ai destul să ți-l mînjești... Spune-mi, de unde ai avut bani să-ți încropești dugheana ?...

În clipa aceea mi-a înțepenit mîna. În care se afla lingurița cu dulceață. Ca să cîștig timp, deoarece trebuia să-i torn o minciună din cele mai gogonate, pentru a nu deconspira manevra noastră, a mea și a șefilor mei, am înghițit totuși amarele bobițe. Cu noduri. Apoi i-am relatat maestrului cum devine chestia cu editura, bineînțeles într-o versiune ultramistificatorie :

— Nu-i proprietatea mea, maes..., pardon, domnule Arghezi, eu sînt doar directorul firmei, mai precis : președinte director-general. Ales și instalat de consiliul de administrație al societății anonime pe acțiuni „Europolis" așa cum puteți citi și-n „Monitorul Oficial" pe care vi l-am adus să-l vedeți, pentru încredințare...

— Păi ești mare, domnule ! La vîrsta asta ?... Și cine-s acționarii ?... De unde s-au adunat atîția pițigoi împopistrați, c-altminteri nu pot fi numiți, care să-și zvîrle banii, și tocmai în zilele de-acum, pe niște biete tipărituri ?... Ce-ai făcut și ce-ai învîrtit de te-au uns, atît de crud și necopt, în fruntea unei edituri ?... Ei ? Ascult, că m-ai făcut curios ! Ia spune-mi...

Atunci, pe loc, am inventat cea mai sinistră și abracadabrantă gogoașă posibilă. Mă rog, atîta mă ajutase mintea. La vîrsta aceea, vorba magistrului, la ce te-ai fi putut aștepta ? Încă n-apucase să se coacă. Și, poate, nici astăzi... Fără pic de jenă, i-am furnizat informația solicitată :

— Domnule Arghezi, că tot nu vă place maestre, acționarii-s un grup de comercianți serioși, negustori de covoare persane... Simțind dincotro bate vîntul, au considerat că-i cazul să investească într-o afacere culturală, să binemerite și ei de la țara asta ! Și, deoarece eu le-am sugerat ideea cu editura, tot pe mine m-au propus pentru conducerea ei !...

Maestrul fuma intens, țigară după țigară, privindu-mă amuzat. Ochii îi scînteiau bizar, parcă străbătuți de fulgere bla-

jin-estompate. Cînd mi-am încheiat penibila operație de intoxicare, s-a mai uitat o dată la mine și mi-a declarat surîzînd :

— Ca să vezi și să nu crezi !... Negustori de covoare ?... Buni și ăștia, mai ales dacă-s în bani. La urma urmei, nu mă interesează cine sînt editorii mei... Am lucrat cu-atîția aristocrați și industriași ai genului, încît nu mă deranjează să-i încerc și pe finanțatorii dumitale ! Să trecem la treabă... Deocamdată, directore, pentru matale n-am nici o carte nouă. Aș dori însă să reeditez, într-o versiune oarecum îmbunătățită, „Cartea cu jucării"... Dar ilustrată de Mitzura. Dacă ești amator, mîine vii cu banii toți, fiindcă nu mă aranjează o fărîmă de arvună, și-ți dau... jucăriile. Am un exemplar din prima ediție, gata corectat. Ilustrațiile ți le face Mitzura în mai puțin de-o lună... Ce zici ?

— Nimic ! — am bîiguit eu.

Și din pricina emoției, dar și datorită manierei cu care maestrul înghițise, chiar cu dezinvoltură, gogoașa mea unsă cu magiun lesne identificabil. Am continuat aiuritor :

— Nimic, deocamdată ! Trebuie să mă consult cu consiliul de administrație... Diseară vă telefonez rezultatul, se poate ?

— Ce nu se poate pe lumea asta ? — mi-a răspuns magul cuvintelor în doi peri, zîmbind mînzește.

Beat (de fericire), am zburat din Mărțișor de-a dreptul la Ilka și Grișa Naum, să le comunic succesul. Zburat e doar un fel de-a vorbi, deoarece am fost nevoit să merg pe jos, neexistînd nici un mijloc de transport prin zonă, rătăcind prin străduțele, hudițele și fundăturile din dosul Căii Văcăreștilor, pînă am răzbit, într-un sfîrșit, pe cheiul Dîmboviței.

Pe la nouă seara, i-am telefonat lui Arghezi.

— Maestre, domnule Arghezi, iertați-mă că deranjez la ora asta, vă pot vizita mîine în privința „Cărții cu jucării" ?... Sîntem gata să semnăm contractul !

— Deranjează-mă, directore generale și președinte, deranjează-mă ! Și nu-i nevoie de nici un contract, de vreme ce-mi achiți integral drepturile. Vorba precupeților din Obor: „Ochii ți-au văzut, ochii ți-au sărit !"... Te-aștept mîine după-masă, în jur de șase... Era să uit, bată-mă cucu, nu ți-am spus cît datorezi : treizeci de milioane ! Atîta face, directore, la prețurile de azi... Ce părere ai ?

— Excelentă !...

Mai mult n-am fost capabil să rostesc. Nu mă uluise suma. Pentru perioada aceea, de inflaţie ascendentă, nu era chiar exagerată. Însă mă făcuse praf acurateţea cu care opera magistrul. Fără contract, fără tocmeli !

A doua zi, de astă dată rugîndu-l pe taximetrist să m-aştepte, am tras de clopotul Mărţişorului. Cu mîna dreaptă, de vreme ce-n stînga aveam geamantanaşul. Cu bani. Numai hîrtii, nou nouţe.

Maestrul m-a întîmpinat prietenos, supunîndu-mă aceluiaşi ritual, ca-n rîndul trecut. Apoi m-a poftit în foişor. Aici, după ce mi-a arătat exemplarul cu pricina al „Cărţii de jucării", m-a invitat iarăşi la o cafeluţă şi-o dulceaţă. Tot de cireşe amare.

M-am grăbit, spre amuzamentul poetului, să mă opăresc cu cafeaua. Nu de-altceva, însă m-aştepta taxiul la poartă. Şi taxà, nu glumă. Iar maestrul servea nişte cafele, de pomină ! Dar şi dulceaţa doamnei Paraschiva !

— Domnule Arghezi, vă mulţumesc mult pentru trataţie... Vă rog însă, îngăduiţi-mi să vă număr banii...

— Care bani ?... Banii mei din casă ? — a rîs poetul.

— Banii pentru carte ! — am lămurit eu confuzia.

— A, drepturile mele de autor, vrei să spui !... Păi, numără-i, directore ! Voie, ca la banul Ghica... S-o văz şi pe-asta, un editor muindu-şi degetele cu scuipat, ca să-i facă autorului un hatîr...

— Maestre, adică, pardon, domnule Arghezi, oare nu-i normal aşa ? Grecu e băiat cinstit, n-are bani, nu pune mîna !...

— Directore, directore, multe am văzut la viaţa mea, şi ştiu şi altele... Dar ca matale, mai rar. Ascultă la mine, nu-ţi prezic un viitor de aur... Dacă n-ai dat în darul şmecheriilor şi-al găinăriilor, n-ai să faci pureci mulţi în editură !...

Trei ceasuri încheiate a durat număratul celor treizeci de milioane. Curgeau sudorile de pe mine ca dintr-un burete. Nu fiindcă aş fi obosit, dar mă frămînta gîndul taxiului din stradă.

Arghezi fuma calm şi cu abnegaţie, privindu-mă. Cînd depusesem pe masă şi cel de al treizecilea milion, a zbîrnîit telefonul.

Şi-a urmat, după aceea, încă un ceas de groază. Ceva de nebunia lumii, nu altceva. Maestrul conversa c-un personaj — real ! — din piesa ce i se juca atunci pe scena Naţionalului

(„Seringa“). Necunoscutul se ruga, implora, amenința. Din cîte mi-am putut da seama, dorea neapărat să fie scos din galeria infamelor creaturi existente în lucrarea dramatică a poetului.

— De ce, mă doctore ? De ce, mă felcer nenorocit, ca să nu-ți zic altfel... De ce ? Cum să te scot ?... Tu ți-ai scos sculele, scalpelul și bisturiul pe care le-ai uitat în burta nefericitului care s-a lăsat operat de mîna ta ?...

Individul de la celălalt capăt al firului stăruia, maestrul îi da mereu peste bot, eu ascultam înmărmurit, și-a ținut tot așa, pînă s-a înnoptat de-a binelea. În sfîrșit, scîrbit probabil de cele debitate de interlocutor, Arghezi i-a zis-o mai pe românește. După ce-a trîntit receptorul în furcă, poetul și-a aprins o nouă țigară, m-a privit prefăcut furios, și-a izbucnit deodată în hohote de rîs.

— Auzi, directore, ce spune potlogarul ăsta... C-o să-mi scoată piesa de pe afiș ? Ei, și ? Mă doare-n cot... Dar din istoria literaturii cum are s-o scoată, asta vreau să văd !... Să trecem la treburile noastre. Va să zică, așa rămîne, matale dai la cules cartea, faci primele două corecturi, apoi îmi aduci aici paginile pentru „bun de tipar“... Peste două sau trei săptămîni, primești și ilustrațiile Mitzurei !

— Și nu doriți să verificați numărătoarea banilor ?

— Vezi-ți de treabă ! Mi-am dat seama cîte parale îți face pielea, directore... Nu ești dintr-ăia ! Aparții tagmei păguboșilor...

RELAȚII NECLARE

Taximetristul ațipise la volan, legănat de tic-tacul aparatului de marcat. 9000 de lei înregistrase ! Geamantanul era gol, alți bani nu mai aveam, și-am fost nevoit, cînd am ajuns acasă, pe Prelungirea Mătăsari, s-o trezesc pe nevastă-mea și s-o rog să-mi împrumute zece mii de lei. Din economiile noastre. Anume puse deoparte. Pentru confecționarea unui costum nou, de comandă. Că de gata tot nu găseam, dat fiind gabaritul subsemna-

tului. Şi ce mai costum îmi visasem... De director. Director fleţ şi păgubos, aşa cum afirmase şi Arghezi.

Şi deloc nu greşise.

Cînd a apărut „Cartea cu jucării“, şi m-am înfăţişat cu exemplarul de semnal la maestru, acesta m-a sărutat pe ambii obraji, m-a poftit în foişor, la cafele şi dulceţuri, şi-a chemat soţia şi copiii să-i admire noua ediţie, pentru ca apoi să mă-ntrebe neliniştit :

— Ilustraţiile Mitzurei, originalele, le-ai adus ?...

În clipa aceea, am crezut că mi se dezintegrează ţeasta. Cu glasul îngheţat de spaimă şi ruşine, i-am mărturisit dezastrul :

— S-au pierdut în tipografie, maestre ! Au răscolit ăia prin toate atelierele...

— Mint, directore, mint !... Le-au pitit, ca să-ţi mai jumulească nişte bani. Dă-le cît or vrea, numai să-ţi înapoieze desenele fetei. Dă-le, şi-apoi ne-om socoti noi, să nu fii în pierdere !

La plecare, tîrziu în noapte, de astă dată venisem fără taxi, ca să nu mai pătesc ce-am pătit, maestrul şi doamna Paraschiva m-au încărcat cu daruri. Un coşuleţ plin cu borcane de dulceaţă şi poame de iarnă, mere şi pere, plus un volum întitulat „Poveste de Crăciun“. Scris de Tudor Arghezi, ilustrat de Mitzura Arghezi. Tipărit în minuscula lor tipografie. 16 pagini, broşat neîndemînatec, imprimat pe hîrtie simplă, într-un tiraj extrem de redus. O adevărată bijuterie bibliofilă. Iar dedicaţia scrisă de mîna maestrului, cred că acum valorează o avere.

Eram atît de fericit şi bucuros, atît de mîndru de izbînda mea editorială, în ciuda enigmaticei dispariţii a desenelor, încît am parcurs drumul spre casă în numai două ore. Pe jos. Ca un crosist. Fără cronometru... Aproape alergînd şi legănînd coşniţa, dîndu-mă pe gheaţă, mai şi căzînd din cînd în cînd. Ajuns în Mătăsari, la domiciliul personal, nevastă-mea nu s-a mai putut dezlipi de mine. Eram tot numai o dulceaţă. De cireşe amare. De sus şi pînă jos !... Noroc că nu-mai mai făcusem costumul atît de mult visat.

Peste vreo zece zile, am primit primul telefon al magistrului. În legătură cu ilustraţiile. Şi tot aşa, din două în două săptămîni, pînă ce s-a săturat de bălmăjelile mele. Desenele, pur şi

simplu, dar şi inexplicabil, dispăruseră. N-aveam la îndemînă atîţia pereţi, de cîţi aş fi vrut să mă dau cu capul!

Cînd l-am reîntîlnit pe Tudor Arghezi, peste vreo trei ani, la „Editura de Stat“, am crezut că intru în pămînt de ruşine. Însă poetul, mare domn, s-a arătat încîntat de faptul că eu eram cel care avea să se ocupe de volumul ce trebuia să-i apară la noi („101 poeme“).

— Ia te uită pe cine văd!... Ei, directore, acuma nădăjduiesc să nu-mi mai fure cineva cartea, aşa cum am păţit-o cu ilustraţiile Mitzurei...

— Nu mai sînt director, maestre!...

— Iară mă iei cu maestre?

— Iertaţi-mă...

— Văd că te-au iertat alţii... Că nici pe-atunci nu păreai director de-adevăratelea! Te păcăliră persanii, nu-i aşa? Sau vroiau să mă păcălească pe mine... Ei, să lăsăm chestiile astea. Cînd vii la noi, în Mărţişor, cu primele exemplare?...

— Cît mai urgent, domnule Arghezi. În maximum zece zile!...

N-am mai îndrăznit să-l vizitez. De unde era să ştiu că „101 poeme“, după ce fuseseră trase în trei mii de exemplare, aveau să fie stopate. Ce-i drept, apăruse şi articolul acela cu „putrefacţia“!... Şi dacă tot era ceva putred în Danemarca, de ce să nu fi fost duse lucrurile pînă la capăt?!

M-a găsit dînsul pe mine. După un deceniu. La „Capşa“. Unde intenţionam să mă pitesc în bucătărie, cînd îl zărisem intrînd în local. M-a arătat cu bastonul, spunîndu-i soţiei:

— Uite-l, puică, pe directorul nostru... Ce facem, îl poftim la o cafeluţă?...

Aşezat între cei doi sfinţi bătrînei, ca un tîlhar, am fost nevoit să servesc şi cafea, şi două profiterole, cu frişcă multă, şi-un păhărel de „Hennessy“. Plus o ţigară domnească. Din pachetul maestrului. Fuma „Kent“. Supravegheat de bucovineanca de nevastă-sa, să nu tragă fumul în piept.

— Doar mă prefac că fumez, directore, mă prefac... Aşa cum şi matale te-ai prefăcut de-atîtea ori. Ţi-am mai spus eu cîndva: nu-i deloc uşoară soarta editorilor de calibrul dumitale!...

La plecare, mi-a dăruit pachestul de „Kent“ (scurt), declarînd răsunător (să-l înregistreze nevasta) :

— Ia-l de-aici, să nu-l mai văd... În curînd mă las de fumat!

S-a lăsat ! Prin iulie 1967. Cînd a plecat după Paraschiva domniei sale. Pe cele toloace ale raiului (de la Mărțișor). Unde-a și fost înțărînat. Din cînd în cînd îl mai vizitez, sperînd să-mi ierte pocinoagele pricinuite. După cum se prefiră fuioarele fumului de țigară, pe care totdeauna o aprind lîngă veșnicia poetului, am impresia că iarăși i-ar surîde un pac de tutun. Și parcă nici n-ar mai avea vreo rîcă împotriva păcătosului de... „editor“ !

DIRECTORI ŞI DIRECTORI

EU, „MANAGER"-UL ŞI TOMA NEÎNCREZĂTORUL

Primul director de editură, la care am ţinut enorm, a fost cel de la „Europolis". Numai editura n-a ţinut. Decît doi ani. Şi nici aceia împliniţi. Era împătimit de munca pe care o îndeplinea, editarea de carte avînd-o în sînge. Din fragedă tinereţe.

Individul părea dotat în branşă, posedînd la activ şi-o oarecare vagă notorietate literară — poet şi prozator cvasianonim — şi-n mai puţin de-o săptămînă s-a şi pomenit numit preşedinte-director general al consiliului de administraţie al societăţii anonime române pe acţiuni „Europolis", conform actului de constituire publicat în „Monitorul oficial". Cînd şi-a văzut numele în gazeta statului, întîia acţiune notabilă pe care a întreprins-o a fost să dea la imprimat plicurile şi hîrtia pentru corespondenţă. Cu „en-tête". În două versiuni — română şi engleză. Fără „en-tête"-ul respectiv, orice relaţii cu agenţiile literare străine ar fi stat sub semnul lipsei de seriozitate şi prestanţă.

Parcă şi-acuma văd textul acela de pomină : „Europolis — Publishing House, Cristal Palace, Domnitza Anastasia, 6. P.D.G. — Vlad Muşatescu". Căci eu eram directorul pe care-l admiram nemărginit. Ferm decis să cuceresc piaţa bucureşteană a cărţii !

„Cristal Palace" suna impresionant, însă editura mea îşi avea sediul (birourile şi magazia) la subsolul blocului cu numele de mai sus. Iar personalitatea subsemnatului îndeplinea funcţii multiple, fiind, totodată, şi preşedinte-director general, dar şi magazioner, femeie de serviciu, facturier, ambalator, corector şi lector. Consiliul de administraţie nu exista decît în „Monitorul oficial", la fel ca şi acţionarii imaginari, totul reprezen-

tînd doar o manevră de conspirare „comercială“ a unei edituri pentru lansarea literaturii noilor vremuri.

Ca orice vis frumos, n-a dăinuit prea mult. Am fost dirigințe de editură doar douăzeci de luni. După care „Europolis“-ul a fost desființat, ca nerentabil, de-un alt director, mai real decît mine, cu care mă și luasem în bețe, unul Jack M. (ulterior Podoleanu).

Drept e că, tipărind doar „Sbucium“ de C. Streia, „Au fost trei plute, trei“, de nu mai țin minte cine, nu mai era mult pînă la declararea editurii în stare de faliment. Am fost salvat, parțial, de „Pogonul lui Dumnezeu“ al lui Erskine Caldwel și de „Oameni la pîndă“, scris de Bratoloveanu. Doamne, și cînd te gîndești că primisem scrisori, în legătură cu diverse „copyright“-uri, de la Sinclair Lewis, Margaret Mitchell și Walt Disney. Dacă nu se vîra Jack, aș fi realizat milioanele necesare pentru editarea „nevandabililor“. M-a transferat la „Editura de Stat“, recent pusă pe picioare, mai mult pentru a se vedea izbăvit de mutra mea antipatică.

Aici însă mi-a fost dat să cunosc ce-nseamnă un adevărat director de editură. În cel mai nou sens al cuvîntului. Cel dintîi „manager“ al unei unități de stat culturale. Un om de mare omenie și de aleasă spiță intelectuală. În mai puțin de-un an, izbutise s-adune în jurul său forțe spirituale eminente, pe-atunci nume mai mult sau mai puțin cunoscute, dar astăzi de rezonanță majoră. Deocamdată, pentru „suspense“, nu vi-l dezvălui.

În privința directorului, n-am să-l numesc decît prescurtat. Să mă explic. De cînd am purces la scriera acestor „aventuri aproximative“, mereu m-a frămîntat problema oamenilor care le populează. Ce să fac, să-i fac cunoscuți cititorilor pe numele lor, sau să li-l codez (apelînd la inițiale, sau la nume imaginare) ? Apoi, și cu aventurile astea-i o chestie încurcată. Despre mulți oameni și fapte nu-mi mai amintesc clar, iar despre unii indivizi și-anumite întîmplări nu vreau, îmi repugnă. Pesemne, mă aflu în posesia unei memorii afective. În cele din urmă m-am decis : treizeci de ani, cît voi mai fi pe-aici, pe-acest dulce pămînt, pe cei în viață îi voi cita aleatoriu. Pe ceilalți, de la caz la caz. Mai sînt și moștenitorii. După trecera mea în eternitate, care nu se știe precis cît durează, am să las Muzeului de literatură misiunea să completeze datele reale.

Cu Petru N., directorul „Editurii de Stat“ m-am înțeles excelent. După ce m-a instalat în fruntea serviciului, nou creat,

de tehnoredactare, m-a ajutat nespus, editîndu-mi scrierile pentru copii și tineret, plus cîteva traduceri. Numai astfel am fost în stare să-mi cumpăr și eu mobilă în casă, și să nu mai fiu nevoit să dorm pe canapelele proprietarilor ce-nchiriau camere mobilate (infam).

Ca responsabil cu vestimentația cărții, am avut prilejul să fiu în permanent contact cu redactorii cărților ce mi se încredințau spre a vedea lumina tiparului. Și toți erau valoroși — unul și unul : Eugen Schileru, Zoe Dumitrescu-Bușulenga, Silvian Iosifescu. Ricu Gulian, ca să nu-l mai pomenesc pe Constantin Țoiu, surpriza de mai tîrziu, deoarece pe-atunci nici nu visa la proza pe care-o scrie acum.

Era formidabil ! Cînd am fost nevoit să retrag din tipografie „bunul de tipar" al romanului „Furtuna" (Ilya Ehrenburg), datorită traducerii ce se constatase a fi catastrofică, gingașul „Costaș" l-a făcut demn de apariție în mai puțin de două săptămîni. Și erau vreo 800 de pagini, sau pe-aproape. Au fost două săptămîni memorabile, de groază, cînd, țintuit pe scaun, lîngă dactilografă, a dictat „în direct" noua formulă a scriiturii (acuma de-aleasă ținută artistică) a romanului devenit, abia după aceea, „comestibil". Zi de zi îl băteam la cap să-mi dea materie la cules, zi de zi eram bătut și eu, tot la cap, de marele nostru luptător pentru puritatea stilistică a lucrărilor ce-apăreau la „Editura de Stat".

Îl cunoscusem doar la vreo șase luni după ce intrasem în pîine. Nici nu știusem, pînă atunci, de existența acestui personaj discret, ținut la păstrare, în umbră.

Mă chemase Petru N., la dînsul în birou, și, zîmbind mînzește, mă anunțase prevenitor :

— Vezi, că vrea să te vadă directorul !

— Care director ?

— Directorul nostru general, poetul A. Toma !...

— Poet ?... N-am auzit ! Cel puțin pînă adineaurea ! Și, slavă Domnului, am citit vagoane întregi de poezie, că și eu mi-am încercat norocul în branșă...

— Sînt sigur că nici nenea Sandu n-a auzit de tine ! — m-a asigurat Petru N. Nici ca poet, și nici ca tehnoredactor. Însă, ca traducător de literatură pentru copii, te știe foarte bine. S-a plîns chiar de unele improprietăți de stil din „Apa vie", care ți-a apărut la noi, săptămîna trecută... Mă rog, nu mă bag, stilul

este domeniul bătrînului ! Totuşi, ai grijă să nu-l superi... Du-te, că te-aşteaptă !...

Cînd am pătruns în magnificul cabinet, cît sala de aşteptare a unui aeroport internaţional, abia l-am depistat pe moşneguţul ce sta pitit în fotoliul directorial. Era un bătrînel costeliv şi plăpînd, cu părul coliliu, ghemuit cu coatele pe tăblia biroului din nuc masiv.

Nu-i auzisem glasul, atunci cînd bătusem destul de puternic în uşă. Apropiindu-mă, contrariat şi intimidat de strania făptură din fotoliu, mi-am dat seama că aţipise. Şi încă destul de adînc. Mai precis spus, chiar le dormea. Le dormea de le buşea. Avea lîngă braţul stîng un exemplar din „Apa vie", traducerea mea, şi-un recipient, de vreo jumătate de litru, cu un lichid alb, probabil lapte sau iaurt. Gin-fizz, în nici un caz.

Curios, vrînd să identific conţinutul garafei, am dat să păşesc cît mai lîngă birou. Fără să observ că, sprijinit de fotoliul pentru oaspeţi, se afla un baston cafeniu, elegant şi suficient de gros. Am constatat asta abia după ce m-am împiedicat de el, şi m-am lăţit ca o plăcintă sub biroul directorului şi poetului general. De fapt, în spaţiul dintre cele două uriaşe piedestale ale agregatului, prevăzute cu zeci de sertare.

De la cel mai de jos nivel, am desluşit, în sfîrşit, vocea speriată şi piţigăiată a bătrînului :

— E cineva pe-aici ?...

— Este, tovarăşe director !

— Unde eşti, şi ce vrei de la mine ?...

— Sînt traducătorul volumului de pe biroul dumneavoastră, şi mi-a comunicat tovarăşul N. că vreţi să mă vedeţi !

— Păi unde te-ai ascuns, că nu te văd deloc ?

— Sînt la picioarele dumneavoastră !

— Ridică-te, omule ! Mie nu-mi place servilismul, ai uitat că trăim într-o altă eră ?... O eră nouă, plină de făgăduinţe, aşa cum am scris în poezia mea din ziarul de ieri...

După ce mi-a vorbit vreo jumătate de oră despre artă, stil şi poezie, de mi se făcuse capul ciutură, bătrînul mi-a recomandat să-i citesc lucrarea sa închinată impropriet ăţilor de stil. Apoi a încheiat convorbirea noastră, în care n-apucasem să emit decît interjecţii, la modul aforistic :

— Dragă tovarăşe, văd că eşti tînăr încă, deşi cam grăsun, nu te grăbi cu scrisul... Află de la mine un vechi dicton de-al strămoşilor noştri daco-romani : „ars longa, vita brevis !"...

Ajuns la mine-n birou, am căutat imediat un „Larousse", să-mi dau seama ce-a vrut să insinueze A. Toma, poetul şi directorul meu general. Mereu corigent la latină, cu abnegaţie, an de an, nu pricepusem aluzia cu vita... Deşi, părînd atît de blajin şi astenic, nu putea fi omul care să mă facă vită chiar de-a dreptul. Probabil, de-aia o luase pe după leuştean, şi se referise la strămoşii noştri. Cînd am găsit în paginile roz ale ilustrului dicţionar dictonul în cauză, mi s-a luat o piatră de pe inimă.

Impresionat de respectul pe care i-l purta N., am căutat volumele de poezie ale bătrînului. Am găsit numai unul, cu greu, apărut la „Cultura Naţională", editura bancherului Marmorosh Blank.

După ce l-am citit, dintr-o suflare, directorul meu general îmi devenise simpatic. N-aveam organ pentru versurile sale. Însă părea om cumsecade, nu se amesteca prea mult în treburile editurii, şi nici nu zăbovea excesiv în cabinetul său. Unde, nici de dormit, nu dormea prea mult. Nimic nu făcea „prea mult". Se ocupau alţii totuşi să-i tipărească volume după volume (majoritatea culegeri şi reeditări). De data asta, într-adevăr prea mult.

Şoferul editurii, care fusese dotată cu nişte „Ford"-uri ultimul tip, 1945, de către ministerul tutelar, era singurul ce părea pornit, şi încă rău de tot, împotriva bătrînul A. Toma. Zilnic se plîngea că-i deteriorează tapiţeria, că-i desfundă arcurile banchetelor, trîntindu-se cu năduf pe ele, ba mai şi găurind cu botul bastonului îmbrăcămintea acestora. Bineînţeles, nu exista nici o intenţie vandalică din partea directorului general, însă avea dificultăţi serioase cu unul din picioare.

Altminteri, cît am lucrat la „Editura de Stat", relaţiile noastre au fost din cele mai plăcute. Ne vedeam din an în paşti. În ultima vreme, nici nu mai părea interesat de cărţile ce-apăreau şuvoi, cîte patru, cinci pe zi, şi pe care i le trimiteam prin curier.

Odată, prin preajma Anului nou, vrînd să-i fac o bucurie, i-am dus în dar o raritate bibliofilă. Găsisem la un anticar particular, unul Mişu Pach, un volum de versuri apărut prin 1910 (parcă). Mai bine aş fi stat liniştit în banca mea. Prost ca noaptea, îi oferisem ceea ce nu s-ar fi cuvenit. Pe coperta cărţii sta scris : „Carmen Sylva — Poesii". Traducerea aparţinea lui A. Toma.

De unde să fi știut, zevzec și crud la minte cum eram, ba și incult, că autoarea fusese cineva la viața ei, scrisese numai în germană, iar în timpul liber activase și ca regina Elisabeta.

Vorba lui A. Toma, altă eră, alt tip de reverențe. Nu cum procedasem eu, care îi căzusem bătrînului la picioare. Dealtfel, nu era om rău. Ba dimpotrivă. Alții i-au feștelit numele !

Însă, la „Editura de Stat", chiar din primul an, cea mai fantastică întîlnire am avut-o cu „desculțul". Omul pe care nu-l pot uita nici astăzi. Fiindcă, orice s-ar spune, OM a fost !...

UN DESCULȚ, DOI DESCULȚI

„*BUNUL DE TIPAR*"

Pe la sfîrșitul lui iunie 1948, după naționalizare, secretara de cabinet a directorului, doamna Popescu, mi-a telefonat să mă prezint de urgență la Petru N., conducătorul real și operațional al „Editurii de Stat", care, după cum am arătat mai înainte, mai avea un director, dar general, în persoana fragilului și blajinului A. Toma (mai mult pentru prestigiul firmei, poate și-al respectivului).

Am coborît etajele — șase la număr — ca o rachetă aer-sol. În pofida kilogramelor mele supranormative. Și nu prăbușindu-mă cu liftul, ci gonind ca apucatul pe scările uriașului bloc al „Univers"-ului, de se cutremura clădirea pînă la subsol. Acuma, pentru a nu exagera, deoarece cam sufăr de boala asta, și-mi place, era posibil ca fenomenul să fi avut loc numai în organele și măruntaiele mele zgîlțîite din răsputeri de precipitata descindere a treptelor.

Am intrat în cabinet gîfîind. Lejer, fiindcă eram tînăr pe-atunci. Directorul răsfoia un dosar. Numaidecît și-a ridicat privirea și mi-a spus cu glas stins :

— Ia loc și-ascultă-mă atent !... Preluăm niște cărți de la „Forum", editura lui Ocneanu. Mergi acolo și vezi în ce stadiu se află lucrările din tabelul acesta. Mă interesează în special cartea lui Zaharia Stancu, directorul Naționalului. Adineauri mi-a telefonat... Se teme să nu-i topească tipografia zațul. Pînă la prînz, să fii aici cu toate datele. Întinde-o, și nu mai sta ca un popîndău !...

Avea umor șeful meu. Ba chiar mă „flatula". Care popîndău bate la peste suta de ocale ?

„Forum“-ul se afla chiar lîngă noi, pe Sărindar. Îl cunoşteam pe Ocneanu şi ştiam ce-i poate pielea ; mă-ntîlnisem cu el de mai multe ori, în perioada cînd fusesem secretarul asociaţiei editorilor români, ca „preşedinte-director general“ al editurii „Europolis“.

L-am găsit pe versatilul personaj, o ocnă de om în materie de negoţ editorial, aşteptîndu-mă în biroul său de recent fost patron. Congestionat, pletoric şi rubicond bine, mi-a declarat plin de optimism :

— După ce că-mi luaţi editura, acum vreţi şi manuscrisele autorilor lansaţi de mine ?... Mă rog, dar o să ne mai întîlnim noi !...

Avea dreptate. Aşa a şi fost. Peste ani, ne-am întîlnit din nou, la un centru de... Loto-Pronosport. Marele editor vindea lozuri în plic. Parcă şi editarea unei cărţi nu era, pe-atunci, o tragere la loterie ?... Rămăsese în meserie, şi-arăta la fel de rotofei şi cianotic. Oare nu cumpărase, imediat după război, de la Eugen Schileru o grămadă de traduceri, plătindu-i-le „la ochi“, cu ghiotura ? Bietul Ninel se-alesese cu toba (plus praful de pe ea), iar Ocneanu cu cîştigul. Trăsese lozul cel mare, editînd „Cui îi bate ceasul“ (şi alte cîteva mari succese de librărie), ascultînd de sfaturile rafinatului om de artă.

În mai puţin de-o oră, încheiam socotelile cu „Forum“-ul. Preluasem, printre altele, şi romanul „Desculţ“, al lui Zaharia Stancu. În cea mai înaintată fază. La corectura a doua, pentru „bun de tipar“, gata paginată. Cînd m-am înfăţişat victorios la Petru N., acesta m-a întrebat :

— La tipografie ai telefonat, să afli ce-i cu zaţul ?...

— Nu ! M-am dus direct la „Cartea de Aur“, naţionalizată şi asta, şi totul e-n regulă !

— Perfect... Mîine dimineaţă îl vizitezi pe Stancu, la Naţional, cu „bunul de tipar“ la tine, să ţi-l semneze... Apoi, imediat dai drumul la imprimare. Am vorbit cu Samitca, să expedieze hîrtia !...

N-a fost deloc perfect. Şi nici în regulă.

Birourile direcţiei Teatrului Naţional se găseau oarecum în spatele locului unde fusese, înainte de-a fi bombardat, edificiul bătrînului lăcaş de cultură. Urcînd o scară întortocheată, la etajul prim, dădeai peste un coridor larg, podit cu scîndură vopsită, întreţinută cu bradolină. La dreapta, mai multe uşi.

Ghidat de omul de serviciu, care avea să mă întîmpine, după aceea, de fiece dată cînd îl vizitam pe Zaharia Stancu, și care părea să fie un soi de om de încredere, am fost introdus în anticameră. Aici mitralia frenetic dactilografa și secretara directorului, o făptură minionă, bine îndesată, cu niște ochi verzi fantastici, scăpărînd dezintegrări atomice. Adînc tulburat, pînă-n cele mai intime fibre (inclusiv morale), i-am dezvăluit identitatea subsemnatului. N-a fost deloc mortal impresionată. Mi-a spus să mai adăst nițel, pînă vin filtrele.

Bănuind că-i vorba de niscaiva cafele, și nu de filtre pentru reflectoare, m-am resemnat s-aștept, cuprins de-o plăcută stare de „auto-importanță". Nu mai băusem pînă atunci „café-filtre". Dacă maestrul Stancu mă primea la acest nivel, însemna că ținea să sublinieze o valoare. Mai curînd a romanului pe care-l adusesem cu mine în servietă, și mai puțin a ilustrului necunoscut care eram.

Cînd a sosit femeia de serviciu cu filtrele (niște dispozitive enigmatice, din ceramică brună, cu două etaje), plus ceștile respective, dactilografa ne-a poftit să pătrundem în cabinetul scriitorului. Ușa înaltă, capitonată cu piele bătută în ținte, probabil pentru izolarea fonică, n-a binevoit să se lase însă deschisă. Ori nu mă pricepeam eu s-o manevrez. Fapt e că, vrînd să-i fac loc mai întîi femeii cu tava, am tras cam tare de clanță. Poate chiar excesiv. Altminteri, nu-mi explic cum de-am reușit s-o extrag cu totul din lăcaș, dar s-o și izbesc cu mînerul ei pe purtătoarea filtrelor. Femeia a orăcăit speriată, ușa s-a deschis automat, de la sine, și fără clanță, iar dinăuntru s-a auzit un glas oarecum tărăgănat, parcă indispus :

— Ce faceți acolo, Nelly, nu vă e bine ?... Dați buzna ca turcii, dărîmînd totul ?... Ca turcii dați buzna !...

Paralizat o clipă, am intenționat apoi să pășesc înăuntru, din dorința de-a răspunde în locul celei admonestate. Cavaler am fost totdeauna. Și-am și rămas. Cavaler tomnatec ! Buni și-ăștia...

Din sensul opus a apărut însă un bărbat înalt, superb, elegant îmbrăcat, într-un costum din stofă englezească „sare și piper", care m-a țintuit interzis, cu privirea ochilor săi de culoarea navelor Flotei a VI-a. Fîstîcindu-mă și mai abitir, mi-am continuat cursa. Pînă ce m-am proțăpit în stomacul maestrului, de era să-l dobor la pămînt. Bravînd, am luat tava din mîi-

nile femeii, care înlemnise în spatele meu, și-am blămăjit aiuritor :

— V-am adus romul și cafeaua, adică, pardon, romanul și caf..., nu, romanul fără cafea... Ba invers !...

— Ce vorbești, domle ? De cînd te-au angajat ăia la „Capșa", de cînd ?... Sau ești cumva de la editură... De la editură, nu ?...

— Exact ! M-a trimis tovarășul director, să-mi semnați „bunul de tipar"...

— Hai înăuntru, să bem o cafea și să mai stăm nițel de vorbă... Să vedem, da, să vedem ce-i cu semnătura pe care mi-o ceri !

După ce m-a instalat într-un fotoliu de piele, maestrul m-a poftit să-mi servesc filtrul. Am înșfăcat recipientul de ceramică și-am dat să torn. Nu curgea nimic. Vasul era golit de orice conținut. Zaharia Stancu, dîndu-și seama că-s la ananghie, m-a instrumentat zîmbind blajin :

— Asta nu-i cafea turcească, nu-i turcească, e filtru boieresc ! Iei cănuța aia de argint, în care-i apă fierbinte, și torni peste strecurătoare, bineînțeles, după ce-i ridici mai întîi capacul... Capacul, mă-nțelegi... Nu te rușina, că nici eu n-am băut așa ceva, la noi acasă, în Salcia Teleormanului...

Pînă să izbutesc a duce la bun sfîrșit complicata manevră indicată de distinsa gazdă, aceasta apucase să-și umple o a doua ceașcă și să-și aprindă altă țigară. Fuma ca un turc. „Tomis", o țigară domnească, din care mai avea vreo trei pachete pe birou. Abia peste ani avea să treacă la „Kent". Iar către sfîrșitul vieții, la Tîncăbești, unde mă vizita adeseori, îmi explica pe larg cum să te lași de fumat :

— Eram la clinica de la Otopeni, și mi se interzisese țigara. Dar aveam în buzunarele halatului, da, acolo le aveam, în buzunare, cîte trei pachete de „Kent"... Îmi ardea buza, buza îmi ardea după o țigară, dar nu m-am atins de ele... Nu m-am atins !...

În vreme ce-mi sorbeam filtrul (diabolică licoare!), Stancu răsfoia încruntat paginile „bunului de tipar". La a treia ceașcă, în clipa cînd începusem să simt cum îmi fîlfîie cordul, m-a privit drept în ochi și mi-a grăit întărîtat :

— Nu semnez nimic... Nimic nu semnez ! Culegerea-i infernală... Plină de greșeli. Neapărat trebuie să recitesc totul... Totul. Lași aici „bunul de tipar" și-i spui lui Petru N. că cer

un răgaz pentru corectură... Mîine, mîine să zicem, după-amiază, după-amiază-i mai bine, vii să discutăm situația... Mai ia o țigară, ia-ți un pachet, ia-ți două, să mai slăbești, că prea ești buflea !...

Eu mi-am luat „Tomis"-ul, iar dînsului i-am lăsat „Desculț"-ul. 248 de pagini reprezenta prima ediție (care n-a apărut niciodată, în această formă) a romanului. Un teanc de pagini trase la presă, nițel cam afînate, gălbejite și flendurite pe canturi.

„CORECTURA"

A doua zi, pe la șase seara, eram la Zaharia Stancu.

— E cineva la maestru ? — am întrebat-o pe secretara-dactilografă, cercetîndu-i ochii de felină extraterestră.

Nelly Arsenescu și-a întrerupt o clipă lucrul, căci bătea îndîrjită și mînioasă la o mașină de scris uriașă, atît de rapid și puternic, încît trepida podeaua anticamerei, m-a privit cîș și mi-a spus zîmbindu-mi c-un oarecare tîlc :

— Este ! Dar n-are importanță... Îl ține de la treburi. Dacă intri acum, îl scapi de beleaua care i-a căzut pe cap... Dealtfel, ești așteptat !...

Cabinetul lui Zaharia Stancu era elegant, sobru, învăluit de penumbre catifelate. Pe birou se afla o lampă gigant cu abajur metalic, în dreapta mapei de lucru. Mai tîrziu, mi-a mărturisit că bătaia luminii din partea aceia îi este prielnică. Deși știa că medicii oftalmologi recomandă pe dos. Maestrul era angajat într-o discuție cu-o doamnă bizară, fermecătoare prin vaga ei urîțenie, însă care iradia ceva neobișnuit, ca un soi de flux magnetic. Ședeau pe canapeaua de lîngă peretele din fundul încăperii. Cînd am intrat, scriitorul s-a ridicat grăbit și m-a întîmpinat jenat, strîngîndu-mi mîna de mai multe ori. Cu-acel prilej am observat că pășea dificultuos, avînd mersul puțin tîrșit.

— Dînsul e băiatul de la editură, dragă Sorana !... Trebuie să-i predau corectura cărții. Trebuie, dar om mai vedea, om mai vedea dacă trebuie...

Apoi a condus-o pe femeia aceea halucinantă, bătînd-o prietenește pe umăr, după care i-a sărutat mînuța firavă. Ca un domn. Spre surprinderea mea, și strania doamnă șchiopăta. Chiar zdravăn.

— Mare scriitoare, află de la mine, scriitoare mare, și-o să mai auzi de ea... Sorana Gurian, pe care-a editat-o tot Ocneanu...

I-am citit romanul chiar în săptămîna aceea. Dar de auzit de dînsa, n-am mai auzit. Decît vorbe... Păcat, scrisese o carte tulburătoare.

— Ați terminat corectura, maestre ? — l-am chestionat pe Stancu, în clipa cînd l-am văzut așezîndu-se în fotoliul biroului.

— Mai întîi să ne-aducă Nelly filtrele comandate la „Capșa", și-apoi discutăm !...

Două luni de zile am tot băut cafele. Două luni și ceva. Zi de zi. De discutat, mai puțin. Pentru că Zaharia Stancu, sau „nea Za'aria", cum îmi îngăduise să-i spun, chiar insistînd la un moment dat, copleșindu-mă, nu-și mai iubea prima formă a cărții și se-apucase s-o rescrie.

Mai întîi mă rugase, atunci cînd băusem cele dintîi filtre, în după-amiaza aceea, cînd îl surprinsesem conversînd cu romanciera beteagă de picior, să lipesc paginile „Desculț"-ului, cele 248, fiecare pe cîte-o filă de hîrtie velină de dimensiuni speciale (35 X 50 cm).

Cînd am văzut, a treia zi, pentru ce-avusese nevoie de-această operație, am simțit cum mă ia cu leșin. Numai filtrele furnizate de Nelly, spontan și în proporție de masă, m-au mai refăcut nițel, redîndu-mi o oarecare priză cu realitatea înconjurătoare și imediată.

Priveam uriașele pagini și nu-mi venea a crede ochilor. Nea Za'aria umpluse ramele albe ale filelor (în jurul vechiului text, pe care i-l lipisem), cu sute și sute de rînduri, scrise de mînă, mărunt și îndesat, completînd (cel puțin) 200% „bunul de tipar" preluat de la editura „Forum".

— Aoleu ! — mi-a scăpat involuntar de pe buze.

— De ce, mă grasone ? — a zîmbit Zaharia Stancu. De ce ? Ăsta-i doar începutul... Ceea ce urmează, da, o să fie și mai și... Da, o să fie și mai și, ceea ce urmează !... Că ăsta-i roman,

grasone, roman, nu rahat, ca să nu-i zic altfel, mai pe românește !... Pricepi ?...

— Eu aș pricepe, nea Za'ario, dar pricep și äia de la editură ?... Precis mă dau afară, cînd or vedea asemenea corectură ! Ce mă fac ?...

— Las' că fac eu, eu am să fac... Tu să-mi găsești, la voi în tipografie, un rest de sul de rotativă, cît să-ncapă în mașina de scris a lui Nelly, și-o să transcriem totul pe curat... Pe curat o să transcriem !... Eu și Nelly... Personal am să-i dictez, da...

— Și „bunul de tipar", ăl vechi ?...

— Pune-l deoparte, și păstrează-l pentru viitor ! Hai să mai bem un filtru... Ia și-o țigară domnească !

Din zilele acelea, n-am mai reușit să mă las de fumat. Decît rareori, cîte o săptămînă sau două. Dar nu în perioada în care Zaharia Stancu și-a transcris „Desculț"-ul. Pe-atunci, trebuia să-l vizitez zilnic, să-mi preiau porția de material pentru tipografie.

Spre nedumerirea mea, directorul editurii a acceptat situația. Ba chiar mi-a spus să discut cu J.P. și să-i comand ilustrarea volumului.

Cînd soseam la Teatrul Național, țăcănitul mitralierei de pe măsuța secretarei și glasul maestrului se-auzeau încă din coridorul de la etaj. Îi găseam împreună. Cu filtrul și „Tomis"-urile lîngă ei. Nelly la mașina de scris, în care introdusese hîrtia de pe sulul de rotativă așternut pe dușumea, iar Zaharia Stancu în picioare, iar alteori pe-un scaun, dictînd cu glas monoton, sacadat și niciodată obosit, cu paginile fostului text în mînă. Cînd mă zărea, nea Za'aria îmi făcea semn, încruntîndu-se urît la mine, să iau o ceașcă și-o țigară, și să aștept pînă-și termină dicteul.

De multe ori, mă prindea noaptea acolo. Pînă ce-mi căpătam rația de material pentru tipografie. Însă nu mai înainte ca scriitorul să-și recitească, o dată sau de două ori, ceea ce ieșise din mașina dactilografei.

După vreo două luni, cînd am primit ultimele șase pagini, niște „papirusuri" sui-generis, lungi de vreo șaptezeci de centimetri și late de patruzeci, m-am considerat izbăvit. Aiurea !

— Grasone, — m-a somat nea Za'aria, cum o s-arate coperta ?... Ai aranjat ceva ?...

Era clar. Nu scăpasem. Dar pe loc mi-a venit o idee de milioane.

— Am ceva în cap, maestre !

— Nu se poate ! — a decis Zaharia Stancu, zîmbind mînzește. Să mai fi rămas ceva, după cît te-am chinuit ?... Ca pe hoții de cai te-am chinuit !... Ei, ce-ți trece prin cap, ce-ți trece ?

— Să-i tragem o copertă di granda, lux a-ntîia !

— Lux a-ntîia de vacă... Hai, că ești nebun !

— Mai rău ! Mă gîndesc la o copertă fotografică... Mă duc la Aurel Bauh, și pornim să căutăm niște picioare desculțe...

— Măi grasone, știi că nu ești prost ? — a izbucnit Zaharia Stancu. Deloc nu ești prost...

— Dar bineînțeles, nea Za'ario ! Știu asta din fragedă pruncie.

— Atunci e bine, că nici eu nu mi-s de la Cuca-Măcăii ! Nu mi-s de-acolo... Ia privește la chestia asta !

Directorul Naționalului a scotocit prin sertarul biroului, de unde a scos un plic albastru supradimensionat. După ce mi l-a înmînat, l-am desfăcut și-am scos dinăuntru o... fotografie ! Care înfățișa niște picioare desculțe, aspre și crăpate de arșiță, bătute de fierbințeala și glodul pămîntului. O imagine dantescă, fantastică, de-o cruzime și putere de evocare nemaipomenite !

— Bauh e prietenul meu, grasone... Lucrează de mult la teatru... Ți-am luat-o înainte, este ?... Înainte ți-am luat-o ! Lux a-ntîia, ai ?...

TREC ANII ÎN GOANĂ...

Pînă la apariția „Desculț"-ului, pesemne ca să-mi revin de pe urma celor pățite, Zaharia Stancu m-a îndemnat să-i traduc „Trenul blindat", piesa lui Vsevolod Ivanov. N-a apucat să mi-o reprezinte, deoarece părăsise Naționalul, și l-a rugat pe Finți, de la „Teatrul Armatei", s-o joace acolo. Evenimentul a avut loc la multă vreme după întîmplările de mai sus. Piesa s-a jucat cu sălile pline. George Vraca în rolul principal. Spectatorii erau mai toți militari. În termen. Neplătitori. Iar drepturile mi se

calculau pe baza biletelor vîndute. În orice caz, m-am ales cu succesul de stimă.

La fel s-a întîmplat şi mai tîrziu, cînd „blindatul" s-a reluat de către „Teatrul de regiune", al Bucureştiului. Cu Victor Rebenciuc pe post de Vraca. Lume buluc. La intrare. Căutînd „n-aveţi un bilet în plus". Ei bine, era invers. Vindea biletele. Primite prin sindicate, ca să-şi cumpere altele, la „Tănase". Încă un succes de stimă, ca ăsta, şi deveneam celebru. Totuşi era aglomeraţie la teatru. Vreo 80—90 de actori şi figuranţi pe scenă, plus zece, cincisprezece spectatori în sale. Nu mă puteam plînge de lipsă de participare...

Prin 1972, cînd împlinea 70 de ani, m-am dus la Zaharia Stancu să-l felicit şi să-i urez viaţă lungă şi îmbelşugată. Era preşedintele Uniunii Scriitorilor. Atunci i-am dăruit prima ediţie a „Desculţ"-ului, cea care nu apăruse niciodată.

Răsfoind emoţionat teancul celor 248 de pagini (fostul „bun de tipar", din care păstrasem un duplicat), frumosul şi vigurosul bărbat, deloc bătrîn, a vrut să mă îmbrăţişeze. A fost nevoit să renunţe. Din pricina volumului. Nu a volumului ce apăruse sub îngrijirea mea, şi pe care-l adusesem autorului, pentru a-şi revedea dedicaţia ce mi-o ticluise, ci a volumului meu, proprietate personală, de supraponderal.

A preferat să citească dedicaţia, cu glas tare :

— „Tovarăşului Vlad Muşatescu, care, printr-o stăruinţă diabolică, dusă zi de zi, a făcut cu putinţă scrierea şi apariţia acestei cărţi în forma de faţă, — mulţumirea, dragostea şi prietenia lui Zaharia Stancu. 10. I. 1949"...

Apoi a adăugat, privindu-mi înceţoşat figura năucă, de permanent îndrăgostit (de carte şi de scriitori) :

— Ia te uită, grasone, ia te uită ! Ai păstrat asta aproape un sfert de veac ?... Un sfert de veac aproape !... De ce ?...

— Pentru viitor, maestre, că doar tălică mi-ai zis aşa !

— Şi-acuma ce vrei ?

— O dedicaţie, pe vechiul „Desculţ"... Să am şi eu, vorba aia, un „desculţ", doi „desculţi" !...

— Acuma nu mai scriu prostii, nu mai scriu... Îmi laşi mie hîrtiile astea prăfuite, vechiul meu „Desculţ", iar ţie am să-ţi dau un autograf... Fă o cerere de documentare, de 2000 de lei, să ţi-o semnez !

De fapt, din 1949 şi pînă-n 1974, cînd s-a fost petrecut din viaţă, mă reîntîlnisem de nenumărate ori cu „nea Za'aria" ! Ţinea la personalitatea subsemnatului. Într-un anume fel. La „Gazeta literară", mă beştelea. La „Capşa", mă îndemna să scot din servietă lipia fierbinte pe care-o aveam totdeauna acolo (fiind la regim), şi să-i ofer şi dînsului un dărab. Nu i se îngăduia nici lui pîinea, avînd ca şi mine un diabet sănătos şi zdravăn. La Tîncăbeşti, mă vizita adeseori, intenţionînd să-şi cumpere o casă la ţară, unde să lucreze liniştit.

Cînd m-am dus la Uniune, să-i comunic vestea cea mare — făcusem rost de-o casă cu grădină, scoasă la vînzare de rudele unui vecin recent decedat — mi-a spus ricanînd :

— Acuma, grasone, acuma ?... E tîrziu acuma... Nu mă mai lasă doctorii, nu mă lasă !... Mai curînd plec să tăinuiesc cu vecinul ăla al tău...

Eram cu plînsul în nas, şi-am vrut s-o-ntorc pe glumă :

— Ehei, maestre, păi cînd o fi să fie, vin şi eu, şi-aduc şi-o lipie fierbinte, de casă...

— Vii pe dracu ! Nu mai am timp să te-aştept, nu mai am !... Dar ce-i cu tine, nu-mi mai zici „nea Za'aria" ? M-ai şi trecut printre maeştri ?... Printre maeştri m-ai trecut ?... Ce s-a-ntîmplat ?...

— Nimic, nea Za'aria ! Vorbe goale... Că bine zicea nea Tudorică Muşatescu, unchiul meu de-al nu ştiu cîtelea şi prietenul matale : „Totu-i soartă şi destin, restul e fatalitate !"...

— Te-ai tîmpit de tot... De tot te-ai tîmpit, măi grasone !

— Aşa-i, nea Za'aria !... Ai perfectă dreptate !

Realitatea este că nu mai ţin bine minte dacă a fost totul chiar aşa. Adică, dacă s-au rostit întocmai cuvintele de mai sus, sau dacă mă tîmpisem de tot. Esenţialul era altul : că mult l-am iubit !

Toate celelalte, nu-s decît tăcere şi... (să-i zicem) literatură...

ÎNTÎLNIRI MEMORABILE

CITITORI DE EXCEPȚIE, DAR ȘI SCRIITORI CORESPUNZĂTORI

Răscolind prin geamantanele, lăzile de zestre și „canistrele“ mele burdușite cu tot soiul de notițe, — fișe documentare pentru realizarea unor viitoare capodopere, — am dat peste o sumedenie de însemnări privitoare la deplasările subsemnatului prin țară, realizate cu prilejul diverselor întîlniri cu cititorii (acei oameni minunați și cărțile lor zburătoare, de tip OZN și negăsibile).

Mi-am zis încîntat, cuprins de-un entuziasm inexplicabil :

— Ia te uită ce mai bombă ! Cu explozie întîrziată... Abia acum, după ani, se va produce deflagrația !

Cu cîtva timp în urmă, doi sau trei ani, fuseserăm invitați în Moldova. Cîțiva scriitori reprezentativi. Unul și unul. Iar doi dintre noi, chiar cît doi. Eu și cu Stepan Tcaciuc, cîntăream peste două chintale și jumătate (carne, fără os). Restul, aproape normali, Al. Papilian, Iosif Naghiu și Adrian Cernescu, la un loc socotindu-i, reprezentau circa $^1/_2$ din greutatea formației noastre (nu ca valoare).

Am plecat cu trenul, în zori, avionul fiindu-mi total antipatic. Dealtfel, nici nu știu dacă tîrgul respectiv avea aeroport. Și chiar de-ar fi avut, eu unul nu mă urc în avion nici mort. Nu că mi-ar fi frică, dar mă enervează stewardeza, cu insistența ei de a-mi monta centura de siguranță. Ca și cum nu și-ar da și singură seama că dispozitivul respectiv nu mă poate cuprinde. Și-apoi, de ce să pic de la 3000 de metri, cînd o pot face, foarte comod, de la un metru și ceva ! Și mai mă supără un lucru — avioanele n-au vagon restaurant.

Eram tuscinci în compartiment. Dispuşi să aţipim şi să cucăim oleacă, pînă la sosirea noastră în localitatea cu pricina.

Aiurea ! Cinci eram, cinci ceasuri am tot sporovăit. Incontinent, fără pauză de masă. Şi tare-aş fi servit un minidejun de dimineaţă. Noroc că-l aveam pe Tcaciuc cu noi, căruia îi dăduse nevastă-sa cîteva sandvişuri, să le aibă la drum. Din păcate, dietetice şi ălea.

În orice caz, am debarcat cu bine în gara P.N., unde ne aştepta un reprezentant al Comitetului pentru cultură, care l-a scuzat pe şeful său suprem, acesta fiind prins de faza judeţeană a „Cîntării...", şi care s-a recomandat: Dim. Pristoche, bibliotecar municipal, metodist şi poet, debutat de „Luceafărul", la „poşta redacţiei". Prima informaţie pe care i-am solicitat-o a fost :

— Hotelul la care vom fi cazaţi are şi dependinţele necesare pentru reîmprospătarea călătorilor ?...

— Dar bineînţeles ! — ne-a răspuns cavalerul însoţitor. La ce vă gîndiţi : toaletă sau restaurant ?

— Invers, iubitule, invers ! Haidem, cît mai urgent, la ultima problema pe care ai pomenit-o, cu gură de aur !... — l-am mobilizat eu.

— Să nu ne grăbim, maestre ! — m-a temperat Pristoche. Intrăm în cazare, conform regulamentelor hoteliere, abia de la ora prînzului în sus...

— Şi-n jos, ce-i facem ? — s-a interesat Stepan Tcaciuc pe care-l sărăcisem de merindea de-acasă.

— Am putea să ne interesăm ! — ne-a declarat poetul local.

Cu bagajele după noi, am pătruns în restaurantul hotelului. Ţipenie de om. Nici clienţi, nici ospătari. Era trecut de zece (ante meridian). Într-un tîrziu, s-a ivit totuşi un ajutor de debarasor, care s-a răstit corespunzător la noi :

— Ce vreţi ?...

— Cîte un ceai şi celelalte ! — a precizat Adrian Cernescu.

— La ora asta ?... N-avem !

— Atunci, fă-ne nişte ochiuri la capac...

— Nu se poate... ouăle sînt la responsabil, iar tovarăşu e-n şedinţă !

Demoralizaţi, am băut cîte un „pepsi", avînt şi energie, la chioşcul de răcoritoare calde (din lipsă de gheaţă). Plus nişte

„eugenii". Atît de dure, încît simţeam cum îmi umblă prin gură măselele mele de jumătate oltean.

Pristoche, probabil din compasiune, mesteca şi el, cu abnegaţie.

După ce ne-am preluat camerele şi ne-am spălat de oboseala drumului, am coborît în hol. Unde ne aştepta însoţitorul. Lejer indispus, ne-a comunicat că sîntem aşteptaţi de peste 600 de cititori, în comuna Mîrcina, din apropierea oraşului, şi care cu greu putuseră fi adunaţi. Tot din pricina fazei judeţene.

— Dar e-aproape unu, nu gustăm nimic? — l-am chestionat pe poet.

— Nu ! Sper să fi organizat cei de la Mîrcina ceva...

În Mîrcina am ajuns, cu chiu cu vai, bine sănătoşi. Însă măcinaţi de îndoieli şi foame (mai ales). În faţa căminului cultural, oficialităţile locale ne-a întîmpinat călduros. In corpore. Doi oameni.

— Toată lumea-i în sală, abia aşteaptă să vă vadă şi să v-asculte !

Nici astăzi nu ştim care din cei doi tovarăşi era primarul şi care directorul şcolii. Dar cel care ne-a transmis informaţia de mai sus arăta precis a primar. Prea era îngrijorat de desfăşurarea acţiunii.

Cînd am intrat în sala de festivităţi, plină de lume, am rămas înlemniţi. Sutele de cititori, care ne mîncau din ochi, erau şcolari. Între 7 şi 12 ani. Ce-i drept, se mai găseau acolo şi vreo cincizeci de maturi, probabil părinţii copiilor. Oricum, frumoasă primire. Minute în şir ne-au aplaudat, asistînd la exerciţiile noastre echilibristice, de urcare pe podiumul scenei.

După ce ne-am aşezat în dosul unei mese împodobite cu flori, poetul Pristoche ne-a prezentat publicului, ţinînd o mică alocuţiune eseistică, de vreo jumătate de oră, bine documentată din dicţionarul lui Marian Popa (ediţia I, în care eu nu figuram).

Apoi am fost invitaţi să ne „producem". Dar ce să citească Papilian unor copii ? Fragmente din „Micelii" ?... Sau Naghiu, vreun act din „Misterul Agamemnon" ?

Ne-a salvat Alex. Papilian, care-a avut o inspiraţie de geniu, propunînd să cîntăm cu toţii, în cor, prezidiu şi spectatori, datorită stării meteo de-afară : „Vine, vine, primăvara, floricele pe cîmpii, hai să le-adunăm, copii !..."

A fost nevoie de intervenţia lui Pristoche, pentru a îmbuna copiii să renunţe la bucuriile muzicii. Dacă ar fi fost după ei, am fi ţinut-o tot aşa, pînă-n seară.

Apoi, a citit Stepan Tcaciuc. Cîteva strofe din „Luceafărul". De Mihai Eminescu. În ucraineană. Traduse de domnia sa. Deşi nimeni, poate exceptîndu-l pe Tcaciuc, nu-nţelegea nimic, aplauzele au fost furtunoase. Probabil, pentru a-l convinge să nu declame întregul poem.

Adrian Cernescu, alt succes, alte aplauze. Naghiu, dramaturg de idei, a citit o schiţă umoristică. O proză aspră, tăioasă şi rea. Copiii, buni însă, l-au ovaţionat frenetic. Bucuroşi că nu le citise vreo piesă în trei acte...

Eu unul, orientîndu-mă pe loc, am renunţat la ideea de-a citi un fragment din „Extravagantul Conan Doi", total inedit, deoarece nu mai încăpuse în corpusul celor două volume. Am spus o snoavă. Pentru copii şi cu copii. Am fost cel mai aplaudat. Era şi normal. Îi depăşeam pe toţi. Şi ca volum, şi ca durată (un minut şi ceva). Deşi nu era exclus să fi fost confundat cu Tudor Muşatescu. Nu era pentru prima oară, cînd mi s-ar fi întîmplat asta. Odată, la Bacău, cineva mi-a spus Vals Muşatescu, pesemne de la „Titanic", aşa cum, la T., s-a anunţat, cu alt prilej, că vor citi Mircea Horia Lovinescu şi Platon Pârdon.

Întrucît se făcuse de trei, am coborît cu toţii de pe scenă, în aplauzele generale ale publicului, sperînd să mergem la masa promisă de Pristoche. Însă poetul ne-a rugat să luăm loc, în fotoliile de orchestră, nişte scaune labile şi scîrţîitoare, gazdele intenţionînd să ne ofere un mic spectacol.

Onoraţi, am înghiţit în sec. Şi-abia atunci am realizat de ce toată lumea era în costume naţionale. O treime din sală s-a urcat pe scenă. Era corul de copii al comunei. Care ne-a cîntat îngereşte, vreo jumătate de oră. După aceea, au venit la rînd tinerii. Altă jumătate de ceas. Iar la urmă bătrînii, cei pe care-i crezuserăm a fi părinţii năpîrstocilor. Trei coruri avea Mîrcina. Dar şi trei echipe de dansuri. Tot pe vîrste. Care s-au succedat pe scenă într-un timp record, contra cronometru. Maximum o oră.

În sfîrşit, pe la patru şi jumătate, primarul (sau directorul) ne-a poftit să vizităm şcoala. Pînă avea să se-ntoarcă autobuzul nostru, care plecase la oraş cu echipele de dansuri şi corurile.

La faza judeţeană din P.N. Ceea ce văzuserăm, de fapt fusese o repetiţie generală, de verificare.

Pentru a-l salva pe Pristoche, mai din milă, mai din silă, în cabinetul directorului ni se întinsese o masă, ca la botul calului, compusă din ce-apucaseră s-aducă de-acasă gazdele noastre. În pripă, bineînţeles. Cîteva ouă fierte, o bucată de slănină afumată, trei conserve de peşte chinezesc şi patru sticle de vin negru (bulgăresc). Deşi umblă vorba că-s mare mîncău, ei bine, abia de-am atins bucatele bieţilor oameni. De ruşine, îmi paralizaseră reflexele foamei.

Cînd am ajuns la hotel, restaurantul era închis. Pînă la orele 8. Cînd urma să aibă loc o nuntă. Dacă mai rămînea vreo masă liberă, avea să se servească şi pentru noi cevaşilea de-ale gurii.

S-a găsit. Şi masă, şi-o mixtură de cărnuri fripte. Probabil din prisoasele sărbătorescului eveniment. Frînţi de oboseală, nedormiţi şi flămînzi, am masticat ca nişte somnambuli. Asta cînd orchestra nuntaşilor mai făcea cîte o pauză, şi ne-auzeau ospătarii. Altminteri, ar fi trebuit să mîncăm fără furculiţe şi cuţite.

Am adormit pe la miezul nopţii, în camerele noastre, legănaţi de bubuiturile grupului ritmic al formaţiei orchestrale de rock and roll. Pînă s-a crăpat de ziuă.

La nouă dimineaţa, trebuia să vină Pristoche, cu biletele pentru accelerat, să ne expedieze la Bucureşti. De aceea, la opt fără un sfert, eram cu toţii în sala restaurantului. Unde se făcea curăţenie generală. Speram să bem şi noi o cană fierbinte de ceai.

— Ceai ?... La ora asta, după nunta de-astă noapte ?... N-avem... Iar ouăle sînt tot la responsabil ! Mai aşteptaţi şi dumneavoastră, pînă la prînz, cînd se deschid celelalte localuri. Noi închidem...

Tcaciuc l-a lămurit imediat pe-atît de amabilul ajutor de debarasor, acelaşi care ne primise cu-o zi înainte :

— Prînzul o să-l luăm în vagonul restaurant ! La 9,13 plecăm. Cu acceleratul !...

— Îndoi-m-aş şi n-am cui ! — s-a mulţumit să-i răspundă bălanul oficiant. De două luni e suspendat. Aveţi la patru un personal... Bun şi ăla, că altul nu se există...

Dim. Pristoche n-a mai apărut. Deloc. Nici la nouă, nici la prînz, nici la patru. Papilian, cu o ocazie, a decolat spre Iaşi. Tcaciuc, mare inspector pe la C.F.R., a plecat cu-o locomotivă „Diesel", lîngă mecanic. Vai de mama lui ! A mecanicului. Noi, ceilalţi, neavînd pe nimeni la căile ferate, ne-am plimbat prin oraş. Ore de-a rîndul. Nădăjduind să dăm peste Pristoche. N-am dat. Am dat, în schimb, peste un local senzaţional, curat şi frumos amenajat. Cu ciorbă de burtă şi tuslamale.

Pînă ce Naghiu şi Cernescu şi-au lichidat porţiile (că luaseră cîte două, ceea ce nu m-aş fi aşteptat din partea lor), pînă ce mi-am terminat şi eu ultima ciorbă rămasă, tuslamaua se evaporase. Fusese transportată peste drum, la sediul unde funcţiona juriul fazei judeţene. Tot oameni, şi-aceia.

În Gara de Nord, pe cînd ne luam rămas bun, Naghiu a ţinut să-mi strîngă mîna. Bărbăteşte. Ca un halterofil. De era să-mi zobească falangele de dreapta. Eu fusesem cel care-l îmbiasem să se-alăture formaţiei. Adrian Cernescu, aşijderea, nici el nu m-a iertat. M-a îmbrăţişat prieteneşte. Atît de ţeapăn, încît am crezut că-mi dau sufletul.

Am priceput imediat frămîntările lor. Şi le-am declarat ritos :

— Dragii mei, l-am chestionat şi eu pe Pristoche, în coşmarul pe care l-am avut astă-noapte în tren, despre folosul unor asemenea întîlniri cu cititorii... Dar n-a mai apucat să-mi răspundă. Dispăruse şi din vis, întocmai cum a dispărut din localitatea pe care-am vizitat-o. Am să-i dau însă un telefon, căci mi-a lăsat, parcă, un număr...

— Hai să fim serioşi ! — a grăit zîmbind amar unul din colegii mei de breaslă, nu mai ţin minte care. După cum ne-a petrecut la plecare, cred că-i numărul vreunui post telefonic desfiinţat... La revedere, şi să nu te mai văd în ochii mei. Cel puţin trei luni !

Pe vremea tinereţelor mele, cînd soseau, la Craiova, Ionel Teodoreanu şi Ion Minulescu, să ne citească din cărţile lor, dădeam năvală ca turcii la casieria teatrului din localitate. Fără să fim mobilizaţi, împreună cu copiii oraşului. Ba mai şi plăteam bilet de intrare !

Teodoreanu era în stare să conferenţieze liber, fără text, ore în şir. Iar lumea îl asculta cu răsuflarea tăiată. Poetul Minulescu, mare actor, ridica în picioare o sală de-o mie de oameni. Cînd recita „În oraşu-n care plouă..." (fără acompaniament de muzică folk) ne îngheţa zîmbetul pe buze.

Mesageri ai literaturii nu-şi cruţau eforturile. Vizitau zeci de oraşe. Şi nu-şi făceau probleme cu de-alde Pristoche ! Nici n-aveau nevoie să fie prezentaţi...

Iar astăzi, lumea citeşte şi mai mult, enorm !

„SUPERBOMBIȚA“

MOTORUL ȘI BENZINA ÎN VIAȚA CONDEIERULUI

Tare scumpă mi-a fost „superbombița“! Și la propriu, și la figurat, fiindcă o cumpărasem de la o a doua mînă (cumplit de rapace). Și-apoi, pentru că mă îndrăgostisem nebunește de ea. Chiar în exces. La urma urmei, bombițele simple, fără „A“ și fără „H“, costă o avere. Darămite una „super“? Însă cea pe care mi-o achiziționasem nu era cîtuși de puțin un dispozitiv exploziv (deși avea în măruntaiele ei și ceva detonant). Ci o jucărie pentru maturi. Un automobil, dacă i se poate spune și-așa, „Fiat“ 600.

Prietenii chiar se mirau, zîmbind în varii culori, de la verde pînă la galben, în funcție de sinceritatea afectului, că încăpeam în el, cu cele o sută de ocale proprietate personală. Spre încîntarea și surprinderea multora, tabla-i lucea ca o cratiță de aluminiu, cu pete, pe ici pe colo. Bîzdîgania avea și motor, și faruri. Mă rog, pentru mine semăna cu-o rachetă sol-sol pe patru roți, plus una de rezervă, lejer defectă, încălțate în anvelope originale, Pirelli, uzură 65%. Și se putea afirma, fără putință de tăgadă, că era și-o mașină de tip „sport“. Deoarece nu pornea niciodată decît în stilul „împins“. Și încă zdravăn. De patru bărbați bine dezvoltați.

Totuși o botezasem, alintînd-o, „superbombița“. Pentru că, în prima săptămînă, demarase numai în trombă, ca un proiectil (dacă-mi reușea figura cu aprinderea sportivă a motorului). Mai tîrziu, s-a dovedit a fi cam bleagă și puturoasă. O iubeam însă atît de intensiv, încît, în pofida lipsurilor menționate mai sus, i-am păstrat numele inițial.

Prin 1966, cînd mă pricopsisem cu ea, devenind „scriitor motorizat“, eram și eu, dealtfel, suficient de lent și împiedicat

la inspirație. Numai „superbombița" m-a dinamizat și m-a făcut „om", îmboldindu-mă la scrierea romanelor care au urmat.

Totul a început cu întîia expediție. Avîndu-i la bord pe Alecu Ivan Ghilia și Octav Pancu-Iași.

Tustrei ne socoteam mari pescari amatori. Fiecare însă în chipul său. Alecu susținea că-i un autentic as. Subsemnatul, mai modest, mă consideram imbatabil la caras. Numai bietul Octav, zis și Țuțu, candida la categoria „tămîie", neinteresîndu-l decît peștele sub aspectul de saramură (cu mujdei).

La instigația lui Ghilia, care ne organizase o primire triumfală pe bălțile din Valea Argovei, am pornit în zori. Nemîncați, nedormiți și înnebuniți de-a binelea de perspectiva celui mai fantastic pescuit din viața noastră (apud A. I. Ghilia). Ne-am înapoiat la București după miezul nopții. Cu doi crăpceni. Între 400—500 grame. De căpătat, și-aceia. Numai amortizorul rupt nu mi l-a dăruit nimeni. Bătusem 600 de kilometri de pomană. Omul lui Ghilia absentase cu desăvîrșire, bălțile fuseseră golite de orice conținut (ca pește vorbind), iar șoseaua, în viziunea romancierului, recent asfaltată, se dovedise a fi doar un șleau desfundat. În orice caz, a fost o călătorie de neuitat. Octav Pancu Iași n-a mai vorbit cu noi vreo două luni iar Ghilia s-a refugiat, indignat, prin lacurile de la Crevedia. Avea și-acolo pe cineva.

Îndîrjit de insucces, sigur însă de steaua mea (pescărească), a doua zi am plecat urgent în Deltă. Cu „Fiat"-ul. La mila 23. Unde, din lipsă de drumuri pe uscat, am ajuns cu-o șalupă, lăsîndu-mi „superbombița" la Tulcea. În ograda unui cetățean binevoitor. Contra cost. Și cît am mai umblat, pînă l-am găsit, la întoarcere. Îi uitasem adresa.

La Mila 23, am petrecut o săptămînă de vis. Urît. Găzduit de-un lipovean pescar profesionist, am mînat lotca omului prin toate gîrlițele și cotloanele, încercînd să prind știuca cea mare. N-am prins-o ! M-a hrănit însă deadea Stiopka : borș pescăresc, preparat la cazanul de rufe, cu apă din Dunărea veche, chiftelușe și știucă, raci fierți și bibănei prăjiți. Am mîncat ca-n povești. Și m-au mîncat și pe mine miriadele de țînțari și purici din zonă. În așa hal, încît la plecare arătam cu totul altfel decît la sosire. Parcă-mi umflase cineva obrajii cu pompa.

După experiențele de mai sus, în care „superbombița" a jucat un rol decisiv (documentaristic vorbind), am purces să

scriu romanul „De-a v-ați ascunselea“, a cărui acțiune se desfășoară chiar la Mila 23.

Mulți scriitori contemporani, dintre cei mai importanți, mi-au onorat pragurile „superbombiței“. Pe post de pasageri. Marin Preda, Teodor Mazilu, Nicolae Valea, Vintilă Ornaru, Iulian Neacșu, Dumitru Dinulescu și încă și încă. Oameni mari, unul și unul.

Numai astfel am aflat o mulțime din tainele meseriei, și-am primit și-o sumedenie de sfaturi prețioase.

Odată, aducîndu-l pe Fănuș Neagu la București, bineînțeles de la Sinaia-Cumpătu (moment notabil, amîndoi însumînd $^1/_4$ tonă), am poposit la bufetul de la „Paralela 45“. Unde Fănuș Neagu m-a poftit să ascult unele povețe literare, dar și să consumăm niște formidabile chifteluțe fierbinți, abia scoase din tigaie. Ulterior, am aflat că abuzasem, „folosind“ peste 24 de chiftele. Curat bîrfă literară. De fapt, răsesem numai 18. Iar Fănuș nu băuse nimic. Și-atunci, de necaz, am „compus“ romanul „De-a puia-gaia“, în care pomenesc și „Paralela 45“.

Alt prozator, oarecum constănțean de-al subsemnatului, imaginativul Costică Georgescu, mi-a prilejuit o extrem de utilă călătorie, la Provița. Pur documentară. Localnicii m-au bănuit a fi protopopul sectorului, care se-ncropise, cumpărîndu-și mașină. Dar m-am încropit și eu, cu subiectul pentru „De-a baba-oarba“. Dedicat unor întîmplări din regiunea respectivă. M-a intrigat totuși un anumit lucru. În „superbombiță“ se mai aflau și părintele, genitorul romancierului, și mama sa, și Marilena, sora lui Costel. Părintele poseda ceva barbă. Eu, nu. Pe vremea aceea, mă rădeam de două ori pe zi. De ce m-or fi crezut cadru superior bisericesc ? Numai pentru că eram ceva mai dezvoltat? Mari mai sînt și grădinile Domnului !... Și cum de-o fi rezistat bietul „Fiat“ ? Fuseserăm patru inși în mașină. Cu personalitatea subsemnatului, șase.

A fi „taxi driver“ de scriitori, a devenit pentru mine o adevărată pasiune. În ultima vreme, i-am transportat de la Snagov, unde zăboviseră cîteva dulci ceasuri la romancierul Anatolie Paniș, pe de-alde Petre Stoica și Gheorghe Pituț, aflați într-o stare de înaltă tensiune lirică. Mare bucurie am avut. Mai ales că mi-au împărtășit din vasta lor experiență creatrice.

Dar pe Geo Dumitrescu, plus Sandu Cociașu (doctor specializat în scriitori), nu i-am cărat pe coclaruile Azugăi și Rîșnoa-

vei, cu ani în urmă, în căutarea unei oaze de liniște ? Pe care-am și depistat-o, ba chiar i-am dat și-un nume „Samigevla“ (de la Sandu, Geo și Vlad). Din nu știu ce motive, am renunțat prea rapid să ne instalăm acolo. Și ce visuri ne făcusem ! Era un loc de-o frumusețe dumnezeiască. Ce-i drept, regiunea arăta cam sălbatică. Fără apă curentă, fără pic de confort unu sporit, fără jocuri mecanice. Dar a fost nemaipomenit. De neuitat. În primul rînd, pentru c-am scăpat cu viață. „Superbombița“, la întoarcere, rulase fără frîne, dar și fără motor.

Prietenul meu de nădejde, „superbombița“, a devenit, după cum merita, și personaj de roman. Este prezentă în toate cărțile mele. De cînd fac și sport, împingînd din ce în ce mai des la mașină, ca să pornească, am slăbit sensibil. Am toate șansele s-ajung la o valoare normală. Și ca fizic, și ca scriitor. Conform cunoscutului adagiu latino-sanitar : „Mens sana in corpore sano“. Sau, mai pre limba noastră : „cine-mpinge, departe ajunge !“... N-aș vrea totuși să fiu greșit înțeles. Mă refer la „Superbombiță“, nu la alte bazaconii.

PRIETEN DRAG, DAR ȘI SCUMP

De cîtva timp, ani să le zicem, trudesc din greu. La munca de jos. Asupra acestui roman de aventuri... literare, non-stop și non-fiction. Vreo cinci catastife am umplut pînă acum. Și dacă mă încăpățînez să mai trăiesc cîteva decenii, precis voi depăși duzina (de catastife).

L-am intitulat „aventuri aproximative“. Deoarece pomenesc despre viața mea, care-i un adevărat roman humoristic, despre oameni și evenimente ce nu-mi mai sînt atît de limpezi. Fie din pricina ceții care, uneori, îmi învăluie neuronii însărcinați cu ținerea de minte, fie că, alteori, nu-mi place să-mi amintesc de mutrele unor indivizi suspecți (în materie de caracter), sau de pățanii amare și triste.

Bineînțeles, cînd zic „indivizi suspecți“, mă refer la acei cîțiva, puțini la număr, ce-au circulat șontîc și șui prin biogra-

fia mea literară. Așijderea și-n privința întîmplărilor păguboase, la care a contribuit esențial și firea mea sentimental-bovină.

De aceea, odată, l-am consultat pe-un eminent critic de branșă :

— Maestre, ce zici, pot pomeni în romanul meu și pe-aceia ce încă mai continuă să trăiască ?... Văd că alți „trecutologi" apelează numai la decedați !... Ce mă fac cu viii ?

— Fii serios, domle, nu-i asta problema ! Principalul e ca, morți sau în viață, oamenii să fi fost sau să fie...

Ca o culme, eroul despre care vorbesc, unul din cei mai buni prieteni, drag inimii mele (sau cord, cum i se mai spune pătlăgicii intercostale), nu-i om !

E mașină ! Automobilul, miniturismul meu proprietate personală. Care, după cum am arătat, m-a ajutat enorm în literatura pe care am scris-o. Aici însă, voi insista asupra laturii tehnico-umane, dacă-i posibil să mă exprim astfel, a legăturilor noastre de amiciție. Care, fie vorba între noi, nu-s de ici de colo.

Deci, s-o luăm de la început, cronologic și cronofagic. Mi-am cumpărat „Fiat"-ul, devenit ulterior „bombița" iar mai tîrziu „superbombița", de la un cetățean suspect de simpatic. Dar, totodată, și ciudat. Ca să nu zic chiar bizar. Pentru că, lucrînd individul într-o unitate de import-export, a activat mult mai intens la „export", uitînd să se mai autoimporte în țară. Mă rog, fiecare și-o face cu mîna lui.

Vorba lui Tatapetre, bunicu-meu : „Cum îți întinzi, așa ai să dormi". Chisnovată observație psiho-socială. Însă plină de tîlcuri ascunse. Dovadă ? Vînzătorul, la propriu și la figurat, a-ntins-o ! Numai Dumnezeu, săracu, mai știe cum i-o fi somnul.

O fi avut el ceva pe conștiința sa nedată la „Nufărul", deoarece, deși mă asigurase că mașinuța-i nou-nouță, cumpărată de el și rodată cu mînuțele sale, după nici două luni m-am trezit convocat la miliție, departamentul circulație.

Și-astfel am aflat că „Fiat"-ul avea o autobiografie cam deocheată. Trecuse prin mai multe mîini și notariate. Nici nu mai era clar dacă nu cumva fusese și furat.

Totuși, întrucît eram în posesia unor acte de cumpărare în regulă, tovarășul alb-albastru mi-a lăsat-o mie. Urmînd să ancheteze mai departe proveniența „Superbombiței".

Și astăzi, după vreun deceniu și jumătate, tot a mea este. La figurat vorbind. Căci am vîndut-o legal. Deci, n-avea bube la dosar.

Chiar din ziua cînd am cazat-o în curtea noastră, de pe Calea Moşilor 172, simţeam că-s un conducător auto înnăscut. Mereu ieşeam din casă şi mă instalam la volan. Porneam motorul, îl ascultam înduioşat, ba mai şi încercam să rulez cîţiva metri prin ogradă. Aveam talent, nu ? Am încercat s-o iniţiez şi pe nevastă-mea. În arta şofatului. Deoarece nu asimila însă atît de rapid pe cît aş fi dorit, i-am demonstrat personal cum stă chestia cu marşarierul. Accelerînd în exces. Noroc că „Fiat"-ul s-a oprit în teiul de lîngă poartă. Altminteri, nu se ştie unde puteam s-ajung. Posibil şi-n stradă. Prin gard. Riscant însă, deoarece încă nu posedam carnet. Fundul „Bombiţei", la o primă vedere, arăta jalnic. Lejer turtit, şi total inestetic.

Instructorul meu de conducere auto a fost un om minunat, Emil, pre numele său, oarecum şofer de profesie. Cînd i-am făgăduit (recompensă) un costum de haine, m-a declarat apt de-a mă prezenta la examen. După mai puţin de-o săptămînă. O săptămînă de groaza lumii. În care am stat încleştat de volan, scăldat de toate sudorile iadului, cîte şase ore pe zi. De era scaunul sub mine ud leoarcă. Nici materialele astea sintetice nu-s prea de soi. Asudă mai dihai ca pielea de om natural.

Odată, pe şoseaua ce duce la Snagov (bine că nu la Vaslui), i-am arătat lui Penke, bulgăroaica de nevastă-mea, ce-nseamnă o frînă pusă la timp. Cînd a intrat, plină de abnegaţie, cu capul în parbriz. Nu s-au spart. Nici parbrizul, nici ţeasta neveste-mii. Numai Emil, aflat pe bancheta din spate, a nimerit nu se ştie cum şi de ce, între cele două scaune din faţă. Abia l-am extras din maşină. Pe rînd... Mai întîi picioarele, apoi braţele, însă unul cîte unul, că era cam dezvoltat. Mai rămăsese de rezolvat problema capului. S-a făcut şi asta. Dar numai demontînd scaunele. În schimb, Emil era salvat. Şi năuc. Motiv pentru care n-a mai reuşit să pună la loc scaunele.

Numai astfel am ajuns acasă, pe Moşilor, cu Emil la volan, însă conducînd într-o poziţie din cele mai insolite. Stînd pe ciuci. Şi apăsînd pedala de ambreiaj, cu mîna stîngă, iar pe cea de frînă cu cotul drept. Oricine ar fi văzut atunci maşina pe şosea, putea afirma liniştit că asistase la sosirea primului turism extraterestru. Fără şofer. Singura fiinţă vizibilă, ca şi nepămînteană, de palidă ce era, crispată de frică, putea fi numai nevastă-mea. Pe bancheta din spate. Eu însă, lungit pe podea,

îl ajutam pe Emil la schimbarea vitezelor, el nemaiavînd mîini libere.

— De ce-ai frînat în halul ăla, măiestrică ? — m-a întrebat acasă bulgăroaica, mînioasă foc.

— Pentru a evita orice pericol ! — i-am răspuns ritos. Dacă dădeam peste porc ?... Știi ce reprezintă, la rezistența materialelor, animalul respectiv ?

— Care porc ?... Șoseaua era liberă, goală, pustie... De unde l-ai mai scos și pe-ăsta ?

— Un viitor automobilist de excepție trebuie să-și imagineze orice situație posibilă !

— Aiurea, măiestrică ! Cred că-ți imaginezi rîmătorul sub formă de mușchiuleț, cotlete sau fleiculițe, și încă la grătar... Lasă, că te știu eu pe tălică !

EXAMENE CU PILE

Examenul l-am dat la IMGB. Nu la „Capitală", unde existau serioase șanse de „cădere". Pusese o vorbă bună nea Tudorică Mușatescu, unchiu-meu de-al doilea, eventual de-al treilea, la colonelul Vlăsceanu.

Lordul, căci ca un lord arăta, chiar unul englez, m-a primit zîmbind foarte subțire.

— Dacă ești bine pregătit, iei carnetul pe loc... Mergi la grasu, c-a primit instrucțiunile de rigoare !

Care gras ? Mă lua peste picior, deoarece umblasem cu pile ?

— Domnule colonel, aveți și dumneavoastră grași, pe la Miliție ?

— Dar bineînțeles... Maiorul Grasu, cel cu care vei da examenul !

Maiorul, un tip simpatic, deși cam slăbuț, m-a chinuit ca pe „hoțul de cal". Plimbîndu-mă prin tot Bucureștiul, pe la toate barierele periferiei. Am depășit mașini, camioane, autobuze, am frînat, am virat, cînd la stînga, cînd la dreapta. Grasu nimic. Stană de piatră. Șase ceasuri a durat calvarul. Cînd am

coborît din „Bombiță“, mă clătinam pe picioare. Slăbisem. Pe puțin patru ocale.

A doua zi, înmînîndu-mi carnetul de conducere, Grasu mi-a declarat :

— Ești destul de bine instruit ! Dacă dădeai la „Capitală“, luai permisul într-un sfert de ceas... La noi, a mers ceva mai greu, că-i sătul colonelul de toți cei care-l iau la sentiment !...

Mai tîrziu, cînd l-am reîntîlnit pe colonel, la o recepție ACR, mi-a surîs sibilinic, chestionîndu-mă afabil :

— Ce mai face grasu ?...

— Dacă-i vorba despre subsemnatul, fac bine. Conduc ca un Dumnezeu, și-am cea mai bună părere despre omonimul meu, maiorul căruia i-ați sugerat direct, ca de la om la tovarăș, să aibă grijă de candidatul lui nea Tudorică... Oare nu-i așa ?

— Dar matale cum ți-ai fi închipuit ?

— Pe-atunci, în fel și chip. Acum, cînd am depășit faza critică, nu-mi mai închipui nimic... Totu-i posibil pe lumea asta.

După ce l-am înțolit pe Emil, de arăta ca un domn, am rămas buni prieteni. De-aceea mi-a recomandat și-un mecanic fantastic, care să se ocupe de „Fiețelul“ meu. Cum Dumnezeu l-o fi chemat, asta nu mai țin minte. Însă mi-amintesc perfect de urmările intervențiilor sale.

Din primele săptămîni, de cînd începusem să circul intens cu „Bombița“, m-a tot pisat la cap să procedez la o revizie generală a mașinii. Nu-i plăcea cum toarce motorul, frînele îl nemulțumeau, mereu găsea ulei sub baie, totdeauna îmi suspecta direcția „Bombiței“, a mea satisfăcîndu-l totuși parțial.

Fiind extrem de ocupat, mai ales că manifesta o propensiune deosebită pentru alcoolurile slabe, de tip „cărțălău“ (vin de sorginte rurală), accepta destul de anevoie, și numai la insistențe concrete (sub formă de hîrtii mari), să-mi remedieze defectele imaginate de mintea lui aburită.

Procurîndu-mi personal piesele necesare, a schimbat simeringurile, saboții, cilindrii receptori de frînă, levierul, două jante, aproape tot. Însă mersul motorului tot nu-i plăcea. Priceput mecanic. De milioane, chit că mă costase doar cîteva mii de lei. Și-avea și dreptate. Clonțănea ceva la motor, de nu mai dormeam noaptea.

Abia după vreo săptămînă, cînd, disperat, l-am abandonat și m-am dus la un autoservice, s-a descoperit grava defec-

țiune. Care putea să mă coste. Nu viața, ci întreg sistemul nervos. Pentru că, pe bune, simțeam c-o iau razna.

În capacele roților din spate, în apropierea motorului (pe care era cît pe ce să-l schimb), s-au găsit cîte patru castane. Ar fi fost prea de tot să mi le fi pus acolo mecanicul lui Emil. Nu-i posibil. Dar cine atunci ?

VIEȚI PARALELE — OMUL ȘI MAȘINA !

După cum era și normal, în primul an am avut o serie de accidente.

Mai notabil mi s-a părut cel de pe șoseaua Kiseleff. În plină iarnă, pe-o zăpadă de cinci degete, am derapat spectaculos, învîrtindu-mă pe loc ca o piruetă. Cu care prilej am făcut zob un „IMS".

Întrucît leșinasem nițel, preț de-o jumătate de ceas, n-am știut de ce fusesem capabili, eu și „Bombița". La procesul pe care mi l-a intentat o întreprindere din Ploiești, căruia nu-i dezvălui numele, dar se ocupa de fabricarea prafurilor pentru spălatul rufelor în familie, am aflat că tot eu sînt bun de plată. Pentru strîmbarea direcției „IMS"-ului, pentru trei roți dezechilibrate, plus cea de rezervă, pentru ovalizarea volanului, pentru rezervorul de benzină (inclusiv conținutul), pentru tot ce-avea nevoie întreprinderea cu pricina ca să-și transforme harabaua într-o limuzină.

Indignat, m-am apărat singur. Nu credeam să fiu un pledant atît de dotat. Și-am reușit. Contra sumei de lei 2376. Pe care i-am plătit, pînă la sfanț. Comisia tehnică de expertiză, constituită de fabrica respectivă, convinsese mai pregnant. Cu acte. Mă rog, unde-i lege, nu-i tocmeală.

Mai scumpă, chiar mult mai, a fost reparația „Bombiței", bestia care distrusese goliatul. M-a costat cît 1/3 din prețul pe care-l plătisem fostului proprietar. Dar ce tinichigii și mecanici de valoare avusesem ! Unul și unul, că doi erau. Abia ieșiți de la studii. Întreprinse la un stabiliment de circuit în-

chis, cu tunsoare obligatorie, unde, precis, exista și-un atelier auto, de școlarizare.

Cînd am isprăvit cu belelele, prin vara lui 1967, m-a invitat Tom (prietenul și poetul), să-l vizitez, împreună cu nevastă-mea, la casa de creație. La Bălcești.

— Măi nea Vlăduț, — mi-a zis Tomozei, drumul este dumnezeiesc, castelul ca-n basme, iar mîncarea de-acolo, taman pentru gabaritul matale !...

Am greșit amarnic, neîncrezîndu-mă în afirmațiile poetului. Considerasem că grăiește metaforic, în exces. De aceea, la motelul de la Valea Ursului, după ce-am ieșit din Pitești, mi-am făcut plinul, pe vremea aceea respectînd destul de aleatoriu dieta prescrisă de amicii de la „Parhon".

Cred că de-acolo mi s-a tras pana de la Drăganu. Tocmai cînd o luasem pe serpentine, la deal, „Bombița" n-a mai tras. Motorul mergea, în toate regimurile, și ambalat, și-n ralantiu. Numai roțile nu vroiau să se-nvîrtească.

— E discul de ambreiaj ! — m-a asigurat un alt posesor de „Fiat". Chestie de două ore. Orice camionagiu vi-l face pentru-o bere...

Bere era, camioane nu. În zilele acelea, n-aveau voie să circule.

În disperare de cauză, mi-am găzduit mașina în curtea unui om tare cumsecade (100 de lei și-un litru de țuică, pe care mi l-au vîndut nepoții acestuia, dar din butoiul unchiului). Și-am plecat cu nevastă-mea în direcția Piteștilor. Pe jos.

Toate mașinile mergeau la deal, numai noi la vale. Totuși, s-a găsit un buldozer în retragere, care ne-a dus pînă la marginea orașului.

Municipiul era în sărbătoare. August, în jur de 23. Miroseau străzile numai a mititei și cîrnați prăjiți. La autoservice, nu mirosea a nimic. Era sigilat. L-am găsit pe șef acasă. Om de treabă. A acceptat să-mi parcheze „Bombița" în curtea sa, dacă reușesc s-o tractez pînă în Pitești. Ceea ce nu credea că-i posibil.

Totuși a fost. M-a remorcat un „Fiat". Topolino 500.

După ce mi-am expediat bulgăroaica la București, am rămas s-aștept verdictul șefului de la autoservice. Care, după ce ne-am ospătat sărbătorește prin mai multe locante, mi-a spus că, la prima vedere, axele planetare sînt de vină. Cele pe care

mi le înlocuise mecanicul lui Emil. Roase de rugină. Pînă peste poate.

Aşteptînd deschiderea unităţii, două zile am vizitat oraşul. În care mă şi născusem. N-am mai găsit nici strada unde văzusem lumina zilei, nici vreun neam în viaţă. Erau la odihnă, la cimitirul de pe Exerciţiului.

Odihnit bine, peste o săptămînă ajungeam acasă. La volanul „Bombiţei".

Pe nevastă-mea am împăcat-o, plimbînd-o apoi la Giurgiu. Într-o expediţie culinar-piscicolă. Unde am tratat-o, chiar la restaurantul din port, cu nişte sardele în ulei. Formidabile. „Made in Portugalia".

N-a fost călătorie, de dimensiuni ceva mai mari, în care să nu păţesc ceva cu „Bombiţa". Iar cînd am avansat-o la rangul de „Superbombiţă", belelele au purces să curgă gîrlă, şi mai dihai. Defecţiuni specifice şi nespecifice, tumbăceli şi pupături în bot cu alte maşini, pane de caucioace, mări Doamne, că nu se mai isprăveau.

Odată, la Braşov, am şi pierdut-o. Uitasem unde o parcasem. Altădată, i-am blocat portierele, lăsînd la bord cheile de contact, dar cu motorul în mers. Şi care s-a oprit, odată cu terminarea carburantului. A doua zi.

Cîndva adusesem un frigider, taman de la Piatra Neamţ, pe portbagajul montat pe acoperişul turismului. Era să mor strivit. Pornise „Fram"-ul să transforme „Fiat"-ul într-o „Doxa" (ceasul acela extraplat).

Iar cînd m-am întors din munţii Haţegului, cu un butoiaş de vreo cincizeci de litri, din lemn de dud, plin cu palincă de caise, la un hop mai zdravăn i-a sărit dopul. Polobocului, nu „Bombiţei". Şi m-am îmbătat crunt, fără să beau nimic.

O vreme, realizam cîte cinci explozii de cauciuc la un drum. Pînă mi-am cumpărat trei roţi de rezervă. După aceea, n-am mai reuşit să iau nici un cuişor. Ani de-a rîndul. Cînd căram în maşină, degeaba, ditamai anvelopele, gata montate pe jante.

În ciuda celor de mai sus, „Superbombiţa" mi-a fost cel mai bun şi „scump" tovarăş de drum. Din păcate, îmbătrîneşte şi ea. Ca şi mine. Şi, ca o curiozitate, îmbătrînim la fel. În aceeaşi ordine de uzare a pieselor noastre componente. O lasă pe ea,

mai întîi și-ntîi, toba de eșapament, mă lasă pe mine. I se descarcă bateria, mi se descarcă și mie cortexul. De i se turtește o jantă, eu fac o entorsă. Ferească sfîntu să aibă ceva mai serios la motor, c-atunci am rupt-o-n fericire ! Nici așa nu stau prea bine cu inima. Dar destui scriitori au fost cardiaci, și-au și viețuit îndelung. Mă rog, om trăi și-om vedea ! Că timpu-i înaintea noastră.

Dar timpul trăit pînă acum ? În orice caz, nu l-am risipit în zadar. De fapt, dacă stau și mă gîndesc mai bine, și bătrînul Vercea, mîrțoaga de la șareta bunică-mii, fusese și el un fel de premergător al „superbombiței". Încă de pe atunci, de cînd îl utilizam pentru deplasările la via dintre dafini. Ehei !...

ÎN CĂUTAREA TIMPULUI...

CĂ-MI AMINTII DE VIA DINTRE DAFINI !

Cînd am fost, pentru ultima oară, la via bunică-mii, paremi-se prin 1940, deci acum vreo patruzeci și patru de ani, o viață de om, întreprinsesem deplasarea de unul singur. Era prin toamnă, iar Maica-mare culesese încă de la începutul lui septembrie poama. Mustul fierbea în poloboace, și bătrîna îl supraveghea îndeaproape, să nu dea pe dinafară.

Așa că, dînsa avînd treburi, l-am înhămat pe Vercea la șaretă, și, presimțind că n-am să mai văd niciodată peticul de vie din pădurea de dafini dinspre Catane, am dat să plec pe poarta cea mare a ogrăzii, pe care avusesem grijă s-o deschid mai dinainte, să nu mă observe bunică-mea c-o întind.

Dar, tocmai cînd intenționam să trag la loc lăturoaiele porții, m-am auzit strigat :

— Unde plecași, maică ? Iar te duci la Golenți, după mușterii, să-mi omori armăsarul ?...

Maica-Mare, c-un tîlv în mînă, utilizat pesemne la degustarea cominei abia aduse de la cazan, privea la mine zîmbind blajin. Avea ochii nițel lăcrimoși, probabil din pricina frunții de comină. Că tare-i mai plăcea ! O folosea intensiv, la orice. Și la frecționarea șalelor măcinate de artroze, și la stăvilirea pîntecariței, dar și pînă să se-așeze la masă, pretextînd că, fără un strop de comină, în special de frunte, nu-i funcționează ca lumea stomacul.

I-am mărturisit adevărul :

— Maică-Mare, mi-e dor să mai văd via matale ! Că nu se știe cînd oi mai putea... Și nu-ți fă griji în privința lui Vercea ! Am să-l mîn cu duhul blîndeții, că-i și el bătrîn, ca și tălică...

— Deh, maică, așa o fi ! Dacă am ajuns să mă asemui cu mîrțoaga, înseamnă că mi-i coasa aproape... Mă, beșondritule,

mi-s țeapănă și nu mă dau cu una cu două ! Dacă te mai auz o dată că mă faci gloabă bătrînă, îți rup țurloaiele cu bastonu lu Tac-tu Sima, așa să știi !... Hai, nu mai căsca ochii la mine, ca vițelu la poarta nouă... Du-te, că și mie mi se face cîteodată dor de frunza dafinilor ce-nconjoară via ! Habar n-ai de-o mulțime de lucruri... Cînd mergeam cu Sima acolo, a noastră era lumea ! Ei, Doamne ! Fugi, nu mai zăbovi, și să-mi aduci și mie o creacă de dafin...

M-am suit în șaretă și n-am mai stat. Vercea a pornit numaidecît, fără a mai fi nevoit să-l îndemn. Și, ca și cum ar fi știut încotro mă trăgea inima, s-a îndreptat către șleaul ce duce spre Pisc. Căci pe-acolo era drumul la vie.

După ce-am trecut prin Tunari și Catane, bătut în spate de soarele blînd al acelei toamne, am luat-o apoi pe rila dintre dîmburile nisipoase pe care creștea pădurea salcîmilor ghimpoși. Cînd am ajuns în dreptul puțului cu cumpănă și ciutură spartă, deodată am fost învăluiți de-o pîclă bizară, inexplicabilă pentru acea oră, de nămiază. Vercea s-a oprit brusc, fornăind speriat. Oricît am tras de hățuri și l-am rugat să meargă mai departe, nu s-a mișcat din loc.

Atunci, din inima pîclelor, m-am auzit chemat :

— Ei, dănacule, nu mă iei și pe mine ?...

În aceeași secundă, trîmbele de ceață s-au risipit. Și n-am zărit pe nimeni. M-așteptam ca omul ce-mi ceruse să-l urc în șaretă să fie chiar lîngă mine, atît de-aproape îi răsunase glasul. Dar nu era. Vercea a purces iarăși să tragă, urcînd din greu dîmbul, în vreme ce șareta abia își învîrtea roțile prin nisipul rilei. Cînd am răzbit pe cușma muncelului, l-am depistat pe solicitant. Era departe, la vreo jumătate de kilometru, pășind anevoie înaintea noastră. L-am strigat :

— Moșule, hai de urcă-n șaretă ! Stai, așteaptă nițel...

Nu știu de ce mi-a venit să-i zic moș, mai ales că nici nu-l deslușeam prea bine. Cred totuși c-am făcut-o din pricina vocii, al cărei timbru, lejer răgușit și ostenit, aducea a glas de bătrîn. Moșul, auzindu-mă, s-a oprit și s-a întors cu fața spre mine.

Atunci, spre mirarea mea, totul s-a limpezit, brusc, și i-am putut distinge și chipul, și statura și îmbrăcămintea. Arăta a tîrgoveț, un bărbat la vreo șaptezeci de ani, cu părul alb involvorat, purtînd haine orășenești, și-avînd în mîna dreaptă un baston. Întocmai ca acela rămas de la Tata Sima, bunicu-meu

pe care nu-l apucasem în viață. În clipa următoare, privindu-l mai atent, am simțit că înlemnesc de spaimă. Moșul semăna nemaipomenit cu Tata Sima, așa cum îl știam din uriașa fotografie înrămată ce se afla pe peretele din odaia mare. Convins că halucinez, mi-am dus mîna la ochi, de parcă aș fi vrut să mi-i șterg. Cînd mi-am dezlipit palmele de pe pleoape, bătrînul pierise.

Neliniștit, deoarece mă temeam să nu fi făcut vreo insolație, deși soarele de septembrie nu prea ardea, am pornit mai departe. Cînd am ajuns la vie, unde-am scos apă proaspătă din fîntîna aflată acolo, și-am băut-o încetișor, sorbind-o de-a dreptul din ciutură, mîrțoaga de Vercea s-a apropiat de capul meu și și-a vîrît și el botul în oglinda apei. Și-am avut impresia că-mi șoptește :

— Nu-ți fie teamă, bunicu-tău a vrut să-ți deie un semn că te veghează, de-acolo de unde se găsește acum !...

De fapt, Vercea fornăia zgomotos, adăpîndu-se în continuare.

Asta ar mai fi lipsit, să-mi vorbească și calul. Însă totul se petrecuse numai în imaginația mea înfierbîntată. De vreo cîteva zile, știind că trebuie să mă-ntorc la Craiova, eram cuprins de-o infinită tristețe. Și-aveam și motive. În primul rînd, Fița. Fata majurului Costea lu Sîrbu, fostul șef al pichetului de grăniceri de la Calafat, acuma scos la pensie, încă înainte de vreme. Iar Fița asta, al cărei nume întreg era Sofia, pur și simplu îmi mînca sufletul. Mă înnebunise, nu altceva.

Am stat la via dintre dafini cam multișor, pînă a dat s-apună soarele. Răstimp în care mi-am pescuit niște carași, din balta aflată în fundul viei, și i-am fript pe cărbunii rezultați din focul aprins cu corzile și curpenii de viță rămași de la tăierile din primăvară. Apoi, după ce-ațipisem binișorel la umbra foișorului de pîndă, m-am plimbat ceasuri de-a rîndul prin pădurea din preajmă. Tot nădăjduind să-l reîntîlnesc pe moșul dintre dîmburile de nisip. Și asta, în ciuda faptului că eram încredințat c-avusesem vedenii.

Cînd am ajuns acasă, nițel obosit și sleit de straniile mele pățanii, le-am găsit pe Maica-Mare și pe Mama Lena în bucătărie. Laolaltă cu fina Frusina și fina Marița, cu țața Catarița, vecina de peste drum, și ciciu Todor, un neam îndepărtat de-al bunică-mii. Beau samatoc, și ronțăiau nuci murate. Intrînd

peste dînsele, Maica-Mare s-a prins imediat că mi se întîmplase ceva neobișnuit. Și, numaidecît, s-a și interesat :

— Ce-i, maică, întîlniși pe cineva ?...

Intrigat de întrebare, i-am dezvăluit totuși adevărul :

— S-ar părea că l-am întîlnit pe Tata Sima ! Năuceală, bineînțeles. Căci bunicu-i dus de mult...

— Știam c-o să-l vezi, Vladule maică, — mi-a spus bătrîna, aproape în șoaptă, l-am visat az-noapte, și mi-a zis c-o să te caute !...

Fina Frusina, un monument de femeie, bălaie și mătăhăloasă, cu ochi sfredelitori, a privit ciudat la bunică-mea. Apoi, din senin, s-a apucat să povestească despre niște întîmplări de demult, cu strigoi și moroi. Țața Catarița, ajutată de fina Marița, a pornit și dînsa să-mi împuieze capul. Că bărbatu-său, mort în război, o vizitează mai în fiece noapte, și-o povățuiește cum să-și chivernisească gospodăria, cînd să iasă la cules, la secerat, la adunat porumbul. Fina Marița, fără să scoată o vorbă, dădea mereu din cap, pentru a-i întări spusele, ca și cum ar fi asistat la întîlnirile dintre cei doi.

În noaptea aceea, n-am izbutit s-adorm decît cu greu. Dacă n-ar fi fost Domnica și Vetuța, fetele finei Frusina, care, urmînd să fie înzestrate de Maica-Mare, o ajutau în gospodărie, pînă la măritiș, cred că înnebuneam de spaimă. Întrucît dormeau în odaia de lîngă bucătărie, iar eu mă zvîrcoleam în camera alăturată, în așa hal, încît la un moment dat am și căzut din pat, doborînd totodată și ligheanul de pe lavoar, fetele au năvălit peste mine speriate, să vadă ce-am pățit.

Le-am relatat și lor ce mi se întîmplase la vie, precum și ce povestiseră fina Frusina și țața Catarița.

— Bă, nășicule, te iei și tălică după gura lor ? — s-a mirat Domnica, încercînd să mă liniștească. Îți fierbe sîngele-n vine, că ești tînăr și buiac, și de-aia ți s-a părut la vie că l-ai văzut pe nașu ăl bătrîn...

Vetuța, mai mică și mai nevinovată, i-a propus soră-sii :

— Hai, fă Domnico, să-l luăm pe nășicu să se culce lîngă noi... Poate-i trece spaima !

Domnica, semănîndu-i maică-sii, din toate punctele de vedere, și la chip și la trup, nu însă și la minte, nu s-a lăsat prea mult îndemnată. Aflată numai în cămașă de noapte, dintr-o pînză de casă suficient de transparentă, m-a tras din pat și m-a vîrît în culcușul lor, între ea și Vetuța.

Finuțele dracului, m-au întărîtat și mai rău. Spaima îmi trecuse, însă m-apucaseră toată năbădăile. Aflați tustrei sub macatul subțire, tot frămîntîndu-ne să ne găsim locul, că nopțile încă erau calde, cămășile de noapte ni se sumeseseră pînă la buric. Prefăcîndu-se adormite, Domnica și Vetuța se tot împingeau în mine, cu cărnurile lor pietroase și încinse. Le ardea de joacă. De fapt, cam acesta era obiceiul locului. Fetele, la ghiluș, hora de la răspîntia liniilor, cum li se spunea la Poiana ulițelor satului, cînd pornea să se-nnopteze, trăgeau dănacii pe lîngă garduri, și-i întărîtau. Bineînțeles, mai înainte de nuntă, nu se petrecea nimic. Acuma însă, nu-nțelegeam ce urmăreau finuțele. Că doar nu era să mă căsătoresc cu ele, și încă cu-amîndouă.

Nemaiputînd rezista, am fugit afară, în ogradă. Numai în cămașă de noapte. Fericit că scăpasem de ispita diavolului, am rătăcit pînă spre zori, încercînd să-mi răcoresc nervii. Uitasem de strania întîlnire dintre dîmburile de nisip, uitasem și de moroii și strigoii finei Frusina. Din păcate, Domnica și Vetuța, cu nebuniile lor, îmi amintiseră de Fița, fata majurului. De fapt, din pricina ei plecasem la vie, dorind să uit de toate și de tot. Peste trei zile, trebuia să părăsesc Poiana. Și nu-mi convenea deloc.

„DOMNIȘOARA MARUCA SCHIAVONI"

Pe Fița lu Costea lu Sîrbu o cunoscusem la balul de Sfînta Mărie-Mică, pe opt septembrie. Cînd, în sala berăriei din centru, tineretul intelectual al satului petrecuse o noapte de pomină. Totul fusese organizat de nea Chițu Marincu, învățătorul cel mai vechi din comună, poreclit și „Țui", din pricina propensiunilor sale către preparatul din prune. Dînsul angajase și „orchestra", în realitate formația instrumentală a satului, care cînta la înmormîntări, nunți și ghilușuri, și alcătuită doar din două clarinete, o tobă și-o goarnă.

Iar cînd Fița se produsese cu „Piatra, piatră de e piatră...", pur și simplu îmi pierdusem mințile. Pînă atunci, nu numai că nu întîlnisem o asemenea frumusețe de fată, dar nici nu-mi fusese dat s-aud o voce atît de bine impozată, penetrantă și cu totul neobișnuită. Avea o emisie specifică, tinzînd spre registrele joase, în stare să miște și inimile cele mai nesimțitoare. Tulburat, imediat după ce-și terminase „numărul", mă dusesem de-a dreptul la nea Chițu, și-l rugasem :

— Prezintă-mă fetei ăsteia, c-altminteri nu știu ce-o să se-ntîmple !...

— Bă nepoate, eu te prezint, dar bagă de seamă ce faci, că-i fată de militar, și dacă te prinde tac-su cu ea, o să fie vai și-amar de oasele tale ! Mai sînt vreo doi dănaci băgați în spital, la Băilești !...

După ce ne făcuse cunoștință, nea Chițu Marincu, neam de-al nostru, ceva mai îndepărtat, ne lăsase singuri și se cărase la bufet. Unde-l așteptau sticlele cu țuică, puse la gheață, și castraveții murați...

Iar eu și cu Fița, intimidați oarecum, mai ales de cînd îi mărturisisem că sînt poet, iar ea-mi spusese că vrea să se facă „artistă populară", ca Maria Tănase, ne-am luat de mînă și ne-am retras în curtea din dosul berăriei.

Acolo, scăldați de lumina palidă a unicului felinar de lîngă gard, i-am recitat din Eminescu, „Pe lîngă plopii fără soț" și „Atît de fragedă te-asemeni / cu floarea albă de cireș". Iar Fița, adînc zguduită de versurile ascultate, mi-a cîntat „in sotto voce", numai pentru sufletelul meu, „Ciobănaș la oi m-aș duce". Spre ziuă, după ce-ajunsesem și la un schimb de sărutări nevinovate, de mă trecuseră tot soiul de curenți electrici pe șira spinării, ne-am declarat reciproc dragostea. Exact ca-n filme. Amor la prima vedere.

Și-a urmat și-o a doua vedere. Și-a treia, și-a patra, și toate celelalte. Cînd, după ce se lăsa noaptea, ne-ntîlneam, ferindu-ne de ochiul vigilent al grănicerului (fost), pe malul bălții din grădina lui Stănoiu. Era, mai curînd, un fel de băltoacă, ceva mai mare totuși, din care zarzavagiul își scotea apa pentru udatul produselor sale agro-alimentare. O apă destul de suspectă, deloc limpede, fiind îmbîcsită de lintiță și alte impurități vegetale, ca mătasea broaștei, cotoare de ardei gras, coji de lubenițe și pepenoaice.

O săptămînă dăinuise poemul nostru de amor. Pur artistic. Un autentic recital de poezie și muzică. Eu îi dădeam înainte cu Eminescu, ba îmi sporisem repertoriul abordîndu-l și pe Minulescu, iar Fița îmi cînta numai „Piatra, piatră, de e piatră..." Chestia cu „Ciobănașul" o abandonase, Poiana fiind un sat eminamente „arabil".

Însă, în cea de-a opta zi, se produsese catastrofa. Care și-acum punea sub semnul întrebării viitoarea noastră întîlnire, stabilită, dealtfel, încă din seara balului. Nu era vorba de-o întîlnire obișnuită. Căci, slavă Domnului, dintr-astea aveam și cîte două pe zi. Nu, ci de-o întîlnire a majorității tineretului școlar dezvoltat, care dorea să-l sărbătorească pe nea Chițu Marincu, la dînsu acasă, cu prilejul zilei sale de naștere. Cînd avea să fie tămbălău mare. Cu muzică și dans, recitări și alte numere spectaculare.

De n-ar fi fost ideea aceea sinistră, a Fiței, de-a se plimba pe malul băltoacei, în loc să stea liniștită sub roata de apă, unde ne pupam intensiv, de mama focului, nu s-ar fi întîmplat nimic grav. Însă Fița insistase :

— Hai, mă Adule, nu te lăsa atîta rugat, zău așa ! Vrei să-ți cad în genunchi, ca să mergi cu mine pe malul înverzit al lacului ?...

Deși mă enerva cumplit și mă scotea din balamale diminutivul pe care mi-l administra Fița, nu-mi plăcea nici metafora exagerată cu „malul înverzit al lacului". Care lac ?... Și-apoi, chiar dacă era înverzit, din pricina mătăsii broaștei, ce se întinsese pînă și pe pămînt, mal era ăla ? De unde și pînă unde... Mai curînd, se putea spune că-i un soi de mocirlă chiftoasă, ceva mai groasă ca o mămăligă. Și care nu se știa niciodată de unde începea și unde se termina.

Fița, în seara aceea, îmbrăcase o rochiță, drăguță, dintr-un gaz subțire, ca un tifon, albă și plină de volănașe. Era convinsă că-mi va rupe gura. De unde să știe, nefericita, că lucrurile aveau să se petreacă pe dos ?

Nici n-apucase să facă vreo doi, trei pași pe „malul înverzit", după ce mă rugase s-o iau de mijloc, ca totul să decurgă cît mai romantic, și Fița a dispărut brusc din cîmpul meu vizual. Prăbușindu-se în văgăuna săpată de Stănoiu, în „malul" acela afurisit, pentru captarea apei utilizate la irigarea fitaralelor de ceapă, gogoșari și ciuști. Pitită sub plapuma de mătasea

broaştei, n-o văzusem nici eu, şi nici Fiţa. Şi nici n-am fi avut cum. Ea privea spre lună, transportată, iar eu la sînii divei pe care-o înlănţuisem de talie, examinîndu-i mugurii ce împungeau pînza subţirică a rochiţei.

— Fiiţooo ! — am răcnit eu disperat, dar absolut inutil, deoarece capul fetei se afla la vreo zece centimetri sub nivelul apei.

Apoi, dîndu-mi seama că Fiţa avea toate şansele să nu mai reapară la suprafaţă, m-am azvîrlit vitejeşte în tău. Nu era o problemă, cu-atît mai mult cu cît, de fapt, am căzut, fără să vreau. De ce să mă laud ? Văgăuna era lîngă mine, iar eu fusesem lîngă Fiţa.

Gropanul avea vreo trei metri în diametru, iar ca adîncime maximum doi. Deci, n-am avut dificultăţi cu extragerea Fiţei din apa mocirloasă şi împuţită. Apucînd-o zdravăn de umerii rochiţei, am scos-o imediat. Rochiţa. Apoi, a urmat şi Fiţa. Absolut nudă. Nici pantalonaşii nu-i avea pe ea. Sau poate, nici nu-i avusese. La Poiana, nu se prea purtau. Ca să nu se simtă stressată, i-am strigat în timpan, după ce-am întins-o pe-un pămînt mai ferm.

— N-ai motive să te ruşinezi, Fiţo, draga mea, că eşti toată îmbrăcată... Într-un veşmînt de mătase. De mătasea broaştei. Şi nu se vede nimic !

De fapt, n-o minţeam. Chiar că nu se vedea nimic. Atît era de gros stratul de depuneri vegetale.

După ce s-a spălat de mîzga verzuie, sub apa roţii aflată în dotarea grădinii, pe care-am învîrtit-o stînd cu spatele la Fiţa, am fost nevoit să-i cedez pantalonii mei (foşti) albi, acuma verzi. Căci, din păcate, rochiţa Fiţei, confecţionată dintr-un material modern, de celofibră, sub acţiunea apei se dezintegrase, dizolvîndu-se complet. Ce-i drept, mai rămăsese ceva, ca o grămăjoară de cocă. Dar nu se putea folosi. Decît, eventual, sub formă de pap.

Întrucît Fiţa îmi înapoiase pantalonii, spălaţi şi călcaţi, prin intermediul lui nea Chiţu Marincu, care mi-i adusese în seara zilei următoare, ca să nu-l vadă Maica-Mare şi să-l ia la trei păzeşte, fiindcă făcea pe mijlocitorul, căpătasem convingerea că nu-i supărată pe mine şi nu-mi purta pică.

Aşa că, întărîtat de acţiunea „liniştitoare“ întreprinsă de Domnica şi Vetuţa, în noaptea aceea furtunoasă, mă gîndeam acum la apropiata petrecere, cînd aveam să mă revăd cu fata majurului.

Petrecerea s-a desfăşurat în cele mai optime condiţii. Nea Chiţu s-a îmbătat cui, iar tineretul a dansat înfierbîntat tot felul de dansuri moderne şi jocuri populare locale. Rustemul şi răcinița, în special. Eu, aşteptînd apariţia Fiţei, am stat în banca mea. N-am băut, n-am dansat. Ci m-am rezumat să gust cîte ceva din preparatele servite de cina Măriuţa, mătuşa-mea, nevasta lui nea Chiţu.

Spre dimineaţă, cînd petrecerea se-ncinsese, iar eu dîrdîiam de enervare, tot aşteptînd-o pe Fiţa, s-a aflat şi vestea cea mare. Majurul o bătuse măr pe fie-sa, cerîndu-i să dezvăluie misterul dispariţiei rochiţei din gaz, iar diva, fără să-i mărturisească adevărul, fugise din sat. Împreună cu unul din băieţii lui Enuică. Proaspăt absolvent al şcolii de ofiţeri de intendenţă. Acuma, după cum m-a informat Ducă, cel care adusese senzaţionala ştire, fostul grănicer umbla după mine să-i spun tot ce ştiam despre fie-sa, rochie şi Enuică.

Distrus şi demolat sufleteşte, n-am mai plecat la Craiova. Ci, ascuns în odaia de lîngă grajd, o săptămînă întreagă am stat şi-am lucrat ca un cîine. Scriind nuvela „Domnişoara Maruca Schiavoni“. Pe care am aşternut-o dintr-un foc pe hîrtie igienică, din aceea dreptunghiulară.

Fusesem trădat ! În loc de altă răzbunare, îi rezervasem Fiţei soarta eroinei mele. De fapt, o şi merita. Cu-atît mai mult cu cît dînsa îmi inspirase subiectul. Oarecum, totuşi. Chiar şi astăzi mă mir, recitindu-mi nuvela, cum de-ajunsesem la destinul bizar al Marucăi mele, pornind de la Fiţa. Mari sînt misterele „creaţiei“ literare.

După ce-am bătut-o, la maşină, bineînţeles, pe domnişoara Schiavoni, am expediat-o la „Universul literar“. Unde, spre surprinderea mea, a apărut pe-aproape o pagină întreagă. În 1942. Sînt patruzeci şi doi de ani de-atunci. Era începutul. Şi cu asta ar trebui să sfîrşesc. Dar stau pe gînduri şi mă tot întreb : cît de strînsă e legătura între viaţa unui scriitor, cu întîmplările pe care le-a trăit şi oamenii pe care i-a cunoscut, şi cărţile sale ?

În ce mă priveşte, nefiind dăruit cu harul plăsmuirii, mai tot ce-am scris, pînă astăzi, se trage numai din ceea ce-am vă-

zut direct și personal. I-am vîrît în cărțile mele, sub o formă sau alta, pe toți cei dragi, sau mai puțin dragi, întîlniți în lungul drum al zilei către noapte. Și pe bunicu-meu, Tatapetre, și pe tanti Rălița, personaje existente în romanele „Extravagantul Conan Doi“ și „Contratimp“, și pe cei străini de neamul meu, dar care mi-au fost aproape de suflet.

Căci, după cum spunea diriginta Moira Ghergidap, din „De-a v-ați ascunselea“, în prostie, bineînțeles, „orice viață-i un roman, și orice roman e-o viață !“

Curată prostie... Însă cuprinde și-o fărîmă de adevăr.

Totul este cum o sucești și-o învîrtești. Literaturicește vorbind.

Deci, cu bine, pe curînd !

SFÎRȘIT
(provizoriu)

Lector : FLORIN MUGUR
Tehnoredactor : CONSTANȚA VULCĂNESCU

Apărut : 1984. Bun de tipar 20.06.1984.
Format 16/61×86. Coli tipo 29.

Comanda nr. 40 255
Combinatul poligrafic „Casa Scînteii"
Piața Scînteii nr. 1, București,
Republica Socialistă România

Lei 22,50